L

M

N

** 2 Neces-

FINIS.

A C

PETRI TATARETI PARISIENSIS

Philoſophi pariter & Theologi perſpicaciſsimi, in uniuerſam Ariſtotelis Logicam ſubtiliſsimæ Enarrationes.

Quæſtiones Præambulæ.

QVAESTIO I.

An Logica ſit ſcientia, rationalis, una, & ab alijs diſtincta.

B CIRCA initiũ totius logicę mouetur talis quæſtio: Vtrum logica ſit ſciẽtia, rõnalis, vna, & ab aliis diſtincta. Arguitur primò, ꝙ non ſit ſcientia: quia omnis ſcientia acquiritur per demonſtrationem: ſed logica nõ acquiritur per demonſtrationẽ: ergo ipſa non eſt ſcientia. Maior patet ex diffinitione ſcientiæ. Minor probatur: quia ſi logica acquireretur per demonſtrationem, ante logicam eſſet alia logica; per quam illa demonſtratio eſſet nota, & ſic eſſet proceſſus in infinitum. Secundò ſic, Modus ſciendi non eſt ſcientia, ſed logica eſt modus ſciendi, ergo logica non eſt ſcientia. Maior patet: quia inſtrumentũ acqrendi ſciam non eſt ipſa ſcientia. Et minor probatur per Ariſ. 2. Metaphyſicæ dicentem, quòd abſurdum eſt ſimul quærere ſcientiã, & modum ſciendi. Tertiò ſic, probando, quòd non ſit rationalis, quia quælibet ſcientia eſt verum ens reale, exiſtens in anima, de prædicamento qualitatis: ergo nulla erit ſcientia rationalis, cum reale & rationale opponantur. Quartò ſic, probando, quòd non ſit vnã ſcientia: quia illa ſcientia non eſt vna, in qua colliguntur plures concluſiones demonſtrabiles per diuerſa media, ſed ſic eſt de logica, ergo non eſt vna, Maior p-tet, quia ſcientia eſt habitus concluſionis, ergo multiplicatis concluſionibus, multiplicantur & ſcientiæ. Quintò ſic, quòd non ſit ab aliis diſtincta, quia illa ſcientia non eſt ab aliis diſtincta, quæ eſt de obiecto cõmuni cum aliis ſcientiis, ſed logica eſt huiuſmodi, igitur. Minor D

1. Prime poſt. tex. 8. & 6. Ethi. ca. 4.

Tex. co. 15.

E patet: quia scientia est habitus conclusionis, ergo multiplicatis conclusionibus, multiplicantur, & scientiæ. Quinto sic, ꝙ non sit ab aliis distincta, quia illa scientia non est ab aliis distincta, quæ est de aliquo obiecto communi cum aliis scientiis: sed logica est huiusmodi: igitur. Minor patet: quia logica est de syllogismo vel modo sciendi, quo vtuntur omnes aliæ scientiæ, ergo non est ab aliis distincta. In oppositum arguitur per Philosophum tradentem scientiam logicalem, vnam, et ab aliis distinctam. In quæstione ista, & in omnibus aliis erunt tres articuli. In primo declarabuntur termini quæstionis. in secundo mouebuntur dubia, in tertio ponetur conclusio responsalis ad quæsitum, & soluentur rationes ante oppositum.

Art. 1. Logica duplex. PRIMO sciendum ꝙ pro declaratione huius termini logica, supponitur ꝙ logica est duplex, scilicet naturalis, & artificialis. F Logica naturalis non est aliud, quàm naturalis inclinatio, vel quædam habilitas naturalis, naturaliter inexistens animæ vel intellectui: qua naturaliter inclinatur, vel est potens ad assentiendum magis vero q̃ falso: ex quo assensu procedimus de noticia noti ad noticiã ignoti, & de ista ponuntur aliquæ propositiones. Prima: ista logica naturalis est idem realiter cum anima, vel intellectu: & hoc capiendo ipsam, pro inclinatione ipsius animæ, vel intellectus: quia omnis inclinatio est eadem realiter cum illo, cuius est inclinatio. *S li. 2. d. 7. & 41 q. 10* Et dicitur notanter capiendo pro inclinatione: quia si caperetur pro habilitate ipsius animæ vel intellectus, posset bene distingui ab anima & intellectu: cum habilitas & inhabilitas sint qualitates de secunda specie qualitatis. G

Secunda propositio: logica naturalis non est scientia: ideo per ipsam non dicimur scientes, licet per ipsam possumus dici logici.

Tertia propositio, omnes sumus inclinati naturaliter ad assentiendum vero; tamen aliqui magis, vel minus sunt dispositi: ideo aliqui promptius & facilius assentiunt vero, quàm alij. Sed logica artificialis est duplex, scilicet docens, & vtens. Docens est, quæ docet diffinire, diuidere, arguere, & verum a falso discernere: & ista acquiritur per demostrationem, & per certas regulas artis logicæ. Sed logica vtens capitur duobus modis. Vnomodo pro noticia scientifica logicæ, acquisita per demostrationem, qua vtimur in singulis scientiis diuidendo, diffiniendo, arguendo, & verum a falso discernendo: H & sic est vera scientia, non distincta a logica docente. Aliomodo capitur pro habitu, vel noticia acquisita, ex frequenti argumentatione, & exercitio arguendi; siue talis noticia fuerit vera, siue falsa, siue dubia, vel certa siue cum formidine, siue non, & sic logica vtens non est vera scientia, sed tantum promptitudo quædam ad tales actus exercendos, generata ex frequenti argumentatione: quia secundum. Scot. ex omni actu voluntatis, vel intellectus põt generari habitus, vel prompti- *Sco. li. 3. d. 33.*

A promptitudo: quia talis habitus generatur in manu. Aduerte vlterius, ꝙ logica artificialis, seu docens potest capi dupliciter. 1 Vnomodo pro simpli habitu alicuius conclusionis logicalis, acquisito per demostrationē vel demostrationes. Et sic quilibet habitus, vel notitia alicuius conclusionis demostrabilis in logica potest dici logica artificialis, & sic potest describi: Logica artificialis est sciētia vnius conclusionis logicalis, per demostrationem vel demostrationes acquisita. Et ab ista non dicitur communiter & vsualiter homo logicus, quia ad hoc ꝙ aliquis dicatur communiter logicus, oportet ꝙ habeat omnes noticias omnium cōclusionum logicalium, vel saltē maiorē partem. *Instātia.* Et si quis dicat: a qualibet noticia scientifica potest ali B quis dici sciens; ergo per illum habitū quis erit sciens, & non nisi scientia logica: igitur talis erit logicus. Respondetur ꝙ aliquis per talem habitū vnius conclusionis potest dici logicus, sed non vt communiter vtimur logico. 2 Aliomodo capitur logica artificialis pro collectione plurium noticiarum adhæsiuarū logicalium: & hoc tripliciter. 1 Vnomodo largè, pro aggregato ex omnibus noticiis adhęsiuis tam principiorum logicalium, quàm conclusionum, ex eisdem principiis deductarum, siue scitarum, siue opinatarum, id est siue sciantur cum formidine, siue non. 2 Aliomodo capitur strictè, pro aggregato ex omnibus noticiis omnium principiorum logicalium, & conclusionum scitarum deductarum ex illis principiis. Tertio modo capitur magis strictè. s. pro aggregato ex noticiis adhæsiuis conclusionū logicalium, demostratarum per principia logicalia. Et de ista ꝓpriè datur diffinitio logicę, cum dicitur, ꝙ logica est scientia, docens diffinire, diuidere, arguere, & verum a falso discernere per rationes: & talem distinctionem debes proportionabiliter capere in qualibet scientia. C 3

Aduerte finaliter quòd capiendo logicam artificialem. tertiomodo adhuc est duplex, scilicet vetus & noua. Vetus, quæ determinat de partibus argumentationis, & syllogismi, tam propinquis quàm remotis: & propter hoc dicitur vetus & non propter antiquitatem: & ista continet sub se librū Prædicabiliū, Prędicamētorū, Perihermenias, librum diuisionum Boetii, librum suppositionum, ampliationum, restrictionum, appellationum, & distributionum. D Alia est logica noua, quæ determinat de syllogismo, & de partibus subiectiuis eius, & ista continet sub se librum Priorum, Posteriorum, Topicorum, Elenchorum, & etiam tractatum consequentiarum, insolubilium, & obligationum.

SECVNDO sciendum quòd pro declaratione secundi termini supponitur, quòd scientia est quædam qualitas vel habitus, existens in anima; quo habens faciliter operatur, delectabiliter, prompte, & expedite: ita, videlicet quòd scientia, seu habitus inclinat potentiam ad faciliter, delectabiliter, promptè,

E prompte, & expeditè speculandum conclusionẽ, de qua est talis habitus, & etiã passiones sub iecti talis habitus. Et aduerte ꝙ scientia multis modis capitur. Vnomodo pro noticia certa alicuius ꝓpositionis veræ, per quã intellectus firmiter assentit tali propositioni, sine tamen eius euidẽtia: & istomodo multa sciuntur per fidem. Scimus ẽtistomodo ꝙ hic est pr̃, & hęc mulier est mater: de quo tamen non habemus euidẽtiã. Secundomõ capitur scientia pro noticia alicuius complexi, habente euidentiã ex obiecto: & hoc mõ dicimus nos scire, ꝙ paries est albus, eo ꝙ videmus albedinẽ in pariete, & istis duob⁹ modis sciẽtia nõ ẽ tm̃ necessariorũ, sed ẽt cõtingentium.i.propositionũ contingentiũ. Tertiomõ capit scientia pro noticia euidente alicuius necessarii.i.propõnis necessariæ, nata causari in intellectu ex noticia terminorum intellectorũ: & hoc mõ sciuntur principia: quia principia cognoscimus inquantũ terminos cognoscimus, ex primo posteriorũ, & hoc mõ noticia, quã habemus de præmissis alicuius syllogismi demostratiui, põt dici sciẽtia. Quartomõ dr̃ scientia noticia euidens alicuius obiecti necessarii mediati.i.propositionis necessariæ mediatæ, nata causari ex euidenti noticia præmissarũ, applicatarum ad ipsum scitum.i. ad ipsam cõclusionem per discursum syllogisticũ, & hoc modo capitur scientia in titulo quæstionis. Et qua diffinitione eliciuntur quatuor condõnes requisitę ad sciẽtiã propriè dictam. Prima, ꝙ sit noticia certa & euidens: & per hoc differt ab opinione & suspitione. Secũda condõ ꝙ sit de obiecto necessario.i.de conclusione necessaria: & per hoc differt ab arte & prudentia, quæ respiciunt obiectum contingens. Tertia, ꝙ talis cognitio sit causata priùs a causa euidẽte intellectui.i.a pręmissis vel noticia præmissarum: & ꝑ hoc deberet ab arte, & prudẽtia, & ab intellectu, qui est habitus principiorum, vel præmissarum. Quarta, quòd in causatione eius præmissæ sint applicatæ ad conclusionem demostrabilem per discursum syllogisticũ: & istę conditiones satis patent ex diffinitione scire, in qua dicitur: Scire, est rem per causam cognoscere, propter quã res est, & quoniã illius est causa, & nõ est cõtingere hoc aliter se hr̃e. Et si qs dicat: talis quarta condõ sciẽtię nõ cõuenit scientiæ, quã hñt beati & angeli: cũ nõ cognoscãt per discursum, cum omnia cognoscant in essentia diuina: Respondetur ꝙ beati & angeli possunt habere veram scientiam, & etiam per discursum, nam de ratione discursus non requiritur suceessio temporis: sed requirĩt & sufficit, ꝙ alterum extremum discursus sit naturaliter priùs notum, & ꝙ sit causatiuum alterius extremi discursus.i. cognoscere conclusionem ꝑ præmissas: quæ præmissæ sunt natura prius notę, & causatiuæ scientiæ conclusionis. Dico tñ ꝙ deus non habet scientiam per talem discursum, quia omnia intuitiue cognoscit sine discursu.

TERTIO sciendum, ꝙ habituum acquisitorum quidã sunt intellectuales, qui sunt subiectiuè in intellectu: quidam sunt morales,

Sco. li. 3. dis. 24. in prin. propria resolu.
Sco. q. 14 quotu. et lib. 3. dist. 23.
Sco. q. 6. prolo.
F
tex. c. 6.
Sco. vt su pra. et 24 dist. 3.
Conditiones veræ scientiæ.
G
Instantia
H
Sco. q. 6. prolo. & in 3. dist. 24.
Sco. li. 3. dis. 33.

A morales, qui sunt subiectiuè in voluntate, vel in appetitu sensitiuo: cuiusmodi sunt virtutes morales. Item habituum intellectualium, quidam est, quo indifferenter contingit assentire vero vel falso diuisim: vt opinio, suspitio, & etiam fides capiendo fidem largè, pro omni assensu, qui habetur ex reuelatione alicuius. Alius est, quo impossibile est assentire vero: vt habitus erroneus. & ignorantia prauæ dipositionis. Alius est, quo impossibile est assentire falso: & talis est quintuplex, quidam est intellectus, alius sapientia, alius scientia, alius prudentia, & alius ars: nam omnis habitus intellectualis, quo impossibile est sic assentire falso, aut est circa verum necessarium, aut circa verum contingens. Si circa verum necessarium, hoc est tripliciter: quia vel est circa conclusiones, & sic est scientia: ipsa enim est habitus cõclusionis, per demostrationem acquisitus.

B Aut est circa principia, & præmissas, & sic est intellectus, non quidē intellectus pro potentia, sed pro quodam habitu seu noticia, quæ habetur de principiis vel præmissis syllogismi demostratiui: & talis habitus noīatur noīe potētiæ: quia acquiritur in intellectu sine priori habitu, sed mediante sola notitia terminorum: quibus apprehensis intellectus statim assentit talibus principiis, vt apprehensis istis terminis totum, & pars: intellectus immediatè assentit ꝙ omne totum est maius sua parte: Aut est circa principia & conclusiones simul, & sic est sapientia, ipsa est enim intellectus & scientia honorabilissimorum in natura. Circa quod est

Habitus acquisiti duplices.

Sco. q. 4. quotli.

6. Ethic. cap. 4.

Sapientia quid sit.

C aduertendum ꝙ sapientia est vnus habitus numero, sicut alii habitus intellectuales. Et dicitur intellectus & scientia non formaliter nec idēptice, sed solum æquiualenter & obiectiuè: quia habetur de illo, de quo habetur scientia, & de illo, de quo habetur intellectus, s. de præmissis: & generatur in nobis ex frequentatione actuum, quorum quilibet est circa præmissas & conclusionem, quę simul omnia possunt intelligi. Si sit circa verum contigens, hoc est dupliciter, aut est circa agibilia, vel circa factibilia: si circa agibilia, sic est prudentia. Vnde prudentia, est habitus intellectualis, docens rectè operari circa agibilia: & circa illa, quę non manent cessante operatione agentis: cuiusmodi sunt intellectiones, visiones, volitiones. Sed ars est recta

D ratio rerum a nobis factibiliū, i. habitus intellectualis, docens rectè operari circa factibilia, i. circa materias existentes extra intellectum & voluntatem. i. circa illa, quæ manent cessante operatione agentis: vt domus, & nauis. Et quot modis dicatur ars & quot sunt artes liberales, & mechanicæ: visum est in principia summularum notabili. 2. circa diffinitionem dialectices.

QVARTO sciendum ꝙ pro declarationem istius termini, rationalis, supponitur quòd aliqua scientia potest dici rōnalis quadrupliciter. Vnomodo, quia est in ratione. i. in intellectu: Aliomodo, quia ipsa est inuenta per actum rationis, i. intellectus, inquirentis ignotum ex

Prudentia quid sit

Scientia quadrupliciter dicitur rationalis.

E ex noticia noti. Tertiomodo dr̃ rationalis: quia est directiua rationis. id est intellectus in actib. suis: & istis tribus modis omnis scientia potest dici rationalis. Quartomodo scientia dicitur rationalis obiectiuè, & extrinsecè: quia est de subiecto, quod est ens rationis, id est de secundis intentionibus: sic videlicet. ꝙ omnis scientia, cuius subiectum est ens rationis, seu secunda intentio, dicitur sciētia rationalis, non intrinsecè & formaliter: sic ꝙ sit ens rationis, sed solum obiectiue: quia est de subiecto entis rationis; & sic logica dicitur esse scientia rõnalis: quia subiectum in logica est aliqua secunda intentio; puta modus sciendi, vel syllogismus. Sed illa sciā dr̃ realis, cuius subiectū est ens reale; sicut physica, quæ est de reb. F realib. vel de teris significantib. res reales. Ex quo sequitur, ꝙ q̄ñ sciā diuidit in realem & rõnalē; est diuisio per differentias extrinsecas; q̄a talis sumitur a parte subiectorum illarum sciārum. Secundo supponitur, ꝙ aliqua scientia põt dici cõis multis modis. Vnomodo per prædicationem, sic ꝙ ipsa de omnibus aut de multis aliis scientiis prædicetur: & istomodo nulla scientia dicitur esse cõis. Aliomodo per prædicationem sui subiecti: sic scilicet ꝙ subiectum eius prædicetur d̄ oib. aut de plurib. subiectis aliarum sciārum: & sic metaphysica dr̃ esse cõis: q̄a subiectū ei9, quod est ens inquantū ens, ꝑdicat̃ de subiectis aliarū sciārum. Aliomō dicit̃ eē cõis ꝑ applicationē: & sic logica dr̃ esse cõis: quia docet formare argumentationes ex principiis cuiuscunq; scientiæ. Quartomodo aliqua scientia dicitur esse communis per considerationem, eo ꝙ considerat ea, quæ in alijs scientiis considerantur: siue considerentur per se, siue per accidens, seu secundariò: Et isto modo logica dicitur etiam communis: quia considerat de illis, quæ considerantur in aliis scientiis, supple secundariò; pro quanto eis attribuuntur secundæ intentiones logicales. Sed diceret aliquis vtrum logica dicatur sermocinalis sciā. R̄ñdetur ꝙ aliqua sciā dicitur sermocionalis dupliciter. Vnomodo, quia vtit̃ sermone: & sic logica non dr̃ sermocinalis: q̄a quælibet sciā illo modo diceretur sermocinalis. Aliomodo; quia ipsa docet discernere, quis sermo est verus, & quis falsus: & quæ propō est vera: & quæ falsa: & isto modo logica, bene dicitur sermocinalis. Et hæc de primo articulo. G H

Scientia multipliciter dicitur communis.

Dubitatio.

DVBITATVR primo. Vtrum logica sit modus sciendi? Ad quod dubiū respondetur, supponendo, ꝙ duplex est modus sciendi. s. obiectiuus, & directiuus. Obiectiuus est, qui natus est obiectiue terminare actū intellectus, seu qui cognoscitur per actum intellectus. Sed modus sciendi directiuus est habitus natus dirigere intellectum circa modum sciendi obiectiuum. Verbi gratia: argumentatio est modus sciendi obiectiuus: sed habitus de tali obiecto seu de argumentatione vocatur modus sciendi directiuus. Et aduerte quòd duplex est modus sciendi obiectiuus: quidam est, qui est medium seu ratio cogniti-

Art. 2.

Logica an sit modus sciendi.

A ua cognoscendi aliud. Et est triplex, ſm ꝙ triplex est ignotū, scilicet. Diffinitio, Diuisio, & Argumētatio; & secundum istos modos sciēdi cognoscitur & notificatur in nobis omne ignotum: nam omne ignotum vel est complexum, uel incomplexum. Si cōplexum, notificatur nobis per argumentationē: & hoc maximè si tale complexum sit mediatū, seu propositio mediata. Si incōplexum hoc est dupliciter: quia vel est ignotum quantum ad eius entitatem & quidditatē: & sic notificatur nobis per diffinitionem. Vel est ignotum quātum ad sui confusionem seu multiplicitatē: & sic notificatur nobis per diuisionem. Alius est modus sciendi obiectiuus, qui non est medium seu instrumentum notificandi aliud: cuiusmodi est B conclusio: de qua habet aliquis habitus vel scīa. & ēt subiectum cuiuslibet scīę. Modus ēt sciendi directiuus est duplex; quidā est scientificus, acquisitus per demonstrationem: & talis est vera scīa. Alius est acqsitus p vsum & exercitium. cuiusmodi est logica vtens; q̄ solum acqsita est ex frequenti argumentatione: & talis modus sciendi directiuus non est scīa: & de isto loquitur Ari. cum dicit: ꝙ modus sciē di, supple directiuus, acquisitus p vsum & frequentationē alicuius, & non p verain demonstrationem, non est scīa & hoc est, quod dicunt aliqui, ꝙ modus sciendi, qui est logica vtens nō est scientia, sed benè modus sciē di, qui est logica docens. Potest etiam dici, ꝙ nullus modus sciē di supple obiectiuus: cuiusmodi est diffinitio, diuisio, & argumētatio est scientia: sed bene modus sciendi directiuus, acquisitus per demonstrationem, est uera scientia. C

2. Metaph. tex. com. 15.

DVBITATVR secundo, vtrum logica sit acquisita per logicam. Et videtur ꝙ sic: quia omnis scientia acquiritur per logicam: sed logica est scientia: ergo logica acquiritur p logicam. In oppositum arguitur: quia si logica acqreretur per logicam, ante logicam esset logica: ꝙ est falsum: quia tunc esset processus in infinitum. Pro solutione dubij supponitur, ꝙ ex hoc quòd hō est rationalis & intellectualis: ideo naturaliter est apprehē siuus simplicium, & illorum cō positiuus, & diuisiuus: & per huiusmodi compositionem, vel diuisionem adiuuatur ad inquisitionē huiusmodi diuisionis, uel compōnis: sic ꝙ ex aliquo noto venit in noticiam ignoti: Sunt enim aliqua adeo vera, ꝙ ipsis ostensis intellectui, intellectus non pōt eis dissentire: sunt enim aliqui discursus ita manifesti, ꝙ si intellectus assentiat principiis non potest dissentire conclusionibus. Ex quo patet quòd intellectus ex principiis naturaliter notis potest peruenire ad conclusiones dubias, inquirendo earum veritatem. Et aduerte ꝙ logica potest dupliciter haberi. s. vsualiter, & artificialiter. Vnde syllogizans, & nesciens se syllogizare, habet logicam vsualem, & non artificialem: sed syllogizans, & sciens se syllogizare, habet logicam artificialem. Ex istis ponuntur aliqua dicta. Primum: qualibet scientia acquiritur per logicam, siue natura-

Logica an habeatur per logicam.

Sco. li. 2. di. 3. q. 4.

D

E lem, uſualem, vel artificialem: quia quælibet acquiritur per demonſtrationem, quæ demonſtratio non põt haberi ſine logica. Scd̃m dictũ: logica artificialis, q̃ docet diffinire, diuidere, & arguere, non acquirĩt per logicam artificialem: quia eſſet proceſſus in infinitum: ſed bene acquirĩt per logicam naturalem, vel ꝑ logicam vſualem: nam per logicã naturalem formamus naturaliter quandam demonſtrationẽ, imperfectè tñ cognitam, ex qua frequẽter iterata, generaĩ in nobis habitus imperfectus, ſeu logica vſualis, per quam formamus demonſtrationes artificiales: ex quibus gñatur in nobis logica artificialis, ſeu logica docens. Et per hoc patet ſolutio ad dubiũ: ꝙ logica artificialis non acquiritur ꝑ aliam logicam artificialẽ, ſed per aliam logicam naturalẽ vel vſualem, mediãte intellectu,

F quo naturaliter inclinamur ad deueniendum de noticia notiad noticiam ignoti.

Logica an ſit ſcientia una, uel plures.

DVBITATVR tertio: Virum logica ſit ſcientia vna, vel plures. Pro cuius ſolutione ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima; ꝙ quælibet ſcientia põteſt dici vna dupliciter. ſ. vnitate intrinſeca, & vnitate extrinſeca, quæ eſt ab obiecto, vel concluſione, vel ꝑdicato. Scd̃a propõ: ſcientia põt capi dupliciter. Vno modo pro hĩtu vnius concluſionis demonſtrabilis in illa ſcientia. Alio modo pro aggregatione habituum concluſionũ demonſtrabiliũ in illa ſcĩa. Tertia propõ: triplex põt eſſe ſcĩa ſiue habitus. ſ. formalis, virtualis, & potẽtialis. Formalis eſt habitus proprius concluſionis demonſtratæ ſiue propter q̃d & à priori, ſiue quia eſt a poſteriori, inclinãs ad ſpeculationem illius concluſionis: & talis eſt vnus de quinque habitibus intellectualibus.

G Sed ſcẽtia ſeu habitus virtualis eſt ſimplex intellectio & quidditatiua primi & principalis ſubiecti, continentis in ſe virtualiter omnes veritates ſcibiles de illo ſubiecto, inclinans formaliter ad ſpeculationem illius ſubiecti incomplexi, inclinando etiam virtualiter ad ſpeculationẽ omnium, complexorum, virtualiter incluſorũ ĩ tali ſubiecto, primo. *Sc. li. 2. di. 3. q. 6. et 7. 15. quotlib.* Sed ſcientia ſeu habitus potentialis eſt ſimplex noticia alicuius ſubiecti, inclinans intellectũ ad ſpeculationem talis ſubiecti, inclinando ad ſpeculationem, oĩum complexorum, virtualiter cõtentorum in tali ſubiecto primo.

H Conſequentur ponuntur aliqua dicta. Primũ: q̃libet ſcientia dicitur vna vnitate intrinſeca à ſua propria differentia: ſicut homo dicitur vnus vnitate ſpecifica à ſuã propria differentia: & de illa unitate intrinſecã non ſolet quæri q̃ſtio. *Sc. li. 1. di. 11. q. 2. & in multis alijs locis.* Scd̃m dictũ: ſcientia dicitur vna vnitãte extrinſeca a ſubiecto primo, uel prędicato, vel utroque; ſic videlicet ꝙ ſi ſubiectum primum illius ſcientiæ ſit genus ipſius ſcĩetię, ipſa dicitur vna gñe remoto: ſed ſi ſit ſpecies ſpecialiſsima, dicitur vna vnitate gñis propinqui, vel vna ſm̃ ſpeciem. *Sco. q. 4. prolog.* Tertiũ dictum: omnium concluſionum demonſtrabilium logicalium, termino uel terminis differentium, non eſt vnus habitus formalis: ſed ſunt tot habitus formales, quot concluſiones demõſtrabiles, termino vel terminis differentes.

A differentes. Ex quo ſequitur, ꝙ logica illo modo non eſt vnus habitus reſpectu oīum concluſionum demonſtratarum in logica. Quartum dictum: quælibet ſcīa hñs ſpeciem ſpecialiſsimam pro obiecto adæquato, pōt dici unus habitus, ſaltem uirtualis ſeu unitate uirtualis continentiæ; ſaltem ſi talis ſcīa ſit realis. i. de ſubiecto reali. Pro cuius declaratione eſt aduertendum ꝙ aliqua ſcīa uel habitus dicit̄ uirtualis dupliciter. Vnomō: quia eſt de obiecto, uirtualiter continente aliqua complexa, & ſic logica non dr̄ unus habitus uirtualis: quia ſubiectum in logica nihil uirtualiter continet, cum ſecundæ intentiones nihil contineant uirtualiter. Aliomodo aliqua ſcīa dr̄ habitus uirtualis: qa

Sc. lib. 1. di. 3. q. 6.

Sc. li. 3. di. 8.

B talis noticia inclinat ad ſpeculationem aliquorum complexorum, ſiue talia complexa contineantur uirtualiter in ſubiecto primo illius ſcīæ, ſiue non: & ſic noticia ſimplex, quæ habetur de ſubiecto logicæ, poſſet dici una uirtualiter, uel ſaltem potentialiter. Ex quo ſequitur ꝙ cum quæritur de unitate alicuius ſcīæ, debet illa ſcīa diſtingui: quia uel quæritur de ſcīa formali, uirtuali, uel potentiali: & tunc oportet rñdere proportionaliter ſm̄ dicta, applicando conformiter in oībus ſcientiis. Et ſiquis quærat utrum habitus diuerſarum concluſionum, termino uel terminis differentium, in logica poſſint dici unus habitus? Reſpondetur ꝙ habitus diuerſarum cōcluſionum pñt capi dupliciter: Vnomodo ſm̄ ſuas proprias rationes & in particulari: & ſic nō dicūtur unus habitus, ſed diuer

Argumēdo contra hæreticū. & li. 4. di. 1. q. 2.

Quæſitū.

ſi habitus. Aliomodo ut habent C reſpectum ad unum incomplexum, quod uirtualiter continet illos habitus; & ſic poſſunt dici unus habitus unitate ſaltem uirtuali, uel unitate ordinis, uel attributionis: quæ tñ uirtualis continentia non propriè inuenitur in ſcientiis rōnalib. reſpectu ſubiecti: cum in ipſis nullum ſit ſubiectum cōe, quod contineat uirtualiter aliquem habitum: Pñt tñ dici unus habitus, ut hñt reſpectum ad noticiam incomplexam illius ſubiecti: quæ uirtualiter continet illos habitus, licet non ſubiectum: poterit etiā dici unus habitus unitate ordinis uel attributionis. Ex quo patet ꝙ multorum habituum, ſpecie differentium, pōt eſſe unum obiectum commune: & ſic in ſcientiis aſsignatur unum obiectum D commune, a quo non eſt unus habitus ſpecie, ſed tm̄ genere. Et hæc de ſecundo art. Quantū ad tertium articulum ſit.

Sco. q. 4. prolog.

Conclvsio reſponſalis: Logica eſt ſcientia, una, rōnalis, & ab aliis diſtincta: quæ concluſio patet ex primo & ſecundo art. Ad rōnes. Ad primam dicitur: ꝙ benè probat, ꝙ logica artificialis nō acquiritur per logicam artificialem: ſed non probat, quin non acquiratur per logicam naturalem uel uſualem: ut patuit in 2. art. Ad ſecundam dicitur; quod bene probat, quòd nullus modus ſciendi obiectiuus eſt ſcientia, ſed nō probat, quin modus ſciendi directiuus ſit ſciētia: ut patuit in 1. art. Ad tertiam patet ſolutio in primo art. ubi dictum eſt, ꝙ ſcientia non dicitur rōnalis, eo quod ſit ens rōnis: ſed quia eſt de obiecto, qđ ē ens rationis.

Art. 3.

E rationis. Ad quartam dr̄; quod logica dicitur vna vnitate intrinseca: capiendo logicam pro uno habitu alicuius conclusionis: & qualiter dicatur vna vnitate extrinseca, visum est in 2. arti. Ad quintam dicitur. quod logica est scientia communis; nō quidem communitate prædicationis, sed communitate vsus vel applicationis: vt visum est in primo art.

QVAESTIO II.

An Logica sit scientia, practica uel speculatiua.

QVæritur secundo vtrum logica sit scientia practica vel speculatiua. Et arguit̄ primò ꝙ sit practica: oīs illa scīa est practica, F quæ non est solum cognitiua sui subiecti, sed ēt productiua: sed logica est hmōi, igitur est scientia practica. Maior patet ꝑ phylosophū. 6. metaph. ponentē differentiam inter scientiā speculatiuam & practicam: penes hoc ꝙ speculatiua considerat suum subiectum: practica autem facit ipsum. Et minor probatur: quia subiectum logicę est modus sciēdi, vel syllogismus, q̄ mediāte habitu logicę producitur: nam logica docet, de quibus, & qualiter est componēdus syllogismus. Arguit̄. Scd̄o sic, Oīs habitus directiuus praxis est practicus: sed logica est huiusmodi: igitur. Maior est manifesta: & minor probatur: quia logica est directiua actuum rationis, qui sunt praxes: quia praxis in græco idem est ꝙ opatio ī latino. Tertiò sic: oīs scientia, quæ non est gratia sui, est gratia operis, cuius est directiua; sed logica ē huiusmodi; G igitur. Maior est manifesta: & minor probatur: quia logica est gratia aliarum scientiarum: cū applicetur ad acquirēdum alias scientias. Quarto sic: omnis illa scientia est practica, quæ est de operabilibus a nobis: sed logica est hmōi: igitur. Maior est nota: & minor probatur, quia logica est de secundis intentionib. quæ fiunt a nobis per actum comparatiuum intellectus. Quinto sic: omnis habitus, cui competunt isti respectus habituales. s. respectus prioritatis & respectus conformatiuitatis, siue directionis, est practicus: sed logica est huiusmodi: igitur. Maior patet: quia in hoc consistit rō habitus practici; vt posteà dicetur. Minor probatur primo de prioritate: quia logica est prior in acquisitione oīum scientiarum. Se- H cundo probatur de conformatiuitate: q̄a oēs aliæ scīæ vtuntur logica, & regulantur per eam: igit̄. In oppositum arguit̄: illa scīa est speculatiua cuius totalis & vltimus finis est scire; sed logica est hmōi: igitur. In q̄ōne erūt tres art. sicut in præcedenti.

Tex. co. 1 (margin)

PRIMO sciendum, ꝙ in homine triplices sunt potentiæ: quædam enim sunt potentiæ vegetatiuæ, quæ sunt tres. s. nutritiua, augmentatiua, & generatiua: & illæ sunt merè naturales: nec actus ipsarum sunt in potestate nostra: neque tales actus vnquàm possunt dici praxes: vt generare, nutrire, & augmentare. Aliæ sunt potentiæ sensitiuæ: vt sunt visus, auditus, &c. & de operationibus talium potentiarum ponitur talis distinctio:

Art. 1. Potentiæ triplices ī homine. Sco. q. 7. prolog.

A ctio: ꝙ tales operationes potentiæ sensitiuę pñt capi dupliciter. Vnomodo ſm ſe, & ſic non ſunt praxes: quia præcedunt actum voluntatis & intellectus. Aliomodo capiuntur vt moderanẽ à ratione, & pręcipiuntur à volũtate; & ſic ſunt benè praxes: ut audire, videre; inquantum regulanẽ à ratione .i. intellectu; & ꝑcipiunẽ à voluntate, ſunt bene praxes. Adhuc ſunt aliæ duę potẽtiæ .ſ. intellectus & volũtas: de actu intellectus dr̃, quod nullus actus intellectus eſt praxis: vt poſtea patebit. de actu volũtatis poniẽ talis diſtinctio: Actus voluntatis eſt duplex .ſ. actus elicitus; & imperatus. Actus elicitus eſt actus productus ab ipſa voluntate ſine imperio ipſius volũtatis: vt velle dare eleemoſynã. Sed actus imperatus eſt actus

B productus ab aliqua potẽtia mediãte imperio ipſius voluntatis; dum talis actus poſſit eſſe in poteſtate voluntatis: vt audire lectionẽ, imperatum à voluntate, ſtudere in theologia, imperatũ à voluntate. Ex quo ſequitur ꝙ actus imperatus ipſius voluntatis aliqñ producitur ab ipſa voluntate, vt velle honorare deũ imperatũ ab ipſamet voluntate: aliqñ non eſt actus voluntatis, ſed potentiarũ ſenſitiuarũ vel ipſius intellectus: vt patuit in exẽplis, & actus, quo volũtas imperat alijs potentijs, vel ſibi; dr̃ actus imperatiuus, & nõ imperatus; niſi forte imperareẽ ab ipſa voluntate. Aduerte tñ vlterius, ꝙ praxis põt capi quadruplici- ter. Vnomodo pro operatione cuiuſcũq; potẽtiæ; ſiue talis potentia ſit cognitiua, ſiue appetitiua, ſiue naturalis, ſiue libera;

Praxis quadrupliciter capitur.

& ſic omnis actus cuiuſcũq; potentiæ fuerit poteſt dici praxis. Aliomodo capiẽ ꝓ operatione ſolius potentiæ cognitiuę, aut ſequentis cognitionẽ: cuiuſmodi eſt operatio potentiæ apetitiuę: & iſto modo actus intellectus põt dici praxis. Tertiomodo capitur ꝓ operatione exiſtente in poteſtate noſtra, ſiue ſit bona, ſiue mala: & iſto modo furari, & adulterari ſunt praxes. Quarto modo capitur proprijſsimè pro ſola operatione alterius potẽtiæ q̃ intellectus, poſterior ipſa intellectione, nata conformiter eliciẽ rõni rectæ: & iſto modo ſolũ eſt hic ad propoſitum.

C *Vide Sc. q. vlt. pro log.*

SECVNDO. ſciendum, ꝙ praxis proprijſsimè capta, ſic diffiniẽ a Scot. in prolog. 1. ſen. Praxis eſt operatio alterius potentiæ ab intellectu, naturaliter poſterior intellectione, nata cõformiter elici rationi rectæ, ad hoc ꝙ ſit recta: ex qua diffinitione eliciuntur tres conditiones requiſitæ ad ipſam praxim. Prima: quod talis operatio ſit alterius potentię, quàm intellectus. Ex quo ſequitur quod nullus actus intellectus eſt praxis: & hęc cõditio ſi probatur: quia ſola illa operatio dicitur praxis, ad quam intellectus ſe extẽdendo ſit practicus: ſed intellectus ad nullam ſui operationem poteſt extendi, igitur nulla operatio intellectus eſt praxis. Maior patet per philoſophũ. 3. de anima dicentem, ꝙ intellectus ſola extenſione ſit practicus. Et minor probatur: quia extendere eſt extra ſe tendere. Sed contra iſtam conditionem arguitur primò ſic: omnis operatio: q̃ eſt in poteſtatę noſtra, eſt praxis

Praxis q. d. q. vl. q. ult.

D

Text. cõ. 49.

E praxis; sed aliqua operatio intellectus est huiusmodi; igitur. Secunda sic: aliqua operatio intellectus est dirigibilis ab alio actu ipsius intellectus; ergo talis, quæ sic est dirigibilis, est praxis; quia ad talem intellectus se extendit. Tertia sic; Operatio sequens consilium & electionẽ, est praxis: sed aliqua operatio intellectus est huiusmodi: igr. Minor patet: quia aliquis consiliatur, an debeat studere, vel non: & eligere media ad studendum: & propter has rationes inferunt aliqui, quòd aliqua operatio intellectus potest dici praxis. Sed istis non obstantib⁹ respõdetur ad istas obiectiones simul, negando maiores: nam illa, quæ sumuntur in maioribus, non sufficiunt ad rationem praxis: sed cum hoc requiritur, ꝙ

F talis opatio sit alterius potẽtiæ quàm intellectus. Secunda conditio est, ꝙ talis operatio, quæ dicitur praxis, sit naturaliter posterior intellectione: quæ conditio dupliciter probatur. Primò sic, intellectus non potest regulare operationem, priorem naturaliter intellectione: sed intellectus dicitur practicus ab operatione, quam regulat mediante actu vel habitu practico; ergo illa operatio, quæ dicitur praxis, debet esse posterior naturaliter intellectione. Secundò sic; actus potentiarum animæ vegetatiuæ nullo modo sunt praxes, quia non subsunt directioni intellectus; quia non sunt naturaliter posteriores intellectione: sed magis præcedunt intellectionem. Ex istis duabus conditionibus infertur, ꝙ omnis praxis propriè dicta, est actus voluntatis elicitus vel imperatus: q̃a G nullus actus ab actu elicito vel imperato voluntatis, est essentialiter posterior intellectione: q̃a quicunque alius detur, potest præcedere actum ipsius intellectus. Tertia conditio, ꝙ illa operatio sit conformis rationi rectę. i. ꝙ illa operatio sit bona, & non mala. Ista conditio probatur auctoritate philoso. 6. ethicorum dicentis. ꝙ electio recta necessario reqrit rationem rectam: vbi per electionem intelligit volitionem, quæ est praxis. Ex ista conditione sequitur ꝙ nulla mala operatio dicitur praxis cuiusmodi est velle furari, vel adulterari. Et siquis dicat aliqua est praxis, quæ non est dirigibilis ab aliqua ratione: igitur non omnis praxis est conformis rectę rationi. Antecedẽs probatur, quia illa praxis, qua H vult deus se amare infinite, est praxis: & tamen non est dirigibilis ab aliqua noticia, cum voluntas dei non sit regulabilis. Respondetur quòd notitia, qua deus cognoscit se infinitè à se amandum, quantum est de se, est directiua & regulatiua ipsius praxis; sed non dirigit, q̃a potentia præcticans. s. voluntas dei non est dirigibilis; & hoc sufficit ad hoc, ꝙ noticia sit practica, & operatio sit praxis.

Instãtia.

TERTIO sciendum, quòd est vna parua difficultas: nam dictum est, ꝙ tam actus elicitus ipsius voluntatis, quàm imperatus potest esse praxis: dubitaret aliquis; quis illorum actuum dicitur primò praxis. Respondetur quòd elicitus est primò praxis: ꝙ sic probatur: illa operatio est primò praxis, quæ sequitur

Quis primo dicitur praxis actus elicit⁹ an imperatus.

A tur immediatiùs actum intellectus per modum directi vel regulati: sed actus elicitus voluntatis est huiusmodi: quia sine eo non potest haberi actus imperatus. Item actus elicitus ipsius voluntatis potest esse verè praxis, circunscripto omni actu imperato ipsius volūtatis. quod probatur: quia quandocunque aliquid est primò tale coniunctum cum aliquo posteriori, si separaretur ab illo, adhuc remanet tale: sed actus elicitus uoluntatis est primò praxis: ergo si coniungatur ipso actui imperato, separatus ab illo, adhuc remanet talis. Ex quo inferuntur duo correlaria. Primum quòd actus imperatus a voluntate nō est primo praxis: sed quasi per accidens & secūdario: quia nec primo est posterior intellectio-

B ne; nec primo conformis ratio ni rectę: Secūdum correlarium, ꝙ actus elicitus ipsius voluntatis, & actus imperatus ipsius voluntatis dicuntur vniuocè praxes; quia ratio praxis ipsis uniuocè conuenit: licet forte conueniat primo actui elicito ipsiꝰ voluntatis. Sed consequenter videndum est, quid sit speculatio, postquam visum est quid est praxis. Pro cuius declaratione supponitur, ꝙ speculatio est operatio intellectus ad nihil aliud extra genus contemplationis .i. intellectionis vel actus intellectus finaliter ordinata. Ex qua diffinitione eliciuntur duæ conditiones ipsius speculationis. Prima ꝙ sit operatio intellectus. Ex quo sequitur ꝙ nulla operatio alterius potentię q̄ intellectus, est speculatio: ideo nullum uidere, nullum audire,

Scot. vbi supra.

Speculatio quid.

nullum velle est speculatio: Secunda conditio, ꝙ talis operatio non sit directiua seu regulatiua alicuius operationis alterius potentiæ quàm intellectus, immo ꝙ sit gratia sui: sic videlicet ꝙ nō sit ordinata ad aliquid aliud, quod sit praxis. Ex quo sequit̄, ꝙ non omnis operatio intellectus est speculatio, licet omnis speculatio sit actus intellectus. C

QVARTO sciendum, ꝙ secundum Sco. habitus siue sciētia dicitur practica ab extensione eius ad praxim: sicut regulæ ad regulatum, & consistit talis extensio in duplici ratione aptitudinali .s. prioritatis & conformatiuitatis siue directiuitatis, q quidē respectus prædicatur de ipso habitu vel scientia in secundo modo dicendi per se sicut ꝓpria passio de subiecto, & prouenit prioritas talis ex ordine potentiarum sic ordinatarum in agendo .s. intellectus, & volūtatis. Sed conformatiuitas siue directiuitas prouenit ex parte obiecti: quod quidem obiectū est rectitudo praxis, vel virtualiter includens ipsam rectitudinē praxis: & ideo praxis est conformabilis illi cognitioni: quia talis cognitio est talis cogniti, sic videlicet, ꝙ ad hoc ꝙ aliquis habitus seu notitia dicatur practica, requiritur ꝙ nata sit pręcedere naturaliter praxim, & ꝙ nata sit regulare seu dirigere praxim. Et potest cognosci habitus seu notitia practica: quia oportet ipsam esse de aliqua cōclusione vel principio exprimēte aliquam praxim .i. aliquam operationem alterius potentiæ quàm intellectus; vt notitia, qua quis intelligit, deum esse diligēdum D

Scientia vnde dicitur practica. Scot. vbi supra.

E dum super omnia, dicitur practica: quia talis est de conclusio ne vel propositione exprimente praxim. Ex istis sequitur ꝙ ad hoc quòd aliquis actus vel habitus sit practicus, non requiritur, ꝙ actualiter sit prior praxi: nec quòd actualiter regulet praxim: quia tunc sequeretur ꝙ habens artem domificandi, & carens manibus non haberet habitum practicum: quia talis habitus in eo, qui caret manibus, actualiter non præcederet praxim: cum ille nullam talem praxim posset habere. Sequitur secundo, quòd aliquis habitus posset esse successiue practicus, & speculatiuus: sed ista sunt in conuenientia: igitur. Et aduerte, quòd ad hoc quòd de aliqua cõclusione seu propositione sit habitus vel noticia practica; re- F quiritur ꝙ deducatur ex principijs practicis: nam conclusio practica non deducitur ex principijs speculabilibus. Et siquis *Instãtia.* dicat: contra: quia ista cõclusio Deus est summe diligendus, est practica, & tamen deducitur ex principijs vel principio speculabili, sic arguendo: omne summũ bonum est diligẽdum: deus est summe bonus: ergo deus est summè diligendus: ecce quomodo minor non est practica, cũ nõ exprimat aliquam praxim. Respondetur, quòd principia dicuntur practica dupliciter. *Prĩcipia quõ dicũtur practica. Scot. ubi supra.* Vnomodo formaliter: quia dictant formaliter de praxi eligenda vel fugienda, sicut est istud. omnem summum bonum est diligendum: omnis turbator boni cõmunis est puniendus: & sic bene conceditur, quòd illa minor non est formaliter practica; quia non dictat.i. G enunciat formaliter de praxi eligenda vel fugienda: sed solum virtualiter cõtinet praxim: & sic talis minor dicitur esse practica. Ex quo sequitur, quòd aliqua noticia potest dici practica dupliciter. Vno modo formaliter: quia formaliter dictat de praxi eligenda vel fugienda: sicut est noticia cõclusionis practicæ vel principiorũ practicorum. Alio modo dicitur noticia practica virtualiter: & est noticia alicuius incomplexi, virtualiter continentis notitiam principiorum & conclusionis practicæ: cuiusmodi est noticia incomplexa & quidditatiua ipsius dei. Et similiter potest dici quòd duplex est rectitudo scilicet formalis, quæ non est nisi notitia conclusionis & principiorum syllogismi practici: *Rectitudo duplex.* H alia est virtualis, quæ non est nisi noticia incomplexa alicuius incomplexi virtualiter contĩnetis noticiam principiorũ & cõclusionis syllogismi practici. Et aduerte, quòd quando conclusio vel principiũ est propositio contingens: tunc noticia vel habitus habet rectitudinem ab aliqua voluntate; sed quando est propõ necessaria, tunc habet rectitudinẽ ab aliquo obiecto: cuiusmodi est ista, deus est summè diligendus, quæ habet suam rectitudinem ab obiecto .s. à deo. Aduerte finaliter, ꝙ aliquid dicitur practicum à praxi duobus modis. Vnomodo ꝑm denominationem intrinsecam: & sic voluntas, vel aliqua alia potentia producẽs praxim, dr̃ practica. Aliomodo ꝑm denominationem extrinsecam: & sic intellectus.

A telle&us,notitia,& habitus dr̄ practici. Intellectus dr̄ practicus,qui intelligit actu,vel habitu practico: actus dr̄ practicus, qui habet praxim pro directo: ita ꝙ habitus practicus est circa praxim tanq̄ circa directum & regulatū: & non tanq̄ circa obiectū, & sic patet ꝙ habitus dr̄ practicus,qui inclinat ad actum intelligendi praxim.

Scot. vbi supra.

Art. 2.

Vtrū practicū, & speculatiuū essentialiter diuidant scientiā.

Dubitatur primo, vtrum practicum & speculatiuū sint differentiæ essentiales notitiæ,seu scientiæ in communi. Respondetur ponendo aliquas ꝓpositiones. Prima: practicum non dicit formaliter,nisi duplicem respectum aptitudinalem ad praxim, scilicet conformatiuitatis,& prioritatis naturalis: vt iam visum est. Ex qua propo

B sitione sequitur, ꝙ practicum non est formaliter differentia essentialis scientię,cum non sit nisi duplex aptitudo seu respect⁹ aptitudinalis,qui nunquam est de essentia alicuius absoluti. Ex quo sequitur, quòd ille respectus non potest esse de essentia alicuius notitiæ, cum notitia sit quid absolutum de prima specie qualitatis: saltem accipiēdo pro fundamento suo, licet cōnotet relationem. Tertiò sequitur, ꝙ practicum non dicit aliquid per se vnum, cum dicat duplicem respectum aptitudinalē ad praxim,scilicet conformatiuitatis,& prioritatis. Ex quo sequitur quarto, quòd practicū, seu ille duplex respectus formaliter & intrinsecè non conuenit notitiæ,nisi propter aliquod absolutum: puta quia talis notitia est talis entitas: nam talis duplex respectus præsupponit aliquam cōditionem intrinsecam

Sco.q.13. quol.

C in noticia, per quam talis duplex respectus tali noticiæ conuenit: & talis conditio,propter quam conuenit talis duplex respectus alicui notitiæ, non est propriè nisi differentia essentialis sciētiæ vel notitię:quæ etiam potest circumloqui per talem duplicem respectum:quia quando differentiæ sunt nobis ignotæ,tunc circumloquimur, id est nominamus eas ꝑ proprias passiones. Secunda propositio:speculatiuum formaliter non dicit, nisi negationem illorum duorū respectuum: sic videlicet, quòd illa notitia dicitur esse speculatiua, quæ non est nata præcedere praxim,neque regulatiua ipsius praxis: cuiusmodi est notitia,qua cognosco,hominem esse animal. Ex quo sequitur, quòd speculatiuum non est de D essentia notitiæ vel habitus: cū negatio non sit de essentia absoluti: & per consequens non est differentia essentialis notitiæ: cum nulla negatio sit differentia essentialis alicuius positiui. Ex istis sequitur quòd practicum & speculatiuum non sunt differentiæ essentiales notitiæ vel scientiæ in communi: ita quòd hæc diuisio,qua scientia in cōi diuiditur per practicū & speculatiuum,non est diuisio generis per suas differentias: sed est quasi diuisio generis per proprias passiones specierum: sicut si diuidatur numerus per par & impar,vel linea per rectū & curuū. Ex quo sequitur quòd practicū conuenit, & dr̄ de aliqua notitia per se scđo modo:& conuenit tali notitiæ ex aliqua condōne intrinseca tali notitię.

E Sequitur secundò, ꝙ practicum & speculatiuum non possunt dici intrinsecè & formaliter, nisi de noticia actuali, vel habituali, vel saltem de actu vel habitu intellectuali: cum sint passiones habitui tali vel talis. Ex quo sequitur, quòd nullus habitus moralis, existens in voluntate, vel aliqua alia potētia appetitiua: dicitur practicus à tali duplici respectu: quia nullus talis est noticia: etiam nullus talis regulat praxim, neq; præcedit praxim: licet benè inclinet ad praxim eliciendam: tamē non dictat de praxi eligenda vel fugienda.

Vtrū sciētia dicatur practica ab obiecto vel à fine. DVBITATVR secundò: vtrum scientia dicatur practica ab obiecto, vel a fine: & arguūt aliqui, ꝙ à fine dicaē practica. Primo auctoritate philosophi. 3. de anima dicentis, ꝙ intelle- F ctus extensione ad opus fit practicus; & differt à speculatiuo in fine: ergo etiam scientia practica differt à scientia speculatiua in fine. Et dicit Aristo. 2. meta. ꝙ finis theoricæ. s. sciētiæ speculatiuæ est veritas: practicæ uerò opus. Dicit etiam Aristote. 1. metaph. ꝙ scientia practica est minus nobilis speculatiua: quia est gratia vsus. i. operationis & finis. Probant etiam rationibus; quia habitus practicus & speculatiuus possunt esse circa idem subiectum: ergo nō dicitur practicus ab obiecto. Antecedens patet: quia habitus de istis duabus propositionibus: puta deus est diligendus, & deus est summè bonus. sic se habent, quòd vnus est practicus, & alius speculatiuus; puta ille, qui habetur de ista: deus est summè bonus, est speculatiuus: cum non dictet de aliqua praxi eligenda vel fugiēda. G Item medicina diuiditur in speculatiuam & practicam: & tamen tam speculatiua quàm practica sunt de eodē obiecto, s. de corpore sanabili. In oppositum arguitur, ꝙ ab eodem habet habitus esse practicū, à quo habet suam entitatem: sed illā non habet a fine, sed ab obiecto & intellectu: ergo. Maior patet: quia practicum nō dicit formaliter, nisi duos respectus aptitudinales, qui identificantur cum ipsa noticia, quę dicitur practica. Item si habitus esset practicus à fine, vel esset à fine producto ad extra, vel à fine intento seu cognito: nō à fine producto ad extra: quia tunc esset posterior ipso habitu: neque à fine intento siue cognito: quia tunc non haberet rationem finis. sed rationē obiecti: & tenendo istas H duas rationes cum Scoto ponūtur aliquæ propositiones de mēte eius. Prima: scientiam esse practicam potest intelligi dupliciter. Vnomodo formaliter & intrinsecè: alio modo extrinsecè & effectiuè. Formaliter scientia dicitur esse practica duplici respectu aptitudinali. s. prioritatis: & conformatiuitatis; & sic non quærit dubium: sed extrinsecè & effectiuè scientia dicitur practica ab illo, à quo causatur talis sciētia: sed sic est quòd causatur ab obiecto: igitur. Et sic intelligitur dubium: ita ꝙ cum quęritur, Vtrum sciētia dicatur practica à fine, vel ab obiecto, non est aliud quærere, quàm à qua effectiuè seu causaliter habet primò & per se scientia conformatiuitatem: tunc dicitur ꝙ habet illam conformatiuitatem effe-

A effectiuè ab illo, a quo causatur illa scientia: sed sic est, ꝙ illa primo & per se causatur ab obiecto: igitur ab obiecto habet per se illā conformatiuitatē. Ex quo sequitur, ꝙ multi male capiētes Scotum, & non intelligentes eū male redarguunt. Secunda propositio: habitus non dr̄ practicus ab actu suo proprio; q̄a act⁹ proprius habitus dicitur etiam esse practic⁹ effectiuè ab aliquo priore, puta ab obiecto. Tertia propositio: nulla scientia dicit̄ esse per se practica: quia ordinatur ad praxim, vt ad finē: q̄a à praxi vt finis est, non causatur talis habitus. Quarta propositio: habitus practicus quandoq; dicitur practicus ꝑ se a fine ipsius praxis; non tamen vt finis est, sed vt obiectū. Prima ꝑs patet: quia scientia dicitur ꝑ
B se practica ab obiecto: sed quandoq; obiectum, & finis praxis coincidunt in idem: vt noticia, qua quis dictat de ista conclusione: deus est diligendus propter se, est practica effectiue ab obiecto: puta a deo, & ipsemet est finis talis dilectionis: immo deus virtualiter continet principia practica, per quæ deducitur talis conclusio: igitur &c. etiā continet talem noticiam conclusionis. Secunda pars ꝓbatur, videlicet ꝙ non sit practica a fine vt finis est .i. vt amatus & desideratus: quia prius naturà deus continet virtualiter illa principia practica, per consequens illam conclusionem, antequam ametur, & desideretur. Et siquis dicat: notitia cau tur ita bene ab intellectu sicut ab obiecto: ergo etiam dicetur practica ab intellectu sicut ab obiecto. Negatur consequentia; C & ratio est: quia non oportet, quòd noticia habeat conformatiuitatem ab omni illo, à quo causatur: quia tunc omnis scientia esset practica: cum omnis notitia causetur ab intellectu: ergo oportet quòd talis conformatiuitas conueniat sibi ab aliquo alio speciali causante, quod non est nisi obiectū. Et siquis iterum dicat; habet. Arist. ꝙ principia practica 1. met. semper sumuntur à fine: ergo text.c.3. finis virtualiter continet noticiam eorum: Respōdetur quòd verum est, vbi finis, & obiectum coincidunt: sed vbi non coincidunt, non oportet: concesso etiam, quòd sumerentur à fine: non tamen vt finis est; D sed in ratione obiecti. His propositionibus propositis, rn̄dendum est ad auctoritates & rationes alterius opinionis. Ad primā dico, ꝙ Arist. loquitur de fine vt cognito .i. vt habet rationē obiecti: nā intellectus ratiocinans propter aliquid, ratiocinatur ꝑꝑ finem cognitum. Item ēt non est simile de habitu, & intellectu: nā idem intellectus numero est speculatiuus, & practicus: sed impossibile ē, eundē habitū esse speculatiuum & practicum. Ad secundam dico, quòd scientia practica non est gratia vsus, vt per se finis: habet tamen aliquam habitudinem ad vsum. Ad tertiam dicitur, ꝙ speculatiua & practica habent diuersos fines, loquendo de per se finibus infra genus cognitionis: sed non distinguuntur Quis sit ab illis finibus, sed à suis obie- finis sciē ctis. Et aduerte, quòd finis scien tia specu tiæ speculatiuæ, est perfecta latiua.

E cognitio illius ſcientiæ, non dirigendo ad opus: vel eſt cognitio ſimilis cognitionibus, ex quibus talis habitus generabatur: & hoc loquendo de fine, conueniente habitui ex natura propria; & non de fine conueniente ratione voluntatis, habentis talem habitum; nam multos tales poteſt habere: nam poteſt aliquis diſcere logicam propter pecunias lucrandas: aliquis propter honorem habendum: ſed neque pecuniæ, neque honor ſunt finis logicæ, conuenientes ſibi ex natura rei; ſed ſolum per voluntatem habentis. Sed finis ſcientiæ practicæ eſt perfecta cognito ſubiecti illius ſcientiæ, dirigendo in praxim: vel eſt cognitio ſimilis cognitionibus, ex quibus generabatur habitus: habet etiã

F praxim pro fine: non propter ſe, & immediatè, ſiue elicito, ſed pro fine directo. Ad quartam dicitur, quòd mens Scoti eſt, quòd de eodem obiecto non poteſt haberi ſcientia ſpeculatiua & practica: & quia deus eſt vnum obiectum: ideo de eo non poteſt haberi, niſi ſcientia practica formaliter vel virtualiter. Et quando dicitur, iſta deus eſt ſummè bonus: deus eſt vnus: pater generat filium, non ſunt practicæ. Reſpondetur, quòd omnes iſtæ virtualiter ſunt practicæ, & virtualiter indicant, quòd deus eſt ſummè diligendus; & tale indicium prouenit ex eo, quia tale obiectum, id eſt deus, eſt talis entitas, & licet de eodem obiecto non poſſit eſſe ſcientia ſpeculatiua & practica: tamen de eodem obiecto poteſt conſiderari in ſcientia ſpeculatiua, & practica: vt de eo conſideratur in metaphyſica, quæ eſt ſciẽtia ſpeculatiua, & in theologia, quæ eſt ſciẽtia practica. Vel melius dico, ꝙ de eodem obiecto eſt ſcientia ſpeculatiua ſimpliciter. licet tamen practica virtualiter: ita enim de deo ſpeculatiuè ſimpliciter ſcitur, ꝙ eſt trinus & vnus; quæ tamen ſciẽtia virtualiter eſt practica; & practicè ſimpliciter & formaliter ſcitur, ꝙ eſt ſummè amandus: & tunc tota ſcientia aggregatione multarum concluſionum, quarum aliquæ ſunt practicæ, & aliquæ ſpeculatiuæ (virtualiter tamen practicæ) denominatur talis, qualis eſt ſua principalis cõcluſio & finalis; vt in theologia, ab iſta deus eſt ſummè amãdus: quæ eſt practica vnde &

H tota ſumit ſibi nomen propter ordinem aliarum ad ipſam: & hoc ſufficit ad intentionem Scoti, nec igitur plus videtur velle q̃ illud. Ad quintam dicitur, ꝙ tam medicina vniuerſalis, q̃ eſt de ſanitate, & curis in vniuerſali: & medicina particularis, quæ eſt de ſanitate in particulari, applicando ad opus: puta ꝙ tali hora vel tali danda eſt medicina, eſt ſcientia practica: ſed uniuerſalis dicitur ſpeculatiua: quia non eſt immediatè nata eſſe conformatiua praxis eligendæ. Sed particularis dicitur practica quia immediatè eſt nata eſſe cõformis praxi eligẽdæ.

An idẽ habitus ſciẽtific⁹ poſſit dici practic⁹, & ſpeculatiuus.

DVBITATVR tertio. Vtrum idem habitus ſcientificus poſſit dici practicus, & ſpeculatiuus. Et videtur ꝙ non: quia quando aliqua duo inſunt per ſe aliquibus ſpecie diſtinctis, illa non

A la non possunt esse eadem, sed sic est ꝙ speculatiuum & practicum insunt per se noticijs specie distinctis: ergo non possunt inesse eidem notitiæ: & per consequens vnus habitus non potest esse practicus & speculatiuus. In oppositum arguitur; q̃a notitia, quam ego habeo de ista ꝑpositione, Angelus mouet cœlum: est speculatiua; cum praxit non sit in potestate mea, & tamen notitia, quam habet Angelus de illa, est practica: igitur. Pro responsione ponuntur aliquæ distinctiones. Prima ad hoc ꝙ noticia sit practica, non requiritur, ꝙ ipsa noticia, & ipsa praxis sint eiusdem subiecti; sed possunt esse diuersorum subiectorum; ideo duplex est noticia practica; quædam est eiusdem subiecti & directiui si-
B mul; quæ sic se habet, quòd noticia, & praxis sunt ī eodē subiecto; vt noticia, qua deus cognoscit se esse a se infinite amãdum; & etiam nocicia, qua ego cognosco, quod deus a me est summè diligendus; & talis vocatur scientia practica, & subiecti & directiui simul. Alia est noticia practica, quæ est vnius vt subiecti, & alterius vt directiui .i. cuius praxis est in alio subiecto; vt noticia, qua ego cognosco, ꝙ ab angelo mouẽdum est cœlum. Et si quis dicat, talis notitia, qua ego cognosco, ꝙ angelus mouet cœlum: non potest regulare praxim cum talis praxis .s. mouere cœlum, non sit in potestate mea. Respondetur, quòd ad notitiam practicã non requirit quòd regulet praxim, sed sufficit quòd quãtũ est de se sibi non repugnet regulare illam praxim vel aliam eiusdem
C rationis, modò notitia, per quã ego cognosco, ꝙ ab angelo mouendum est cœlum, sibi non repugnat regulare illam praxim vel sibi similem. Et ista debent intelligi, tenendo quòd ad notitiam practicam non requiritur, quòd notitia & praxis sint eiusdem suppositi: quia si oppositum teneretur, oporteret dicere oppositum. Secunda distinctio; aliqua notitia potest dici practica dupliciter. Vnomodo; quia quantum est de se est directiua praxis, siue potentia practicans, vt voluntas sit regulabilis, siue non: & sic notitia, qua deus cognoscit se esse infinitè amandum, est practica. Aliomodo: quia potẽtia practicans in sciente est dirigibilis & regulabilis respectu suæ praxis: & sic talis no-
D titia non esset practica: cum voluntas dei non sit regulabilis. Tertia distinctio: aliqua notitia potest dici practica dupliciter. Vnomodo per se, quæ habet conformitatem ab obiecto; Aliomodo per accidens, quæ habet conformitatem non ab obiecto, sed aliunde: Et istam distinctionem videtur tenere Scotus in fine quæstionis de praxi: vbi dicit, quòd theologia dei de contingentibus tam in intellectu diuino quàm in intellectu creato est per se speculatiua: licet in intellectu creato sit per accidens practica. Quantum ad tertium artic. sit.

Notitia practica duplex.

Instãtia.

Art. 3. CONCLVSIO responsalis: logica est simpliciter speculatiua, & nullo modo practica: quia illa scientia est sim-

A sed hoc est impossibile: igitur. Quod sit impossibile, patet: quia vel illa argumentatio esset nota, vel ignota: non ignota quia tunc per ipsam nō acquireretur scientia: nec nota: quia vel hoc esset per se, uel per aliam: non per se, vt notū est; neq; per aliam: quia tunc esset processus in infinitū. Arguitur sic quinto: Illud est subiectū in aliqua scientia, quod est principalissimum inter oīa cōsiderata in tali scientia: & de quo demostrantur passiones, & ad quod oīa alia reducūtur: sed syllogismus est huiusmodi: ergo argumentatio nō erit subiectū. In oppositum arguitur per communes expositores logicæ, qui tenent logicā esse de argumentatione tanquā de subiecto. In hac quæstione erunt tres articuli sicut in præcedenti. Quantum ad primum.

B *Art. 1.*

Philosophia diuisio, & definitio.

PRIMO sciendum, quod pro declaratione primi termini ponitur hæc distinctio: philosophia diuiditur in philosophiam generaliter captam, & in philosophiam specialiter captam. Vnde philosophia generaliter capta est, quæ docet cuiuslibet admirabilis veritatem cognoscere secundum modum nobis possibilem, secundum quem potest à nobis apprehendi. Vnde admirabile est, cuius causa est occulta, inuentioq; rara. Vel sic potest diffiniri, philosophia generaliter capta est, cuiuscunq; entis siue a nobis, siue a natura causati veritatis appræhēsio. Sed phylosophia specialiter capta, est veritatis cuiuscunq; entis, a natura causati, apprehensio: & ista phylosophia specialiter capta diuidit in metaphysicam, physicā, & mathematicam. Philosophia aūt generaliter capta, diuidit in philosophiā realē, moralē, & rationalē, siue sermocinalem. Vnde phylosophia realis, & philosophia specialiter capta idē sunt: ideo sicut philosophia specialiter capta diuidit in physicā, metaphysicam, & mathematicam: ita philosophia realis: Sed philosophia moralis diuiditur in ethicam, politicam, œconomicā, & monasticā. Ethica traditur ab Arist. in 10. libris ethic. & considerat modū viuendi in cōi: hoc est ethica est de his, quæ sunt cōmunia ad oēm modum viuēdi; siue solitariè: siue domesticè, siue ciuiliter, siue politicè. Politica vero considerat de regimine ciuitatis, & de modo viuendi ciuiliter: & illa traditur ab Aristo. in politicis. Oeconomica est quæ tractat de regimine domus vel familiæ: & de modo viuendi domesticè: & traditur ab Arist. in œconomicis. Monastica vero considerat de regimine vnius hominis, siue de modo viuendi solitariè: & illa non inuenitur tradita ab Aristot. tamē multi dicunt illam partem satis esse traditam in libris Ethicorū. Sed philosophia rationalis siuē sermocinalis diuiditur in grammaticam, logicam, & rhetoricam. Ex istis sequitur, quòd logica est pars philosophię generaliter captæ: & non specialiter captæ.

Argumentationis acceptiones.

SECVNDO sciendum, quod argumētatio capitur tripliciter. Vnomodo largè pro omni oratione formata ad modum consequentiæ: siue sit bona siue mala: & sic diceremus ibi esse argumentationem, Petrus currit: ergo

B ergo asinus currit. Aliomô capitur strictè, pro oratione cõposita ex añte & cõsequente in cõsequẽtia bona; siue añs sit ,pbatiuũ cõsequentis; siue non. Aliomô capitur strictissimè, ,p oĩ oratione, cõposita ex añte & consequente in bona cõsequẽtia; cuius añs est ,pbatiuũ consequẽtis. Et circa hoc restat paruum dubiũ: Vtrũ argumẽtatio sit gen⁹ ad inductionem, syllogismũ, enthymema, & exẽplũ. Rñdetur, ꝙ argumentatio strictissimè capta, quæ est oratio cõposita ex añte & consequente in bona cõsequentia & probatiua, non est genus ad illa quatuor: quia rõ eius nõ conuenit oĩ syllogismo: quia multi sunt syllogismi, q nõ sunt ,pbatiui: quẽadmodũ est syllogismus simpliciter dictus; Sed

Dubitatio.

F species argumentationis sic captæ, sunt syllogismus ,pbatiuus inductio probatiua, exemplũ ,pbatiuũ: & enthymema probatiuum. Sed argumentatio strictè capta: vt est oratio cõposita ex añte & consequente in bona cõsequẽtia, siue sit probatiua, siue non, est genus ad illa quatuor: q̃a sufficienter diuidunt ipsam argumẽtationẽ, sicut species diuidunt genus. Adhuc est paruũ dubiũ: vtrũ syllogismus sophisticus, peccans in forma, contineatur aliquo modo sub argumentatione tanquam species. Respondetur, quod bene potest cõtineri sub argumentatione large capta. s. pro omni oratione formata ad modũ cõsequentię: siue talis consequẽtia sit bona, siue nõ. Et siquis dicat argumẽtatio est quid complexum, ergo non videtur habere species sub se. Respondetur ꝙ argumenta-

Instantia.

G tio accipitur dupliciter. Vno modo primè intentionaliter, siue ,p denominato: & sic non est nisi oratio mentalis, vocalis, vel scripta, composita ex antecedente & consequente, vt petrus currit: ergo homo currit: talis oratio dicitur argumentatio primè intentionaliter: & sic est quid complexum, non habens sub se species: neque potest esse subiectum alicuius scientiæ. Aliomodo capitur secundè intentionaliter; & sic non est nisi vna secũda intẽtio, attributa per intellectũ, q̃tum, supple ad denominationem orationi mentali, vocali, vel scriptę, compositę ex antecedente & consequente: & sic est respectus simplex, cõtinens sub se illas quatuor species.

H TERTIO sciendum, ꝙ subiectum scientię solet sic diffiniri a Scoto; Et quod primo virtualiter continet oẽs veritates necessarias illi⁹ sciæ, cui⁹ est subiectum. In qua diffinitione ponitur, primò, ꝙ idẽ est, quod adęquatè. Nã subiectũ, in rõne supple subiecti continet virtualiter omnes veritates necessarias .i. omnes propositiones necessarias illius scientię cui⁹ est subiectũ. Pro cuius declaratione est aduertẽdũ, ꝙ multiplex, est cõtinentia; q̃dam est essentialis, qua vnũ cõtinet aliud ĩ primomõ dicẽdi p se; quẽadmodũ inferi⁹ cõtinet supi⁹. Alia est continentia vnitiua, qua vnum cõtinet aliud sibi idẽ realiter, distinctũ tamẽ formaliter; & isto modo aĩa dicitur cõtinere suas potentias; & etiam essentia diuina dicitur cõtinere sua attributa. s. bonitatẽ, sapientiam, & sic de aliis. Alia est continentia potentialis, qua supe-

q. 3. 4. & 5. prolog. & lib. 2. d. 3. q. 10.

Continentia multiplex.

A superius continet suum inferi⁹. vt animal hominē, bouem, leonem: & sic de alijs. Alia est cōtinentia virtualis: vnde continere aliud virtualiter, nō e aliud, q̃ posse producere aliud in esse reali, vel in esse cognito. Ex quo sequitur: ꝙ continentia virtualis est duplex; quædam est in esse cognito: & alia in esse reali. Vnde continere aliud in esse cognito non est aliud, q̃ notitiam illius producere: & isto modo est intelligendum, ꝙ subiectum continet suas passiones virtualiter in esse cognito. Et per hoc soluuntur ferè omnia argumenta Gregorii de arimino; quæ facit contra Scotum. Sed continere aliud in esse reali est, posse aliud verè producere: quemadmodum deus continet creaturas, quas potest producere; & isto modo subiectum non continet suas passiones: neq; capitur sic, virtualiter, in diffinitione subiecti, sed primomō: quia subiectum non dicitur primo virtualiter continere veritates necessarias.i. ꝓpōnes necessarias in esse reali, sed in esse cognito. Ex quo sequitur vnum: ꝙ ista diffinitio non datur de subiecto scientiæ rationalis, cum subiectū illius nihil continet virtualiter: q̄a tale est ens rationis seu sc̄da intētio, quæ nihil virtualiter continet neq; in esse reali, neq; ī esse cognito, neque partialiter, neq; totaliter; q̄a producere est actus entis realis, qui non p̄t conuenire alicui, nisi illud existat: modò nulla secunda intentio existit, cum sec̄ā da intentio non habeat verius esse q̃ illud, cui attribuitur. s. suo fundamento, quod habet tm̄ esse cognitū: datur ergo ista diffinitio de subiecto sciētiæ realis, cui⁹ subiectū est sp̄es sp̄alissima.

Gregori⁹ de Arimino. q. 4. prolog. art. 1.

B

Sco. li. 1. d. 13.

C

QVARTO sciendum, ꝙ veritates necessariæ, quas subiectum primo cōtinet virtualiter, sunt ꝓpōnes constitutæ, ex ipso subiecto & sua diffinitione: & ꝓpōnes constitutæ ex diffinitione. & ꝓpria passione; & postea ꝓpōnes constitutę ex subiecto & propria passione. Et aduerte, ꝙ non solum subiectū continet virtualiter p̄dicatum.i. suā diffinitionem, vt genus vel dr̄iam; sed ēt essentialiter. Aduerte ēt ꝙ propō constituta ex subiecto & ꝓpria passione continet in præmissis, constitutis ex subiecto & diffinitione, & ex diffinitione et propria passione: aliter tn̄ q̃ in subiecto: q̄a subiectū continet talem cōclusionē primo i. adęquatè in ratione subiecti: sed tales p̄missę cōtinēt primo. i. immediatius, & non sicut subiectū: continet ēt subiectū propōnes, cōstitutas ex sua ꝓpria passione, & ex aliquo suorū inferiorum, vt hō continet virtualiter istā, Petrus est risibilis: sed potentialiter cōtinet propōnes constitutas ex suis diffinitionib⁹ & passionib. proprijs earum: vt animal potētialiter continet istā, hō est risibilis, & aīal rōnale est risibile.

Quæ veritates cōtinētur virtualiter à subiecto.

D

Et si q̄s dicat: nonne subiectū continet ēt propōnes contingētes, quæ tractātur in illa sciētia? R n̄detur ꝙ non: q̄a veritas propōnis contingentis non hr̄ cōiter nisi ex intuitione terminorum; ideo tales virtualiter nō cōtinentur in subiecto: licet bn̄ reducant ad subiectū, vel p̄ se, vel p̄ accn̄s. Vnde ad hoc ꝙ aliqua veritas p̄ se ꝑtineat ad aliq̃ sciē

Obiectio.

A inductione, exemplo, & enthymemate: sed ista bene reducuntur ad modum sciendi, sicut partes subiectiuę; quæ continentur sub argumentatione, quæ est species modi sciendi. Vnde ipsius modi sciendi tres sunt species. s. diffinitio, diuisio, & argumentatio, de quibus omnibus determinatur in logica: quia logica docet diffinire, diuidere, arguere, & verum a falso discernere: & hoc nō est nisi mediāte modo sciendi, ad quem ista immediate reducuntur tanquàm partes subiectiue igitur. Item syllogismus est subiectum scientiæ libri priorum: ergo non totius logices. Respōderet aliquis ꝙ syllogismus simpliciter est subiectum scientiæ libri priorū: sed syllogismus est subiectum totius logicæ. Contra syllogismus simpliciter & syllogismus conuertuntur ad inuicem: quia de B quocunque prędicatur vnum, & reliquum: nam syllogismus simpliciter prędicatur de syllogismo dialectico demostratiuo, & sophistico: quia de ipsis prædicatur diffinitio syllogismi simpliciter, quæ datur in lib. Prio- Cap. 1. rum; igitur si vnum est subiectum totius logicę, & reliquum. Dices ꝙ syllogismus simpliciter potest capi dupliciter. Vno modo vt idem est ꝙ vniuersaliter: puta quantum ad omnes partes eius, tam integrales quàm subiectiuas: & quantum ad omnia sua principia, & sic est subiectum totius logicæ. Aliomodo capitur simpliciter, vt idem est ꝙ incontractæ. i. non determinatus ad aliquam materiam: & sic est subiectum scientiæ libri Priorum. Contra, syllogismus incontractè consideratus. i. sine determinatione conuertitur cū C syllogismo: igitur. Item syllogismus simpliciter. i. vniuersaliter, & syllogismus simpliciter. i. incontractè habent easdem passiones, & eadem principia: quia hn̄t eandem diffinitionem: igiẗ de ipsis erit eadē scientia: & per consequens si vnū sit subiectum totius logicæ, & reliquū. Etiam mirū est, q̄uo illi, qui ponunt syllogismum esse subiectum totius logicæ, non ponunt ipsam argumentationem: cum ad ipsam veriori modo reducatur inductio, enthymema, & exemplū. Relinquitur ergo ꝙ magis probabiliter modus sciendi dicitur esse subiectum totius logicæ, quam syllogismus.

DVBITATVR secúdo, Vtrum logica sit de secundis intentionibus, & quid sit secunda intentio, & quid prima. *An logica sit de secundis intentionibus.* pro cuius solutione est aduertendum, quòd de isto dubio D sunt duæ opiniones famosæ. Prima est opinio nominalium, dicentium, quòd secunda intentio est terminus mentalis, naturaliter significans terminos ea ratione, qua sunt signa, seu ea ratione, qua sunt significatiui aliorum terminorum: vt sunt isti termini mentales, nomē, verbum, propositio, vniuersale, p̄dicabile, gen⁹, species &c. qui naturaliter significant alios terminos. Sed prima intentio est terminus mentalis, naturaliter significans rem, & non terminum: vt isti termini mentalis homo, Ioannes, lapis, qui naturaliter significant rem ad extra, & non terminos. Alia est opinio Scotizantium, dicentium secundas intentiones non esse terminos mētales, sed secūda inten

Sco. li. 1. d. 23 q. vnica.

E tio est relatio, seu respectus rationis, causatus per actum comparatiuum nostri intellectus, cõparantis vnum in ordine ad aliud. Pro cuius declaratione est aduertendendum, ꝙ duplex est actus intellectus. s. simplex, per quem aliquid simpliciter & absolute cognoscitur, non in ordine ad aliud. Alius est actus cõparatiuus, per quem cognoscitur aliquid in ordine ad aliud: vt actus intellectus, quo ego cognosco hominem in ordine ad animal, vel ad aliquid aliud: & per talem actum causantur secundæ intentiones. Sed prima intentio, est obiectum cognitum vel cognoscibile, non causatum per actum comparatiuum intellectus: super quod nata est fundari secunda intentio, vel cui nata est attribui aliqua secunda intentio.

F Sco. li. 1. di. 3. & Sco. q. 1. quot.

Ex istis sequuntur aliquę propositiones. Prima, secundæ intentiones nunquam fundantũ, i. nunquam alicui attribuuntur, nisi secundũ esse cognitũ illius. Secunda propõ: Istę, secundæ intentiones nunquam attribuuntur alicui, nisi ratione alicuius proprietatis in illo repertę. Ex quo sequitur, ꝙ intellectus non potest attribuere Petro quamcũque secundam intentionẽ, sed solum illam, quæ potest sibi conuenire ratione alicuius proprietatis. Tertia propositio: secũdæ intentiones non habent esse: ideo ista non est concedenda, Secũdæ intentiones sunt. Probatur: quia nec veriori modo, neque perfectiori habent esse secundę intentiones, quàm illa, quibus attribuuntur, seu in quibus fundantur, sed illa, quibus attribuuntur sub illa ratione, qua ipsis attribuuntur, habent esse tantum cognitum, de quibus non potest verificari istud verbum, est secundum adiacens: ista enim non conceditur, Adam est: ergo etiam non debet concedi de secundis intentionibus, quæ in ipsis fundantur.

G

Sco. li. 1. di. 8. q. 4. Sco. li. 1. dist. 13. Sco. q. 7. quotl.

Ex istis sequuntur aliqua correlaria. Primum: ꝙ ad hoc ꝙ de aliquo habeamus scientiam, non requiritur, quòd illud habeat verum esse, sed sufficit quòd habeat esse cognitũ: nam de rosa non existente possumus habere veram scientiam: etiam de secundis intentionibus, quæ non existunt. Sequitur secundo, quòd ipsæ secundæ intentiones non inhærent alicui, capiendo inhærere propriè, sed tantum diminutè: nec sunt in aliquo subiectiuè proprie: quia ad hoc ꝙ aliquid sit in aliquo subiectiuè propriè, oportet ꝙ sit: & illud, cui inhærent, etiam sit.

Obiectio. H

Et si quis dicat: quid dicetur ad Auicennam qui dicit, quòd logica est de secundis intentionibus adiunctis primis? Respondetur: ꝙ secundæ intentiones non adiunguntur primis secundum inhærentiam, sed solum secundum denominationem, vel quasi subiectiue, & secundum quid: sic videlicet ꝙ secundæ intentiones seu termini secundarum intentionum denominatione extrinseca prædicantur de primis. Sequitur tertio: ꝙ illi, qui dicunt ꝙ secundæ intentiones mouent intellectum partialiter. i. causant suas intellectiones seu notitias partialiter: non bene dicunt: sed dant nobis modum sustinendi, ꝙ antichristus & etiam chimera aliquid causant: quia secundæ intentiones non habent veriori

A riori mõ esse, quàm antechristus vel rosa, quæ non existit. Item causare est verus actus entis rea lis (vt visum est) igitur nõ potest conuenire nisi enti reali. Sed restat parua difficultas: nam quæ reret aliquis, vtrum secundæ intentiones sint per se intelligibiles? Respondetur quòd sic. Et si quis dicat: non cadunt sub obiecto nostri intellectus, quod est ens reale, creatum, limitatũ. Respondetur, quòd secundæ intentiones per se virtualiter cõtinentur sub obiecto adæquato nostri itellectus, scilicet, ĩ primis intentionibus; virtute quarum intelliguntur; aliquid tamen dicitur contineri virtualiter & in alio, & iesse cognito dupliciter. Vnomodo immediate, vt passio immediate continetur virtualiter secundum esse cognitum in subiecto. Aliomodo a posteriori, seu ex consequenti: & sic dico ꝙ secundæ intentiones conti B nentur virtualiter in primis; ita ꝙ cognoscuntur in primis intentionibus: ita ꝙ primæ intentiones ratione aliquarum proprietatum, in ipsis repertarum, causant cognitiones illarum secundarum intentionum; ideo continentur in primis virtualiter.

Scc. q. 3. quotli.

Continere in a'io iesse quo tingit.

Sc. li. 4. di. 1. q. 2.

An logica deseruiat acquisitioni aliarum sciẽtiarum.

DVBITATVR tertiò vtrũ logica sit vtilis, honesta, & necessaria ad acquisitionem aliarum sciarum. Pro dubio ponuntur quædam distinctiones, & aliqua dicta. Prima distinctio: bonorum aliud honestum, aliud vtile, & aliud delectabile. Secunda distinctio: bonum vtile dicitur quadrupliciter. Primo dicitur bonum vtile, quod non est appetibile propter se, sed solũ propter aliud, sine quo C tamen illud aliud potest acquiri: vt ambulatio post cęnam dicitur vtilis isto modo: quia propter se non appetitur, sed propter sanitatem: sine qua tamen talis sanitas põt acquiri. Secundomodo dicitur bonum vtile, quod non est appetibile propter se, sed solum propter aliud: sine quo tamen illud aliud non potest bene acquiri: & isto modo comestio dicitur bonum vtile: quia propter se non est appetibilis: sed propter aliud scilicet ad extinguendum famem, sine qua talis extinctio famis non potest bene haberi: & istis duobus modis logica non dicitur vtilis. Tertiomodo dicitur bonum vtile, quod est appetibile propter se & etiã propter aliud, sine quo tamen illud aliud potest acquiri: vt potio dulcis di- D citur isto modo vtilis: quia propter se est appetibilis, & etiam propter aliud. s. propter sanitatem; sine qua tamen sanitas potest acquiri. Quartomodo dicitur bonum vtile, quod propter se est appetibile, & etiam propter aliud, sine quo illud aliud non potest acquiri faciliter & isto modo bonum utile coincidit cum bono delectabili, honesto, & necessario; & isto modo logica dicitur esse utilis; quia ꝓpter se est appetibilis, & etiam propter aliud. s. ad scientias acquirendas, sine qua aliæ scientiæ non possunt bene acquiri. Tertia distinctio, bonum honestum dicitur dupliciter. Vno modo, quòd solũ est appetibile propter se; & nullo modo propter aliud, magis supple appetẽdum, vt deus: & tale nunquam coin-

E coincidit cũ bono utili: & isto mõ logica non est honesta, seu bonum honestum. Aliomodo dicitur bonum honestum, quod est appetibile ꝓpter se, siue si appetibile ꝓpter aliud, siue nõ: & hoc mõ coincidit cũ bono vtili, tertio & quartò modo dictis: & istomodo logica bene dr̃ honesta. Quarta distinctio: necessarium capitur dupliciter. Vno modo simpliciter & absolute: & hoc modo illud dr̃ necessarium, qđ sic est, ꝙ non põt non esse: & sic solus deus dr̃ necessarius: & sic logica non est necessaria. Aliomodo dicitur necessarium ex suppositione finis, seu necessitate conditionata: & istomodo logica dicitur necessaria; nam si velimus habere alias scientias, necessario requiritur logica: nã F per ipsam logicam acquiruntur aliæ scientiæ. Et est aduertendũ, ꝙ ipsius logicæ quatuor sunt vtilitates. Prima, est facilitas diffiniendi, diuidendi, & arguendi. Secunda, est facilitas discernendi verum a falso. Tertia, est facilitas arguendi, & respondendi in omni materia. Quarta, est facilitas soluendi paralogismos, peccantes in forma. Et hæc de 2. art. Quantum ad tertium articulum est.

Logica quatuor utilitates

Art. 3.

CONCLVSIO respõsalis: Logica est pars philosophiæ generaliter dictæ, de modo sciendi tanquam de subiecto attributionis primo, & adæquato. Et hæc conclusio relinquitur probata in primo, & secundo articulis. Ad rationes ante oppositum. G Ad primam patet solutio: nam logica est pars philosophiæ generaliter dictæ, sed non specialiter dictæ. Ad secundam dicitur: ꝙ logica est de secundis intentionibus non tanquam de primo obiecto, sed tanquàm de his, quæ communiter tractantur in ea. Ad tertiam dicitur: ꝙ ens rationis in communi non est subiectum logicę; quia tale excedit metas illius scientiæ: ideo nõ est simile de ente reali respectu metaphysicæ, & de ente rationis respectu logicæ. Et ad confirmationem dicitur, ꝙ non omne illud est subiectum in logica, circa quod cõiter laboratur: nam circa multa laboratur in scientia, quorum nullum est subiectum. Et ad auctoritatem dicĩ, H ꝙ metaphysicus & logicus considerant idem, non tamen eodẽ modo: nam illa, quæ per se metaphysicus considerat; logicus per accidens cõsiderat; pro quãto eis attribuuntur secundæ intẽtiones logicales. Ad quartum dicitur, ꝙ bene probat pro nobis, ꝙ neque argumentatio, neque syllogismus est subiectum in logica; sed modus sciendi. Ad quintam patet solutio in primo dubio, vbi ostensum est, ꝙ modus sciendi veriori modo debet considerari in logica, quàm syllogismus; quia non possumus discernere verũ a falso, nisi prius discernamus notum ab ignoto.

MALCHI PORPHYRII, TYRII IN ARISTOTELIS, Logicam Isagogæ.

Quinque voces, quinque vniuersalia, tum in primis quinque prædicabilia passim appellatæ.

CVm sit necessariū Chrysaori & ad eā, q̄ est apud Aristo. prædicamentorum doctrinā, nosse quid genus sit, quid differentia, quid species, quid proprium, quid accedens: & ad diffinitionem assignationem: & omnino ad ea, quæ in diuisione, vel demonstratione sunt vtilia &c-

Quid sit Isagoge. INcipiunt isagogæ Porphyrii in categorias Arist. in quo titulo dicitur primo, isagogæ, quod est dictio græca, composita ex duabus dictionibus græcis scilicet ab isos, quod est intro, & gogos, quod est ductio: inde isagogæ. i. introductiones Porphyrij in categorias Arist. i. in prædicamenta Arist. Et diuiditur iste liber in procemium & tractatū, tractatus autem incipit; ibi. Videtur autem neq; genus, neq: species &c. sed procemium diuiditur in tres partes. In prima ostē- *ἀπὸ τῶν καὶ ἄγω.* *Diuisio libri.* dit vtilitatem scientiæ. In secunda ponit modum procedendi: & remouet quasdam quæstiones difficiles a consideratione huius scientiæ. In tertia ostendit, quos philosophos nult imitari in traditione huius scientiæ. In prima ergo parte alloquens suum discipulū Chrysaorium, ad quem hoc opus dirigebat: sic aiebat: O chrysaori, cum sit necessarium, nosse quid sit genus, quid species, quid differentia, quid proprium, quid accidēs ad eam doctrinam prædicamentorum, quæ est apud Arist. habendam: Et cum sit necessarium nosse, quid genus, quid species &c. ad diffinitionum assignationem. i. ad componendum diffinitiones: Et cum etiam sit necessarium, nosse quid sit genus, quid species. &c. ad diuisionum assignationem. i. ad componendū diuisiones: Et ēt est necessariū, nosse quid genus, q̄d spēs, ad demonstrationū assignationē. i. ad cōponendū demōstrationes: Ideo ego Porphyrius volo tibi traditionē cōpendiosam. i. librū breuē & vtilē facere de speculatione rerū. i. istorū quinq. prædicabiliū, q̄ dicta sūt ab antiquis: sed non introductoriè. i. mō puerili, sed mō nimis subtili. Ex istis sequuntur quatuor vtilitates huius scientię. Prima est ad doctrinam prędicamentorum Arist. habendam: quia quæcunque sunt in prędicamento, sunt genera, species, differentię, & indiuidua. Secunda vtilitas est ad componendas diffinitiones: q̄a diffōnes, supple q̄dditatiuę danť per genera & differētias, & i talibus *Vtilitas libri.*

sola

B sola species diffinitur. Sed diffinitiones descriptiuæ dantur per genus & proprium, vel per multa accidentia. Tertia vtilitas est ad componendas diuisiones: quia aliqua est diuisio generis in species per proprias differentias. Quarta vtilitas est, ad componendas demonstrationes: nã in demonstratione concluditur passio de subiecto, & medium est diffinitio; quæ constat ex genere & differentia: sed omnia ista non possunt sciri, nisi cognoscendo, quid sit genus, quid sit species, differentia, proprium, & quid accidens. In secunda parte, quæ incipit ibi. Mox de generibus: remouet quasdam quęstiones a præsenti negocio: & promittit se abstinere ab earum solutione, dicẽs. Ego Porphyrius recusabo in præsenti tractatu dicere:

F vtrum ipsa genera, & species subsistant. i. habeãt esse reale extra intellectum, siue solùm habeant esse in solis nudis, purisq; intellectibus: hoc est vtrũ solum habeant esse in intellectu. Et recusabo dicere: vtrum sint corporea, vel incorporea. Et recusabo dicere hanc tertiã quæstionem: vtrum sint separata a suis singularibus, sicut dicit Plato: vel vtrum sint posita in singularibus. Et etiam recusabo dicere constantias. i. difficultates circa ea, vel rationes ad vtrãque partem incidẽtes circa istas quæstiones. Et ratio huius est, quia hoc negocium est maximè altissimum, & egens maioris inquisitionis. Nam metaphysicus de quidditate rerum, & existentia earum habet considerare. in. 7. metaphysices istę quæstiones determinantur. In tertia parte, quæ incipit ibi, Illud G vero &c. ostendit quos philosophos imitaturus est, dicens: Ego Porphyrius tẽtabo tibi hoc negocium probabiliter tractare: sicut antiqui tractauerunt, & maximè peripatetici: quorum princeps fuit Aristoteles: Non quòd Arist. librum prædicabilium fecerit: vel si fecit ad nos nondũ peruenit: sed secũdum quòd ex suis dictis potest elici, & maxime ex libris topicorum. Et dicit hoc ad differẽtiam Stoicorum: quorum princeps fuit Plato. & etiam Epicureorum, quorum princeps fuit Epicurus: quibus sectis vigebat antiquitus vniuersitas Atheniensis. Vnde epicuri dicuntur, ab epi quod est sup, & cutis, quasi sup cutẽ. i. superficialiter philosophabant, sed stoici, dicti sunt a stoia. i. a tali porta iuxta quam studebant.

H QVAERITVR Vtrũ sciẽtiæ libri prædicabilium vniuersale sit subiectum attributionis, quod est genus ad quinque prædicabilia. Arguitur primo quòd non: Omnis scientia est vniuersalium, quia singularium nõ est scientia: ergo vniuersale non est subiectum attributionis huius scientiæ: cum excedat metas talis scientiæ. Secundò sic: Subiectum cuiuslibet scientiæ debet habere aliquas passiones: sed vniuersale nullas habet passiones: igitur &c. Maior est philosophi in primo posteriorum. Minor probatur, ꝙ si haberet aliquas passiones, vel illę essent singulares, vel vniuersales: non singulares: quia tunc non essent cõuertibiles cum vniuersali: nec vniuersales, quia vel essent genera, species, differentiæ, accidentia,

Vniuersale an sit subiectum huius scientiæ.

Tex. cõ. 43.

A tia, uel propria: non quatuor prima, vt notum est, nam passio propria non est genus, neq; species, neque differentia, nec accidens: nec possunt esse propria: quia si essent propria, cum proprium sit vniuersale: sequeretur ꝙ species esset propria passio generis, quod falsum est. Tertiò sic: Nullum vniuersale est subiectum huius scientiæ: quia vel esset genus, species differentia, proprium, vel accidēs, quod est falsum: ergo vniuersale non est subiectum huius scientiæ: consequentia patet per locum a toto in quantitate. Item quicquid attribuitur superiori attribuitur inferiori: ergo si vniuersale sit subiectum, oportet aliquod vniuersale esse subiectum. Quartò sic: Vniuersale non est vniuocū
B ad quinque vniuersalia: ergo nō est genus respectu illorum. Antecedens probatur: quia omne vniuocum ad aliqua se habet ad illa vt genus, vel species, vel differentia, vel proprium, vel accidens: sed vniuersale non est huiusmodi: quia tunc species, vel inferius denominatiuè prædicaretur de superiori: quod videtur falsum. Quintò sic: Ens est uniuersale: cum de plurib. prædicetur vniuocè: & non est genus: vt
Tex. cō. 10. patet tertio metaphy. neque species, quia non habet genus supra se: nec aliquod aliorum triū: ergo sunt plura quàm quinque vniuersalia. In oppositum est cōmunis sententia omnium logicorum famosorum. In quæstione erunt tres articuli sicut in cęteris. Quantum ad primum.

Art. 1. PRIMO sciendum, ꝙ pro declaratione primi termini quęstionis supponitur. Primò, ꝙ vniuersale est multiplex: quoddam est vniuersale in causando, quod potest esse causa pluriū effectuum, cuiusmodi est Deus: C *Vniuersalis acceptiones* Aliquod est vniuersale in distribuēdo, cuiusmodi sunt signa vniuersalia: & de istis duobus non est hic ad propositum: Aliud est vniuersale in prædicando; & de isto ē hic sermo. Pro cui⁹ declaratione supponitur secundò ꝙ vniuersale in prædicādo potest capi dupliciter. Vnomodo pro per se significato, seu secundæ intentionaliter, & hoc dupliciter. Vnomodo generaliter, vt est secunda intentio fundata in aliquo, seu attributa alicui, quod natum est esse in pluribus; seu cui quantum est de se non repugnat esse in pluribus, siue illud sit limitatum, siue nō: & isto modo ens dicitur vniuersale; sed sic vniuersale nō est genus ad quinque vniuersalia, neque ad subiectum attributionis huius scientiæ. D Aliomodo capitur propriè: vt est vna secunda intentio, attributa alicui limitato: cui quantum est de se non repugnat esse in pluribus; & sic est genus ad quinque vniuersalia: & est subiectum attributionis huius scientiæ. Aliomodo capitur pro denominato, siue primæ intentionaliter; & hoc dupliciter. Vnomodo large; & sic capitur pro omni illo, de quo vniuersale denominatiuè prædicatur; cuius significato formali non repugnat esse in pluribus; & sic ens potest dici vniuersale pro denominato. Alio modo accipitur proprie, pro illo, de quo vniuersale denominatiue prędicatur, cuius significato formali non repugnat esse in pluribus, & dummodo sit limitatum.

E limitatum. Supponitur tertio, ꝙ prædicabilia dupliciter capiũtur. Vno modo pro per se significato, seu secundę intentionaliter: & hoc dupliciter. Vno modo large, vt est vna secunda intentio, attributa alicui, quod natum est prædicari de pluribus; siue sit limitatum, siue non, siue vniuoce, siue æquiuoce prædicetur: & sic cõuertitur cum vniuersali primo modo dicto. Alio modo accipitur propriè, vt est secunda intẽtio, attributa alicui limitato, quod natum est prędicari de pluribus vniuoce: & sic conuertitur cum vniuersali secundo modo dicto, capto pro per se significato. & proportionabiliter potest capi prædicabile pro denominato, scilicet large, & propriè.

Prædicabilia dupliciter capiũtur.

Tractatu.13. Car.173

SECVNDO sciẽdum, ꝙ ista propositio tantum sunt quinque vniuersalia, potest exponi

F gratia alietatis, & gratia pluralitatis, vt visum est in summulis. Vnde si exponatur gratia alietatis est falsa, & gratia pluralitatis est vera, dummodo capiatur vniuersale pro per se significato, & non pro denominato, quia tunc plura sunt quàm quinque prædicabilia: nam decem sunt prædicaměta, quorũ quodlibet est vniuersale. Et aduerte ꝙ debet sic exponi, tantum sunt quinque intentiones vniuersalium specie distinctæ, sub quibus omnes intentiones vniuersalium continentur, & non sunt plures quàm quinq;. Et si quis dicat, ista est vera, tantum sunt duo vniuersalia; ergo ista est falsa, sunt quinque vniuersalia: & vltra ista est falsa: quinq; sunt vniuersalia: ergo ista erit falsa, tantum quinque sunt vniuersalia: quia si vna exponentium sit falsa, exposita erit falsa, saltem si exponatur copulatiue. Et ꝙ ista sit vera: tantum sunt duo vniuersalia, patet quia, eius totalis exponens est vera: sic enim exponitur, aliqua, quæ sunt duo, & non sunt non duo, sunt vniuersalia. Item ista est falsa, omnia vniuersalia sunt quinque: cum eius descendentes sint falsæ: ergo ista est falsa, tãtum sunt quinque vniuersalia. Patet consequentia: quia si exclusiua est vera, vniuersalis de terminis transpositis est vera: & si falsa, falsa. Item termini istarum duarum propositionum, tantũ quinque sunt vniuersalia: & omnia vniuersalia sunt quinque, eodẽ modo supponunt: ergo si vna ẽ vera reliqua erit vera. Ad primam rõnem dr̃, ꝙ si ista propositio, tantum sunt duo vniuersalia, sit de subiecto excluso, est vera: sed si sit exclusiua, ipsa est falsa. Ad secundam dicitur, ꝙ propositio exclusiua, exposita gratia pluralitatis, non infert vniuersalẽ de terminis transpositis: ideo non sequitur: tantum quinque sunt vniuersalia, ergo omnia vniuersalia sunt quinq;. nisi caperetur ly omnia collectiue. Ad tertiam dicitur, quòd termini illarum propositionum non supponunt eodem modo: nisi ly omnis capiatur collectiue: nam subiectum propositionis exclusiue expositæ gratia pluralitatis supponit determinate, & prædicatum confuse tantum, vt visum est in summulis. Aduerte etiam ꝙ de numero vniuersalium quædam prædicãtur in quid, & quædam in

Quinq; sunt vniuersalia quomodo intelligitur.

Obiectio.

G

H

Pag.173 A

E in quale:in quid sunt duo, s. genus, quod prædicatur de pluribus differentibus specie: & species. quæ prædicatur de pluribus differentibus numero. Si in quale hoc est dupliciter, vel in quale essentiale, & sic est differentia vel accidentale: & hoc dupliciter, Vel conuertibiliter, & sic est proprium: vel non conuertibiliter, & sic est accidens.

TERTIO sciendum, ꝙ pro declaratione secundæ partis quæstionis mouetur talis difficultas: Vtrum vniuersale sit gen⁹ ad quinque vniuersalia. s. ad genus, speciem, differentiam, proprium, & accidens.

An vniuersale sit genus ad quinque prædicabilia.

Et arguitur ꝙ non: Vniuersale nō est vniuocum ad illa quinque: ergo non est genus ad illa: patet consequentia: quia nihil est genus ad aliqua, nisi sit vniuocum ad illa. Et antecedens F probatur, quia nihil est vniuocum ad substantiam, & accidens: sed sic est quòd aliquod vniuersale est substantia, vt hō: aliquod accidens, vt color: igitur &c. Secundo sic, nullum vniuersale est genus ad ista quinq;: ergo vniuersale non est genus ad quinque vniuersalia. Antecedens patet inductiue: quia nec genus est genus ad quinq; vniuersalia: nec species, nec dña: & sic de alijs. Tertio sic. Si vniuersale esset genus ad quinque vniuersalia; sequeretur, ꝙ esset genus ad seipsum: consequens est falsum & impossibile. consequētia patet: quia esset genus ad omnia vniuersalia: & ipsummet est vniuersale: igitur &c. Quarto sic. si vniuersale esset genus ad quinque vniuersalia: vel esset genus generalissimum, G vel genus subalternum: non generalissimum: quia iam essent plura generalissima, quā decē: nec subalternum: quia genus subalternum debet contineri sub aliquo genere generalissimo: sed non est aliquod generalissimum, sub quo contineatur vniuersale: igitur. Quinto sic: Si vniuersale esset genus ad quinque vniuersalia, sequeretur ꝙ genus & differētia essent species vniuersalis: & sic species prædicaretur de genere, & differentia; quod est falsum: quia membra bonæ diuisionis non possunt de se inuicem prædicari: neque vna species videtur prædicari de alia. In oppositum arguitur; quia illud est genus, quod vniuoce, & in quid prædicatur de pluribus, differentibus specie: sed vniuersale respectu quinque prædicabilium est huiusmodi: igitur. Quod prędicetur vniuoce: patet, quia prædicatur vno nomine, & vna ratione de ipsis. H Quod prædicetur in quid, patet: quia ad interrogationem factam per quid de genere & specie conuenienter respondetur vniuersale: igitur. Et quòd illa quinque differant specie, patet: quia notum est quòd plus differunt genus & species; quam genus, & genus: sed genus & genus differūt numero: ergo genus & species differunt plusquam numero: & non nisi specie igitur &c.

Vide 8. 6. q. quolib.

Sed pro maiori declaratione supponitur quòd vniuersale potest capi dupliciter: Vnomodo primæ intentionaliter, seu pro denominato: & sic non est genus ad illas quinque intentiones.

A nes. Aliomodo capitur pro per se significato, seu secundæ intentionaliter:& sic est bene genus ad illas quinque intentiones. Et si quis dicat: vniuersale pro per se significato est vna secunda intentio: sed quælibet secunda intentio est vna numero: igitur non erit genus. Respondetur, quòd licet quælibet secunda intentio per se, vel per accidēs sit vna numero;tamen a multis, seu ab aliquibus potest abstrahi conceptus, qui erit gen⁹, vel species;sicut in primis intentionibus. ideo restat soluere rationes, Ad primam dicitur, ꝙ nullū vniuersale captū pro per se significato est substātia vel accidens:sed est ens rationis:ideo præsupponit vnum falsum:præsupponit etiam ꝙ vniuersale sit genus ad vniuersalia, capta pro denominato,quod est falsum. Ad secundam dicitur, ꝙ ibi est fallacia figuræ dictionis arguendo a suppositione personali ad simplicem:nec ibi arguitur ab vniuersali ad indefinitā: quia vniuersalis & sua indefinita debent semper habere subiecta in eodem gñe suppositionis: mō qñ dicitur, vniuersale est genus, ly vniuersale supponit simpliciter, sicut in ista: aīal est genus:sed in illa:nullum vniuersale est genus, supponit cōfuse & distributiue. Ad tertiam dr̄, negando cōsequētiam: & ad probationē dr̄, ꝙ vniuersale est bene vniuersale,sed non contentū sub ipso vniuersali. Dr̄ vlteri⁹, ꝙ genus, qđ est species ad vniuersale, pōt bn̄ denoīatiue ꝑdicari de ipso vniuersali,qđ est ei⁹ superi⁹: nec hoc est incōueniēs in istis secundis intentionibus.

Obiectio.

Scot. vbi supra.

Ad quartā dr̄, ꝙ est genus subalternū:& ad improbationem dr̄, ꝙ continet sub gñe gñalissimo, qđ est secunda intentio, seu ens rōnis: quod est vnū generalissimum intentionale:iō pōt poni ordinatio in istis secundis intētionib. suo modo, sicut in intentionib. primis: nec hoc vr̄ esse inconueniēs. Ad quintam dr̄, ꝙ oēs istę conceduntur: genus est species:species est species:differentia est species: & sic de alijs; nec est incōueniens vnā speciē denominatiue pꝺicari de alia. Vnde qn̄ dr̄, genus est species; species, ibi denominatiue ꝑdicatur de gñe, sicut in ista, hō est species. Et si qs dicat:ergo idē denominatiue prædicabit de seipso:nā sicut ista est denoīatiua, genus est species:ita ista;species est species, cū species sit species vniuersalis, sicut genus. Rn̄det, ꝙ istæ intētiones possunt capi dupliciter. vnomodo, vt quid, qn̄ ipsis aliquid attribuit. Aliomodo, vt modus, qn̄ attribuunt̄ aliis: vnde qn̄ dicitur, genus est species, genus accipitur vt qd: quia est illud, cui attribuit species:& species accipitur vt modus;qa attribuitur alteri: & tūc dico, ꝙ non est inconueniēs in istis intentionibus idē prędicari de seipso denominatiue: dummodo in subiecto accipiatur, vt quid:& in prædicato, vt modus, vel econtra. C

Sco. in 4. di. 1. q. 2.

Idem in Summulis Car. 6. B.

D

Sco. in 1. di. 2. q. 3. in responsione ad secūdum arg. principale.

QVARTO sciēdum, ꝙ circa textum inciait talis difficultas: Vtrum vniuersale de quo loquitur Porphyrius; sit substantia, vel accidens. Pro cuius declaratione supponitur, ꝙ Porphyrius principaliter intendit loqui de vniuersali pro per se signi-

An vniuersale sit substātia vel accidens.

A significato, quod nō est nisi vna secunda intentio, et ens rationis: & de tali ponuntur aliquę propositiones. Prima, vniuersale pro per se significato, de quo intendit Porphyrius, non est substantia, nec accidens, neque creatum, neque increatum: nam omnia ista cōtinentur sub ente reali, & diuidunt ipsum ens reale, & non ens in omni sua communitate: sed vniuersale pro per se significato, seu secundæ intentionaliter captum non continetur sub ente reali: neque illæ secundæ intentiones diuidunt ens reale: sed continetur sub ente rationis, quod est creatum, neque in creatum: non enim est increatum, quia solus deus est increatus: neque creatum, quia quod est creatum habet verum esse, quia creari est de nihilo in effectu produci.i. in verum esse produci: modo istæ secundæ intentiones, non habent aliquod verum esse, sed solum habent esse obiectiue in intellectu: quia secundæ intentiones non attribuuntur, nisi rebus cognitis, vt cognitæ sunt: modo res cognitæ, vt cognitæ sunt, non habent verum esse: ergo secundæ intentiones non possunt habere verum esse. Ideo sequitur quòd sicut res, quę producuntur in esse cognito, non producuntur productione reali: sic etiam istæ secundæ intentiones, quæ non sunt nisi respectus rationis, non producuntur productione reali, sed solum productione rationis, seu secundū quid: quia oportet illud, quod producitur ꝓductione reali, esse verum ens reale, cū sit terminus productionis realis; ideo qñ īnuitur ꝙ istę secundę intētiones causantur, debet intelligi capiēdo causari large, vt se extendit ad produci ſm quid. Ex isto sequitur sicut dictū est prius, ꝙ istę secundę intentiones non sunt proprie in aliquo subiectiue, neque inhæsiue, nisi forte secundum quid & improprie: neque habent esse proprie in primis, nisi denominatiue.i. denominant ipsas primas intentiones. Et quando dr̄, omne ens vel est deus, vel creatura: sed istę secundę intentiones non sunt deus: ergo sunt creatura, & per consequens substantia, vel accidens. Rn̄deo ad maiorē, quādo dr̄ oē ens vel est deus, vel creatura: ibi accipitur ens pro ente reali, & nō ut est commune enti reali & enti rationis: quia tunc esset fallacia ęquiuocationis, cum ens dicatur æquiuoce de ente reali, & de ente rationis. C

Scot. q. 3. quotli. & in fi. sexte que.

B

D *Obiectio.*

Et si quis dicat, istæ secundæ intentiones sunt respectus rationis: ergo erunt accidens. Negatur cōsequētia: quia nō oportet tale ens rōnis; esse substantiā uel accidens. Et si iterū dicat, inter cōtradictoria nō est dare medium: sed ens & non ens contradicunt: ergo uniuersale pro per se significato erit ens, uel nō ens: sed nō est ens: ergo erit non ens: & ultra erit non ens; ergo erit nihil: & per consequens scientia de uniuersali erit de nihilo. Respondetur, quòd ens, & non ens contradicunt, capiendo ens pro ente reali, ut communiter accipitur: quia si caperetur pro ente, quod diuiditur in ens tale, & in ens rationis non esset contradictio, cum in æquiuocis nō sit contradictio: & tunc conceditur,

E ceditur, quod est non ens: & etiam quòd est nihil, vt ly nihil conuertitur cum non ente, quod est contradictorium de ente reali: & ista non habeo pro inconuenienti: immo in bona logica oportet ista concedere: nec est mirum, nam multi concedunt, quòd rosa non existens, non est substantia, neque accidens, & quòd non est ens: & tamen multi concedunt, quòd de ipsa rosa non existente sit scientia.

Sco. 3. q. quæstib. in prim.

DVBITATVR primo, Vtrum tres quæstiones, a quarum terminatione voluit se abstinere Porphyrius: sint terminabiles per haditum logices. Pro cuius solutione supponitur primo, quòd prædictæ quæstiones differunt inter se. Nam prima quęstio, quærit vtrum vniuersalia sint in intellectu, id est, quærit de esse ipsorum vniuersalium, scilicet vbi habeant se.

Art. 2. An logicus possit decidere quæstiones propositas, sed non solutas, a Porphyrio.

F Secunda quærit de quidditate, siue entitate ipsorum vniuersalium, scilicet vtrum sint corporea, vel incorporea. Et tertia quærit, qualiter se habeant ad singularia. i. vtrum sint separata a singularibus, vel vtrum sint in singularibus suis. Et aduerte quod Porphyrius mouendo istas quæstiones, mouet solum de generibus, & speciebus, intelligendo tamen per illa alia vniuersalia: de quibus eodē mō est dicendum. Et si quis quærat: quare Porphyrius illas mouet, cum tamen non soluat. Dicitur, quòd hoc est propter tres causas; prima ne aliquis crederet, quòd de vniuersalibus non possunt moueri difficiles quæstiones: Secunda est, vt reddat auditores attentos: Tertia est, ne videatur ignorare illas quæstiones.

Supponitur secundo, quòd aliquem artificem terminare aliquas propositiones, non est aliud, quàm ostendere veritatem illarum. Et possunt aliquæ quæstiones ostendi dupliciter. Vnomodo analytice. i. demonstratiue: & sic solum illa scientia habet terminare illas quæstiones demonstratiue & a priori, quæ constituuntur ex terminis & passionibus, pertinentibus ad illam scientiam: vt logicus a priori & demostratiue habet solum terminare quæstiones logicales, constitutas ex terminis logicalibus; quorum terminorum significationes non ignorat. Aliomodo possunt quæstiones terminari dialecticè, seu per rationes probabiles & a posteriori: tunc respondetur, quòd logicus non habet terminare illas tres quæstiones a priori & demostratiue: quia tales quærunt de generibus & speciebus pro denominato: quæ non habet considerare logicus, nisi secundario, pro quanto eis attribuuntur intentiones logicæ: sed metaphysicus habet de illis cōsiderare: ideo talis habet terminare illas quæstiones analyticè & a priori: logicus tamen probabiliter & dialecticè potest terminare illas quæstiones cum ipse habeat viam ad omnia principia methodorum: & per ipsam possumus inquirere de principiis vniuscuiusque scientiæ. Aduerte finaliter quòd tales quæstiones mouentur de vniuersalibus pro denominato, & non de ipsis secundæ intentionaliter H

A ter captis:quia de vniuersalibus secundæ intentionaliter captis non est magnum dubium: nam vniuersalia secundæ intentionaliter capta, sunt in intellectu, vel obiecto cognito, cum non sint nisi secundæ intentiones. Vnde aliquid dicitur esse in intellectu tripliciter. Vnomodo obiectiue: & sic omne vniuersale habet esse in intellectu. Vnde esse obiectiue in intellectu, nõ est aliud, quàm illud, cognosci ab intellectu. Aliomodo aliquid dicitur esse in intellectu subiectiue, sicut sunt intellectiones, species intelligibiles, & sciẽtiæ. Aliomodo aliquid dicitur esse in intellectu: quia habet esse præcise in considerato.i.in obiecto cognito vt cognito. Vnde nihil dicitur esse præcise in B cõsiderato, vt cõsiderato, nisi illa cõparatio, qua vnũ comparat ad aliud per actũ comparantis, scilicet intellectus. Et sic videtur esse mens Scoti in quarto, ꝙ secunda intentio non est nisi comparatio, qua vnum obiectũ cognitum comparatur ad aliud & talis comparatio, seu secunda intentio est in illo comparato seu obiecto cognito, saltem denominatiue, vel quasi subiectiuè. Et aduerte ꝙ ad considerandum & cognoscendum tale ens rationis seu secundas intentiones, oportet intellectum moueri a re ad extra. Ex quo sequitur, ꝙ si quis petat, vbi sunt istæ secundæ intentiones. Respondetur, ꝙ sunt primario in considerato.i.obiecto cognito comparato ad aliud: & secundario sunt obiectiue in intellectu, pro quanto secundario considerantur ab intellectu. Secundo dico, quòd talia vniuersalia non sunt corporea, nisi capiatur incorporeũ negatiue, vt tantum valet, sicut non corporeum. Tertio dico quòd talia vniuersalia non sunt in rebus singularibus saltem secundum aliquod verum esse possunt tamen bene esse in suis singularibus, sicut superius in suo inferiori. C

Esse in intellectu tripliciter contingit.

d.1.q.2.

DVBITATVR secundo vtrum vniuersalia sint ponenda in rerum natura. Pro cuius solutione supponitur primo, quòd de hoc dubio sunt duæ opiniones. Prima est opinio nominalium, quæ stat in aliquibus dictis. Primum, omnis res est singularis, & nulla est communis in pluribus existens, saltem, quæ sit creata. Secundum dictum, omne vniuersale est terminus communis, quia quicquid prædicatur est terminus: vniuersale prædicatur: ergo vniuersale est terminus. Tertium dictum, sicut triplex est terminus communis.s.mentalis D vocalis, & scriptus: ita triplex est vniuersale.s.mentale, vocale, & scriptum. Mentale est conceptus vniuocè plurium repræsentatiuus: vocalis est terminus cõmunis vocalis & vniuocus: scriptum est terminus communis scriptus & vniuocus. Quartum dictum, aliquid posse dici vniuersale põt intelligi dupliciter. Vnomõ in essendo, sic ꝙ sit realiter in pluribus: & sic nullũ est vniuersale. Aliomõ in significando, non ꝙ significet aliquid cõe, vel aliquã naturã cõem: sed quia plura immediate singularia significat: sicut iste terminus, hõ, de primario suo signato signat oẽs hoĩes mundi: & sic ponẽdæ sunt

An vniuersalia sint in rerum natura.

Ockã in 1. d.2.q. 4.& 5.

E sunt vniuersalia: & cũ hoc multa alia dicta ponunt, quæ in eorum libris possunt videri. Sed contra istam opinionẽ, quæ non vĩ esse de mente Aristotelis arguitur auctoritatib. & rõnib. Primo auctoritate Aristotelis in primo Perihermenias, dicens, ꝙ res vniuersalis est, quæ nata est esse in pluribus: dicitur etiam ꝙ vniuersale est, quod natum est esse in pluribus: & tñ hoc volũt negare. Secunda est ipsius Aristotelis in antepraedicamentis; dicentis, quòd secundæ substantiæ dicuntur de subiecto, & in subiecto nullo sunt: quæ tamen essent in subiecto, si vniuersalia non essent nisi termini; quia ipsæ secundæ substantiæ sunt vniuersalia. Probatur etiã auctoritate Aristotelis. 1. physico. dicentis: quòd illud quod vere est, vt homo, diuiditur in aliquod quod vere est, vt animal & bipes, sed non diuiditur in aliquod animal singulare: igitur oportet ponere aliquid commune reale. Item auctoritate Anselmi in epistola de incarnatione verbi: dicentis, ꝙ commonendi sunt illi utique nostri temporis dialectici, qui non nisi flatum vocis vniuersalia appellant: & multæ aliæ auctoritates possunt contra eos adduci, quæ successiue in Aristotele videbũtur. Sed rationibus arguitur contra eos probando, quòd in re sit ponenda natura vel res: quæ de se non est vna numero. Prima, secluso omni actu intellectus plus conueniunt sortes & Plato, quàm sortes & Brunellus: sed illud, in quo conueniũt, non est vnum numero & singulare: quia in nullo singulari conueniunt: nec est terminus: quia circũscripto omni termino adhuc sortes & Plato conueniunt. Item secundum philosophum. 7. physicorum in specie atoma, id est indiuisibili per differentias formales fit comparatio: & non in genere; quia genus non habet talem unitatem: ergo species habebit aliam vnitatem. quàm genus; & sic iam omnia non erunt singularia; & talis vnitas speciei non est vnitas numeralis: qa in illa nõ fit cõparatio. Item obiectum adæquatum potentiæ uisiuæ est aliquod vnum, & non vnitate numerali: quia vel esset hæc albedo, vel hæc nigredo: quod est falsum. Item animal diuiditur per rationale & irrationale: sed non est aliquod animal singulare, quod diuidatur: igitur &c. Relicta ergo ista opinione tanquàm falsa, & non de mente Aristotelis, ponitur opinio Scoti, quæ stat in aliquibus dictis. Primum; vniuersale capitur dupliciter. Vnomodo secundæ intentionaliter, vt est vna secunda intentio, & sic non est hic ad propositum. Aliomodo capitur primæ intentionaliter, seu pro denominato: & hoc dupliciter. Primo pro denominato remoto: & sic communiter dicitur, quòd est natura absolute accepta: quemadmodum dicimus, quòd homo est vniuersale: & de isto etiam proprie non est hic ad propositum. Alio modo pro denominato propinquo: scilicet pro illo, quod dicitur actu vniuersale. Et de isto est vnum dubium: vtrum sit ponendum in rerum natura vel non. Secundum, dictum, vniuersale

Marginalia: Cap. 1. — Cap. 2. — Tex. co. 28. — F — G — Tex. co. 29. — H — Sc. in 2. di. 3. q. 1. & in 7. meta. q. 13.

A uerſale in actu, id eſt quod actu denominatur vniuerſale, eſt conceptus obiectualis ſeu obiectũ cognitum, habens vnitatem indifferentem ſeu indeterminationem indeterminatione contraria, ſecundum quam ipſum idẽ eſt in potentia proxima, vt dicatur de quolibet ſuppoſito. Tertium dictum, ad hoc quòd aliquid dicatur actu vniuerſale, oportet quòd ſit vnum in multis & de multis, non actu, ſed in potentia propinqua, ſic quòd non ſibi repugnet dici de pluribus & eſſe in pluribus. Quartum dictum, nihil dicitur eſſe in potentia propinqua, vt dicatur de multis prædicatione dicente, hoc eſt hoc, ſecundum vnitatẽ præciſam, quam habet in re. Quintum dictum, licet alicui exiſtenti in re non repugnet eſſe in alia re ab illa, in qua eſt illud: tamen non poteſt dici de B quolibet eius inferiori prædicatione dicente, hoc eſt hoc. Sextum dictum: illud, quod dicitur ſic de multis prædicatione dicente hoc eſt hoc, ſeu quod dicitur vniuerſale actu, eſt vnum obiectũ numero, ſeu habet unitatem numeralem obiecti: quia vnica intellectione cognoſcitur: & ſecundum illam indifferentiam ſeu indeterminationem contrariam dicitur eſſe in potẽtia propinqua, ſeu prædicabile de quolibet ſingulari, dicente hoc eſt hoc. Septimum dictum, licet in re ſit aliquod commune, quod non eſt de ſe hoc, & cui non repugnat eſſe hoc tale: tamen non eſt vniuerſale in actu: quia deficit ſibi illa indifferentia ſeu indeterminatio contraria, ſecundum quam ipſum idem vniuerſale prædicabile eſt C de pluribus aliqua identifica prædicatione dicente, hoc eſt hoc. Et ſi quis dicat, quæ eſt iſta indeterminatio, ſeu indifferentia. Dico, quòd eſt indeterminatio contraria, qua hoc ſic eſt indeterminatum, vt vnica intellectione ſecundum conceptum quidditatiuum inſit omni: & ſecundum talem indeterminationem contrariam tale obiectum eſt idem huic & illi. Et ſi quis petat, quæ eſt cauſa illius indeterminationis, qua obiectum habet eſſe completè vniuerſale in intellectu. Reſpondetur primo, quòd intellectus agens, concurrens cum natura aliquo modo indeterminata ex ſe, eſt cauſa totalis illius indeterminationis, pro quanto cauſat ſpeciem intelligibilem in D intellectu poßibili, quæ eſt repræſentatiua talis obiecti. Et ſi quis quærat, quare intellectus agens, & natura faciunt talem indeterminationem. Reſpondetur, quòd intellectus agens eſt talis potentia, & natura eſt talis natura. Ex omnibus iſtis patet, quod non ſunt ponenda vniuerſalia in rerum natura quantum ad eſſe completum vniuerſalitatis, ſicut multi putant: quia nullum tale ponimus actu niſi per intellectum.

Sc. in 1. d. 3. q. 1.

DVBITATVR tertio vtrum poſtquàm non ſunt ponenda vniuerſalia in actu præter intellectum, ponendæ ſunt naturæ communes. Pro reſponſione ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima: ſubſtantia materialis vt humanitas, æquinitas, & lapideitas,

E *An natura cões ponēda sint in actu.* non est de se vna numero; quia intellectus non posset eam intelligere sub opposito, nec sub ratione repugnante sibi:quod est falsum. Ex quo sequitur, ꝙ tali naturę sicut humanitati,quæ de se non est vna numero; nõ repugnat deteminari per aliam differētiā indiuidualem ab illa, per qua determinatur: Pro quo aduerte, ꝙ licet talis natura non sit de se hæc & vna numero : tamen nunquam est, quin sit vna numero denominatiuè & per accidens, puta per differentiam indiuidualē, ipsam sic determinantem.Vnde aliquid dicitur esse vnum numero tripliciter. Vnomodo per se primo,ut sunt differentiæ indiuiduales.

F *Vnū numero tripliciter.* Aliomodo ꝑ se, sed nõ primo,vt indiuidua. Aliomodo denoīatiuè,& per accidens, sicut sunt tales naturæ cões; seu significata formalia primaria terminorum cõium.Vnde quilibet terminus cõis in creaturis de significato primario significat aliquid, quod de se non est hoc;sed solum denominatiuè, & per accidens.

Instātia. Et siquis dicat, si illa natura, sicut humanitas, non est de se vna numero:habebit aliam vnitatem. Respondetur,ꝙ ex natura rei,& in re ponenda est aliqua vnitas minor vnitate numerali, quæ debet vocari vnitas naturæ secundū se: quæ est propria passio ipsius naturæ: quæ proprie non debet dici vnitas specifica, neq; generica, quia tales vnitates non sunt nisi per intellectum. Et siquis iterum dicat, nonne illa natura,quæ de se non est vna numero, est communis; Respondetur quod aliquid dicitur esse commune dupliciter.Vnomodo per realē existentiam,sic quòd realiter existat in pluribus : & sic dico,quòd in creaturis nihil est tale commune : nihil enim est in me, quod sit in Petro : ideo quando generatur Petrus, nihil eius in alio præfuit,nisi forte eius materia. Aliomodo aliquid dicitur commune per indifferētiam: quia quantum est de se sibi non repugnat determinari per quancunque differentiam indiuidualem, etiā aliam ab illa,a qua determinatur; & sic humanitas dicitur eo modo communis : quia quātum est de se sibi non repugnat determinari per plures differentias indiuiduales. Non ponimus ergo naturas communes per realem existentiam in multis, sicut multi putant: immo quoblibet suppositū habet suā

H propriam naturam ; vt quilibet homo habet suam propriam humanitatem, quo corrupto, corrumpitur eius humanitas. Ideo fatua est illa imaginatio aliquorum ponentium,idem esse in inferno,& in paradiso.Et licet sint tot humanitates, quo sunt,homines; tamē tantum est vna species hominis, puta vnū obiectū,quod denominatur species ab intellectu.

Instātia. Et si quis dicat, illi naturæ quantum est de se non repugnat determinari per aliam differentiā indiuidualem, concedo; ergo deus posset facere, quòd determinaretur per aliam, & sic posset facere, quòd natura mea determinaretur per aliam differentiam indiuidualem:dico negando consequentiam : quia est fallacia ſm quid ad simpliciter:li-

cet

A cet enim naturę secũdum quid. .i. quantum est de se non repugnet determinari per aliam differentiam indiuidualem: tamen sibi simpliciter repugnat, puta ex parte differentię indiuidualis identificatæ, sibi realiter, per quam determinatur. Ex quo sequitur, ꝙ illa natura ex se nec est vna vnitate numerali, nec plures pluralitate sibi opposita, nec vniuersalis, nec particularis: licet tamē nunꝗ sit sine aliquo istorum: non tñ de se est aliquod istorum: sed est prius natura quolibet istorum: & ſm istã prioritatem naturalē quod quid est est, & obiectum per se intellectus: & sic consideratur à metaphysico & exprimitur p diffinitionem: & propõnes veræ primomodo sunt veræ ratione quidditatis sic acceptæ; quia ni-

B hil dr̃ de quidditate primomõ, nisi ꝙ essentialiter includitur in ea, ſm ꝙ abstrahit ab oĩ illo, qđ est posterius. Ex omnibus istis sequitur, ꝙ tot sunt humanitates, quot sunt singularia hoĩs: licet tñ non sit nisi vna species hominis. Sed contra hoc arguitur: Primo auctoritate Boetij: dicētis, omne quod est, ideo est, quia vnum numero est. Dicit ẽt Auicenna, ꝙ illud, quod est separatum ab intellectu est singulare. Respondetur, ꝙ iste auctoritates nihil aliud probant, nisi ꝙ omne, quod est, est singulare vel p se, vel denoĩatiuè, seu per accñs: vt humanitas, & aĩalitas denoĩatiuè & realiter est vna numero, sed nõ per se: & sic possunt solui oẽs auctoritates, quæ vñr idẽ sonare, quas accipiunt nominales. Rationes ẽt eorũ nihil concludunt: qa probant, ꝙ

Sco. in 2. d. 3. q. 1.

In libro de vnitate, et uno.

non sint ponenda vniuersalia in rerum natura pter intellectũ: & hoc concedimus: Vel pbant, ꝙ nulla sit res, vel natura in pluribus: & hoc ẽt cõcedimus, ꝙ nulla est res creata in pluribus per realē existentiam. Ex omnibus istis possunt faciliter solui aliæ qõnes Porphyrij. Prima in qua qritur, vtrũ vniuersalia sint corporea vel incorporea: nã vniuersalia pro denominato propinquo propriè non sunt corporea neq; incorporea, cũ talia solum habeant esse per intellectũ: sed vniuersalia pro denoĩato remoto sic se habeant, ꝙ aliqua sunt corporea, & aliqua incorporea, hoc est ipsum corpus. Vnde aliquid dr̃ corporeum dupliciter. Vnomodo actualiter; alio mõ aptitudinaliter. Actualiter, qđ actu habet trinã dimẽsionem .s. longitudinem, latitudinē, & profunditatē, & sic oĩs res, q̃ habet extensionē, est corporea. Aptitudinaliter, quod natũ est habere illã extensionem. Et per contrarium aliqua dñr incorporea dupliciter. Vnomodo, qa actu non habent extensionē. Aliomodo, qa non sunt nata extendi. Et si quis dicat, de substantia & de ente, q̃ sunt vniuersalia pro denoĩato? Respondetur, ꝙ talia p se nõ sunt corporea neq; incorporea, sed solum permissiuè; qa inueniuntur in aliquibus corporeis, & in aliquib⁹ incorporeis. Et per hoc faciliter soluitur tertia quæstio, in qua quærit Porphyrius, vtrum vniuersalia sint in singularibus, vel separata à singularibus. Respondetur, ꝙ vniuersalia capta pro denominato remoto, realiter sunt in singularibus, cum sint idẽ realiter

C

Corporeũ & incorporeũ dupliciter.

D

Obiectio.

cum

E moto, realiter sunt in singularibus, cum sint idem realiter cũ ipsis: tamen ex se non sunt in singularibus, neq; extra singularia: sed vniuersalia pro denominato propinquo: puta pro illo, quod actu dicitur vniuersale, quod habet solum esse per intellectum, non sunt in singularibus neq; extra singularia, nisi forte secũdum rationem, & intellectum. Quantum ad tertium sit.

Art. 3. CONCLVSIO responsalis. Subiectum attributionis huius scientię est vniuersale secundę intentionaliter acceptum, attributum alicui limitato, vt est in potentia propinqua dici de pluribus, & esse in pluribus. Ad rationes. Ad primam dicitur, ꝙ omnis scientia realis est de vniuersali capto pro denominato: F sed non capto secunde intentionaliter. Ad secundam dicitur negando minorem: quia vniuersale habet passiones vniuersales, quæ dicuntur propria denominatiuè. Et dico vltra, ꝙ non est inconueniens, aliquid contentum sub' specie, denominatiuè, esse conuertibile cum genere: vt prædicabile, quod dicitur esse proprium denominatiuè, est conuertibile cum vniuersali. Ad tertiam dicitur, ꝙ nec inquantũ intentio, nec inquantũ denominatiuum primæ intentionis est subiectum huius scientię: sed inquantũ vniuersale, & sub rõne vniuersalitatis. Ad quartam dicitur, ꝙ vniuersale comparatur ad hęc quinque vniuersalia sub ratione generis: quia prædicatur in quid de ipsis, & ipsa differunt specie. Ad quintam patet solutio in primo articulo.

VIdetur autem neq; genus, neq; specie simpliciter dici: genus enim dicitur & aliquorum &c. G

ISTA EST pars executiua huius libri: in qua Porphyrius determinat de quinq; vniuersalibus. Et diuiditur in duos tractatus partiales. In primo determinat de quinq; vniuersalibus secundum se diffinitiuè & diuisiuè: in secundo determinat de ipsis comparatiuè. Primus tractatus continet quinque capitula, secundum quòd sunt quinq; vniuersalia. In primo capitulo determinat de genere. Et diuiditur in duas partes principales. In prima ponit tres acceptiones generis, ponendo istam conclusionem. Videtur autem neq; genus, neq; species simpliciter dici .i. vniuoce: sed æquiuoce. Secundam partẽ huius conclusionis: scilicet de æquiuocatione & multiplicitate speciei, relinquit Porphyrius vsq; ad sequens capitulum. Et quòd genus dicatur æquiuoce, probat ponendo tres acceptiones ipsius generis. Prima vero est, secundum quam genus dicitur collectio multorũ, quodammodo se habentium ad aliquid vnum, & ad se inuicem: vt collectio Romanorum dicitur genus isto modo, propter affinitatem & habitudinem adinuicem, & ad vnum principium, secũdum ad Romulum, per quod collectio Romanorum ab omni alia collectione distinguitur. Secunda acceptio generis est, secundam quam genus dicitur vniuscuiusque gener- Diuisio huiꝰ partis. H

A nerationis principium siue sit ab illo, qui genuerit, videlicet a patre: vel a loco, in quo quis genitus est: & de vtroque dat Porphyrius duo exempla. Primum de patre, vt Orestem dicimus habere genus à Tantalo patre suo: secundum vt Hylum dicimus habere genus ab Hercule. Primum exemplum de loco, vt Pindarum dicimus Thebanum genere: quia natus ex Thebis. Secundum, vt Platonem dicimus Atheniẽsem genere, quia natus est Athenis. Quod autem locus sit genus: probat Porphyrius dicendo: Est enim patria principium generationis quemadmodũ pater: deinde comparat Porphyrius istas duas acceptiones adinuicem: dicens, quòd secunda acceptio generis est promi-
B ptissima.i. perfectior & magis vsitata, quàm prima: probat dupliciter. Primo: quia genus primo modum dictum causatur, & denominatur à genere secundomodo dicto: vt Romani, qui sunt genus primomodo dictum, descendunt & denominantur a Romulo, qui est genus secundomodo dictum: Romani enim dicuntur, qui ex genere Romuli descenderunt: & Cecropidæ, qui ex genere Cecropis. Secundo, quia genus secundomodo dictum est distinctiuum generis primomodo dicti: vna enim collectio genitorũ distinguitur ab alia per principium illius collectionis, quod est genus secũdomodo dictum: vt collectio Romanorum distinguitur per Romulũ ab alijs collectionibus; nanq; nos diuidentes, & ab alijs separantes, dicebamus omnem illam collectionem esse Romanorum genus. C Tertia acceptio generis est, secundum quam genus dicitur, cui supponitur species, ad similitudinem duorum primorum modorum. Et primo ponit similitudinem cum genere secundo modo dicto: quia sicut genus secundomodo dictum, est principium multorum genitorum: ita & genus tertiomodo dictum est principium multarum specierum. Deinde ponit similitudinem cum genere primomodo dicto: nam sicut genus primomodo dictum, importat collectionem multorum genitorũ: ita genus tertio modo dictum, continet multitudinem specierũ. In secunda parte principali huius capituli eligit Porphyrius acceptionẽ gñis, de qua est hic ad ꝓpositũ; dicens, ꝙ cum D genus dicatur multipliciter.s.ꝓdictis trib.modis: de genere tñ tertiomõ ẽ hic sermo apud philosophos, quod sic describitur. Genus est, quod ꝑdicatũ de pluribus differentibus specie in eo quod quid. Pro cuius declaratione ꝑmittit Porphyrius hanc diuisionem. Eorum q̃ ꝑdicanẽ; q̃dã ꝑdicanẽ de vno solo, vt socrates, & hic, & hæc, & hoc: alia ꝑdicantur de pluribus: vt gña, species, dñĩę, propria, & accñtia: genus quidem vt aĩal: species vt homo: differentia vt rationale: proprium vt risibile: accidens vt album, nigrum. Deinde declarat Porphyrius dictam diffinitionem: per hoc enim ꝙ ponitur prædicatur de pluribus, differt genus ab indiuiduo, quod de vno solo prædicatur: & differt à specie ꝑ hoc

quod

E quòd dicitur de pluribus differentibus specie: species enim, vt homo, solum de indiuiduis pdicatur: à proprio differt, qa proprium de una sola specie, & indiuiduis, quæ sub ipsa sunt, pdicatur: vt risibile de homine & indiuiduis eius: à differentia vero, & accidente differt p hoc, quòd ipsa prædicantur in quale, genus verò in quid. Primam partem probat, quia per differētiam & accidens conuenienter respondetur ad interrogationē, factam per quale: vt si quærat qualis est homo, conuenienter respondetur q̄ est rationalis: & si quæratur qualis est coruus, conuenienter respondetur niger: ideo prædicatur in quale. Secundam partem probat, quia per genus conuenienter respon
F detur ad interrogationem, factā per quid de specie: vt si quæratur, quid est homo, conuenienter respondetur, q̄ est animal. Ex istis concludit Porphyrius, quòd prædicta descriptio generis nihil superfluum continet nec diminutum: quare ipsa est bona.

An genus sufficienter sit distinctum, & definitum.

QVAERITVR vtrum acceptiones generis, & diffinitiones generis sint sufficienter assignatæ. Arguitur primo contra primam partem: Nullius vniuoci sunt plures acceptiones sed genus est vniuocum (alias non esset vniuersale proprie dictum) ergo ipsius non sunt plures acceptiones. Sed q̄ sint insufficienter assignatæ, probatur; qa philosophus. 5. metaph. ponit plures acceptiones generis quàm tres: ergo. Secundo sic, G contra primam diffinitionem: illud, quod continetur æqualiter cum altero sub aliquo tertio, non supponitur illi alteri; sed species continetur æqualiter cum genere sub vniuersali: cum sit species vniuersalis, vt dictū est: modo species eiusdem generis æqualiter continentur sub genere; ergo. Tertio sic: Prima diffinitio generis conuenit aliis à diffinito; ergo non est bona: Antecedens probatur quadrupliciter. Primò quia conuenit enti; quia enti supponitur species. Secundo, quia differentiæ etiam supponitur species. Tertio, quia diffinitioni supponitur species. Quarto, quia cœlo supponuntur omnes species istorū inferiorum: & tamen nullum istorum est genus: ergo. Quartò: Si secunda diffinitio generis H est bene assignata, vel per eā diffiniretur intentio generis, vel res subiecta intentioni, vel aggregatum ex vtroque, non tertium; quia est ens per accidens, cuius non potest esse diffinitio; nec secundum: quia logicus nō habet diffinire primas intentiones seu res subiectas: quia aliàs 6. Met. phy. 4. esset artifex realis: nec primum quia intentio generis non prędicatur de pluribus differentibus specie, cum sit species specialissima. Item cum dicitur, genus est, quod prædicatur: ibi talis terminus, genus, cum sit terminus cōcretiuus, debet supponere de vi logices pro re subiecta: ergo videtur quòd res subiecta ibi diffiniatur. Quinto sic: secunda diffinitio generis conuenit alijs à diffinito: nam conuenit enti; etiam non conuenit

omni

A omni contento sub genere; cum species contineatur sub genere, cui talis diffinitio nõ conuenit. In oppositum arguitr auctorita te Porphyrii ponentis illas acceptiones generis, & diffinitiones. In quæstione sicut in alijs erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Art. 1.

Generis dup'ex acceptio.

PRIMO sciendum, ꝙ pro declaratione acceptionum generis supponitur primo, quòd genus accipitur dupliciter. Vno modo generaliter, pro quodã communi ad tres acceptiones positas in textu: & sic genus di citur multipliciter seu æquiuocè de illis tribus acceptionibus. Aliomodo capitur specialiter, & hoc maxime pro tertio mem bro seu pro tertia acceptione generis, in qua dicitur; genus est, cui supponitur species; & sic non est æquiuocum, sed vniuocum. Secundò supponitur, ꝙ ad genus primo modo dictum, tria requirũtur, primo ꝙ sit col-
B lectio multorum: secundo ꝙ illa multa habeant habitudinem affinitatis adinuicem & aliquid vnum; idest ad vnum principiũ eorum: defectu cuius cumulus lapidum non dicitur genus primo modo: quia lapides nõ habent affinitatem adinuicem, neque ad vnum principium: tertio requiritur, ꝙ talis collectio distinguatur ab aliis generibus ꝑ ipsum. Ex quo sequitur, ꝙ in ge nere primo modo dicto, reperiũ tur tres respectus seu tres habi tudines: primus est respectus æquiparantiæ, qui est illorũ mul torum adinuicem; secundus est suprapõnis, qui est ipsius princi pij ad illa multa, tertius est sup positionis, qui est illorum multorum ad ipsum principium. C
Tertio supponitur, ꝙ ad hoc ꝙ aliquid sit genus secundo modo dictum, requiritur ꝙ sit prin cipium effectiuum, vel conseruatiuum illius geniti. Et notanter dicitur primum conseruatiuum; nam locus non est principium productiuum rei genitę, licet bene sit principium con seruatiuum rei genitæ, ratione qualitatum & influẽtiarum cœlestium. Ex quo sequitur: quòd non accipitur locus pro superfi cie corporis continentis rem lo catam; sed magis pro aggrega to ex illa superficie & qualitati bus seu influentijs corporũ cœlestium. Sequitur secundo, ꝙ materia & forma non debent ꝓ priè dici genus secundo modo, neq; etiam finis: cum non sint principia effectiua. Tertio patet, ꝙ tẽpus non est genus hoc D
secundo modo: quia est magis causa corruptionis, quàm generationis, pro quanto duratio rei facit ipsam elongari à suo principio & appropinquare ad finẽ suum. Quarto sequitur ꝙ mater dicitur bene genus secundo mo do: quia est principium actiuũ generationis. Quarto supponitur, quòd à Porphyrio præter acceptionem generis logici, solum enumerantur acceptiones generis, ad quarum similitu dinem sumitur genus logicum: & quæ magis propinq; faciunt ad eius cognitionem. Ex istis sequitur, quòd acceptiones generis sunt sufficienter assignatæ: & ꝙ genus tertio modo dictum, est vniuocum: sed genus commune ad tres acceptiones est æquiuocum, & tale non diffinitur,

Sco. in 3. d. 4. q. 1.

SE-

E SECVNDO sciendũ, quòd pro declaratione primæ diffinitionis ponitur secundo hæc distinctio. Aliquid supponitur generi dupliciter. vnomodo directè, vt species & indiuidua; & aliqd indirectè siue lateraliter, vt differentiæ. Directè adhuc dupliciter. s. mediatè, & immediatè: mediatè vt sunt indiuidua; immediatè vt species. Tũc dicitur, ꝙ intellectus primæ diffinitionis generis est iste: Genus est vniuersale, cui directè & immediatè supponitur species: licet enim differentia indirectè supponatur generi, non tamen directè: licet etiam indiuiduum supponatur generi mediatè, non tamen immediatè.

Supponi generi dupliciter.

Sed pro declaratione secundæ diffinitionis supponitur primo, ꝙ hoc nomen, quod, potest tripliciter sumi. Vnomodo relatiuè quemadmodum in diffinitione generis capitur. Alio modo indefinitè. Tertio modo interrogatiuè. Supponitur secundo, quòd hoc nomen, pluribus, potest capi dupliciter. Vnomodo positiuè, & sic idem est ꝙ multis: & sic accipitur in diffinitione, quando dicitur: genus est, quod prædicatur de pluribus, idest de multis. Alio modo comparatiuè, vt importat excessum: & sic nõ capitur hic, quia tunc sensus esset, quòd genus prædicaretur de aliquibus differentibus plusquam specie; vel de aliquibus, & non de tot quin de alijs. Tertio supponitur quòd hæc coniunctio, &, potest teneri dupliciter. Vnomodo copulatiuè: aliomodo expositiuè, vt idem est, quòd id est, & sic capitur hic. Quarto supponitur, quòd iste ablatiuus specie, accipitur in diffinitione primè intentionaliter. Ex quo sequitur, quòd diffinitio generis est data per additamentum, cum in ea ponatur aliquid, quod non sit de ratione generis intrinseca. Ex istis dicit, ꝙ intellectus secundæ diffinitionis est iste: Genus est vniuersale, quod prædicatur: id est natum est prædicari prædicatione signata immediatè & directè de pluribus. i. de multis differentibus specie in eo quod quid. Et aduerte ꝙ istæ duæ diffinitiones diuersimodè dãtur de genere: prima datur de genere secundum quòd est genus, & ut sic dicit respectum ad speciẽ: secunda datur de genere secundum quòd est vniuersale, & vt sic respicit speciem sub ratione subijcibilis. Ex quo sequitur ꝙ istæ duæ diffinitiones dantur de genere secundum diuersas habitudines: non est autem inconueniens aliquam secundam intentionem ſm diuersas habitudines habere duas diffinitiones saltem datas per additamentum.

Qd, tripliciter capitur. F

Pluribꝰ, dupliciter.

Et, dupliciter tenetur.

G *Ita enim est in omnibꝰ diffinitionibꝰ relationũ & relatiuorũ. Sco. ĩ 4. d. 1. q. 2. in fin. de 3. princ.*

H

I

TERTIO sciendum, quòd circa prædictas diffinitiones incidunt aliquæ difficultates. Primò an diffinitio generis data in ratione vniuersalis sit quidditatiua vel descriptiua. Pro cuius solutione supponitur primo, quòd diffinitio quidditatiua est duplex: quædam est purè quidditatiua, cuius omnes partes pertinent ad quidditatem diffiniti, sicut ista: homo est animal rationale. Alia est quidditatiua data per additamentum, in qua additur

An diffinitio generis sit quidditatiua.

tur aliqd extrinsecũ diffinitio: & talibus diffinitionibus diffiniunt oẽs secũdæ intẽtiones; & ẽt omnia accidentia respectiua, & ẽt absoluta: nã accidẽs absolutum, siue in concreto, siue in abstracto non põt diffiniri cõplete, & diffinitione quietãte intellectũ, sine termino suę depẽdẽtiæ, q̃ est subiectũ. Et siqs dicat, habet genus, & differẽtiã: cõcedo: & põt intelligi quantum ad quodlibet eius: nihil intelligendo de sua depẽdẽtia, vel termino illius depẽdẽtiæ: cõcedo: ergo potest habere diffinitionem quidditatiuã, non datã per additamentum. Rñdeo, ꝙ potest bene assignari aliqua ratio per essentialia, indicãs totam essentiam illius: sed illa propriè non esset diffinitio: quia non esset expressiua perfecti conceptus eius; neque quietatiua intellectus: Et aduerte ꝙ duplex est diffinitio purè quidditatiua: q̃dam est, cuius oẽs partes ptinẽt ad quidditatẽ diffiniti, sed non vt genus & differentia: vt diffinitiones generum generalissimorum, quæ dantur per ens, & modum intrinsecum ipsorũ. Alia est, quæ datur per genus & differentiam: & de illa communiter dicitur, quòd sola species diffinitur: & ibi capitur species tam pro specie specialissima, quàm subalterna.

Obiectio.

Definitio pure q̃dditatiua duplex.

Ex 7. Metaph. 14.

Secundo supponitur quòd ad hoc quod aliquid sit proprie diffinibile diffinitione quidditatiua: quinque conditiones requiruntur. Prima, quòd sit ens positiuum: & per hoc excluduntur non entia, & etiam priuatiua. Secũda, ꝙ sit ens per se vnũ: & p hoc excludunt entia per accñs; vt hõ albus, hõ niger: q̃ non hñt ppriè diffinitionẽ q̃dditatiuã. Tertia, ꝙ sit ens reale, i. cui nõ repugnet hr̃e verum esse: & per hoc excluduntur entia rõnis: cuiusmodi sunt secundæ intẽtiones, quæ solum diffiniuntur diffinitione data p additamentum. Quarta, ꝙ sit vniuersale: & per hoc excluduntur omnia singularia: quorum drĩæ nõ pñt dici quidditates: cum de rõne quidditatis sit, ꝙ sit cõicabilis: Quinta, ꝙ sit cõpositum, i. ꝙ nõ sit ens simpliciter simplex: & per hoc excluduntur simpliciter simplicia: cuiusmodi est ens, drĩæ vltimæ, & ẽt propriæ passiones. Ex his dr̃ primo, ꝙ diffinitio gñis data in rõne pdicabilis, est quidditatiua data per additamentũ: quia in ea ponitur ille ablatiuus specie, qui supponit pro fundamẽto correlatiui generis: quod nullo modo pertinet ad quidditatẽ generis. Ex quo sequitur, ꝙ diffinitiones secundarum intẽtionum semper dantur per additamentũ. Et si quis dicat: Porphyrius dicit, ꝙ diffinitio generis est descriptiua: debet intelligi, non est pure quidditatiua.

Vide Sc. in 4. d. 1. q. 2.

Corolla rium.

Q**VARTO** sciendũ, ꝙ circa text. incidit vna difficultas: Quõ intelligitur, ꝙ genꝰ prædicetur de pluribus differentibus specie: & ꝙ genus saluatur in vna specie. Et arguitur primo, ꝙ genus non prędicatur de pluribꝰ drĩbus specie: ista est falsa, genus de omni specie prędicat; ergo ista est falsa: genus pdicat de pluribus differentibus specie. Patet consequentia: quia istę propositiones sunt synonimæ: cũ sint de eisdem terminis, eodẽ modo

Genus quomodo prædicatur de pluribus differentibꝰ specie.

modo supponentibus. Respõdetur, ꝙ ille terminus de pluribus non tenetur comparatiuè, sed positiuè: vt visum est: & ly specie nõ regit de ly pluribus, sed de ly differẽtibus. Et est regula: ꝙ qñ cõparatiuus ponitur in oratione sine ablatiuo; recto, ab eo; tunc tenetur positiuè: iõ ly specie, regitur de ly differẽtibus. Et siquis dicat: ergo supponit cõfusè & distributiuè: quia terminus rectus ab ista dictione Differt, & Differẽs, supponit cõfusè & distributiuè. Dr̃, ꝙ verũ est, si regatur mediatè ꝑpositione a vel ab. Sed quo ad secũdam partẽ, in qua quærit, Vtrũ gen⁹ possit saluari in vnica specie? Respondet ꝙ saluari in vnica specie põt tripliciter intelligi. Vnomodo secũdũ existẽtiã. Aliomodo secundũ potentiam. Tertiomodo secũdũ aptitudinẽ. Secundũ existentiã dico, ꝙ genus põt saluari in vnica specie. Patet: quia destructis omnibus speciebus, dempto homine: adhuc homo est aĩal: & bñ sequit̃, homo est: ergo aĩal est. Sed dubiũ est, quid diceret Arist. vtrũ oẽs species possent destrui, dempta vna: cum sint de integritate vniuersi. De secundo dr̃, ꝙ genus ſm potentiã põt saluari in vnica specie: nã Deus potest facere, ꝙ oẽs species destruãtur, dempto homine: & tñ ibi erit animal: ergo genus ſm potentiam potest saluari in vnica specie. De tertio dr̃: ꝙ genus secundum aptitudinem nõ potest saluari in vnica specie, saltem terminatiuè: sic ꝙ non sit aptum natum esse in pluribus speciebus. nam in qualibet specie de se natum est esse in pluribus, & prædicari de pluribus. Et dicit̃ notanter terminatiuè: quia fundamentaliter talis aptitudo potest saluari in vnica specie: cum animalitas, à qua non distinguitur talis aptitudo; possit saluari in vnica specie: Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundũ.

Regula. — *Gen⁹ an saluari possit in vnica specie.* — *Dubium*

DVBITATVR primo, vtrum hic diffiniatur intentio generis, siue res subiecta intentioni. Et arguitur primo quòd diffiniatur genus pro denominato: quia illud hic diffinitur, quod prædicatur in quid de pluribus differentibus specie: sed res subiecta, seu genus pro denominato est huiusmodi: vt patet de animali, quod prædicatur in quid de homine, & de boue: ergo hic non diffinitur intentio generis, sed res subiecta. Secundo sic: Illud, quod hic diffinitur, prædicatur de pluribus differentibus specie: sed genus pro per se significato non prædicatur de pluribus differẽtibus specie: sed solum differentibus numero: cum sit species specialissima vniuersalis. Tertio sic: Genus & species sint species disparatæ: ergo vnum non debet diffiniri per reliquum: cum vna species disparata non diffiniat̃ per aliam. Confirmatio: quia totus processus Porphyrij non videtur esse nisi de re subiecta intentioni, vt patet ex suis exẽplis. In oppositum arguitur primo sic: illud diffinitur à logico, quod per se consideratur ab eo: sed res subiecta intentioni non consideratur per se a logico, sed solum per accidens: pro quanto sibi attribuitur aliqua intentio. Secundo sic; illud qđ diffinitur hic, debet esse vniuocum

Artic. 2. — *An intentio generis, vel res subiecta desiniatur.* — *Sco. q. 6. quotli. d. quòd intentio generis in colore & aĩali non differunt nisi numero.* — *Scot. i 4. d. 1. q. 2. in fin. 2. princ.*

A

Sco. in 1. distin. 23. Vide Sc. in 1. d. 4. q. 2. d.

Videtur esse distictio Okã et Gregorij ponẽtiũ secũdas intẽtiones eẽ cõceptus, signantes alios conceptus, rõne cuius hmõi ꝑdicationes, s. gen⁹ ẽ, qđ ꝑdicatur &c.

cum: sed nulla res subiecta intentioni generis est vniuoca ad omnia illa, quæ dicuntur genus: igitur. Item si hic diffiniretur res subiecta intentioni: quæro de illa: vel esset animal, vel color, vel substãtia, vel quantitas, & sic de aliis: sed nullum istorum est dicendum: quia qua ratione diceretur vnum, eadẽ ratione dicendum esset & reliquũ. Si dicas, ꝙ quodlibet istorum diffinitur. Probatur ꝙ nõ: quia, tunc diffinitum non esset conuertibile cum diffinitione, cum diffinitum non esset aliquid vnum, & tamen diffinitio esset vna. Pro solutione ponũtur aliqua dicta. Primum: hic diffinitur genus pro per se significato concretiue designato: vt probant istæ rationes. Pro cuius declaratione dicitur secũdo, quòd genus potest accipi tripliciter, sicut & alia concreta. s. pro per se significato: vt est secunda intentio causata per actũ comparatiuum intellectus. Secundo accipitur genus pro denominato, quod est prima intentio; vt animal, de quo verum est dicere quòd est genus. Tertio accipitur pro aggregato ex prima intentione & secunda. Et istæ acceptiones fiunt per intellectum; & istis duobus modis vltimis non accipitur ibi genus, sed primo modo: vbi tamẽ forte de rigore logices deberet accipi pro re subiecta, cum concreta de rigore logices supponant pro rebus subiectis; de hoc tamen dictum est in summulis in capitulo de genere, quomodo virtute intellectus terminus ꝑt stare pro suo formali significato. Dicitur tertio, ꝙ prædicari

B

dicuntur esse signata, quasi signantes illa, q̃ ꝑdicatioe exercita de pluribus &c. ꝑdicãtur: sed meli⁹ scotisticè dicuntur eẽ fundamẽtales ꝑdicationes.

C

per se conuenit secundis intentionibus: & per accidens rebus subiectis: quia prædicari est terminus secundæ intentionis, importans secũdam intentionem: ideo per se non potest dici de primis intentionibus; esse tamẽ per se conuenit primis intentionibus; & exercet illud in primis, quod prædicari signat in secundis. Ex quo sequitur probabiliter, quòd nomina concreta secundæ intentionis respectu huius prædicati, prædicatur; supponunt pro denominato vel subiecto respectu huius, quod est esse. Pro cuius declaratione dicitur quarto, ꝙ prædicatio est duplex; scilicet exercita & signata. Exercita, quæ fit mediante isto verbo, est: vt homo est animal. Signata, quæ fit mediantibus istis verbis, dicitur prædicatur, affirmatur, verificatur; vt cum dicitur; genus prædicatur de specie; superius affirmatur de suo inferiori. Et aduerte, ꝙ prædicatio signata in intentionibus secundis non potest exerceri in eisdem, nisi forte in his, quæ se habent sicut superius & inferius; vel vt subiectum & propria passio; Primũ patet, quia ista prædicatio signata, genus prædicatur de speecie; male exercetur per istam, species est genus. Secundum patet; quia ista: genus prædicatur de hoc genere: conuenienter exercetur per istam, hoc genus est genus: & ista, prædicabile prædicatur de vniuersali, per istam vniuersale est prædicabile. Ex hoc infertur ꝙ prædicatio signata in intentionibus secundis desperatis exercetur in primis, vt ista genus prædicatur

Prædicatio duplex.

D

E de ſpecie, exercetur per iſtam, homo eſt animal. Secundo infertur, ꝙ à prędicatione ſignata in ſecundis intentionibus ad prædicationem exercitã in primis, non eſt conſequentia formalis: quia ſtat antecedens eſſe verum, conſequente exiſtente falſo: vt prædicabile prædicatur de vniuerſali eſt ſignata, & tamen non exercetur in primis. His ſuppoſitis dicitur primo, ꝙ illud, quod hic diffinitur, non eſt res ſubiecta intentioni generis: vt probatum eſt. Secundo dicitur, quòd hic diffinitur intentio generis concretiuè deſignata: quia illud hæc diffinitur, cui per ſe ineſt diffinitio: ſed hoc eſt tantum intentioni ſecundæ, eo ꝙ in diffinitione ponuntur prædicata intentionalia, quæ per ſe
F primoinſunt intentioni, & rei ſubiectè per accidens. Ideo dr̃ tertio, ꝙ res ſubiecta intentioni eſt illud, in quo exercetur diffinitio intentionis. Ad rõnes alterius opinionis. Ad primam dicitur, quòd res ſubiecta bene prædicatur in quid de ſpecie ꝓdicatione exercita: tñ genus bene poteſt prædicari prædicatione ſignata. Ad ſecundam dicit̃, ꝙ licet intentio generis, nõ prædicetur prædicatione exercita, niſi de differentibus numero: tñ prædicatione ſignata bene prædicatur de differentibus ſpecie. Ad tertiam dr̃: negando antecedens: nam in reſpectu vniuerſalium diſparatum bene poteſt diffiniri per ſuũ terminum, ſeu per fundamentum alterius diſparati: & hoc ſaltem diffinitio ne data per additamentum. Ad quartam dicitur, quòd proceſſus Porphyrij datur de maG nifeſtioribus nobis: ideo illa exemplificat per primas intentiones: non quia de ipſis dederint diffinitiones: ſed quia per eas exercentur, quæ per ſecundas intentiones importantur.

DVBITATVR ſecundo vtrum, illa ſit concedenda, genus eſt genus: & vtrum de rigore ſermonis illæ debeant concedi: animal eſt genus, homo eſt ſpecies, rõnale eſt differentia. Ad primum, reſpondetur per diſtinctionem: quia hæc ꝓpoſitio, genus eſt genus, poteſt habere ſex ſenſus. Primus eſt, ſecundum quem ille terminus, genus, tenetur vtrobiq; pro denominato. Secundus eſt, ſecundum quem tenetur vtrobiq; ꝓ per ſe ſignificato. Tertius eſt, ſecundum quem genus in ſubiecto accipitur pro denomina- H to, & in prædicato pro per ſe ſignificato: & tunc talis eſt denominatiua, ſicut iſta, animal eſt genus. Quartus eſt, ſecundum quem genus a parte ſubiecti ſumitur pro per ſe ſignificato, & in prædicato pro denominato: & talis prædicatio eſt ſimilis huic, genus eſt animal. Quintus eſt, ſecundum quem genus vtrobique ſumitur pro per ſe ſignificato: ſed à parte ſubiecti ſumitur vt quid: & in prædicato, vt modus. Sextus eſt, ſecundum quem genus accipitur pro per ſe ſignificato, ſed in ſubiecto accipitur, vt modus, & in prædicato, vt quid. Ex iſtis ſequitur primo, ꝙ hæc propoſitio, genus eſt genus, in quatuor primis ſenſibus poteſt concedi. Dicitur ſecundo, ꝙ hæc propoſitio, genus eſt genus

Art. 2.

Genus ē genus, an ſit concedendum.

A nus, in quinto & ſexto ſenſibus eſt falſa: quia tunc denotatur, quòd genus pro per ſe ſignificato prædicatione exercita prædicetur de pluribus differentibus ſpecie: quod eſt falſum, cum ſit ſpecies ſpecialiſsima. Ad ſecundam partem dubij dicitur ab aliquibus, quòd tales propoſitiones, homo eſt ſpecies, animal eſt genus, ſunt diſtinguendæ pœnes ſecundum modum æquocationis: eo quòd ſubiecta earũ poſſunt ſupponere perſonaliter & ſimpliciter. Vnde dicunt quòd ſi ſupponãt pro re ad extra, ſunt falſæ: ſed pro intentioue animæ, ſeu concepto animæ, ſunt veræ, & ſupponunt materialiter. Aliter tamen reſpondetur, ꝙ tales propoſitiones ſunt ſimpliciter concedendæ, ſecundum quòd ſubiecta earum ſupponunt ſimpli-B citer pro ſignificato adæquato ſecundum ſe capto termini communis. Vnde data eſt regula in ſummulis; quòd terminus acceptus reſpectu prædicati, vel ſubiecti ponẽtis differentiam inter ſuperius & inferius, ſupponit ſimpliciter pro ſignificato adęquato: ideo ſubiecta iſtarum propoſitionum ſupponunt ſimpliciter: neq; de rigore ſermonis ſunt diſtinguendæ: nam talia prædicata intentionalia faciunt ſubiecta ſupponere pro ſignificatis adæquatis: vt ſunt in potentia propinqua, vel remota de pluribus prædicari, vel non prædicari: & hoc virtute illius regulæ: talia ſunt ſubiecta, qualia permittuntur a prædicatis ſuis. Sed quæreret aliquis, qualiter ſupponit ſpecies in iſta, homo eſt ſpecies; *Quæſitũ.*

ſimiliter genus in iſta propoſi- C tione, animal eſt genus. Reſpondetur communiter, quòd ſupponunt perſonaliter pro quibuſdam ſecundis intentionibus, concretiuè deſignatis. Sed contra hoc arguitur, concretum debet ſupponere pro ſignificato materiali: ſed iſti termini ſunt termini concretiui: igitur. Item, dicendo homo eſt pater, homo eſt albus: ibi prædicata ſupponunt pro ſignificato materiali. Item cuiuslibet propoſitionis affirmatiuæ veræ ſubiectum & prædicatum debent ſupponere pro eodem: ergo etiam ibi ſupponunt pro eodem. Item ſi ſpecies ſupponere pro ſecunda intentione, concretiuè deſignata, iſta eſſet concedenda, homo eſt ſecunda intentio concretiuè deſignata: quia quando aliquis terminus ſupponit pro D aliquo ſub aliquo modo: tunc terminus illius, pro quo ſupponit, ſumptus cum illo modo verificatur de illo, de quo verificatur ille terminus: ſed ſpecies ſupponit pro ſecunda intentione concretiuè deſignata: ergo ſecunda intentio cum iſto modo concretiuè deſignata verificatur de illo, de quo verificatur ſpecies. Propter iſtas rationes dicunt aliqui, & magis logicaliter, & de rigore ſermonis, quòd ſpecies ſupponit pro illo pro quo ſupponit ſubiectum, connotando illud ſubiectum habere talem ſecundam intentionem: ſicut dicendo, Petrus eſt albus: ly albus, ſupponit pro Petro, connotando ipſum habere albedinem. Ex iſto ſequitur ꝙ iſti *Sco. in 1. diſ. 23. q. vnica.*

E termini sunt coucretiui, genus, species, differentia &c. Et ideo ista non est concedenda de rigore, species est secunda intentio: nisi caperetur istud complexum, secunda intentio, concretiuè: sed debet dici, species est vnum intentionale. Et quòd sint concretiui, patet: quia nullus terminus abstractiuè sumptus videtur prædicari denominatiuè de aliquo subiecto: nunquam enim conceditur ista, Petrus est albedo, Petrus est filiatio: similiter istæ nunquam côceduntur, homo est species, animal est genus: si tales termini essent abstracti: ideo necesse est, ꝙ sint termini concretiui, & etiam sint connotatiui.

De differentia indiuidua. F b. vide Sco. in 2. d. 3. q. 6.

DVBITATVR tertio vtrû natura communis, quam ponimus communem per indifferentiam: & determinatam per differentiam indiuidualem: distinguatur realiter a differentia indiuiduali, per quam sic determinatur, & contrahitur. Respôdetur breuiter, quòd non: sed sunt idem realiter, licet formaliter distinguantur. In oppositum arguitur: quandocunque aliqua duo sic se habent, quòd aliquid verè affirmatur de vno, & illud idem uerè negatur de alio, illa distinguuntur realiter: sed sic est, quòd aliquid verè affirmatur de natura communi, & illud idem negatur de differentia indiuiduali: ergo illa distinguuntur realiter. Minor probatur: quia de natura communi affirmatur cômunicabile, & idem negatur de differentia indiuiduali: quia ista est vera, differentia indiuidualis non est communicabilis. Pro solutione ponuntur aliquę G propositiones. Prima: quæcunque distinctio alicuius res sufficit ad hoc, ꝙ de illo possint verificari contradictoria. Secunda propositio, quæcunq; distinctio sufficit ad hoc, ꝙ contradictoria non verificentur de eodem. Tertia propô: ad hoc ꝙ contradictoria debeant verificari de eodem, requiritur ꝙ verificentur de eodem singulare omnimoda identitate idem: & ideo posset negari simpliciter maior. Sed contra hoc replicatur: inter contradictoria est æqualis repugnantia: sed aliqua contradictoria includunt distinctionem realem aliquorum duorum: ergo & omnia. Minor ꝓbatur: quia bene sequitur, a est ens, & b est non ens: ergo a & b distinguuntur realiter: ergo & bene sequitur, natura communis est communicabilis, differentia indiuidualis est non communicabilis: ergo natura communis & differentia indiuidualis distinguuntur realiter. Respondetur, ꝙ inter côtradictoria est æqualis repugnantia respectu alicuius singularis omnimoda identitate idê: sed non oportet ꝙ sit ęqualis repugnantia respectu aliquorum adinuicem, saltê in inferendo distinctionem illorum. Tertio sic: qñcunq; aliqđ oppositum dr̃ de aliquo siue ꝑ se siue per accidens, reliquû nô ꝑt de eodem verificari: sed vnitas numeralis realiter conuenit naturę: ergo eius oppositum videlicet communicabilitas non conuenit ipsi naturæ: & per consequens ista est falsa, natura est communicabilis. Et si dicatur: singularitas seu vnitas numera-

Scot. ī 4. q. 1.

Q̃uo inter côtradictoria est distâtia infinita: vide Sc. 4. q. 1

H

Sco. vlt. q. prolog. soluit tale argu. art. 2. de theologia côtingentium.

A meralis,& cõicabilitas non opponuntur,nec repugnant eidẽ. contra: si consequentia ad aliqua añtia repugnant, & añtia repugnabunt: sed bene sequit, hæc res est vna vnitate, minori vnitate numerali: ergo est mul tiplicabilis: vnde bene sequit, hæc res est vna vnitate numerali: ergo non est cõicabilis: ergo sequitur ꝙ vnitas minor vnitate numerali, & vnitas numeralis opponuntur. Rñdet ꝙ non sequitur gratia formæ, hæc res est vna numero: ergo non est multiplicabilis: sed bene sequitur,hæc res est per se vna numero: ergo non est multiplicabilis. Etiam non est inconueniẽs opposita dici de aliquo: vnum per se,& aliud per accidens: q̃a tunc non sunt opposita. Quarto sic: nam. cõis multiplicatur ad B multitudinem suppositorum,& determinatur per hmõi drĩas: ergo erunt tot species specialissimæ hominis,quot erunt humanitates. Respondetur negando consequentiã: & ratio est; quia licet natura ẜm eius propriam vnitatem,quã habet in re,sit cõmunicabilis: tñ non est vniuersale,neq; species: sed requiritur ꝙ sit prædicabilis, & ꝙ sit sub indifferentia quasi contraria ad omnes alios conceptus; modo ista non habet nisi in intellectu: igitur. Quinto sic: omnis natura communis est communicabilis: sed differentia indiuidualis est natura communis: ergo differentia indiuidualis est communicabilis. Respondetur ꝙ si maior sit de omni, consequentia est bona; sed sicut conclusio est falsa,ita & maior:cum sit sensus, de quocunque verum

Sco.in 2. d.3.q.1.

Non põt maior identitas concludi in conclusione extremorũ, quàm sit identitas eorum ad mediũ in pmissis. q.5. quot lib.art.1.

est dicere, ꝙ est natura commu C nis: de illo verum est dicere,ꝙ est communicabile,quod est falsum: posset etiam negari minor: & hoc si natura communis & differentia indiuidualis accipiãtur abstractiuè. Sexto sic; bene sequitur,hoc est communicabile: demonstrando per ly hoc, naturam communẽ: & hoc est drĩa indiuidualis: ergo drĩa indiuidualis est communicabilis. Consequentia patet per syllogismum expositorium. Respondetur ꝙ nõ est bonus syllogismus expositorius; quia a maiore ad vnam de omni,non est bona cõsequentia: quod tñ requiritur ad bonum syllogismum expositorium. Et hæc de secundo artic. Quantum ad tertium sit.

CONCLVSIO responsalis: Acceptiones & diffinitiones generis sunt sufficienter assignatæ in textu; vt patet ex dictis in duobus articulis. Ad rationes ante oppositum quæstionis. Ad primam dicitur, ꝙ licet genus tertiomodo dictum siue acceptum sit vniuocum: non tamen genus acceptum, vt est commune ad tres eius acceptiones: immo est sic æquiuocum. Et ad illud, quod subiungitur, dicitur quòd Porphyrius noluit hic enumerare oẽ acceptiones generis, sed solũ illas enumerat,ad quarum similitudinem sumitur genus logicum. Ad secundam dicitur, ꝙ species in actu exercito non subiicitur generi, capto pro per se significato, licet bene in actu signato. Ad tertiam dicitur negando antecedens: & ad primam probationem dicitur, ꝙ differentiæ non supponunt di-

Art.3.

D

I rectè generi, sed indirectè. Ad aliam probationem dicitur, quòd licet species supponatur illi diffinitioni tanquam contentum sub suo diffinito; tamen denominatiuè, non tanquam inferius sub suo superiori. Ad quartam probationem dicitur, quòd omnia supponuntur cœlo suppositione locali: sed non suppositione formali, & logicali, secundum quā species supponitur generi. Ad quartam patet solutio in primo dubio. Ad quintam dicitur negando antecedens; & ad primam probationem dicitur, quòd ens excluditur per primam particulam diffinitionis: quia non est vniuersale, saltem propriè captum, neque pro per se significato. Ad secundam probationem antece-
F dentis dicitur, quòd bene concludit contra illos, qui ponunt primam intentionem diffiniri: nam si animal diffiniretur tali diffinitione, oportet, quòd talis diffinitio competeret cuilibet, contento sub animali: quod est falsum.

SPecies autem dicitur quidem & de uniuscuiusque forma; secundum quam dictum est, Priami quidem species digna est imperio &c.

ISTVD EST secundum capitulum huius tractatus, in quo Porphyrius determinat de secundo prædicabili, scilicet de specie. & diuiditur in duas partes principales. In prima ponit acceptiones ipsius speciei: in secunda eius diffinitiones. G
Primo igitur ponit duas acceptiones speciei, dicens quòd species primo dicitur vniuscuiusque forma, vel pulchritudo, secundum quam aliquis dicitur speciosus: secundum quem modum dictum est ab antiquis, quòd species Priami digna est imperio: & hoc modo capitur species ab Aristot. primo ethicorum, cum dicit: Non omnino phœlix est, qui specie turpissimus est, aut sine prole. Secundomodo accipitur species, vt ponitur sub assignato genere, idest determinato: & dat Porphyrius tria exempla, Primum est: vt homo est species animalis: Secundum: vt album, idest albedo est species coloris. Tertium: vt triangulus est species figuræ. Consequenter remouet dubium: nam H superius genus diffinitum est per speciem: ergo species non debet diffiniri per genus. Respondet Porphyrius, quòd genus & species correlatiuè se habent: ideo possunt diffiniri per seinuicem: ideo oportet in vtrarumque rationibus vtrisque vti. In secunda parte ponit tres diffinitiones speciei, secundomodo captæ: quas postea declarabit. Prima est: species est, quæ ponitur sub assignato genere: Secunda: species est, de qua genus prædicatur in eo quod quid. Tertia est: qua dicitur, species solum prædicatur de pluribus, & differentibus numero in eo quod quid. Et differt ista diffinitio à duabus primis: quia solum conuenit speciei specialissimæ:

A mæ: sed aliæ duæ conueniunt tam speciei specialissimæ quàm subalternæ. Deinde declarat istas diffinitiones, & primo primã, ponens talẽ conclusionem. In vnoquoq; prędicamẽto sunt quędã generalissima.i. quoddã generalissimũ: capiendo plurale pro singulari: & quędã specialissima, & quædam intermedia. Pro declaratione supponitur, ꝙ generalissimum est, supra quod non est aliud superueniens genus: & specialissimum, post qđ non est alia inferior species. Sed intermedia sunt genera & species, ad aliud & ad aliud sumpta.i. comparata. Hoc supposito probat prædictam conclusionẽ duplici exemplo: pro primo constituit ordinationem prædicamentalẽ substantiæ, dicens: ꝙ prædicta conclusio est manifesta in prædicamento substantię:

B in quo substantia est genus, sub quo ponitur corpus, sub corpore corpus animatũ, sub corpore animato aĩal, sub animali aĩal rationale, sub quo ponitur hõ, sub homine sortes, & Plato, qui sunt particulares homines. Et inter illa, substantia, est generalissimum: quia est genus, & nullius est species: homo vero specialissimum: quia est species solum, &, non potest esse genus. Corpus autem est species substantiæ, & genus corporis animati: corpus animatum est species corporis: & genus animalis: animal est species corporis, & genus animalis rationalis: animal rationale est species animalis, & genus hominis: homo vero est species animalis rõnalis: non autẽ est genus particularium hominum: quia omne, quod est proximum ante indiuidua: solum erit species, & nõ genus: cum sub se non habeat nisi indiuidua. Et ex his infert

C Porphyrius duo correlaria Primum, sicut substantia est genus generalissimum, eo ꝙ supra eã nihil est, supple, quod sit genus ad eam: sic homo est species specialissima, eo ꝙ est species, post quam non est alia inferior species: quæ vero sunt in medio.s. inter generalissimum & specialissimum, sunt species eorum, q̃ sunt supra ipsa, & genera eorũ, quæ sunt sub ipsis. Secundum correlarium: ꝙ intermedia habent duas habitudines.s. vnam ad superiora, ſm quam dicunẽ species eorum: & aliam ad posteriora, ſm quã dicuntur genera eorum. Extrema vero habẽt tantum vnam habitudinem: q̃a generalissimum non habet habitudinem ad superiora, quorũ

D sit species: sed habet habitudinem ad posteriora, quorum tantum est genus: specialissimum vero habet solum habitudinem ad superiora, quorũ est species: non enim habet habitudinem ad posteriora, quorũ sit genus. Consequenter ex omnibus prædictis colligit Porphyrius duas diffinitiones generalissimi: & tres specialissimi: & vnam intermediorum. Prima: generalissimum est, quod cum sit genus, nõ est species. Secunda est, supra quod non est aliud genus superueniens. Prima diffinitio specialissimi est, quod cum sit species, non est genus. Secunda est, quod cũ sit species, nunq̃ diuiditur in species: Tertia est, qđ de pluribus & differentibus numero in eo qđ qd sit pdicatur.

A ciei plures homines sunt vnus homo. Sed quòd descensus fiat per singularia, patet, singulare enim semp est diuisiuum alicuius communis. Vnde singularia econtrario diuidunt, quod vnum est. Consequenter Porphyrius declarat secundam diffinitionem speciei per tres propositiones. Prima: genere existente vno, species sunt multæ: qa diuisio generis semper est in plures species. Secunda: genus semp de specie prædicatur. & vniuersaliter omnia supiora de inferioribus. Tertia: species neque de genere sibi proximo, neque de superioribus prædicatur. Probatur, quia oportet æqua de æquis .i. conuertibilia de conuertibilibus prædicari: vt risibile de homine: aut maiora de minoribus .i. superiora

B de inferioribus: vt animal de homine: minora vero minime. i. inferioria de maioribus nunquam prædicantur: non enim dicimus animal esse hominem, quemadmodum dicimus, hominem esse animal. Deinde declarat tertiam diffinitionem speciei sic: omnia superiora de inferioribus prædicantur: species ãt est superius ad indiuidua: igit̃ de ipsis prædicatur. Maiorem declarat inductione & exẽplo. Vñ quia genus est superius ad speciem, & ex consequenti ad indiuidua eius: de quibuscunque prædicatur species, de illis prædicatur genus illius speciei, & genus illius generis vsq; ad generalissimum: vt si sortes sit hõ, homo est animal: & animal erit substantia, & sortes erit substantia: & sic generalissimũ de omnibus prædicatur. Iõ consequẽter Porphyrius determinat C de indiuiduo, primo notificans indiuiduũ quo ad prædicatione͂ sic. Indiuiduum est, qđ prędicat̃ de vno solo particulari: vt Sortes, & hoc albũ, & hoc veniens, & Sophronici filius. Scđo notificat indiuiduum: quo ad denominationem & distinctionem dicens, ꝙ indiuidua, dicuntur, quoniam ex proprietatibus cõsistit vnũquodq; eorum, quarũ collectio in alio nunquam eadẽ erit: vt proprietates Socratis nũquam in alio erunt. Illæ vero, q̃ sunt hominibus communibus, & quæ sunt particularibus hominibus, in eiusdẽ, quæ sunt homines, erunt eędem, puta in particularibus hominibus. Consequenter concludit ordinem eorum, quæ sunt in recta linea prędicamentali: dicens, ꝙ indiuidum ponitur sub specie, & species sub genere. Quod probat: D quia omnis pars ponitur sub suo toto: species autem est pars, supple subiectiua ipsius generis: igitur &c. Vnde dicit Porphyrius, quòd species est totum & pars: pars respectu generis: & totum respectu indiuidui. Finaliter epilogat Porphyrius dicta in præsenti capitulo & in capitulo de genere, dicens quòd sufficienter dictum est de genere, & specie: & quid sit generalissimum: & quid sit specialissimum: & quid intermedia.

An species rectè sit distincta & definita.

QVAERITVR vtrum acceptiones speciei; & diffinitiones eius sint sufficienter a Porphyrio asignatæ. Et arguitur primo

I primo quòd non : quia tot modis dicitur vnum oppositorum: quot modis dicitur & reliquum sed genus , & species opponuntur : igitur sicut sunt tres acceptiones generis,erunt & tres acceptiões speciei:ergo īsufficiēter sunt asignatę.Secūdo sic : Vnius rei non sunt plures diffinitiones sed species est vna:igiť ipsius speciei nō sunt plures diffinitiones .

Tertio sic, probando quòd tertia diffinitio speciei nō sit bona: quia non conuenit omni cō tento sub diffinito , nec soli diffinito igitur &c. Prima pars patet, quia sol,& fenix sunt species & tamen non prædicantur de pluribus differentibus numero. Secunda pars patet: quia conuenit generi : animal enim prædicatur de pluribus differentibus

F numero. Quarto sic : Genus & species sunt correlatiua : ergo vnum debet poni in diffinitione alterius: vt patet in textu. Sed cum dicitur , species est, qđ prædicatur de pluribus differentibus numero , non ponitur genus ; igitur . Quinto sic: Si ista diffinitio esset bona, vel diffiniretur species pro denominato , vel pro per se significato:nō pro denominato, vt notum est: neque pro per se significato: quia de specie capta secundæ intentionaliter , prædicatur vniuersale denominatiue , nam ista est denominatiua,species est species : dummodo species capiatur in prædicato , vt modus : & in subiecto, vt quid ergo etiam ista erit denominatiua, species est vniuersale:quia de quocunq; prædicatur inferius denominatiuè,& superius.Item species nō est prædicabile, sed est subijcibile:cum supponatur generi.ergo hic male diffinitur per prædicari . In oppositum arguitur auctoritate Porphyrij in textu. In qōne erūt tres art.sicut in prę cedentibus.Quantum ad primū. G

PRIMO sciendum , quòd Porphyrius non enumerat omnes acceptiones speciei , sed solum illam ciuilem , ad cuius similitudinem sumitur logica : q̃a sicut species ciuiles, quæ est pulchritudo vel forma,terminat cō fusionem corporis per debitam membrorum commensurationem & coloris proportionem : ita specis logica terminat confusionem generis , saltem si vtrunque pro denominato accipiatur. Et aduerte , ꝙ ipsius speciei tres sunt diffinitiones, quarum prima sic intelligitur : Species est,quæ ponitur sub asignato genere.i.quæ directè, formaliter , & immediatè ponitur sub determinato genere. Dicitur directè, propter differentias , quæ ponuntur lateraliter . Dicitur formaliter,propter partes totius in modo: cuiusmodi sunt,homo albus,homo niger:quę non ponuntur formaliter sub genere . Dicitur immediatè propter indiuidua,quę solum mediatè ponuntur sub genere . Dicitur sub determinato genere : quia vna species non potest poni nisi sub vno genere proximo , nisi saltem æquiuocè caperetur: cuiusmodi est corpus, quod æquiuocè ponitur sub quantitate,& sub substantia . Secunda diffinitio sic intelligitur : Species est , de qua genus in eo quod quid sit prædicatur.i.de qua genus prædicatione signata in quid prædicatur:sic ꝙ signet illud qđ ꝑdicatione Arti. 1. H

A cationе essentiali, & exercita in quid prædicatur. Et aduerte ꝙ iste duæ primæ diffinitiones dãtur tam de specie specialissima, quàm de specie subalterna: & dantur de specie, in quantũ species est subiicibile, vel inferius respectu generis. Nam prima datur de specie in ratione inferioratis. Scđa in rõne subiicibilis, & magis istæ duæ debent dici descriptiones, quàm diffinitiones. Tertia vero sic intelligitur. Species est vniuersale, quod prę dicatur solum de pluribus differentibus numero in eo, quod quid. Cuius particulæ satis sunt claræ per particulas diffinitionis generis: nam ibi ly pluribus capitur positiuè: & ly numero supponit determinatè pro indiB uiduis captis pro denominato. Sed aduerte, quòd illa particula solum, seu ille terminus solum, potest determinare ly prædicatur vel ly numero: si ly prædicatur, tunc sic exponitur: species est, quòd prædicatur, & non subiicitur; quia regula est in summulis, ꝙ qñ dictio exclusiua additur verbo, tunc excludit omne aliud verbũ: & tunc illa diffinitio esset mala. Sed quando determinat ly numero, sic exponitur: species est, quę prædicatur de pluribus differentibus numero: & non de pluribus differentibus non numero, saltem in q̃d. Et aduerte, quòd ista diffinitio datur de specie, vt est vniuersale: & est quidditatiua suo modo saltem data per additamentum, sicut diffinitio generis.

Sco. in. 1. di. 8. q. 3. quòd natura plurificetur in istis pluribus.

SECVNDO sciendum, ꝙ circa textum incidit vna difficultas: quare est quòd genus diffinitur per speciem: & species per genus. Pro solutione supponitur, quòd species, & genus C capta pro per se significato, correlatiuè se habent adinuicem. i. vnum refertur ad aliud & econtra: Nam genus dicitur alicuius speciei genus: & species alicuius generis species. Et dicitur capta pro per se significato: q̃a si caperentur pro denominato, non se haberent correlatiue, vt homo non dicitur correlatiue ad animal. Secundo supponitur: quòd relatiuum refertur ad suum correlatiuum: sed non terminatur ad ipsum, sed ad suum fundamentum: ut species refertur ad genus: sed non terminatur ad genus: sed ad fundamentum generis, puta ad animal, vel ad aliquid aliud huiusmodi. Tertio supponitur, quòd D vnum relatiuum non debet diffiniri per suum correlatiuum: fundamentum sui correlatiui: vel per terminum ꝗ supponentem pro eo: vt species non debet diffiniri per genus captum formaliter, sed per terminum supponentem pro suo fundamento. Similiter genus debet diffiniri per fundamentum speciei: & non per speciem captam secundæ intentionaliter: ideo genus positum in diffinitione speciei, capitur pro denominato: & species in diffinitione generis etiam accipitur ꝓ denominato. Et si quis dicat. Porphyrius dixit in textu oppositum: quia dixit, quòd necesse est in vtrorumque rationibus vtrisque vti. Dicitur quòd Porphyrius non vult habere. quòd vnum relatiuũ diffiniatur per suum correlatiuũ sed per fundamentum sui correlatiui: quia correlatiuum non

Sco. in 1 di. 23. q. vnica. Sco. in 1 d. 30. q. 1

Obiectio

E non est notius suo relatiuo. Etiã esset circulatio in diffinitionib. relatiuorũ, & idem esset notius seipso. Et si quis dicat: pater diffinitur per filium: & econtra: vt pater est ens, habens filium: & filius est ens, habens patrem: & tamen illa se habent sicut relatiuum & correlatiuum. Dico, ꝙ illæ diffinitiones non sunt bonæ, nisi termini correlatiuorum supponant pro suis denominatiuis. Sed oportet dicere: pater est animal, quod genuit aliud animal sibi simile in specie, cum eo existens: filius est animal, genitum ab alio animali eiusdem speciei, cum ipso existens.

Sc. in 3. dist. 8. q. uni.

An decem sint genera generalissima, &c.

TERTIO sciendum, ꝙ pro coordinationis declaratione prędicanti substantiæ ponuntur aliquæ difficultates. Prima. vtrum ista sit vera, decem sunt genera

F generalissima, & etiam ista, substantia est genus generalissimũ. Pro solutione supponitur, quòd quando superlatiuus ponitur sine genitiuo: tunc talis propositio debet exponi per duas categoricas: quarum vna est affirmatiua, & alia negatiua: vt ista decem sunt generalissima, sic exponitur: decem sunt genera, & nulla sunt generaliora. Etiam ista, substantia est generalissimum, sic exponitur; substantia est generalis, & nihil aliud est generalius: ideo de rigore tales propositiones non debent distingui, vt communiter distinguuntur; penes hoc, quod est superlatiuũ teneri affirmatiue vel negatiue; immo dicunt aliqui, ꝙ tales propositiones non debent exponi: quia superlatiuus in illis non tenetur superlatiue, sed solum positiuè. quia sicut comparatiuus tenetur positiuè, quando ponitur

G siue ablatiuo, vel genitiuo constructo ab ipso, ita superlatiuus tenetur positiuè, quando ponitur sine genitiuo. Et si quis arguat probando, ꝙ illæ propositiones sunt falsæ. s. nulla sunt generalissima, & substantia est genus generalissimum: quia istæ sunt falsæ. s. nulla sunt generaliora decẽ prædicamentis: & nihil est generalius substantia: quæ sunt duæ exponentes: cum ista sit vera, ens est generalius decẽ prędicamẽtis: ergo &c. Dico ꝙ ens non est generalius; licet sit bene communius. sed non sequitur, est communius: ergo est generalius. Nam ad hoc ꝙ aliquid sit generalius, oportet ꝙ sit genus: nam comparatiuus præsupponit positiuum, vt in pluribus: sed ens non est genus: igitur.

H Secunda difficultas vtrum ista sit uera, lapis est animal. Et videtur ꝙ sic: quia lapis est sensibilis: ergo est animal. Patet consequentia, quia de quocunq; prędicatur differentia vel passio, de illo prædicatur species vel subiectum: sed sensibile est differentia animalis vel propria passio: igitur. Respondetur ꝙ sensibile capitur dupliciter. Vno modo vt idem est, ꝙ aptum natum sentire: & sic est passio animalis, supplens tamen differentiam ipsius animalis nobis innominatam: & sic lapis non est sensibilis. Aliomodo idẽ est, sicut aptũ natum sentiri: & sic lapis est bene sensibilis: sed tũc non est passio adæquata, neque differentia animalis. Tertia difficultas, vtrum sint aliquæ differentiæ priuatiuæ seu negatiuæ. Et videtur ꝙ sic: quia in animatum, in corporeum,

An ista sit uera, lapis est animal.

An dentur differẽtiæ priuatiuæ vel negatiuæ.

A corporeum,irrationale, ſunt differentiæ, & tamen ſunt negatiuæ:igitur.Reſpondetur, ꝙ talia complexa ſignificant quædam poſitiua, & differentias poſitiuas: quibus non ſunt nomina impoſita:ideo tenent locum nominum poſitiuorum. Et aduerte, ꝙ differentiæ diuidentes aliquod genus, ſunt ſemper extra quidditatem, & eſſentiam generis,quod diuidunt: ideo lateraliter ponuntur. Ex quo ſequitur, ꝙ licet iſtæ ſint neceſſariæ, animal eſt rationale, rationale eſt animal:tamen nulla illarum eſt per ſe,neq; quidditatiua. Quarta difficultas, vtrum animal ſit genus ad animal rationale, & animal rationale genus hominis. Reſpondetur ꝙ non, immo animal rationale neque eſt genus neque ſpecies, cum non importet conceptum per ſe vnum:

Sc. in 4. di. 11. q. 3. in ſolutionib. rationum ꝓ prima opinione qua non in fine.

B ſed Porphyrius ponebat oſtendendo errorem antiquorum paganorum. Quinta difficultas, vtrum bos & aſinus differant ſpecie? Et videtur ꝙ non; quia habent eaſdem differentias.ſ. irrationale:igitur &c. Reſpondetur ꝙ irrationale non eſt differentia adæquata bouis neq; aſini:nam impoſsibile eſt, duas ſpecies habere eandem differentiã adæquatam.Et ſi quis petat:quę ſunt ergo differentiæ bouis & aſini? Reſpondetur quòd tales ſunt nobis innominatæ,quas circumloquimur per paſsiones ipſorum.Sed ſiquis petat,cuius ergo erit differentia adæquata,irrationale? Reſpondetur ꝙ bruti:ita.videlicet. ꝙ aĩal diuiditur per rationale & irrationale:rationale conſtituit hominem, irrationale conſtituit brutũ.quod

Inſtãtia.

C eſt genus immediatum ad omnia alia irrationalia animalia. Vel poteſt dici ꝙ irrationale nõ eſt vna differentia, & fortè melius:ſed ſupplet nobis tot differẽtias, quot ſunt animalia irrationalia ; quibus non ſunt nomina impoſita. Et ꝙ brutum propriè nõ eſt genus;quia genus de prędicamento ſubſtantiæ nihil connotat,ſed brutum connotat:igitur. Ex quo ſequitur vnum correlarium in philoſophia, ꝙ anima ſenſitiua bouis,& anima ſenſitiua aſini,& ſic de aliijs diſtinguuntur ſpecie,cum illa differãt ſpecie. Sexta difficultas vtrũ in ſpecie ſpecialiſsima ſit quieſcendum deſcendendo,ſic quòd ipſa non poſsit diuidi. Reſpondetur ꝙ ſpecies ſpecialiſsima dicitur atoma.i.indiuiſibilis, ſupple per differentias formales:id

An in ſpecialiſſimis ſit quieſcendum.

D eſt conſtitutiuas ſpecierum : tamen ipſa eſt bene diuiſibilis per differentias indiuiduales, quæ conſtituunt indiuidua : & per quas indiuidua intrinſecè adinuicem diſtinguuntur.

Sco. in 2. d. 3. q. 6.

QVARTO ſciendum pro declaratione diſſinitionis indiuidui,ſupponitur, quòd indiuiduum accipitur dupliciter. Vno modo ſecundæ intentionaliter, ſcilicet pro ſecunda intentione attributa alicui:cui prædicatione exercita repugnat prædicari de pluribus vniuocè,& diuiſim, mediante copula non ampliata: cuiuſmodi eſt ſortes. Et ſic de indiuiduo capto ſecundæ intentionaliter ponuntur aliquę propoſitiones. Prima iſta eſt concedenda;indiuiduum eſt ſpecies,ſicut iſta, homo eſt ſpecies : quia indiuiduum ſecundæ intentionaliter captũ : habet ſub ſe hoc

indiui

A cluderet ens: quia includeret ens, quod dicitur de ipsis vniuocè, & illud, per quod contrahitur, quod est etiam ens. Item nihil est vniuocum ad illa, quæ continentur sub extremis contradictoriis: sed substantia & accidens sunt huiusmodi: igitur &c. Minor patet: nam substantia est ens per se; accidens non est ens per se. Item illa, quæ sunt primò diuersa, in nullo vniuoco cõueniunt: sed decem prędicamenta sunt huiusmodi: igitur &c.

Sco. in 1. di. 3. q. 1. & 3. Achilles Scotistarum.

In oppositum est Sco. Pro cuius opinione ponuntur aliqua dicta. Primum: ens dicitur uniuocum ad decem prædicamenta, & ad deum, & creaturam, importans conceptum communẽ ipsis, alium a conceptibus ipsorum. Et hoc sic probatur: omnis

B intellectus certus de vno: & dubius de duobus; in quibus ille conceptus quidditatiue includitur, habet conceptum, de quo est certus, alium a conceptibus, de quibus est dubius; sed intellectus est certus de aliquo, quòd sit ens, dubitando vtrum sit substantia, vel accidens; igitur habebit conceptum, de quo est certus, scilicet de ente, alium a conceptibus substantiæ & accidentis, de quibus est dubius; ergo conceptus entis erit alius a conceptu substantiæ, & accidentis; quod non esset, si esset æquiuocum: quia æquiuocum non importat vnum aliquem conceptum, alium a suis æquiuocatis; sed est tot conceptus, quot sunt æquiuocata. Item communiter conceditur, quòd ens, & non ens contradicunt: ergo ens est vniuocum: quia in

æquiuocis non est contradictio. Item ista consequentia communiter conceditur, homo est substantia; ergo homo est ens; quod tamen non esset, si ens esset æquiuocum; sed magis esset fallacia æquiuocationis. C

Et aduerte, quòd omnis terminus vniuocus ad aliqua, semper importat aliquid commune ipsis; ideo si velimus videre, vtrũ aliquid sit vniuocum ad aliqua, videndum est, si illud importet aliquid commune illis; & si sic, tunc est vniuocum illis; si non, est æquiuocum; modo ens importat conceptum communem deo, & creaturæ, & decem prædicamentis, non communitate reali; sed rationis: vt videbitur in Metaphysica. q. 1. vbi amplius tractabitur hæc materia; ideo pro nunc restat soluere autoritates, & rationes ante oppositum. Ad primam ipsius Porphyrij dicitur primò, quòd malè allegat Aristo. quia non inuenitur, vbi Aristote. dixerit illam propositionem; immo logicaliter posset retorqueri illa autoritas contra eum; nam bene sequitur, omnia entia æquiuocantur in ente; ergo ens est vniuocum: nam terminus distributus per signum vniuersale videtur importare conceptum communem ad illa, pro quibus distribuitur: sed entia ibi distribuuntur pro omnibus entibus; ergo videtur quòd importent conceptum ipsis communem. Et ad ipsum Porphy. potest ipsum quis negare, cum talia dicat contra Arist. & vbi oppositum ipsius Aristotelis dicit, negandus est; cum non sit tantæ auctoritatis sicut

D *Sc. ubi supra in 3. q.*

Aristoteles.

E Aristoteles. Et ad auctoritatem Arist di.4.metaphy.cōceditur, quòd est aliquo modo simile. Est enim simile in hoc: quia sicut omnia sana habent ordinē ad sanitatem animalis, sic accidentia habent ordinem ad substantiam, tanquàm ad primum ens. sed in hoc est dissimile, qa sanum dicitur de sanis æquiuocè: puta de sano in animali, cibo, vrina, & dieta: & ens dicitur de entibus vniuoce. Et aduerte etiam, quòd quando dicitur; accidentia non sunt entia nisi quia entis: debet sic intelligi: nisi qa sunt dispositiones substantiæ: & non vult negare, quin sint vera entia: sed vult dicere quòd se habent ad substantiam, sicut dispositiones substantiæ. Aduerte ultra, quòd logici dicunt, non ens

F esse ens: non quidem ens simpliciter, sed secundum quid; quod non est aliud quàm non ens: iō concedunt non ens esse nō ens: quod videtur concedere Aristo. contra nominales, qui dicunt: ꝙ omnis propositio affirmatiua ē falsa, cuius subiectum pro nullo existente supponit. Dicunt etiā logici: non scibile esse scibile secundum quid, quod non est scibile: sicut sunt contingentia siue

Sc. in 1. di.8.q.3. propositiones contingentes.

Ad rationes. Ad primam dicitur: quòd ens contrahitur in decem prædicamenta per modos intrinsecos, & non per differentias: & tales non includunt formaliter, & quidditatiuè ens: qa ens non prædicatur in quid de passionibus, differentiis, neque de talibus modis intrinsecis: & tamen non sequitur, ꝙ illi modi sint nihil: immo sunt realiter ens: licet formaliter non sint ens, neque nōn ens. Ad tertiam dicitur; ꝙ illa, quæ immediate; & totaliter continentur sub extremis contradictionis; si præcisè sint extrema contradictionis; non habent aliquem conceptum vniuocum ipsis; modo substantia, & accidens non sunt huiusmodi. Ad tertiam dicitur; ꝙ decem prædicamenta possunt dici diuersa in realitate: quia nō conueniunt in aliqua realitate potentiali, contrahibili ad ipsa; licet tamen conueniant in conceptu obiectuali entis. G

An plures hoīes participatiōe spēi sunt unus homo.

DVBITATVR secundo vtrum ista propositio debeat concedi, participatione speciei plures homines sunt vnus homo? Et videtur ꝙ non; quia bene sequitur, participatione speciei plures homines sunt vnus homo; ergo plures homines sunt unus homo. Patet consequentia à parte in modo ad suum totum. Et vltra bene sequitur, plures homines sunt vnus homo; ergo vnus homo est plures homines, per conuersionem simplicem; sed ista est falsa, vnus homo est plures homines; quia eius contradictoria est vera. s. nullus homo est plures homines. Et si qs dicat: in prima consequentia cōmittitur fallacia secundum quid ad simpliciter: quia ly participatione speciei diminuit ly vnus homo. Contra: nullus terminus diminuit alium terminum, nisi ponatur in eadem parte cū eo; sed ly participatione speciei, & ly vnus homo non ponuntur in eadem parte; igitur &c. Pro solutione supponitur, ꝙ ly vnus potest capi dupliciter. Vno modo categorematice, alio modo syncategorematice. Categorematice H

Vnus dupliciter.

A matice adhuc dupliciter. Vno modo vt eſt principium numeri prædicamentalis; quemadmodum dicitur, quòd numerus binarius componitur ex duab. vnitatibus: Aliomodo modo ut eſt paſsio entis, & ſecundum hoc communiter dicitur, ꝙ quælibet res hẽt ſuam propriam vnitatem, qua intrinſece & formaliter dr̃ vna. Vñ cõiter ſm Ariſt. ponuntur quatuor modi vnius, ſcilicet vnum numero, vnũ ſpecie, vnum gñe, & vnum proportione, ſeu analogia de quibus aliàs videbitur in metaphyſica, Sed ly vnus, captum ſyncategorematice, valet tantum, ſicut quidam, & facit propoſitionem particularem; vt iſta eſt particularis, vnus homo currit; ſi ly unus capiatur ſyncategorematice: cuius contradictoria eſt iſta, nullus homo currit. Et aduerte, ꝙ B ſi in iſta propoſitione, Participatione ſpeciei plures hoĩes ſunt vnus homo; capiatur ly unus pro vno numero: illa eſſet ſimpliciter falſa: quia nullus eſt homo, qui ſit plures hoĩes participatione ſpeciei: ſed ſi capiatur pro vna ſpecie, tunc eſt uera: & eſt ſenſus, plures hoĩes ſunt vnus homo participatione ſpeciei. i. in participando ſpeciem: vel plures homines conueniunt in conceptu hominis, qui quantum de ſe eſt indeterminatus, & idem ad omnes homines. Et ad rationem factam dicitur, quòd committitur fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter. Et ad improbationem dicitur, quòd ly participatione ſpeciei, ſe tenet mentaliter a parte de ly vnus homo in mentali propoſitione: licet ſibi immediatè nõ addatur.

5. Metaph. tex. com. 8. et inde.

Lib. 4. q. 1 Ar. 2.

Dvbitatvr tertio. Vtrũ illud, quod eſt indiuiduum, ſit indiuiduum, & vnum numero per aliquod poſitiuum & intrinſecum ſibi: quod non eſt aliud quærere, niſi per quid repugnat ſorti diuidi in plures partes ſubiectiuas: & per quid ſit numero. C

Indiuiduum à quo habet indiuiſibilitatem.

Reſpondetur breuiter: quòd indiuiduũ, ſeu illud, quod eſt unũ numero, dicitur vnum numero per aliquod poſitiuum ſibi intrinſecum, & ſibi realiter identificatum, formaliter tamen diſtinctum: & illud vocatur differentia indiuidualis, per quam diſtinguitur a quolibet, quod non eſt ipſum: ita quòd ſi quis petat, Per quid ſorti repugnat diuidi in plures partes ſubiectiuas, ſeu per quid eſt indiuiduum, & vnũ numero? Reſpondetur per ſuam differentiam indiuidualem; & per illam diſtinguitur a Platone; & per illam conſtituitur in eſſe indiuidui; ſic quòd omnia indiuidua eiuſdem ſpeciei diſtinguuntur abinuicem per ſuas differentias indiuiduales. Et hoc poteſt uideri per auctoritatem Ari. dicentis; quòd omnis differentia differentium reducitur ad aliqua, quę ſunt primò diuerſa; ſed ſortes & Plato ſunt differentia; ergo reducuntur ad aliqua, quæ ſunt primò diuerſa, id eſt in nullo quidditatiue conuenientia; ſed illa non ſunt niſi differentiæ indiuiduales: ergo ſortes & Plato differunt illis differentiis indiuidualibus; ex quo ſequitur, quòd tales differentiæ ſunt ponendæ. Item ſortes differt à Platone, & cum eo conuenit: ergo oportet ponere aliquid per quod conueniunt, & aliquid per quod differunt; aliter idem D

Sc. in 4. d. 3. q. 6. in reſpo. q. in forma.

5. meta. cap. de eodem.

E esset principium conuenientiæ & differentiæ respectu eiusdem, quod est falsum: sed illud per quod differunt, non potest esse nisi differentia indiuidualis: q̃a per naturam. s. per humanitatẽ non differunt, sed magis conueniunt: nam humanitas quantũ est de se, est indifferens ad omnes differentias indiuiduales: ergo &c. Ex quo sequitur falsitas nominalium, dicentium: ꝙ sortes & Plato seipsis conueniunt, & seipsis differunt: nisi velint intelligere, ꝙ seipsis differunt, id est per aliquid intrinsecum ipsis: & sic bene concederemus cũ ipsis. Et si quis quærat, vtrum talis differentia indiuidualis, ꝑ quam repugnat sorti diuidi in plures partes subiectiuas; & per quam est vnum numero: & per quam etiam natura est hæc, & vna numero, sit materia, vel forma, vel totum compositum?

Latius Sc. in 2. di. 3. q. 9. e. ante fol. arg. pro opinione.

F Respondetur quòd non est materia, nec forma, sed realiter distincta ab ipsis: est tamen eadem realiter sorti, distincta tamẽ formaliter: vnde sortes metaphysicè componitur ex duabus realitatibus: vna potentiali, quæ est humanitas: alia actuali, quæ est differentia indiuidualis: & sic illa differẽtia indiuidualis potest vocari quædam realitas. Et si quis dicat: si sortes sic componeretur metaphysicè ex duabus realitatibus, sequeretur ꝙ posset diffiniri per illas duas realitates. Respondetur, quòd ex talibus duabus realitatibus poterit constitui quædam notificatio seu ratio, notificans indiuiduum: sed illa non vocabitur diffinitio proprie, cum differentia indiuidualis non sit quidditas, cum non sit communicabilis. Ex isto sequitur, quòd de singulari capto, vt est quoddam compositum ex realitate & realitate, est bene scientia: non tamen alia a scientia sui superioris: & de ipso bene potest fieri demonstratio, & hoc per diffinitionem superioris, & non per propriam diffinitionem: quia de ipso non est aliqua diffinitio quidditatiua, alia à superiori: neque est aliqua passio primò demonstrabilis de ipso: ideo non est alia scientia à scientia superioris.

Instãtia.

De singulari quomodo est scientia.

G Et si quis dicat, sortes est vna res: ergo non habet plures realitates. Respondetur negando consequentiam: quia cũ vnitate rei stat bene multitudo realitatum. Et si quis arguat: non est tanta distinctio inter sortem & Platonem, quanta inter suas differentias indiuiduales: ergo non distinguuntur per illas differentias: quia aliàs esset maior distinctio inter distinguẽtia, quàm inter distincta. Antecedens patet: quia sortes & Plato conueniunt in conceptu quidditatiuo entis: & tamen differentię eorum non conueniunt in aliquo conceptu, qui dicatur quidditatiuè de ipsis.

Obiectio.

H Respondetur, ꝙ aliqua æqualiter distingui, potest intelligi dupliciter. Vno modo: quia æqualiter sunt incompossibilia in aliquo: & sic est tanta distinctio inter sortem & Platonem, quanta inter suas differentias. Alio modo quantum ad hoc, quod est non conuenire in aliquo conceptu quidditatiuo: & sic non est tanta distinctio inter sortem & Platonem, quanta inter suas differentias. Et si quis arguat,

Scot. vbi supra in sol. arg. s. q.

A arguat, sortes est vnum numero per suam materiam: ergo non per suam differentiam indiuidualem. Antecedens probatur per Ari. 5. metaphysicæ dicentem vnum numero sunt, quorũ materia est vna. Rñdetur, ꝙ materia accipit̃ dupliciter. Vnomõ pro altera parte cõpositi, cuiusmodi est corpus, vel materia prima, ex qua cũ forma cõstituitur vnũ tertiũ: & ista vocat̃ materia partis. Aliomodo accipitur pro realitate contrahente seu determinante entitatem communicabilem ad esse incommunicabile: & ista vocatur materia totius. Tunc dico ꝙ auctoritas Arist. intelligitur de materia totius, quæ non est nisi differentia indiuidualis, & non de materia partis: & similiter dicendum est de antecedente. Et per hoc soluuntur omnes auctoritates, quæ videntur dicere, materiam esse principium indiuiduationis. Si B etiam sint aliquæ auctoritates, quæ videantur dicere, quòd aliqua accidentia sicut quantitas, locus &c. sint principium indiuiduationis; debent intelligi de principio extrinseco, & non intrinseco: quod non est aliud quàm differentia indiuidualis. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium articulum sit.

Tex. cõ. 8.

Sco. vbi supra Et in 2. q. quot ar. 2 in decla. cõclusionis per rationẽ philosophi.

Arti. 3. CONCLVSIO responsalis Acceptiones, & diffinitiones speciei sunt a Porphyrio sufficienter assignatæ: vt patet ex primo articulo. Ad rationes aute oppositum quæstionis. Ad primam dicitur, quod genus & species non opponuntur secundum omnes suas acceptiones, sed solum secundum tertiam & secundam. Ad secundam dicitur: ꝙ licet vnius rei, vnico modo acceptæ non possint esse plures diffinitiones pure quidditatiuæ: tamen possunt esse diuersæ diffinitiones datæ per additamentũ, quasi descriptiuæ: & hoc secundum diuersas habitudines illius rei. Ad tertiam negatur antecedẽs, & ad probationem primam dicitur, quòd licet sol. & fœnix, & similia non possint prædicari de pluribus; hoc tamen non repugnat ipsis: sed solum prouenit ex eo, quòd eorum non sunt plura supposita. Ad secundam probationem dicitur, quòd genus bene prædicatur de pluribus differentibus numero, sed non tantum, quemadmodũ species; ideo propriè in diffinitione speciei intelligitur tantum, vel solum. Ad quartam dicitur, ꝙ tertia diffinitio speciei datur de specie in ordine ad indiuidua, & non in ordine ad genus: ideo non oportet, quòd in eius diffinitione ponatur genus: Ad quintam dicitur, quòd illa diffinitio datur de specie capta pro per se significato: licet tamen istud nomen concretum species, possit supponere pro denominato, respectu huius quod est esse: quemadmodum dictum est in præcedenti qõne. Ad aliam dicitur quòd licet species per respectum, quem habet ad genus, sit subiicibile; est tamẽ prædicabile per respectum, quem habet ad indiuidua: modo species hic diffinitur per respectum ad indiuidua, & ad genus.

C

D

Differẽtia vero cõmuniter proprie & magis proprie

 dici-

E dicitur. Communiter autem alterum ab altero differre dicitur &c.

ISTVD EST tertium capitulum, in quo Porphyrius determinat de tertio prædicabili, scilicet de differentia: & diuiditur in duas partes. In prima determinat de ipsa differentia diuisiuè; dicens ꝙ tres sunt diuisiones principales differentiæ: duæ minus principales, seu subdiuisiones. Prima diuisio est hæc: differentiarum alia communis, alia propria, alia magis propria. Differentia communis est, qua alterum differt ab altero alteritate quadam .i. diuersitate accidentali, quocunque modo, vel a se, vel ab alio; vt sortes differt a Platone alteritate quadam: vel F ipse sortes senex differt a se puero: & ipse aliquid faciens differt a seipso quiescente. Differentia propria est, qua alterum differt ab altero inseparabili accidente: vt sortes simus differt ab aquilo. Et ponit tria exempla de accidente inseparabili: vt nasi curuitas, cæcitas oculorum, & cicatrix, cum ex vulnere occalueritid est indurata fuerit. Et dicitur tale accidens differentia propria, eo ꝙ inest per cām naturalem: vel quia nō est faciliter mobile. Differentia magis propria, est, qua alterum differt ab altero differentia specifica: vt homo differt ab equo rationalitate. Deinde infert vnum correlariū, in quo comparat membra dictæ diuisionis secundum conuenientiam, & differentiam; dicens, ꝙ vniuersaliter omnis differentia facit alteratum, id est facit differre essentialiter vel accidentaliter, seu facit rem aliter se habere, etiam cuicunque aduenerit: G sed illa, quæ est communis, & propria, faciunt alteratum, id est differre accidentaliter solū; sed differentiæ magis propriȩ faciunt aliud, id est differre essentialiter: & vocantur specificæ, quia constituunt speciem. Deinde infert secundam diuisionē differentiæ: dicens, ꝙ differentiarum aliæ faciunt aliud, id est differre essentialiter: & aliæ alteratum, id est differre accidentaliter: & ponit duas differentias inter membra huius diuisionis. Prima: quia differentiæ facientes alteratum; dicuntur differentiæ simpliciter, id est sine addito: sed facientes aliud, dicuntur specificæ: vt rationale adueniens animali, facit aliud, scilicet speciem animalis: illa vero differentia, quæ est mouere, solum alteratum facit, id est differre accidentaliter a quiescente. Secunda differentia: quia secundum H differentias facientes aliud, fiūt diuisiones generum in species, & assignationes diffinitionum specierum, quæ constituuntur ex genere & differentia: sed secundum eas, quæ solùm faciunt alteratum, non fiunt prædicta: sed solum alteratio, vel accidentalis permutatio, cum tales sint accidentia. Deinde ponit tertiam diuisionem, dicens: differentiarum aliæ sunt separabiles: vt mouere, quiescere, sanum esse, & ęgrum esse. Aliæ sunt inseparabiles: vt aquilum vel simum esse, rationale & irrationale. Deinde ponit subdiuisionem huius membri, dicens: differentiarum inseparabilium quędam sunt per se: vt rationale per

A le per se inest homini: mortale, & susceptibile disciplinæ. Aliæ vero per accidens: ut aquilum, & simum esse. Et ponit duas differentias inter huius membra. Prima: differentiæ per se accipiuntur in ratione, id est in diffinitione: & faciunt aliud, id est diuersitatem essentialem. Sed differentiæ per accidens nec ponuntur in diffinitione quidditatiua, nec faciunt aliud, sed alteratum solum. Secunda differentia: quia differentiæ per se non suscipiunt magis & minus, sed bene differentiæ per accidens. Primam partem probat sic: cuius esse non suscipit magis neque minus: neque principia essendi: sed esse specificum non suscipit magis neque minus: igitur nec genus nec differentia, quæ sunt principia eius. Minor patet: quia
B esse vniuscuiusque vnum & idē est, neque intensionem & remissionem suscipiens. Secunda pars patet: quia aquilum esse, vel coloratum esse, aliquo modo intenditur, & remittitur. Deinde ponit subdiuisionem differentiæ per se, dicens; differentiarum per se quædam sunt diuisiuæ generum, aliç sunt constitutiuæ specierum: nam differentiarum, quæ sunt per se, quædam sunt, secundum quas diuidimus genera: aliæ sunt secundum quas ea, quæ diuisa sunt, specificantur; quod declarat per exempla: vt cum istæ differentiæ animatum, inanimatum; sensibile, insensibile; rationale, irrationale, mortale, & immortale sint differentiæ per se: ea, quæ est animati & sensibilis, est constitutiua substantiæ animalis.

Est enim animal substantia animata sensibilis. Illa vero, quæ C
est mortalis & immortalis, rationalis & irrationalis, diuisiua est animalis. Et generaliter illæ differentiç, quæ sunt diuisiuæ generum, sunt constitutiuæ specierum; vt animal diuiditur per rationale & irrationale, mortale & immortale: & illa, quæ est rationalis & mortalis, est constitutiua hominis: illa, quæ est rationalis & immortalis, dei. Ex quo concludit Porphyrius, quòd eædem differentiæ sunt constitutiuæ & diuisiuæ respectu diuersorum: ideo præsens diuisio non datur per membra realiter distincta. Deinde ponit duas vtilitates differentiæ per se, dicens, quòd maximè opus est his differentiis per se ad diuisiones generum, & diffinitiones D
specierum, sed non his, quæ sunt secundum accidens. In secunda parte principali determinat Porphyrius de differentia magis propria diffinitiuè, ponens quinque diffinitiones eius. Prima: differentia est, qua abundat species a genere; vt homo abundat ab animali per rationale & mortale: homo enim includit in sua quidditate rationale: quod non includit animal; ideo dicit, ꝙ animal nihil horum est, scilicet neque rationale, neque irrationale: licet enim omne animal sit rationale vel irrationale: tamen secundum se, id est quidditatiue, neque est rationale, neque irrationale. Deinde remouet dubium, quod consurgit ex prædicta diffinitione, scilicet unde habet species differentiam, per quam abundat a genere, non enim habet a se: quia differentia

Sc. in I di. 2. q. 3 cōcedit simile propositionē singulare esse vniuersale.

E constituit speciem, nihil autem constituit seipsum: neque a nihilo: quia ex nihilo non constituitur aliqua entitas positiua: neque a genere: quia tunc genus prius haberet eam: & sic species non abundaret a genere per differentiam: quia qua ratione haberet vnam, & aliā: & sic haberet opposita. Soluit Porphyrius, dicens: quòd genus habet omnes differentias potestate, actu vero nullam habet: species autem habet eā actu; & habet a genere, quam in potestate continet. Deinde ponit aliam diffinitionem differentiæ, quæ est hæc; Differentia est, quod prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quale. Probat exemplo: ut rationale & mortale, F quæ sunt differentiæ, prædicantur de homine in quale, & non in quid: quod probat dupliciter. Primò a signo: illud prædicatur in quale, quod conuenienter respondetur ad interrogationem factam per quale: sed differentia est huiusmodi: quia sicut nobis interrogatis, quid est homo, respondemus animal: ita nobis interrogatis: qualis est homo: respondemus, rationalis vel mortalis. Secundò probat à simili; quia statua componitur ex ære tanquàm ex materia: & figura, tanquàm ex forma; sic homo componitur ex genere, tanquàm ex materia; & differentia, tanquàm ex forma: sed figura prædicatur de statua in quale: ergo differentia prædicatur in quale. Insuper ponit tertiam diffinitionem differentiæ, dicens: Differentia est, quod aptum G natum est diuidere ea, quæ sub eodem genere sunt: vt rationale & irrationale diuidunt, id est distinguunt hominem & æquum, qui sunt sub eodem genere: puta sub animali. Deinde ponit quartam diffinitionem differentiæ, dicens: quòd differentia est, qua differunt a se inuicem singula, id est singulæ species eiusdem generis; quod probat: quia species non differunt secundum genus, immo in genere conueniunt. Nam sumus animalia mortalia & nos & irrationalia; sed rationale nobis additum, separat nos ab H illis. Similiter nos & dij sumus rationales; sed mortale additum nobis, distinguit nos ab illis. Deinde corrigit quartam diffinitionem dicens; quòd Peripatetici interius speculantes, dicunt, non quodlibet eorum, quæ diuidunt ea, quæ sub genere sunt, esse differentiam; sed hoc, quod conducit, id est constituit ad esse; & eius, quod est esse, rei pars est: & illa est quinta diffinitio differentiæ. Quam sic probat: quia aptum natum ad nauigandum diuidit hominem ab aliis animalibus: dicimus enim, quòd animalium alia sunt apta nata ad nauigandum: alia uero non: & tamen aptum natum ad nauigandum: non est differentia hominis, sed proprium eius: nec est talis differentia, quales sunt illæ, quæ specificæ vocantur. Ex quo infert, quòd specificę differentiæ erunt quæcunque alteram

A ram faciunt speciem: & quæcun que in eo q̃d quale prædicant. Ex quo infert finaliter, quòd ista, quæ dicta sunt de differentiis, sufficiunt.

An differentia sit bene diuisa & definita.

QVAERITVR vtrum diuisiones differentiæ & quinque diffinitiones differentiæ magis propriæ sint in textu bene assignatæ. Arguitur primò contra primam partem: Omnis diuisio debet dari per opposita: sed prima diuisio non datur per opposita: igitur. Minor patet: quia vnum membrum sequitur ad aliud: sequitur enim benè, illa differunt propriè: ergo differũt communiter. Secundo sic: Mem B bra secundæ diuisionis coincidunt: quia omnis differentia faciens aliud, etiam facit alteratum: etiam disgregatiuum & congregatiuum visus faciunt propriè alteratum, & tamen cum hoc faciunt aliud: nam albedo & nigredo per has differentias essentialiter differunt. Item nigrum est differentia separabilis respectu parietis, & inseparabilis respectu corui. Tertio arguitur contra diffinitiones primò sic: Differentia nõ est diffinibilis: igitur. Antecedens patet: quia sola species diffinitur: sed differentia non est species: igitur. Quarto arguitur sic contra primam diffinitionem: Illud, quod abundat alio, est in plus illo: sed species non est in plus quàm genus, immo econtra: ergo malè dicitur, quòd differentia est, qua species abundat a genere.

7. Metaph. tex. com. 14.

Quinto arguitur sic: Secunda C diffinitio non conuenit soli diffinito nec omni contento sub diffinito: igitur. Prima pars antecedentis patet: quia conuenit passionibus generum, etiam conuenit colorato: cum omnia illa prædicentur de pluribus differentibus specie in eo quod quale. Secunda pars patet: quia non conuenit differentiæ constitutiuæ speciei specialissimæ, sicut est rationale: nam rationale non prædicatur de pluribus differentibus specie. In oppositum est Porphy. in textu. In quæstione erunt tres articuli, sicut in aliis.

Art. I. PRIMO sciendum, quòd prima diuisio differentiæ, qua differentia diuiditur in communem, propriam, & magis propriam: non est diuisio generis D in species, sed est diuisio vocis in significationes, seu æquiuoci in æquiuocata, secundum tamen illam æquiuocationem, secundum quam uox propriè vnum significat, & transumptiuè significat aliud. Nam differentia prius dicitur de differentia magis propria, & per quandam similitudinem & transumptionem dicitur de differentia communi, & propria: licet tamen quò ad vulgares prius dicatur de differentia communi. Nam primo dicunt aliqua differre secundum differentiam communem: deinde secundum differentiam propriam: & post secundum differentiam magis propriam. Et debent accipi mẽbra huius diuisionis cum præcisione: quia ipsa sine præcisione sumpta, non sunt opposita,

E posita, sed vnum sequitur ad alterum. Aduerte, quòd differētia non dicitur communis per prædicationem, ꝙ sit communis alijs differentiis, quia tunc non esset membrum oppositum: sed dicitur communis in vsu communiter loquentium. Et aduerte ꝙ differentia non dicitur propria: quia insit illi, quod facit differre, secundum aliquē modū proprij: sed dicitur propria, qa facit differre propriè: vel quia est in vsu proprie loquentium. i. philosophorum. Et differentia dicitur magis propria, eo ꝙ facit magis differre propriè: vel quia est in vsu magis propriè loquentium. f. sapientium, qui cognoscunt differentias magis proprias rerum. Sed est paruum dubium, quomodo potest saluari exemplum Porphyrii, qui dicit: ꝙ sortes senex differt a seipso F puero, cum nihil differat a seipso. Pro solutione aduerte, ꝙ talis propositio potest capi dupliciter Vnomodo proprie, & sic est falsa: & sic exponitur sortes senex est, & sortes puer est, & sortes senex non est ipse sor. puer. Alio mō accipiē impropriè: & debet sic exponi: sor. aliqualiter se hēt, quando est puer: & non habet se taliter, quando est senex, sicut se habet, quando est puer: & sic est vera: & in illo sensu capit Porphyrius: nec valet ista consequentia, sortes senex differt à seipso puero: ergo sortes differt à seipso: sed est fallacia secundum quid ad simpliciter.

Differentia vnde communis propria & magis propria.

Dubitatio.

SECVNDO sciendum, ꝙ pro declaratione aliarum diuisionum differentiæ ponuntur aliquæ suppositiones.

G Prima, Differentia, quæ diuiditur in istis diuisionibus, non test. 3. prædicabile: cum membra aliarū diuisionum faciant diuersa prædicabilia. Nam differentia communis facit prædicabile accidentis, & etiam differentia propria: sola autem differentia magis propria est, quæ facit tertium prædicabile. Supponitur secūdo, quòd alteratum capitur dupliciter. Vnomodo propriè, & sic tantum valet, sicut faciens differre accidentaliter: & sic capitur in 2. diuisione. Aliomodo capitur generaliter: vt tantum valet, sicut faciens rem aliter se habere: & sic accipitur, cum dicitur, quòd omnis differentia alteratum facit, id est facit rem aliter se habere siue essentialiter, siue accidentaliter. Supponitur tertio, quòd aliquid dicitur inseparabile dupliciter. Vno modo simpliciter, H quod nullo modo ab alio potest separari, neque per potentiam diuinam, neque naturalem: & in illo modo accidentia respectiua dicuntur esse inseparabilia: & sic non capitur, quando dicitur, quòd differentia propria facit differre accidente inseparabili. Secundo modo aliquid dicitur inseparabile secundum, quid: hoc est per potentiam naturalem, quia faciliter non potest separari per naturam. Et isto modo capitur, cum dicitur, quòd differentia propria facit differre accidente inseparabili. i. quod non per potentiam naturalem, neque faciliter pōt separari. Sed diceret aliquis, quomodo capitur inseparabile in tertia diuisione, vbi dicitur, ꝙ differentiarum quædam

Suppositiones declarantes differentia diffinitiones.

Dubitatio.

A quædã sunt separabiles,& quædam inseparabiles? Dico,ꝙ capitur inseparabile cõmuniter,siue,dicatur inseparabile simpliciter,siue secundum quid. Aduerte tamen, ꝙ inseparabile potest capi logicaliter:& tunc dico, ꝙ illud est inseparabile,quod non potest negari de subiecto, remanente subiecto,pro eodem supponente: & sic credo quòd nullum accidens est inseparabile. Supponitur quarto, ꝙ per se,accipitur dupliciter. Vno modo communiter,vt se extendit ad omnes modos per se: & sic non capitur per se,in quarta diuisione differentiæ. Aliomodo capitur propriè, vt importat perseitatem primi modi: & sic capitur in illa diuisione ly per se. Et siquis dicat: Porphyrius exemplificat de differentia

Instãtia.

B per se per istam differentiam, susceptibilie disciplinæ: quæ est propria passio hominis, & non differentia magis propria. Respondetur,ꝙ ibi accipitur susceptibile disciplinæ, vt tenet locũ alicuius differentię per se.

TERTIO sciendum, quòd pro declaratione diffinitionum differentiæ supponitur primò, ꝙ tres sunt actus differentiæ.i. tria conueniunt differentiæ. s. diuidere genus: constituere speciem:& facere differre speciem, quã constituit, à quolibet alio: vt rationale diuidit animal,constituit hominem, & facit ipsum differre a quolibet alio: & ab isto vltimo actu, qui est facere differre,differentia sumit nõmẽ suum. Supponitur. 2. ꝙ prima diffinitio differentiæ,in qua dr̃; ꝙ dr̃ia est, qua abundat species a genere, est sic intelligenda.

Act' differentiæ tres.

C Dr̃ia est,qua species plura quidditatiuè & essentialiter cõtinet quàm genus: vt homo per rationale plura essentialiter continet quàm animal: quia quicqd cõtinet quidditatiuè animal, & continet homo & cum hoc continet rationale. Ex quo sequitur, ꝙ abundare (vt ad propositum sufficit) non est aliud, ꝙ plura alio essentialiter & qdditatiuè includere. Supponitur tertiò ꝙ secunda diffinitio est sic intelligenda: Differentia,supple generica, est vniuersale, ꝙ aptum natum est prædicari de pluribus dr̃ibus specie in eo quod quale, supple essentiale: vt sensibile prædicatur de homine,boue,& leone in eo ꝙ quale essentiale. Et dr̃ notanter, generica, quia dr̃ia specifica non prædicatur de pluribus differentibus specie,sed solum de vna: vt rationale solùm prædicatur de homine. Et dicitur notanter, in quale essentiale, ad dr̃iam proprij, etiam accidẽtium,quæ prædicantur in quale accidentale. D Supponitur quartò ꝙ tertia diffinitio dr̃iæ, in qua dr̃: Dr̃ia est, quod aptum natum est diuidere ea, quæ sub eodem genere sunt,debet sic intelligi; Dr̃ia ẽ, quòd aptum natum est diuidere.i. distinguere & facere differre ea,quæ sub eodẽ genere sunt; cuiusmodi sunt species; vt rationale diuidit.i. distinguit hominem ab equo,boue, & leone.

QVARTO sciendum,ꝙ circa textum incidũt aliquę paruæ difficultates. Prima quomodo intelligitur quarta diffinitio differentiæ, in qua dicitur: Dr̃ia est, qua differũt a seinuicem singula.i.singulæ species. Pro solutione

Singula duplici-ter. B lutione supponitur, ꝙ ly singula potest capi dupliciter. Vnomō distributiuè,& sic non capitur hic:quia tunc ipsa esset falsa:q.a nulla est differentia, qua differunt a se inuicem singula. *Sco.in 1. d.11.q.2. contra Thom.* .i.omnes species: nam per rationale non differunt bos & asinus,neq; bos & equus: licet tñ benè per rationale differat hō ab omni alia specie: tñ aliæ species non differunt a seinuicē,neque ab hoīe per rationale. Alio modo capitur particulariter: & loco signi perticularis:& ita capitur in textu: ita ꝙ est sensus: differentia est, qua differunt a seinuicem singula.i.aliquæ species. Et aduerte,ꝙ quinta diffinitio,quæ non est nisi specifica tiua tertiæ vel quartæ, debet sic intelligi: Differentia est, quòd conducit ad esse rei.i. constituit F. speciē,& est pars ipsius speciei: nam species (metaphysicè loquendo) constituitur ex realitate generis, & ex realitate differentiæ. *Sco.in 1. d.8.q.3. in sol.arg.princ.* Secunda difficultas, quomodo intelligitur,quòd rationale & irrationale diuidunt genus: cum aliquod genus sit, quod non habet partes. Respōdetur, quòd genus diuidi, potest intelligi dupliciter. *Gen⁹ quō potest diuidi.* Vnomodo diuisione reali, quæ est in duas partes reales: sicut lignū diuiditur in duas partes: & sic non est intelligendum, quòd genus diuidatur. Aliomodo aliquid dicitur diuisibile diuisione logicali. Et sic dico, quòd genus bene diuiditur per rationale & irrationale diuisione logicali. Vnde genus diuidi diuisione logicali non est aliud, quàm genus manifestari a posteriori quò ad eius communitatem per ea, quæ important vnam partem eorum, quæ importantur per genus: vt animal diuiditur per rationale & irrationale: idest animal manifestatur quò ad eius communitatem & significationem saltem materialem,per rationale & irrationale. Et sic quando dicitur, quòd rationale & irrationale diuidunt animal, sic intelligitur: id est important partem eorum, quæ importat animal de significato materiali. Vel sic: rationale & irrationale diuidunt animal, idest manifestant à posteriori communitatem & significationem animalis. *Differentia adueniēs generi,quō dicitur constituere speciem.* Tertia difficultas quomodo intelligitur, quòd differentia adueniens generi constituit speciem? Respondetur, quòd differentiam H constituere speciem, potest intelligi dupliciter. Vnomodo, quòd producat speciem: & sic non est intelligendum. Aliomodo, quòd metaphysicaliter componat speciem: ita quòd species componatur compositione metaphysica ex realitate potentiali generis, & actuali differentiæ: & sic intelligitur. *Sco.in 1. d.8.q.3.* Etiam potest dici, quòd differentia adueniens generi constituit speciem, id est diffinitionem speciei. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Art.2. *An secūda definitio differentiæ conuertatur cū differentia.* DVBITATVR primo, vtrum secunda diffinitio differētiæ sit conuertibilis cum dr̄ia, vt est vnum de quinq; p̄dicabilibus. Pro cuius solutione supponitur primò,ꝙ duplex est differentia, scilicet generica,& specifica. Vnde generica differētia est

A est, quæ constituit genus, & est conuertibilis cum genere: sicut sensibile respectu animalis dicitur differentia generica. Sed differentia specifica est, quæ constituit speciem specialissimum, & est conuertibilis cum ipsa, vt rationale est differentia specifica, quæ constituit hominem, & est cõuertibilis cũ homine. Supponitur secundo quod istæ duæ differentiæ nõ faciũt duo prædicabilia: sicut genus, & species: quia ipsis conuenit vna specialis rõ prædicandi. s. in quale essentiale: nã tam generica quàm specifica prædicantur in quale essentiale: & sic illæ differentię nõ faciunt nisi vnum prædicabile differentiæ: Et siquis dicat; sicut se habet prædicari in quid de pluribus differentibus specie, respectu prædicari in quid de pluribus differentibus numero: ita se habet prædicari in quale de pluribus differentibus specie, respectu prędicari in quale de pluribus differentibus numero. Sed prædicari in quid de pluribus differentibus specie constituit prædicabile aliud ab illo, quòd est prædcari in quid de pluribus differentibus numero: ergo prædicari in quale de pluribus differentibus specie constituet vnum prædicabile distinctum ab illo, quod est prædicari in quale de pluribus differentibus numero: & sic differentia generica & specifica faciẽt duo distincta prædicabilia, sicut genus & species. Respondetur, quod genus, & species nõ tantum differunt per hoc, quod est prædicari de pluribus differentibus specie, & de pluribus differentibus numero, sed per hoc, quod

Obiectio.

B

est prædicari in quid. Vnde prædicari in quid conuenit ipsis æquiuoce: quia genus prædicat partem essentię: species vero totum. Sed quale essentiale non conuenit sic æquiuoce. differentiæ genericę & differentiæ specificæ: quia utraq; prædicat partem formalem: ideo non est similem. Et siquis dicat: quæ est ergo diffinitio differentiæ, vt est vnum de quinq; prædicabilibus? Dico quòd est ista: Differentia est quod aptum natum est prædicari de pluribus in quale essentiale: & talis conuenit tam differentiæ genericæ quàm specificæ: sicut diffinitio vniuersalis, in qua dicitur: Vniuersale est, quod aptum natum est prædicari de pluribus, conuenit cuilibet vniuersali. Ex quo sequitur responsio ad dubium scilicet quòd diffinitio differentiæ data a Porphyrio, non est conuertibilis cum differentia, ut est tertium prædicabile: immo solum diffinit differentiam genericam. Et siquis dicat: ista est falsa, rationale est differentia: ergo differentia non est prædicabile. Antecedens patet: quia differentia est nomen abstractum, quòd de nullo potest denominatiuè prædicari. Respondetur, quod differentia potest capi dupliciter. Vnomõ vt est nomen primæ intentionis: & sic est abstractum de Differens: sed sic non capitur hic. Aliomodo capitur vt est nomen secundę intentionis: & sic est concretum, sicut alia nomina quinq; vniuersalium: vt genus, species. Et siquis dicat concretũ debet hẽre aliquid abstractum: sed differentia nõ habet: igitur.

C

Definitio differentiæ prout ẽ vnũ ex quinq; prædicab. q.

D

Sco. in 4. d. 3. q. 3. diffuse.

E igitur. Respondeo, ꝙ abstracta quinq; vniuersalium supplent per aliqua complexa: vt abstractum de genere suppletur per istud complexum, intentio generis: & de specie, intentio speciei. de dña, intentio differentiæ.

Vtrum mortale sit differētia homi nis. Sed restat vna parua difficultas: vtrum mortale sit differentia hominis vt vr̄ dicere Porphyrius? Respondetur, ꝙ non est dña hominis, neq; alicuius alterius: vnde mortale non dicit nisi aptitudinem ad dissolutionem & corruptionem: ideo non videtur esse nisi aptitudo quædam. Item mortale non cōuertitur cū homine: igitur non potest esse differentia hominis.

An quælibet qdditas spēi pdicamētalis cōponatur ex duab⁹ realitatibus. DVBITATVR scđo, vtrū ǭlibet quidditas cuiuslibet spēi pdicamētalis sit composita ex duabus realitatibus: puta ex realitate generis & dñæ. Et vr̄, F ꝙ non: quia nullum simplex pt esse cōpositum ex pluribus, saltem ex natura rei distinctis: sed multæ sunt species simplices: sicut sunt species angelorum: igitur. Item sequeretur ꝙ quiddites speciei.i. illud, quod denominatur spēs, esset cōpositū plurib. cōpōnibus: & etiā ꝙ esset plura cōposita. Patet cōsequētia: quia spēs plura genera includit, & ēt plures dñas: vt homo includit plura genera, & ēt plures dñas: etiā homo est animal: & aīal est quid compositū ex realitate sui superioris: ergo &c. Itē si species esset cōposita ex realitate generis & differentiæ, seqretur, ꝙ genus non posset pdicari de specie: quia esset pars speciei: mō pars nunǭ pdicatur de toto, saltem in recto. Pro solutione dubij ponuntur aliquæ propositiones. Prima: quælibet species prædicamentalis, contenta sub genere, est cōposita ex realitate potentiali generis, & realitate actuali differētiæ, contrahente & determinante realitatem potentialem ipsius generis; siue talis species sit substātia materialis, siue immaterialis; siue substantia, siue accidens; sic videlicet, quòd genus & differentia non important eundem conceptum obiectiualem, supple, nec formalem; nam intellectus habens certitudinem de aliquo & dubitans de omnibus terminantibus illud, habet aliū conceptum de illo, de quo est certus, à conceptibus, de quibus est dubius: sed intellectus est certus de aliquo, ꝙ est animal, dubitando vtrum sit rationale vel irrationale: igitur habebit conceptum alium de genere, à conceptu differentiæ. Ex quo sequitur, ꝙ cum species includat illa, erit composita ex ipsis: vnde homo componitur ex rationalitate, & aīalitate: & est idem realiter ipsis, distinctum tñ formaliter, & non sola rōne. Secunda propositio; species intelligibilis speciei formando duos cōceptus.s. generis & differentiæ, nō tamen causat duos actus intellectus: sed causat duas notitias, habentes duo obiecta propria distincta, & hoc ita distincta sicut si illa obiecta eēnt duæ res extra; quia vel illis duabus notitijs, quas habet intellectus de genere & differentia corrñdet aliquid in re, vel non: si sic habeo propositum; si nō: ergo erit aliquid pcisè fictum: quod est falsum. Ex quo sequitur: ꝙ quælibet essentia vna specie, ǭtumcun-

O Sco. in 1. d.3. q.3. Et in 2. d.3. q. 6.

Scot. 4. d.11. q. 3.

H

A tumcunq; sit simplex : vt albedo, nata est facere duas notitias, quibus in re ex natura rei correspondent duo obiecta . s. obiectum generis,& differētię; ideo quælibet talis componitur ex talibus duobus obiectis : & sic talis essentia nata est facere tres conceptus: vnum sibi adæquatum,& alios duos sibi inadę quatos:& tota causa huius est; quia talis essentia est talis essentia. Dicit etiam Aristo.ꝙ oportet diffinitionem esse orationē longam : quod non esset, si genus & differentia importarent eundem conceptum. Et aduerte, ꝙ sicut species potest vnica intellectione concipi : ita & genus : quia sicut minus cōmune vnica intellectione numero concipitur; ita & magis commune. Aduerte tamen, ꝙ genus potest dupliciter concipi. Vnomodo primo & per se : vt est adæquās intellectionem. Aliomodo per se : sed non primo, qñ concipitē in inferioribus:in quibus ipsum includitur. Primo modo genus est vnus conceptus numero seu obiectum, sicut sua intellectio. Sed secundo modo illi conceptus sunt multum diuersi : sicut inferiora generis ; oēs tamē includunt vnum conceptum numero : non qui sint vnus numero, vt ibi concipitur: sed tot numero,quot sunt, in quibus concluditur : quia non est alia intellectio circa includens & inclusum : sed dicuntur habere vnum conceptum numero : q.a talis natus est esse vnus numero, quando primò concipitur, & indifferens ad omnes alios conceptus. Ad rationes. Ad primam dicitur, quòd non est

5. Meta. tex.cō.9.

Gen⁹ dupliciter potest cōcipi.

B

inconueniens,simplex esse cōpositum compositione realitatū .s.realitate generis,& dñæ : vel realitate superioris, & realitate, contrahente illam realitatem superioris. Similiter ad secundā dicitur,ꝙ non est inconueniēs, aliquid esse aliqua formaliter distincta, quorum quodlibet est compositum ex realitate potentiali & actuali, seu realitate determinante. Ad aliam dr̄, quòd pars in abstracto non prædicatur de toto, tamen bene in concreto : vt animal potest prædicari de homine,licet animal nō significet nisi partem hominis: quia non ratione sui significati præcisè prædicatur de homine : sed propter modum significandi : cum sit concretum : vnde licet concretum & abstractum idem significent de signato formali : tamē concretum potest prædicari de aliquo, de quo non prædicatur abstractū: & hoc est, quia concretum propter suum modum prædicandi semper dat intelligere totum, in quo est illa, pars vel in quo significatum formale includitur, vt caput & capitatum idem significant : tamē capitatum propter modum prædicandi dat intelligere totum, & supponit pro toto: quid enim est capitatum, nisi habens caput? & oculatum, nisi habens oculum? & animal, nisi habens sensum : & rationale nisi habens animam rationalem.

C

D

DVBITATVR tertio vtrum differentia sit species. Pro cuius solutione supponitur primò, quòd differentia potest capi dupliciter. Vnomodo secundo in-

An differentia sit species.

do intentionaliter; & sic dico, q̃ d̃ria est species vniuersalis: tamen in ordine ad fundamentum, cui attribuitur, est accidens rõnis, potens facere p̃dicabile accidentis. Aliomõ capit p̃ denominato: puta pro realitate diuidente genus, & cõstituente speciem, & faciente differre speciem à quolibet alio: cuiusmodi est rationale: & de tali dubium est, an sit species. Pro quo supponitur secundo, q̃ duplex est species s. subijcibilis, & prædicabilis. Subijcibilis, quæ ponitur directè sub aliquo determinato genere cuiusmodi est homo: & de tali intelligebat dubium præcedens: puta quòd talis componitur ex duabus realitatibus, scilicet ex realitate generis, & differentię: & isto modo differentia non potest esse species: cum non ponatur sub determinato genere: neque componitur ex duabus realitatibus: sed importat conceptum simpliciter simplicem. Sed prædicabilis est, quæ de pluribus numero differentibus in quid prædicatur: siue ponatur sub determinato genere, siue nõ: & isto modo materia & forma dicuntur species: nã materia prædicat̃ de hac materia, & de hac: sicut anima prædicatur de hac aĩa, & de illa: & tamen non ponuntur sub aliquo genere: & isto modo bene posset dici, q̃ differentia esset species prædicabilis: vt rationale, quod prædicat̃ de hoc rationali, & de hoc rationali. Quantum ad tertium articulum sit.

Species duplex.

F

Sco. in 1. d. 3. q. 3. in p̃ria respo. ad quæstio.

Art. 3.

CONCLVSIO responsalis ad quæsitum: Diuisiones, & diffinitiones differentiæ sunt in textu sufficienter assignatæ; vt patet in textu. Ad rationes simul patet solutio in primo articulo, in quo sunt solutæ illæ rationes. G

PRoprium verò quadrifariam diuidunt: nam & id, quod soli alicui speciei accidit, sed non omni; proprium dicitur &c.

ISTVD est. 4. capitulum huius tractatus, in quo Porphyr. determinat de 4. prædicabili. s. de proprio, quod prædicatur in quale accidentale per se. Et primò ponit multiplicitatem eius, dicens: q̃ proprium dicit̃ quatuor modis. Primò dicitur proprium, quod conuenit soli speciei, & non omni indiuiduo illius speciei; vt esse medicum inest homini, & non omni. Secundo modo dicitur proprium, H q̃ inest omni indiuiduo alicuius speciei, sed non soli speciei: vt esse bipedem inest omni homini, sed non soli; quia conuenit auibus. Tertio modo dicit̃ propriũ, quod inest soli speciei, & omni indiuiduo, supple, complexionato, contento sub illa specie: sed non semper: vt canescere respectu hominis, cui solum conuenit in senectute. Quarto modo dicitur propriũ, quod inest omni soli, & semper; vt risibile inest omni homini: & hinnibile equo. Deinde remouet dubium, quòd cum non semper homo rideat non videtur, quòd sit semper risibilis. Ad hoc respondet, quòd homo non dicitur semper risibilis, q̃a semper actu rideat: sed quia semper est aptus natus ad ridendum; Aptitudo.n. ad ridendum

A ridendum naturale est homini, vt hinnibile equo. Consequēter elicit modum proprij, quòd est prædicabile ab alijs distin-ctum:dicens, ꝙ sola ꝓpria quarto mō sunt propriè propria: qa illa solum conuertuntur cum illis,quorum sunt propria:vt hinnibile respectu equi : quicquid enim est hinnibile, est equus; & econtra.

ACcidens uero est,quod ad est & abest præter subiecti corruptionem &c.

ISTVD EST quintum capitulum huius tractatus,in quo Porphyrius determinat de 5. prædicabili, quod est accidens, ipsum sic diffiniens. Accidens est, ꝙ adest, & abest subiecto præter subiecti corruptionem: vt album,nigrum. Deinde diuidit ipsum, dicens,ꝙ accidens B diuiditur in duo.s.inseparabile, & in inseparabile: namque dormire est accidens separabile; sed nigrum esse accidit inseparabiliter coruo, & æthiopi. Consequenter remouet dubiū: quia dicit, quòd accidens adest, & abest: nunc autem dicit, ꝙ nigrum esse accidit coruo & æthiopi; ideo videtur sibi contradicere. Soluit,dicens, quòd coruus potest intelligi albus, & æthiops nitens candore, præter subiecti corruptionem. Consequenter ponit duas alias diffinitiones accidentis. Prima est: accidens est,ꝙ contingit eidem inesse, & non inesse. Secunda: accidens est, ꝙ nec est genus, nec species, nec differentia, nec proprium: semper autem est in subiecto subsistens. Finaliter recapitulat omnia dicta de quinq; vniuersalib. C dicens,ꝙ determinatis omnib⁹, quæ dicta sunt.s.de genere,specie,dr̄ia, proprio, & accidente deinde dicendum est de his,quę sunt communia ad ipsa quinq; vniuersalia: puta de communitatibus ipsorum &c:

An proprium & accidens sint pdicabilia a se, & ab alijs distincta.

QVAERITVR Vtrū proprium, & accidens sint prædicabilia ab alijs, & à seinuicem distincta, & à Porphyrio sufficienter determinata. Arguitur primò contra primam partem: quia proprium,& accidēs non sunt prædicabilia: igitur non sunt prædicabilia, ab aliis, nec à seinuicem distincta: Prima pars antecedentis patet; qa omne prædicabile est commune: proprium non est commune: igitur. Secunda pars antecedentis patet: quia hoc album, & hoc nigrum sunt accidentia: D & tamen non sunt prędicabilia, cum non posśint de pluribus prædicari. Secundò sic: Omne proprium est accidēs: ergo ꝓprium,& accn̄s non distinguuntur. Antecedens probatur quadrupliciter. Primo, quia omne proprium est in secunda specie qualitatis: igitur. Secundo, qa propriū est substātia,vel accn̄s: sed non est substātia: cū habeat esse in subiecto:igit. Tertio, qa in diffinitione proprij ponitur accidens,scilicet cōuenit.igitur. Quarto,quia proprij & accidētis sunt eadem subijcibilia: igitur.Tertio sic: Diffinitio ꝓprij conuenit alijs à diffinito: & nō con-

E conuenit omni contento sub diffinito: igitur non est sufficiens. Prima pars antecedentis patet: quia conuenit colori seu colorato respectu corporis: nam omne corpus est coloratum: & solum corpus est coloratum, & semper: igitur &c. Secunda ps patet: quia passiones conuertibiles cum ente,& etiam cõuertibiles cum substantia, sunt propria: & tamen non accidunt soli speciei,sed pluribus:igitur. Quarto sic: Diffinitio accidẽtis non conuenit omni accidenti, nec soli; igitur non est bona. Prima pars patet: quia non cõuenit combustioni & morti,quę sunt accidentia: cum non possint adesse & abesse præter subiecti corruptionem. Secunda pars patet: quia conuenit formæ substantiali: cum ipsa possit adesse,& ab esse præter subiecti corruptionem. F Quinto sic; Per nullam diffinitionem accidentis diffinitur accidens in ratione prædicabilis,nec similiter proprium: igitur illæ diffinitiones non sunt bonæ. Antecedẽs patet; quia in nulla illarum ponitur aliquid,denotans prædicationem. Item secunda diffinitio accidentis datur per contradictionem,& tertia per negationem, igitur non sunt bonę. In oppositũ est Porphyrius in textu. In quæstione sicut in alijs erunt tres articuli.

Art. 1. *Cap. 1.* PRIMO sciendum, ꝙ pro declaratione modorum ꝓprij supponitur primo, quòd Philosophus in primo libr. topicorũ tantùm assignat tres modos ꝓprii.s.proprium ad aliquid, sub quo cõpræhendit duos primos modos: & proprium quando, sub quo compræhendit.3.modum: & proprium simpliciter, sub quo compræhendit.4. modũ. Supponitur scdò ꝙ esse medicum in primomodo proprii dicit actum & non aptitudinẽ: quia esse medicum secundum aptitudinem conuenit omni homini. Etiam accipitur esse medicum pro habente medicinam per studium & labores & non per infusionem. Sed esse bipedem in secũdo modo dicit aptitudinem: & non actum: quia actu habere duos pedes non cõuenit omni homini: sed bene aptum natum habere duos pedes. G Et canescere in 3.modo in senectute dicit actum, & non aptitudinem: quia tunc est proprium.4.modo. Et si quis dicat: *Obiectio.* ergo tunc non conueniret omni homini, & soli: cum multi sint homines,qui non senescũt. H Respondetur,quòd non conuenit omni homini simpliciter.i. sub qualibet differentia temporis: sed cum determinatione importante certum tempus.s.tempus senectutis: vt canescere cõuenit omni homini in senectute,seu senescenti, & bene complexionato. Causatur enim canities, quando calor non potest consumere humores frigidos & putrefactos,propter nimiam frigiditatem existentem in illo. *Canities vnde homini.* Et licet alia animalia ab homine dicãtur grisescere: non tamen dicuntur canescere. Sed proprium quarto modo importat aptitudinem: ridere.n.est proprium primo modo homini, cũ conueniat soli,& non omni; cũ multi sint homines non ridentes; oportet ergo quòd dicat aptitudinem;ideo dicit Porphyrius,

A rius, quòd licet multi homines non rideant, tamen omnis homo aptus natus est ridere. Ex omnibus istis sequitur ꝙ modi ꝓprii sunt sufficienter assignati à Porphyrio: quia complectun tur modos proprij, quos ponit. Arist. in primo topicorum.

Propriũ primæ et secũdæ intentionis nomen pt esse.

SECVNDO sciendum, ꝙ proprium potest esse nomẽ primę intentionis: & sic importat aliquam proprietatem rei: quẽadmodum dicimus, ꝙ male loqui est proprium Petro: & sic non est hic ad propositum. Aliomodo accipitur, vt est nomen secũdo intentionis: & hoc dupliciter. Vnomodo largè, pro intentione secunda attributa alicui propriæ passioni, siue illa passio sit limitata, siue transcẽdens: & sic non est species vniuersalis: quia species vniuersalis B nõ attribuitur nisi rebus cognitis limitatis. Aliomodo accipitur propriè & strictè: vt impor tat secundam intentionem attributam passioni propriæ limitatæ: & sic est species vniuersalis: & de isto est hic ad propositũ: ita ꝙ proprium vt est species vniuersalis, attribuitur proprijs passionibus limitatis: cuiusmodi est risibile, sensibile, flebile: ita ꝙ quælibet passio limitata dicitur esse proprium pro denominato. Et aduerte ꝙ sicut est duplex differentia. s. generica & specifica: ita duplex est propriũ

Propriũ duplex.

s. genericum, quod conuertitur cum genere: vt sensibile cũ animali: & specificum, quod conuertitur cum specie: vt risibile cum homine. Et eodem modo dicendum est de ipsis respectu vniuersalis: sicut dictum est de differentia generica & specifica. Et si quis quærat, vtrum dif C finitio ꝓprij, data a Porphy. detur de proprio in ratione prædicabilis. Respondetur ꝙ nõ: sed magis in rõne ꝓprij vel prædicati: vt videbit in topicis: sed in rõne ꝑdicabilis debet sic diffiniri: Propriũ est, quod prędicatur in quale accidentale per se secũ domodo vel intrãsmutabiliter: quia non potest vere negari de suis subijcibilibus. & conformiter posset diffiniri proprium genericum & specificum, sicut differentia generica & specifica.

An diffinitio proprij detur in rõne pdicabilis.

Libr. 1. q. 2.

Quo risibile dicatur pdicabile ꝓ prij.

TERTIO sciendum, quòd circa prædicta incidunt aliquæ difficultates. Prima: quomodo risibile sit prædicabile proprij, cum non prædicetur de pluribus immediatè: quia risibile prædicatur de sorte, & Platone mediante homine. Respondetur ad hoc dupliciter. D Primo, quòd non est de ratione prædicabilis, ꝙ prædicetur immediate de pluribus: sed quod solum prædicetur de pluribus, siue mediate, siue imme diate: cum nullum tale ponatur in eius diffinitione. Aliomodo potest dici ꝙ aliquid dicitur prædicari de aliquibus immediatè dupliciter. Vnomodo im mediatione modi prædicandi: sic videlicet, ꝙ inter ipsum & sua subijcibilia nihil mediet, q. d. habeat talem modum prædicãdi respectu illorum subijcibilium: & sic risibile dicitur prædicari immediate de Petro & Guillermo: q a nihil est inter ipsum, & Petrũ, & Guillermũ, ꝙ habeat talem modum prædicandi. s. in quale accidentale & intransmutabiliter. Aliomodo immediatione causæ vel subie-

E cti: & sic non prædicatur immediatè: sed talis medietas non impedit aliquid esse prædicabile, propriè sumptum. Et siquis dicat: proprium debet prædicari conuertibiliter de suis subijcibilibus: sed risibile non prædicatur conuertibiliter de Petro, & Ioanne: igitur &c. Respondetur, quòd non oportet proprium in ratione prædicabilis prædicari de suis subijcibilibus conuertibiliter: licet bene in ratione proprij. Aduerte vlterius, ꝙ risibile potest capi dupliciter. Vnomodo vt idem est, ꝙ potens ridere: & sic propriè non est propria passio hominis: cum conueniat alijs ab homine: quia ista communiter cōceditur, populus est risibilis: & tamen populus non F est homo. Aliomodo accipitur, vt idem est, ꝙ animal potēs vel aptum natum ridere: & sic est passio hominis, & conuertitur cum homine: & hoc siue sit terminus ampliatus, siue non.

Obiectio.

Risibile dupliciter capitur.

QVARTO sciendum, quòd pro declaratione diffinitionum accidentis supponitur primò: quòd accidens aliquando est nomen primæ intentionis, valens tantum sicut inhærens: & sic est in determinato genere scilicet actionis, vel passionis: quod prædicatur denominatiuè de nonē prædicamētis, puta de quantitate, qualitate: vt ista est merè denominatiua, quantitas est accidens: albedo est acccidens: & tales valent tantum sicut albedo est inhærens. Alio modo, vt est terminus secundę intentionis importans secundam intentionem, quæ attribuitur alicui, quòd sine implicatione potest separari & negari de subiecto: & sic est hic ad propositum. Supponitur secundo, ꝙ adesse & abesse in diffinitione accidentis possunt capi dupliciter. Vnomodo physicaliter; & tunc abest, idem est, quod separari, & adest idē est, quòd inhærere: & sic non capitur hic, nisi caperetur accidens primo intentionaliter: & sic esset sensus: accidens est forma, quæ potest inhærere, non inhærere subiecto. Aliomodo capitur logicaliter: & tunc adest idem est, quòd affirmari: & ab est idem est, quòd negari; & sic capitur hic: ita quòd est sensus, accidens est vniuersale, quod adest, & abest subiecto .i. sine implicatione potest affirmari & negari de subiecto, præter H subiecti corruptionem .i. sine repugnantia subiecti, uel subiecto non designante suppositionē .i. dato quòd subiectum supponat sicut prius ante separationē accidentis supponebat. Et si quis dicat, si ista diffinitio esset bona, sequeretur, quòd nullum accidens esset inseparabile, cum quodlibet sine implicatione potest separari .i. negari a subiecto. Respondetur negando cōsequentiā; & ratio est: quia accidens nō dicitur inseparabile, quin non possit simpliciter abesse, seu separari, vel negari de subiecto: sed quia naturaliter & secundum communem cursum naturæ non potest verè negari, & separari a subiecto; similiter debet intelligi secūda diffinitio accidentis. Sed de tertia dicitur, quòd non datur per puram negationem: cum talis negatio

Accidēs terminus primæ et secundæ intentionis eē potest.

Sco. in 4. dis. 12. q. 1. in respō. ad qō.

Adesse, & abesse dupliciter.

Instātia.

G

A præsupponat affirmationem, scilicet vniuersale: ita quòd est sensus, accidens est vniuersale; quod nec est genus, nec species, nec differentia, nec proprium. Et similiter debet dici de multis alijs diffinitionibus, in quibus ponitur negatio; puta ꝙ tales negationes præsupponunt positiuum. Ex omnibus istis diffinitionibus potest elici diffinitio accidentis in ratione prædicabilis sic; Accidẽs est, quod accidentaliter & transmutabiliter prædicatur de pluribus: ut album, nigrum: Ex quo sequitur, quòd multa sunt, quæ dicuntur accidentia, quæ non faciunt vniuersale accidentis; vt hoc album, hoc nigrum. Et hęc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Accidẽtis ꝑ pdicabili definitio.

Art. 2. B

DVBITATVR primò, vtrum aliquod accidens sit separabile, & aliquod inseparabile. Pro solutione supponitur, quòd aliquod accidens dicitur posse separari à subiecto dupliciter. Vnomodo, quòd posit esse & existere sine subiecto: sic videlicet, quòd sit, & non sit in subiecto: Tunc dico, quòd nullum accidens, siue absolutum, siue respectiuum po est separari a subiecto naturaliter, neque faciliter, neque difficiliter; vnde nullum est ens creatum, quod posit facere aliquod accidens sine subiecto. Dico secundo, quòd omne accidens absolutũ potest sic separari à subiecto ꝑ potentiam diuinam; nam deus potest facere, quòd quodcunque accidens absolutum esset et existeret sine subiecto. Et dicitur notanter absolutum; quia deus non potest sic separare accidens respectiuum, saltem à ꝓprio fundamento; vt non posset deus separare paternitatem à Petro, ipsa remanẽte, nec similitudinem ab albedine: & hoc est propter dependentiam vel exigentiam, quam habet accidentes respectiuum ad suum fundamentum: vel propter identitatem realem, quam habet cũ actuali inhærentia. Alio modo accidens potest separari a subiecto; quia potest destrui subiecto remanẽte, vel saltem subiectum potest esse sine eo: & sic dico, ꝙ multa sunt accidentia separabilia per naturam; quia agens naturale potest multa accidentia destruere, subiecto vel subiectis eorum remanentibus; & sic capitur separabile in diuisione accidenti. Dico tertio, ꝙ deus potest sic separare omne accidens realiter distinctum a subiecto vel fundamento, siue sit absolutum, siue respectiuum, vt potest deus sic separare paternitate a Petro, quòd corrumpendo filium Petri, corrumpit paternitatem ipsius Petri. Supponitur secundo, quòd accidens dicitur etiam inseparabile dupliciter. Vno modo: quia non potest existere sine subiecto, vel fundamento: & sic omne accidens dicitur inseparabile, quò ad potentiam naturalem: quia nullum est agens naturale, vel creatum, quod posit facere accidens existere sine subiecto: tamen quò ad potentiam supernaturalem solum accidentia respectiua dicuntur inseparabilia, saltem à suo fundamento: quia deus non potest sic ea separare à fundamento. Aliomodo dici-

An dentur accidentia separabilia.

Sco. i 4. d. 11. q. 1. in respõ. qõ.

C *Sco. i 4. d. 12. q. 1. in respõ. qõ.*

D

E dicitur inseparabile, quia non potest destrui; subiecto remanẽte; & sic dico, quòd naturaliter & secundum communẽ cursum naturæ aliqua sunt inseparabilia: vt nigredo corui, albedo cygni: q̃ ſm communem cursum naturæ non possunt sic separari a subiecto: sed quò ad potentiam supernaturalem nullũ est accidens, siue absolutum, siue respectiuum distinctum a subiecto vel a fundamento, quod dicatur sic inseparabile: potest tamen accidens separari a subiecto vel non separari, capiendo separari, vel inseparari logicaliter. Vnde illud dicitur separari logicaliter: quod sine contradictione potest verè negari de subiecto: Sed illud dicitur inseparabile a subiecto: quod verè non potest negari de subiecto F secundum communem cursum naturæ: & sic aliqua sunt inseparabilia: vel quia simpliciter non possunt negari de subiecto per quancunq; potentiam: & sic nulla sunt inseparabilia.

...rentia distinguatur realiter ab accidẽte. DVBITATVR secundo, vtrum inhęrentia distinguatur realiter ab accidente. Pro cuius solutione supponit, quòd accidens ut est nomen primæ intentionis, potest capi dupliciter. Vnomodo pro per se significato: & sic idem est, quòd inhęrens, & sic non quærit quęstio: quia tũc accidens est ipsummet inhęrens, & accidentalitas est ipsamet inhęrentia. *Scot. ĩ 4. d. 12. q. 1. in respõ. quæstio.* Aliomodo capitur pro denominato. i. pro illo, quod denominatur accidentales cuiusmodi est quantitas, qualitas; & sic de alijs. Et de isto, est hic ad propositum: ita quòd dubium non vult, nisi vtrum inhęrentia, qua G albedo, vel nigredo, vel aliquod aliud accidens dicitur inhærere, sit res distincta ab ipsa albedine, vel nigredine. Supponitur secundo, quòd inhærentia, qua aliquod accidens dicitur inhęrere subiecto vel fundamento, est duplex: scilicet actualis, qua accidens actualiter dicitur inhærere suo subiecto: & de tali ponuntur aliquæ propositiones. *Inhærẽtia duplex.* Prima: inhærentia actualis, qua accidens absolutum actualiter dicitur inhærere subiecto, est realiter distincta ab illo accidente absoluto: vt inhærentia, qua albedo actualiter dicitur inhærere subiecto, distinguitur realiter ab albedine: quia talis albedo per potentiam diuinam potest esse sine tali inhærentia: vt patet in sacramento H altaris, vbi est sine inhærentia actuali ad subiectum. Secunda propositio: inhærentia actualis, qua aliquod accidens respectiuum dicitur actualiter inhærere suo fundamento, est eadem realiter cum tali accidente respectiuo; vt inhærentia, qua paternitas inhæret sorti, est eadem realiter ipsi paternitati: ideo implicat paternitatem esse, & non actualiter inhærere. Ex quo sequitur, quòd cum quælibet inhærentia sit accidens respectiuum, ipsa non inhæret alia inhærentia, sed ipsamet inhæret. Sequitur secundo, quòd quælibet relatio in creaturis est suamet accidentalitas, vel inhærentia ad suum fundamentum: vt similitudo, vel paternitas est metipsa inhærentia

A tia. Alia est inhærentia aptitudinalis, per quam accidens dicitur aptum natum inhærere, vel accidere: & de tali dico, ꝙ omnis inhærentia aptitudinalis est eadem realiter illi, cuius est inhærentia: vt inhærentia, qua albedo nata est inhærere subiecto est eadem realiter ipsi albedini: & similiter dicit de aliis.

An propria passio distinguatur realiter à suo subiecto.

DVBITATVR tertio, vtrũ propria passio distinguatur realiter ab illo, cuius ẽ passio. Pro cuius solutione supponitur primo, ꝙ duplices sunt passiones: quædam sunt disiunctæ, quæ cõponuntur ex duobus cum coniunctione disiunctiua; vt necessarium vel contingens respectu entis: vt omne ens est contingẽs vel necessarium: & de talibus non quærit dubium. Aliæ sunt simplices, quæ non impor B tantur per disiunctionem: sed per terminum simplicem, vel per aliquod supplens: vt risibile, flebile, & sic de alijs. Et istæ sunt multiplices: quædam sunt transcendentes, & conuertuntur cum ente: vt vnum, bonum, verum; quædam sunt limitatæ. Et istæ sunt adhuc multiplices: quædam conuertuntur cum genere generalissimo: vt susceptibile contrariorum respectu substantiæ: quædã conuertuntur cum genere subalterno: vt sensibile cũ animali: & quædam cum specie specialissima: vt risibile cum homine: & de talibus solum sst hic ad propositum. Supponitur tertio, ꝙ passio simplex nõ est aliud quam aptitudo, seu respectus aptitudinalis ad aliquid: vt risibile formaliter non importat nisi aptitudinem seu

Passio simplex quid.

respectum aptitudinalem ad risum; & similiter dicatur de omnibus alijs passionibus. Aduerte tamen, quòd passio aliquando accipitur pro accidente naturaliter & extrinsecè con sequente complexionem vel naturam alicuius: quemadmodũ dicimus, quòd frigiditas est passio aquæ: & caliditas est passio ignis; sed de talibus non quęrit dubium. Istis suppositis dicitur primo, ꝙ quælibet propria passio simplex & propriè dicta, est eadem realiter cum illo, cuius est passio: licet tamen formaliter distinguatur. Secundo dicũtur, ꝙ quælibet propria passio simplex, propriè dicta, est in eodem prædicamento cum illo, cuius est passio, saltem reductiuè: vt risibile est in illo prædicamẽto, cuius est homo. Sed vt magis appareat, probatur primum dictum. Primo sic; aliqua propria passio est eadem realiter cum suo subiecto: ergo omnis: quia eadem ratio videtur esse de vna, & de omnibus. Antecedens patet: quia vnum, quod est propria passio entis, est idem realiter enti: vt vult Aristot. 4. metaphysic. Secundo sic: illud, quod scitur necessario inesse alicui subiecto: ita ꝙ oppositũ eius inesse eidem subiecto implicat, est idem realiter illi: sed quælibet propria passio scitur necessario inesse suo subiecto: sic quòd implicat contradictionem, oppositum sibi inesse: igitur. Minor probatur: quia si propria passio non sciretur necessario inesse suo subiecto; sequeretur quòd conclusio demonstrabilis esset contingens: & quòd scien-

Sco. in 1. d. 17. q. vlt. ante D sol. argu. Et in 4. d. 49. q. 10.

Text. cõment. 3.

E ſcientia eſſet de contingentibus; igitur. Sed contra illud primum dictum arguitur; omne, quod ſcitur ineſſe alicui per aliquod medium, diſtinguitur realiter ab eo, de quo ſcitur; ſed propria paſsio ſcitur ineſſe ſuo ſubiecto per medium, id eſt per diffinitionem ſubiecti; igitur. Maior patet: quia alias idem ſciretur eſſe in ſeipſo, & de ſeipſo. Secundo ſic; omnis cauſa realiter diſtinguitur à ſuo effectu; ſed ſubiectum eſt cauſa ſuæ paſsionis; igitur. Tertio ſic; quicquid eſt in aliquo inſtanti, in quo non eſt aliud, eſt diſtinctum realiter ab eo; ſed ſubiectum eſt in aliquo priori inſtanti naturæ, in quo nõ eſt ſua propria paſsio, igitur. Quarto ſic; quicquid poteſt à nobis intelligi, à deo poteſt produci; ſed
F ſubiectum poteſt intelligi ſine ſua paſsione: igitur deus poteſt producere ſubiectum ſine paſsione. Ad iſtas rationes reſpõdetur primo ad primam: negando maiorem, & ad probationem dicitur, quòd non eſt inconueniens idem realiter, diſtinctum tamen formaliter ſciri de ſeipſo. Ad ſecundam dicitur, quòd licet ſubiectũ ſit cauſa paſsionis ineſſe cognito, non tamen ineſſe reali. Ad tertiam dicitur negando maiorem, quia eſſe prius natura alio, non eſt aliud, quàm ab illo non conuerti ſubſiſtendi conſequentia, vel quia illi, quantum eſt de ſe, non repugnat eſſe ſine illo poſteriori. vnde homini quantum eſt de ſe; non repugnat eſſe ſine riſibili, tamen ſimpliciter ſibi repugnat propter identitatem realem, quam habet cum illo G
poſteriori, puta cum propria paſsione. Et ſi quis quæratur, an homo in illo primo inſtanti, ſeu priori naturæ, in quo præcedit riſibilitatem ſit riſibilis: vel non. Reſpondeo, quòd in illo inſtanti non eſt riſibilis, neq; non riſibilis. Et ſi quis dicat: ergo duo contradictoria verè non negabuntur de aliquo. Reſpondeo, ꝙ licet duo cõtradictoria abſolutè ſumpta, non poſsit verè negari de aliquo: tamen bene ſumpta cum aliquibus determinationibus: vt cum iſta determinatione in primo inſtãti, quidditatiuè, per ſe primo modo. Ad quartam dicitur, ꝙ maior eſt ſimpliciter falſa. Nam intellectus noſter poteſt aliqua intelligere, quæ deus non poteſt producere, cuiuſmodi ſunt impoſsibilia. Et H
hęc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium ſit.

Sco. in 1. d. 8. q. 2.

CONCLVSIO reſpõſalis: *Art. 3.* Proprium & accidens ſunt prædicabilia, abinuicem diſtincta, ſufficienter diffinita, & aſsignata a Porphyrio; vt patet in primo articulo. Ad rationes. Ad primam dicitur, negando antecedens pro vtraq; parte; & ad probationem primæ partis dicitur, quòd proprium bene eſt proprium reſpectu ſpeciei, cum qua conuertitur, eſt tamen commune reſpectu ſuorũ ſubijcibilium. vel poteſt dici quòd proprium aliquãdo capitur pro ſingulari; & ſic proprium non eſſet commune. Ad ſecundam partem dicitur, quòd licet accidens ſingulare, ſicut hoc album non ſit prædicabile: tamẽ bene accidens commune, concretiuè

A cretiuè designatum. Ad tertiā dicitur negando antecedēs; ad ꝓbationes dico primo, ꝙ ꝓpriū est bene accidens per se: sed nō accidens per accidēs. Dico etiā, ꝙ non omne est in secunda specie qualitatis: Dico tertio, ꝙ nō est substātia formaliter. Dico quarto, ꝙ in diffinitione proprij ponitur accidens, largè captū, & non specialiter. Dico quinto, ꝙ licet proprij & accidentis sint eadem subijcibilia: tamen propter hoc non sequitur, quin non sint distincta vniuersalia, cum vniuersalia non distinguātur ex parte subijcibilium. Ad tertiam; negatur antecedens pro vtraq; sui parte. Ad primam probationem dico, quòd hoc non sufficit; sed requiritur, quòd per se sibi conueniat & intransmutabiliter. Et B ad secundam probationem dicitur, quòd sicut ens non est prædicabile propriè dictum, neque eius passiones. Ad quartam dicitur, negando antecedens. Ad primam probationem patet solutio ex dictis. Ad secundam probationem negatur antecedens; nam in diffinitione accidentis subiectum debet accipi pro ento completo, & perfecto, cuiusmodi non est materia. Etiam forma non inest materiæ omnimodè, sicut accidens subiecto. Ad quintam patet solutio in primo articulo.

Conuenientia, et differentia quinque pdicabilium.

COmmune quidem est omnibus de pluribus prædicari: sed genus quidem de speciebus, & indiuiduis &c.

ISTAE EST secundus C tractatus huius libri, in quo Porphyrius ponit conuenientias & differentias quinq; prædicabilium adinuicem. Et diuiditur istæ tractatus in sex capitula. In primo ponit vnam cōuenientiam generalem quinque vniuersalium, dicens, quòd commune est quinque vniuersalibus, de pluribus, id est de multis prædicari: quamuis genus de magis multis prædicetur. Hanc conclusionem probat inductione, & exemplo. Inductiuè sic: quia genus de speciebus, & de indiuiduis earum prædicatur; similiter & differentia, species autem de indiuiduis, quæ sunt sub ipsa, proprium vero de specie cuius est proprium, & de omnibus eius indiuiduis: & accidens de speciebus & indiuiduis. Exemplo probat: D nam animal, quod est genus de equis & de bobus, quæ sunt species, prædicatur: & de hoc equo & de hoc boue q̄ sunt indiuidua. Irrationale etiam, quod est differentia: prædicatur de æquis & bobus, & de his, quæ sunt particulares equi, & boues: homo, qui est species, de particularibus hominibus prædicatur; & risibile, quod est proprium, de homine, & de particularibus hominibus prædicatur: sed nigrum, quod est accidens inseparabile corui, de specie coruorum, & de particularibus coruis prædicatur. Mouere autem, quod est accidens separabile de homine, & equo pdicatur: vnde accidens prædicatur

E tam de speciebus, quàm de indiuiduis: sed primò & principaliter de indiuiduis: secundo de speciebus, quæ continẽt indiuidua, cuius oppositum est de proprio:

Generis compara tio.

Commune est autem generi, & differentiæ continentia specierum &c.

ISTVD est secundum capitulum huius tractatus, in quo comparat genus ad alia p̄dicabilia pœnes cõuenientias & differentias. Et diuiditur in nouẽ partes. In prima comparat genus ad differentiam pœnes conuenientias, ponens tres conuenientias generis & dr̃ię. Quarũ prima est: tam genus quàm dr̃ia continent plures species: licet genus plures contineat, quàm dr̃ia eius diuisiua: vt rationale non continet irrationale: quæ

F tamen cõtinet animal, quod est genus. Secunda conuenientia: sicut quæcunq; prædicantur de genere, vt genus supple, per se & essentialiter, etiam prædicantur de speciebus, quæ sunt sub genere; ita etiam quæcunq; prædicantur de dr̃ia vt dr̃ia, etiam prædicantur de omnibus contẽtis sub ea: vt substantia, corpus, corpus animatum, non solum prædicantur de animali; sed ẽt de speciebus eius: & de indiuiduis specierum. Similiter vti rõnale prædicatur de rationali: ẽt prędicatur de speciebus, contentis sub rationali: vnde p̄dicari de genere inquantum genus, & de dr̃ia inquantum dr̃ia, est prædicari essentialiter, & per se de genere & dr̃ia. Tertia conuenientia: sicut interempto genere, destruuntur omnes species, quæ sub ipso sunt: sic dr̃ia destructa, destruuntur omnia sua inferiora: vt si non sit animal, non est equus neq; homo: ita si non sit rationale, non erit animal, quod vtitur ratione. Et per hoc habetur, ꝙ argumentum valet negatiuè tam a genere, q̃ a differentia ad eorum inferiora. In secunda parte huius capituli comparat genus ad differentiam pœnes sex differentias. G

A genere & differentia ad sua inferiora tenet consẽquẽtia negatiuẽ.

Prima est: genus prædicatur de pluribus, quàm dr̃ia: quod declarat per exemplum; quia animal prædicatur de equo, homine, & boue, & serpente: quadrupes enim, quod est differentia eius diuisiua, solum prædicatur de habentibus quatuor pedes. Secunda dr̃ia est, genus continet differentias in potestate, sed non ecõtra, vt animal continet istas duas differentias. s. rationale & irrationale. Tertia dr̃ia: genera sunt naturaliter priora differentiis diuisiuis eorum: ideo destructo genere, destruuntur omnes differentiæ eius: vt destructo animali, destruuntur rationale & irrationale: sed non econtra. Quarta differentia: genus prædicatur in quid, differentia vero in quale. Quinta differentia: vnius speciei est tantũ vnum genus: secundum tamen illud genus possunt esse multæ differentiæ eiusdem speciei: vt hominis secundum hoc genus animal sunt plures dr̃iæ. s. rõnale, mortale, & bipes. Sexta differentia: genus habet modũ materiæ in constitutione speciei, dr̃ia modum formæ: & licet sint aliæ cõueniẽtiæ & dr̃iæ generis & dr̃iæ, tamen quæ dictæ sunt sufficiunt. In tertia parte huius H capi-

A capituli comparat genus ad speciem, ponens tres cõuenientias ipsius generis & speciei. Prima: tam genus quàm species prædicantur de pluribus. Secũda: tam genus quàm species sunt priora his, de quibus prædicantur. Tertia: vtrunque est quoddam totum respectu suorum inferiorũ, scilicet totũ vniuersale. In quarta parte huius capituli comparat genus ad speciem penes differentias, assignans sex differentias inter speciem & genus. Prima; genus continet speciem sub se, & non econtra. Secunda: quia genus natura est prius specie: quod probat: quia oportet genera præiacere, & ipsa determinata specificis differentiis speciem constituere. Secundo: quia intercempto genere, interimitur species: sed non econtra. Tertia

B differentia: posita specie ponitur genus, & non econtra: vt si homo est, animal est: sed non econtra. Quarta: genus, prædicatur de speciebus vniuocè, & non econtra. Quinta; genus abũdat a speciebus: quia continet plures species: species autem nõ continet species, sed indiuidua. Sexta: species nunquàm potest esse generalissimum: sed bene specialissimum: genus vero nunquàm potest esse specialissimũ, sed bene generalissimum. In quinta parte huius capituli comparat genus ad proprium penes cõuenientiam, dicens, quòd tres sunt conuenientiæ generis & proprij. Prima: tam genus quàm proprium sequuntur ea, quorum sunt, scilicet speciem: vt si homo est, animal est: & si homo est, risibile est. Secunda: genus & proprium

æqualiter prædicantur & participantur a suis inferioribus: & non secundum magis & minus: sicut enim homo & bos sunt æqualiter animal: ita sortes & Plato æqualiter sunt risibile. C

Tertia: tam genus quàm proprium prædicantur vniuoce de suis inferioribus. In sexta parte comparat genus ad proprium penes quinque differentias. Prima: genus est prius proprio: quia genus est prius specie: & species est prior proprio: igitur. Secunda: genus prædicatur de pluribus speciebus: proprium verò tantum de vna specie. Tertia: proprium prædicatur conuersim de eo, cuius est proprium: genus vero non prædicatur conuersim de illo, cuius est genus. Quarta: proprium inest omni, soli, & D semper; genus vero non inest soli. Quinta: proprium destruitur ad destructionem speciei, & non econtra; sed genus non destruitur ad destructionem speciei. In septima parte comparat genus ad accidens penes vnam conuenientiam: quæ talis est: commune est generi & accidenti de pluribus prædicari: accidens enim siue sit separabile siue inseparabile de pluribus prædicatur. In octaua parte comparat genus ad accidens penes quatuor differentias. Quarum prima est: genus est prius, accidens vero posterius: quia accidens est posterius specie & indiuiduis: genus vero est prius. Secunda: quia genera participantur æqualiter, & non secundum magis & minus: accidens autem intensionem & remissionem suscipit.

Tertia:

E Tertia accidentia principaliter insunt indiuiduis; genera vero speciebus. Quarta genus prædicatur in quid, accidens vero in quale: interrogatus qs enim, qualis est æthiops, conuenienter respondet, quòd est niger. In nona parte remouet vnam dubitationem circa præcedentia & sequentia: cum enim sint quatuor comparationes generis: Dubitaret aliquis, an aliorum quatuor prædicabilium sint quatuor comparationes sicut & generis ad alia quatuor prædicabilia, ita quòd sint viginti. Respondetur quòd quatuor sunt comparationes generis ad alia quatuor prædicabilia, differentiæ vero tres: scilicet ad speciem proprium, & accidens: speciei duæ, scilicet ad proprium & accidens. Comparationes vero eius ad genus
F & differentiam numeratæ sunt, quando genus & differentia comparantur ad ipsam speciem sed proprij solum est vna comparatio, scilicet ad accidens; quia comparationes eius ad alia tria dictæ sunt, cum prædicta tria rationes eius ad alia tria dictæ sunt, cum prædicta tria ad ipsum proprium comparantur accidentis non est comparatio qua comparatur ad alia quatuor: ideo concludit, quòd sumptis quatuor comparationibus generis ad alia quatuor, videlicet tribus differentiæ, duabus speciei cum vna proprii, non sunt nisi decem comparationes prædicabilium.

Differentiæ cõpa. Commune vero est differentiæ & speciei æqualiter participari: homine enim æqualiter participant particulares homines & rationali differentia, &c. *G. ratio & speciei.*

Istud est tertium capitulum huius tractatus: in quo Porphyrius ponit comparationes differentiæ ad alia tria pdicabilia. Et diuiditur sex partes. In prima ponit duas conuenientias differentiæ & speciei. Quarum prima est differentia, & species æqualiter participantur per se a suis inferioribus. Secunda: species & differentia semper assistunt his, quæ ipsa participant: semper enim socrates est rationalis, & homo. In secunda parte comparat differentiam ad speciem penes quatuor differentias. Quarum prima est: differentia prædicatur in quale, species vero in quid. Secunda differentia sæpe reperitur in pluribus speciebus, vt quadrupes in pluribus animalibus specie differentibus: species vero in solis indiuiduis, quæ sunt sub ipsa: H Tertia: differentia est prior specie, & non econtra: vt rationale est prius homine: quia rationali interempto interimitur homo, sed non econtra, cum adhuc sit deus, qui est rationalis. Quarta, vna differentia concurrit cum alia ad constitutionem vnius speciei, sicut rationale, & mortale ad constitutionem hominis, sed vna species non componitur alteri, vt simul generet vnam aliam speciem. Circa hoc monet vnam obiectionem, dicens, quòd quamuis æqua cuidam parti-

A particulari asino permisceatur ad muli generationem, tamen æqua simpliciter.i.in communi non concurrit cum asino in cõmuni ad generandum mulum. In Tertia parte comparat differentiam ad proprium per duas conuenientias. Prima: differentia & proprium æqualiter participantur, & non secundũ magis & minus secunda: ꝙ semper affinit illis, de quibus prædicantur: Vbi remouet dubium dicens, ꝙ quamuis bipes truncetur: tamen semper manet aptitudo ad habendum duos pedes. In Quarta parte comparat differentia, & proprium penes duas differentias. Prima: differentia dicitur de pluribus speciebus: vt rationale de homine & de deo: proprium vero de vna sola specie, cuius est proprium secunda differentia
B sequitur ad speciem, & non conuertibiliter: proprium vero conuersim prædicatur de eo, cuius est proprium. In Quinta parte comparat differentiam ad accidens penes duas conuenientias. Prima: vtrunque prædicatur de pluribus secunda: accidens inseparabile semper adest illi, cuius est, sicut differentia. In Sexta parte comparat differentiam ad accidens penes tres differentias. Prima: differentia continet species, & non continetur: accidentia verò continent, eo ꝙ sunt in pluribus: & continentur, eo ꝙ subiecta non solum sunt susceptiua vnius accidentis, sed plurium secunda differentia non est intensibilis nec remissibilis: accidentia verò suscipiunt magis & minus tertia: differentiæ contrariæ C sunt impermixtæ: non enim permiscentur eadem in specie, cuius sunt differentiæ: sed accidentia contraria bene possunt permisceri in eodem, cuius sunt accidentia.

Speciei cõparatio. Speciei autem & proprij commune est, de seinuicem conuersim prædicari: nam si homo est, risibile est: & si risibile est, homo est.

Istud est quartum capitulum, in quo comparat speciem ad proprium: & diuiditur in duas partes. In prima comparat speciem ad proprium pęnes duas conuenientias. Quarum prima est: species & proprium prædicantur D de seinuicem conuertibiliter: vt si homo est, risibile est & econtra. secunda: species, & proprium, æqualiter participantur, a quibus participantur, & non secundum magis, & minus. In secunda parte comparat speciem ad proprium pęnes quatuor differentias. Quarum prima est, species potest esse genus aliarum specierũ: proprium autem non potest esse genus aliorum propriorum: Secũda: species est prior ꝓprio. Tertia: species est semper actu in suis subiicibilibus: sed propriũ non semper adest actu: nam socrates semper est actu homo, non tamen semper ridet actu, quamuis natus sit ridere. Quarta: diffinitiones proprii & speciei differũt: ergo spẽs & ꝓpriũ differunt

E differunt: patet consequentia: qa quorum termini sunt differentes & ipsa sunt differentia. Antecedens patet: quia diffinitio speciei est: semper poni sub assignato genere: diffinitio proprij est, proprium inest omni, soli, & semper.

Speciei vero, & accidentis communem quidẽ est de pluribus prædicari.

Istud est quintum capitulum: in quo comparat speciem ad accidens penes vnam conueniẽtiam: & quatuor differentias. Conuenientia talis est: commune est illis ambobus de pluribus prædicari. Sed prima differentia est: quia species prædicatur in quid: accidens vero in quale: vel aliquo modo se habens: secunda vnius indiuidui est vnica species specialissima: sed vnius indiuidui plura sunt accidentia tam separabilia quàm inseparabilia.

F Tertia species est prior accidente: accidẽtia vero posteriora specie: oportet enim subiectum esse, vt ei aliquid accidat. Quarta species participat æqualiter & non secundum magis & minus ab his, quorum est species: accidens vero secundum magis & minus participatur: æthiops enim alio æthiope magis habebit de colore.

Commune autem proprij & inseparabilis accidentis est: quòd præter ea nunquam consistant illa, in quibus consi siderantur.

Istud est sextum & vltimum capitulum huius tractatus, in quo comparat proprium ad accidens: & diuiditur in duas partes. In prima ponit duas G conuenientias: quarum prima est subiectum proprii & accidentis inseparabilis nunquam existit sine illis: vt homo sine resibili, & æthiops sine nigredine. Secunda vtrunque eorum semper inest & omni contento sub subiecto: & hoc intelligendo istas duas conuenientias de accidente inseparabili. In secunda parte comparat proprium ad accidens penes tres differentias. Prima: proprium inest soli speciei, quemadmodum risibile homini: sed non accidens inseparabile; nigrum enim non inest soli æthiopi: sed etiam coruo, & etiam carboni, & ebeno, & quibusdam alijs. Secunda: propriũ prædicatur conuersim: non autem accidens inseparabile. Tertia proprium prædicatur æqualiter: accidens vero secundum magis & minus. Finaliter se excusat: dicens, quòd H licet sint aliæ cõitates vel proprietates quinq; vniuersalium. tamen illæ, quæ sunt dictæ, sufficiunt.

An conuenientiæ & differentiæ prædicabiliũ sufficienter assignentur.

QVAERITVR Vtrum conuenientię & differentię quinque prędicabilium sint a Porphyrio in textu sufficienter assignatæ. Arguitur primo quòd non. Et primo contra primam differentiam generis & differentiæ: quia genus non prædicatur de pluribus, quàm differentia: ergo in hoc genus & differentia non differunt. Antecedens patet: quia sensibile, quod est differentia aĩalis: prædicatẽ de tot, de quot pdicatẽ aĩal, quod est genus. Secunda sic: contra primam cõuenien-

A uenientiam generis & proprij; quia genus est prius specie, de qua prædicatur; ergo genus non sequitur ad speciem; & per consequens genus & proprium nõ conueniunt in hoc, quod est sequi ad speciem. Tertio sic; contra conuenientiam omnium prędicabilium; quia genus differt ab alijs prædicabilibus per hoc, quod est prædicari de pluribus; ergo non est commune omnibus prædicabilibus, de pluribus prædicari. Quarto sic; Genus & proprium non prædicantur vniuocè de suis subiicibilibus; ergo genus & proprium non conueniunt in hoc, quod est prædicari vniuocè. Añcedẽs probatur: quia proprium prædicatur denominatiue: ergo nõ prædicatur vniuoce: tenet conse-
B quentia per locum ab oppositis. Secunda probat̃; quia prædicari vniuoce est, p̃dicari vno nomine & vna ratione; sed propriũ non habet rationem: igitur. Itẽ prædicari vniuocè est prædicari quidditatiue, igitur. Quinto sic: Prædicabilia conueniunt in eisdem; ergo male ponuntur differentiæ ipsorum. Antecedens patet primo; quia coloratum est genus albi & species qualitatis; & accidens parietis. secundo patet quia rationale est differentia hominis; & species huius rationalis, & illius. Item omnia prædicabilia sunt species vniuersalis; igitur. In oppositum arguitur auctoritate Porphyrij, ponentis illas conuenientias & differentias in textu. In quæstione sicut in cæteris erunt tres articuli.

Art. 1. PRIMO sciendum, quod coincidentiæ prædicabilium dicuntur, in quibus ipsa prædicabilia conueniunt. C Et dicuntur cõmunitates; quia illud, in quo conueniunt aliqua, est commune illis. Et est duplex communitas prædicabilium, vna generalis, in qua omnia prædicabilia conueniũt; vt prædicari de multis; alia est specialis, in qua aliqua prædicabilia conueniunt; vt prædicari in quid, in quo conueniunt genus & species.

Prædicabilium duplex communitas.

Sed differentiæ dicuntur, quibus prędicabilia adinuicem differunt: & vocantur tales differentiæ proprietates: quia illud, per qđ aliquid differt ab alio, dicitur quodammodo proprium; cum per illud non conueniat cum alio. Sed restat vna difficultas, vtrum quinque vniuersalia conueniant in idem.

An quinque vniuersalia conueniant in idẽ.

Respondetur, quòd prædicabilia conueniré in idem, potest intelligi dupliciter, D Vno modo in idem, id est quidditatiue; & hoc dupliciter: vno modo, quòd conueniant cũ aliquo, quod dicitur quidditatiue de ipsis; & sic dico, quòd coincidunt in idem; vt conueniũt in vniuersali, quod dicitur quidditatiue de ipsis. Alio modo, ꝙ ipsa quinque vniuersalia dicuntur quidditatiue de aliquo: & sic dico quòd non coincidunt; quia de nullo quidditatiue dicuntur. Alio modo potest intelligi quinque vniuersalia coincidere in aliquo denominatiue; & hoc dupliciter; vno modo quòd conueniant in aliquo, quod dicitur de ipsis denominatiue; & sic coincidunt; quia conueniunt in specie, quæ dicitur de ipsis denominatiuè; vt ista est vera, genus est species, differentia est species. Alio modo quod dicantur denomi-

E denominatiue de aliquo: & sic dico, quòd aliqua vniuersalia coincidunt in idem denominatiue: quia aliqua prædicantur denominatiue de aliquo, respectu tamen diuersorum: vt album respectu subiecti dicitur accidens, & respectu suorum inferiorum dicitur species: & sic genus: & species dicuntur de aliquo respectu tamen diuersorum.

SECVNDO sciendum, ꝙ quando dicit Porphyrius in sexta differentia generis & differentiæ, quòd genus habet modum materiæ, & differentia modum formæ: non vult dicere, quòd genus sit materia, & differentia forma: sed quòd genus habet modum materiæ: & differentia modum formæ: nam sicut materia determinatur per formam: ita genus determinatur per differentiam. Aduerte vltra, quòd quando dicitur in F prima differentia generis & speciei, quòd genus continet species & non continetur ab eis: debet intelligi, quòd genus continentia potentiali continet suas species: & tali continentia species non continet genus, licet bene alia continentia: quia species continet genus actu, & quodlibet inferius, & superius. Aduerte vltra quòd quando dicitur in tertia communitate generis & proprij, quòd tam genus quàm proprium prædicantur vniuocè de suis subiicibilibus: debet ibi accipi prædicari vniuocè largè vt distinguitur contra prædicari æquiuocè: & non debet ibi accipi propriè, & strictè vt idem est, quod prædicari qdditatiue: quia proprium non prædicatur quidditatiue de G suis subijicibilibus. Aduerte vlterius, ꝙ quando dicitur in secunda differentia generis, & proprij, ꝙ proprium tantum de vna sola specie prædicatur. & genus de pluribus: debet ibi capi proprium, quod conuertitur cum specie specialissima: & non debet intelligi de proprio generico, quod conuertitur cum genere: cuiusmodi est sensibile, cũ tale prædicetur de pluribus speciebus: nec est etiam imaginandum, quòd proprium specificũ sic faciat prædicabile proprij distinctum ab alijs, sed propriũ, quod est commune ad propriũ genericum & specificum: quemadmodum dicebatur de differentia.

TERTIO sciendum, quòd quando dicitur in secunda differentia generis & accidentis, ꝙ H accidentia prædicantur secundum magis & minus: hoc debet intelligi respectu suorum subiectorum: quia respectu suorum inferiorum, respectu quorum dicuntur genera vel species. nõ dicuntur prædicari secundum magis & minus: sed æqualiter & in quid. Aduerte vlterius, quòd quando dicitur in tertia differentia differentiæ & accidentis, quòd accidentia contraria bene permiscentur in eodem, sed non differentiæ contrariæ: debet intelligi de differentiis magis propriis, & diuidentibus ex opposito aliquod genus: puta, quòd illæ non possunt dici de eodem, neque in eodem inueniri: accidentia vero contraria in eodem possunt inueniri, & de eodem possunt dici: vt de

aqua

A æqua tepida verum est dicere, quòd est calida & frigida. Et dicitur notanter de differentiis magis propriis, & diuidentibus ex opposito aliquod genus: quia differentiæ subordinatæ possunt bene de eodem dici: sicut sensibile & rationale dicuntur de homine. Aduerte vlterius quod quando dicitur in quarta differentia speciei & differentiæ, quòd duę species non concurrunt ad constitutionem vnius speciei: sed bene duæ differentiæ: debet intelligi, quòd vna differentia bene concurrit: id est componitur cum alia sibi non subordinata ad cōstituendum & perficiendum speciem, seu diffinitionem speciei: quia vna potest determinare aliam: vt rationale & mortale ad constteundum hominem, seu diffinitionem hominis: sed vna species non concurrit, id est non componi- B tur, cum alia ad perficiendum formaliter speciem uel diffinitionem speciei; licet bene materialiter; sicut binnarius & ternarius materialiter concurrunt: scilicet ratione suarum vnitatum ad constitutionem quinarij, in quo non manet forma binarij vel ternarij. Et siquis dicat, ad generationem muli concurrit asinus & æqua; ergo duæ species concurrunt ad coustōnē speciei. Respondetur, ꝙ licet particularis asinus & particularis æqua concurrant ad gñationem muli; tñ asinus & æqua in cōi non ponuntur ad constituēdum formaliter mulum seu diffinitionem muli cum in diffinitione muli non ponatur, neque asinus, neque æqua. Aduerte vltra, quòd quando dicitur in tertia differentia speciei & proprij, quòd species semper inest proprium aũt nō semp inest, dēt intelligi de actu, vt riderenō semp inest hoī, licet aptitudo ad ridendum semper insit ei. C

An genus æqualiter dicatur d' suis speciebus.

QVARTO sciendum ꝙ circa textum incidit talis difficultas, vtrum genus æqualiter dicatur de suis speciebus. Pro cuius solutione supponitur, ꝙ aliquid dici æqualiter de aliquibus, non est aliud, quàm illud prædicari de illis, & non secundum magis & minus, & per oppositum prædicari de aliquibus inæqualiter non est aliud, quàm prædicari de illis mediantibus istis aduerbiis, magis, & minus. Hoc supposito: dico quòd genus prædicatur æqualiter de speciebus, quia non secundum magis & minus, vt ista non conceditur, homo est magis animal, D quàm æquus. Et siquis dicat, homo est perfectius animal, quàm bos, conceditur, ergo est magis animal, negatur consequentia, & ratio est, quia hominem esse perfectius animal, quàm bos non est ipsum magis esse animal, sed est ipsum habere perfectiorem differentiam, per quam animal contrahitur & determinatur ad constitutionem hoīs, quàm sit illa, ꝑ quam determinatur aīal ad bouem. Vñ aduerte, ꝙ imposibile est duas spēs esse æqualis perfectionis in entitate, neq; per potentiam naturalem, neque per potentiam diuinam. Nam deus posset facere duas species æquales perfectionis in entitate. Ideo

An duæ spēs possint esse æqualis perfectionis in entitate.

E Ideo dicebat Arist. quòd inter species eiusdem generis est ordo essentialis; quia vna in entitate est perfectior alia, hoc non est per genus in quo conueniūt, sed per suas differentias. Ex quo sequitur quòd impossibile est duas differentias specificas esse æqualis perfectionis. Aduerte vlterius, quòd nunquàm aliquid propriè dicitur magis vel minus tale, nisi ꝙ habet plures gradus, id est partes perfectionales; hoc ergo non est per genus. Et si quis dicat vnus homo dicitur rationabilior alio; ergo differentia dicitur de speciebus secundū magis & minus. Respondetur, quòd vnus homo dicitur rationabilior alio ad istum sensum, ꝙ vnus homo magis vtitur ratione, quàm alius: vel quia est magis dispositus vti ratione q̃ alius: sed non dicitur rationabilior: ideo rationale non suscipit F magis & minus; licet bene rationabile, quod non est differentia; & sic debet negari consequentia. Etiam vnus homo est risibilior alio, id est magis dispositus ad ridendum, quàm alius; & nō quia risibile suscipiat magis & minus. Et hæc de primo articulo.

8. Metaph. tex. com. 10.

Instātia.

Art. 2. *An tantum sint quinque uniuersalia.*

DVBITATVR primo. Vtrum tantum sint quinque vniuersalia. Respondetur, ꝙ de hoc iam satis visum est supra q. 1. ar. 1. Aduerte tamen, ꝙ talis propositio potest capi dupliciter. Vno modo in sensu proprio, & sic est falsa; & est sensus quinque sunt vniuersalia; & non plura sunt vniuersalia quàm quinque; & illa est falsa, nisi aliquid intelligatur. Alio modo potest capi in sensu improprio: & tunc est sensus; quinque sunt intentiones G vniuersalium specie differentiū, & non plures quàm quinque, vel sicut superius est exposita, quinque sunt vniuersalia, & nō plura, quàm quinque, specie simple differentia. Et hoc capiendo vniuersale secundæ intentionaliter, seu pro ꝑ se significato. Et aduerte quòd ad hoc ꝙ aliquid propriè dicatur vniuersale, requiritur quòd sit limitatū, ideo transcendentia non sunt vniuersalia, licet de pluribus prædicentur. Secundo quòd sit quid vniuocum, ideo æquiuoca non sunt vniuersalia, sicut canis. Tertio ꝙ importet conceptum ꝑ se vnū, ideo illa, quæ important conceptum complexum, sicut diffinitiones, non possunt dici vniuersalia. Sed restat una difficultas, H vtrum in ista prædicatione, Petrus est albus, sit prædicatio quinti prædicabilis de suo subiicibili? Et videtur ꝙ non, quia subiectum & prædicatum pro eodem supponunt, quia albus supponit pro Petro, connotando tamen ipsum habere albedinem, vel pro aggregato ex subiecto & albedine, vt videtur dicere. Scotus in quarto. Respondetur ꝙ ibi est prædicatio quinti prædicabilis. Et ad rationem dicitur, quòd prædicationes nō semper accipiuntur ab illis pro quibus termini supponunt, sed magis secundum significata formalia, quæ appellantur aliquando ab illis terminis. Vnde ista est accidentalis: quia licet albus supponat pro Petro, tamen connotat ipsum habere albedinem, quæ accidentaliter conuenit Petro, ideo dicitur accidentalis, & similiter dicatur de aliis. Sed restat

Ad uniuersale quid requiritur.

Petrus ē albus, an sit prædicatio quinti prædicabilis de suo subijcibili.

A ſtat alia difficultas, vtrum iſta propoſitio, Petrus eſt albus ſit de prædicatione directa vel indirecta. Reſpondetur, quod eſt directa. Vnde omnis prædicatio alicuius prędicabilis de ſuis proprijs ſubiicibilibus, vel ſuo proprio ſubijcibili, eſt de prædicatione directa: ideo falſum eſt illud, quod dicunt aliqui, quod ſolum illa propoſitio eſt de prædicatione directa, in qua ſuperius prædicatur de ſuo inferiori.

Petrus eſt albus qua prædicatio ẽ.

An ſit alia diſtinctio a diſtinctione reali & rõnis.

DVBITATVR ſecundo. Vtrum præter diſtinctionẽ realem & rationis ſit ponenda aliqua alia diſtinctio. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quod aliqui dicentes ſe inſequi doctrinam Scoti, ponunt ſeptem genera diſtinctionum, & tot identitatum. ſ. diſtinctionem rationis, ex natura rei, formalem, realem, eſſentialem, ſe totis ſubiectiue, & ſe

B totis obiectiue: & dicunt quòd iſtæ diſtinctiones ſe inuicem inferunt. Nam dicunt quòd diſtinctio ſe totis obiectiuè infert omnes alias; & ſic conſequenter. Sed iſte modus dicendi eſt falſus: neque eſt de mente Scoti; primo in hoc, quòd ipſi ponunt ſeptem genera diſtinctionum. Secundo in hoc quòd ipſi ponunt iſtas diſtinctiones ſeinuicem inferre; ideo aliter reſpondetur, ponendo aliquas propoſitiones. Prima: præter diſtinctionem rationis ſolum ſunt ponenda duo genera diſtinctionum, ſcilicet realis & formalis. Secunda propoſitio; diſtinctio rationis eſt, quæ fit per actum comparatiuum intellectus vel voluntatis. Vnde illa, quæ ſic ſola diſtinctione rationis diſtinguuntur, nunquàm ſe habent tanquàm duo obiecta formalia; ſed

Sco. In 1. di. 2. q. 4

C ſolum tanquàm vnum, aliter & aliter conſideratum. Ex quo ſequitur, quòd concretum & abſtractum non ſe habent tanquã duo obiecta formalia, vt volunt aliqui. Tertia propoſitio; diſtinctio realis eſt duplex, ſcilicet ſuppoſitorum, & naturarum, quorum vnum non eſt aliud; quemadmodum eſt inter ſuppoſita in diuinis; puta patrem, filium, & ſpiritumſanctum; & iſta ſolum inuenitur in diuinis, & nũquàm in creaturis; quia impoſsibile eſt duas creaturas habere tantum vnam naturã; ſed tot, quot ſunt ſuppoſita, ſunt naturæ, quemadmodum non eſt in diuinis; ſed eſt ibi vna natura in tribus ſuppoſitis. Alia eſt diſtinctio realis

Lapſus quorundã.

D naturarum, quarum vna ſimpliciter non eſt alia; & iſta ſolum inuenitur in creaturis, & inter rem creatam & increatam; & iſta eſt inter omnes creaturas; quarum vna ſimpliciter non eſt alia; & iſta poteſt vocari diſtinctio eſſentialis: quia natura & eſſentia idem ſunt. Quarta propoſitio; diſtinctio formalis eſt illa, quæ eſt inter duas formalitates vel realitates; quarum vna præciſe & adæquate non eſt alia; quemadmodum ſunt realitates ſuperioris & inferioris, diffiniti & diffinitionis; ſubiecti & paſſionum eiuſdem ſubiecti; differentiæ & illius, cuius eſt differentia; attributorum in diuinis intellectus, & voluntatis. Et ſiquis dicat, inferius eſt idem formaliter ſuo ſuperiori; igitur formaliter non diſtinguitur ab eo. Dico, quod diſtinctio formalis, poteſt capi dupliciter. Vno modo ſtricte, prout eſt inter duo extre-

Sc. in prologo. q. 1.

Obiectio

E ma: quorum illud', quod sic distinguitur, non includit aliud in primo modo dicendi per se. Et sic dico, quòd inferius non distinguitur formaliter a suo superiori, cum includat ipsum superius in primo modo dicendi per se. Alio modo capitur magis large, vt est inter duas realitates: quarum vna præcise & adæquate non est alia: quia scilicet in abstracto non prædicantur de seinuicem: Et sic inferius bene distinguitur formaliter a suo superiori: quia realitas inferioris præcisè & adæquatè non est realitas superioris; vt humanitas non est animalitas. Et siquis velit probare, quòd sint plures distinctiones, quàm tres: quia modus intrinsecus distinguitur ab illo, cuius est modus: sicut esse per se à substantia, & non realiter, neque formaliter, cum modus intrinsecus non sit formalitas: ergo erunt plures distinctiones. Respondetur, q talis distinctio potest reduci ad distinctionem formalem; quia modus intrinsecus habet modum formalitatis. Vel aliter dicitur, quòd potest bene poni adhuc vna distinctio, quæ vocatur distinctio modalis. Vnde modus intrinsecus est, qui additus alteri, non variat rationem illius, cui additur, addendo sibi supple aliquam realitatem. Quinta propositio: distinctio se totis obiectiuè, & distinctio se totis subiectiuè non distinguuntur a distinctione reali, uel formali, licet supra ipsas posßint aliquid connotare: quia illa, quæ distinguuntur se totis obiectiuè, aliquando distinguuntur tantum formaliter: sicut risibilitas & flebilitas, quæ distinguuntur se totis obiectiuè. Vnde illa distinguuntur se totis obiectiuè, quæ in nullo conceptu quidditatiuo conueniunt: aliquando distinguuntur realiter, sicut risibilitas & hinnibilitas. Similiter dicatur de illis, quæ distinguuntur se totis subiectiuè. Vnde illa distinguuntur se totis subiectiue, quæ non conueniunt in aliqua realitate potentiali, contrahibili ad ipsa: vt deus, & creatura, & decem prædicamenta. G

Sco. in 1. di. 2. q. 4

Sco. in 1. d. 5. q. 1.

F

Vide forma l. 4. art. 2.

Sc. in 1. di. 8. q. 1. in sol. primi argu. prin.

DVBITATVR tertio. Vtrum Socra. non existente, iste propositiones sint concedendę: Socrates est rationalis, Socrates est homo. Et arguitur quòd nõ: primo sic: omnis propositio categorica affirmatiua de inesse & de præsenti, in qua non ponitur terminus ampliatiuus, subiecto pro nullo supponente, est falsa: igitur tales propositiones sunt falsæ. Et confirmatur: quia secũdum Scotum hæc propositio: Christus est homo, in triduo, erat falsa, & non nisi quia subiectum pro nullo supponebat: igitur. Secundo sic: Omne, quod est rationale, est compositum ex anima rationali & corpore: sed Socrates non existens non est compositus ex corpore & anima rationali: cum anima separatur a corpore: igitur. Tertio sic: Bene sequitur, Socrates est homo: ergo Socrates est, Socrate non existente: sed consequens est falsum: igitur multæ aliæ rationes possent fieri. Vnde pro solutione supponitur, quòd duæ sunt opiniones de hoc

An re non existente, propositio affirmatiua, de ea sit uera.

H

in 3. dist. 11. q. uni. in proposito contra magistrũ senten.

A hoc dubio. Vna est nominaliũ aliquorum, qui dicunt, tales propositiones esse fallas: & quòd nulla est propositio necessaria simpliciter, nisi ista, deus est: vel aliqua talis formata de terminis diuinis: quia quælibet alia potest falsificari. Et ad Porphyrium dicunt, quòd Socrates semper est homo & rationalis, si supple Socrates sit, id est subiecto pro aliquo supponente. Sed ista opinio, non videtur esse de mente Arist. qui in primo Posteriorum ponit scientiam esse impossibilium aliter se habere, id est propositionum infalsificabilium: nec etiam de mente Porphyrij in textu. Dicunt tamen ipsi quòd hoc est de mente Porphyrij: nam dicit Porphyrius in conuenientia drię, & proprij, ꝙ sicut differentia semper adest: ita accidens inseparabile, sed accidens inseparabile, semper adest, Socrate existente: ita etiam differentia, vt puta rationale solum aderit, Socrate existente. Respondetur, ꝙ hoc nihil valet: quia in tali conuenientia ly sicut, non dicit omnimodã similitudinem, vt notũ est. Nam unum, scilicet differentia, est de quidditate alterius: & dicitur de eo per se primo modo, non autem accidens inseparabile: vt ista non est per se, Socrates est simus; Ideo aliter respondetur, quòd tales propositiones sunt veræ & infalsificabiles, sic quòd ista nunquam potest esse falsa; Socrates est homo: siue Socrates sit, siue non sit; quia ad veritatem talium propositionum non requiritur, quòd extrema supponant pro aliquo existen-

Tex. cõ. 9

B

Sc. in 3. di. 22. q. vnic. in propositio ne logica.

te; sed sufficit quod supponant pro aliquo in esse cognito, & quòd componantur adinuicem. Et per hoc soluitur prima ratio, in qua dicunt, quòd omnis propositio affirmatiua & cætera. dicitur. quòd illa non est vera vniuersaliter; sed solum in propositionibus contingentibus de terminis nõ ampliatiuis affirmatiuis. Vnde compositionem extremorum talium propositionũ necessariarum, necessario sequitur conformitas talis compositionis ad terminos. Vnde quandocunque extrema talium propositionum componuntur adinuicem; propositiones constitutæ ex ipsis, sunt semper veræ; quia semper tunc est conformitas actus intelligendi seu propositionis mentalis ad rem cognitam. Et siquis dicat, quare est melius, ꝙ tales propositiones habeant conformitatem, quandocunque formantur, quàm aliæ propositiones. Respondetur quia extrema illarum propositionum sunt talia, & habentia aliam habitudinem adinuicem, quàm alia; & de hoc satis dictum est in summulis, capitulo de suppositione personali. Ad rationes alterius opinionis respondetur; ad primam dicitur, quòd soluta est. Ad confirmationem dicitur, quòd ista propositio, Christus, est homo, ĩ tri duo fuit falsa; non quia subiectũ pro nullo supponebat; sed quia in illis tribus diebus Christus im portabat in se rationem falsam, de qua nihil dicitur vere; nam si aliquid est Xp̃s, necessario hẽt duas naturas in vno supposito; sed in illis tribus die-

C

D

E bus non fuerunt illę naturæ vnitæ: cum humanitas fuerit corrupta. Ex quo sequitur, ꝙ Christus non est suppositum per se hominis: cum importat rationem contingentem, & non conceptum per se vnum: ideo istæ non sunt per se, neq; necessariæ: Christus est homo, Christus est deus. Ad secundam dicitur ꝙ ista propositio, homo est compositus ex corpore & anima: vel ista, rationale est compositum ex corpore & anima, est simpliciter contingēs: & hoc si tale participium dicat actum; sicut vr̄ de rigore sermonis dicere. Si aūt dicat aptitudinem, vel absoluatur à tempore (vt dicunt aliqui) est necessaria. Vnde tenēdo primum modum ad hoc, ꝙ ista sit vera: homo est animal, non requiritur, ꝙ homo sit compositus realiter ex corpore & anima: sed sufficit ꝙ homo & animal sint in esse cognito; ideo non sequitur homo est animal: ergo homo est compositus ex corpore & aīa: quia prima est necessaria: & secunda cōtingens: licet bene sequatur homo est: ergo homo est compositus ex corpore & anima: ideo in ista, homo est animal, ly homo supponit pro homine in esse cognito: & etiam animal pro animali in esse cognito: quod sufficit ad ueritatem talium propositionum. Ad tertiam dicitur: negando cōsequentiam: quia a propositione de est, tertio adiacente ad vnam de secundo adiacente non valet consequentia: vt alias visum est in summulis. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium sit.

G *Tractatu primo.*

Art. 3. CONCLVSIO responsalis ad quæsitum: Conuenientiæ & differentiæ quinque prædicabilium sunt a Porphyrio sufficienter assignatæ. Ad rationes ante oppositum. Ad primam dicitur, ꝙ licet genus nō prædicetur de puribus, quàm differentia eius constitutiua: tamen prædicatur de pluribus, quàm differentia eius diuisiua. Ad secundam dicitur, ꝙ licet genus sit prius natura specie, tamen est posterius posterioritate illationis, siue in inferendo. Ad tertiam dicitur, ꝙ ly pluribus potest capi dupliciter. Vno modo positiuè: vt idem est ꝙ prædicari de multis: & sic est communitas omnium prædicabilium, Alio modo potest capi comparatiue, & sic est proprietas generis. Ad quartam patet solutio in primo articulo: nā capitur ibi prædicari vniuoce large, vt distinguitur contra prędicari æquiuoce, & non stricte, vt idem est, ꝙ prædicari per se primo modo seu quidditatiue. Ad quintam patet solutio in primo notabili, vbi visum est, qualiter prædicabilia conueniunt ad inuicem.

Ly pluribus dupliciter. H

ARISTOTELIS STAGYRITAE,

Peripateticorum principis Liber Categoriarum.

Quem nostri. De Prædicamentis inscribunt.

QVAESTIO PRAEAMBVLA.

An de prædicamentis sit scia logicalis.

QVAERITVR vtrũ de prædicamẽtis sit scientia logicalis, ab aliis distincta, habens pro subiecto adæquato aliquod intentionale cõe, vniuocum decem prædicamentis. Arguitur primo cõtra primam partem: quia omne, quod scitur, scitur per demonstrationem & diffinitionem: sed prædicamentorum non est diffinitio: igitur de ipsis non est sciẽtia. Minor probatur, quia diffinitio datur per genus & differentiam: sed decem prædicamenta non habent genus & differentiam; igitur ipsorum non est diffinitio. Secũdo sic: Illud, de quo habetur scientia, dẽt habere aliquid prius, per quod passio demonstretur de i: so: sed decem prędicamenta nõ hñt aliquid prius ipsis: cum sint prima principia; igitur. Tertio sic; De prædicamẽtis; est scia metaphysicalis, cum decem prędicamenta sint partes subiectiuæ ipsius entis; igitur de ipsis non est scia logicalis. Quarto sic; Prædicamentum continetur sub vniuersali: ergo de ipsis non est alia scientia a scientia vniuersalis. Quinto sic: Prędicamentum est ens per accñs: sicut genus generalissimum: ergo de ipsis non est scientia. In oppositum arguitur auctoritate Arist. tradentis nobis sciam de prædimentis. In qõne erunt tres articuli, sicut in cæteris quæstionibus.

D *Art. 1.*

Prædica menti acceptiones.

PRIMO sciendum, quòd prædicamentum põt capi dupliciter. Vnomodo primæ intentionaliter: & sic non est aliud q̃ illud, quod est cõius in aliqua coordinatione, quẽadmodum est substantia in coordinatione substantiæ & quantitas in coordinatione quantitatis. Et tunc dico, q' prædicamenta per se sunt de consideratione metaphysici; cum sint partes subiectiuæ entis; & de per accñs sunt de consideratione logici: cũ logicus per se non consideret res neque voces, nisi pro quanto attribuuntur ipsis intentiones logicales. Aliomodo capitur secundæ intentionaliter, vt est intentio

E secunda attributa communiori alicuius coordinationis, sicut substantiæ vel quantitati. & sic de alijs: & sic ꝑ se consideraƭ a logico: nam logicus per se consi derat secundas intentiones. Aduerte vltra, ꝙ prædicamentum adhuc capitur dupliciter. Vno modo pro communiori alicuius coordinationis: quemadmodum dicimus ꝙ substantia est prædicamentum, quantitas est prædicamentum, & sic de alijs. Aliomodo capitur pro coordinatione aliquorum se habentiū adinuicem secundum sub & supra, incipiendo ab illo communiori, & procedendo ad species subalternas specialissimas, & in diuidua in quibus saluatur ratio illius communioris. Et sic ca pitur cum dicitur, ꝙ aliquid est in prædicamento. i. in coordina F tione vel de coordinatione aliquorum se habentium, secundū sub & supra in ratione generis speciei vel indiuidui.

Quo inueniatur subiectū huius scientiæ. SECVNDO sciendum ꝙ ad inueniendum subiectum huius scientiæ oportet inuenire aliquod intentionale, in quo decem prædicamenta vniuocentur: & quod attribuatur illis decem prædicamentis: & illud intentionale est id cui adæquate, & prius conuenit ista passio, ordinabile: & in quo decem prædi camenta vniuocantur: quid autem sit illud, forte non hēt nomen impositum: sed posset suppleri per istud complexum, vniuersale ordinabile in genere: nō tamen quòd illud complexum, scilicet vniuersale ordinabile in genere sit subiectum, nisi circun locutiue: vt circunloquiƭ nobis aliquod intentionale incomple- G xum, cui ordinabilitas adæqua te & per se conuenit: & illud po test dici vniuersale determinatum sub aliqua ratione, per quā ordinabilitas sibi adæquate potest conuenire. Dicunt tamen aliqui, ꝙ illud est prædicamentum; quod tamen non videtur multum probabile: cum prædimentum & generalissimum sint sinonyma: sed generalissimum non videtur esse subiectum, cū contineatur sub genere, quasi pars in modo sub suo toto.

An tantum sint decem generalissima. TERTIO sciendum ꝙ incidit vna difficultas, vtrum tan tum sint decem generalissima. Et videtur ꝙ sint plura: quia tot modis dicitur vnum oppositorum quot modis dicitur & reliquū: sed generalissimum & specialissimum sunt opposita: igitur tot erūt generalissima, quot & specialissima: sed multo plu- H ra sunt specialissima quàm decem: igitur. Secundo sic: Sicut actio & passio distinguuntur ad inuicem, ita agere & pati: sed actio & passio faciunt duo generalissima: ita etiam agere & pati, & per consequens erunt plura. Item tantum est vnū prædicamentum substantiæ: ergo tā tum erit vnum prædicamentum accidentis cum substantia & ac cidens opponantur. Quarto sic. Prædicamentum nihil est; igiƭ non sunt decē ꝑdicamenta. Añs probaƭ: q̃a vel esset genus generalissimum: qđ non: q̃a tunc substantia non esset in prædicamen to: q̃a tūc esset in seipsa: vel ꝑdi camentū est coordinatio oīum illorū, q̃ sunt in tali coordinatio ne, qđ est falsum: q̃a nulla vr̄ esse coordinatio oīum substantiarū sed plures. Respondetur, ꝙ decem

A decem sunt prædicamenta primæ intentionaliter capta & non plura: & hoc non distinguendo inter concretum & abstractum: quia concretum & abstractum in eodem genere ponuntur: cum termini dicantur reponi in prædicamento quo ad significata formalia, & non quo ad materialia. Ad rationes ad primam dicitur, quòd generalissimum & specialissimum non sunt opposita: sed magis disparata: ideo non oportet quòd tot modis dicatur vnum & reliquum. Ad secundam dicitur negando consequentiam: & ratio est: quia concretum & abstractum pro vno computantur: cum habeant idem significatum formale: sub alio tamen & alio modo significandi. Ad tertiam dicitur, quòd substantia & accidens nō se habent vt opposita: sed ma-

B gis vt disperata siue capiantur primæ intentionaliter: siue secundæ intentionaliter: & ideo nō valet consequentia. Ad quartam patet solutio in primo notabili, vbi visum est quomodo prædicamentum capitur dupliciter.

Prædicamētorum primū intentionaliter captorū distinctio.

QVARTO sciendum ꝙ prædicamenta primæ intentionaliter capta, possunt distingui dupliciter. Vnomodo a priori: & sic dico, quòd distiguuntur a seinuicem per suos modos intrinsecos: vt substantia distinguitur a quantitate per suum proprium modum intrinsecum qui est esse per se: & similiter dicatur de aliis. Aliomodo possunt distingui a posteriori: & sic distinguuntur per suos proprios modos prędicandi de prima substantia. Vnde proprius modus prædicandī substantiæ est prædicari in quid de prima substātia, C cuius quæsitiuum est quid. Sed proprius modus prædicādi quātitatis est prædicari in quātum, quanti, quot, vel quotiens: cuius quæsitiuum circunloquitur per hoc complexū quāti quot. quantum quotiens. Sed proprius modus prædicandi ad aliquid est prædicari in hoc ꝙ est respectiue se habere ad aliud: cuius quæsitiuum circunloquitur per hoc complexum, quomodo se habet hoc ad aliud. Sed proprius modus prædicādi qualitatis est prædicari in quale de prima substantia vel qualiter, cuius quæsitiuum circunloquitur per hoc cōplexum quale vel qualiter. Proprius modi prædicandi actionis de prima substantia est prædicari in quod agit: cuius quæsitiuū circunloquitur per hoc complexum quod agit, vel quid agit. Modus passionis est prædicari a quo patitur, cuius quæsitiuū circunloquitur per hoc complexū D quid patitur. Modus prędicandi vbi est prędicari in quo. qua, vbi & vnde, cuius quæsitiuū circunloquitē per ista quatuor quo qua. vbi, & vnde. Modus prædicandi qn̄ de prima substantia est prædicari in qn̄: cuius quæsitiuū est qn̄. Modus prædicandi situs de prima substantia est prædicari in qualiter est situatum: cuius quæsitiuum circunloquitur per hoc complexum qualiter situatum est. Proprius modus prædicandi habitus est prædicari in qualiter habituatum est: cuius quæsitiuum circunloquitur nobis per hoc cōplexū qualiter habituatum est; & de istis per ordi

B nem visum est in summulis, & qualiter sint intelligenda: & hęc de primo articulo.

DVBITATVR primo vtrum ista scientia, quæ dicitur scientia pręducamentorum, sit de rebus vel de vocibus. Pro responsione ad istud dubium duæ ponuntur opiniones. Prima: est nominalium dicentium quòd ista scientia est de vocibus & terminis: quod probant. Primo auctoritate Boetii dicentis, quòd intentio huius libri est de nominibus & vocibus res significantibus. Item totus processus huius scientię videtur esse de vocibus & terminis: vt patebit in diuisionibus. Alia est opinio, quòd ista scientia sicut & qualibet alia scientia tradita in aliis libris logicæ: est de secundis intentionibus attributis rebus vel vocibus: quæ intentiones. nec sunt voces, neque sunt termini: F hæc enim scientia sicut & quælibet alia est de subiecto sibi adequato: ideo quærere de quo hęc scientia sit, non est aliud quærere quàm de quo subiecto hæc scientia sit: modò notum est quòd hæc scientia non est de vocibus tanquam de subiecto attributionis: sed est de aliquo intentionali, quod vniuoce cōuenit decem p̄dicamētis, qđ dr̄ vniuersale ordinabile in genere, saltem circūlocutiue, vt prius visum est. Similiter de nullo videtur esse sciētia nisi de subiecto suo attributionis tanquam de scibili remoto & de conclusione: in qua ostenditur passio illius subiecti de illo subiecto tanquam de scibili propinquo & totali: & hoc

Sco q. 1. prolo. arguēdo cōtra domi nū Aegi. et quæst. 1. quot. art. 1. in acceptionib' rei.

G capiendo scientiam pro simplici habitu. Et aduerte quòd hæc scientia non dicitur de decem prædicamentis sic quòd decem prædicamenta sint subiectum huius scientiæ: quia oportet subiectum scientiæ esse vnum: sed decem prędicamenta non sunt vnum: igitur. Sed dicitur scientia de prædicamentis tanquam de illis, quibus attribuitur subiectum huius scientiæ, quod est vniuersale ordinabile in genere secundum sub & supra. Ad rationes alterius opinionis dicitur: primo ad auctoritatem Boetii, quòd ibi capiebat actiuum pro passiuo, sic quòd est sensus, quòd hæc scientia est de rebus id est intentionibus per voces significatis. Vel potest dici quòd hæc scientia minus principaliter est de vocibus & terminis: & principaliter de secundis intentionibus: quia H si esset principaliter de vocibus, sequeretur quòd surdus non posset habere hanc scientiam: quod falsum est. Ad aliam dicitur quòd processus huius libri non sit de vocibus vel de rebus ad ostendendum, quòd hæc scientia sit de rebus vel vocibus: sed ad ostendendum quæ sunt illa quæ reponuntur in prędicamentis: nam hæc scientia non est de illis, quæ reponuntur in aliquo decem prædicamentorum: sed de secundis intentionibus, quæ in nullo illorum decem prædicamentorum reponuntur: ideo hęc scientia solum secundario considerat illa, quæ reponuntur in prędicamento siue sint res siue voces.

Dubita-

An voces, termini res vel sc'dæ intentiones reponãtur in pdicamēto.

A DVBITATVR secundus Vtrum voces seu termini vel res, vel secundæ intentiones reponanť in prædicamēto. Respondetur breuiter, ꝙ res primę intentionis finitę & limitatę vni uoce incõplexe significate principaliter reponuntur in prædicamento: non quidē ꝓm esse reale quod habent in re, sed ꝓm esse cognitũ. Nã rē reponi in prædicamento non est aliud, q̃ rem concipi in ratione superioritatis vel inferioritatis. Ex quo sequitur primo ꝙ res non reponuntur in prædicamento sicut vaccę in stabulo; nec oportet vaccam trahere per caudam ad ipsam reponendum in prædicamento. Sequiť secũdò ꝙ cessante intellectu, res non sunt actualiter iu pdicamento. Dr̃ notan-

B ter res primę intentionis: quia res secundę intentionis nõ sunt in aliquo decem prædicamentorum, licet possint poni in prædicamento entis rationis. Dicitur notanter limitate: quia transcendentia non sunt in prædicamento. cuiusmodi sunt ens vnũ verum. Dicitur notanter finite: quia res infinita non reponitur in prædicamēto cuiusmodi est deus: quia non se habet neq; vt genus neq; vt species neq; vt indiuiduũ. Dicitur notãter incomplexe significate: quia complexa vt complexa nõ sunt in prædicamento. Dicitur notãter principaliter: quia termini & voces personaliter sumptę sunt bene minus principaliter tanquam signa, in prædicamento: & quod hoc sit minus principaliter patet: quia iste terminus homo, non reponeretur in prædicamento substantiæ, nisi

Vnde trinum pra dicamentum positum a Scoto istis.

C substantiam significaret: Videtur ergo ꝙ res primo sunt in prædicamento. cum propter ipsas termini vel voces sunt in tali vel tali prædicamento. Et aduerte ꝙ termini dicuntur esse in prædicamento ratione suorum significatorum formalium & non materialium: vt albũ est in prædicamento qualitatis ratione sui formalis significati, ꝙ est albedo: & non in prædicamento, substantię licet supponat ꝓ substantia q̃ est suum significatum mãle. Et siquis dicat, illa solum sunt in pdicamento, quæ subijciuntur & prędicantur: sed soli termini dicuntur subijci & prædicari ēt vniuersales vel singulares & non res: ergo soli termini sunt in prædicamento & non res. Secũdo illa sunt prin-

D cipaliter in prædicamento: de quibus fiunt diuisiones in hac scientia: sed de vocibus fiunt diuisiones, igitur. Minor patet nã in prima diuisiones dicitur: Eorum quæ dicuntur, quædam dicuntur cum complexione: quædam sine complexione: modo complexio & incomplexio solum attribuuntur vocibus. Itē dicitur in alia diuisione. Eorum quæ secũdum nullam complexionem dicuntur, singulum aut significat substãtiã aut quantitatem: sed voces sic dicuntur significare: igitur &c. Respondetur ad primam, quòd prædicari & subijci potest capi dupliciter. Vnomodo vt idem est ꝙ proferri vel scribi mediante copula: & sic soli termini bene dicuntur subijci vel prædicari. Aliomodo vt idem est quòd cõcipi vel terminum enunciari: & sic res dicuntur subijci & prædicari:

E dicari: immo illa quæ sic subijciuntur & p̄dicantur primo & principaliter subiiciuntur & p̄dicantur. ita q̄ termini subiiciũtur & p̄dicant rõne significatorum pro quibus supponunt: ita q̄ nõ est ordo inter voces significatiuas nisi ratione cõceptus significati: Ideo vox non dr̄ vniuersalis neq; singularis, nisi rõne cõceptus per ipsam signati. Et aduerte q̄ rem subijci vel p̄dicari, non est aliud q̄ rem concipi in ordine ad aliam mediante subiecto vel p̄dicato ꝓpõnis mentalis: rem ergo subijci nõ est ipsam poni in propositione. Et si quis dicat contra, quia illa quæ subijciuntur & p̄dicantur ponuntur in propõne, cum sint partes propõnis: sed res non ponuntur in propõne: igitur. Respondetur, q̄ aliquid dicitur

F poni in ꝓpositione dupliciter. Vnomodo intrinsece, & sic soli termini dicuntur poni in propositione. Aliomodo obiectiuè & extrinsecè: & sic res bene dicuntur poni in propositione saltem mentali, quia concipiuntur mediante propositione. Ex quo patet q̄ rem poni in propositione, non est aliud q̄ ipsam concipi vel enunciari mediante propõne. Ad secundam dr̄, q̄ in illa diuisione capitur dicuntur, pro concipiuntur: ita q̄ est sensus quædam dicuntur cum complexione .i. concipiuntur complexe, & quædam incomplexe. Ad tertiam dicitur, q̄ ibi accipitur actus signatus pro actu exercito: ita q̄ est sensus: Eorum quę secundum nullam complexionem dicuntur .i. concipiuntur; singulum significat substantiã, idest est substantia, aut quantitas, aut qualitas: vel potest G

dici, q̄ istę diuisiones dantur de vocibus tanquã de illis quæ minus principaliter ponuntur in prædicamento.

An illa q̄ reponũtur in p̄dicamento eodem modo reponãtur.

DVBITATVR tertio, vtrum illa quæ reponuntur in p̄dicamento, eodem modo reponantur. Respondetur quòd de numero eorum quæ in prædicamento reponuntur q̄dã sunt quæ directè reponuntur: cuiusmodi sunt genera & species & indiuidua: vt animal, homo, sortes. Quædam indirectè: cuiusmodi sunt differentiæ, quæ sunt in illo prædicamento indirectè, in quo sunt illa quorũ sunt differentiæ: vt rationale est in illo prædicamento, in quo ponitur homo; & differentia indiuidualis sortis est in illo, in quo est sortes. Quædam reponuntur reductiuè: & ista sunt H

multiplicia; nam quædam reponuntur reductiuè tanquã passiones: vnde passio est semper in illo prædicamento, in quo est illud cuius est passio: sicut risibile est in illo prædicamento in quo est hõ. Ex quo sequitur q̄ licet passio formaliter importet aptitudinem seu respectum aptitudinalem; tamen non est in p̄dicamẽto relationis, sed in illo, in quo est illud cuius est passio: licet etiam subiectum & passio distinguantur formaliter: non tamen sequitur q̄ ponantur in diuersis prædicamẽtis: quia ad hoc quòd aliqua reponantur in diuersis prædicamentis non sufficit distinctio formalis, sed requiritur distinctio realis: cum decem prædicamenta à seinuicem realiter distinguantur. Quædam etiam reponuntur re

ducti-

A ductiuè tanquam partes: & sic dico quòd tam partes essentiales quàm integrales sunt reductiuè in illo prædicamento in quo est illud, cuius sunt partes: vt anima Petri in prędicamento substantiæ, & materia eius, etiam caput & brachium eius. Quædam reponuntur reductiuè & quasi per accidens: quæ habent modum principij & termini; sicut punctum lineæ reponitur in prædicamẽto in quo reponitur linea. Et si quis dicat: punctum non est quantitas: ergo non est in prædicamento quantitatis. Respondetur concedendo antecedens & negando consequentiam: quia licet ad hoc quòd aliquid sit directè in prædicamento quantitatis oportet quòd sit quantitas: tamen ad hoc ꝙ aliquid sit in prę-

B dicamento quantitatis reductiuè non oportet ꝙ sit quantitas: sed sufficit quòd se habeat vt aliquid quantitatis: cuiusmodi sunt puncta in linea: instantia in tempore: & mutata esse in motu. Quædam sunt quæ solũ per accidens reponuntur: vt priuationes. Vnde priuatio capta pro per se significato, scilicet pro negatione alicuius in subiecto apto nato est in illo prędicamento de per accidens, in quo est suus habitus seu illud cuius est priuatio; vt cęcitas est in illo prædicamento, in quo est visus vel videre. Sed si capiatur pro aptitudine quã connotat in subiecto, erit in illo in quo est illud cuius est priuatio. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium ponitur.

Art. 3. CONCLVSIO responsalis: De prædicamentis secundè intẽtionaliter captis potest esse scientia logicalis: sed non de prędicamentis primæ intentionaliter captis vt visum est. Ad rationes. Ad primam dicitur, ꝙ prædicamentum siue capiatur primæ intentionaliter, siue secundæ intentionaliter habet diffinitionem: nam prędicamẽtum seu generalissimum fuit diffinitum in prædicabilibus. Ad secundam dicitur, ꝙ bene verũ est quòd illud de quo habetur scientia debet habere aliquid per quod passio demonstretur de subiecto: sed ex isto non sequitur quin prędicamenta sint prima principia in suis coordinationibus saltem prima prioritate naturæ. Dicitur vlterius quòd hęc scientia non dicitur scientia prædicamentorũ eo, quòd prædicamentum sit subiectum; neque eo quòd decem prędicamenta sint subiectum: sed denominatur scientia prędicamentorum tanquam ab illis, quibus attribuitur subiectum huius scientiæ, quod est aliquod intentionale vniuocum ad ipsa. Ad rationes alias patet solutio.

C *De quib. ꝑdicamẽtis ẽ sciẽtia logicalis.*

D

Æquiuoca dicuntur, quorum nomen solum commune est; secundum vero nomen substantiæ ratio diuersa: vt animal & homo, & quod pingitur &c.

ISTE EST liber prædicamentorũ Arist. in quo ipse intẽdit determinare de ꝑdicamẽtis. Et cõtinet tres tractatus ꝑtiales. In primo determinat de antepredicamen-

Diuisio libri ꝑdicamentorum.

B dicamentis. In secundo de prædicamentis. Et in tertio de post prædicamentis. Primus tractatus diuiditur in tria capitula. Primum diuiditur in tres partes. In prima ponit diffinitionem æquiuocorum dicens. Aequiuoca dicuntur: quorum solum nomen est commune & secūdū illud nomen ratio substantię est diuersa: vt animal homo, & animal quod pingitur: idest aīal viuum & animal pictum sunt æquiuoca æquocata in hoc nomine animal: quorum solū nomen est commune. s. hoc nomē animal: & ſm illud nomen rō substantiæ est diuersa. Hanc vltimam particulam probat: quia si quis asignet quid sit vtrunq; illorum, asignabit cuilibet aliā & aliam rationem. i. diffinitionem inquantum sunt animalia:

Ante p̄dicamenti diuisio.

F ita ꝙ non est vna & eadem rō animalis viui & animalis picti. In secunda parte ponit diffinitionem vniuocorum, dicēs: Vniuoca dicuntur quorum nomen est commune & secūdum illud nomen rō substantiæ est eadē: quod probat per exemplum: vt homo & bos sunt vniuoca huius nominis animal: quia s. homini & boui hoc nomē animal est commune: & diffinitio eius est eadem illis. Quod probat: quia si quis diffiniat hominem & bouem inquantum sunt aīalia, asignabit eandem rationem vtriq;. In tertia parte ponit diffinitionem denominatiuorū, dicens: Denominatiua dicuntur quæcunque ab aliquo solo casu differunt, & secūdum illud nomen habent appellationem: vt grammaticus à grammatica, & fortis à fortitudine.

Eorum quæ dicuntur: alia quidem secundum complexionem dicuntur: alia vero siue complexione. G

ISTVD EST secundum capitulum huius tractatus, in quo determinat Aristot. de secūdo antepraedicamento, quod est diuisio: & continet duas partes, secundum ꝙ sunt duæ diuisiones antepraedicamentales. In prima parte ponit primam diuisionem, quæ est hæc: Eorum quæ dicuntur quædam dicunē cū complexione: vt homo currit, homo vincit. Alia vero sine complexione: vt vincit, currit. In secunda parte ponit secundā diuisionem, quæ est hæc: Eorū quæ sunt, alia dicuntur de subiecto, in subiecto vero nullo sunt: vt homo dicitur de subiecto. s. de aliquo homine & non est in subiecto: quia non est accidēs. H Alia sunt in subiecto & de subiecto nullo dicuntur: ratione cuius Arist. antequam exemplificet, notificat quid est esse in subiecto dicens: ꝙ esse in subiecto est esse in aliquo non quidem sicut pars in toto, sed sicut accidens in subiecto: vt quædā grammatica est in subiecto. s. in anima: & nō dicitur de aliquo subiecto. i. de aliquo inferiori: Nam dici de subiecto non est aliud quàm superius prædicari de inferiori. Similiter quoddā album est in subiecto. s. in corpore. Omnis enim color in corpore est, de subiecto vero nullo dr̄. Alia vero dicuntur de subiecto & sunt in subiecto vt grāmatica est in subiecto. s. in anima, & dr̄ de subiecto puta de hac grammatica & de hac grā mati-

A matica. Alia sunt quæ nec dicũtur de subiecto nec sunt in subiecto: vt aliquis homo, aliquis equus: nihil enim horum est in subiecto nec de subiecto dicit. Circa quod subdit Aristo. vnum documentum dicens: φ vniuersaliter quæcunque sunt indiuidua & vnum numero de nullo subiecto dicuntur, in subiecto vero ea nihil prohibet esse: vt quædam grammatica bene est in subiecto.

Quando alterum de altero prædicatur ut de subiecto q̃cunq; de eo quod prædicatur, dicuntur &c.

ISTVD EST tertium capitulum huius tractatus: in quo determinat de tertio anteprædicamento, quod est regula: & cõtinet duas partes secũdum duas
B regulas anteprædicamẽtales. In quarum prima ponit primã regulam: quæ talis est. Quando alterum de altero prędicatur vt de subiecto, quæcunq; de eo q̃d prædicatur dicuntur, omnia & de subiecto dicuntur: vt homo prædicatur de quodam homine: & animal prædicatur de homine: igitur animal prædicatur de quodam homine: quidam enim homo & homo est & animal. In secunda parte ponit secundam regulam: quæ talis est: Diuersorũ generum & nõ subalternatim positorum diuersæ sunt species & differentiæ; vt animalis & scientiæ, quæ sunt duo genera diuersa sunt diuersæ species & differentiæ: q̃a gressibile, volatile & bipes sunt differentiæ animalis: nulla enim earum est differentia scientiæ: vna enim scientia non differt ab alia in eo φ est bipes vel volatilis. Et quia aliquis posset credere φ vniuersaliter diuersorum generum essent diuersæ d̃riæ: C ideo remouet dubium dicens: φ subalternorum generum nihil prohibet esse easdem d̃rias: quia superiora de inferioribus prædicantur: & quæcunq; sunt d̃riæ prædicati eædem erunt & subiecti. Ex quo sequitur quòd notanter dictum est in regula diuersorum generum, & nõ subalternatim positorum.

An antepradicamenta sint rectè assignata.

QVAERITVR Vtrũ diffinitiones diuisiones & regulæ anteprædicamentales sint sufficienter in textu assignatę. Et arguitur contra primam partem: quia si diffinitiones æquiuocorum & vniuocorum essent sufficienter assignatæ sequerentur aliqua inconuenientia. Primũ: D φ in verbis & accidentibus nõ esset æquiuocatio. de verbis patet: quia non habent nomen cõmune. de accidentibus patet: quia non habent rationem substantiæ. Secundum inconueniẽs φ prædicamenta non vniuocarentur in ente: cum ens non habeat rationem. Secundo sic: Aequiuoca & vniuoca non possunt diffiniri; igitur &c. Antecedens multipliciter probatur. Primo: quia omne diffiuibile est vniuocum: sed æquiuoca nõ sunt vniuoca: cum æquiuoca & vniuoca sint opposita: igit̃ &c. Sc̃dò q̃a oẽ diffinibile est aliq̃d vnum: sed æquiuoca & vniuoca non sunt aliquod vnum: igitur. Tertio: quia diffinitio æqui

uocorum

E uocorum daretur de rebus vel de intentionibus non de rebus: quia logicus non diffinit res: neque de intentionibus: quia rō illorum non est diuersa. Tertia arguitur sic: Ex diffinitione denominatiuorū sequuntur aliqua inconuenientia: igitur. Antecedens patet; quia sequeretur ꝙ homo & animal essent denominatiua cum differant, solo casu a suis abstractis. Secunda sequæretur ꝙ istæ propositiones non essent denominatiuæ, mulier est grammatica hoc est studiosus: cum illa denominatiua, .s. grammatica & studiosus non differāt à suis abstractis solo casu. Quarto sic arguitur contra secundam particulam: Diuisiones antepraedicamentales, nō sunt sufficienter positæ: igitur. Antecedens patet primo: quia

F membra primæ diuisionis non sunt opposita, cum vnū sit pars alterius: etiam omnis res est incomplexa: ergo nulla res dicitur cum complexione. Secundo: quia secunda diuisio datur per terminum æquiuocum. s. ꝑ illum terminum subiectum: igitur non est bona. Quinto sic arguitur contra duas regulas. Primo contra primam: quia oē quod dr̄ de aliquo, est in illo: sed superius nō est in inferiori: igitur. Secundo, non sequit̄ hō est aīal: aīal est genus: ergo hō est genus. Itē non sequit̄ sortes est hō: hō est primo risibilis: ergo sortes est primo risibilis. Quarto contra secundā regulā: quia scientia & animal sunt diuersa genera nō subalternatim posita: & tñ hñt eandem dr̄iam .s. rationale: igitur. In oppositum est philosophus in textu.

In quæstione sicut in cæteris erunt tres articuli. G

Art. 1. Primo sciendum pro diffinitione æquiuocorum, ꝙ duplex est æquiuocum. s. æquiuocum æquiuocans & æquiuocū æquiuocatum: & quodlibet potest capi dupliciter. Vnomodo primæ intentionaliter: alio modo secundæ intentionaliter. Aequiuocum æquiuocans primæ intentionaliter, non est nisi vox vel terminus plura significans diuersis conceptibus totalibus non synonimis: quemadmodum est iste terminus canis, qui plura significat diuersis cō ceptibus. Sed secundæ intentionaliter non est nisi relatio rationis talis vocis ad suum significatum vel ad sua significata, quæ propriè dicitur significatio. Vnde istius vocis canis ad sua significata vel ad suum H significatum est respectus rationis vnus vel plures: puta tot quot significata habet; & quilibet illorum dicitur æquiuocum æquiucans secundæ intentionaliter captum. Et siquis dicat quomodo poterit quis cognoscere ꝙ aliqua vox est æquiuocum æquiuocans. Respondetur ꝙ quando aliqua vox plura significat & nō importat aliquid ipsis commune: tunc cognoscitur ꝙ est æquiuocum æquiuocans: vt canis est æquiuocum æquiuocans ad canem latrabilem piscem marinum & sidus cœleste: quia significat ista, & non importat aliquid ipsis commune. Similiter æquiuocum æquiuocatum potest capi dupliciter. Vnomodo prime intentionaliter: & sic non est nisi significatum vel significata termini

Aequocum duplex.

Aequocum æquiuocans quō cognoscitur.

A mini æquiuoci: vt significata huius termini canis dicuntur ęquiuoca æquiuocata primę in tentionaliter capta. Aliomodo capitur secūdę intentionaliter: & sic non est nisi respectus rationis ipsius significati ad terminum ęquiuocum significantem: & sic capiuntur æquiuoca in textu quando diffiniūtur: quorum diffinitio debet sic intelligi; Aequiuoca æquiuocata dicuntur: quorum nomen est commune.i.vox est eadem: ita quòd capitur in ibi nomen large,vt se extendit ad vocem; Et secundum illud nomen ratio substantiæ est diuersa.i. conceptus est diuersus:ita quòd per illam vocem non importatur aliquod commune illis significatis. Et est duplex æquiuocum ęquiuocans scilicet a casu quod B importat plura æque primo diuersis conceptibus: vt canis. Aliud est æquiuocum a consilio quod importat plura diuersis conceptibus; vnum tamen per prius & reliquum per posterius seu per comparationem ad aliud; vt animal respectu animalis viui, & animalis picti.

Vniuocū duplex. SECVNDO sciendum, quòd duplex est vniuocum scilicet vniuocum vniuocans; & vniuocum voiuocatū. Et quodlibet illorum potest capi dupliciter. Vnomodo primæ intentionaliter: aliomodo secundæ intentionaliter. Vnde vniuocū vniuocans primæ intentionaliter, est terminus significans aliquid commune pluribus, & significans illa plura secundario: vt ista vox homo, respectu Petri & Ioannis, & sic de alijs, dicitur vniuocum vniuocans C primę intētionaliter; Petrus & Guillermus dicuntur vniuoca vniuocata primę intentionaliter capta. Sed vniuocum vniuocans secundæ intentionaliter nō est aliud quàm respectus rationis vocis significantis ad commune vel ad illa plura quibus est commune; vt respectus rationis ipsius vocis homo, ad Petrum & Guillermum,dicitur vniuocum vniuocans secundæ intentionaliter. Sed vniuocum vniuocatum primę intentionaliter est aliquid commune primario per vnam vocem significatum,vel iuferiora illius communis secundario significati per eandem vocem. Sed vniuocū vniuocatum secundæ intentionaliter captum est respectus rationis significatorum secundariorū ad vocē,quæ secundario illa significat; vt respectus rōnis D Petri & Guillermi ad istā vocē hō dicuntur vniuoca vniuocata scdę intētionaliter capta: & sic accipiuntur in textu.Ex quo sequitur quòd tam in diffinitione æquiuocorum quàm vniuocorum accipitur nomen large pro voce & accipitur ratio pro conceptu; & potest intelligi tam de conceptu formali, qui est subiectiue in intellectu; quā obiectiuali qui est inclusus in inferioribus; tamen magis proprie de conceptu obiectiuali. Ex quo sequitur quòd illud est vniuocum vniuocans ad aliqua quod importat aliquid commune illis. Sed restat vna difficultas an ad vniuocationem sufficiat vnitas conceptus formalis,mediāte quo omnia vniuoca concipiuntur, vel *Dubitatio.* vtrum

E vtrum requiratur q talis terminus importet aliquid commune pluribus.s.conceptum obiectiualem. Dicunt aliqui q ad hoc quod aliqua vox sit vniuoca, sufficit q significet sua signata vniuoco conceptu.i.actu vnico intelligendi: sic q in significando ea subordinetur tantum vnico cōceptui. Sed ad hoc q aliqua vox sit æquiuoca: requiritur & sufficit q significet plura mediātibus conceptib⁹ diuersis totalibus non sinonimis. Sed contra hoc arguitur: quia si sic sequeretur q omnia vniuoca vniuocarētur in ratione specifica: quia omnia possunt vnico actu concipi: sicut prima intelligentia cōcipit distinctè omnia vno actu seu conceptu. Item si omnes rosæ dicerentur esse eiusdē speciei præcisè propter identitatem conceptus formalis, quemadmodum dicunt, eadem ratione omnes rosę deberēt dici vna rosa numero propter identitatem numeralem talis cōceptus.

F Etiam sequeretur q hoc nomē canis esset vniuocum ad canem latrabilem, piscem marinum, & sidus cœleste: cum omnia illa vnico actu intelligendi possunt concipi. Ideo aliter dicitur, q ad hoc quod aliqua vox sit vniuoca: non sufficit vnitas conceptus formalis: sed requiritur q talis vox significet primario aliquid commune illis; sicut homo signāt humanitatem primario quæ est communis suis inferioribus. Et valet ista diffinitio ad cognoscendum illa quæ reponuntur in prædicamento: cū æquiuoca in quantum æquinoca non reponantur in prædicamento.

Scot. ī 1. d. 3. q. 3. de vniuocatiōe en tīs & in dis. 8. q. 2. 3.

TERTIO sciendum, quòd diffinitio denominatiuorum sic intelligenda: Denominatiua dicuntur supple concreta quæcunque.i. quæ supple à suis abstractis solo casu.i. solis terminationibus differunt supple drīa quæ attenditur ex parte vocis: & secundum illud nomen denominatiua supple habent appellationem.i. denominationē à suis abstractis: vt albus dr̄ albus ab albedine, & grammaticus à grāmatica. Ex quo sequitur q ibi accipitur, quæcunq; particulariter: quia alias propositio esset falsa: cum prædicaretur vniuersale vniuersaliter sumptum. Capitur etiam ibi numerus singularis pro numero plurali: quia nulla sunt concreta quæ differant sola terminatione à suis abstractis, sed pluribus. Et aduerte q ibi diffiniuntur denominatiua secundum rem & vocē simul secundæ intentionaliter capta: quæ non sunt aliud q̄ respectus rationis concretorum ad abstracta, à quibus habēt denominationem. Pro cuius declaratione supponitur q triplex est denominatio. Prima est secundum vocem tantum: secunda est secundum rem tantum: & tertia secundum rem & vocē simul. Denominatio secundum vocem tantum: est cuius denominatiuum seu concretum conuenit cum abstracto in principio dictionis & differt in fine: non tamen significat idem cum eo in significato principali quēadmodū sunt studiosus & studium: studiosus enim significat virtuosum: & studium significat exercitium & laborem. Denominatio vero secundum rem tan-

G *Sco. in 1. d. 12. q. 1. in sol. 1. arg. princip.*

H

A tum est, cuius denominatiuum conuenit in principali significato cum abstracto sed nō in principio dictionis: vt studiosus & virtus. Sed denominatio secundū rē, & vocē simul est, cuius cō cretum & abstractum cōueniūt in principali significato & in principio vocis sed differunt in fine: & etiam abractum importat formam aliam ab illo, pro quo supponit concretum: vt album & albedo. & ista diffiniuntur in textu. Et dicuntur denominatiua proprijssimè capta: ad quę requiruntur propriè quatuor conditiones. Prima, ꝙ cō ueniant in significato formali cum suis abstractis. Secunda: ꝙ conueniant in principio vocis. Tertia: ꝙ differēt in fine. Quarta: ꝙ abstractū importet aliud B ab illo ꝑ quo supponit cōcretū.

Qvarto sciendum ꝙ ꝑ declaratione diuisionum & regularum ante prędicamentaliū supponitur primo, ꝙ prima diuisio valet ad cognoscendum distinctionem eorum quæ ponuntur in prædicamento ab illis quæ non ponuntur: quia cōplexa non ponuntur in prædicamento saltem vt complexa: vt homo currit. homo albus nō sunt in prædicamento: & sic est intellligenda: Eorum quę dicū tur. i. concipiuntur: quædā concipiuntur complexe, quędam incomplexe; & accipitur ly dicuntur vt idem valet ꝙ concipiuntur: vel sic: de numero rerū que per vocē sigñantur. Quædā significantur per vocē cōplexā, & q̄dā per vocē incomplexā: & accipitur ly dn̄r pro significā tur. Ex quo sequitur ꝙ illa diuisio datur de rebus & non de vocibus. Sequitur etiam ꝙ secunda diuisio datur de rebus & nō de vocibus seu terminis: quia C si daretur de vocibus seu terminis, omnia essent in subiecto: cum termini saltem mentales & vocales sint in subiecto, cū sint accidentia: ideo difficulter possunt saluare illi Aris. qui ponunt talem diuisionem de terminis. Sed pro intellectu primæ regulę est aduertendum, ꝙ philosophus per illam regulam nihil aliud intendit nisi ꝙ quando aliquid dicitur proprie de aliquo inferiori: quicquid dicetur per se de illo superiori, etiam dicetur per se de illo inferiori: vt si animal dicatur per se de homine: quicquid dicetur per se de animali per se, dicetur de homine: & hoc intendebat philosophus. Et si aliqui applicent ad probandum aliquam consequentiam, talis applicatio non D est de mente Aris. cum per illā solum velit ostendere ordinem essentialem eorum quę sunt in prædicamento. Sed pro declarationem secundæ regulæ supponitur, ꝙ aliqua genera possunt dici non subalternata dupliciter. Vno modo: quia non cō tinentur sub seinuicem; vt animal & planta. Alio modo: quia non continentur sub aliquo tertio genere: vt animal & color. Ex quo sequit̄ ꝙ regula debet intelligi de generibus vtroque modo non subalternatis: ita ꝙ sit sensus: diuersorum generū. & non subalternatim positorum. i. non contentorum sub seinuicem sicut superius & inferius: nec etiam contentorum sub aliquo tertio genere, diuersæ sunt species & differentiæ. Et

E hęc de primo articulo. Quantũ ad secundum.

Art. 2. DUBITATUR primo, vtrũ vniuocum sit æquiuocum & econtra: & vtrum æquiuoca sunt vniuoca. Pro solutione huius dubij ponunt aliquæ distinctiones. Prima vniuocum, & æquiuocum dupliciter accipiuntur. Vno modo pro æquiuocis æquiocatis, & vniuocis vniuocatis. Alio modo pro vniuocis vniuocantibus, & æquiuocis æquiuocantibus. Secunda distinctio: ꝙ tam æquiuoca æquiuocata, quam ęquiuoca ęquiuocantia: similiter vniuoca vniuocata, & vniuoca vniuocantia dupliciter accipiuntur .s. primę intentionaliter, & secundę intentionaliter: vt superius visum est.

An vniuocũ sit æquocũ.

F Tertia distinctio: ꝙ quodlibet istorum captum secundę intentionaliter adhuc dupliciter accipitur. Vno modo vt quid; alio modo vt modus: de qua distinctione visum est in prædicabilibus. Ex his distinctionibus dicitur primo, quòd æquiuoca æquiuocata primæ intentionaliter capta sunt vniuoca vniuocata primæ intentionaliter capta: vt piscis marinus, sydus celeste, & animal latrabile: quæ sunt æquiuoca æquiuocata respectu huius nominis canis, vniuocantur respectu huius nominis substãtia. Dr secundo, quòd æquiuoca æquiuocata formaliter sumpta seu secundæ intentionaliter sunt vniuoca vniuocata secundæ intentionaliter sumpta: & hoc capiendo æquiuoca, vt quid: & vniuoca, vt modus: patet; quia intentiones æquiuocorum vniuocantur in hoc nomine æquiuocum.

Sco. in 1. d. 2. q. 3. in solut. arg. Guil ler. Var ro.

G Dicitur tertio, quòd æquiuoca & vniuoca secundę intentionaliter capta: & capiendo vtrunq; vt quid, vel vt modus: non possunt prædicari de seinuicem cum sint opposita. Dicitur quarto, quòd æquiuocum æquiuocans est vniuocum vniuocãs, capiendo vtrunq; primę intentionaliter: quia canis est æquiuocum æquiuocans, respectu suorum trium significatorum: & tamen est vniuocum vniuocans, respectu vnius illorum tantum. Dicitur quinto, quòd æquiuocum æquiuocans est vniuocum vniuocans, capiendo vtrunq; formaliter: & vnum vt quid, & aliud vt modus: sed capiendo ipsa vniformiter vnũ non est aliud. Ex quo patet in quo sensu ista debeat concedi, æquiuocum est vniuocum.

H Sed dubitaret aliquis: vtrum omne nomen sit æquiuocum. Respondetur per aliquas propositiones. Prima est: quod libet signum vocale vel scriptum ad placitum significans est æquiuocum. Patet; quia quod libet tale significat se & sibi similia mediante vno conceptu, qui est naturalis similitudo suiipsius: & significat rem vel res ad extra mediante alio cõceptu mentali, qui est naturalis similitudo rerum ad extra: vt iste terminus homo significat se & sibi similia vno conceptu supple formali, q. est naturalis similitudo illius termini homo: & significat humanitatẽ primario, & secundario Petrum Ioannem & Guillermum conceptu, qui est naturalis similitudo illarum rerum. Secunda propositio: omne nomen vocale vel scriptum

A ptum significatiuum alicuius substantię est æquiuocum a consilio: quia omne tale principaliter significat aliquã substantiã: & per quandam transumptionem significat similitudinem vel figuram illius substãtię: vt iste terminus animal, significat animal viuum principaliter, & transumptiue & posterius significat animal pictum. Et dicitur notanter significatiuum substantię; quia si esset significatiuum accidentis, non oporteret quòd esset sic ęquiuocum. Vnde albedo non significat per prius albedinem, & transumptiuè figuram albedinis: quia talis figura est etiam accidens: & forte eiusdem rationis cum albedine. Sed peteret aliquis vlterius, vtrum in

B *An in mente reperiatur cõceptus æquiuocus.* mente reperiatur aliquis conceptus æquiuocus. Respondetur probabiliter p aliquas propositiones. Prima aliquis conceptus mentalis significat aliqua: quorum vnum significat ad placitum & reliquum naturaliter mere æquiuoce: vt conceptus, qui est naturalis similitudo huius vocis, homo significat naturaliter illam vocem homo seipso: & significat hominem ad extra mediante alio conceptu vltimo, qui est naturalis similitudo hominis. Secũda propositio: conceptus mentalis mere signicando naturaliter significat aliqua æquiuoce: quorum vnum significat naturaliter proprie, & aliud naturaliter communiter: vt conceptus vltimatus lapidis significat materialter propriè lapidem: & significat se naturaliter communiter mediante alio conceptu: & hoc non est vniuoce, sed æquiuoce. Vnde conceptum significare aliquid naturaliter proprie: est aliquid se ipso immediate & non mediante alio conceptu repræsentare. Sed significare naturaliter communiter est significare aliquid non immediate, sed mediante alio conceptu, cui ille subordinatur. C

DVBITATVR sexto, vtrũ concretum accidentale significet formam accidentalem vel subiectum: sicut album vtrum significet albedinem vel rem habentem albedinem. Respondetur breuiter, quòd nomen concretum solam formam significat de significato formali seu principaliter: tamen de significato materiali & minus principaliter seu de connotato significat subiectum pro quo de rigore sermonis dicitur supponere, licet de bonitate intellectus possit supponere pro significato formali, sicut & quilibet alius terminus. Vnde album de per se significato, significat solum albedinem sub modo concretionis ad subiectum, ratione cuius significat subiectum. Ex quo sequitur, quòd tale concretum non significat subiectum ex impositione facta circa ipsum: sed solum ratione modi significandi, quam importat ad subiectum: ideo quando dicitur, quòd nomen concretum significat subiectum, debet ibi capi significare large, vt idem est quòd dare intelligere: nam concretum ratione modi significandi dat intelligere subiectũ, pro quo supponit: sed non si- *An concretum significet formam vel subiectum.* D

B gnificat sic, quòd fuerit impositum ad ipsum significandum. Et siquis dicat, in diffinitione concreti ponitur primo subiectum: dicendo, album est res habens albedinem: ergo videtur ꝙ principaliter significet subiectum. Respõdetur, ꝙ quando dicitur album est res habẽs albedinem: talis descriptio non est nisi quędam explicatio nominis & non per se expresio significati: quia nomen concretum de per se significato hoc non importat, ꝙ est habens albedinem; sed tantum de modo significandi, in quo distinguitur ab abstracto: concretũ enim de per se significato importat ipsam formam: vt album solam qualitatem significat, & de modo significandi & de connotato

F importat subiectum: ideo concretum & abstractum idem importãt, licet modus significandi sit alius & alius. Et siquis quęrat, postquam album de per se significato importat albedinẽ: & de modo significandi importat subiectum: vtrum importet illa mediante vno conceptu. Respondetur probabiliter, ꝙ importat illa duo mediante vno cõceptu simplici. Vnde conceptus cui subordinatur concretum, saltem substantiuè tẽtum, est simplex, & illa duo significat indistinctè. Ex omnibus istis patet, ꝙ si in aliquibus auctoritatibus vel rationibus inueniatur ꝙ concretum accidentale significat subiectum: debet accipi significare large, vt se extendit, ad connotare vel significere minus principaliter de significato materiali. Vnde videtur esse de mente. Scoti, ꝙ quã

Sco. in 1. d. 4. q. 1. in sol. 4. argu. in sol. pba. Damasceni.

G do aliquis terminus duo importat, vnum de materiali, & aliud de formali: rationabilius est, quòd connotet materiale quàm formale: ideo rationabilius est quod album connotet subiectũ quam albedinem: nisi extenderemus connotationem ad appellationem formalem: quia terminus in appellatione formali appellat significatum formale: vt album supponit pro subiecto, appellando albedinem sibi inesse: nisi vellemus simpliciter negare appellationem formalẽ: quod non videtur esse conueniens neq; vtile: cum multę propositiones diffinibiles & consequentię soluuntur & intelligũtur per appellationem. ideo si in aliquo loco in summulis inueniatis, quòd album connotet albedinem: ibi debet accipi connotare pro appellare.

H Dubitatur tertio, vtrũ omne concretum dicatur denominatiuũ. Et videtur quòd nõ: quia tunc sequeretur, quòd ista propositio, Petrus est homo, esset denoĩatiua, cũ pdicet concretũ: & per consequens non esset quidditatiua. Pro responsione supponitur, quòd denominatiuum potest capi dupliciter. Vnomodo strictè, pro illo quod importat formam realiter distinctam a denominato, quemadmodum sunt concreta accidentium: vt albus, niger: & sic homo non est tali modo denominatiuum, quia non importat formam distinctam a denominato. Aliomodo capitur large pro omni concreto. siue importat formam distinctam a denominato, siue non: & sic homo bene est denominatiuum:

Sco. in 2. d. 12. q. 1. ĩ sol. 1. argu. prin.

A tiuum: immo sic omnis prædicatio concretiua de supposito vel subiecto potest dici denominatiua. Sed pro maiori declaratione aliqua sunt notanda. Primo: quod quatuor sunt modi abstractorum: quędam sunt abstracta quæ abstrahunt à suppositis in propria natura tantum: vt humanitas abstrahit à proprijs suppositis: & talis modus inuenitur in substantijs. Alia sunt quę abstrahunt à subiecto, sed non à suppositis seu inferioribus: vt albedo abstrahit à subiecto: ideo ista non conceditur: Petrus est albedo: tamen bene dicitur, hæc albedo est albedo: & talis modus inuenitur in accidentibus abstractis. Alia sunt quæ abstrahunt à subiecto: sed non à fundamento: vt istud cōplexum, puta potentia causandi

Sco. in 1. d. 5. q. 1. in recitatione opi. Ioachim

B supplens nobis vnum abstractum abstrahit à subiecto, puta ab igne: sed non à fundamento, puta à calore: ideo ista conceditur: calor est potentia causandi supple calorem in aqua: sed non conceditur: ignis est potentia causandi calorem, in aqua. Alia sunt quæ abstrahūt à fundamento & à subiecto & suppositis: vt causalitas abstrahit à subiecto, puta ab igne; quia ista non conceditur, ignis est causalitas: & abstrahit à fundamento puta à calore: & etiā à suppositis: & isti duo modi inueniuntur in relatiuis seu respectiuis. Potest tamen inueniri alius modus: nam quædam sunt abstracta quæ abstrahunt à subiecto, & à fundamento: sed non à suppositis: vt similitudo. Sunt etiam quædam abstracta, quæ abstrahunt à seinui-cem, sed non à suppositis: & talia sunt propriè quæ important aliquas perfectiones alicuius rei: cuiusmodi est intellectus & voluntas: ista enim non conceditur: intellectus est volūtas. Et aduerte quod illud abstractum, quod abstrahit à suis proprijs suppositis, dicitur abstractum vltima abstractione, quæ propriè debet dici maxima abstractio. Et aduerte, quod quando subiectum est abstractum vltima abstractione, & prædicatum non potest prædicari nisi formaliter: cuiusmodi sunt adiectiua, verba, & participia: nunquam illa propositio est vera: nisi prædicatum sit de per se conceptus subiecti: ideo istę non sunt concedendæ, humanitas est alba, essentia diuina generat. Et hoc debet intelligi in prædicatis primæ inten- C

D tionis: & etiam in affirmatiuis: quia in negatiuis non est vera: nam ista conceditur humanitas distinguitur ab omni alio quod non est ipsum. Vnde (vt visum est in summulis) ista vltimate abstracta important aliquod syncategorema in ipsis puta per se primo modo: ideo si prædicatum non conuenit subiecto per se primo modo, talis propositio est falsa. Ista etiam regula debet intelligi in prædicatis non ponentibus differentiā inter superius & inferius. Aduerte, quòd in diuinis, omnis prædicatio abstracti de abstracto est vera, dummodo alterum extremum sit infinitum vel ambo: vt deitas est paternitas: sed in creaturis nulla est vera prædicatio in abstractis vltimate: nisi extrema importent omni-

Sco. in 1. d. 8. q. 4. i sol. arg. princ.

 moda

E modam identitatem: ideo ista non conceditur, humanitas est animalitas, neque ista humanitas est entitas: licet bene ista, humanitas est humanitas. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium articulum sit.

Art. 3. CONCLVSIO responsalis: Diffinitiones æquiuocorum, vniuocorum, & denominatiuorum sunt sufficienter positæ: vt patet in primo articulo. Ad rationes: Ad primam patet solutio cum omnibus suis instantijs. Ad secundam dicitur, quòd ista est concedenda, æquiuoca sunt vniuoca: vt patuit in secundo articulo. Ad aliud dicitur, quòd omne diffinibile debet bene esse vnum in significando: sed non oportet quòd sit vnum in supponendo. Ad aliud dicitur, quòd diffiniuntur æquiuoca pro per se F significato, quibus conuenit diffinitio in actu signato: & talia sunt bene vniuoca. Ad tertiam patet solutio: nam homo & animal sunt denominatiua large capta, & non strictè: quia non important formam distinctam à suis denominatis. Dicitur etiam quòd studiosus & virtus se habent sicut denominatiuum & denominans secundum rem, & non secundum rem & vocem simul. Dicitur etiam quòd licet grammatica non differat à concreto sumpto in fœminino ex parte terminationis: tamen bene à concreto sumpto in masculino: quod sufficit. Ad quartam dicitur, quòd complexum & incomplexum formaliter sumpta non se habent sicut totum & pars: licet bene si men taliter capiantur. Dicitur etiã, G quòd licet omnis res in se sit incomplexa: tamen bene significatur complexe. Ad aliam dicitur, quòd licet subiectum accipiatur æquiuoce: hoc tamen non est contra rationem diuisionis. Ad quintam dicitur, quòd licet superius sit idem realiter cum inferiori: tamen distinguitur formaliter, quòd sufficit ad hoc quòd sit in inferiori. Ad alia tria patet solutio in primo articulo. Ad aliam dicitur quòd rationale æquiuocè est differentia animalis & scientiæ. Etiam corpus æquiuocè est species quantitatis & substantiæ.

EOrum quæ secũdum nullam complexionem dicuntur, singulum aut substantiam significat, aut quantitatem. H

ISTE EST secundus tractatus huius libri, in quo philosophus determinat de prædicamentis: & continet sex capitula. In primo enumerat in generali decem prædicamenta ponens hanc diuisionem. Eorum quæ secundum nullam cõplexionem dicuntur, singulum aut significat substantiam, aut quātitatem, aut qualitatem, aut ad aliquid, aut vbi, aut quando, aut situm esse, aut habere, aut facere, aut pati. Deinde exemplificat de singulis dicens: quòd vt naturaliter & exemplariter dicatur: substantia est, sicut homo, equus. quantitas: vt bicubitum tricubitum. qualitas: vt album nigrum. ad aliquid: vt duplum, maius. *Prædicamentorum diuisio.*

A maius. vbi vt in loco. quando: vt heri. situm esse: vt sedet, iacet. habere: vt calciatum esse, armatum esse, facere: vt secare, vrere. pati: vt vri, secari. Consequenter ponit hanc conclusionem: singulum eorũ quæ dicta sunt, nullum secundum se dicitur cum affirmatione, id est non est affirmatio; sed ex compositione eorum adinuicẽ fit affirmatio. Primam partem probat: quia omnis affirmatio est vera vel falsa; sed nullum prædicamentum secundum se est verum vel falsum: igitur nullum eorum secundum se est affirmatio neq; etiam negatio.

SVbstantia autem est, quæ proprie & principaliter & maxime dicitur, quę neq; de subiecto dicitur &c.

B ISTVD est secundum capitulum huius tractatus. in quo philosophus determinat de primo prædicamento, scilicet de substantia, præsupponens eius diuisionem in primam & secundam. Et diuiditur in quatuor particulas. In prima diffinit primam & secundam substantias. dicens: Prima substantia est, quę propriè maximè & principaliter substare dicitur: & quæ nec est in subiecto, neque de subiecto dicitur, cum non habeat inferiora, & cum non sit accidens: vt aliquis homo & aliquis bos. Deinde diffinit secundas substantias, dicens: ꝙ secundæ substantiæ sunt species in quibus sunt illæ, quæ principaliter substare dicuntur: id est primæ substantiæ & harum specierum genera: vt aliquis homo est in homine tanq̃ in specie: & animal est genus illius C speciei: ideo secundæ substantiæ dñr: vt homo & animal. In secunda parte declarat descriptionem primæ substantiæ. Pro cuius declaratione præmittit vnum notabile: dicens ꝙ manifestum est ex his, quæ dicta sunt in diffinitione vniuocorum: & in secunda diuisione: similiter in prima regula: quòd necesse est ea quæ dicuntur de subiecto, prædicari nomine & ratione: vt homo & ratio hominis prædicatur de aliquo homine. Est enim quidam homo homo, & homo animal rationale: sed ea quæ sunt in subiecto, aliquando nomine prædicantur de subiecto nunq̃ tamen ratione. Quędam vero neque nomine, neq; ratione de subiecto ꝑdicantur: vt album cum sit in subiecto ꝑdicatur de subiecto nomine, eo D ꝙ corpus dicitur album: sed ratio albi nunquam de corpore dicitur supple vniuocè & per se: Albedo enim cum sit in subiecto. s. in corpore; neq; nomine neq; ratione prædicatur de corpore. Et similiter dicat de alijs abstractis accidentium. Insuper prosequitur intentum declarando diffinitionem primæ substantiæ sic: illa de quibus omnia alia dñr, aut in quibus oĩa alia sunt, nec dñr de subiecto neque sunt in subiecto: sed de primis substantiis omnia alia dicũtur, aut sunt in eis: igitur primæ substantiæ non sunt in subiecto, neque de subiecto dñr: ideo maximè & principaliter substare dicuntur. Minorem probat quò ad primã partẽ: quia aĩal ꝑdicaẽ de hoĩe: ergo de aliquo hoĩe: ꝓbat cõsequentiã: q̃a ex opposito

E consequentis infertur oppositū antecedētis: si enim aīal de nullo homine prædicatur: neq; de homine prædicabitur. Secundā partem probat: quia color est in corpore: ergo in aliquo corpore. Patet consequētia: quia ex opposito consequentis infertur oppositū aītis: si.n. color non est in corpore: neq; erit in aliquo corpore. Ex quo infert vnū correlarium. s. ꝙ non existentibus primis substantiis impossibile est aliquid aliorū esse. Probat: quia oīa alia aut dicuntur de primis substantiis, aut sunt in eis: igitur non existentibus primis substantijs impossibile est aliquid aliorum remanere. In tertia parte comparat secundas substantias adinuicem & etiam primas, ponens tres conclusiones. In prima comparat species F ad genera: dicens ꝙ inter secūdas substantias: species est magis substantia quam genus. Hāc conclusionem probat philosophus duabus rationibus. Prima: illud est magis substantia, quod est propinquus primæ substantiæ: sed secunda substantia, quæ est species, est propinquior primæ substantię, q̄ illa quæ est genus: igitur. Minorem probat: quia illud est propinquius primæ substantiæ, per quod respondetur conueniētius ad quæstionem factam per quid de prima substantia: sed ad quæstionem factam per quid de prima substantia conuenientius respōdemus ꝑ speciem q̄ per genus: vt si quis quęrat, quid sit aliquis hō: conuenientius respondetᷣ, ꝙ est homo, q̄ ꝙ est animal. Similiter si quis quærat, quid est quædam arbor, conuenientius respondetur ꝙ est arbor quàm G ꝙ sit planta: ergo species est ꝓpinquior primæ substantiæ q̄ genus. Secunda ratio: sicut se habent primę substantiæ ad oīa alia: sic se habet species ad genus: sed primæ substantiæ sunt magis substantiæ: eo quod omnibus aliis substant: & omnia alia de ipsis prædicātur, aut sunt in ipsis & non econtra: ergo cū species substet generi, & non econtra: species est magis substātia q̄ genus. Et ꝙ species substet generi: & non econtra: probat: quia genera de speciebus prædicantur: species vero de generibus non prædicantur. Secunda conclusio in qua comparantur species adinuicem est ista: De numero specierum specialissimarum substantiæ, vna non est magis substantia quàm alia. H Et probat: quia per vnam speciem non conuenientius respondetur ad interrogationem factā per quid de prima substantia q̄ per aliam. Tertia conclusio: inter primas substantias vna non est magis substantia quàm alia: quia aliquis homo non est magis substantia quàm aliquis bos. In quarta parte declarat diffinitionem secundarum substantiarum, ponens hanc cōclusionem. Sola genera & species de genere substantiæ dicuntur secundæ substantiæ: quod probat duabus rationibus, Prima: illa dicuntur secundæ substantiæ, quę indicāt quidditatē, & prædicantur in quid de prima substantia: sed solum genera & species prędicamenti substantiæ sunt huiusmodi: igitur. Minor patet, quia si qs assignet de aliquo homine quid sit, conuenien-

A uenienter aſsignat, ꝙ eſt homo & animal. Secunda ratio: ſicut ſe habent primæ ſubſtantiæ ad omnia alia: ita genera & ſpecies primarum ſubſtantiarũ ad omnia alia, puta accidentia: ſed primæ ſubſtantiæ dicuntur propriè & maximè ſubſtantiæ, quia ſubſtant omnibus alijs: ergo genera & ſpecies de genere ſubſtãtiæ, quæ ſunt poſt primas ſubſtãtias, omnibus alijs ſubſtant. Maiorem probat, quia de ſecundis ſubſtantiis alia prædicantur: ſicut.n.dicimus aliquem hominẽ eſſe grammaticum: ſic etiam dicimus hominem & animal eſſe grammaticum.

An ſubſtantia ritè ſit diuiſa.

QVAERITVR Vtrum diuiſio ſubſtantiæ, quæ eſt genus generaliſsimum ad ſubſtantias materiales & immateriales, ſit conuenienter aſsignata in primam & ſecundam. Et arguit primo contra ſuppoſitum: quia ſubſtantiæ materiales & immateriales nõ ſunt in eodem genere: igitur ſubſtantia non eſt genus generaliſsimum ad ipſas. Aňs patet; quia corruptibile & incorruptibile pluſquam genere differũt: vt habetur. 10. metaphiſ. ſed ſubſtantiæ immateriales ſunt incorruptibiles: & materiales corruptibiles: igitur. Secundo ſic: Subſtantia incorporea directè non continetur ſub ſubſtantia, quæ eſt generaliſſimum: cum ſit differentia eius: igitur ſubſtantia non eſt genus generaliſsimum ad ſubſtantias immateriales. Tertiò ſic: Si ſubſtantia eſſet genus generaliſſimum: vel eſſet ſubſtantia materialis vel immaterialis: corporea vel incorporea: ſed nullum eſt dicendum: igitur. Minorẽ probo, quia tunc non eſſet genus ad materiales & immateriales: corporeas & incorporeas. Quartò ſic: Aut in illa diuiſione diuiditur ſubſtantia, quæ eſt genus generaliſsimum: aut aliqua alia. non ſecundum, vt ſatis patet. nec primum: quia diuiſum non debet contineri ſub aliquo membro diuiſionis: ſed ſubſtantia quæ eſt generaliſsimum continetur ſub altero mẽbro illius diuiſionis. ſ. ſub ſecunda ſubſtantia: igitur non eſt bona. Quintò ſic: Aliqua eſt ſubſtantia, quæ nec eſt prima nec ſecunda: ergo diuiſio non eſt bona. Antecedens patet primo: quia deus eſt ſubſtantia: & tamen non eſt prima, nec ſecũda: quia nec primo nec ſecũdo ſubſtat accidentibus. Secundo patet de materia & forma. Similiter differentiæ ſubſtãtiales ſunt ſubſtantiæ & non ſunt primæ nec ſecundæ: igitur. In oppoſitum arguitur per philoſophũ. In qõne ſicut in cæteris erunt tres articuli. Quantũ ad primũ.

Tex. com mẽt. vlt.

Artic. 1.

An diuiſio pdicamentorũ detur de rebus aut de terminis.

PRIMO ſciendum, ꝙ circa diuiſionem prædicamentorũ in qua dicitur: eorum quæ ſm nullam complexionem dicunt, ſingulum aut ſignificat ſubſtantiam: incidit vna difficultas. ſ. vtrum talis diuiſio detur de rebus aut de terminis. Et primo videtur, ꝙ non detur de terminis: quia multi ſunt termini, qui dicuntur ſine complexione, qui non ſignificant ſubſtantiam, neque quantitatem: & ſic de aliis: vt chimera. Item ſi daretur de terminis: tunc ſolum termi-

E ni reponerentur in prædicamẽto & non res: quod vr̃ esse falsũ: cum termini non sint in tali pdicamento: nisi quia significãt talẽ vel talẽ rẽ: ergo vr̃ ꝙ res sint primò in pdicamento: cum solum propter ipsas termini sint in pdicamento: modo pp quod vnumquodq; tale & illud magis. Respondetur ad istam difficultatem, ꝙ iam superius fuit soluta, vbi dictum est ꝙ talis diuisio datur de rebus, & ꝙ actus signatus capitur pro actu exercito: ita quòd est sensus. eorũ supple entium & dicibilium limitatorum & finitorum, quæ secundum nullam complexionẽ dicuntur.i. concipiunt: singulũ aut significat substantiam, id est est substantia: aut quantitatem .i. est quantitas, & sic de aliis. Et

F per hoc ꝙ dicitur entium, excludũtur chimera & alia figmenta quæ non sunt entia: & syncategoremata & negationes & priuationes, quæ non sunt propriè entia. Ex isto sequitur, ꝙ ista diuisio datur primo de rebus: & quòd res secundum esse cognitum earum primo sunt in prædicamento, & termini secundario & tanquam signa.

Genus duplex. SECVNDO sciendum, ꝙ duplex est genus, scilicet genus physicum & genus logicum. Vnde genus physicum est qualitas sensibilis vel corporalis generica habens sub se species: cuiusmodi est color: ita ꝙ omnia illa quæ sunt in potentia passiua seu receptiua talis qualitatis dicuntur esse eiusdem generis physici. Et illa quæ non sunt in potentia receptiua illius vel alicuius alterius consimilis rationis, dicuntur differre genere physico: quemadmodũ sunt corruptibile & incorruptibile: quia incorruptibile nõ est susceptibile talis qualitatis sensibilis vel corporalis. Et de illo genere intelligo, ꝙ corruptibile & incorruptibile differunt plusquam genere, supple physico: quia non sunt susceptibilia alicuius qualitatis sensibilis genericæ.

G Sed genus logicum est, quod est prædicabile de pluribus differentibus specie: siue illud sit qualitas sensibilis siue non: cuiusmodi est substantia & animal: & de tali dico, quòd corruptibile & incorruptibile sunt bene eiusdem generis: quia cõueniunt in substantia. Ex quo sequitur, quòd genus physicum est genus logicum: sed nõ oportet omne genus logicum esse genus physicum. Et aduerte, quòd substantia quæ est genus generalissimum, non est per se neque corporea, neque incorporea, neque materialis, neque immaterialis: licet sit vtrunque per accidens & permissiuè: sicut animal non est per se, neque rationale, neque irrationale; licet bene animal sit rationale per accidens. Et similiter dicatur de quolibet genere respectu suarum differentiarum. Et siquis dicat, vel substantia est per se corporea vel per se non corporea: cum inter contradictoria non sit dare medium. Respondetur, quòd neque est per se corporea, neque non corporea: & quòd licet inter contradictoria absolutè sumpta nõ sit dare medium; tamen bene inter contradictoria sumpta cũ talibus determinationibus, scilicet

Sco. in 1. d. 8. q. 3. §. contra istã solu. 2. q. 4. eiusdem.

H

Arist. 4. metaphy.

A licet per se, quidditatiuè, & in instanti.

TERTIO sciendum, quòd substantia potest esse terminus primæ intentionis & secundæ intentionis. Si primæ intentionis tunc importat id, quod est communius in coordinatione substantiæ: & sic non diuiditur in primam & secundam. Si est terminus secundæ intentionis: tunc importat secundam intentionem attributam omni illo, quod directè est in prædicamento substantiæ: & tunc potest diuidi in primam & secundam: capiendo primam & secundam substantias secundæ intentionaliter: & tunc erit diuisio generis in species; cum prima substantia & etiam secunda substantia capta secundæ intentionaliter sint species respectu huius, quod est substantia capta secundæ intentionaliter. Ex quo sequitur, quòd cum dicitur quòd homo est secunda substantia; est prædicatio denominatiua, scilicet secundæ intentionis de termino primæ intentionis; nã secunda substantia de significato formali importat secundam intentionem attributam generibus & speciebus prædicamenti substantiæ; sed de significato materiali importat genus & species prædicamenti substantiæ. Etiam quando dicitur, quòd Petrus est prima substantia, est prædicatio denominatiua, sicut si diceretur Petrus est indiuiduum; nam prima substantia de per se significato importat secundam intentionem attributam indiuiduis prædicamenti substantiæ; de significato aũt materiali im- C portat illa indiuidua; vtputa sortem vel Platonẽ, pro quibus de rigore sermonis supponit. Aduerte tñ ꝙ si substantia caperetur primæ intentionaliter tunc talis diuisio esset diuisio quodã modo subiecti in accidentia. Et aduerte ꝙ aliquid potest dici prima substantia tripliciter. Vnomodo, quia primo existit: & sic deus dicitur prima substantia. Aliomodo, quia ab eo non conuertitur subsistendi cõsequentia; & sic substantia q̃ est genus generalisimũ, dr̃ prima substantia; quia oẽ superius est prius natura suis inferioribus. Aliomõ, quia sibi primo conuenit subijci respectu accidentiũ; & sic capit hic prima substãtia; cuiusmodi sunt indiuidua ꝑdicamenti substantiæ: vt Petrus & D Ioãnes. Et aduerte ꝙ Arist. diffinit secundã substantiã in numero plurali ad ostendendum diuersitatem secũdarũ substantiarum; nã q̃dã sunt genera, & q̃dam species; sed diffinit primã in numero singulari; quia omnis prima substantia est indiuiduum. Pro cuius diffinitionis declaratione.

Aliquid põt dici prima substantia tripliciter.

Scd'a substantia cur diffinitur numero plurali.

QVARTO sciendum, ꝙ diffinitio primæ substantiæ sic est intelligenda. Prima substantia est q̃ propriè & principaliter & maximè substare dicitur. i. quæ propriè dr̃ subijci respectu accidentium; vt sortes Plato, ita quòd isti termini, propriè, principaliter, & maximè, ponuntur ad maiorem expreßionem. Et aduerte quòd in secunda diffinitione in qua dr̃ prima substãtia est, quæ nec est in subiecto neq; de subiecto dr̃, intelligr̃ aliquid politi-

E positiuum: puta substantia simple finita: nam diffinitio data p negationem: semper præsupponit aliquod positiuum: quia alias conueniret aliis à diffinito, puta chimere: q̃a chimera nec est in subiecto, neq; de subiecto dr̃: & hoc uisum est in prædicabilibus. Aduerte vlterius quòd quando dicitur in textu: quòd illa quæ dicuntur de subiecto, prędicantur nomine & ratione: debet intelligi per se: sed illa quæ sunt in subiecto sicut accidentia, non prædicantur nomine & ratione de tali subiecto: quod debet intelligi per se, licet bene denominatiuè: accidens enim concretum prædicatur nomine & ratione de subiecto: vt album prędicatur de sorte: etiã & sua diffinitio: quia de quocũque prędicatur diffinitũ, & diffinitio. Sed illa non prædicantur per se sicut illa quæ dicuntur de subiecto, sed solum per accidens: nam si diffinitum de aliquo prædicetur per accidens, & sua diffinitio prædicatur per accidens de illo. Aduerte vlterius quòd illud correlarium positũ in textu. s. Destructis primis substantiis, impoßibile est aliquid aliorum remanere, potest exponi & logicaliter & physicaliter. Logicaliter sic exponitur: si istud verbum est, secundum adiacens, negetur de omnibus primis substantiis: debet etiam verè negari de omnibus aliis dicibilibus à prima substantia, quæ verè possunt enunciari de prima substantia. Si physicaliter, tunc est sensus: si omnes primæ substantiæ corrumperentur, & corrumpuntur omnia contenta in ipsis. Et si quis dicat: destructis terminis istis, sortes, Plato, & sic de alijs, possunt remanere isti termini, homo, bos, q̃ sunt secundæ substantiæ: igitur. Respondetur q̃ verũ est: & dr̃ vltra, q̃ tales termini qualitercunq; accipiantur non sunt secundæ substantiæ, sed sunt bene termini secundarum substantiarum: quia significant secundas substantias, & possunt pro eis supponere. Et si tales termini inueniantur appellari secundæ substantiæ vel primæ: hoc est vtendo nominibus pro rebus: q̃ res non ponuntur intrinsecè in propositionibus. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secũdum articulum.

2. Perih. et 4. Metaphy. 2. & 16.

F

G

Art. 2.

H

An cõsequẽtiæ in textu posita ab Ari. sint cõsequentia formales.

DVBITATVR primo vtrum consequentiæ quas ponit philosophus in textu sint formales vel materiales: puta iste animal prędicatur de homine: ergo de aliquo homine: color est in corpore: ergo in aliquo corpore. Et videtur q̃ non sint consequentiæ formales: quia ista videtur esse in simili forma: species prędicatur de homine: ergo de aliquo homine: & tñ non est bona: igitur. Respontur breuiter q̃ tales consequentiæ sunt bonæ: vt bene probat Arist. in textu: quia ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis. Dicitur secundò, q̃ tales consequentiæ non sunt formales: patet quia dabiles sunt consequentiæ, quæ sunt similis formæ quæ nõ sunt bonæ: igitur illæ non sunt formales: consequentia patet; nã consequentia formalis est consequentia bona: quæ sic est bona: quod quęlibet sibi similis in forma etiam est bona. Antecedẽs pro-

A probatur : quia ista est consimilis formæ: animal prædicatur de homine : ergo de aliquo lapide : quia in istis saluantur omnia, quæ se tenent ex parte formę consequentiæ. Primo numerus terminorum, numerus syncategorematum, similis quantitas, similis qualitas : & sic de alijs. Et hoc computando ꝙ ly aliquo homine. faciat vnum terminum distinctum ab homine: quia sic non essent plures termini in vna q̃ in alia. Et si quis dicat in ista, animal prædicatur de homine : ergo de aliquo homine, arguitur ad suum per se inferius : non autem in ista: animal prędicatur de homine, ergo de aliquo lapide : ergo secũda non est similis formę cũ prima. Respondetur conceden-
B do añs, & negando consequentiam : quia superioritas vel inferioritas non se tenent ex parte formæ consequentiæ : quia tũc sequeretur, ꝙ istę duæ consequẽtiæ non essent eiusdem formæ: omne animal currit, omnis homo est animal : ergo omnis hõ currit : omne animal currit: omnis lapis est animal : ergo omnis lapis currit : quod tamen est falsum : quia ambę sunt in barbara : & tamen variatur superioritas. Et si quis iterum dicat ibi arguitur à superiori ad inferius cũ distributione superioris: concedo quòd arguitur à superiori ad inferius : ergo est consequentia formalis, nego: quia vt visum est in summulis : nullus locus dialecticus dicitur propriè consequentia formalis, sed tantum materialis.

Dubitatur secundò. vtrum aliquis homo sit prima substantia. Et vr̃ quòd non: q̃a aliquis homo verè prædicatur de pluribus : vt ista est vera Petrus est aliquis homo. Ioannes est aliquis homo : igitur. In oppositum est Arist. in tex. vbi exemplificans de. s. substãtia ponit aliquis homo. Respondetur ꝙ aliquis homo potest capi dupliciter. Vnomodo propriè vt est quoddam complexum: & sic non est prima substantia neq; secunda. Aliomodo capitur impropriè & circumlocutiue. s. loco istius sortes vel Plato : & sic de alijs : & sic est bene prima substantia. Et similiter dicatur de ista, iste homo, ille homo: nam iste homo, potest capi dupliciter. Vnomodo propriè vt est quoddam complexum: & sic ẽt non est prima substantia. Aliomodo circumlocutiuè : puta loco istius, sortes & Plato : & sic de alijs : & sic est benè prima substantia, vel saltem terminus primæ substantiæ. Sed restat vna difficultas logicalis: vtrum dicendo iste homo currit : vtrũ ly iste sit pars subiecti vel non. Et videtur ꝙ non : quia signa significatiuè sumpta non possunt esse partes extremorum. Item ly iste se habet suo modo ad subiectum sicut alia signa : sed alia signa non sunt partes subiecti : igitur. In oppositum arguit : quia signum est semper pars illius, cui additur : si virtus termi-netur in illo, & respectiuè nõ se habeat ad prædicatum: sed dicẽdo iste homo virtus de ly iste terminatur ad ly homo : quia nihil facit ad prædicatum : cum prædicatum supponat determinatè. Respõdetur probabiliter, ꝙ ly iste non est pars subiecti & licet

C *An aliqs hõ sit prĩa substantia.*

D

B licet immediate non se habeat respectiuè ad prædicatum : tamen bene mediate : quia denotat prædicatũ conuenire subiecto singulari, singulariter tento. Alia difficultas quomodo intelligitur ꝙ species est magis substantia q̃ genus ; cum genus subijciatur pluribus q̃ species. Rñdetur primo ꝙ species non dr̃ magis substantia q̃ genus eo ꝙ suscipiat magis vel minus ; sed dr̃ magis substãtia q̃ genus ; eo quòd magis distinctè indicat quid sit prima substantia ; vel quia substat pluribus per se superioribus quàm genus. Et similiter prima substantia dicitur magis substantia ; quia plurib. per se superioribus substat, q̃ species vel genus. Sed species dicuntur æqualiter substantiæ :
F quia æqualiter indicant quid est prima substantia ; & nõ vna magis indicat quàm alia ; & ẽt æqualiter substant suis per se superioribus.

An de⁹ sit in pdicamẽto. DVBITATVR tertiò vtrũ deus sit in prædicamento. Et videtur quòd sic : quia deus est substantia : ergo est in prædicamento, cum omnis substantia sit in prædicamento. Item de⁹ habet rationem speciei cũ prædicetur de pluribus suppositis, s. de patre filio & spiritusancto. *Sco. in 1. d. 8. q. 2. in resol. ꝓprie op.* In oppositum arguitur ; q̃a si deus esset in prędicamento, vel hoc esset tanquam genus, species vel indiuiduum : non tanquam genus, vt notum est : neq; tanquam species : quia illud quod est species : debet esse quid limitatum & dependens ; sed deus non est huiusmodi ; igitur. Etiam illud quod est species, debet habere aliquod genus supra se ; sed deus non habet genus supra se ; q̃a illud maximè esset ens ; sed hoc est
G falsum ; quia tunc sequeretur, quòd substantia non esset genus generalissimum cum haberet aliud genus supra se .s. ens ; igitur. Etiam species debet importare realitatem compositam ex realitate generis & differentiæ : sed deus non est huiusmodi ; igitur. Respondetur ad dubium, ꝙ deus non est in prædicamento ; vt bene probant rationes factæ post oppositum. Et ad primam rationem ante oppositum dicitur, ꝙ substãtia (vt ad propositũ sufficit) capitur dupliciter. Vno modo pro re, q̃ est à se in se & per se ; & sic dico, ꝙ deus est substantia. Secundo dico, ꝙ substantia sic accepta non est prædicamentum. Tertio ꝙ ipsa est
H infinita. Scđo accipit substantia pro re, quę est in se vel in alio sicut pars integralis, sed nõ à se ; & sic deus non est substãtia. Et ad secundam cum dr̃ ꝙ de⁹ p̃dicatur de pluribus suppositis ; cõceditur : ergo est species, nego consequentiã : q̃a hoc nõ sufficit : sed requiritur ꝙ sit quid dependens & ꝙ importet aliquid multiplicabile illis suppositis : modo deitas non multiplicatur in suppositis sicut humanitas multiplicatur in Ioanne Petro : & sic de alijs. Et si quis dicat, aliquid dictum de deo est in prædicamento : igitur deus est in prædicamento. Antecedens patet q̃a scientia sapientia, bonitas quæ dñr de deo sunt in p̃dicamento : igitur. Etiam paternitas dicitur de deo : & tamen est in p̃dicamẽto : igitur. Respõdetur primo ꝙ pfectiones simpliciter sicut bonitas *Scot. vbi supra.*

A nitas ſciẽtia poſſunt capi tripliciter. Vnomodò ſecũdum ſuas proprias rationes: & ſic ſunt quædam tranſcendentia,& non ſunt in prædicamento. Et ſiquis dicat ſapientia non dicitur de omnibus entibus: igitur non eſt tranſcendens: conſequentia patet; quia illud videtur eſſe de ratione tranſcẽdentis. Reſpondetur quòd de ratione tranſcendentis non eſt quod prædicetur de omnibus: ſed quòd non ſit genus neq; habeat genus ſupra ſe. Aliomodo accipiuntur, vt ſunt in nobis puta ſub ratione dependentię: & ſic bene ſunt in prædicamento. Aliomodo inquantum repiuntur in deo: & ſic non ſunt in prædicamento: quia vt repiuntur in deo, repiuntur ſine omni imperfectione: ideo reperiuntur ſine dependẽ-

Scot. vbi ſupra.

E tia. Et ſimiliter dicatur de paternitate & filiatione. Et hęc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium articulum ſit.

Art. 3. CONCLVSIO reſponſalis: Diuiſio ſubſtantię & diffinitiones membrorũ eius ſunt ſufficiẽter aſsignatę a Phyloſopho: vt patet in primo & in ſecundo articulis. Ad rõnes patet ſolutio in primo articulo ꝑ primo, argumento. Ad ſecundã dr̃, quod ſubſtantia incorporea ꝑt capi vt differẽtia: & ſic eſt in directè in prædcamento. Aliomodo vt circumloquitur nobis genus, ſub quo continentur ſubſtantię immateriales: & ſic eſt directè in prædicamento. Ad tertiam dicitur, quòd ſubſtantia quæ eſt genus generaliſsimum, per ſe nec eſt ſubſtantia corporea nec incorporea: neque materialis, neque immaterialis: vt viſum eſt in primo articulo. C Ad quartam patet ſolutio: nam ſubſtantia quæ ibi diuiditur ſolum denominatiuè eſt ſecunda ſubſtantia: modo non eſt inconueniens membrum diuiſionis prædicari denominatiuè de diuiſo. Ad quintam dicitur primo, quòd deus eſt ſubſtantia, vt dicitur ſubſtantia à per ſe eſſendo; ſed non vt ſubſtantia dicitur à per ſe ſubſtando. Dicitur ſecundo quòd materia & forma ſimiliter differentiæ & paſsiones ſubſtantiarum non ſunt neque primæ ſubſtantiæ, neque ſecundæ: quia ſolum illa quæ directè reponuntur in prædicamento ſunt primæ vel ſecundæ ſubſtantiæ.

Commune eſt omni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe: principalis nanque ſubſtantia neque de ſubiecto dicitur neque in ſubiecto eſt. D

IN ISTA parte principali philoſophus determinat de ſubſtantia quantum ad ſuas proprietates; & diuiditur in ſex particulas, ſecundum quod ſunt ſex proprietates ſubſtantiæ. In prima ponit primam proprietatem dicens; Commune eſt omni ſubſtantię in ſubiecto non eſſe probat inductiuè; quia prima ſubſtantia non eſt in ſubiecto; nec ſecũda,& non ſunt plures: igr̃. De prima probat ꝑ eius diffinitionẽ; qa prima ſubſtãtia, nec eſt ĩ ſubiecto, neq; de ſubiecto dr̃. De ſcđa ꝓbat inductiuè; quia hõ non eſt in ſubiecto nec aĩal;& ſic de alijs, igr̃ nulla ſcđa ſubſtantia eſt in ſubiecto. Secũdò probat ratione ſic; nihil eorum

E rum, quæ sunt in subiecto prædicantur nomine & ratione: sed secundæ substantię prædicatur nomine & ratione: vt homo de aliquo homine: igitur secundę substantię non sunt in subiecto. Et dicit philosophus, ꝙ ista proprietas non est propria quarto modo: quia conuenit differentijs substantialibus, quæ prędicātur nomine & ratione de prima substantia: vt bipes & gressibile de homine: istę tamen differentiæ non sunt differentię magis propriè. Deinde remouet vnum dubium: dubitaret aliqs An partes substantiæ sint substātię cum videantur esse in toto sicut in subiecto. Respondet philosophus ꝙ licet partes substantiæ sint in toto: non tamen credendum est eas non esse substātias: quia non sunt in toto sicut
F in subiecto. In secunda parte ponit secundam proprietatem substantiæ: dicens ꝙ secundis substantijs & earum differentijs inest vniuocè & essentialiter ꝑdicari de primis: quia omnia illa ꝑdicantur de primis substantijs tanq̄ de suis per se inferioribus: ergo vniuocè prædicantur de primis. Antecedens patet: quia à prima substantia nulla est prædicatio supple tanq̄ superioris de inferiori: sed inter secundas substantias species prędicantur de indiuiduis, & genera de speciebus: & etiam differentiæ de speciebus & indiuiduis ꝑdicantur: & capitur ibi ꝑdicari vniuocè: vt distinguitur contra ꝑdicari de nominatiuè. In tertia parte ponit tertiam proprietatem substantię; dicens ꝙ omnis substantia videtur hoc aliquid significare: & hoc de primis est verum: quia illud quod G per eas significatur seu per earum terminos est indiuiduum & vnum numero, quod est hoc aliquid. Secundę vero videtur significare hoc aliquid propter similitudinem appellationis per primā substantiam & secundā: quia appellamus quandoq; primas substantias nominibus secundarum substantiarum: vt aliquem hominem. puta fortē vocamus hominem: tamen nō est verum ꝙ secundæ substantiæ.i. termini secundarū substantiarum significent hoc aliquid saltem de primario significato: sed magis quale quid, id est aliquid pluribus commune: non tamen significant quale accidentale quemadmodum albū: album enim nihil aliud significat quàm qualitatem: ideo significat quale essentiale id est H determinabile: & dicit ꝙ maior est determinatio in genere quam in specie: dicens enim animal plus complectitur quam dicens homo. In quarta parte ponit quartam proprietatē substantiæ: dicens, substantijs non conuenit habere contrarium. Quod probat inductiuè: quia primę substantię vt alicui homini nihil est contrarium: etiam, homini nihil est contrarium: igitur. Et dicit, quod hoc non est proprium quarto modo; quia conuenit quantitati, vt bicubito tricubito nihil est contrarium. Et siquis forte dicat, multum & paucum sunt contraria: etiam magnum & paruum, quæ sunt qantitates: igitur. Respondet ꝙ nullum prædictorum habet cōtrarium: vt patebit in prædicamento quantitatis. In quinta par-

A ta parte ponit quintam proprietatem dicens: quòd substantia non suscipit magis neq; minus in qua proprietate non vult dicere, ꝙ vna substantia non substet pluribus quàm alia: sed vult dicere, quòd substantia secundũ id quod est non suscipit magis & minus: quæ proprietas potest exponi tam de terminis ꝗ de rebus: vt patebit in quæstione. In sexta parte ponit sextam & vltimam proprietatem substantiæ dicens: maximè substantiæ proprium videtur esse cum sit vna & eadem numero, quòd sit susceptibilis contrariorum: vt homo cum sit vnus & idem numero, aliquando est niger, aliquando est albus. Deinde mouet vnam obiectionem, quæ talis est: oratio & opinio suscipiunt contraria: & tamen B non sunt substantiæ: igitur non sola substantia est susceptibilis contrariorum. Maior patet: quia eadem oratio aliquando est vera, aliquando est falsa. Similiter visus, id est opinio circa istam propositionem sortes sedet, sorte sedente est vera: & ipso non sedente est falsa. Soluit dupliciter: primo ꝙ licet oratio sit susceptibilis contrariorum: non tamen sicut substantia: qa substantia est susceptibilis contrariorum per mutationem sui: vt aqua frigida fit calida per mutationem sui: Sed oratio & opinio non suscipiunt contraria per mutationem sui. Secundo dicit, quòd oratio & opinio non suscipiunt contraria: quia per hoc quòd sunt veræ vel falsæ, non recipiunt in se contraria: sed res significata mutatur: quia ab eo quòd res est vel non est dicitur oratio C vera vel falsa.

An substantiæ proprietates sufficienter sint assignatæ.

QVAERITVR Vtrum proprietates substantiæ sint à philosopho in textu sufficienter assignatæ. Arguitur primo quòd non: quia non esse in subiecto non conuenit omni substantiæ: quia non conuenit formæ substantiali: nec etiã soli substantiæ conuenit: quia conuenit deo & chimeræ, quæ non sunt substantiæ: igitur. Secundò sic: Nulla substantia est terminus: ergo nulla substantia significat quale quid, vel hoc aliquid. Tertio sic: Contrarietas in effectibus arguit contrarietatem in causis: D sed in effectibus substantiæ reperitur contrarietas: vt patet de frigore & calore: ergo & in substantia: & per consequens substantię aliquid erit contrarium. Item quicquid corrumpitur, à suo contrario corrumpitur: sed substantia corrumpitur: ergo substantia habet contrarium. Quarto sic: In vno quoque genere est vna prima contrarietas: sed substantia est genus: igitur in ipsa erit contrarietas: & per consequens substantiæ erit contrarium. Item elementa sunt contraria: nam mutuo se corrumpunt: & sunt substantiæ: ergo substantiæ est aliquid contrarium. Quintò sic: Omne susceptibile contrariorum est mutabile & corruptibile: sed aliquæ substantiæ sunt immutabiles & incorruptibiles: igitur non sunt susceptibiles con-

1. physic. tex. com. 50.

E trariorum. Minor patet de cœlo & substantijs incorporeis. Item ista proprietas non conuenit secundis substantijs, eo quòd secūda substantia non est vna & eadem numero; cum habeat vnitatem minorem vnitate numerali. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione erūt tres articuli sicut in cæteris.

Art.1. PRIMO sciendum, ꝙ prima proprietas est sic intelligenda. Commune est omni substātiæ esse supple ens finitum. & non esse in subiecto tanquā supple in ente cōpleto & perfecto in specie. Et dicitur notanter esse ens finitum propter deum, qui non est prædicamento: dicitur notanter tanquam in ente completo: quia licet forma sit in materia non tamen tanquam

F in subiecto completo. Ex quo sequitur, quòd ista proprietas nihil aliud vult nisi quòd nulla substantia finita est in subiecto tanquam in ente completo, sicut supple accidens in subiecto. Et aduerte, quòd ista proprietas non conuenit substātiæ in quarto modo proprij, sed solum in secundo: quia conuenit albedini in sacramento altaris, quæ verè est, & non est in subiecto. Sed pro secunda proprietate est aduertendum, quòd quando dicitur quòd differentiæ substantiales vniuocè prædicantur de primis: quia prędicantur nomine & ratione de primis: debet ibi capi ratio pro conceptu vel vt idem est quòd prædicari essentialiter: ita quòd est sensus, differentiæ substantiales prædicantur supple per se de primis substantijs nomine & ratione, id est vno per se conceptu: & non capitur ibi ratio pro diffinitione, quia differentia nō habet diffinitionem: cum importet conceptum simpliciter simplicem. Et siquis dicat prædicari per se primo modo & quidditatiuè, conuertuntur: sed differentia non prædicatur quidditatiuè cum non prædicetur in quid sed in quale; igitur. Respondetur, quòd prædicari quidditatiuè dupliciter accipitur. Vnomodo vt idem est quòd prædicari in q.d: & sic differentiæ non prædicantur in quid de primis substantijs: sed prædicantur in quale. Aliomodo vt idem est quòd prędicari per se, vel essentialiter esse de ratione alicuius: & sic bene differentiæ prædicantur quidditatiuè.

G

SECVNDO sciendum, quòd circa tertiam proprietatem incidit vna difficultas, scilicet an sit sufficienter posita. Et videtur quòd non: quia tunc sequeretur, quòd omnis substantia esset terminus: cum soli termini dicantur significare: consequentia patet: quia prima substantia significat hoc aliquid: & secunda significat quale quid: ergo videtur quòd tam prima substantia, quàm secunda non sint nisi termini. Respondetur, quòd in illa proprietate capitur actus signatus pro actu exercito, ita quòd est sensus: prima substantia significat hoc aliquid, id est hoc aliquid & vnum numero; & secūda substantia significat quale quid. i. est aliquid cōe multis. Et siquis dicat: si ista expositio esset bona: sequeretur ꝙ secundæ substantiæ essent res & non termi-

H

A termini: quod falsum est; quia secundæ substantiæ sunt genera & species: sed res non sunt genera & species, quia species continentur sub genere, sed nulla res continetur sub alia: igitur. Respondetur ꝙ res secundum ꝙ cognoscuntur vt quoddam obiectum terminans adæquatè intellectionem: & vt per speciem intelligibilem repræsentantur, sunt bene genus vel species; & vna res secundum tale esse continetur sub alia: quæ est paucioribus cõmunicabilis. Vnde rem contineri sub alia non est aliud q̃ illam rem esse minus communem q̃ aliam, in qua talis includitur. Vnde homo continetur sub animali; quia includit animal, & est minus commune animali. Et si quis dicat illæ

B res non subijciuntur, neq; prædicantur, cum non ponantur in propositionibus: ergo non sunt genera, neq; species. Potest responderi concedendo antecedẽs, & negando consequens: quia non oportet tales prædicari: sed sufficit quòd termini significantes illas res vel pro illis supponentes, prædicentur vel subijciantur; quia terminis pro rebus in propositionibus vtimur. Vel potest dici (sicut alias dictum est) quòd aliquid prædicari potest capi dupliciter. Vnomodo vt idem est, quòd per vocem exprimi vel describi mediante copula: & sic res non subiiciuntur neque prædicantur. Aliomodo vt idẽ est quòd concipi in ordine ad aliud: & sic res bene dicuntur subiji & prædicari.

Tertio sciendum, quòd differentia est inter aliquid, & hoc aliquid: quia aliquid est conuertibile cum ente, supple capiẽdo ipsum categorematicè: q̃a si caperet̃ syncategorematicè, non conuerteretur cum ente: ita quòd omne ens est aliquid, & omne aliquid est ens & sic non capitur in tertia proprietate substantiæ: sed hoc aliquid est vnum numero & singulare. Pro cuius declaratione est aduertendum, quòd differentia est inter vnum numero, singulare, indiuiduum, suppositum, & personam. Vnde vnum numero, singulare, & indiuiduum idem sunt. Ex quo sequitur, quòd vnum numero, singulare, & indiuiduum, in quolibet prædicamento inueniuntur, cum ibi sint genera & species. Vnde singulare, indiuiduum, & vnum numero est, cui repugnat diuidi in plures partes subiectiuas. i. in plura inferiora: vt hæc albedo, hic lapis. D
Sed suppositum est, quod non est natum communicari, neq; communicatur alteri, neque tanquam quo: neque tanquam quod. Vnde aliquid communicari tanquam quo, non est aliud quàm illud esse natum inhęrere vel informare aliud, siue sit accidens, siue forma substãtialis. Ex quo sequitur, ꝙ nullum accidens dicitur suppositũ. Sequitur secũdo, ꝙ nulla forma substantialis dr̃ suppositum. Sed illud dr̃ communicari alteri vt quod, qđ est superius ad aliqua: vt homo. Ex quo sequit̃, ꝙ nihil cõmunicabile aliquibus dicitur suppositum: ideo nec genera nec species possunt dici supposita

Sco. 1. d. 2. in responsione ad quartam qua.

De hac materia vide Sco. in 3. d. 1. q. 1. diffuse.

E posita. Sed persona est intellectualis naturæ incommunicabilis existentia. Ex quo sequitur, quòd persona addit supra suppositum, quod sit substantia intellectualis. Ex quo sequitur, quod nullum irrationale dicitur esse persona. Sequitur secundo, quod omnis persona est suppositum sed non econtra: etiam omne suppositum est vnum numero, sed non econtra.

QVARTO sciendum pro declaratione quartę proprietatatis substantiæ, in qua dicitur substantiæ nihil est contrarium quòd contrarietas potest capi dupliciter. Vnomodo strictè pro repugnantia duarū formarum se expellentium virtute propria ab eodem subiecto, & sic substantię nihil est cōtrarium: quia talis contrarietas solum in
F uenitur inter quatuor qualitates primas. s. caliditatē frigiditatē, siccitatē, & humiditatem. Aliomodo capitur large pro repugnantia quarumcunq; formarum non seinuicem simul compatientiū: & sic duę formę substantiales specificę sunt bene cōtrarię. Aliomodo pro repugnantia duarum differētiarum diuidentium aliquod genus: & de ista intelligitur: cum dicitur
i. phy. 50. quòd in quolibet genere est vna prima contrarietas, id est duę differentię diuidentes illud genus: & hoc accipiendo contrarietatem realiter, siue in rebus primę intentionis. Sed capiendo contrarietatem logicaliter & in terminis, illi termini dicuntur contrarij qui simul non possunt verificari de aliquo: tamen bene successiue: vt sunt isti termini, calidum, G
frigidum. Sed pro quinta proprietate est aduertendum, quòd aliquid dicitur suscipere magis & minus dupliciter. Vnomodo logicaliter: & tunc idem est quod prædicari mediantibus istis aduerbijs magis & minus: & sic termini bene suscipiūt magis & minus, id est prædicantur mediantibus istis aduerbijs magis & minus. Aliomodo accipitur physicaliter seu primæ intentionaliter: & hoc dupliciter. Vnomodo vt idem est, quod suscipere qualitates intensas & remissas: & sic substantia bene suscipit magis & minus: quia sic cessiue substantia suscipit qualitates intensas & remissas: & sic non capitur in textu. Aliomodo vt idem est quòd habere plures partes & pauciores perfectionales in consimili loco & H
situ adæquate: & sic substantia non suscipit magis & minus, vt postea videbitur: & hæc de primo articulo.

DVBITATVR primo. *Art. 2.* Vtrum aliqua substantia sit in subiecto. Et vr̄ quod sic: quia iste *An aliqua substātia sit in subiecto.* terminus scriptus homo, est substantia: cum non sit nisi incaustum: & est in subiecto, puta in pariete vel in papyro: igr̄. Item iste terminus scriptus album, est substantia, cum non sit nisi incaustum: & tamen est in subiecto cum prædicetur denominatiue de subiecto, vt in ista propositione scripta, lignum est albū. Respondetur, quòd scriptura potest capi dupliciter. Vnomodo vt de formali significato significat figuram quæ non est substantia: sed qualitas vel

A vel ordo partium ad partes loci: vt aliàs videbitur: & sic terminus scriptus de significato formali non est substantia. Aliomodo pt capi pro materiali puta pro illo incausto: & sic bene est substantia. Ex quo sequitur quòd nullus terminus scriptus dicitur esse substantia sed magis qualitas. Et siquis dicat contra: quia illud de quo prædicatur substantia est substantia: sed de isto termino homo prædicatur substantia: quia ista est vera, homo est substantia. Respondetur quòd substantia prædicatur de illo termino homo supponente personaliter: & non supponente pro seipso: ideo quando dicitur homo est substãtia, neq; ly homo neq; ly substantia supponunt pro seipsis. Et si quis dicat, ergo saltem iste B terminus homo supponens personaliter erit substantia: cum de ipso prædicetur substantia. Respondetur quòd istum terminum homo supponentem personaliter, esse substantiã potest dupliciter intelligi. Vnomodo ꝙ iste terminus substantia supponens personaliter prædicetur de isto termino homo supponente personaliter: & sic concedo ꝙ ille terminus homo sic supponens sit substantia. Aliomodo, ꝙ ille terminus homo sic supponens sit illa res quę est substantia: & sic est falsum Vnde quando dicitur, hõ est substãtia non denotatur quòd ille terminus substantia sit ille terminus homo: sed quòd idem importatur per illos duos terminos. Aduerte tamen vlterius quòd aliquid esse in subiecto potest intelligi dupliciter. Vno modo logicaliter: & sic illud est C in subiecto, quod denominatiue prædicatur de alio. Aliomodo primæ intentionaliter siue realiter: & sic non est aliud q̃ alteri inhęrer: & sic posset cõcedi, ꝙ oīs terminus est in subiecto. i. alteri inhęret. Sed restat vna parua difficultas, vtrum ratio per quam philosophus probat secundas substantias non esse in subiecto sit bona. Et videtur quòd non: quia isti termini homo & animal prædicantur nomine & ratione: & tamen sunt in subiecto: quia sunt in aere vel in mente: igitur. Quod prædicentur nomine & ratione patet: quia in ista propositione, sortes est homo: ibi ille terminus homo prædicatur nomine & ratione de sorte. Potest dici quòd licet illi termini sint in subiecto, capiendo esse in subiecto primę intentionaliter: non tamen sunt in subiecto, capiendo esse in subiecto logicaliter id est non prædicantur denominatiue: sed essentialiter: cum prædicētur nomine & ratione. Vnde prædicari nomine, non est aliud quam prædicari vere & affirmatiue de aliquo. Sed prædicari ratione non est aliud quam prædicari essentialiter. Et sic videtur accepisse Aristoteles cum dicit. Eorum quæ sunt in subiecto prædicantur nomine: id est vere & affirmatiue: sed non ratione. i. non essentialiter. Potest etiã dici, quòd illi termini homo, animal, prædicantur nomine & ratione: sed hoc non est pro ipsis terminis, sed pro rebus, pro quibus supponunt: quia vtimur illis terminis pro rebus.

Dubitatio.

D

An substantia suscipiat magis, & minus.

DVBITATVR secundò Vtrum substantia suscipiat magis & minus. Pro cuius solutione supponitur q aliquid suscipere magis & minus, est ipsum habere plures gradus seu partes perfectionales, quæ sunt eiusdẽ rationis inter se, & cum illo qđ suscipit magis in eodem loco & situ seinuicem penetrantes: vt vna albedo dicitur maior albedo quàm alia: quia habet plures gradus vel partes perfectionales integrantes ipsam in eodem loco & situ: & quælibet pars talis est albedo; & similiter dicatur de alijs. Ideo sensus dubij nostri est iste, vtrum substantia habeat plures partes perfectionales in eodem loco & situ quæ sint eiusdem rationis inter se, & cum substantia quæ suscipit magis.

An substantia plures partes perfectionales in eodẽ loco.

Ad quod breuiter respondetur, quòd substantia non dicitur suscipere magis & minus, licet vna substantia sit perfectior alia, vt visum est in prædicabilibus. Prima pars patet: & capio animam de qua quidam dubitant. Et arguitur sic anima non habet plures partes perfectionales eiusdem rationis integrantes ipsam: quia oporteret illas partes esse quasdam animas: cum partes, per quas aliquid suscipit magis, debeant esse eiusdem rationis inter se & cũ illo quod suscipit magis: sed consequens est falsum immo & periculosum. Item ostendendo hoc de igne: quia si ignis susciperet magis, sequeretur q haberet plures partes perfectionales in eodem loco & situ integrantes illũ ignem, sed hoc non: quia tunc sequeretur, q eadem materia informaret duabus formis substantialibus eiusdem rõnis: quia illæ partes non possunt esse in eodem loco & situ nisi penetrent: sed non possunt se penetrare, nisi formæ illarum materiarum se penetrent: igitur. In oppositum arguitur: quia vna aqua habet plures partes aquæ q alia: igitur. Respondetur, quòd verum est extensiuè, sed non intensiuè. Vnde si apponatur vna gutta aquæ alteri, illa est maior s̃m extensionem, sed non secundum intensionẽ: cuius ratio est: quia illa aqua habet maiorem extensionẽ quàm prius. Secundo sic; Volo q sint duo ignes: vnus duorum pedum, & alius vnius pedis: volo quòd deus condenset illũ q est duorũ pedũ ad q̃titatẽ unius pedis: quo facto, erit maior ignis q alter: quia in eodẽ loco & situ habet plures partes pfectionales. R̃ndetur, admittendo casum, concedendo, q ille ignis condensatus habet plures ptes, sed non in eodem loco quæ nõ se penetrant: quia non possunt se penetrare nisi formæ substãtiales se penetrent adinuicẽ: sed formæ non possunt se penetrare nisi formæ duæ informent eãdẽ partẽ materiæ: quod videtur esse impossibile; dicunt tamen aliqui q sicut duæ formæ accidentales eiusdem rationis põt se penetrare ita & duæ formæ substãtiales mixtorum. Tertiò sic: Anima suscipit magis: igitur. Antecedens patet per articulũ Parisien. dicere animã Christi non esse perfectiorem in puris naturalibus aĩa Iudæ, error; sed hoc non potest intelligi de accñtib. quia nullus dubitat quin anima Christi sit perfectior aĩa Iudæ in ac-

A in accidentalibus, cũ hẽat summam gratiam, summam scientiã: ergo intelligitur in substantialibus. Respondeo, ꝙ intelligitur in accñtalibus, naturalibus, spiritualibus: sicut est ingeniositas & perspicacitas intelligendi: & de illis est dubium, vtrũ vna anima sit perfectior q̃ alia: sed non fuit dubium de accñtibus acquisitis, & gratuitis quin aĩa Christi sit perfectior.

An ꝓpõ vocalis posit esse vera vel falsa.

DVBITATVR tertio. Vtrum propõ vocalis possit esse vera vel falsa. Et arguit̃ primo ꝙ non: qa quod non est neq; ꝑt esse, non ꝑt esse verũ, vel falsum; sed ꝓpõ vocalis non est neq; ꝑt esse: igr̃. Minor ꝓbatur: qa si ꝓpositio vocalis esset vel põt esse, hoc maxime esset qñ subiectum profertur: sed hoc non: qa tunc ꝑdicatũ non est: vel qñ ꝑdicatũ B profert̃, ꝙ non est: qa tunc subiectum non est. Secundò sic: Si ꝓpõ vocalis esset vera sequeretur, ꝙ possibile esset aliquem proferre vel dicere verũ, quod est falsum: qa siquis diceret verum, vel diceret verum quando profert subiectum: & hoc non: quia subiectum non est verum, neq; partes eius: vel qñ profert prædicatum, quod est falsum pari ratione. Itẽ sequeretur ꝙ idẽ in proferendo verum proferret falsum, patet: quia proferat istã nullus homo est asinus: proferendo subiectum & copulã pro ferret falsum: quia proferret istã nullus homo est: quę est falsa: & proferendo totam profert verũ: igitur. Item sequeretur, ꝙ aliquis postquàm dixit verum possset nunquam dixisse verum: sed consequens est impossibile: & patet consequentia: quia postq̃ aliquis protulit istam veram homo est, in sua libertate est statim addere ly asinus, quo facto protulit falsum. Item sequeretur, ꝙ omnis propositio vocalis esset falsa. patet: & capio istã quæ maximè videtur esse vera, homo est animal: quæ tamen est falsa: quia significat istum terminum homo esse istum terminum animal: qua ratione iste terminus homo, significat hominem ad extra: ita etiam significat se naturaliter. Pro responsione ponuntur aliquæ propositiones. Prima: aliqua conueniunt propositioni vocali naturaliter. videlicet ꝙ proferatur successiue: & quòd partes suæ non simul permaneant: & quòd ipsa & suæ partes causent in mente suas intentiones: habet etiam quòd ipsa significet sicut sua mentalis, cui subordinatur: & quòd ipsa significet cum imaginatione significandi. Et ex hoc habet suum complementum. Secunda propositio: non est inconueniens eandem propositionẽ vocalem esse simul veram & falsam: possibilem & impossibilẽ. Vnde sicut terminus æquiuocus habet multos conceptus: ita propositio vocalis potest habere multos sensus: vt patet in rationibus factis. Tertia propositio: ex institutione hominum propositio vocalis habet quòd termini sint significatiui ad placitum: & similiter quę libet alia propositio ad placitum significans habet ex institutione hominum ꝙ significet, & non naturaliter: & hoc patet ex cõi modo utendi hominũ: patet ẽt; quia ista ꝓpõ, hõ est aĩal ex mo-

C

D

E ex modo vtendi hominũ & eorum institutione significat rem quæ est homo, esse rem quæ est animal: & non ꝙ iste terminus homo sit iste terminus animal. Quarta propõ: propõ vocalis habet ex institutione hominũ, ꝙ ipsa vtendum est, ac si ipsa tota simul esset in vltimo instanti suæ prolationis vltimæ partis. Ex quo sequitur, ꝙ propositio vocalis de rigore nõ dicitur vera neq; falsa: sed solum habet, ꝙ dicatur vera vel falsa ex institutione hominum, volentiũ vti ea ac si esset permanens. Ex istis positis faciliter soluuntur rationes. Ad primam rñdet, concedendo de rigore sermonis ꝙ nulla propõ vocalis est vera vel falsa: sed solum ex institutione hominum vtentium, ac si ipsa esset permanens. Ad secũdam dr̃, ꝙ propriè & de rigore nullus potest proferre verũ vel falsum: ita ꝙ in proferendo verum non proferat falsum. Ad tertiam dr̃, ꝙ hoc non est incõueniens penes significatum partiale: tamen iudicium debet sumi penes totale significatum & complementum propõnis. Ad aliam negatur consequentia & consequens: si.n. semel protulit verum, necesse est protulisse verum: & eodem modo est de falso: nisi veritas vel falsitas propositionis dependeat à futuro contingenti: vel ꝙ in ea nullũ extremũ distribuatur, cum hoc tamen in libertate sua est totalem orationem esse veram vel falsam. Ad alias patet solutio. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium articulum sit.

De ista materia, vide Sc. in 4. d. 8. q. 2.

F

Artic. 3. CONCLVSIO responsa-lis. Proprietates substãtiæ sunt à philosopho in textu sufficienter assignatæ: vt satis patet ex dictis. Ad rationes: Ad primam patet solutio in primo articulo, & ad secundam. Ad tertiam dr̃, quòd contrarietas in effectibus arguit contrarietatem in causis formalem vel virtualem: ideo effectus contrarij substantiæ arguunt contrarietatem virtualem in substantia. Vnde aliquid habere contrarietatem virtualem non est aliud, quàm illud posse producere cõtraria. Ad aliud dr̃, ꝙ ista propositio, quicquid corrumpitur, à suo cõtrario corrumpitur, est simpliciter falsa, si intelligatur de contrario propriè dicto: sed debet capi contrarium pro nociuo & disconuenienti: ita ꝙ sit sensus, quicquid corrumpitur à suo cõtrario. i. à suo nociuo & disconuenienti corrumpitur. Ad quantam pro prima parte patet solutio in primo articulo. Ad aliã partem dicitur, ꝙ elementa propriè non contrariantur adinuicem, sed bene qualitates elementorum: vel potest dici, ꝙ contrariantur adiuuicem secundũ suas qualitates, & non secundũ suas substantias. Ad aliam dr̃ pro prima parte, ꝙ licet omne susceptibile contrariorum propriè dictorũ, puta quatuor qualitatum primarum sit corruptibile: non tamen oportet quòd quodlibet susceptibile aliorum contrariorum sit corruptibile. Ad aliam partem dicitur, quòd licet secunda substantia secundum se non sit vnum numero; tamen bene denominatiuè & per accidens: vt visum est in prædicabilibus. G H

A QVantitatis aliud cõtinuũ: aliud diſcretum:& aliud quidem ex habentibus poſitionem &c.

ISTVD EST tertium capitulum, in quo determinat philoſophus de quantitate, quæ eſt ſecundum prædicamentum: & diuiditur in duas partes. In prima philoſophus determinat de quantitate quantum ad eius diuiſionem. In ſecunda determinat de proprietatibus quantitatis. Prima pars diuiditur in quatuor particulas. In prima ponit duas diuiſiones quantitatis, & duas ſubdiuiſiones. Prima diuiſio eſt: quantitatis aliud continuum, aliud diſcretum: & debet intelligi generis: ita ꝙ ſit ſenſus: ꝙ generis quantitatis, aliud continuum: aliud diſcre-

Quãtitatis diuiſio.

B tum. Secunda diuiſio: quantitatis aliud conſtat ex partibus poſitionem adinuicem habẽtibus, aliud ex non habentibus poſitionem. Primam ſubdiuiſionẽ, quæ eſt diuiſio quantitatis diſcretæ, innuit per hoc ꝙ dicit quantitas diſcreta: vt numerus & oratio. Aliam ſubdiuiſionem quę eſt quantitatis continuę, ponit cum dicit: quantitas continua: vt linea, ſuperficies, corpus, & pręter hæc, tempus & locus. Deinde declarat duas ſubdiuiſiones prædictas: primo probans, quòd numerus ſit quãtitas diſcreta: quia partes numeri non copulantur ad aliquẽ terminum communem: igitur numerus eſt quantitas diſcreta. Antecedens probat: primo de partibus aliquotis: vt quinq; & quinq;, quæ ſunt partes denarij, non copulantur ad aliquem terminum communem: de partibus non aliquotis probat: quia tria & ſeptem ſunt: partes non aliquote numeri denarij: & tñ ad nullum terminum communem copulãtur: ſed ſemper vna pars eſt diſcreta & ſeparata. Vnde pars aliquota eſt quæ aliquoties ſumpta reddit totum numerum adæquatè: vt quinq; reſpectu numeri denarij. Sed pars nõ aliquota eſt, quæ quotienſcunq; ſumatur nunquam reddit adæquatè ſuum totum: ſed magis vel minus. vt tria reſpectu numeri denarij. Deinde probat, ꝙ oratio ſit quantitas: quia ꝑ orationem menſuratur ſyllaba breuis vel longa: ſed illud quod per ſe menſurat aliquid, eſt quãtitas: igitur. Deinde declarat de qua oratione hoc intelligitur: dicens ꝙ intelligitur de oratione prolata cum voce. Et quòd ſit quantitas diſcreta probat: qa partes eius ad nullum terminũ communem copulantur: non enim eſt aliquis terminus, ad quem ſyllabæ vocis terminentur: ſed vnaquęq; ſyllaba eſt diuiſa ab alia. Deinde probat, ꝙ linea ſuperficies & corpus ſint quantitates continuę; quia partes eorum copulantur ad aliquẽ terminum communem: vt partes lineæ ad punctum; & partes ſuperficiei ad lineam: & partes corporis ad ſuperficiem. De tẽpore probat: quia partes eius, vt præteritum & futurum copulantur ad aliquem terminum communem. ſ. ad tempus præſens, quod eſt finis pręteriti & principium futuri. Deinde probat de loco quòd ſit quantitas continua: quia partes eius copulantur ad aliquem terminum com-

Pars aliquota, & non aliquota quid.

D

E communem copulantur; igitur & partes loci; patet consequentia. qa partes loci continent singulas ptes corporis. igr partes loci terminant ad eunde terminum cõem, ad quẽ partes corporis. Deinde declarat secundam diuisionem. f. qtitatis aliud constat ex partibus positionem habentibus; aliud non. Probat; quia linea, superficies, corpus & locus habẽt positionem in suis partibus; sed numerus oratio & tempus non habent põnem. Primam partem probat; quia illa habent positionem in suis partibus, quorum partes sunt sitę. i. habent modum situs in toto & sunt permanentes & continuæ, sed partes superficiei lineæ corporis & loci sunt huiusmodi, igitur. Secundam partem ꝓbat, quia licet inter partes temporis numeri & orationis sit ordo; quia vna est prior, alia, vt præteritum est prius futuro; & duo priora tribus, tamen ptes temporis nõ sunt permanentes quod requiritur ad põnem; etiã partes numeri & orationis non copulantur, ꝙ requiritur ad positionẽ. Ex quo sequitur, quòd ad positionem quæ est differentia quantitatis tria requiruntur, scilicet ordo partium, permanentia, & continuatio ad aliquem terminum communem. Deinde determinat de quantitatibus per accidẽs ponens istã conclusionẽ, quantitates quæ dictæ sunt, quædam sunt propriè & per se quantitates, sed alia ab his si dicãtur quãtitates vel quãta hoc est per accñs. Quod probat, quia quęcunq; dñr qtitates vel qta solum per habitudinem ad pdicta, illa dñr qtitates

F

per accñs, sed omnia alia à pdictis si dicant qtitates hoc est solũ per habitudinẽ ad alia & denominatiuè, igr dñr solum qtitates per accidens. Minorẽ probat primo exemplariter; vt album quod est aliud à pdictis dicitur multum, eo quòd superficies in qua est, est multa; & actio dr longa, eo quòd tempus in quo fit, sit longum. Ratione probat, quia illud cuius qtitas notificatur & mensuratur per aliam quantitatem est qtitas p accidens, sed ista sunt huiusmodi, igitur. Minorem probat, qa si siquis assignet quanta sit actio, tempore diffiniet dicendo ipsam esse annuam, idest vnius anni. Similiter asignans quantum sit album, per superficiem diffiniet, quia quanta fuerit superficies tantum album fore dices. In secunda parte ponit proprietates quantitatis, & diuiditur in tres particulas secundum quòd sunt tres proprietates quantitatis. In prima ponit primam proprietatem quantitatis, quæ est hæc; Quantitati nihil est contrarium, vt bicubito, tricubito, superficiei nihil est contrarium. Deinde ponit duas instantias. Prima multum & paucum contrariantur; & etiam magnum & paruum; & tamen ipsa sunt quantitates; igitur. Hanc instantiam soluit dupliciter; Primo negando minorem, dicens quòd nullum illorum est quãntitas: sed quodlibet eorum est ad aliquid, quod probat dupliciter. Primo, illa quæ solum dicuntur cum comparatione ad aliud. sunt ad aliquid & non qtitates; sed multum & paucũ, magnũ

C

D

& par-

A & paruum sunt huiusmodi; igitur. Minorem probat; primo de magno & paruo; quia si magnum & paruum dicerentur per se, nō in relatione ad aliud, nunquam mons diceretur paruus, nec milium paruū; hoc autem est falsum: quia mons dicitur paruus respectu alterius montis; & milium dicitur paruum respectū alterius milij. De multo & pauco probat; quia nisi multum & paucum dicerentur respectiuè ad aliud, nunquā diceretur homines multi in domo & pauci in theatro, vel plures in vico & pauci in theatro: vel plures in vico, & pauci in ciuitate; cum multo plures sint in ciuitate quā in vico; igitur multū & paucum dicuntur respectiue ad aliud. Secundo sic; quia bi

B cubitum & tricubitum; similiter magnum & paruum non significant quantitatem: sed magis sunt aliquid fundatum in quantitate; ergo non sunt quantitates. Secundo soluit negando maiorem dicens; quòd siue aliqui concedant prædicta esse quantitates; siue non: tamen nihil est eis contrarium; quod probat duabus rationibus. Prima; nihil quod dicitur de per se respectiue ad aliquid habet contrarium, cum contraria sint formæ absolutę; sed multum dicitur respectiue ad paucum, & magnum respectiue ad paruum; igitur multum non contrariatur pauco nec magnum paruo: secunda ratio ducit ad duo inconuenientia; primo ad illud si multum & paucum, magnum & paruum essent contraria, sequeretur quod contraria essent simul in eodem; secundo sequeretur quod idem esset sibi ipsi contrarium. Prima consequentia patet; quia aliquid dicitur magnum respectu vnius; & paruum respectu alterius; ergo si magnum & paruum sint contraria, tunc contraria erunt simul in eodē; quod est impossibile. Et si duo contraria possint simul esse in eodē, hoc maximè esset in prima substātia: qa ipsa est maximè susceptiua contrariorum; sed hoc non; quia quamuis idē numero sit susceptiuus contrariorum, nullus tamen simul suscipit cōtraria; nullus.n.simul & semel est sanus & æger, albus & niger, prauus & studiosus. Secundam consequentiam probat; quia cum idem sit magnum & paruum, idem contrariabitur sibi ipsi. C

D Tertia instantia, est de loco sursum, & de loco deorsum, quæ videntur contrariari; & tamen sunt quantitates. Hanc instantiā non soluit philosophus; sed potest responderi ad eam quòd locus potest dupliciter considerari. Vnomodo pro superficie corporis continentis; & sic est quātitas: nec habet cōtrarium. Alio modo pro virtute cōsideratiua locati; & sic possunt esse cōtraria; sed tunc non sunt quantitates. In secunda parte ponit secundam proprietatem quantitatis dicens, quòd quantitas non suscipit magis & minus, quod probat inductiue, vt bicubitum non dicitur magis & minus bicubitum; nec ternarius, neq; quaternarius. Aliqua enim non dicuntur magis tria quam alia. In tertia parte ponit tertiam proprietatem quanti-

Duplex loci consideratio.

E quantitatis dicens : quòd maxime est proprium quantitatis secundum eam æquale vel inæquale dici : quod probat inductiuè : quia corpus æquale vel inæquale dicitur : similiter numerus alteri numero est equalis vel inequalis : & sic de alijs speciebus quantitatis. Sed quod ipsa soli quantitati conueniat, probat: quia actio nō dicitur æqualis vel inæqualis, sed similis: nec album dicitur æquale vel inæquale, sed simile : & sic de alijs quæ non sunt quantitates : igitur maximè est proprium quantitati secundum eam æquale vel inæquale dici.

An quantitatis proprietates & diuisiones sufficienter a philosopho assignentur.

F QVERITVR Vtrum diuisiones & proprietates quantitatis sint a philosopho sufficienter assignate. Et arguitur primo contra primam partem. Nulla bona diuisio debet dari per aliqua non contenta sub diuiso: sed secunda diuisio & etiam illa, quæ est in quantitatē per se & quantitatem per accidens sunt homini : igitur. Maior patet : quia diuisum debet semper verificari de mēbris diuidentibus. Minor probatur : quia positio est vnum prædicamentum distinctum a quantitate, ergo non est eius differentia. Etiam quantitates per accidens non sunt quantitates : vt patet de albo & actione, quæ sunt quantitates per accidens. Arguitur secundò contra secundam partem. Numerus & oratio sunt species quātitatis discretę : igitur. De oratione probatur: quia omnis oratio est mētalis, vocalis, vel scripta : sed nulla talis est quātitas, sed qualitas: igr̄. De numero pbat: q̄a numerus reperitur in illis, in quibus non est quantitas .s. in angelis: ergo numerus non est quantitas. Arguitur tertio: Linea & superficies non sunt species quantitatis cōtinuæ adinuicem distinctæ : igitur non sunt sufficienter assignatę. Antecedens patet: quia omne accidens habet aliquod subiectum sibi adæquatum : sed linea & superficies nō sunt huiusmodi : igitur. Minor patet : quia non est dabile aliquod subiectum, quod habeat longitudinem tantum, vel latitudinem tantum, vel profunditatem tantum : quia omne corpus habens longitudinem habet etiā latitudinem & profunditatem: igr̄. Etiam corpus est spēs substantię, igr̄ non quantitatis. Etiā superficies & locus sunt idem : vt habet philosophus.4.physi. Item ſm philosophum q̄nto metaph. tp̄s est q̄titas per accn̄s : igr̄ non est spēs quantitatis. Quarto sic: Omnis motus est de contrario in cōtrarium: sed in quātitate est motus: igr̄ ibi est contrarietas. Itē equale & inequale magnū & p̄uū suscipiunt magis & minus : igitur secunda proprietas quantitatis non est sufficienter posita. Quinto sic: Duę substantię ſm æqualitatem vel inæqualitatem dicūtur formaliter equales vel inæquales, secundum virtutem quæ est qualitas : igitur alijs a quantitate potest conuenire æquale vel inequale. In oppositum est philosophus in

G

H

Tex. 35. Tex. commēt. 18.

A in textu. In quæstione erunt tres articuli sicut in cæteris. Quantum ad primum.

Artic.1. PRIMO sciendum, quòd quodlibet genus dicitur habere aliquam rationem, secundum quam dicatur vniuocè de suis inferioribus: ideo videndum est quid erit propria ratio quantitatis, secundum quam dr̃ vniuocè de suis inferioribus. Et aduerte tamen quòd ratio potest capi dupliciter. Vnomodo pro diffinitione: & sic non capitur hic. Aliomodo pro conceptu quidditatiuo: & sic capitur hic. Vnde omne genus prædicatur de suis speciebus vna ratione.i.vno cõceptu quidditatiuo. Et aduerte ꝙ dicunt aliqui, quòd ratio quãtitatis est mensurare: quia philosophus probat orationem esse quantitatem per hoc, ꝙ sibi conuenit ratio mensuræ. Sed ista *Versõri & sequẽtes.*

B opinio non est vera: quia mensura non dr̃ æqualiter de quantitate continua & discreta: quia per prius dr̃ de quantitate discreta quàm continua: quia mẽsurare non conuenit continuo nisi per numerum: vt patet: qa per vlnam mensuramus pannũ: ideo citius capimus quantitatẽ discretam ad mensurandum q̃ continuam. Aduerte tamen ꝙ species generis possunt comparari dupliciter. Vnomodo inter se: & sic vna dicitur perfectior alia: & genus potest dici perfectius de vna quàm de alia: & hoc fit ratione differentiæ. Aliomodo possunt comparari ad rationem generis: & sic vna non est perfectior alia: neq; genus dicitur perfectius de vna quàm de alia. Alij dicunt, quòd diuisibilitas in partes eiusdem ratio

C nis est propria ratio quantitatis: sed hoc non est verum: qa nullus respectus est propria ratio alicuius absoluti: sed quantitas est quid absolutum: & diuisibilitas formaliter est quid respectiuum: quia dicit quandam aptitudinem ad diuisionem: igitur. Ideo respondetur, ꝙ habere partes integrales & quantitatiuas est propria ratio quantitatis, secundum quam vniuocè dr̃ de suis speciebus. Et si quis dicat habere partes integrales cõuenit substantiæ: ergo non est propria ratio quantitatis. Respõdetur ꝙ non conuenit substãtiæ nisi per quantitatem & non ratione sui. Vnde si deus separaret quantitatem à ligno: lignũ non haberet partes integrales & quantitatiuas, licet bene partes entitatiuas: nisi forte caperentur partes integrales largè pro omni parte componente & integrante aliquod totum: ideo partes propriè non dicuntur integrales nisi sint quantæ. Aduerte tamen ꝙ Aristoteles rationem quantitatis circumloquitẽ multotiens per diuisibilitatem in partes quantitatiuas, cum rõ multotiens circumloquatur per passiones. Vnde quatuor dicuntur esse passiones ipsius quantitatis. Prima; diuisibilitas in partes quantitatiuas. Secunda; finitum vel infinitum. Tertia; æquale vel inæquale. Quarta; ratio mensuræ. *Sco.in 5. meta.q.9* D

SECVNDO sciendũ ꝙ pro declaratione primæ diuisionis supponitur, quòd philosophus non notificat quantitatem diffinitiuè; eo ꝙ secundum vsum non habet vnum denominatiuum, sed duo.s.quantum & quotum; *Cur Aristote. non diffinit quãtitatem.*

E tum: accidentia autem non diffiniuntur proprie nisi ſm ꝙ denominant ſua ſignificata materialia: pôt tñ ſic diffiniri. Quantitas eſt, ſecundum quam quāti vel quoti eſſe dicimur. Aduerte tamen ꝙ ſecundum rem quantitas habet vnum denominatiuū ſcilicet quantum, quod eſt communi quantitati tā continuæ ꝙ diſcretæ: tamen quadam reſtrictione vſuali capitur pro denominatiuo quātitatis continuæ. Et aduerte ꝙ Ariſto. dicit quātitatis aliud continuum &c. ad denotandum differētiam eſſentialem membrorum: nam aliud in neutro genere denotat differentiā eſſentialē: & debet ſub intelligi gñis: ita ꝙ ſit ſenſus: generis quantitatis, aliud cōtinuū, aliud diſcretum. Et aduerte ꝙ in tali diuiſione ponitur quantitatis in ſingulari numero, & non in plurali: ad denotandum quòd F quantitas eſt vnum genus generaliſsimum vniuocum ad omnia ſua inferiora: ſed ſi fuiſſet in numero plurali, dicendo quātitatum: quis potuiſſet dubitare, vtrum quantitas fuiſſet vnū genus vel plura. Aduerte vltra pro ſecunda diuiſione, quòd poſitio capitur dupliciter. Vnomodo pro ordinatione partium ad ſuum totum: & ſic eſt differentia quantitatis non magis propria, ſed communis ſeu accidentalis: quia talis ordo partium ad totum non eſt in prædicamento quantitatis, ſed magis ad aliquid. Aliomodo capitur pro ordine partium ad partes loci: & ſic eſt vnum prædicamentum: & ſic nō capitur hic. Vnde ad poſitionē, ꝗ eſt differentia quantitatis tres conditiones requiruntur. Prima, ꝙ G partes ſint permanentes: iō nec tempus, nec motus, neq; orō habent poſitionē. Secunda, ꝙ tales partes ſint ſituatæ in loco. Tertia, ꝙ ſint continuæ, id eſt ꝙ copulentur ad aliquem terminum communē: non cōem per prædicationē, ſed per cōtinuationē: cuiuſmodi eſt punctū in linea: ideo numerus non dicitur habere poſitionē. Aduerte finaliter ꝙ quātitas ꝑ accidens, ꝗ eſt vnū mēbrū tertiæ diuiſionis, nō dicit ꝗtitas: neq; eſt in ꝑdicamēto quantitatis, ſed in aliis prædicamentis.

Quātitatis continuæ, et discreta diffinitio.

Tertio ſciendū, ꝙ ꝗtitas cōtinua eſt, cuius ꝑtes copulanē ad vnum terminū communē, ꝗ eſt principium vnius & finis alterius. Vñ illud dicit ibi terminus cōis, ꝑ quod continuātur ꝑtes aliꝗ adinuicē: cuiuſmodi eſt punctū in linea: & linea in ſupficie, & ſupficies in corpore. Ex H quo ſequit ꝙ non capit ibi terminus cōis ꝑ ꝑdicationē, ſed ꝑ continuationē. Sed ꝗtitas diſcreta, eſt cuius ꝑtes nō copulātur adinuicē ꝑ aliquē terminū cōem: vt partes numeri binarij non continuātur adinuicem ꝑ aliquod medium. Et aduerte ꝙ duplex eſt quantitas diſcreta .ſ. numerus & oratio. Vnde numerus eſt triplex ſcilicet numerus numeratus, qui non eſt aliud quàm res numeratæ: vt lapides, homines. Alius eſt numerus numerans, qui non eſt aliud quàm anima. Ex quo ſequitur, ꝙ bruta non numerant. Alius eſt numerus formalis, quo numeramus res: ſicut binarius ternarius: & ille accipitur dupliciter .ſ. traſcendenter, & ſic reperitur in om-

A in oĩbus, de quibus est verum dicere, ꝙ multa : & talis non distinguitur a rebus numeratis. Aliomodo capitur limitate & finite pro numero de genere quãtitatis: qui non est aliud q̃ multitudo vnitatum accidentalium repertarum in continuis diuisis & separatis abinuicẽ: ita ꝙ quãdo vnũ continuũ diuiditur ab alio, tunc causantur in illis ꝑtibus q̃dam vnitates accidẽtales, ex quibus componitur numecomponitur numerus prædicamentalis. Ex quo sequitur primo, ꝙ iste numerus prædicamẽtalis non inueniť, nisi in rebus continuis diuisis abinuicem: & hoc volebat habere Aris. quando dicebat, ꝙ numerus causatur ex diuisione continui, & ꝑ istas vnitates accñtales mẽsuranť cõtinua sepata adinuicẽ. Sequitur secundo ꝙ duo Angeli non dicuntur duo isto numero ꝑdicamentali: cũ vnitates ex q̃bus cõponitur iste numerus ꝑdicamẽtalis, non inueniãť in angelis, cum non sint continui. Sed ꝓ oratione supponiť, ꝙ oratio quę est species quantitatis discretæ non est nisi mẽsura vocum vel literarum vocis vel syllabę, secũdum quam diciť ista syllaba est longa vel breuis: & cõponiť ex illis mensuris, quæ proprie sunt vnitates, sicut numerus componitur ex suis vnitatibus. Sed restat vnum paruum dubiũ, vtrũ oratio distingnatur specie essentiali a numero vel solum specie accidentali. Respondetur breuiter, ꝙ orõ non distinguiť specie essentiali a numero: sed solũ spẽ accidentali: sicut curuitas & simitas nõ dr̃nt nisi accñtaliter: quia curuitas in omni materia

3. physic. 61.

B

An oratio specie essentiali vel accidẽtali solum à numero distinguatur.

G potest inueniri: q̃a non determinat sibi materiam seu subiectũ: sed simitas determinat sibi subiectum. s. nasum. Similiter dico, ꝙ numerus & oratio differũt solum accñtaliter: q̃a numerus nõ determinat sibi subiectũ: q̃a põt inueniri in omnibus continuis diuisis & separatis saltem secũdum suas partes: sed oratio solũ inueniť in literis & syllabis alicuius vocis: & in hoc differunt numerus & oratio. Ex quo seq̃tur ꝙ quando dicitur, quòd duę sunt species q̃titatis discrete intelligitur de speciebus accidentalibus & non essentialibus. Sequitur secundo quòd tantũ est vna species quantitatis discretę, scilicet numerus, q̃ secundũ ꝙ est in literis vel syllabis dr̃ oratio: & in aljis continuis dicitur numerus.

D Qvarto sciendũ, ꝙ q̃titas continua est duplex. s. ꝑmanens & successiua, ꝑmanens est triplex scilicet linea corpus & superficies. Vnde linea est longitudo sine latitudine & profunditate: cuius extremitates sunt duo puncta. Et siquis dicat: linea non est sine latitudine: ergo male diffinitur. Respondetur quòd licet linea non sit sine latitudine: tamen ipsa latitudo non est de ratione lineę. Vnde ipsa linea componitur ex lineis & non ex punctis: quæ lineæ continuãtur adinuicẽ per puncta, & termini etiam ipsiꝰ lineę sunt duo puncta. Sed superficies est latitudo cum longitudine & sine profunditate, cuius extremitates sunt duæ lineæ sine profunditate, sic supple quòd ipsa profunditas non est de ratione superficiei: & com-

E componitur superficies ex superficiebus, quæ continuantur adinuicem per lineas, & eius extremitates sunt duæ lineæ. Ex quo sequitur, ꝙ linea non potest esse sine punctis; nec superficies sine lineis; nec deus posset facere illa sine illis propter dependentiam, quam habent ad illa. Corpus est profunditas cum longitudine & latitudine & profunditate, cuius extremitates sunt duæ superficies. Ex quo sequitur ꝙ de ratione corporis est longitudo latitudo & profunditas: sic ꝙ non potest esse corpus sine illis tribus dimensionibus; & componitur corpus ex corporibus, cuius extremitates sunt duæ superficies, quæ dicuntur indiuisibiles secundum quid, scilicet secundum profunditatem; sicut

F linea dicitur indiuisibilis secundum latitudinem. Et siquis quærat; nonne locus est species quantitatis continuæ? Respondeo, ꝙ locus non distinguitur à superficie; sic ꝙ sint duæ superficies & hoc capiendo locum pro significato materiali. Vnde locus pro tali significato non est nisi ipsa superficies concaua corporis continentis; ideo non distinguitur contra superficiem. Et siquis dicat quare ergo philosophus enumerat ipsum cum speciebus quantitatis? Dico quòd hoc faciebat in sequendo opinionem antiquorum; dicentiū locum esse spacium dimensionarum tribus dimensionibus: interceptum inter latera corporis continentis: quam opinionem reprobat in quarto physic. Sed quantitates successiuę sunt duę, s. tempus & motus. Vnde tēpus est quantitas successiua existans

De hoc vide Sc. in 2.d.2. q.15.

Tex.com men.37.

subiectiuè in primo cœlo mobili, notificans siue mensurans ꝑ se & intrinsecè motum ipsius primi mobilis: & extrinsecè & per se motus istos inferiores & substantias de per accidens: & componitur ex temporibus quę continuātur per nūc uel instās, cuius extremitates sunt duo instantia. Sed motus est quantitas per se successiua, qua aliquid dicitur formaliter moueri: & componitur ex motibus quæ continuantur adinuicem ꝑ mutata esse. cuius extremitates sunt duo mutata esse. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum.

G

DVBITATVR primo vtrum numerus prædicamentalis sit res distincta à rebus numeratis. Respondetur quòd sic; quia vnitates ex quibus componitur talis numerus, distinguuntur realiter à rebus numeratis cum sint accidentia: ergo etiam numerus qui componitur ex ipsis. Et dicitur notanter numerus prædicamentalis: quia numerus transcendens non distinguitur à rebus numeratis, cum componatur ex vnitatibus proprijs rerum & intrinsecis, quæ non distinguuntur ab illis quorum sunt vnitates. Et ꝙ numerus prædicamentalis distinguatur à rebus numeratis patet: quia numerus est sensibile per se: vt vult Arist. secundo de anima: sed nulla substantia dicitur sensibile per se sed solum per accidens: igitur. Item illa distinguuntur realiter. quorum vnū potest corrumpi alio remanente: sed sic est de numero prædicamentali: nam ponatur quòd sint duæ guttæ aquæ separatæ abin-

Art. 2.

H

An numerus distinguatur à rebus numeratis.

Tex.commen. 63.

Scot. in Reportatis in 1. d.24. aliter sentit de nume

A abinuicē:illæ duę differunt dualitate prædicamentali. Sed si cō tinuantur adinuicem non plus dicuntur duæ tali dualitate: licet bene dualitate transcendentali: & sic ibi corrumpitur numerus & non res numeratæ. Et aduerte ꝙ tales vnitates ex quibus componitur numerus prædicamentalis,sunt accidentia indiuisibilia:quæ tamen sunt in subiecto diuisibili: quia in adęquate sunt in ipso.s.indiuisibiliter:& est talis vnitas in toto, capiendo totum categorematice & non syncategorematice. Item omne accidēs absolutum distinguitur realiter a substantia: sed numerus est accidens absolutum, cum sit quantitas: igitur. Igitur sequeretur ꝙ substantia esset quantitas, quod falsum est:igitur. Item sequeretur ꝙ videns exercitum decem milium hominum, videret decem

vo. Scot. in 4.met a. q. 2. & 3.

B milia hominum: sed hoc est falsum:cōsequentia patet: q̄a potest cognoscere numerū, vbi nō cognoscet res numeratas: ergo numerus distinguit a rebus numeratis. Sed contra ista arguitur primo auctoritate.Cōmē. dicentis.ꝙ mens.i.anima facit numerū in subiecto.Dico ꝙ sic debet inteligi: mens.i.anima facit numerum.i.actu numerat ipsas res:iō anima dr̄ numerus numerans.Sed rōne arguitur:q̄a tunc sequeret ꝙ ꝓducens aliq̄d ens cōtinuū, ꝓduceret tot res quot erant entia continua: quia ꝓducens vnum ens continuum producit suam vnitatem,q̄ cū qualibet alia vnitate continui facit numerū binariū: & sic ꝓducūt tot numeri binarij quot sint entia continua. Item sequeretur ꝙ agens naturale producens vnum continuum, produceret aliquam entitatem absolutam in quacunq; distantia: quia producens vnum continuum, producit numerum binarium cum quacunq; vnitate:etiam in quacunq; distantia fuerit. Item circunscripto a tribus rebus continuis omni eo quod nō est idē ipsi faciunt adhuc numerum ternariū:ergo nō oportet ponere ipsum distinctum a rebus numeratis. Ad primā rationem dicitur ꝙ non est inconueniens ꝓducens vnum continuū, ꝓducere tot binarios quot sunt vnitates: Nam producens aliquod continuum, producit infinitas partes. Ad aliam dicitur ꝙ nō est inconueniens aliquod agens naturale producere aliquod absolutum vel respectiuum, non habens contrarium in quacunque distantia:vt simile patet de cęlo, quod in istis inferioribus causat lumen & calorē. Ad aliā dicitur: ꝙ si ab illis tribus continuis separaretur omne illud quod non est idem ipsis, non essent tria trinitate prædicamentali; licet bene trinitate transcēdentali. Sed quæreret aliquis,vtrum numerus distingua tur a suis vnitatibus ex quibus componitur. Respondetur ſm mentem Scoti, ꝙ numerus distinguitur realiter a suis vnitatibus,quia aliàs non esset magis vnum quàm aceruus lapidum: quod est falsum;cum sit vna species.Et si quis dicat: ergo sequeretur ꝙ idem accidens numero esset in diuersis subiectis; vt ille numerus binarius,qui distinguitur a suis vnitatibus, esset vbi sunt suę vnitates: Respondetur

C

D

Sco.in 3. d.22.qst. vnica.

E ꝙ hoc non est inconueniens de accidente discreto ꝙ sit in diuersis subiectis: immo non potest esse secundum suam naturam, nisi in diuersis subiectis. Et siquis iterum dicat: sequeretur ꝙ vbicunq; esset numerus binarius, esset numerus ternarius: quia ibi essent duæ vnitates: & esset vnitas illius numeri binarij, quia distinguitur realiter ab illis duabus vnitatibus. Respondeo ꝙ talis numerus binarius non est vnus vnitate tali numerali integrante numerum ternarium prædicamentalem: licet bene numerum transcendentalem: ideo ille numerus binarius cum illis duabus vnitatibus bene facit numerum transcendentalem, sed non prædicamentalem. Sed restat vna

F dubitatio, cum numerus binarius sit vnus: & etiam quilibet alius, a quo habet ꝙ sic dicatur vnus. Vtrum dicatur sic vnus a prima vnitate vel vltima? Respondetur ꝙ duplex est vnitas in numero: Quædam est materialis & extrinseca, ex qua componitur talis numerus: & a nulla tali dicitur vnus. Alia est vnitas intrinseca & formalis: & ista habet a se & a sua propria natura: & a tali dicitur formaliter vnus.

De ista materia vide Sto. in 5. met. q. 9.

Dvbitatvr secundo vtrum linea, superficies, & corpus sint species quantitatis continuæ, inter se, a rebus quas mensurant realiter distinctę. De isto dubio sunt duæ opiniones. Prima est aliquorum, quæ stat in duobus dictis. Primum, ꝙ non sunt ponenda puncta in linea, quæ sunt res indiuisibiles distinctę a linea: nec lineę indiuisibiles ẽm latitudinẽ distinctę a supficie, nec supficies indiuisibiles distinctę a corpore: quia talia nõ sunt indiuisibilia. Quod probant primo sic: quia si puncta in linea essent res indiuisibiles, sequerentur duo contradictoria. s. ꝙ puncta essent sibi inuicem proxima: & non essent sibijnuicem proxima: prima pars consequentiæ patet: quia vbicunq; est linea, sunt puncta: ergo puncta sunt sibiinuicem proxima: secunda pars patet: quia si puncta essent sibiinuicem proxima: tunc linea componeretur ex punctis: quod est falsum: igitur. Secundo sic: Quia si essent talia indiuisibilia, vel essent substantiæ vel accidentia: non substantiæ: quia ponuntur esse aliquid quantitatis: nec accidentia, quia omne accidens est in subiecto sibi adęquato: sed ista indiuisibilia non sunt huiusmodi: quia vel essent in subiecto diuisibili vel indiuisibili; non diuisibili: quia tunc haberent partem & partem, & sic non essent indiuisibilia: nec in indiuisibili cum sint in substantia corporea, quæ non est indiuisibilis. Etiam omne accidens denominat aliquod subiectum: sed nihil denominatur a pũcto: igitur. Tertio sic: Si lineæ essent res indiuisibilis continuãs ptes supficiei adinuicẽ: tunc qñ diuideretur superficies, tunc pduceretur duę lineę de nouo, & vna corrumperet: quod videt esse falsum: igr. Quarto sic: Oẽm rem absolutã ẽm se totã ab alio distinctã põt deus pducere sine alia: ergo si puncta sint res indiuisibiles distinctę a lineis: sequeret ꝙ deus posset

An linea, supficies, & corpus distinguãtur realiter a rebus mensuratis.

G Okam in tractatu de sacramẽto Eucharistia

H

A posset facere lineam sine punctis: & separare omnia puncta a linea; quod videtur esse falsum: igitur. Secundum dictũ istius opinionis est ꝙ magnitudo siue quantitas non est res distincta a substantia. Quod probant primo: quia quãtitas nihil est aliud quam res habens partem extra partem: quælibet aũt substantia corporea habet partem extra partem: igitur. Secundo sic omnem rem absolutam positiuam realiter distinctam ab alia potest deus destruere priori remanente: & ipsa non mutata localiter; ergo sequitur, ꝙ deus posset destruere quantitatem substantiæ, puta longitudinem meam ipsa remanente, & non mutata localiter: Et tunc quereretur vtrum talis substantia B sit in loco vel non: si non: ergo mutata est localiter: quod videtur falsum: si sic: ergo est corporea siue quanta: cum omne quod est in loco sit corporeum. Tertio sic sequeret ꝙ substãtię corporeę possunt esse indiuisibiles sicut angeli: & per consequens essent substantiæ spirituales, quod est falsum: igitur consequentia patet: quia si a substantia corporea auferatur quãtitas, tunc ipsa non haberet partes: cum ipsa non esset magna neque parua: igitur. Sed quia *Sco. in 2. d. 2. q. 9.* hęc opinio non videtur esse de mente. Arist. nec rationes eius concludunt: ideo contra prædicta ponuntur duo dicta contraria. Primum in rebus continuis est aliquid habens latitudinem indiuisibilem secundum profunditatem scilicet superficies: & aliquid habens longitudinem indiuisibilem secundum latitudinem scilicet linea: & aliquid omnino indiuisibile scilicet punctum. Et hoc probatur primo auctoritate Euclidis dicentis punctum est, cuius pars non est. Secũda est philosophi primo de celo dicentis, ꝙ corpus est tripliciter diuisibile: superficies dupliciter; & linea tantum vnomodo, scilicet secũdum longitudinem. Sed ratione sic probatur: omnis terminus vltimus ea parte quã terminat est indiuisibilis. sed puncta terminant lineam. & linea superficiem, & superficies corpus: igitur illa sunt indiuisibilia. Maior probatur: quia si vltimus terminus ea ratione qua terminat, esset diuisibilis: cum omne diuisibile habeat terminum: sequitur, quòd vltimus terminus habet vlteriorem terminum: & sic non esset vltimus terminus. Secundo sic: illud secũdũ quod sphera tangit,* indiuisibile est aliqd in re: sed sphera tangit indiuisible: igitur. Minor patet: quia illa sm quæ aliqua se tangunt sunt simul adęquate & eiusdem figurę; ergo si sphera tangit planum, tangit ipsum in aliquo eiusdẽ figurę cũ ipsa sphera; & sic tãgit ipsum in quodam indiuisibili. Secundum dictum, magnitudo siue quantitas est res realiter distincta a substantia quanta & qualitate: ita quòd substantia quanta non est quantitas, nec qualitas quanta est q̃titas. Probatur primo auctoritate philosophi primo phy. sic dicẽtis. Si substãtia & q̃titas sunt, duo sunt q̃ sunt, & nõ vnũ est qđ est. Subdit ẽt ꝙ si sola substantia esset; non esset magnitudo. Dicit Aug. lib. de Tri-

Tex. com. mẽt. 3.

**Planũ.* D

Scot. vbi supra.

B de Trini. ꝙ in vnaquaq; substantia corporea, aliud est substantia, aliud quantitas, & aliud qualitas. Dicit etiam philosophus primo poste. ꝙ omnis propositio est immediata, in qua negatur vnum generalissimum de alio: sicut ista substantia, non est quantitas: nulla quantitas est qualitas; sed omnis propositio immediata est vera: igitur. Secundo sic: quia tunc omnis motus ad quantitatem esset motus ad substantiam: cum per ipsum acquireretur quantitas quæ est substantia: sed hoc est falsum & contra Arist. igitur. Item in sacramento est quantitas sine substantia: ergo quantitas realiter distinguitur a substantia. Et si dicas, ibi est q̃titas qualitas licet non sit q̃titas substãtia. Contra: quia tunc sequeretur, ꝙ in eodẽ corpore essent plures quantita-

F tes; & per consequens esset penetratio dimensionum; quod est contra philosophum: igitur.

Ideo restat respondere ad rationes alterius opinionis tenentis cõtrarium. Ad primam adductam pro primo dicto: dico ꝙ puncta non sunt sibiinuicẽ proxima: sed inter quæcunq; punctum mediat linea: nec valet consequentia: vbicunq; est linea est punctum: ergo puncta sunt sibiinuicem proxima: nec etiam valeret, si puncta essent sibiinuicem proxima, ꝙ non distinguerentur a seinuicem: conceditur etiam ꝙ si mille puncta simul essent, non facerent aliquid maius vel minus: cũ indiuisibile additum alteri indiuisibili non faciat aliquid maius. Ad secundam dicitur primo, ꝙ ista indiuisibilia non sunt substantiæ: sed distinguuntur realiter a substantia. Dicitur vltra ꝙ talia indiuisibilia sunt accidentia: nec oportet ꝙ sint in subiecto adæquato; sed sufficit quòd sint in eodem subiecto, in quo sunt quantitates; quarũ sunt termini: vt punctum est in tali subiecto, in quo est linea, cuius est terminus, & linea vbi superficies; & superficies vbi corpus: nec oportet ꝙ aliquid denominetur a puncto punctale: cum punctũ non sit in subiecto adæquate. Ad tertiam dicitur, ꝙ diuisio nõ cadit super indiuisibile: ideo quando aliquid diuiditur, aliquid corrumpitur, & remanent puncta quę continuabant illud, quod corrumpitur. Vel posset dici vt aliqui dicunt, ꝙ diuisio cadit supra indiuisibile: & quòd corrumpitr aliqđ indiuisibile, & de nouo generãtur duo indiuisibilia: & hoc non est inconueniens: Ad quartam dicitur, ꝙ deus nõ potest facere lineam sine punctis, neq; terminantibus neq; cõtinuantibus, propter dependentiam quã linea habet ad puncta, quæ sunt de eius ratione. Et si deus separaret punctã a linea, destrueret lineam, & nihil lineę remaneret: & proportionabiliter dicitur de linea & superficie. Ad rationes q̃ adducebantur pro secundo dicto. Ad primam dicitur, negando ꝙ substantia habeat de se partem extra partẽ & extensionem. Vnde si deus separaret quantitatem a substantia, substantia non esset in loco saltẽ circũscriptiue, nec esset magna, neque longa: nec haberet partẽ extra partẽ: cũ habere ptẽ extra partẽ nõ sit aliud q̃ habere partẽ distinctã ab alia parte

Comm. 6. phy. cõm. 85.

H

A pte.sm extensionem & circunscriptiue loco & situ. Ad secundam dicitur, ꝙ per separationẽ quantitatis a substantia non mutatur substantia localiter supple, positiue: quia non acquirit aliũ locum circunscriptiuum; licet bene mutetur localiter negatiue: quia prius erat in loco dimẽsionaliter, & nunc nõ est. Ad tertiam dicitur, ꝙ substãtia corporea existens sine quantitate ad huc est diuisibilis; non quidẽ in partes quantas & integrales sed bene entitatiuas. Vnde, si a Petro remoueretur quantitas: Petrus non hẽret partes q̃tas: tamen adhuc habere caput & brachium: sed ille partes non essent quantæ: quia caput suũ non esset magnum, neque brachium longum.

An multum, & paucum; magnũ, & paruũ contrariẽtur.

B DVBITATVR tertio, vtrũ multum & paucũ: magnum & paruum sint cõtraria: & an tres proprietats quantitatis sunt sufficienter assignatę a philolosopho. Pro solutione primæ partis supponit, quòd magnum & paruum multum & paucũ possunt capi dupliciter. Vnomodo relatiuè: & sic sunt de prædicamẽto relationis: quia vt sic non importãt nisi respectum excedẽtis & excessi ita quòd multum importat excessum, q̃ non est nisi respectus & etiam paruum importat respectũ oppositum ad magnum: & paucum respectum oppositũ ad magnũ: & paucum respectum oppositũ ad multum: & sic bene sunt relatiue opposita. Aliomodo capiuntur non relatiue sed pro fundamẽtis excessis: & sic sunt de prædicamento quantitatis: & sic non sunt contraria: immo omne paucum est multum, C & omne paruum est magnum. Sed pro solutione secundæ partis supponitur pro prima ꝓprietate in qua dr̃, quod q̃titati nihil est contrariũ: ꝙ cõtrarietas potest capi dupliciter. Vnomodo proprie pro repugnãtia aliquorum virtute popria se expellentium ab eodem subiecto: & sic quantitati nihil est contrarium. Aliomodo capitur large pro repugnantia quorũcunq; non se permittentium in eodem subiecto: siue hoc sit virtute propria, siue nõ, & sic quantitati potest esse contrarium: quemadmodum diceremus. ꝙ perfectum & imperfectum contrariantur adinuicẽ. Sed pro secunda proprietate supponitur, quòd differentia est inter suscipere magis & minus & maius & minus. Nã suscipere maius vel minus. est D suscipere maiorem vel minorẽ extensionem: & sic q̃titas bene suscipit maius & minus. Sed suscipere magis & minus est in entitate sua perfici seu intendi: quę intensio fit per plures partes perfectionales in eodem loco & situ se penetrantes adinuicem: & sic quantitas non suscipit magis & minus. Sed prò intellectu vltimæ proprietatis supponitur ꝙ duplex est quantitas .s.q̃titas molis, quæ nõ est aliud quam linea, superficies, corpus tempus, vel motus, numerus vel orõ. Alia est q̃titas virtutis q̃ nõ est nisi perfectio intrinseca rei: & sic quęlibet res habet talem quantitatem: cum quælibet res habeat suam propriam perfectionem: & talis non distinguitur ab illo cuius est quantitas. Et secundum hoc potest

Sc. in 4. d.1. q.3. dicit vnũ alteri opponi sicut perfectum imperfecto.

Scot. in quotl.1.q.6. & in 1.dis.19. q.1.

 esse

E esse duplex æqualitas vel inæqualitas: quædam est quæ fundatur in quantitate molis; & talis solum inuenitur in rebus quantitatis. Alia est æqualitas quæ fundatur in quantitate virtutis; & sicut q̃titas virtutis potest inueniri in omnibus; ita & æqualitas vel inæqualitas quæ fundatur in tali quantitate. Supponit vlterius, ꝙ æqualitas vel inæqualitas nō est passio quantitatis sed sunt in prædicamento ad aliquid: sed cum dicitur, ꝙ maxime proprium est quantitati, secundum eam æquale vel inæquale dici: ibi ly secundum non dicit principium formale; sed denotat circunstantiam fundamenti illarum relationum; sic videlicet ꝙ æqualitas vel inæqualitas non possunt fundari nisi in quantitatibus; ideo aptitudo ad fundandum tales relationes solum conuenit
F quantitati; & etiam actu fundare tales relationes non conuenit nisi quantitati. Et licet omnis propria passio aptitudinalis sit eadē realiter cū illo cuius est passio: nō tñ ꝓpria passio actualis; vt hr̃e tres angulos est passio triãguli; & tñ distinguit a triangulo. Et hęc de secūdo articulo. Quãtū ad tertiū arti. sit.

Sc. in 4. dis. 49. q. 10.

Conclvsio responsalis: Diuisiones & proprietates quãtitatis sunt a philosopho in textu sufficienter assignatæ. Ad primã patet solutio: nam pō non est nisi differentia accidentalis quãtitatis, q̃ est in prædicamēto relationis: ēt quantitates ꝑ accidens sunt in diuersis ꝑdicamētis, & debet in tali diuisione accipi abstractum pro concreto, sic videlicet ꝙ quantitates per accidens. i. quanta per accidens. Ad secundam patet solutio in primo arti. nã oratio q̃ est species quantitatis, non est neq; oratio mentalis, vocalis vel scripta, sed est mensura literarū & syllabarum secundum breue vel longum. Dicitur ēt ꝙ numerus transcendentalis potest in omnibus rebus inueniri, licet non numerus prędicamentalis. Ad tertiam patet solutio in secūdo articulo & etiã in primo. Ad quartam dicitur, quòd omnis motus est de contrario in cōtrarium capiendo contrarietatem large, & non oportet quòd sit de contrario in contrarium capiendo contrarietatem proprie. Ad aliam partem dicitur ꝙ æquale & inæquale suscipiūt
H magis & minus ratione fundamenti, quod suscipit magis & minus, quod sufficit ad hoc quòd relatio suscipiat magis & minus. Ad quintam dicitur quòd licet substantiæ dicantur æquales vel inæquales hoc tamen non est nisi ratione quantitatis molis vel virtutis. Vnde si a duabus substantijs separetur quantitas molis, non dicerentur æquales vel inæquales, æqualitate vel inæqualitate attributa quantitati molis: licet bene dicerentur æquales vel inæquales æqualitate vel inæqualitate attributa quantitati virtutis.

Ad aliquid vero talia dicuntur quæcunque hoc ipsum quod sunt aliorum dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud &c.

Istvd est quartum capitu-

A pitulū huius tractat⁹, in quo phi losophus determinat de pdicamento ad aliquid. Et diuidit in duas partes principales. In prima determinat de relatione ſm opinionē Platonis dicēs: Ad aliqd talia dñr, qcunq; hoc ipſum, quod ſunt aliorum dñr vel qñolibet aliter ad aliud: q̄ diffinitio ſic debet intelligi. Ad aliqd talia dñr, quæcunq; hoc ipſum quod ſunt.i.q̄ ſm ſuum eſſe quod hñt, aliorum dñr.i. ad alia referunt ſm habitudinem genitiui caſus: vel qñolibet aliter ad aliud.i. ſub quacunq; alia habitudine alterius caſus.ſ.datiui, accuſatiui, vel ablatiui. Exemplum de his quæ referuntur ſub habitudine genitiui caſus: vt maius dr̄ alicuius minoris maius: & hoc more Græcorum qui vtuntur genitiuo pro ablatiuo.i.loco ablatiui. B Deinde exemplificat de relatiuis ſm dici, vt habitus dr̄ alicuius habitus: ſimiliter diſciplina & poſitio. Deinde exēplificat de his quæ referuntur ſub habitudine alterius caſus: vt mons dicitur magnus in ordine ad alium montem. Deinde remouet vnam dubitationem: quia dicit ꝙ accubitus, ſtatio, ſeſsio ſunt poſitiones: poſitio autem eſt ad aliquid: ideo dubitaret aliquis. Vtrum iſta concreta iacere, ſedere, & ſtare, ſint poſitiones: & per conſequens ad aliqd. Reſpondet Ariſt. ꝙ huiuſmodi concreta non ſunt poſitiones, ſed ſunt quædam denominatiuè dicta à poſitionibus. In ſecunda parte ponit duas communitates & duas proprietates ad aliqd. Prima eſt relationi conuenit habere contrarium: vt virtus cōtrariatur vitio, & ſcientia ignorantiæ: hoc tamen non conuenit omnibus relatiuis: quia duplici nihil eſt contrarium nec triplici nec multis talium. Secunda cōmunitas: relatiuis conuenit ſuſcipere magis & minus: vt ſimile dicitur magis & min⁹ ſimile: & inæquale dicitur magis & minus inæquale: hoc tamen non conuenit omnibus: quia duplum non dicitur magis aut minus duplum. Prima proprietas: relatiua dicuntur ad ſui conuertentiam: quod probat in ductiuè: primo in his quæ referuntur adinuicem ſub habitudine eiuſdem caſus dans tria exēpla. Primum exemplum ſeruus dicitur domini ſeruus, & dominus ſerui dominus. Secundum exemplum: duplum dicitur dimidij duplum: & dimidium dupli dimidium. Tertium exemplum: maius dr̄ minore maius, D & minus maiore minus. Deinde exemplificat de his quę referuntur ſub habitudine diuerſorum caſuum ponens duo exempla. Primum: diſciplina dicitur diſciplinati diſciplina, & diſciplinatum diſciplina diſciplinatum. Secundum: ſenſus dicitur ſenſati ſenſus, & ſenſatum ſenſu ſenſatum. Conſequenter ponit philoſophus vnum impedimentum propter quod contingit relatiua non dici ad conuertentiam dicens: quòd relatiua non dicuntur ad conuertentiam, quando non fit conueniens aſsignatio relatiui ad correlatiuū: vt ſi ala aſsignetur aui tanquam ſuo correlatiuo, aſsignatio eſt inconueniens: quia non omnis ala eſt auis, immo multæ ſunt alæ, quæ non ſunt auium. Et poteſt hoc impedimentum

An iacere & ſedere ſint poſitiones.

A contra. Contra hanc proprie
tatem facit philoſophus duas
inſtantias:quas non ſoluit. Pri
ma eſt de ſcibili & ſcientia, quæ
poteſt ſic formari: ſcibile & ſciē
tia ſunt relatiua: & tamen non
ſunt ſimul natura: igitur. Mino
rem probat tribus rationibus.
Prima: quia in paucis aut in
nullis accipimus ſcientiam à re
bus, niſi res præexiſtant: ita ꝙ
res primo ſunt, & poſtea acqui
rimus de ipſis ſcientiam. Secun
da: illud eſt prius alio, à quo nō
conuertitur ſubſiſtendi conſe-
quentia; ſed ſcibilis à ſcientia
non conuertitur ſubſiſtendi cō-
ſequentia: licet bene ſequatur:
ſcientia eſt; ergo ſcibile eſt: nō
tamen ſequitur econtra ſcibile
eſt; ergo ſcientia eſt: quia mul
ta ſunt, ſcibilia, quorum ſcien-
tiæ nondum ſunt inuentæ: vt pa
B tet de quadratura circuli. Ter-
tia: animali deſtructo quod eſt
ſcibile, deſtruitur ſcientia: & tñ
ſcientia deſtructa, non deſtruit
ſcibile: immo poſſunt remanere
multa ſcibilia: igitur ſcibile eſt
prius ſcientia. Antecedens pa-
tet: quia nihil habet ſcientiam
niſi animal: ergo deſtructo ani
mali, deſtruitur ſcientia. Secun
da inſtantia eſt de ſenſu & ſen-
ſibili: quæ poteſt ſic formari:
ſenſus & ſenſibile non ſunt ſi-
mul natura: & tamen ſunt rela
tiua: igitur. Maiorem probat
duabus rationibus. Prima: in-
terempto ſenſibili, interimitur
ſenſus: & non econtra: igitur.
Antecedens patet: quia deſtru-
cto ſenſibili deſtruitur corpus,
eo quòd omne corpus eſt ſenſi-
bile: ſed deſtructo corpore, de
ſtruitur ſenſus: quia ſenſus eſt
in corpore: igitur. Prima pars
antecedentis eſt vera. Secundā C
probat: quia deſtructo anima-
li deſtruitur ſenſus: ſed deſtru-
cto animali non deſtruitur ſen-
ſibile, eo quòd deſtructo anima
li adhuc remanet corpus cali-
dum. Secunda ratio: ſenſus eſt
ſimul cum ſenſato: ſed ſenſibi-
le eſt ante ſenſatum: ergo ſenſi-
bile eſt prius ſenſus. Maiorem
probat: quia animal & ſenſus
ſunt ſimul. Minorem probat:
quia ignis aqua & alia huiuſ-
modi ex quibus conſtat animal,
ſunt ante animal: & per conſe-
quens ante ſenſum. In ſecun-
da parte principali mouet phi-
loſophus vnam quæſtionem, v-
trum aliqua ſubſtantia dicatur
ad aliquid. Et probat primo: ꝙ
nec primæ ſubſtantiæ, nec ſecun
dæ ſubſtantiæ ſecundum ſe to-
tas nec ſecundum ſuas partes di
cuntur ad aliquid: quia aliquis D
homo non dicitur alicuius ali-
quis homo: nec aliquis bos di-
citur alicuius aliquis bos. Simili
ter quædam manus non dicitur
alicuius quædam manus. Se-
cundo probat, quòd ſecūdæ ſub
ſtantiæ ſecundum ſe totas non
dicantur ad aliquid: quia homo
non dicitur alicuius homo, nec
bos alicuius bos. Deinde arguit
ſic dubitatiuè, quòd partes ſecū
darum ſubſtantiarum ſint ad ali
quid; quia caput dicitur alicu-
ius caput, & manus alicuius ma
nus: & tamen caput & manus
ſunt partes ſecundarum ſubſtā-
tiarum: igitur partes ſecunda-
rum ſubſtantiarum videntur eſ-
ſe ad aliquid. Soluit conditio-
naliter dicens, quòd ſi diffinitio
ad aliquid prius poſita ſit ſuffi-
ciens, difficile eſt ſaluare quin
aliqua ſubſtantia dicatur ad ali
quid:

E quid: iõ dat alia diffinitio ad aliquid. Vnde ad aliqd sunt, quibus hoc ipsum esse qd sunt, est ad aliud quodãmodo se hr̃e: & tunc pt dici, ꝙ nulla substantia est ad aliquid. Et dĩt ꝙ sit dr̃ia inter istã diffinitionem & diffinitionem pcedentem: quia prima diffinitio conuenit omnibus relatiuis, tam ꝑm esse q̃ ꝑm dici: hæc autem solum conuenit relatiuis ꝑm esse. Et ex hac diffinitione infert vnũ correlariũ. Siquis diffinitiuè nouerit vnũ relatiuorum diffinitiuè: noscet & reliquum. Nam siquis nouerit diffinitiuè quid est duplum, diffinitiuè noscet quid est dimidium & econtra. Ex quo dicit philosophus ꝙ nulla substantia est ad aliquid: quia potest aliquis diffinitiuè cognoscere partes secundarum substantiarũ: & F non cognoscere ea quorũ sunt partes: vt quis potest cognoscere quid est manus vel caput: nõ tamen cognoscendo, cuius est manus vel caput. Finaliter se excusat de dictis in hoc capitulo: assignans causam quare in hoc capitulo processit dubitatiuè plusq̃ in alijs dicens, quòd fortasse est difficile confidenter aliquid tractare de istis, nisi sępe sint pertractata & disputata: ideo dubitare de singulis nõ est inutile: & hoc habendo rationes probabiles: quia dubitare de vtraq; parte contradictionis sine ratione, est inutile.

Ad diffinitiones & proprietates ad aliquid sufficienter sint assignata.

QVAERITVR Vtrũ diffinitiones & proprietates ad aliquid sint à philosopho sufficienter assignatæ. G Arguitur primò contra suppositum. Ad aliquid non est genus pdicamentale: igitur. Antecedens patet primo: quia illud quod est commune enti & non enti, non est genus prædicamentale: sed ad aliquid est huiusmodi: igitur. Minor patet: quia inter contradictoria q̃ sunt ens & non ens, est contradictio media quæ est relatio: sed illa non est ens, eo quòd nullum ens mediat: inter contradictoria: igitur. Antecedens patet. Secũdò: quod est commune enti rationis & enti reali nõ est genus prædicamentale: sed relatio est huiusmodi: quia continet sub se secundas intentiones & relationes reales. Arguitur secundo sic: Ad aliquid non est vnum genus: igitur. Antecedẽs patet: quia ad aliquid fundatur H in omnibus generibus: ergo nõ est vnum genus. Item relatiuũ in communi habet correlatiuũ ad quod refertur: quia non refertur ad seipsum: nec ad aliqđ superius, nec inferius: ergo ad æquale: & non est maior ratio: quare vnum sit genus q̃ aliud: ergo erũt duo gña. Argr̃ tertio sic: Spẽs huius pdicamẽti nõ sunt distinctę à speciebus aliorũ pdicamentorum: igr̃ non est genus distinctum ab alijs. Añs pbatur primo: quia statio & sessio sunt species positionis, & species ad aliquid: igitur. Itẽ scientia est species qualitatis & species ad aliquid: igitur. Item omnis res potest intelligi in habitudine ad aliquid: ergo omnis res est ad aliquid. Arguitur quarto sic: Si diffinitiones relatiuorum essent bene assignatę, sequere-

A quæretur quòd omnia essent ad aliquid: cum omnia possint dici in habitudine ad aliud. Item relationes non sunt ad aliquid: quia hoc esset per aliam relationem & illa per aliam, & sic esset processus in infinitum. Quinto sic, cõtra proprietates. Primo contra primam: quia relatiua opponuntur relatiuè: ergo non contrariè: tenet consequentia: quia sunt diuersæ species oppositionis. Item contra secundam: quia si suscipere magis & minus conueniret relationi: vel hoc esset secundum se: vel gratia fundamenti sui: non primum: quia conuenit omnibus, nec secundum, quia tunc non intenderetur nisi ex intensione sui fundamenti: sed hoc est falsum, quia aliquando relatio
B suscipit magis, vbi fundamẽtum vel terminus remittitur. Item contra tertiam proprietatem, relatio terminatur ad connotatum sui correlatiui: ergo non refertur ad suum correlatiuum, & per consequens non dicuntur ad conuertentiam. Item contra quartam proprietatem: vnum relatiuum prius est altero, vt pater prior est filio: igitũ non sunt simul natura. In oppositum est philosophus in textu. In hac quæstione sicut in cæteris erunt tres articuli. Quãtum ad primum.

Arti. 1. PRIMO sciendum, quòd prima diffinitio ad aliquid est diffinitio Platonis; quæ debet sic intelligi. Ad aliquid vero talia dicuntur, id est talia dicũtur relatiua, vel ad aliud referũtur quęcunque, id est quę secundum hoc ipsum quod sunt, idest quæ referuntur ad aliquid siue essentialiter siue accidentaliter. C Pro cuius declaratione est notãdum, ꝙ aliqua dñr referri ad aliquid dupliciter. Vnomodo denominatiuè & accidentaliter; sicut sunt illa in quibus aliquæ relationes fundantur, vt sunt etiam relatiua secundũ dici: vt sciẽtia & habitus, & multa alia, & de illis datur prima diffinitio .s. diffinitio Platonis. Aliomodo aliqua dicuntur referri ad aliquid essentialiter; vt sunt illa quæ de significato principali important relationem: vt pater & filius. Pater enim essentialiter refertur ad aliud. s. ad filiũ; quia impossibile est quòd sit pr̃ quin habeat habitudinem ad aliud. s. ad filium, & talia dicuntur relatiua secundum esse: & de talibus datur secunda diffinitio, scilicet Aristotelis. Vnde Petrus, qui est pater, accidentaliter D refertur ad aliud; quia non importat de suo formali significato relationem; ideo solùm refertur ad aliud per aliquid, quod accidit sibi; puta per paternitatem vel per aliquid aliud huiusmodi. Et si quis dicat, relatio *Obiectio.* sicut paternitas non refertur ad aliud; concedo, ergo non est relatiuum, concedo sed est relatio. Vnde relatio non refertur, sed est illud, quo aliquid dicitur formaliter referri: pater enim refertur ad filium formaliter paternitate, & sic de alijs. Et si quis dicat, relatio vt paternitas est ad aliquid: igitur refertur. Dico quòd relationem esse ad aliquid potest intelligi dupliciter. Vnomodo ꝙ referatur ad aliquid; & sic non est verum; alio modo, quòd sit illud, quo aliquid formaliter refer-

E refertur ad aliquid: & sic concedo quòd relatio est ad aliquid.

SECVNDO sciendum, ꝙ duplex est relatiuum,s. secundũ esse & secundum dici. Vnde relatiuum secũdum dici, est quòd importat absolutum & relationem sub eodem nomine annexam tali absoluto: vt scientia & habitus important absolutum, scilicet qualitatem & relationẽ annexam illi absoluto: & de istis intelligitur ꝙ relatiuis inest cõtrarietas.i. relatiua secũdum dici & secundum esse absolutum, quod important, contrariantur. Et dr̃ notanter secundum esse absolutum: quia ratione relationis non opponuntur contrariè: licet possint opponi relatiuè: vt scientia secundum suum esse absolutũ contrariatur ignorantiæ: sed secundum relationẽ F quam eodem nomine importat ad scibile, non dicitur habere contrarium. Aduerte vlterius, quòd ad hoc, quòd relatiuum suscipiat magis & minus, non requiritur ꝙ fundamentum eius suscipiat magis minus: sed sufficit quòd suscipiat maius & minus. Vnde tripliciter contingit relatiuum suscipere magis & minus. Vno modo per intensionẽ & remissionem alicuius qualitatis vel eius fundamenti. Alio modo propter ablationem alicuius rei ab alia re, vel minorationem rei. Tertio modo propter additionem alicuius rei. Aduerte tamen quòd aliquando relatiuum suscipit magis: quando eius fundamentum suscipit minus, & econtra. Sed si quærat, quare æquale non suscipit magis & minus, quemadmodum inæquale; quare etiam duplum & triplum non suscipiunt magis & minus; cum omnia ista fundentur in quantitate, quæ suscipit maius & minus. De æquali dicitur, quòd ipsum fundatur in quantitate, vt est in termino indiuisibili, à quo qualiscunque recessus fuerit, causat inæqualitatem: quia æqualia sunt, quanta quorum vnum non excedit alterum; nec exceditur ab altero.i. æqualitas fundatur in quãtitate quæ non excedit q̃titatem ad quam terminatur, nec econtra. De duplo & triplo dicitur quòd fundantur in quantitate determinata: quæ si mutetur secundum maioritatem vel minoritatem, non manet duplum vel triplum: ideo talis relatio non suscipit magis & minus. Sed inæqualitas fundatur in q̃titate indeterminata: ad cuius variationem secundum maioritatem vel minoritatem: oportet inæqualitatem variari: verum est tamen quòd sicut ad aliquid non est primo motus, licet bene per se; ita relatio non suscipit primo magis & minus, licet per se: & hoc mediante suo fundamento. H

TERTIO sciendum, quòd pro intellectu primæ proprietatis, ꝙ relatiua dici ad conuertẽtiam non est aliud quàm ipsa referri ad seinuicem secundũ mutuam dependentiam: sic videlicet ꝙ sicut relatiuum mediante obliquo sui correlatiui prædicatur de ipso; ita correlatiuũ mediante obliquo sui relatiui prædicatur de seipso: sicut enim dominus est serui dominus, ita seruus est domini seruus: & est ꝓpria quarto modo relatiuis. Et siquis dicat: subiectum & sua ꝓpria

A pria passio dicuntur ad conuertentiam: igitur. Dico quòd bene dicuntur ad conuertibilitatem, sed non dicuntur ad côuertentiã: & hoc visum est in summulis. Sed secunda proprietas in qua dicitur relatiua sunt simul natura, sic debet intelligi. Relatiua sunt simul natura, id est simul naturali existentia: ita quòd vno existente, aliud existit: & econtra. ideo dicit philosophus, ꝙ relatiua posita se ponunt: & perempta se perimunt: & intelligitur hæc proprietas, si relatiua sint mutua. Pro cuius declaratione supponitur quòd tres sunt modi relationum seu relatiuorum; quædam fundantur super vnum & numerum: vt duplum & quadruplũ, & etiam proportiones: similiter æquale, simile, & idẽ. Quædam fundantur super potentia actiua & passiua: vt paternitas fundatur super potẽtia actiua patris: & filiatio super potentia passiua filii. Quędam fundantur super mensura & mẽsurabili; vt scientia & scibile, & in istis non est mutuitas: nec de istis proprie intelliguntur duæ prædictę proprietates. Et aduertẽ quòd talis proprietas est propria secundo modo. Et si quis contra istam arguat, quia prius natura & posterius natura sunt relatiua, & tamen non sunt simul natura. igitur. Secundo sic: prius tempore & posterius tempore sunt relatiua: & tamẽ non sunt simul natura quantũ ad actualem existentiam: quia prius tempore existit prius q̃ posterius tempore. Ad primum, dicitur quòd prius & posterius natura accepta pro per se significatis, sunt relatiua & sunt simul natura: sed si capiantur ꝑ significatis materialibus seu ꝑ denominatis non sunt relatiua neque simul natura. Ad secundum dr̃ quòd proprietas debet intelligi de relatiuis permanentibus, & non successiuis: cuiusmodi sunt prius & posterius tẽpore. Vel potest dici quòd prius & posterius tempore non sunt relatiua huius prædicamenti, cum non sint realia, cum quodlibet extremum secundum esse reale non referatur ad aliud. Sed diceret aliquis quomodo debet intelligi hoc dictum philosophi in quo dr̃, destructo scibili destruitur scientia: cum scientia possit remanere scibili destructo. Dicitur quòd debet intelligi capiendo ly scibile distributiuè, ita quòd sit sensus, omni scibili destructo, destruitur scientia.

Modi relationum tres.

H

B

Sco. in 1. d. 30. q. 1. & ĩ multis aliis locis.

Scot. ĩ 4. d. 12. q. 1.

Scot. in quotli. q. 7. art. 2.

D

QVARTO sciendum, quòd circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima vtrum relatiuum debeat diffiniri ꝑ suum correlatiuum; vt pater per filiũ, & filius per patrem? Respondetur breuiter vt responsum est in prædicabilibus, capitulo de specie, quòd relatiuum non debet diffiniri per suum correlatiuũ, quia vnum non est notius alio: cum simul se ponant. ideo pater non est notior filio, nec ecõtra. Dico secundo quòd relatiuum debet diffiniri per fundamentum suum, quod ponitur in recto, & per fundamentum sui correlatiui, quod ponitur in obliquo: vt pater diffinitur per suum fundamentum, & per fundamentum sui correlatiui. s. filii, vt pater est animal quod genuit

An relatiuũ diffiniatur ꝑ suum correlatiuũ.

A esse de quibus iam visum est. Et siquis dicat; relatiua secundum dici non sunt relatiua secundũ esse.; ergo non sunt relatiua, quia solum relatiua secundum esse sunt relatiua. Respondetur breuiter, quòd relatiua secundum dici non sunt in hoc prædicamento: cum de significato principali non importent relationem, sed aliquid absolutum. Ex quo sequitur, quòd illa diuisio relatiui in relatiuũ secundum esse & relatiuum secundum dici, est diuisio æquiuoci in sua æquiuocata. Vnde sicut homo pictus non est homo, ita relatiuũ secundum dici, non est relatiuum. Nam relatiuum propriè est, quod secundum totum suum esse habet dependentiam ad aliud tanquam

B ad suum terminum. Et dicitur notanter, tanquam ad suum terminum, quia licet accidens habeat dependentiam ad suũ subiectum, non tamen tanquam ad suum terminum. Secunda distinctio, duplex est relatio, scilicet rationis & realis. Realis quę potest existere secluso quocunque actu intellectus, ita quòd suum esse, non est suum intelligi: & ad istam sufficiunt tres conditiones. Prima, quòd extrema sint realia, sic quòd in ratione fundandi & terminandi non dependeant ab intellectu. Secunda, quòd sint realiter distincta, & ista conditio debet intelligi de relatiuis intrinsecus aduenientibus. Tertia, ꝙ relatio oriatur inter extrema ex natura extremorum, & non per actum comparatiuum intellectus. Sed relatio rationis,

Scot. in quotl. qõ. 3. & in 4. d. 6. q. 10. et 14. d. q. 1.

Scot. in quotl. qõ. 6. art. 3.

C est quæ fit per actum comparatiuum alicuius potentiæ, sicut sunt secundæ intentiones, & tales non sunt in hoc prædicamento. Aduerte tamen quòd relatio rationis capitur quandoque pro relatione cui deficit vna conditio requisita ad relationem realem, sicut est distinctio entis ad non ens, sicut est identitas eiusdem ad seipsum, & sic de multis alijs. Tertia distinctio, relatio realis est duplex. Quædam est aptitudinalis, quæ non est nisi aptitudo vel inclinatio ad aliqd, quę solum requirit terminum in aptitudine; & prædicatur de suo fundamento per se secundo modo, cum quo identificatur realiter, vt risibilitas & flebilitas, & tales relationes reductiuè sũt in illo prædicamento in quo

D est fundamentum vel subiectũ earum; vt iam sæpe visum est. Alia est relatio actualis, quæ requirit fundamentum & terminum actualiter existere, vt paternitas, similitudo, & omnis talis contingenter prædicatur de suo fundamento. Quarta distinctio, duplex est relatio realis actualis. Quædam est intrinsecus adueniens, quæ necessario ponitur positis fundamento & termino etiam in quacunque distantia, sicut est similitudo inter duo alba, & paternitas & filiatio. Alia est extrinsecus adueniens, quæ necessario non ponitur positis termino & fundamento, immo præter fundamentum & terminum requiritur adhuc aliquod extrinsecum scilicet debita applicatio; & tales non sunt

Scot. in quotl. q. 2

Sco. in 3. d. 17.

Sc. in 4. d. 13. q. 1. & 6. d. q. 10.

E in hoc prędicamento, ſed in ſex vltimis prædicamentis. Quinta distinctio: relationum quædam est distincta à suo fundamento, sicut est paternitas; quædam vero non; vt creatio passiua rei: & de ista datur talis regula. Omnis relatio cuius fundamento repugnat esse sine termino est eadem realiter cum suo fundamento, & talis est in eodem prædicamento, sicut est fundamentū suum, cum quo identificatur. Sexta distinctio, relationum quædam sunt æquiparātiæ, quarum extrema sunt eiusdem rationis in ratione fundandi. vt similitudo, æqualitas. quædam sunt disquiparantiæ: & istæ sunt duplices. s. suppositionis & superpositionis. Superpositionis, est cuius fundamentum habet superioritatem respectu fundamenti sui correlatiui: vt paternitas, & debet intelligi de superioritate dominij, & non communitatis. Sed relatio suppositionis est cuius fundamentum habet inferioritatem dominij vel potestatis respectu fundamenti sui correlatiui, vt filiatio. Septima distinctio; relationum quædam est transcendens, quę s. non determinatè fundatur super re vnius prædicamenti; alia est prædicamentalis; quę determinatè fundatur super re vnius prædicamenti. Ex omnibus istis sequitur ad hoc quòd aliqua relatio sit in hoc prædicamento, quatuor conditiones requiruntur. Prima quòd sit relatio realis: & per hoc excluduntur relationes rationis. Secunda, quòd sit finita & limitata, & per hoc excluduntur relationes transcentes: Tertia, ꝙ sit actualis realiter distincta à fundamento; & per hoc excluduntur relationes aptitudinales, quæ reducuntur ad prædicamentum sui fundamenti. Quarta, quòd sit relatio intrinsecus adueniens, & per hoc excludūtur sex vltima prędicamenta.

Sco. in 2. d. 1. q. 5.

Scot. in quodl. q. 6

F

Conditiones relationum.

DVBITATVR secundo, vtrum relatio sit res realis realiter distincta a suo fundamento, seu a re absoluta cui attribuitur: vt vtrum similitudo sit res distincta ab albedine, & similiter de alijs. Dicunt aliqui ꝙ relatio non est aliqua res realiter distincta a re absoluta: vt similitudo non est res distincta ab albedine, immo est ipsamet albedo; & hoc probant aliquibus rationibus. Primo qa sequeretur ꝙ sorte albo existente Parisijs, non posset generari vnum album Romæ, quin generaretur aliquid in sorte existente Parisijs; quia significetur aliquod albū Romæ, sorte existente Parisijs erit sibi similis; & nō nisi in similitudine realiter distincta a sorte, vt dicis; sed hoc est falsum; quia vel illa similitudo produceretur a deo immediate; & hoc non; vel a creatura producente illud album Romæ: sed hoc nō: quia actio creaturæ non est ad tantam distantiam igitur. Secundo sic: omnis entitas realiter est terminus alicuius productionis realis; sed relatio nō est terminus alicuius productionis realiter; ergo nón est aliqua entitas realis distincta a suo fundamento. Minor patet: si enim paternitas sit terminus alicuius productionis; & cum productio sit relatio, quæram

An relatio realiter distinguatur à suo fundamēto.

Okam in primo d. 30. q. 1. 2. & 3. per totum.

H

A ram de illa productione cuius erit terminus: & sic procedetur in infinitum. Item sequeretur q in eadem re essent infinitę entitates reales: consequens est impossibile. consequentia patet: quia eadem res est distincta ab infinitis rebus: sed cum distinctio sit relatio, sequeretur q in eadem re erunt infinitæ relationes. Itē sequeretur primo q sortes esset pater Platonis, quē nunq̄ genuit. Secundò sequeretur q sortes non esset pater Platonis, quem tamen genuit. Patet prima consequentia; q͂a si pater sit res distincta a Cicerone, q genuit Platonē, potest separari ab eo: & p potentiā diuinā poni in sorte; & denominare sortem patrem Platonis. Secunda consequentia ꝓbatur: nam deus posset paternitatem sortis B separare a sorte, & ponere in Ioanne: quo facto, sortes non erit plus pater, & Ioannes erit pater qui nunq̄ aliq͂d genuit.

Scot. in 2. d. 1. q. 5.

Alia est opinio. Pro cuius solutione supponit q prædicamnta sunt decē res realiter distinctę. Quarum aliquæ sunt absolutę, & aliquæ respectiuę: ita q absolutum & respectiuū primo sunt differentię rerum: licet secundario sint differētiæ terminorum. Secundò supponitur q secundū diuersitatem rerum, est diuersitas terminorū significantium illas res. Ex quo sequit̄ q cū aliquę res sint absolutę & aliqua respectiuę: aliqui termini significāt tres absolutas: & sunt illi qui prædicantur de seipsis in propōne causante conceptū pfectū, secluso oī obliquo alterius termini: vt hō est hō: nec dicitur hō est hoīs hō. Alij sunt q͂ significat res respectiuas. Et sunt illi q nō possunt prædicari de seipsis in propositione cāuante conceptū completū & perfectū sine obliquo alterius termini ipsis addito: nam dicendo, pater est pater: conceptus illius propōnis non est completus: si vero dicatur, pater filij pater: tunc est completus. His suppositis dicit̄ primo q omnis relatio prædicamentalis est a suo fundamento realiter distincta: quod ꝓbatur multipliciter. Primo sic q̄ncūq; aliqua duo sic se habent: q vnū realiter manet altero non manēte, illa distinguuntur realiter: ā p hoc ꝓbat philosophus materiā esse distinctam realiter a forma. Sed fundamētū realiter manet destructa relatione: nā sortes manet, sua paternitate destructa. Nec valet illa solutio aliquorum dicentium q paternitas manet, sed non manet p̄ñitas: q͂a p talē solutionē posset q͂s tenere q forma ignis non distinguitur a materia, dicendo q forma manet, sed non manet forma: & multa alia inconuenientia ex tali solutione consequerent̄. Secundò sic: si relatio esset eadē realiter cū suo fundamento aliquid idē numero per verā identitatem includeret opposita: hoc est impossibile: consequentia patet: q͂a in eodē successiue fundātur relationes foraliter oppositę, igr̄ qua rōne vna illarū erit cū illo & alia. Itē impossibile est idē realiter simul & semel intēdi & remitti: sed relatio intendit̄ qn̄ fundamētū remittit̄; ergo si relatio sit eadē suo fundamēto idē simul intēdit̄ & remittet̄: Iō ista opinione relicta: restat soluere rationes alterius opinionis.

C Scot. ubi supra. & in 3. q. quol.

2. physic.

D

B Ad primam dicitur: negando minorē: & ad probationem dicitur ꝙ ꝓducitur ab illo, a quo producitur extremum: nec est inconueniens creaturam agere ad tantam distantiam respectu relationis. Ad secundam dicitur, negando minorem: & ad probationem dicitur ꝙ non est simile de paternitate & productione, quia productio est quo producens formaliter dicitur ꝓducens, ideo ibi standum est: ita ꝙ non oportet quærere, quo producatur productio: vt patet per duas regulas. Prima: quando aliquid est tale denominatiue & aliud est formaliter tale: tunc standum est in illo quod est formaliter tale. Et ponitur alia regula: quandocunq; aliquid est medium in aliquo ordine, non oportet tali medio assignare aliud medium, sed ipsum seipso in totali ordine est medium. Alia regula: omnis relatio est distincta a fundamento, quando fundamentum pōt esse sine termino talis relationis: & quando non potest, tunc relatio est eadem realiter cum fundamento. Ad tertiam dicitur ꝙ nō est inconueniens de rebus respectiuis. Ad quartā dicitur quòd istæ relationes per nullam potentiam possunt separari a suis fundamentis: & hoc propter dependentiam essentialem vel naturalem coexigentiā, quam habent ad sua fundamenta: ideo paternitas non potest separari a sorte ipsa remanente: & hęc ad duo inconuenientia. Ad tertium inconueniens dicitur ꝙ non est inconueniens immo est necessarium.

G DVBITATVR tertio vtrum sortes habens plures filios, habeat tot paternitates quot habet filios? Et arguitur primò ꝙ non: quia sequeretur ꝙ idem homo esset plures patres: sed cōsequens est falsum: igitur &c. consequentia probatur: quia sicut pater vna paternitate dicitur pater, ita etiam & alia paternitate dicitur pater: & cum sint plures paternitates, sequitur quòd dicetur plures patres. Secundo sic: Impossibile est plura accidentia solo numero differentia esse in eodem subiecto: ergo plures paternitates non possunt esse in eodem. Sed in oppositū arguitur; quia correlatiua sunt simul natura: & posita se ponunt, & perempta, se perimunt: ergo destructo vno filio ad quē pater refertur, destruetur vna paternitas: sed ipse est pater respectu alterius filij: ergo in ipso erunt plures paternitates. Respondetur breuiter ad dubium, ꝙ tot sunt paternitates in sorte, quot habet filios: & sic albedo habet tot similitudines, quot sunt albedines in mūdo: & hoc non est inconueniens. Ad rationes. Ad primam dicitur: ꝙ licet sint plures paternitates, non tamen est plures patres: & ponitur talis regula: Ad multiplicationem concretorum non sufficit multiplicatio formarum, sed requiritur plurificatio suppositorum: & quia sortes non est plura supposita: ideo licet habeat plures paternitates, non tamen dicitur plures patres: sicut licet sortes habeat plures scientias, non tamē propter hoc dicitur plures scientes. Ponitur adhuc alia regula: ꝙ ad multipli-

Ad multiplicatio correlatiuis multiplicentur relōnes.

H

Scot. in 3. d. 8. q. vnica.

A tiplicationem concretorum nõ requiritur multiplicatio formarum: sed sufficit multiplicatio suppositorum: vt si vna albedo esset in plurib⁹ rebus, illę res dicerent plura alba. Ad secũdã dr̃ ꝙ verũ est de accidẽtibus absolutis, q̃ acquirunť per verum motum & transmutationẽ: sicut est caliditas. Et siquis dicat: in aqua est caliditas, & tñ ibi sunt plures caliditates acquisitæ per verum motũ & transmutationẽ. Dr̃ ꝙ oẽs illę caliditates dñr facere vnam totalem caliditatem, & non sunt ibi diuisæ: & sic esse plura accidentia absoluta eiusdẽ rationis in eodẽ subiecto, nõ est inconueniens. Sed quæreret aliquis, vtrum relatiuum in cõi quod est genus generalissimum, referatur ad aliquod correlatiuum? Et vr̃ ꝙ non: quia

Scot. vbi supra clare.

B qua ratione relatiuum esset genus generalissimum, ita & correlatiuum: & sic essent plura genera ad aliquid. Rñdeo ꝙ relatiuum in cõi non refertur ad aliquod correlatiuum sibi adæquatum. Secundò dico, ꝙ tale relatiuum refertur solum pro suo inferiori: sicut simile in cõi non refertur pro simili in communi ad simile, sed pro aliquo⁊ inferiori: & sic relatiuum in cõmuni bene refertur, sed non pro se, sed pro suo inferiori. Et siquis dicat: relatiuum dat primo intelligere suum correlatiuum cõmune: ergo primo refertur. Ad illud respondeo quòd non est tale correlatiuum eius vt cõmune, nisi ipsum vt sumptum pro aliquo inferiori. Dico etiã ꝙ non oportet assignare fundamentum adæquatum relatiui in communi: quia solum fundatur

Per pulchre. Sc. in 1. d. 1. q. 5.

C in illis, in quibus fundantur sua inferiora. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium articulum sit.

Art. 3

CONCLVSIO responsalis ad quæsitum: Diffinitiones & proprietates ad aliquid in textu: sunt à philosopho sufficienter assignatę: & hæc conclusio relinquitur tanq̃ probata ex primo articulo. Ad rationes ante oppositum. Ad primam dicić negando antecedens: & ad primam probationẽ dicitur quòd relatio media inter contradictoria est ens & relatio rationis, quæ tamen non continetur sub ad aliquid, quod est prędicamẽtum. Ad secundam probationẽ dicitur: quòd relatio vt est communis relationi reali & rationis, non est genus generalissimum: cum sit purè æquiuocum; sed accepta ꝓ relatione finita actua

D li reali & intrinsecus aduueniente distincta à suo fundamẽto, est prædicamentum. Ad secundã dicitur pro prima parte quòd licet relatiuum possit denominatiuæ prædicari de rebus aliorũ prædicamentorum; non tamen propter hoc sequitur ꝙ non sit genus, cum habeat propria inferiora, de quibus in quid prædicatur. Ad secundam partem patet solutio in secundo dubio. Ad tertiã patet solutio: nã dictũ est ꝙ Arist. exẽplificat de põne, sessione insequẽdo viam Platonis; Dictum est etiam quòd sciẽtia & habitus sunt solum relatiua secundum dici. Ad aliam dicitur; ꝙ non est inconueniens omnem rem realiter dici ad aliquid seu identificari cum aliqua relatione. Ad quartam pro prima parte patet solutio; &

B pro alia dicitur, ꝙ relatio in abstracto non refertur neq; oportet cum sit illud, quo aliquid formaliter dicitur referri. Ad q̄n tam patet solutio pro tribus primis partibus: sed pro quarta dicitur ꝙ licet res, quæ denominatur pater sit prior re, quæ denominatur filius: non tamen pater est prior filio, nec econtra.

Vide Sc. in quotl. q. 4.

QValitatem vero dico secũ dum quam quales esse dicimur. Est autem qualitas eorum &c.

ISTVD est quintum capitulũ huius tractatus in quo philosophus determinat de quarto prædicamento: & diuiditur in tres partes principales. In prima parte determinat de qualitate secundum eius diffinitionem dicens. Qualitas est secundum quam quales esse dicimur. Deinde subdit ꝙ qualitas est de numero illorum quæ multipliciter

F dicuntur .i. qualitas est de numero illorum, quæ habent multos modos vel species sub se. Cuius prima species est habitus & dispositio: & differunt inter se dupliciter. Primo, quia habitus est permanentior dispositione: quod probat dupliciter. Primo exemplo: quia scientiæ & virtutes quæ sunt quidam habitus: videntur esse de difficili mobiles a subiecto. Siquis enim mediocriter sumat scientiã, de difficili separatur ab eo: nisi fiat grãdis permutatio vel ab ęgritudine vel ab aliquo alio. Similiter virtutes morales; vt iustitia & castitas non vidẽtur faciliter separari a subiecto: sed dispositiones sunt faciliter mobiles a subiecto: vt calor & frigiditas egritudo & sanitas. Secundo probat G signo: quia in disciplinis non multum retinentes non dicuntur habere habitũ: quamuis habeant dispositionem. Secunda differẽtia est: quia habitus sunt dispositiones: sed non est necesse ꝙ dispositiones sint habitus. Deinde ponit secundam speciem qualitatis dicens: ꝙ aliq̄d genus qualitatis est naturalis potentia vel impotentia: secundum quod pugillatores, cursores, salubres & insalubres dicũtur: & quæcunq; dicuntur secundum naturalem potentiam vel impotentiã. Et quia aliquis posset credere ꝙ cursor & pugillator essent dispositiones vel habitus: ideo remouet, dubium dicens: ꝙ hic non accipiũtur cursor & pugillator, vt sunt dispositi ad illos actus; vt cursor dicatur, quia habet actum H currendi: sed hic accipiuntur secundum ꝙ habent naturalem potentiã ad aliquid faciendũ: & hoc declarat per quatuor exẽpla. Primum est: sanatiui dicũtur qui habent naturalem potẽtiam, vt nihil a quibuscunq; actibus patiantur. Secundum exẽplum: ęgrotatiui dicũtur qui nõ habent naturalẽ potentiam ad nihil pati. Tertium: durum dicitur quod habet naturalem potentiã ad nõ cito secari. Quartum: molle dicitur quod habet naturalem impotentiam ad cito secari. Deinde ponit tertiã speciẽ qualitatis dicẽs: ꝙ tertia species qualitatis. est passio & passibilis qualitas; vt sunt amaritudo, dulcedo, austeritas, & alię species saporis: & amplius frigiditas, albedo, & nigredo. Et ꝙ sint qualitates, ꝓbat: quia eas di-

A eas dicitur quales: vt mel dicitur dulce, eo ꝙ dulcedinem suscipit. Et subdit ꝙ tales qualitates dicuntur passibiles: non quia subiectum earum patiatur aliquid ab eis, sed quia inferũt passionẽ sensibus vel inferuntur a passione: vt dulcedo infert passionem gustui, & calor tactui: albedo etiam & nigredo inferuntur a passionibus: vt puta a timore vel pauore: propter enim passiones fiunt multæ mutationes colorum: vt aliquis erubescens factus est rubeus. Deinde ponit differentiã inter passiones & passibiles qualitates dicens: ꝙ passibiles qualitates nõ sunt de facili mobiles a subiecto: vt albedo a natura. Sed passiones sunt quæ sunt de facili mobiles a subiecto: vt rubedo proueniens ex verecundia.

B Ponit aliam differentiam: quia passibiles qualitates denominãt nos simpliciter quales, passiones vero non. Deinde declarat istas differentias in passionibus & passibilibus qualitatibus animæ dicens: ꝙ illa qualitas animæ quæ est de difficili mobilis vocatur passibilis qualitas: & illa quæ de facili est mobilis vocatur passio: vt si iracundia vel ira sit de difficili mobilis, vocatur passibilis qualitas: si sit cito trãsiens & de facili mobilis, vocatur passio. Consequenter ponit quartam speciem qualitatis dicens: ꝙ quartum genus qualitatis est forma & circa hoc aliquid constans figura: vt rectitudo & curuitas & similia. Et quòd illę sunt qualitates vel modi qualitatum patet: quia secundum eas dicimur quales: vt secundum trianglum aliquid dicitur triangulatum: & secundum quadrangulum, quadrangulatum: & secundum rectitudinem, rectum: & curuitatem, curuum. Et quia aliquis posset credere ꝙ ista quatuor rarum, densum, asprum, & lene, essent de ista specie qualitatis: iõ dicit philosophus ꝙ non sunt qualitates, sed sunt positiones: quod probat per suas diffinitiones: nam densum, est cuius partes sibi inuicem propinquæ sunt. rarum cuius partes a se inuicem distant: asperum, cuius vna pars est superior & alia inferior. lene, est cuius partes in rectum iacent. Deinde se excusat de assignatione prædictorum modorum dicens: ꝙ forte sunt alij modi qualitatis: sed illi qui dicti sunt, magis sunt vsitati. C

D In secunda parte determinat de denominatiuo seu concreto qualitatis .s. de quali, ponens eius diffinitonem dicens: quòd qualia dicuntur quę secũdum hęc denominatiue dicuntur, vel quolibet aliter ab his. Primam partem declarat per tria exempla. Primum: vt grãmaticus dr̃ denominatiuè à grãmatica; secundum, iustus a iustitia: tertium, candidus a candore. Secundò declarat secundam partem scilicet quòd aliqua qualia dicantur a prædictis qualitatibus aliter quàm denominatiue. gratia cuius dicit quòd dupliciter contingit aliquod quale non dici quale denominatiue. Primo quando qualitati non est nomen impositum: vt cursor & pugillator, secundum quòd importãt naturales potẽtias a nulla qualitate dicuntur denominatiue: qa il-

E lis naturalibus potētijs nō sunt noīa imposita: quis ſm φ dñr à diſpōnibus vel habitibus dicuntur denominatiuè ab abſtractis eorum quibus ſunt nomina impoſita; vt ab arte pugillatoria dicuntur pugillatores. Secundo contingit quādo qualitati eſt nomen impoſitū, tñ concretum nō eſt debitè formatum ab abſtracto: vt ſtudioſus dicitur à virtute: non denominatiuè denominatione ſupple ſm rem & vocē ſimul. In tertia parte principali determinat de proprietatibus qualitatis quæ ſunt tres: quarum Prima eſt: qualitati ineſt cōtrarietas, quod probat ptimo de qualitatibus: vt iuſtitia contrariatur iniuſtitiæ, & albedo nigredi. Secundo de quali probat; quia iuſtum contrariatur iniuſto, & album nigro. Et ſubdit φ contrarietas nō ineſt omnibus qualitatibus: quia rubeū, & pallidū, & cæteri colores medij non habent contrarium. Et dicit φ ſi vnum contrariorum fuerit quale, reliquum erit quale: nam ſi iuſtum contrarietur iniuſto, & iſtud ſit quale, iniuſtum etiam erit quale. Secunda proprietas: qualitas ſuſcipit magis & minus, quod probat tribus exemplis: nam album dicitur magis & minus album: & calidū dicitur magis & minus calidum: & iuſtum magis & minus iuſtum. Et ſubdit quòd non conuenit omnibus qualitatibus & primo dubitanter: nam dubium eſt an iuſtitia dicatur magis vel minus iuſtitia, vel ſanitas vel grammatica. Deinde oſtendit, quòd non conueniat qualitati quartæ ſpeciei, & hoc dubitanter; quia triangulus vel circulus, aut aliqua aliarum figurarū non ſuſcipit magis & minus nec in concreto nec in abſtracto: quod probat: quia quæcunq; recipiunt diffinitionē trianguli vel circuli, æqualiter ſunt trianguli vel circuli, & ſic de alijs figuris: quæ vero non recipiunt diffinitionē trianguli vel circuli non dñr magis vel minus triangulus vel circulus. Deinde ponit tertiam ꝓprietatem qualitatis dicens: φ proprium eſt qualitati ſm eam ſimile vel diſſimile dici: hoc cōuenit ſolis qualitatibus: q.a ſm ſolas qualitates & non ſm aliquid aliud dr̄ aliquid ſimile vel diſſimile. Finaliter remouet vnum dubium: quia poſſet: aliquis dicere φ philoſophus in determinādo de qualitatibus, multa interpoſuit de relationibus: iō vr̄ inconuenienter determinaſſe de hoc prædicamento. Cuius dubitationis ponit duas ſolutiones. Prima eſt, φ in pluribus talibus genera ſunt ad aliquid, & tñ eorum ſpecies & indiuidua non ſunt ad aliquid: vt diſciplina eſt ad aliquid, ſed grammatica non eſt ad aliquid: ideo in talibus genera ſunt ad aliquid, & non ſpecies. Et iſta ſolutio non videtur eſſe de mente eius: quia dicit in quarto Topico. quòd ſi genus ſit ad aliquid, ſpecies erit ad aliquid. Deinde ponit aliam ſolutionem dicens: quòd non eſt inconueniens idem eſſe quale & reſpectiuum; non quidem vniuocè, ſed æquiuocè acceptum.

F G H *Cap. 1.* *Sco. q. 13. quotl. in fine.*

Recipit autem facere, & pati contrarietatem, & magis & minus &c.

Iſtud

A ISTVD est vltimum capitulum huius tractatus: in quo Philosophus breuiter determinat de sex vltimis prædicamentis. Et diuiditur in duas partes. In prima ponit duas proprietates actionis & pasionis dicens; ꝙ agere & pati recipiunt contraria & etiam magis & minus. Primam partem probat: quia calefacere cõtrariatur huic quod est frigefacere; & calefieri huic quod est frigefieri, secundam partem probat: quia aliquid dicitur magis vel minus calefieri. In secunda parte excusat se de alijs quatuor generibus: dicens ꝙ de alijs prædicamẽtis nihil vltra quæ dicta sunt intendit dicere.

An qualitas sit bene definita, & diuisa.

B

QVAERITVR Vtrũ diffinitiones, species, & proprietates qualitatis sint à philosopho sufficienter asignatæ. Arguit̃ primo contra præsuppositum: quia nullum æquiuocum est genus, sed qualitas est æquiuocum igitur. Minor patet per philosophum in textu dicentẽ: Qualitas est de numero illorum, quæ multipliciter dicuntur. Itẽ qualitas est transcendens, cum differentia substantialis quæ est in p̃dicamento substantiæ sit qualitas: quia ꝭm eam dicimur quales, & similiter propria passio: & generaliter omne accidẽs dr̃ qualitas, cum prædicetur in quale. Secundo sic: Nulla est qualitas, secundum quam dicimur quales: igr̃ diffinitio nõ est bona. Añs patet: qa ꝭm qualitatẽ q̃ est in forte, nõ dicimur quales, nec ꝭm illã q̃ est in Platone, C & sic de alijs: igitur. Itẽ quale diffinit̃ p qualitatẽ; igr̃ qualitas nõ debet diffiniri p quale: quia aliter idẽ esset notius & ignoti⁹ respectu eiusdẽ. Tertiò sic cõtra spẽs qualitatis: & primo sic: Cuiuslibet generis tm̃ sunt duæ species: ergo hic male asignantur quatuor. Scđo sic: qa idẽ nõ p̃t esse in diuersis spẽbus: nec diuersæ spẽs p̃nt in abstracto de eodẽ verificari: igr̃: Itẽ vel illa duo q̃ assignant̃ p vna specie; sicut habitus & disp̃õ sunt eadem vel diuersa: si eadem, ergo male coniungunt̃ p coniunctionẽ; cũ coniunctio denotet diuersitatẽ extremorũ: si diuersa, nõ erunt spẽs qualitatis. Quartò sic: Illud quod æqualiter dr̃ de qualitatibus primis primæ spẽi, scđæ & tertiæ, & formis substãtialib⁹: non p̃t poni quarta species qualitatis: sed forma est huiusmodi: D quia qualitates primæ, scđæ, & tertiæ specierum dñr formæ. Quintò sic: contra pprietates qualitatis: nã si vna qualitas cõtrariet̃ alteri qualitati: vt nigredo albedini; aut ergo albedo & nigredo q̃ sunt: aut albedo & nigredo q̃ nõ sunt: vel albedo quæ est cõtrariat̃ nigredini q̃ nõ est, aut ecõtra. Nõ primũ: quia albedo & nigredo q̃ sunt, sp̃ sunt in diuersis subiectis: nec se expellũt ab eodẽ subiecto. Nec p̃t dici ꝭm, aut tertiũ, cũ contrarietas sit opp̃õ entis ad ens. Secundò cõtra secundã pprietatẽ; qa qualitas consistit in indiuisibili: vt patet p diffinitionẽ Auctoris sex principiorum: dicentis ꝙ forma est cõpositioni cõtingens simplici & inuariabili essentia consistens. Tertio cõtra tertiã: quia

E quia secundum similitudinem dicimur similes; ergo non est maxime proprium qualitati secundum eam simile vel dissimile dici. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione sicut in cæteris erunt tres art.

Arti. 1. PRIMO sciendum, ꝙ prædicari in quale potest capi dupliciter. Vnomodo generaliter: siue prædicetur in quale essentiale, siue accidentale: & isto modo differentiæ & passiones, & omnia accidentia possunt dici qualitates, cum prædicentur in concreto in quale. Aliomodo capitur specialiter ꝓ illo quod prædicatur in quale accidentaliter: sic quòd non in quantum nec in quotum, nec secundum alium specialem modum prædicandi ꝑdicatur; & sic sola qualitas dicitur prædicari in quale. *Prædicari in quale dupliciter.*

F Et aduerte quòd diffinitio qualitatis datur per quale tanꝗ per aliquid notius nobis: sed quale diffinitur per qualitatem tanꝗ per aliquid notius secundum naturam. Aduerte vlterius quòd duplex est multiplicitas; seu aliquid dicitur de aliquibus multipliciter dupliciter. Vnomodo multiplicitate significatorum: & sic æquiuocum dicitur esse multiplex. Aliomodo multiplicitate suppositorum seu inferiorum: quemadmodum superius dicitur de suis inferioribus; & tali multiplicitate qualitas dicitũ multipliciter. Ex istis patet ꝙ diffinitio qualitatis debet sic intelligi. Qualitas, est forma accidentalis vel dispositio, secundũ quam vel sibi similem in specie aliquid natum est dici quale. Ex quo sequitur quòd ibi capitũ plurale.s.dñr pro singulari, .scili cet pro dicitur; quia aliter diffinitio non esset bona, cum secundum nullam qualitatem dicamur quales. Dicitur secundo quòd diffinitio qualium sic est intelligenda: Qualia dicuntur quæ secundum hęc.i.secundum qualitates denominatiuè dicuntur, supple denominatione secũdum rem & vocem simul: vel quomodolibet aliter ab his.i. vel denominatione quæ non est secundum rem & vocem simul, sed solum secundum rem, vel solum secundum vocem. *Multiplicitas duplex.*

G SECVNDO sciendum pro declaratione duarum primarũ specierum qualitatis quòd habitus multipliciter accipitur. Vnomodo vt est quoddam postprædicamentum habens plures modos sub se; vt postea videbitur. *Habit' et priuatio multipliciter.*

H Secundomodo accipitur pro respectu alicuius habitus: vt respectus tunicę ad rem habituatam: & sic est vnum prædicamentum. Tertiomodo capitur pro aliquo positiuo, cui priuatiuè opponitur priuatio: quemadmodum dicitur, quòd visui opponitur cęcitas. Aliomodo capitur pro qualitate disponẽte subiectum ad bene vel male operãdum & difficulter mobili à subiecto: & sic capitur in textu. Etiam dispositio capitur dupliciter. Vnomodo largè pro qualitate disponente subiectum ad bene vel male operandum, siue sit de difficili mobilis à subiecto siue non: & sic est superius ad habitum. Et videtur sic accepisse philosophus in textu cũ dicit: quòd omnis habitus est dispositio, sed non econtra. Aliomodo capitur strictè pro qualitate disponente subiectum ad *Vide Sc. in 4.d.6. q.10.*

bene

A bene vel male operandum : & de facili mobili à subiecto:& sic capit philosophus in textu cum ponit differentiam inter habitū & dispositionem . Ex quo sequitur ꝙ habitus & dispositio sic capta non differunt nisi inquantum vnum est difficulter mobile à subiecto , & aliud faciliter : ꝙ non videtur variare speciem. Sed pro secunda specie supponitur quòd naturalis potentia capit multipliciter. Vnomodo ꝑ potentia qua quis pōt aliquid facere : quemadmodum dicimus ꝙ visus est potentia visiua,auditus potentia auditiua : & sic nō capitur hic. Aliomodo capitur pro qualitate qua quis potest aliquid facere : siue talis qualitas infuerit nobis à natura siue nō : & sic non capitur hic. Aliomodo capitur pro habilitate vel di
B spositione seu promptitudine in existēte nobis à natura,per quā sumus habiles & prompti ad aliquid faciendum . Ex quo patet ꝙ cursor; inquantum est in ista specie qualitatis, dicit mihi illud quod habet naturalem habilitatem ad bene currendum , & non quod habet artem currendi . Et naturalis impotentia non est nisi quædam inhabilitas vel indispositio inexistens nobis à natura, per quam aliq̄s est impotens ad aliquid operandum . Ex quo sequitur ꝙ illa q̄ reponuntur in ista specie qualitatis , non sunt nisi habilitates vel inhabilitates inexistentes nobis à natura . Ex quò sequit̄ falsitas illorum qui dicunt ꝙ in ista specie qualitatis reponunt̄ omnes proprię passiones, quod falsum est :quia propria passio est in illo prædicamento reducti

uæ : in quo est illud cuius est C passio. Sed in prima specie qualitatis reponuntur omnes actus potentiarum ; vt audire,videre, intelligere,velle. Dicunt tamen aliqui ꝙ actus & species potentiarum sensitiuarum sunt in tertia specie,quod parum est curādum . Item omnes scientiæ & omnes virtutes , & omnes species intelligibiles sunt in prima specie . Ex quo sequitur ꝙ isti termini intelligere,audire,videre,velle important veras qualitates : licet propter modum significādi dicātur verba actiua . Ex quo sequit̄ quòd multa sunt verba actiua,quæ non significāt actionem, sed veram qualitatē .

De specie intelligibili, vide Sco. in 1. d. 3. q. 6.

TERTIO sciendum, quòd secundum communem modum loquēdi passio & passibilis qualitas differunt . Nam passio importat qualitates appetitus sensitiui; vel forte etiam intellectiui D prout tales qualitates sunt faciliter introducibiles,& remouibiles à subiecto : vt timor,iracundia,verecundia,dolor , delectatio : capitur quandoq; tamen ly passio, large vt se extendit ad qualitates sensibiles vel faciliter remouibiles à subiectis. Sed passibilis qualitas capitur pro qualitate sensibili , vt est difficiliter remouibilis à subiecto. Ex quo sequitur quòd in ista tertia specie reponuntur omnes qualitates sensibiles ; vt omnes soni , omnes colores,omnes sapores , omnes odores, caliditas,frigiditas, humiditas & siccitas,& etiā species sensibiles,vt lumen,omnes qualitates appetitus sensitiui ; vt verecundia,dolor, timor, & sic de alijs. Sed pro quarta specie qualitatis supponitur , ꝙ

forma potest capi dupliciter. Vnomodo vt dr̃ ab informando: & sic omne illud quod informat aliquid dr̃ forma: & sic non capitur in textu. Aliomodo capitur specialiter vt conuertit cum figura: & sic capitur hic. Vnde dicunt aliqui ꝙ figura nõ est nisi quædam qualitas consequens terminationem & ordinẽ partium quantitatis adinuicem, sed probabiliter potest dici ꝙ figura nõ est nisi ordo partiũ ad partes loci vel ad totũ, sic ꝙ figura ꝓprie est in prædicamẽto põnis seu sit⁹. Sed dr̃ poni quarta species qualitatis seu modus qualitatis, quia habet quendã modum, prædicandi qualitatis de prima substantia, seu quendã modum essendi in prima substã tia, de quo aliàs in Physica videbitur. Ex quo sequitur ꝙ ista

F quatuor, quæ hic assignantur à philosopho, debent magis dici modi qualitatis q̃ species, & hoc expresse videtur velle Scotus. Vnde modus differt à specie, quia vltra speciem connotat seu importat aliquam accidentalitatem vel in prædicando vel in essendo.

Sc. in 4. d. f. 61. q. 10. in responsione ad q̃onẽ quasi in medio.

QVARTO sciendum ꝙ (vt visum est in text.) tres sunt proprietates qualitatis. Prima: qualitati cõuenit habere contrariũ; vt iustitia contrariatũ iniustitiæ. Pro quo est aduertendũ, ꝙ contrarietas in ꝓposito capitur dupliciter. Vnomodo largè pro repugnantia aliquorum duorum ad esse in eodem subiecto: siue illa sint positiua, siue vnum sit positiuum & reliquum priuatiuũ, siue se expellant actione proprie dicta siue non, & sic iustitia & iniustitia contrariãtur. Iniustitia tñ potest capi tripliciter. G

Vnomodo negatiuè, vt idem est ꝙ non iustitia: & sic iustitia & iniustitia opponuntur contradictoriè. Aliomodo priuatiuè pro negatione iustitiæ in subiecto apto nato: & sic opponuntur priuatiuè vel contrariè, capiendo cõtrarietatem largè, vt se extẽdit ad priuatiuã oppositionẽ. Aliomodo capitur contrariè, & sic importat habitum oppositũ habitui iustitiæ; & fere sic dicatur de omnibus talib⁹ terminis. Aliomodo capitur contrarietas propriè & strictè pro repugnantia duarum formarum se expellentium ab eodẽ subiecto actione propria; cuiusmodi est repugnantia inter quatuor qualitates primas. Et sic dico ꝙ talis ꝓpriè conuenit solum qualitati, sed non omni; & sic non capit in textu; quia tunc iustitia & in- H iustitia non contrariarẽtur; nec albedo & nigredo; quia albedo & nigredo non se expellunt ab eodẽ subiecto actione propria, sed solum actione suarum causarum. Sed pro secunda proprietate supponitur, vt aliàs visum est, ꝙ suscipere magis non est aliud q̃ perfici in sua entitate; quæ perfectio fit per additionem gradus seu partis perfectionalis ad partem; sic ꝙ illud qđ habet plures gradus seu partes perfectionales in eodem loco & situ dicitur magis tale, & per cõtrarium dicitur suscipere minus. Ex quo patet quòd solum qualitates dicuntur propriè primo & per se suscipere magis & minus. Sed pro tertia proprietate est aduertendum quòd ly secundum, in secunda proprietate dicit circunstantiam funda-

men-

A mentalem & non formalem; quia formaliter secundum nullam qualitatē dicimur similes, sed similitudine dicitur aliquid formaliter simile; licet bene secundum qualitates fundamentaliter seu tanq̄ à fundamento dicimur similes. Vnde propriè similitudo fundatur solum in qualitatibus: nam similitudo propriè nō videtur esse aliud quàm conuenientia aliquorum in qualitate. Ex quo sequitur quòd illa q̄ nō habent qualitatem, non dicuntur esse similia. Et residuū debet exponi conformiter sicut fuit expositum in tertia proprietate quantitatis. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Scot. in quotl. qō. 6. art. 1. & in sol. quarti argu. Henrici.

Scotus. in 1. dis. 19. q. 1. art. 1. et 2.

DVBITATVR primo, quomodo aliqua forma dicatur suscipere magis & minus. De B quo dubio sunt diuersæ opiniones. Prima opinio est, quòd forma intenditur & remittitur, per hoc ꝙ magis & minus permiscetur suo contrario: ita ꝙ quanto magis permiscetur suo contrario, tanto est minus talis, & quanto minus permiscetur, tanto est magis talis. Et hæc opinio probatur auctoritate philosophi tertio Topicorū dicētis; quòd quæcunq; sunt in permixtiora contrarijs, sunt magis talia, vt albius est quod est nigro impermixtius. Sed contra hoc arguitur; quia multæ sunt formæ quæ intenduntur & remittuntur, quæ non habent contrarium; igitur. Antecedens patet de lumine, cui nihil est contrarium. Patet etiam de visione beatifica, cui nihil est contrariū; & de multis alijs quæ tamē intenduntur & remittuntur. Itē

Forma quo dicitur suscipere magis & minus.

sequeretur ꝙ nullus posset acq̄rere virtutem aliq̄, quin acquireret vitium: quia illā in summo C non acquirit: ergo erit permixta contrario. Ideo respondet ad auctoritatem philosophi: ꝙ philosophus per permixtionem contrarij, intelligit quendam accessum similitudinis ad contrarium: ita quòd sit sensus, quæcūque sunt in permixtiora contrarijs. i. minus accedūt ad contrarium, sunt magis talia: vt illud est albius, quod est nigro in permixtius. i. ad nigrum minus accedens. Alia est opinio quæ ponit quòd forma intenditur & remittitur ſm dispositionē subiecti in quo est; ita quòd si subiectum sit magis dispositum, forma erit intensior, & si sit minus dispositū, forma erit remissior. Sed contra hanc opinionem arguitur, quòd formæ spirituales D intenduntur & remittuntur, & tamen non requirunt aliquam dispositionem præuiam in subiecto. Item sequeretur quòd forma separata à subiecto non posset intendi, quod est falsum, igr̄. Tertia opinio est, ꝙ forma intēdit & remittit per maiorem vel minorem radicationem, quā habet in subiecto. Sed contra hoc arguitur, quia tunc sequeretur, quòd vbi forma esset magis radicata, ibi subiectū esset magis tales. Consequens est falsum, & falsitas apparet in multis per experientiam, quia videmus aliquos nigros à natura, & aliquos nigriores pro aliquo tempore: igitur. Etiam rubedo causata ex verecundia aliquando est intensior, quàm rubedo causata à natura, & tamen rubedo causata ex verecundia

3. Top. cap. 7.

B cundia est minus radicata, q̃ rubedo causata à natura. Ideo relictis istis opinionibus tanq̃ falsis ponitur opinio vera: dicẽs quòd forma dicit suscipere magis & minus secundum quòd plures vel pauciores gradus vel partes perfectionales habet in eodem loco, & situ se penetrantes adinuicem: ita quòd benè sequitur, ista forma suscipit magis: ergo habet plures gradus vel partes perfectionales se penetrantes in eodem subiecto & situ. Et aduerte ꝙ isti gradus seu partes, per quas aliquid dicitur suscipere magis & minus, sunt semper eiusdem speciei inter se & cum forma, quæ dicitur suscipere magis & minus; vt albedo dicitur maior albedo per partes perfectionales, quarum quælibet est qualitas. Ex quo patet F quòd gradus non est aliud q̃ pars perfectionalis eiusdem speciei cum illa forma cuius est gradus. Vnde nunquam aliquid dicitur magis tale nisi per aduentum alicuius partis vel gradus formæ. Et aduerte quòd isti gradus non dicuntur se penetrare indiuisibiliter, sed diuisibiliter: sic ꝙ vnus totalis gradus penetret totum alium gradum, & ps partem: sed non quælibet pars quamlibet partem; nisi forte esset in subiecto indiuisibili. Et siquis arguat: nulla forma dicitur suscipere magis vel minus: igitur. Antecedens probat: quia vel esset forma quæ præfuit ante aduentũ gradus, vel forma q̃ de nouo acquiritur. Non forma quæ prius fuit: quia illa nõ habet plures gradus quàm pri⁹: nec forma quæ de nouo acquiritur vt notum est. Respondet

Sco. in 1. d. 17. q. 4. diffusè et in sol. qõ.

Gradus quid.

G quòd de rigore sermonis ista est falsa, forma dr̃ suscipere magis & minus: vt bene probat argumentum: similiter ista, forma intenditur: Sed debet capi in isto sensu, quòd forma composita ex gradu de nouo acquisito & gradibus præcedentibus est perfectior quàm forma quę prius fuerat: quia forma quæ præfuerat non est nisi pars illius formæ q̃ de nouo secundum partem acquiritur. Et si quis dicat: quælibet forma quæ intenditur habet infinitas partes, cum quodlibet diuisibile sit diuisibile in infinitum: ergo vna non est intensior nec perfectior q̃ sit alia. Respondetur quòd quælibet habet infinitas partes proportionales: nõ tamen infinitas partes æquales perfectionis inter se, secundũ quas forma dicitur esse intẽsior vel remissior. H

DVBITATVR secundo. Vtrũ in intẽsione formę primus gradus corrumpatur in aduentu secundi gradus. Ad hoc respondent aliqui quòd quando forma intenditur adueniente secundo gradu, prior gradus corrumpitur, ꝙ probant primo sic: quia termini motus sunt incompossibiles; sed gradus formæ præexistens & sequens sunt termini motus: quia primus est terminus à quo & secundus est terminus ad quem. Item illi gradus sunt eiusdem speciei: ergo non sunt compossibiles in eodẽ subiecto: quia accidẽtia solum numero differentia nõ possunt esse simul in eodem subiecto. Item si gradus præcedens maneret, tunc forma mutaretur de gradu in gradum: & sic esset subiectum trãsmutationis, quod est

Hoc dubium disputat Sco. li. 1. d. 17. q. 1. in 1. art.

A est falsum. Sed his rationibus non obstantibus aliter responde tur.s.quòd in intensione formę, gradus præcedens non corrumpitur in aduentu secundi grad⁹: quod patet per exempla de luminibus duarum candelarum: illa duo lumina simul in medio congregata & simul manentia reddunt medium luminosius q̃ faceret lumen vnius candelæ: ideo patet ꝙ per additionẽ gradus ad gradum in eodem subiecto totum redditur intensius. Non videtur etiam à quo talis gradus præexistens corrumpatur. Non enim potest dici quòd à gradu sequenti cum sint eiusdem rationis: nec ab agente, cum ab eodẽ agente possint ꝓduci tales gradus. Ideo ad rationes primæ opinionis. Ad primam dr̃ quòd termini motus

Sc. in 4. d. 12. q. 4. in resp.

B sunt duplices: quidam sunt intrinseci & immediati, qui non sunt aliud quàm priuatio & forma seu habitus talis priuationis: & isti sunt incompossibiles. Alij sunt mediati & extrinseci: & tales sunt bene adinuicem cõpossibiles: sicut sunt gradus p̄existens & gradus sequens. Ad secundam patuit solutio aliàs, quomodo duo accidentia solo numero differentia possunt esse simul in eodem subiecto; & hoc in capitulo ad aliquid. Ad tertiam dicitur quòd aliquid dicitũ mutari dupliciter. Vnomodo subiectiuè, sicut est subiectum quod recipit aliquam formam. Aliomodo terminatiuè, quemadmodum forma quæ acquiritũ. Dico tamen quòd gradus præexistens nullo istorum modorum mutatur: quia de rigore ista non conceditur, forma intẽditur, vt visum est in dubio præcedenti. Sed restat paruũ dubium. vtrũ isti gradus per quos forma dicitur intendi, distinguũtur realiter? Respondetur breuiter quòd sic: quia quando aliqua sic se habent quòd vnum actualiter producitur reliquo non producto: & vnum potest corrumpi reliquo remanente: illa distinguũtur realiter: sed gradus isti sunt huiusmodi: igitur. Dico tamen ꝙ ex ipsis pôt fieri, & de facto fit vna totalis forma: ideo habent vnionem & penetrationem adinuicem in eodẽ subiecto & etiam in eadem parte subiecti.

C *Dubiũ.*

DVBITATVR Tertio q̃d sint sex vltima prædicamenta: de quibus Arist. parum locutus est. Respondetur per aliquas ꝓpositiones. Prima: sex vltima prædicamenta non sunt entitates absolutę: sed sunt respectus extrinsecus aduenientes. Secunda propositio: actio prædicamẽtum, non est nisi respectus agẽtis ad passum: & passio est respectus patientis ad agens: & non est actio neque passio illa forma, quæ producitur ab agente in passum: vt quando ignis producit caliditatem in aqua: illa caliditas non est actio, sed magis est terminus saltem immediatus actionis. Et siquis dicat: nullus respectus est prior suo termino; sed actio est prior illa caliditate: quia actio est principium producẽdi illam caliditatem: igitur actio non est respectus. Respondetur, negando minorem: & ad probationem dr̃, quòd neq; actio, neque productio est principium productiuum caliditatis: licet productio

Quid sũt sex vltima p̃dicamẽta. D

E ductio sit principium denominandi producens:& actio principium denominandi agens: & ideo agens non dicitur formaliter agens productione, sed actione. Vnde ipsius ignis ad ipsam caliditatē productam est respectus intrinsecus, qui vocatur productio vel eductio: & ipsius caliditatis ad aquam recipiētem illā caliditatem est alius respectus extrinsecus,qui vocatur receptio: sed ipsius ignis trāsmutātis ad aquam transmutatā est respectus extrinsecus aduenieus,qui vocatur actio. Vnde actio potest bene dici principiū in denominando:sed non in efficiendo saltem illam caliditatem. Secundo sic. Nullus respect⁹ potest habere plures terminos immediatos essentialiter distinctos: sed actio ha-F bet plures terminos: quia terminatur. ad illam formam productam &: ad passum. Respondetur, ꝙ actio quæ est prædicamentum,terminatur ad passum tanquam ad terminum totalem & remotum:potest etiam determinari ad illam qualitatē tanq̄ ad immediatum,& hoc non est inconuenieus. Tertiò sic: Omnes respectus mutui sunt in eodem prædicamento: sed actio & passio sunt respectus mutui: igitur. Respondetur,ꝙ illa maior est vera de respectibus intrinsecus aduenientibus:sed nō oportet ipsam esse vniuersaliter verā de respectibus extrinsecus aduenientibus: cuiusmodi sunt actio & passio.Ex quo sequitur ꝙ actio non est. nisi respectus extrinsecus,a quo agens formaliter dicitur agens:& est in proprio agente subiectiue: & passio est respectus,quo patiens G formaliter dicitur patiens:& est subiectiue in patiente. Ex quo sequitur, ꝙ quando dicit Ari.in textu ꝙ actioni in est contrarietas: ibi capit contrarietatem large. Tertia propositio: duplex est Quando .s. actiuum & passiuum. Actiuum est respectus extrinsecus temporis ad rē temporalem .i. mensuratam & contentam per tempus. Sed qñ passiuum est respectus extrinsecus rei temporalis ad ipsum tempus. Et aduerte, ꝙ nullum istorum facit prædicamentum: sed Quando ꝙ est superius & commune ad quando actiuum & quando passiuum. Quarta ꝓpositio duplex est vbi .s. vbi actiuum & vbi passiuum. Vbi actiuum est respectus loci ad rem locatam. Sed vbi passiuū H est respectus extrinsecus rei locatę ad ipsam locum: sed nullū illorum est prædicamentum:sed vbi quod est cōe ad vbi actiuum & vbi passiuum. Quinta propositio:Situs seu positio prædicamentum non est aliud nisi ordo partium alicuius totius ad partes loci. Sexta propositio Habitus non est nisi respectus extrinsecus alicuius habitus, vt tunicę: vel alicuius alterius huiusmodi ad rem habituatam. Et de omnibus istis magis prolixe visum est in summulis. Et hęc de secundo art. Quantum ad tertium articulum sit.

Arti.3. CONCLVSIO responsalis: Diffinitio qualitatis & diffinitio qualis; & eorum proprietates & species sunt a philosopho sufficienter aßignatę in textu. Et hęc conclusio relinquitur probata ex primo & secundo articu-

A ticulis. Ad rationes patet solutio ex dictis de primo argumẽto. Ad secũdã patet ẽt solutio. Et aduerte tamen ꝙ illa diffinitio qualitatis datur per ly quale tanquam per aliquid notius nobis: & ly quam, in illa diffinitione proprie debet referre formã accidentalem sub intellectã: ita ꝙ sit sensus: qualitas est forma accidentalis, ſm quã supple formam accidentalem aliquid dr̃ quale. Ad tertiã dicitur ꝙ illa quatuor (vt visum est) nõ sunt proprie species sed modi qualitatis. Dico vlterius, ꝙ habitus & dispositio ꝓprie capta differunt: qa vnũ est de difficili mobile, aliud de facili: & hoc sufficit ad hoc ꝙ coniũgantur ꝑ cõiunctionẽ. Ad quartã dicitẽ ꝙ forma generaliter capta, vt dici B tur ab informando, est bñ cõis ad formas substãtiales & accñtia: sed non forma specialiter capta; vt visum est in primo articulo. Ad quintam patebit solutio in capitulo de oppositionibus qualiter albedo & nigredo, vel caliditas & frigiditas dñr contrariari adinuicem. Ad aliã partẽ dicitur ꝙ forma dicitur esse simplex & indiuisibilis, vt simplex opponitur cõpositioni ex materia & forma & non cõpositioni quæ est ex suis partibus, quæ sunt gradus perfectionales. Ad aliã partem patet solutio in primo arti.

QVotiens aũt solet opponi dicendum est. Dicit aũt alterum alteri opponi &c.

ISTE est tertius & vltimus tractatus huius libri, in quo philosophus determinat de postpdicamentis: & cõtinet quinq; C capitula, ſm ꝙ quinq; sunt postpdicamenta. In primo capitulo determĩat de primo postpdicamẽto.s.de oppõne: enumerãdo suas spẽs: dicẽs ꝙ alterũ dr̃ alteri opponi quadrupliciter.s.rĩatiue, vt duplũ opponĩt dimidio: cõtrariẽ, vt malũ bono: priuatiue, vt hĩtus priuatiõi: cõtradictoriẽ, vt sedet nõ sedet. Deinde notificat pdicta diffinitiue. Et primo relatiue opposita: dicens ꝙ relatiue opposita sunt quæ eaipsa q̃ sunt oppositorum dicuntur aut quomõlibet aliter ad aliud, vt duplũ dr̃ opponi dimidio. Sed quia aliquis posset obijcere dicẽdo, ꝙ prædicta diffinitio cõuenit contrarijs: quia contraria videntur dici ad aliud. Hanc obiectionẽ remouet philosophus: dicens, ꝙ contraria ꝓ denomina- D to nullomõ referunẽ adinuicẽ: qđ ꝓbat duobus exemplis; primum vt malum non dr̃ boni malum; sed bene dicitur bono contrarium: secundum, vt nigrũ non dicitur albi nigrum sed albo contrarium; sed si capiatur pro ꝑ se significato bñ dicunẽ ad aliud. Deinde determinat de contarijs supponendo diuisionem eorũ.s. mediata & immediata. Primo diffinit membra illius diuisionis; dicens, contraria immediata sunt quorum necesse est alterum inesse suo ꝓprio susceptibili; vt ęgritudo & sanitas sunt cõtraria immediata corporis animalis; vnde necesse est animal, vel esse sanum, vel esse lãguidũ seu ægrũ. Similiter par & impar sunt cõtraria immediata respectu numeri; oĩs.n. numerus est par vel impar, abũdans vel pfect⁹. Sed cõtraria mediata sunt

B sunt quorum non est necesse alterum inesse suo proprio susceptibili: de quibus dat duo exẽ. Primum: albũ & nigrum sunt duo contraria mediata respectu corporis: quia non est necesse omne corpus esse album vel nigrum: quia potest esse corpus fuscum & pallidum. Secũdum exemplum: prauum & studiosum sunt duo contraria mediata: quia non est necesse vnumquodq; esse prauum vel studiosum. Et subdit quod duplicia sunt contraria mediata: quædã sunt quorum media sunt nota: vt inter album & nigrum: quorum media sunt nota.s.fuscum & pallidum. Alia sunt quorum media non sunt nota: sed nominantẽ per negationem vtriusq; extremi: vt inter prauum & studiosum est aliquod medium, qđ .s.nec est prauum nec studiosũ.

F Deinde determinat de priuatiuè oppositis: dicens quòd priuatiuè opposita habent fieri circa idem subiectum ordine irregreßibili & tempore determinato à natura. In qua diffinitione tanguntur tres cõditiones requisitæ ad priuatiuè opposita Primo; ꝙ habeãt fieri circa idẽ: vt visus & cæcitas circa oculũ. Secundo, ꝙ habeant fieri ordine quodam. Tertio: ꝙ habeant fieri tempore determinato: quia tunc dicimus aliquid priuari, qñ non habet hoc quod natum est habere & tempore determinato: non enim dicimus edentulum qui non habet dentes: nec cæcum, qui non habet visum: sed qui non habet quando natus est habere. Quædam enim sunt res genitę, quæ neq; visum neque dentes habent, & tamen non dicuntur edẽtatæ & cæcæ. O

Deinde ponit differentiam inter priuari & priuationem: & inter habitum & habere habitũ; dicens, ꝙ priuari non est priuatio, nec habere habitum est habitus: quia visus est habitus: & tamen non est habere habitum: habere enim visum non est habitus.s.visus, licet habere visum sit habere habitum. Similiter cæcitas est priuatio & non est priuari: licet cæcum esse sit priuari; ergo priuatio non est priuari. Hoc probat etiam ratione: nam si illa essent eadem prædicarentur de eodem: quod est falsum: quia homo bene dicitẽ cæcus & priuatus; & nullo modo dr̃ cæcitas aut priuatio. Conueniunt tamen priuari & habere habitum cum priuatione & habitu: quia priuari & haberẽ habitum eodem modo opponũtur sicut habitus & priuatio q̃ sunt sua abstracta. Consequenter determinat de contradictorijs, ponendo conuenientiam, & dr̃iam inter affirmationẽ & negationem & res quæ subiacẽt affirmationi & negationi: dicẽs, ꝙ res quæ subiacent affirmationi & negationi nõ sunt affirmatio, neque negatio: cum affirmatio sit oratio affirmatiua; & negatio oratio negatiua: Nullum autem illorum quæ subiacent affirmationi vel negationi est oratio. Conuenientia talis est: quia sicut affirmatio & negatio opponuntur contradictoriè: ita res quæ subiacent affirmationi vel negationi: vt sicut sedet & non sedet opponuntur contradictoriè: ita res significatæ quæ illis subiacent: opponuntur contradictoriè. In secunda parte H

A da parte principali ponit differentia inter species oppositionis. Et primò ponit duas differentias inter priuatiue opposita & relatiua. prima; quia relatiue opposita referuntur adinuicem sub habitudine alicuius causus: non autem priuatiue opposita. Non enim dicitur visus cęcitatis visus nec econtra: licet bene dicatur cęcitas visionis priuatio. Secunda differentia: q̃a relatiue opposita sunt reciproca .i. dicuntur ad conuertentiā: non autem priuatiue opposita. Deinde ponit differentiā inter contraria & priuatiue opposita. Et primò ꝓbat, ꝙ contraria immediata differāt a priuatiue oppositis: quia in ipsis necesse est semꝑ alterū in esse suo ꝓprio susceptibili: sed in priuatiuis non
B est necesse. Non .n. est necesse animal esse videns vel cæcum: vt patet de catulo ante nonum diem. Deinde ꝓbat de contrarijs mediatis: q̃a nunquam est necesse alterum illorum inesse suo proprio susceptibili: nisi alterum eorum insit a natura: vt calidū igni. Non oportet enim omne corpus esse nigrū vel album, calidū vel frigidū: licet in illis quorum alterum in est a natura necesse sit vnum determinate in esse: & impossibile est reliquum inesse: non enim est possibile ignē esse frigidū, neq; niuem nigram. In priuatiue autē oppositis aliquando necesse est alterum inesse .s. post tēpus determinatum. Deinde probat ratione omnia contraria differre a priuatiue oppositis: quia in omnibus cōtrarijs pōt fieri mutatio de vno in aliud & ecōtra: nisi alterum insit a natura: vt sanus potest fieri lāguidus: & studiosus prauus & econtra. Sed C in priuatiue oppositis quanuis possit fieri mutatio ab habitu in priuationē: non tamen a priuatione in habitum: quia cæcus non est iterum factus videns. Deinde ponit differentiam inter contradictoria & alia opposita: quia in solis contradictorijs necesse est alterum esse verum & alterum esse falsum. Et ꝙ hoc in alijs non sit necesse ꝓbat; quia sanitas & lāguor sunt cōtraria, & duplum & dimidiū relatiue opposita, visus & cæcitas priuatiue opposita, & nullū istorum est verū autem falsum: quia omnia illa dicūtur sine cōplexione: eorum autem quæ secundum nullam complexionem dicuntur nihil est verū aut falsum. Deinde remouet vnū D dubium. q̃a posset aliq̃s dicere, ꝙ ēt in complexis reperit̄ contraria oppositio, priuatiua, & relatiua; in quibus necesse est alterum esse verum & alterum falsum: vt Socrates ē sanus: Socrates est ęger: & est languidus. Dicit phylosophus, ꝙ in talibus non est necessarium vnum istorum esse verum & alterum falsum: quamuis si Soc. sit, oportet alterū esse verū & alterum esse falsum: tamen qñ Socr. non est, ambæ sunt falsę. Sed in contradictorijs necesse est alterū esse verū & alterū falsum: q̃a si socrates sit siue nō, necesse est ipsum languere vel nō languere. Ex q̃bus concludit ꝙ proprium est contradictorijs sꝑ vnum esse verū & alterū falsum. In tertia ꝑte principali ponit quinq; proprietates cōtrariorū. Prima est: ꝙ bono de necessitate malum

E est contrarium: malo autem aliquando bonum est contrarium aliquando malum. Primã partem probat inductiue; vt sanitati cõtrariatur languor,& iustitię iniustitia,& fortitudini debilitas:Secundam partem probat: egestati contrariatur superabũdantia:licet hoc sit in paucis:qa in pluribus malo contrariatur bonum. Secunda: non est necesse si vnum contrariorũ sit,reliquum esse: qa omnibus existẽtibus sanis, sanitas erit & non ęgritudo. Tertia proprietas: sicut non est possibile propositiones contrarias simul esse veras:ita est impossibile contraria simul in esse eidẽ:vt si Socrates sit sanus,ipse nõ erit languens. Quarta ꝓprietas:oĩa contraria habent fieri circa idẽ spẽ vel genere:vt languor & sanitas circa
F corpus: iustitia vero & iniustitia circa animam. Quinta proprietas: necesse est omnia contraria esse in eodem genere vel in contrariis generibus,aut ipsa esse contraria genera: vt album & nigrum sunt in eodẽ genere:iustitia & iniustitia sunt in contrarijs generib⁹:sed bonũ & malũ sunt contraria genera.

Prius autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primo quidem & proprie &c.

Istud est secundum capitulum huius tractatus,in quo Philosophus determinat de secundo post prædicamento,quod est Prius dicens: quòd aliquid dicitur pri⁹ quadrupliciter. Primo dicitur aliquid prius ꝟm tps,qđ est antiquius vel senius altero. Secundo modo aliquid dicitur prius a quo nõ conuertitur subsistendi consequentia. Vocatur
G ãt subsistendi consequentia qua arguitur ab ãnte de est secundo adiacente ad consequens de est secundo adiacente. & secundũ istum modum vnũ est prius duobus:quia duobus existentibus necesse est vnũ esse: vno ãt existente non est necesse duo esse. Tertio modo,aliquid dicitur prius alio ordine naturę & compositionis. vt in geometria elementa sunt priora his quæ describuntur,vt lineę figuris: & in grammatica, elementa .i. literæ sunt priores syllabis: & in rhetorica procemiũ est prius narratione. Quarto mõ aliquid dicitur prius quod est dignius & honorabilius: secũdum quẽ modum philosophi consueuerũt dicere honorabiliores & magis a se dilectos esse priores. H
Consequenter subiungit vnum alium modum prioris, secundũ quẽ aliqua duo conuertuntur secundum essendi cõsequentiam & vnum est causa alterius: ita quòd illud quod est causa alterius dicitur prius natura: vt res & oratio vera de ipsa re conuertuntur secundum essendi consequentiam: nam si est homo, tunc vera oratio in qua dicitur, homo est: & si ista homo est sit vera,tũc est ita in re ꝙ hõ est:& res est causa veritatis orationis. Ab eo enim ꝙ res est vel non est,oratio dicitur vera vel falsa.

Simul autem dicuntur simpliciter quidẽ & ꝓprie quorũ generatio est in eodem tpe.

Iste est tertius tractatus in quo determinat phylosophus de tertio post prædicamẽto qđ est Simul: dicẽs,ꝙ tres sunt modis

A dis fimúltatis. Primo dñr aliquá fimul tempore quorum generario eſt in eodem tempore. Secundo modo dicuntur fimul natura, quæcuq; conuertuntur ſm eſſendi conſequentiã & neutrum eſt cauſa alterius: vt duplũ & dimidiũ: omnia relatiua: vt ſi duplũ eſt, dimidiũ eſt. Tertio modo dicuntur fimul natura quęcunq; æqualiter diuidunt aliquod genus: vt greſsibile, volatile, & aquatile: quibus animal diuiditur: & vnum non eſt prius aut poſterius alio: iõ ipſa ſunt fimul natura: licet genus pręcedat natura ſuas differẽtias: tñ illæ differentiæ inter ſe ſunt fimul natura.

Motus autem ſex ſunt ſpecies generatio, corruptio, augmentatio, diminutio &c.

B Iſtud eſt quartum capitulum huius tractatus, in quo determinat philoſophus de quarto poſt prædicamento quod eſt motus: cuius aſsignat ſex ſpecies: quæ ſunt, generatio, corruptio, augmentatio, diminutio, alteratio, & loci mutatio: & dicit, ꝙ manifeſtum eſt de alijs motibus ab alteratione ꝙ ſunt adinuicem diſtincti. Sed de alteratione videtur eſſe dubium, an ab alijs diſtinguaẽ eo quòd illud quod alteratur videtur neceſſario moueri alijs motibus. Reſpondet quòd non oportet: quia poſsibile eſt aliquid pluries mutari ſecundum qualitates: vt puta de albedine in nigredinem abſq; hoc quòd augeatur vel diminuatur aut alio motu moueatur. Sequeretur etiam quòd omne quòd mutaretur alijs motibus neceſſario alteraretur, quod eſt falſum: quia quadrangulus addito Gnomoni augmẽtatus eſt: & tamen circa ipſam non eſt facta alteratio. Conſequenter determinat de contrarietate motus, dicens quòd vniuerſaliter motui contrariatur quies: licet aliquando motus contrarietur motui: vt generationi contrariatur corruptio, & augmentatio diminutio; ſed loci mutationi contrariatur quies ſecundum locum, & etiam ſibi contrariatur mutatio ſecundũ contrarium locum. vt mutationi quæ eſt ſurſum, contrariatur mutatio quæ eſt deorſum. Deinde ſubdit, quòd motui alterationis non eſt facile aſsignare contrarium: non enim videtur aliquid ſibi opponi: ſed poteſt dici quòd alterationi ſecundum vnam qualitatem contrariatur quies ſecundum eãdem qualitatem, vel alia alteratio quæ eſt ſecundum contrariam qualitatẽ: vt album fieri ad id quod eſt nigrum fieri, contrarium eſt. D

HAbere autem multis dicitur modis, aut .n. tanquã habitum & affectum: aut quã libet qualitatem.

ISTVD EST Quintũ capitulũ hui⁹ tractat⁹, ĩ quo determinat Philoſoph⁹ de vltimo poſtpdicamẽto, qđ dr hre: dicẽs: Habere dr octo modis. Prim⁹ mod⁹ eſt hre affectũ ideſt qualitatẽ, vt habere diſciplinã vel virtutẽ. Scđs modus eſt, hre quãtitatẽ, ſicut magnitudinem. Tertius modus eſt, hre ea quę circa corpus ſunt: vt veſtimẽtum & tunicam. Quartus modus eſt habere aliquid in membro per mo- *Habere quot modis dicitur.*

E dum ornamenti: vt habere annulũ in digito. Quintus modus est, habere membrum siue partem integralem: vt manum vel pedem. Sextus modus est, habere contentum: vt lagena habet vinum; Septimus modus est habere possessionem: vt domũ vel agrum. Octauus modus est, habere vxorẽ. vt vir dicitur vxorem habere, & econuerso: iste modus est alienissimus: quia qui habet habetur. Deinde se excusat philosophus ab enumeratione aliorum modorum habere: dicens ꝙ forte sunt alij modi habere, quã illi qui dicti sunt: tamen modi magis cõsueti sunt enumerati.

An diuisiones, & species quinque postpdicamentorum sufficienter sint assignata.

F QVAERITVR circa textũ: vtrum diuisiones & species siue modi quinq; postprædicamentorum sint a phylosopho, in textu cõueniẽter assignatę. Arguitur primo quòd non: medium opponitur extremis: & non aliquo istorum modorum: igitur. Minor patet: quia non opponitur priuatiue, neq; contradictorie, neq; relatiue vt notum est: neq; contrarie: quia contraria maxime dicuntur distare adinuicem. Item albedo & nigredo opponuntur adinuicem: & non aliquo istorum modorum: igitur. Minor probatur: quia maxime esset contrariè; sed hoc nõ: quia cõtraria sunt formę actiuæ & passiuæ, sed albedo & nigredo non sunt huiusmodi: igitur. Item vel albedo opponeretur nigredini quæ est, vel nigredini quæ non est: sed nullum istorum est dicendum: vt alias visum est: igitur. Arguitur secundo sic: Locus sursum & locus deorsum opponuntur: & non aliqua istarum specierum: igitur. Maior patet: quia omnis motus est de opposito in oppositum: sed a loco sursum ad locum deorsum fit motus: igitur opponuntur. Minor probatur: quia maxime esset contrarie: sed hoc non: quia tam locus sursum quàm locus deorsum sunt quantitates: modo quãtitati nihil est cõtrarium. Tertio sic arguitur: Nulla opponũtur relatiue. igr̃. Antecedens probatur: quia illa quæ sunt simul natura & posita se ponunt, non opponũtur adinuicem: sed sic est de relatiue oppositis: igitur. Item pater non opponitur filio: cum pater sit conseruatiuus ipsius filij. Quartò sic arguit. Nulla sunt priuatiue opposita: igitur Antecedẽs probatur; si enim aliqua essent priuatiue opposita, maxiẽ essent ista visus & cæcitas: sed consequens est falsum: igitur; Minor probatur: quia vel visus opponeretur priuationi quæ non est, vel priuationi quæ est. Non primũ: quia quod non est, nulli opponitur. Nec secundum: quia visui Platonis non opponitur priuatiue cæcitas sortis: ex eo quòd priuatiue opposita habent fieri circa idem subiectum. Quinto sic: arguitur: Ens & non ens sunt opposita contradictorie: & tamen non oportet ꝙ si vnum sit verum ꝙ reliquum sit falsum: quia neutrum est verum neq; falsum: cum sint ambo incomplexa. Item chimera est ens,

A est ens, chimera est non ens: sunt contradictoriè opposita: & tñ sunt ambo complexa & sunt ambo falsa: cú vtraq; sit affirmatiua, cuius subiectum pro nullo supponit. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione sicut in cæteris erunt tres arti. Quantum ad primum.

Artic.1. PRIMO sciendum, ꝙ phylosophus nõ loquitur hic de oppositione complexa, seu de oppositione propositionum: quia de tali sufficienter determinabitur in primo peri hermenias. Sed hic determinat de oppositione incomplexa, quæ non est nisi repugnãtia aliquorum duorum non se permittentium simul & semel in eodem respectu eiusdem: & talis proprie primo & principaliter inuenitur ex parte significatorum: per B terminos: & secundario solum inter terminos. Vnde termini non dicũtur opponi propriè nisi q̃a res significatæ per ipsos opponuntur, non enim magis opponuntur isti duo termini, albedo & nigredo, quàm isti duo termini Petrus & Ioannes: nisi ratione rerum significatarũ. Et si quis dicat eadem est res, q̃ significatur per relatiue opposita: quia per ipsa non significatur nisi substãtia: vt per istum terminum pater, & per istum terminum filius, idem potest significari scilicet substãtia. Respondetur ꝙ licet per illos terminos idem significetur quantũ ad significatum materiale: non tamen quo ad significatum formale: nam pater quo ad significatum formale significat paternitatem, quæ est alia res a filiatione significata per illum terminum filius. Ex quo sequitur C ꝙ ista oppositio incõplexa est attendenda primo ex parte significatorum principalium & formalium terminorum, & non materialium. Et per hoc soluitur argumentum de priuatiue oppositis & contradictorie oppositis: nam licet cæcus de significato materiali significet formam vel rem carentem visu: tamen de significato formali significat carentiam visus: quæ non est nisi negatio visus in subiecto apto nato. Etiam non homo de significato formali importat simpliciter negationem humanitatis sine quacunque aptitudine. Et aduerte, ꝙ licet relatiue opposita poßint verificari de eodem. vt idem potest dici, pater & filius: non tamen respectu eiusdem. Et D siquis dicat; causa & causatum sunt relatiue opposita; & tamen bene dicuntur de eodem respectu eiusdem: vt ambulatio post cenam est causa sanitatis & effectus eius. Respondetur quòd hoc non est in eodem genere causę; nam ambulatio est causa sanitatis in genere causę efficientis; & est effectus eius in genere causę finalis. Aduerte vlterius, quòd relatiue opponi non conuenit relatiuis æquiparantiæ saltem respectu suorum correlatiuorum; nam relatiuum æquiparãtiæ non opponitur suo correlatiuo; vt simile non opponitur simili; licet vnum relatiuum æquiparantiæ bene opponatur alteri relatiuo æquiparantiæ; vt idem bene opponitur huic, quod est diuersum; & simile huic, quod est dißimile. Ex quo patet ꝙ non

Margin notes: Sco. in 1. d. 4. q. 2. in princ. respon. — Sco. lib. 1. d. 3. q. 7. in respõ. argu. pro 2. opin.

E non omnia relatiua opponuntur suis correlatiuis: sed hoc solũ habet veritatẽ in relatiuis suppositionis & suppositionis.

SECVNDO sciendum, ꝙ contrarietas potest capi dupliciter: Vnomodo proprie & stricte pro repugnantia duarum formarum actiuarum & passiuarũ adinuicem maxime distãtium distantia graduali non potentium simul & semel inesse eidem subiecto, licet bene successiue: & sic contrarietas solum dicitur de qualitatibus primis: cuiusmodi sunt caliditas, frigiditas, humiditas & siccitas. Et dicitur notanter maxime distantium distantia graduali: quia si non maxime distarent distantia graduali, possent inesse eidem subiecto & in eadem parte; sicut patet de aqua tepida Ex quo sequitur, quòd caliditas & frigiditas non dñr contrariari adinuicem sub quibuscunq: gradibus: sed solum sub maxima intensione graduum. Ex quo sequitur quod non dicuntur proprie contrariari ex rõnibus formalibus eorum: sed ex latitudine graduum. de quo magis alias videbitur. Alio modo capitur contrarietas large pro repugnantia duarum formarum non se permittentium simul & semel in eodem subiecto: siue tales formę sint actiuæ & passiuæ adinuicem siue non, siue maxime distẽt abinuicem siue non. Et hoc modo albedo & nigredo dicuntur contrariari: etiã rubedo & nigredo: & rubedo & viriditas. Etiam duæ formæ substantiales possunt dici hoc modo cuntrariari: & etiã locus sursum & locus deorsum: tamen locus deorsum & locus sursum quandoq; capiuntur ꝓ qualitatibus existẽtibus in talibus locis: & sic bene possunt cõtrariari adinuicẽ contrarietate proprie dicta. Et aduerte, quòd contraria mediata non dicuntur mediata, eo quòd medium componatur ex extremis; sed quia magis apparet conuenire cum extremis quam extrema inter se: vt rubeum mediat inter album & nigrum: non quia rubedo componatur ex albedine & nigredine, sed quia magis conuenit cum albedine & nigredine, quam albedo & nigredo inter se: & a negatione talis medij dicuntur contraria immediata, & non per negationem cuiuscunq; medij.

Cõtrarietas dupliciter.

G

Sc. lib. 2. dis. 15. q. vnica.

F

TERTIO sciendum, quòd priuatio est duplex; quædam est proprie dicta, quæ negat actum & potentiam seu dispositionem ad illum actum; vt cæcitas; & a tali non potest fieri regressus naturaliter: licet bene supernaliter. Etiam potest fieri regressus ad talem habitum naturaliter si deus cõcurreret secundum suam influẽtiam generalem: etiam ad eundem habitum numero. Alia est quæ solum negat actum & non potentiam seu dispositionem ad actum: vt quies negat motum & non dispositionem ad motum: & a tali bene potest fieri regressus naturaliter. Supponitur vltra, quòd habitus & priuatio habent fieri aliquando circa idem in eodem genere proximo; & isto modo talpa diceret cęca; qa in quantũ animal est apta videre. Alio modo circa idem in genere remoto;

H

Sc. lib. 1. d. 28. q. 1. & 2. Et lib. 4. dis. 14. q. 3.

A moto; & sic planta bene dicere tur cæca: quia in quantum vi- uẽs nata est videre: & sic potest diffiniri cæcum. Vnde cæcũ est animal non videns nec potens videre:& est de genere illorum, quorum aliquod natum est vide re. Vel sic: cæcum est animal non videns tunc & taliter quõo natum est videre. Dr̃ notanter tunc: quia licet catulus ante no num diẽ non videat, tamen non dr̃ cæcus: quia tunc non habet tp̃s determinatum. Dr̃ notanter taliter quõo: q̃a licet aliquis dormiat vel claudat oculos, tamen non est cæcus, quia non taliter natus est videre. Sed pro con tradictorijs supponitur, ꝙ contradictoria sunt quorum vnum est positiuum & alterum implicans id cum negatione infinitan B te: vt homo, non homo. Vnde dr̃ia est inter negationem infinitantem & priuantem: quia negatio infinitans simpliciter negat terminum non cum aptitudine ad aliquem actum; & vocatur secundum Scotum negatio extra genus, Sed negatio priuans negat terminum cum aptitudine ad actum: & cæcitas negat visum cum aptitudine ad subiectum: & vocatur per Scotum negatio in genere. Et aduerte, quòd quando dicitur necesse est alterum contradictoriorum esse verum & alterum falsum: dicunt aliqui ꝙ hoc debet intelligi de contradictorijs complexis: quia contradictoria incomplexa non sunt vera neq; falsa. Sed quia Arist. non videt hic loqui de oppositione complexa sed incomplexa; ideo potest sic exponi; Necesse est alterum esse verum & alterum es se falsum. i. necesse est alterũ verè enunciari & alterum falsæ de quolibet singulari singulariter & vniuocè tento, diuisim & copulatiuæ mediante copula non ampliata. Et dr̃ notãter singulari; quia de aliquo cõi p̃t vtrunq; verè dici: vt homo est albus: hõ est non albus. Dr̃ notanter vniuocè tento: quia si sint duo vocati hoc nomine sortes, quorũ vnus sit albus & alius niger: tunc istę sunt veræ: sortes est albus, sortes est non albus. Et dr̃ notãter diuisim: quia copulatim & disiunctim possunt de aliquo singulari verè dici: vt de scuto pro media parte albo & pro media parte nigro verum est dicere hoc est album: hoc est non album. Etiam de scuto totaliter albo verum est dicere, hoc est album, vel non albũ: & huius rõ D est: quia disiunctum ex contradictorijs supponit pro quo licet entr mundi: ideo tale disiunctum potest dici de quolibet ente mundi.

C (right margin at first line of right column)

QVARTO sciendum, ꝙ circa textũ incidunt aliquæ difficultates. Prima: vtrum ista sit vera vel falsa: necesse est alterũ contrariorum immediatorũ inesse suo proprio susceptibili. Et vr̃ quòd non: quia illa indefinita est falsa, cuius nulla singularis est vera: sed sic est quòd istius indefinitæ nulla singularis est vera: igitur. Responde tur breuiter quod aliqui dicunt illam esse falsam propter rationem factam. Dicunt tamen alij, quòd ipsa est vera, & ꝙ non est inconueniens aliquã particularem vel indefinitam esse veram; cuius nulla singularis est vera, cuiusmodi est ista, alterum con-

An alterũ cõtrariorũ necessariò insit.

E contradictoriorum contingentium esse verum, est necessariũ: ipsa est vera; & tamẽ nulla singularis est vera. Dicunt etiam quòd aliqua vniuersalis est impossibilis; cuius quælibet singularis est possibilis; vt demõstratis duobus contradictorijs contingẽtibus ipsa est impossibilis; vt puta ista vtrunq; cõtradictoriorum contingentium est verum; tamen quælibet singularis est possibilis. Alia difficultas quę albedo opponitur nigredini. Respondetur quòd omnis albedo perfecta est omni nigredini perfectæ contraria, & tunc debet exponi illa auctoritas. Cõtraria sunt quæ nata sunt fieri circa idem subiectum, hoc est dictu, quòd formæ cõtrariæ possunt esse successiuè in eodem subiecto vel sibi simili. Ex quo

Qua albed. opponitur nigredini.

F sequitur, quòd ad hoc quòd aliqua sint contraria, sufficit quòd ipsa vel sibi similia possint se expellere ab eodem subiecto. Alia difficultas vtrũ ista sit vera, impossibile est ignem esse frigidũ & niuem nigram. Respondetur quòd si ly impossibile accipiat vt opponitur potentiæ naturali, tunc illę sunt verę. Nam per naturam ignis non potest esse frigidus, neq; nix nigra, cum hoc tamen stat quòd caliditas ignis sit separabilis ab igne, quia separabilitas à subiecto est passio caliditatis; ergo conuenit omni caliditati: & per consequens conuenit caliditati ignis. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Dubitũ.

Art. 2. Dubitatur primo, vtrum alia postprædicamenta ab oppositione sint sufficienter posita. Pro cuius solutione supponitur primo quòd per Prius postprædicamentum potest intelligi aliud postprædicamentũ, quod vocatur posterius: & tot modis potest dici posterius quot modis dicitur prius. Et aduerte pro primo modo prioris quòd illud dicitur prius tempore alio quod tempore priori prius eo existit vel existebat. Ex quo sequitur, quod aliquid dicitur prius tempore alio quod non existit. Aduerte ex quinto modo prioris, in quo dicitur quòd orationem esse veram, & ita esse in re conuertuntur adinuicem: hoc debet intelligi si propositio exprimens taliter esse in re, formetur: vt bene sequitur propositio est vera: ergo ita est in re. Item bene sequitur: ita est in re: ergo propositio est vera supple si formetur: nam potest esse ita in re dato quòd propositio non formetur, quo facto ita erit in re: & tamen propositio non erit vera: nisi intelligeretur obiectiuè. i. causa verificabilis propositionis est. Sed pro secundo postprædicamento est aduertendum quod illa non dicuntur esse simul tempore, quæ existunt in eodem tempore: quia tunc omnia essent simul tempore, cũ omnia existant in eodem tẽpore: sed dicuntur aliqua esse simul tempore, quæ simul sunt in eodem tempore: & quorum vnum non fuit ante aliud secundum tempus. Aduerte pro secũdo modo quod si quis arguat: causa & causatum sunt simul natura secundum modum: & tamẽ vnum est causa alterius; igitur. Similiter diceretur de patre & filio. Respondetur quòd causa & causatum possunt capi dupliciter.

An alia postprædicamenta ab oppõne sint bene assignata.

G

H

A citer. Vnomodo pro denominato.f. pro significato materiali: & sic non sunt simul natura: & tunc vnum est bene causa alterius. Aliomodo pro per se significato: & sic bene sunt simul natura, & vnum. non est causa alterius. Aduerte etiam, quòd tot possūt esse modi simultatis quot sunt modi prioris: tamen philosophus enumerat solum illos modos, qui faciunt ad cognitionem aliqualem prædicamentorum habendam. Sed pro quarto postprædicamento est aduertendum, quòd quando dr̃ quòd sex sunt species motus: ibi capitur motus largè vt se extendit ad omnem mutationem, siue sit successiua siue instantanea: & sic generatio & corruptio sunt bene motus. Aduerte vlterius,
B ꝙ sicut sunt duo motus ad q̃titatem.f. augmentatio & diminutio: ita etiam sunt duo motus ad qualitatem, quorum vnus est acquisitiuus & alter deperditiuus, qui importantur per istud nomen Alteratio propter penuriā vocum. Possunt etiam esse duo ipsius loci mutationis. Aduerte etiam, quòd per augmentationē & diminutionem intelliguntur duo alij motus.f. rarefactio & condensatio. Aduerte vlterius: ꝙ duplex est augmentatio: quædā est mathematica, quæ fit quotienscunque aliquid additur alteri: & talis bene potest fieri sine alteratione: sicut exemplificatur in textu de Gnomone addito quadrangulo. Alia est Physica: & talis non fit nisi per conuersionem nutrimenti in substātiam aliti: & talis non fit sine alteratione. Sed pro quinto postprædicamento est aduertendum, ꝙ modi habere sunt in diuersis prædicamentis: & propriè sunt in illo prædicamento. in quo est res habita. Primus modus: qui est habere affectum idest qualitatem, quod idem est quòd esse quale, est in prædicamento qualitatis: & habere q̃titatem quod idem est, ꝙ esse quātum: est in prædicamento quantitatis: & sic de aliis. C

Dvbitatvr secundo, vtrum oppositio sit aliquid vniuocum ad quatuor oppositiones. Et videtur ꝙ sic: quia prædicatur de ipsis vniuocè: & dr̃ quòd quatuor sunt oppositionis species; quod non esset nisi oppositio diceretur vniuocè de ipsis. Pro solutione supponitur, quòd oppositio non est aliquid vniuocum ad quatuor oppositiones: quia nihil est vniuocum ad ens reale & ens rationis: sed sic est quòd ipsarum oppositionum quædam sunt reales, quarum extrema sunt realia realiter distincta: cuiusmodi sunt oppositio contraria & relatiua. Aliæ sunt oppositiones rationis, scilicet contradictoria & priuatiua. Et non dñr rationis eo, ꝙ sint secundæ intentiones: quia cessante operatione intellectus visus & cæcitas opponerentur. Sed dicuntur rationis: quia alterum extremum non est ens reale: ideo dicuntur rationis: quia ipsis deficit vna conditio relationis realis: puta quòd extrema sint entia realia. Ex isto sequitur quòd oppositio nō importat aliquid commune vniuocum ad illas quatuor oppositiones, nec prædicatur de ipsis nisi æquiuocè. Vnde oppositio non est aliud quàm repugnantia aliquorum.

Oppositio an sit genus.

D

Scot. in quodl. q. 6.

E quorum quantum ad hoc quod est esse, vel dici de aliquo simul & respectu eiusdem. Et siquis dicat: nonne ad opponẽ contrariam & relatiuam est aliquid cõmune vniuocum? Dico ꝙ sic: sed illud nõ est oppositio in sua cõitate, sed tantum oppõ realis: & etiam aliquid est cõmune vniuocum ad alias duas oppões. .s. oppõ rationis. Sed aliquis iterum quęret, cum cõtrarietas sit repugnantia realis, quæ repugnantia non est nisi relatio vel respectus: utrum contrariũ vel contraria sint relatiua æquiparantiæ vel disquiparantiæ. Rñdetur, ꝙ disquiparantiæ. Et siqs dicat nominantur eodem nomine: quia contrarium contrarij contrarium. Respondetur quòd hoc non sufficit, sed requiritur ꝙ referantur adinuicem ſm eãdem rationem fundandi quę nõ est inter duo cõtraria. Sed de oppositione contradictoria duę sunt difficultates. Prima: vtrum omnia contradictoria ęqualiter repugnant. Respondetur breuiter ꝙ sic; quia impossibile est quæcunq; duo extrema adinuicem contradictoria de aliquo singulari singulariter & vniuocè tento diuisim & mediante copula non ampliata verè affirmari & negari: ideo dicũtur æqualiter repugnare. Secunda difficultas: vtrum inter omnia contradictoria sit maxima distãtia: sic quòd omnia contradictoria maximè distent adinuicem. Respondetur, quòd non inter omnia contradictoria est maxima distantia, sed dico quòd inter contradictoria est tanta distantia quantum est extremum positiuum. Vnde si extremum positiuum sit ens infinitum talis distantia erit infinita, sed si extremum positiuum sit finitum, talis distantia erit finita. Vnde est aduertendum quòd duplex est distantia. s. positiua & negatiua. Positiua est tanta, quantum est medium inter duo extrema, sicut distantia inter duos parietes. Sed distantia negatiua est cuius alterum extremum est negatiuum: & ista est tanta quantum est extremum positiuum: nam mensuratur talis distantia & cognoscitur & accipitur secundum extremum positiuum perfectius.

F

Sco. li. 4. d. 1. q. 1. s fol. secunda rõnis Thom.

Dubitõ.

G

Scot. ubi supra.

DVBITATVR tertio, circa prædicaméta: in quo prædicamento sunt isti termini Picardus Picardia, Burgũdus Burgundia, Gallus Gallia, Francus Francia. Pro solutione supponitur quòd quatuor sunt modi cõcretorum. Primus est: quando concretum aliqnid significat de significato minus principali seu materiali, pro eodem supponit pro quo non supponit abstractum, neq; illud significat, vt album alhedo, iustum iustitia: & istiusmodi multæ sunt species. Prima: quando concretum supponit pro subiecto & abstractum pro forma realiter in subiecto inhærente, vel econtra. Exemplum primi: vt iustũ iustitia: iustum supponit pro subiecto & iustitia ꝓ forma realiter inhærente illi subiecto. Exemplum secundi: vt ignis igneus: ignis supponit pro subiecto & igneus supponit propriè pro calore: calor enim est igneus, sed non est ignis. Secunda species est: quando concretum accipitur vel supponit pro

Isti termini Frãcus Frãcia, Picard' Picardia, &c. in quo pdicamento sunt.

H

A pro composito, & abstractum pro parte essentiali illius compositi vel econtra. Exemplum primi: vt animatum anima: animatum.n.supponit pro toto cõposito: & anima pro parte eius. Exemplum secundi: vt homo humanus: homo est abstractũ supponens pro toto composito: & humanus concretum supponens propriæ pro anima: ista ꝑpriæ debet cõcedi anima est humana & non homo: qñq; est humanus supponit pro effectu hominis, vt homo opus est humanum. Vnde humanus vnomodo idem est, ꝙ pars essentialis hominis: & sic ista conceditur, anima est humana. Aliomodo idem est ꝙ res producta ab homine: & sic conceditur ista, hoc opus est humanum.i. est res ꝑducta ab homine. Tertia species

B est: quando concretum supponit pro locato vbi abstractum supponit pro loco: vt Picardus pro locato supponit Picardia pro loco: conceditur.n. Ioannes est Picardus & non Picardia. Alius modus ponitur ab aliquibus: quando abstractum ex impositione, vel vsu loquentium includit aliquod syncategorema, quod non includit concretum: vt humanitas includit

Sco. li.1. d.5.q.1. istud syncategorema per se, vel necessario: ideo quando dicitur humanitas currit, idest per se, vel necessario currit. Alius modus est: quando abstractum non potest supponere nisi pro multitudine vel pro pluribus simul sumptis, & cõcretum illius abstracti natum est supponere pro vno illius multitudinis; vt sunt plebs plebeus populus popularis: populus supponit pro multitudine, & popularis pro

C vno illius multitudinis. Vnde aduerte, quòd isti termini grex, plebs, populus, possunt capi pro multitudine & hoc dupliciter. Vnomodo pro multitudine constituta ex vnitatibus accidentalibus continuorum diuisorum ad inuicem: & sic sunt in prædicamento quantitatis, sicut numerus. Aliomodo pro multitudine constituta ex proprijs vnitatibus illarum rerum: & sic non sunt in prædicamento. Aliomodo possunt capi, vt importãt respectum ad ducem vel eorum superiorem: & sic sunt in prædicamento ad aliquid: & isti termini, Magister Baccalaureus, Doctor, & sic de alijs: possunt capi dupliciter; Vnomodo vt important respectum quasi superpositionis: & sic sunt in prædicamento ad aliquid. Aliomodo

Isti termĩ grex, populus, &c. quo capiũtur.

D accipiuntur, vt important qualitatem acquisitam: & sic sunt in prædicamento qualitatis. Sed isti termini, Picardus Germanus; & alij termini concretorum ponuntur in eodem prædicamento sicut & sua abstracta. Vnde Picardia importat locum vel vbi: ideo est in prædicamento vbi: & sic Picardus Germanus erunt in prædicamento vbi Possunt tamen accipi quandoq; vt dicunt ordinem partis terræ ad totam terram & sic significant positionẽ. Sed quæreret aliquis in quo prędicamento ponuntur verba & participia. Respondetur ꝙ verba & participia sunt in diuersis prædicamentis ſm ꝙ diuersa significant de significato principali: vnde si verbum importet qualitatem: vt amo, volo, intel-

Dubitã.

lige,

E ligo, sunt in prædicamento qualitatis. Si actionē, sunt in prædicamento actionis. Vnde aduerte, ꝙ ista verba impersonaliter sumpta. s. interest, refert, & est vt important pertinentiam, sunt in prædicamento ad aliquid. Et hęc de secundo articulo. Quantum ad tertium sit.

Art. 3. CONCLVSIO responsalis: Post prædicamenta & eorū acceptiones sunt sufficienter assignata à philosopho; vt patet in quæstione. Ad rationes. Ad primam patet solutio, & etiam quomodo albedo opponitur nigredini, quæ est. Ad secūdam, patet solutio: quia quilibet locus sursum & locus deorsum opponuntur adinuicem. Ad tertiam visum est etiam ꝙ licet relatiua pro per se significatis sint simul natura: tamen cum hoc F stat ꝙ opponuntur relatiuè: quia non possunt verificari de aliquo simul & respectu eiusdem. Et etiam patet quomodo pater pro denominato est conseruatiuus filii: G sed non pro significato formali, Ad quartam dicitur ꝙ habitus opponitur suæ priuationi: vt visus cæcitati, quæ non est, nisi negatio talis habitus in subiecto apto nato. Et quando dicitur vel visus Petri opponitur cęcitati Ioannis vel alicui alteri. Respondetur, ꝙ visus Petri opponitur priuatiuè omni cæcitati; quia omnis cæcitas vel sibi similis in specie nata est fieri circa idem subiectum: neq; oportet priuationem esse aliquid adhoc ꝙ opponatur habitui; quia nō opponuntur oppositione reali, sed rationis. Ad quintam patet solutio. Et dr̄ vltra ꝙ istæ duæ propositiones chimera est ens, chimera est non ens, sunt contradictorię quantum ad extrema, sed non quantum ad modum enunciandi. H

ARISTOTELIS STAGYRITAE SVMMI PERIPATETICI

Liber Περὶ Ἑρμηνίας. hoc est de Interpretatione.

Quem apud Latinos inoleuit vsus, partiri in duos.

PRIMVM oportet cōstituere qd sit nomen quid verbū: deinde quid est negatio & affirmatio & enunciatio & oratio. Sunt igitur ea, quæ sunt in voce, earum q̄ sunt in anima passionum notæ: & ea quæ scribuntur, eorū quæ sunt in voce. Et quemadmodum nec literæ omnibus sunt eædem, sic nec eædem voces &c.

Diuisio libri.

ISTE est liber Peri hermenias Aris. qui diuiditur ī duos libros partiales. In primo determinatur de enunciatione. Et diuiditur in proœmium & tractatum. Proœmiū diuiditur in tres partes. In prima ostendit, de quibus determinandum est in hoc libro, & ea enumerat: dicens ꝙ oportet primo constituere quid sit nomen, & quid verbum: postea quid affirmatio, & quid negatio. i. oratio affirmatiua & oratio negatiua, & quid enunciatio, & quid oratio. In secunda parte ibi. Sunt igitur ea quæ sunt in voce: intendit docere ordinationem eorum, quę significant & significantur, dicens ꝙ ea quæ sunt in voce, sunt earum quę sunt in anima passionum notæ: & ea quę scribuntur, sunt notæ eorū quæ sunt in voce. Est autem conuenientia inter voces & scripturas: quia sicut literę non sunt eædem apud omnes: sic nec voces sunt eædē apud omnes. Est autem conuenientia inter passiones animæ & res ad extra: quia sicut res ad extra sunt eędem apud omnes: ita passiones animæ seu cōceptus, qui sunt naturales similitudines rerū, sunt eædem apud omnes. In tertia parte ibi: Est autem quemadmodum in anima &c. intendit hanc diuisionem. Vocum quædam sunt complexæ, verum vel falsum significantes: vt enunciationes. Quædam vero incomplexæ, verum vel falsum non significātes: vt nomina & verba: & quēadmo-

B admodum in anima aliquis est intellectus.i.conceptus simplex qui est sine vero & falso: alius vero qui significat verum aut falsum: sic etiam in voce. secūdam partem primæ partis declarat: quia circa compositionem & diuisionem intellectus est veritas & falsitas. secundam partem declarat quia nomina, & verba sine compositione & diuisione sunt similia intellectui qui est sine vero & falso: quia hō vel album: si sibi non addatur aliquid, non significat verum aut falsum: quod probat per locum à maiori: quia licet hoc nomen Hircoceruus aliquid significet: tamen non significat verum aut falsum, nisi sibi addatur aliquid puta verbum.

B *An scriptura ad placitum significent voces &c.*

QVAERITVR Vtrū scripturæ ad placitum significent voces: & voces passiones animæ: & passiones animæ naturaliter significent res. Arguitur primo quòd non: quia scripturæ non supponunt pro vocib⁹, neque voces pro passionibus: sed ambo supponunt pro rebus: ergo scripturæ ad placitum non significant voces, neq; voces cōceptus animæ. Secundò sic: Si uoces significarent passiones, & passiones significarent res, sequeretur primo ꝙ voces non possent repræsentare contraria conceptibus: sed consequēs est falsum, sicut patet de his qui mētiuntur. Sequeretur secundo ꝙ omne signū vocale aut scriptū significaret accidens, cū omnis conceptus sit accidens. Sequeretur tertio, quòd omnes propositiones essent falsæ, in quibus enunciatur aliquis actus realis de subiecto, sicut hic: sortes currit: quia talis actus non potest inesse conceptui: quem significat subiectum. Tertiò sic: Cōceptus non intelligitur: ergo non significatur: tenet consequētia: quia significare est intellectum de re constituere. Antecedens patet: quia tales cōceptus non sentiuntur: ergo non intelliguntur. Quartò sic: Scripturæ & voces sunt eædem apud omnes: ergo scripturæ significant naturaliter. Antecedens patet, quia scripturæ & voces sunt res: sed res sunt eædem apud omnes vt vult philosophus in textū. Quintò sic: Impossibile est idem accidens numero esse in diuersis subiectis: sed conceptus est accidens: ergo impossibile est conceptus animæ esse idem apud omnes; & per consequens male dicit philosophus in textu ꝙ conceptus sunt idem apud omnes. In oppositum arguitur auctoritate philosophi in text. In quæstione sicut in cæteris erunt tres articul. Quantum ad primum.

Arti. I. PRIMO sciendum, quòd aliqua vox dr̄ significatiua dupliciter. Vnomodo largè: quia ipsa repræsentat vel nata est repræsentare aliquid potentiæ cognitiuæ, siue illud aliquid sit ipsamet vox siue aliquid aliud: & sic omnis vox mundi diceretur significatiua. Aliomodo vox dicitur significatiua strictè: quia ipsa repræsentat vel nata est repræsentare potentiæ cognitiuæ ex significatione vel impōne, quā actu habet, aliqd vel aliqua vel

Vocis significatiua acceptiones.

A vel aliqualiter, aliud vel alia à se, a sibi simili, & à suo prolatore, nisi alterum illorũ fuerit imposita ad significandũ eam vitaliter immutando; & isto modo vox dr̃ significatiua. Dr̃ notanter aliquid, propter terminos categorematicos numeri singilaris non collectiuos: vt hõ. Dr̃ notanter aliqua, propter terminos collectiuos & etiam ꝑꝑ terminos æquiuocos qui significãt plura. Dr̃ notanter aliqualiter, ꝑꝑ syncategoremata quæ non significant aliquid, sed solũ aliqualiter. Ex quo sequitur ꝙ multæ sunt voces significatiuæ q̃ nihil significant: vt sunt syncategoremata vt omnis, nullus, quidam. Dicitur notanter aliud à se; quia omnis vox significat se naturaliter cõiter. Dicitur etiã aliud à suo prolatore: quia om
B nis vox dicitur quodammodo repræsentare suum prolatorem si talis prolator prius fuerit cognitus. Dicitur notanter nisi imposita fuerit ad significandũ alterum illorum: quia ista vox Petrus potest repræsentare Petrum qui erit prolator eius, & ad placitum: quia fuit imposita ad significandum talem prolatorem: & proportionabiliter dicatur de voce nõ significatiua. Vnde vox non significatiua est illa, quæ nec repræsentat nec nata est repræsentarere aliquid vel aliqualiter, aliud à se & à sibi simili & à suo prolatore, nec alterum illorum significat ex impositione. Aduerte vltra, ꝙ vox dicitur significatiua dupliciter. Vnomodo naturaliter: alio modo ad placitum. Vnde vox significatiua naturaliter est illa q̃ quicquid vni repræsentat hoc

cuilibet alteri nata est repræsentare, dato etiam ꝙ circa ipsam non fuisset facta impositio. C
Ex quo sequitur ꝙ si ista vox homo per totum mũdum significet hominem, adhuc non significaret naturaliter: quia si circa illum terminum non fuisset facta impositio, non significaret hominem per totum mundum. Sed vox significatiua ad placitum, est illa, quę significat vel nata est sig͂nare ex impositiõe quã actu habet illud, quod primus instituens per eam aut aliam sibi similem vel consimilem voluit significari.

SECVNDO sciendum, ꝙ vt ex supradictis patet, termin⁹ dr̃ significare dupliciter. Vnomodo ad placitũ: aliomodo naturaliter: & vtroq; istorum modorum terminus dr̃ adhuc dupliciter significare: nã termin⁹ D dr̃ significare ad placitum dupliciter. s. vltimate & nõ vltimatè. Vnde terminus vocalis dr̃ significare ad placitum non vltimate terminum scriptũ sibi synonimũ: vt ista vox hõ sig͂nat ad placitum nõ vltimate illud scriptũ homo. Dñt etiam aliqui de termino vocali & scripto, ꝙ significant ad placitum non vltimate conceptum vltimatũ, mediante quo significat rem ad extra: & hoc est capere multum largè sig͂nare. Sed terminus vocalis & scriptus dicũtur sig͂nare ad placitum vltimate rẽ ad extra, ad quã talis. termin⁹ imponitur ad significandum. Similiter termin⁹ dr̃ sig͂nare dupliciter naturaliter. s. naturaliter cõiter, & naturaliter ꝓpriè Vnde q̲libet terminus immo ẽt q̲libet res sig͂nat se naturaliter cõiter. Sed terminus

Sco. li. 2. d. 27. in sol. 2. ar. ante oppos. ad q. primam.

E nus dicitur significare naturaliter proprie, illud quod repræsentat formaliter seipso & non mediante alio: & sic significare naturaliter propriè præcisè conuenit notitijs vel conceptibus ipsius animæ; quia nihil aliud repræsentat suum significatum nō mediante alio. Ex istis patet ꝙ duplex est significatū .s. vltimatum & non vltimatum. Vltimatum est illud quod significat terminus ad placitum vltimatè, vel naturaliter propriè: sed significatum non vltimatum est ipsemet terminus vel sibi similis in voce vel in scripto vel æquiualens in mente. Ex quo sequitur ꝙ iste terminus Ens significat se conceptu vltimato & cōceptu non vltimato: nam ille terminus Ens conceptu generalissimo, significat omne existens ad

F placitum vltimatè: & cum ille terminus ens sit quoddam existens, significat seipsum ad placitum vltimate. Similiter ille terminus Ens vno alio cōceptu speciali significat se præcisè, & alios terminos sibi similes naturaliter communiter, sicut quælibet res mundi significat se naturaliter communiter mediante vno, cōceptu qui est similitudo naturalis sui ipsius. Ex quo patet, quòd isti termino ens correspondet duplex conceptus .s. vltimatus quo mediante ad placitum significat omne existens, & non vltimatus mediante quo significat se & terminos sibi similes, naturaliter communiter: & similiter est dicendum de quolibet alio termino significatiuo ad placitum. Ex quo patet, ꝙ vltimatum & non vltimatum nō opponuntur contradictoriè, sed magis relatiuæ.

G TERTIO sciendum, quòd signare nō est aliud quàm potētiæ cognitiuę aliquid vel aliqua vel aliqualiter principaliter vel instrumentaliter repræsentare: vel esse formaliter cognitionem rei vel modum cognoscendi rē. Et dicitur notanter, vel esse formaliter cognitionem rei, propter conceptus vltimatos, qui significant naturaliter res, & sunt formaliter cognitiones rerum. Vnde significare est duplex .s. significare naturaliter & ad placitum. Vnde significare naturaliter est suum significatum significare ex natura propria, vel ex naturali conditione suæ naturæ: & istud est duplex vt visum est supra. Sed significare ad placitum est repræsentare suum significatum ex impositione vel vsu voluntario. Aduerte ꝙ repræsentare in proposito non est aliud quàm concurrere principaliter vel instrumētaliter ad formationem conceptus. Vnde ista vox lapis, significat lapidem: & repręsentat lapidem .i. instrumētalitar concurrit ad causandum conceptum de lapide. Et dr̄ notanter instrumentaliter: qa deus & intellectus dicuntur concurrere principaliter: ideo possunt dici repræsentare principaliter. Sed dubium est quomodo intelligitur quòd cōceptus sunt ijdē apud omnes & non voces neq; scripturæ. Dico, quòd hoc pōt intelligi dupliciter. Vnomodo quòd aliquid vnum & idem numero sit realiter præsens ꝑ realem existentiam omnibus: & sic non intellexit Arist. Aliomodo potest intelligi, quòd aliquid sit idem apud omnes, hoc est oē illud

Sco. li. 4. d. 1. q. 4.

H

Dubit.

A illud quod vni repræsentat, cuilibet alteri natum est repræsentare: & hoc modo intellexit Philosophus: & est verum, ꝙ passiones, id est conceptus animæ sunt eædem apud omnes: hoc est passiones sunt talis naturę quòd omne illud quod vni repræsentant naturaliter ꝓpriè, cuilibet alteri natæ sunt repræsentare. Dr̃ notanter naturaliter propriè: quia passiones q̃ sunt naturales similitudines vocum vel scripturarum, non omne illud quod vni significãt naturaliter vel ad placitum cuilibet alteri significant. Ex quo sequitur, quòd voces & scripturæ non sunt eædem apud omnes: quia ex impositione quàm actu habent non sunt natæ repræsentare idem cuilibet, quod vni repræsentant.

B *An voces significatiuæ significẽt conceptus ad placitum non vltimatè.*

QVARTO sciendum, ꝙ circa prædicta incidit vna difficultas, vtrum voces significatiuæ significent cõceptus ad placitũ non vltimate. Respondent aliqui quòd voces significant ad placitum non vltimate conceptus mediantibus quibus tales voces significant rem ad extra: vt iste terminus Petrus significat ad placitum non vltimate illum conceptum.i.illam notitiã mediante qua ista vox Petrus repræsentat illam rem, quæ est Petrus: & hoc volunt esse de mente Arist. in tex. quia dicit ꝙ voces sunt sigñatiuæ earũ passionum quę sunt in anima, quæ passiones non sunt nisi conceptus. *Sc. lib. 4. d. 1. q. 4.* Vnde aduerte ꝙ vox significatiua habet duplicem conceptũ: vnum mediatè quo significat rem ad extra: & talis cõceptus non est nisi notitia rei significatæ per talem vocem habet aliũ C conceptum qui est notitia illius met vocis, & talem non significat vox, sed alium qui dr̃ conceptus vltimatus: primus dr̃ conceptus vltimatus, alius dr̃ non vltimatus. Respondetur secundum Scot. quòd vox significatiua ad placitum significat rem ad extra: & non conceptum: vt iste terminus Ioannes significat illam rem quæ est Ioannes, mediante tamen conceptu illius rei & non significat illum conceptum: quia non videtur ꝙ terminus fuerit impositus ad significãdum illum conceptum. Etiã illa vox non constituit intellectum de illo conceptu: quia illa vox potest mihi repræsentare rem dato ꝙ non cognoscam illum conceptum. Item talis vox non vr̃ vnquam supponere pro illo conceptu, immo supponit ꝓ rebus ideo ad Aris. in tex. dicit, ꝙ illa auctoritas nolebat aliud habere, nisi ꝙ voces significant res ad extra mediantibus conceptibus: & si primi velint taliter intelligere puta voces significãt conceptus, id est significant res mediantibus conceptibus, bene dicunt. Vnde est aduertendum ꝙ voces & scripturæ subordinãtur conceptibus.i. non significãt rem nisi mediantibus conceptibus: vt iste terminus lapis nunquam significaret lapidem nisi quis habeat conceptum de lapide. Similiter ille terminus scriptus lapis, nunquam significaret lapidem nisi haberem notitiam de lapide. Sunt.n. signa secundum Sco. subordinata in significando: & hoc volebat habere Arist. Dicunt etiam aliqui ꝙ scripturæ subordinantur vocib⁹,

Sco. li. 1. d. 17. n sol. 2. ar ante opp. sitũ. q. 1

D

Scot. vbi supra.

B cibus.i.nõ significant sua significata nisi mediantibus vocib⁹: sed hoc est falsum. Nam dato quòd nunq̃ esset vox, nihilominus scripturæ repræsentarẽt sua significata mediantibus conceptibus:& hoc maxime si cognoscantur significationes illarum scripturarum : & hęc de primo art. Quantum ad secundum.

Arti. 2. DVBITATVR primo, vtrum enunciatio sit subiectum attributionis huius scientiæ. Et videtur quòd non, quia cuiuslibet scientiæ subiectum, debet esse quid incomplexum: sed enunciatio non est huiusmodi. igit. Secundo sic: de subiecto scientiæ debet præsupponi quid est, & quia est in illa scientia, cuius est subiectum:sed de enunciatione non præsupponitur, quid est in hac scientia: igitur non est

An enũciatio sit subiectũ lib. Peri hermen.

F subiectum in hac scientia. Item subiectum cuiuslibet scientiæ debet verificari de principaliter consideratis in illa scientia: sed enunciatio non est huiusmodi: igitur. Non enim verificatur de nomine & verbo: cum istæ non sint veræ, verbum est enunciatio,nomen est enunciatio. Item interprętatio est subiectum huius scientiæ: nam isti libri dicuntur libri Peri hermenias.i.de interpretatione. Pro solutione supponitur, quòd interprętatio capitur multipliciter. Vnomodo impropriè & largè pro deriuatione dictionis ab alia dictione vel oratione conueniente secum in litera vel syllaba:& isto modo dr̃ ꝙ lapis interp̃tat̃ quasi lędens pedes: & ista pót esse multiplex.s. lr̃alis, syllabalis & dictionalis: vt visum est in summulis in quinto tracta. Aliomó capitur pro oratione conuertibiliter & synonime exprimente quid qualitatis & qũo per terminũ significatur, & de ista etiã visum est in summulis.Et istis duobus modis non capitur hic interprętatio,cum dr̃ quòd isti libri sunt de interpretatione. Aliomodo capit̃ interprętatio, vt conuertitur cum enunciatione: & istomodo capit̃ hic. Pro quo est aduertendum, ꝙ enunciatio capitur dupliciter. Vnomodo primæ intentionaliter.s. ꝓ orõne composita ex subiecto p̃dicato & copula: & sic non est subiectum,cũ talis sit quid cõplexũ. Secũdomodo capitur secũdę intentionaliter vt importat secũdã intẽtionẽ attributã propõni mẽtali,vocali,vel scriptę: & sic est quid, incomplexum,& est subiectum huius scientiæ.Et siquis dicat,enunciatio est hic subiectũ cuius nomen & verbum sunt partes:sed nomen & verbũ non sunt partes illius secundæ intentionis: sed sunt partes enũciationis captæ primæ intẽtionaliter: igr̃.R̃ndet̃ ꝙ non oportet ꝙ nomen & verbũ sint partes enũciationis,vt est subiectũ huius scię, nisi hoc esset in actu sign̄ato, dicendo enũciatio cõponit̃ ex nomine & verbo:sed bene oportet ꝙ nomen & verbũ sint partes enunciationis captæ primæ intentionaliter. Ad rationes;Ad primam patet solutio. Ad secundam dr̃, quòd de subiecto scientię debet præsupponi quid est, & quia est in processu demonstratiuo categorico: sed non in processu hypotetico vel inquisitiuo. Ad aliam dicitur ꝙ non oportet subiectum alicuius scientiæ verificari de omnibus considerātis G

H *Sc.6. metaph.q.3. Et lib. 1. d.3.q.4. parũ post principiũ scd'i art.*

Sco.li.4. d.8.q.1.

A deratis in illa ſcientia ſaltem in recto: ſed ſufficit ꝙ alia habeát attributionem ad ipſum tanquã ad principaliter conſideratum in illa ſcientia. Ad quartam patet ſolutio.

An veritas vel falſitas cõſiſtat ĩ ſola cõpõne, vel diuiſione intellectus.

DVBITATVR ſecundo, vtrum in ſola compoſitione vel diuiſione intellectus ſit veritas vel falſitas. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd philoſophus per compoſitionem non intellexit aliud quàm propoſitionẽ mentalem affirmatiuam: & per diuiſionem intellexit propoſitionem mentalem negatiuam: ita quòd eſt ſenſus: in ſola compoſitione vel diuiſione intellectus eſt veritas vel falſitas.i.in ſola propoſitione mentali eſt veritas vel falſitas tanquam in ſuo fundamento, quę ſupple propoſitio dicitur vera vel falſa. Vnde B veritas propoſitionis non eſt niſi cõformitas propoſitionis mẽtalis ad eius ſignificatum, ſic videlicet ꝙ quando eſt ita in re ſicut per propoſitionem mentalem ſignificatur ſignificatione totali: tunc propoſitio mentalis eſt vera. Sed falſitas propoſitionis eſt difformitas propoſitionis mentalis ad eius ſignificatum: ita quòd quando non eſt ita in re ſicut per propoſitionem mentalem ſignificatur ſignificatione totali; tunc propoſitio mentalis ſic ſignificans eſt falſa. Et ſiquis dicat propoſitio vocalis & ſcripta dicuntur verę & falſę, ſicut propoſitio mentalis: ergo in ipſis eſt veritas vel falſitas ſicut in mentali, & per conſequens non in ſola propoſitione mentali. Reſpondetur, ꝙ propõ vocalis non dr̃ vera, neq; falſa denoĩatione intrinſeca; ſic ꝙ veritas vel falſitas ſint in ipſa: ſed ſolũ denoĩatione extrinſeca, ſic videlicet ꝙ ſubordinatur propõni mentali verę vel falſæ: Et ſiquis dicat propõ vocalis nunq̃ ſubordinatur propoſitioni mentali: quia vel eſſet quando ſubiectum profertur vel prędicatum vel copula: ſed nullum illorum eſt dicendum: quia quando ſubiectum profertur, intellectus nõ format adhuc mentalẽ, ſed ſolũ in vltimo inſtanti ſuæ prolationis & tunc non eſt plus ꝓpõ vocalis. Reſpondetur, ſicut aliàs viſum eſt.ſ. ꝙ nulla ꝓpõ vocalis de rigore ſermonis eſt vera vel falſa, ſed ſolũ de cõi uſu & inſtitutione logicorum accipientiũ ipſum ac ſi omnes partes eius eſſent ſimul: ſic etiam de rigore ſermonis nulla propõ vocalis ſubordinatur propõni mentali, ſed ſolum de cõi vſu & inſti D tutione logicorum vtentium ea, ac ſi omnes partes ſimul eſſet. Ex quo ſequitur, quòd ſi nulla propõ mentalis eſſet, nulla vocalis eſſet vera neq; falſa: quia ſi nulla mentalis eſſet, nulla vocalis ſignificaret: ergo non ſignificaret, neque verè, neque falsè. Ex quo ſequitur, quòd ſi propoſitio vocalis ſignificet verum uel falſum, hoc ſolum eſt mediante mentali cui ſubordinatur.

Sc.6. metaph.q.3. & lib.1. d.3. q.4. art.2.

An veritas vel falſitas diſtinguntur à propone m. tali.

DVBITATVR tertio, vtrum ueritas & falſitas ſint res diſtinctę à propoſitione mentali, & uidetur quòd non: quia tũc ſequeretur ꝙ per motum digiti mei poſſem immutare intellectũ Angeli: & muſca uolãdo immutaret intellectus Angelorũ: poſito, quòd in mente Angeli ſit iſta propoſitio antequam mo-

E ueam digitum digitus non mouetur. Quo facto si moueam digitum, immutabitur talis propositio de veritate in falsitatem: & hoc non est nisi per motum digiti. Secundò sic; sequeretur ꝙ aliqua res alia à deo posset esse, quam deus nõ posset creare; nam ista propositio potest esse falsa, deus creat aliquid de nouo: aut ergo falsitas eius creatur à deo aut non. Si non habetur intẽtum, quòd aliquid à deo potest esse, quod deus nõ potest creare: si sic: tunc arguitur sic: hæc falsitas fit à Deo: & hæc falsitas est aliquid: ergo aliqd aliud à deo fit de nouo, quòd deus non potest creare. Similiter diceretur de illa deus nihil creat, quæ potest esse vera: quo facto quæritur vtrum veritas illa creatur à deo vel non, & quo F cunq; modo dicatur, semper habetur ꝙ est aliqua entitas quam de⁹ de nouo non potest creare. Sed non obstantibus istis rationibus aliter dicit̃, ꝙ veritas & falsitas sunt accidentia respectiua, quæ sunt in propositione mẽtali tanquam in fundamento, & in intellectu tanquam in subiecto, & ab ipsa propõne mentali realiter distincta: quia vnum potest esse alio non existente: vt veritas potest desinere esse, propõne mentali remanente. Et ad rationes: Ad primam dicit̃: quòd non est inconueniens per motum digiti mutare intellectũ angelorum quantum ad aliquid respectiuum: immo hoc videt̃ esse de mente Arist. cum dicit. ab eo ꝙ res est vel non est, dicit̃ oratio vera vel falsa: ergo ẜm mutationem rei mutabitur propositio de veritate in falsitatem vel econtra: & hoc vr̃ velle in G textu, cum dicit: in sola compositione vel diuisione intellectus ẽ veritas vel falsitas. Nam si veritas esset ipsa propositio mentalis, idem esset dicere in sola cõpositione est compositio. Ad secundam dicitur ꝙ deo nihil creante vel producente, nulla esset propositio de nouo: Nam impossibile est, quòd aliquis causet aliquam propositionem siue mentalem vocalem vel scriptam, nisi deus concurrat: & per consequens, si deus nihil crearet vel produceret, nulla esset propositio creata: & per consequẽs nulla propositio esset vera vel falsa. Et hæc de secundo artic. Quantum ad tertium sit.

CONCLVSIO responsalis ad quæsitum. Scripturę & voces significant conceptus ad placitum non vltimatè, capiendo significare largè vt facit istum sensum, ꝙ voces & scripturæ significant res mediantibus conceptibus: & hoc satis visum est in quæstione. Et per hoc patet quid sit dicendum ad omnes rationes. Arti. 3. H

NOmen ergo est uox significatiua secundum placitũ sine tempore cuius nulla pars est significatiua separata.

ISTA est pars executiua huius libri, quæ diuiditur in duos tractatus partiales. In primo determinat de partibus integralibus enunciationis & de genere eius. Et diuiditur in tria capitula. In primo determinat de nomine dicens. Nomen est vox significatiua ad placitum sine tẽpore

A pore, cuius nulla pars est significatiua separata. Cuius diffinitionis partes declarat. Et primò vltimam; partes nominis compositi quæ magis videntur aliquid significare nihil significant: vt in hoc nomine æquiferus, ferus nihil significat: igitur à maiori neq; partes nominis simplicis. Dicit tamen quòd partes nominis simplicis nullomodo sunt significatiuæ: sed partes nominis compositi apparent aliquid significare. Consequenter probat ꝙ nomen significet ad placitũ, eo quòd non significat naturaliter: quod patet: quia nomen nõ significat nisi quando fit nota, id est quando voluntarie imponitur ad significandum. Secũdomodo quia illiterati soni: ut soni ferarum non sunt nomina, B eo quòd significãt naturaliter. Deinde excludit aliqua à diffinitione nominis inquirẽs aliquas particulas addendas. Et primo excludit nomen infinitum; dicens quòd non homo non est nomen. Secundo excludit nomina obliqua: dicens, quòd Catonis Catoni non sunt nomina, sed casus nominum. Et dicit ꝙ obliqui conueniunt cum rectis & differunt. Conueniunt enim in significato: nam significatũ est idem in illis. Sed differunt, quia si nomini obliquo addatur est fuit vel erit: vt dicendo Catonis est fuit vel erit, non significat verum vel falsum. Ex isto elicitur ista auctoritas: quòd verum & falsum præsupponunt congruum. Et per istas duas partes exclusas innuit alias duas partes addendas, scilicet finita & recta.

C Verbum aũt est quod consignificat tẽpus cuius pars nihil extra significat.

Istvd est secundum capitulum huius tractat. in quo determinat de verbo dicens, quòd verbum est quod consignificat tempus cuius pars extra nihil significat, & est semper eorum quæ de altero dicuntur nota. Primam partem declarat: quia cursus quod est nomen, & currit quod est verbum, differũt in hoc: quia currit consignificat tempus præsens: cursus vero nullum tempus consignificat: quare non erit verbum, sed nomen. Vltimam partem declarat: quia verbum est nota eorum q̃ prædicantur de subiecto.i.verbum est nota vnionis seu compositionis prædicati cum subiecto. D Deinde excludit à diffinitione verbi verbum infinitum & verbum obliquum: dicens ꝙ non currit, non laborat: licet cõ significent tempus: & sint nota eorum quæ de altero dicuntur, non tamen sunt verba, sed possunt dici verba infinita: similiter curret currebat nõ sunt verba, sed sunt casus verbi: & possunt dici verba obliqua. Ex ista duplici exclusione innuit istas duas particulas, finita & recta esse addendas prædictæ diffinitioni verbi. Consequenter remouet vnum dubium: ex quo enim dictum est quòd verbum est nota eorum quæ de altero dicuntur: posset aliquis credere quòd verbum secundum se.i. per se & extra propositionem non esset nota, nec vox significatiua: ideo remouet hoc dubium, dicens, quòd verba secundum se

E dicta sunt nomina.i.similia nominibus: quia sicut nomina ꝑ se sumpta non constituunt orationem, nisi ipsis aliquid addat; ita etiam verba secũdum se sumpta non faciunt orationem, nisi aliquid ipsis addatur. Quod ꝓbat· quia si hoc verbum est, pure dixeris.i. solitarie acceperis: ipsum quidẽ nihil est.i.nõ significat aliq̃d affirmatiuè vel negatiuè neq; verè, neq; falsè: quia connotat quandam compositionem quam sine extremis nõ cõtingit intelligere.

An diffinitiones nominis & verbi sint assignatæ sufficienter.

QVAERITVR Vtrũ diffinitiones nominis & verbi sint in textu sufficienter assignatæ. Et arguitur primo contra diffi-
F nitionem nominis: quia multa sunt nomina mẽtalia & scripta, & tamẽ nullum eorum est vox; igitur. Item omnis vox significatiua aliquid significat: sed multa sunt nomina quæ nihil significant, vt nomina scripta in libris clausis; etiam ista nomina, vacuũ Antichrist⁹ chimera, etiam illa vox nihil, non significat: & tamen omnia ista sunt nomina: igitur. Arguitur secundo sic: non omne nomen significat ad placitum: igitur diffinitio non est bona. Antecedẽs patet primo, quia gemitus infirmorum est nomen: & tñ non significat ad placitum, sed naturaliter. Itẽ si oẽ nomẽ signaret ad placitũ, sequeret ꝙ nullus posset redargui: q̃a sp̃ posset aliter accipere terminos. Itẽ sequeret, ꝙ hęc propõ posset esse vera, deus est diabolus: quia quilibet terminus eius, & ipsa posset institui ad significandum. Arguit tertiò sic: Alicuius nominis aliqua pars est significatiua: ergo G diffinitio est insufficiens. Añs patet primo, q̃a cuiuslibet orõnis aliqua pars est sig̃atiua: sed q̃libet orõ est nomen: cũ q̃libet possit esse subiectũ enunciationis, igr̃: patet ẽt de isto noĩe dñs, cuius partes separate aliquid significant: immo q̃libet pars noĩs significat seipsam. Argr̃ quartò sic: Diffinitio nominis nõ conuenit omnibus, noĩbus, & cõuenit aliquibus, q̃ nõ sunt noĩa: igr̃ est insufficiens. Prima pars patet: q̃a non cõuenit istis nominibus mensis, dies, annus, cũ non significent sine tẽpore. Secunda pars patet: quia conuenit pronoĩbus, noibus infinitis, obliq̃s, syncategorematibus, cũ sint voces significatiuę ad placitũ, quorũ partes nihil significant. H Arguit quinto sic contra diffinitionẽ verbi: Aliquod verbum nõ est nota eorum, q̃ de altero dñr: ergo in diffinitione verbi male ponit̃, & est sp̃ nota eorum, quæ de altero dicuntur. Añs patet primo: quia verba adiectiua dicunt̃ de aliquo: vt patet dicendo: sortes currit: ergo nõ sunt notæ eorum, q̃ de altero dñr: q̃a aliàs idem esset nota suiipsius. Itẽ aliquod verbũ est subiectũ enunciationis: vt patet dicendo legere est bonum: ergo non est nota ꝑdicationis. Item quia hoc verbũ est, per se sumptũ, nihil significat: ergo per se sumptũ nõ est verbũ. In oppositũ argr̃ auctoritate philosophi in textu ponẽtis tales diffões eẽ bonas. In q̃one sicut in cæteris erunt tres art. Quantum ad primum.

Prime

A · PRIMO sciendum, ꝙ pro declaratione diffinitionis noīs supponitur, ꝙ nomen dupliciter accipitur. Vnomodo secundæ intentionaliter, & tūc importat quandam secundam intentionē, attributam per intellectum nomini mentali, vocali, vel scripto: tñ hic propriè accipitur prout attribuitur nomini vocali: cum nomen vocale sit magis aptū ad disputationes. Aliomodo capitur pro denominato seu primæ intentionaliter. Et sic nō est aliud quàm nomen mentale, vocale, vel scriptum, ita ꝙ iste terminus nomen de significato formali, significat intentionem secūdam: sed de significato materiali significat omnia nomina tam mentalia, quàm vocalia & scripta. Et diffinitur ibi nomen secūdæ intentionaliter captum:

Artic. 1.

B cum logicus principaliter consideret secundas intentiones. Et si quis dicat, nomen acceptum secūdæ intētionaliter nō est uox: cum sit vna secūda intentio seu vnum intentionale: igitur. Respondetur ꝙ quando dr̄ nomen est vox: est ibi ꝑdicatio denominatiua & fundamentalis: ita ꝙ est sensus, nomen est vnum intentionale seu intentio secunda attributa voci significatiuæ ad placitum: & de secunda intētione potest in concreto & denominatiuè prædicari aliquod reale: sic ediuerso prædicatur secunda intentio. Ex quo sequitur quòd in hac diffinitione ꝓpriè non diffinitur nomen vocale, neq; mentale, neq; scriptū, cum diffiniatur nomen secundæ intentionaliter captum: de quo alias magis visum est in summulis Supponit̄ secundo, ꝙ vox nō

Sco. q. 3. prolog. arguēdo cōtra Aegi. & q. 3. quotl. artic. 1.

Sco. li. 4. d. 3. q. 1.

C dr̄ significatiua ad placitū quia significet ad placitum tuum vel meum: sed quia significat ad placitum alicuius totius cōitatis vel alicuius habentis auctoritatem in aliqua tota communitate. Supponitur tertio ꝙ significare sine tpe, est significare suū significatum sine aliqua differētia temporis. Ex quo sequitur ꝙ licet multa nomina significēt tēpus: tamen nullum nomen significat cum tpe Vnde significare cum tpe est significare suū significatū sub aliqua drīa tpis. Ex quo sequit̄, ꝙ significare cū tpe determinato est importare suū significatū sub aliqua drīa tēporis sic: ꝙ non sub alia: sicut sunt verba. Sed sigñare cū tpe īdeterminato, est importare suū significatū sub aliqua drīa tpis, non tñ sic præcisè sub vna, quin etiā aliqñ sub alia importet: vt

D sunt participia. & significare sic cum tpe indeterminato nō impedit participia esse noīa. Et si dicatur, oē nomen coexistit tpi: ergo oē nomen significat cum tpe. Respondetur, ꝙ ly cum, pōt denotare simultatē: & sic nomē bene significat cū tpe: quiā tūc sensus est ꝙ nomē significat qū tps est. Aliomodo ly cum denotat differentiam temporis, ita ꝙ sic sensus: nomen significat cū tempore, i. importat suum significatum sub drīa temporis: & sic nomen non significat cum tempore, licet tamen multa nomina significent tempus.

SECVNDO sciendum, ꝙ in diffinitione nominis debet intelligi illa particula categorematica: ita quòd est sensus, nomen ect vox categorematica significatiua ad placitum &c.

E Pro cuius declaratione supponitur, quòd aliqua vox dicitur categorematica tripliciter. s. ratione officij tantum, ratione significationis tantum, & ratione ufficij & significationis simul. Vnde illa vox dr̃ categorematica ratione officij, quæ significatiuè & personaliter sumpta, ex significatione quam actu habet, potest reddere suppositum uerbo personali modi finiti, uel esse appositum respectu nominis nominatiui casus. Et per oppositum illa vox dr̃ syncategorematica ratione officij, quæ significatiuè & personaliter sumpta non potest reddere suppositum verbo personali modi finiti, neque esse appositum respectu nominis nominatiui casus: & sic nomina adiectiua adiectiuè tenta dicuntur esse syncategoremata: ideo non sunt nomina secũdum logicum: quia deficit ipsis illa particula categorematica supple ratione officij, & isto modo nomina obliqua possunt dici syncategoremata, & isto modo capitur uox categorematica, & uox syncategorematica, quando dr̃ quòd logicus non ponit nisi duas partes orationis. Et uox dr̃ categorematica ratione significationis, quæ imposita est ad significandum aliquid vel aliqua, & isto modo nomina adiectiua adiectiuè sumpta sunt bene nomina categorematica, ut albus alba album, quia sunt imposita ad significandum aliquid. Sed illa dr̃ syncategorematica ratione significationis q̃ nullam rem ad extra significat, sed præcisè habet modum significandi, cuiusmodi sunt signa vniuersalia & particularia. Sed uox dr̃ categorematica ratione officii & significationis simul, quæ significat aliquam rem ad extra, & cum hoc potest esse suppositum respectu uerbi personalis modi finiti, vel appositũ respectu nominis nominatiui casus. Sed pro illa particula cuius nulla pars separata &c. Est aduertendum quòd potest exponi multis modis. Primo sic, cui in mente non correspondet conceptus complexus, sed incomplexus, uel sic, cuius significatio totalis non consurgit ex significatione partium, vel sic, cuius nulla pars in quantum pars accepta est significatiua alicuius, quod per totum significabatur.

F G

An nomen infinitũ sit nomen.

Tertio sciendum, quòd circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima, vtrum nomen infinitum sit nomen apud logicum. Et videtur quòd sic; quia potest esse subiectum in ꝓpositione, vt non homo currit. Pro solutione supponitur, quòd nomen infinitum in proposito est quod compositum est ex nomine finito & negatione infinitante: de qua negatione infinitante visum est in postprædicamentis: ut non homo, non Petrus. Secundo supponitur, ꝙ nomen capitur tripliciter. Vno modo communiter, propriè, & magis propriè. Communiter dicitur omnis illa uox, quæ potest reddere suppositum uerbo personali siue in sensu materiali, siue in sensu personali, & sic omnis uox literata potest esse nomen. Sed nomen propriè est omnis uox quæ significatiuè & personaliter sumpta ex significatione quam actu habet, põt reddere suppositum verbo per-

H

A sonali modi finiti, siue talis vox sit simplex siue complexa: & isto modo nomina infinita & nomina compositæ figuræ sunt bene nomina. Sed nomen proprijssimè sumptum est vox simplex finita & recta, quæ significatiuè & personaliter sumpta ex significatione quam actu habet, potest reddere suppositum verbo personali modi finiti; & sic capitur in textu. Et hoc modo nomina infinita non sunt nomina: & sic soluitur ratio probans nomen infinitum esse nomen. Secunda difficultas, vtrũ nomina obliqua sint nomina secũdum logicum. Respondetur, quòd logicus negat nomina obliqua esse nomina: quia nomina obliqua significatiuè & personaliter sumpta ex significatione quam actu habent, non possunt

An nõĩa obliqua sint nomina.

B reddere suppositum verbo personali modi infiniti, nec per se subijci, nec prædicari respectu horum verborum est fuit vel erit. Sed contra hoc arguitur: quia in ista propositione cuiuslibet hominis asinus currit: ly hominis est subiectum: quia respectu illius propositio dicitur vniuersalis. Dico, ꝙ illa propõ non dr̃ vniuersalis, neq; particularis: sed est mixtæ quantitatis. Secundò sic: omne illud quod potest esse medium in prima figura potest esse subiectum: sed nomen obliquum est huiusmodi: vt patet sic arguendo: cuiuslibet hominis est asinus, sortes est homo: ergo sortes est asin⁹. Respondetur negando maiorẽ: ad hoc enim, quòd aliquid sit medium in prima figura: non oportet quòd sit subiectum maioris; sed sufficit ꝙ se habeat ex parte subiecti maioris. C Tertiò sic: Quia nisi sic sequeretur quòd subiectum propõnis indefinitæ supponeret confusè tantum, quòd est falsum: patet consequentia sic dicendo, omnẽ æquum videt homo: ly homo supponit confusè tantum. Respondetur, quòd nõ habeo pro inconuenienti, quòd subiectum indefinitę supponat confusè tantum. Et ex isto sequitur, quòd potest fieri bonus syllogismus in prima figura, cuius nulla erit vniuersalis: vt sic arguendo, omnem equũ videt homo, brunellus est equus: ergo brunellum videt homo: maior nõ est vniuersalis, licet habeat figurã propositionis vniuersalis ratione termini distributi positi à ꝑte subiecti, ꝙ sufficit.

QVARTO sciendum, quòd Arist. in diffinitione verbi non ponit istam particulam vox significatiua, licet verbum sit vox significatiua: & hoc facit causa breuitatis: ponit tamen istam particulam, & est semper eorũ quæ de altero dicuntur nota. D Vnde verbum dicitur, nota copulationis vel compositionis ꝑdicati cum subiecto. Et aduerte, quòd non oportet quòd verbũ sit semper nota in actu: sed sufficit quòd sit nota in aptitudine vel in potentia. Et siquis dicat verba adiectiua non sunt nota, sed sunt ipsa prædicamenta: vt currit laborat. Dr̃ quòd licet non sint nota, tamen includunt notam cum prædicato vt currit .i. currens est. Potest etiam dici ꝙ Arist. solum hic diffinit verbum propriissimè sumptum, qđ est vox simplex: modo verbum adiectiuum non est vox simplex

E plex cum ſubordinetur conceptui complexo ex actu & conceptu ſeu copula & prædicato. Vnde verbum poteſt capi tripliciter. Vnomodo communiter ꝓ omni uoce, quæ ex ſignificatione, quam actu habet poteſt eſſe appoſitum. Et ſic tam verba indicatiui modi quàm imperatiui quàm alterius dicuntur verba: etiam tam perſonalia quàm impersonalia, tam ſimplicis figuræ quàm compoſitæ. Secundomodo propriè pro omni voce indicatiui modi, quæ ex ſignatione quam actu habet pt eſſe appoſitũ reſpectu nominatiui caſus, & hoc in ꝓpõne categorica: & ſic pcisè ſe extendit ad verbum indicatiui modi cuiuſcunq; temporis fuerit, ſiue ſimplicis figuræ, ſiue cõpoſitæ, ſiue ſit finitũ ſiue infinitum. Aliomodo pro-
F priiſsime pro voce ſimplici indicatiui modi, quæ ex ſignificatione, quam actu habet poteſt eſſe appoſitum reſpectu nominatiui caſus: & hoc in propoſitione ſimpliciter prima. Pro quo eſt notandum ꝙ propõ ſimpliciter prima eſt propõ compoſita ex nomine proprijſsimè ſumpto, & verbo præſentis tẽporis indicatiui modi: vt Petrus currit; & vocatur ſimpliciter prima pro q̃to aliæ propoſitiones de præterito & futuro & poſsibili reducũtur ad talem propoſitionem, & non econtra. Vnde propoſitio de pterito, vt iſta Adam fuit dicitur vera: quia ſua de præſenti.ſ. Adã eſt, aliquando fuit vera. Ex iſtis ſequitur, ꝙ ſolum hoc verbum eſt tertium adiacens proprijſsimè eſt verbum: quia alia verba adiectiua non ſunt voces ſimplices, cum ſubordinentur conceptui complexo. Aduerte G etiam ꝙ ad hoc quòd aliquid ſit verbũ, oportet quòd ſignificet cum tempore determinato: & per hoc remouentur participia, quę ſignificant cum tempore indeterminato, vt iam viſum eſt. Oportet etiam quòd ſit vox finita: & per hoc remouent̃ verba infinita: vt non currit, non laborat: requiritur etiã ꝙ ſit recta.i. præſentis tẽporis indicatiui modi: oportet etiam ꝙ partes eius ſeparatè nihil ſignificẽt.i. quòd non ſubordinentur conceptui complexo: vel ꝙ nulla pars ſeparata ſignificet aliquid quod ſignificabatur per totum. Et hæc de primo artic.

Arti. 2.

An uerba impersonalia, & uerba exceptæ actionis ſint uerba.

DVBITATVR primo, vtrum verba imperſonalia, vt legitur, amatur: & etiam verba exceptæ actionis, vt tonat, pluit, ſint verba apud logicum. Et vi-
H detur quòd ſic: quia poſſunt eſſe appoſitum reſpectu noĩatiui caſus: igr̃. In oppoſitũ arguit̃: quia ſubordinantur cõceptui cõplexo: igitur non ſunt verba ſm logicum. Añs patet: quia amat̃ tñ valet ſicut amatio fit: & legitur valet tantum ſicut lectio fit: & pluit tãtum valet ſicut natura pluit: & ſic de alijs. R̃ndet̃ breuiter, ꝙ talia verba non ſunt ꝓpriè verba ſecundum logicum: quia talia ſubordinantur propoſitionibus mentalibus, vt bene probat ratio poſt oppoſitũ. Sed reſtat alia dubitatio, vtrum hoc verbum eſt ſecundum adiacens ſit verbum ſecundum logicũ. Pro cuius ſolutione ſupponitur ꝙ eſt duplex propõ.ſ. de eſt ſecundo adiacente, & de eſt tertio adiacente. De eſt ſecundo adiacente eſt, in qua non ponitur

Difficultas.

A ponitur aliud prædicatum materiale ab isto verbo est: vt Petr⁹ est. Alia est de tertio adiacente, in qua ponitur aliud prædicatū ab isto verbo est: vt Petrus est albus. Hoc supposito respondetur quòd istud verbū est ſm adiacens non est proprijssimè verbum secundum logicum: qa tale est mentaliter complexum includens copulam cum prædicato: nam sensus huius propōnis, de⁹ est, est iste, deus est ens: & sic lv est includit copulam: & hoc participium ens. Ex isto pt sequi, quòd de rigore & propriè nulla est propositio de est secundo adiacente: cum talis subordinetur propositioni de est tertio adiacente: vt ista Petrus est, subordinatur isti Petrus est ens: q̄ est de tertio adiacente. Et siquis dicat: quare ergo dicunt logici

B istam vocalem Petrus est, esse de est secundo adiacente. Dico quòd ideo dicunt: quia explicitè non ponitur aliud prædicatum ab isto verbo est: & istā Petrus est albus, dicunt de est tertio adiacente, eo quòd explicitè ponitur aliud prædicatū ab isto verbo est. Sed adhuc est alia dubitatio, vtrum verbum possit infinitari: Respondetur per aliquas propositiones. Prima: istud verbum est tertium adiacens, quod est verbum proprijssime captū non potest infinitari: quia tale est purum syncategorema in significando: modo actus infinitandi, seu negatio infinitans nō additur conuenienter talibus syncategorematibus. Secunda propositio: verbum adiectiuum secundum quòd includit copulam & suum participiū potest infinitari: & hoc secundum conceptum sui participij: vt dicendo non laborat: sensus illius non est iste: non est laborans: sed iste, est non laborans: sic quòd actus infinitandi feratur ad participium & non ad copulam.

An uerbū possit infinitari

C Dubitatur secundo, vtrum pronomina sint nomina secundum logicum. Pro cuius solutione supponitur, q secundum logicum tantum duę sunt partes principales, scilicet nomen & verbum. Et dicitur notanter partes principales: quia secundum logicum plures sunt partes minus principales, scilicet coniunctio, aduerbium, & præpositio. Et quòd tales sint partes secundum logicum probatur: quia secundum tales construitur enunciatio vera vel falsa: ergo sunt partes secun-

An pronomina sint nomina.

D dum logicum: possunt etiam variare sensum enunciationum. Et dicuntur minus principales: quia sine ipsis potest fieri oratio vera vel falsa. Sed aliæ dicuntur partes principales: quia sine ipsis non potest fieri oratio vera vel falsa. Supponitur secundo quòd pronomina primitiuæ speciei possunt capi dupliciter. Vnomodo purè pronominaliter, vt ipsis præcisè correspondet actus demonstratiuus, vel relatiuus: & tunc dico, quòd non sunt nomina secundum logicum: sicut nec ista signa omnis, nullus: immo ista est purè incongrua, ego amo, sicut ista omnis legit: quia tunc ista pronomina nihil significant; sed solum habent modum significandi. Vnde sicut signum vniuer-

E vniuersale facit terminum cui additur, teneri pro omnibus suis suppositis copulatiuè: ita ista pronomina primitiuè speciei purè pronominaliter capta, faciũt terminum cui adduntur, teneri discretè vel singulariter. Aliomodo capiuntur ista pronomina, vt in mente correspondet actus demonstratiuus & signum rei demonstratæ: & sic prædicta pronomina sunt bene nomina secundum logicum: & tunc illa oratio est congrua ego sum: & adhuc sunt nomina capiendo nomen communiter vel propriè, & non proprijssimè: cum non sint voces simplices, sed cõplexe, cum subordinentur conceptui complexo ex actu demõstratiuo & conceptu rei demonstratæ. Sed restat alia dubitatio, quare est ꝙ cum adiectiuũ adiectiuè tentum & substantiuè tentum subordinentur eidẽ conceptui ꝙ vnum sit nomen & non reliquum. Respondetur primo, ꝙ non subordinantur eidẽ conceptui. Vnde adiectiuum adiectiuè tentum subordinatur cõceptui præcisè significanti formam: vt albus purè adiectiuè tentum subordinatur conceptui præcisè significanti formam, puta albedinem per modum tamẽ adiacentis. Sed adiectiuum substãtiuè tentum subordinatur cõceptui incomplexo indistinctè significãti formam & subiectũ: vt album substantiuè tentum subordinatur conceptui significanti indistinctè albedinem, & rem habentem albedinem. Et ex isto habetur quare adiectiuũ adiectiuè tentum, non potest esse nomen secundum logicum, vbi tamen adiectiuum substantiuè tentum est nomen. Nam adiectiuum adiectiuè tẽtum cũ importet solam formam, non ꝑt poni in oratione sine substantiuo determinante ipsum. Sed adiectiuum substantiuè tentum, potest bene poni sine substantiuo, cum importet subiectum vel rem cui adiacet talis forma importata per adiectiuum adiectiuè tentum. Et si quis dicat: si hoc esset verũ sequeretur, quòd istud complexum res alba, esset nomen secũdum logicum: quia album substantiuè tentũ & res alba idem important & subordinantur eidem conceptui. Respõdetur, quòd album subordinatẽ conceptui incomplexo, & res alba conceptui complexo: ideo non est idem.

Sco. in S. mili. 1. d. F s. q. 1. in sol. arg. Propositi ui.

G

DVBITATVR tertio, vtrum nomen infinitũ, sicut nõ homo sit quid complexum vel quid incomplexum. Pro solutione supponitur ꝙ negatio infinitans potest addi cuilibet termino categorematico, siue sit transcendens siue non. Ex quo sequitur falsitas aliquorum dicentiũ quòd transcendentia non possunt infinitari. Tunc respondetẽ breuiter, ꝙ nomen infinitum subordinatur conceptui complexo ex negatione infinitante, & conceptu cui subordinatur terminus finitus: ideo non est nomen secundum logicum. Sed dubium est vtrum nomen infinitum importat in suo conceptu conceptum entis: ita quòd non homo sit idem sicut ens quod non est homo. Dicunt aliqui ꝙ sic: sed de hoc aliàs videbitur. Sed restat alia dubitatio, vtrum ista vox paterfamilias sit vox complexa vel incomplexa. Et videtẽ

H *An nomen infinitum sit cõplexũ, vel incõplexum.*

Dubiũ.

A videtur quòd sit incomplexa: quia ex pluribus conceptibus incomplexis, non resultat conceptus complexus: nisi illi conceptus habeant adinuicem debitã connexionem: sed cõceptus huius quod est pater, & huius qđ est familias, non habent adinuicem debitam connexionem magis quàm cõceptus huius quod est homo, & huius quod est asinus. In oppositum sunt grammatici dicentes illam vocem esse compositæ figurę: ergo oportet ꝙ in mente correspondeat sibi conceptus complexus. Respõdetur probabiliter: quod ly paterfamilias est cõpositę figurę: & sic subordinatur cõceptui cõplexo: ideo est vox complexa, nec est nomen secundum logicum. Et ad rationem dr̃, quòd illi conceptus habent debitam

B connexionem adinuicem: quia conceptus, cui subordinatur paterfamilias, non est conceptus hui⁹ termini pater, & huius termini familias, sed subordinatur conceptui composito ex conceptu huius termini pater, & huius termini familiæ. Vnde non oportet quòd partes aliquàm dictionem figuræ compositæ componentes ingrediantur compositionem illius dictionis secundum talem modum, ꝙ quælibet pars conceptus complexi correspondentis tali dictioni correspondeat alicui parti nominis compositæ figuræ. Sed restat alia difficultas, vtrum rectus & obliquus sint termini synonimi: sic quòd subordinentur eidẽ cõceptui. Respondetur, quòd termini possunt dici synonimi dupliciter. Vno modo quia idem adæquatè significant siue habeant eosdem modos significandi siue non: & sic rectus & obliqui sunt bene termini synonimi. Aliomodo, quòd idem important sub eisdem modis significandi tam essentialibus, quam accidentalibus: & sic rectus & sui obliqui non erunt termini synonimi. Et siquis dicat ad terminos synonimos non requirĩ, quòd conueniant in modis significandi accidentalibus: quia aliàs lapis & petra non essent termini synonimi. Respondeť, quòd dato quòd rectus & obliquus essent termini synonimi: non tamen sequeretur quòd sicut rectus est nomen ita obliquus: quia modi grammaticales impediunt. Ex quo sequitur, quòd non semper loco vnius synonimi licet ponere aliud synonimum, nisi conueniant in modis significandi grammaticali-

Dubitatio. (margin)

Sco. li. 1. d. 1. q. 3. in solut. arg. 2. (margin)

C (margin)

D bus præcipuè in numero & casu: nam isti modi multum faciunt ad veritatem & falsitatem propositionis: genus autem nõ facit tantum ad veritatem propositionis per se. Et hæc de secundo artic. Quantum ad tertium artic. sit.

Art. 3. (margin)

CONCLVSIO responsalis ad quæsitum: Diffinitiones nominis & verbi sunt à Philosopho in textu sufficiẽter assignatæ: vt patet ex dictis. Ad rationes: Ad primam pro prima parte patet solutio. Et pro secũda parte dicitur quòd licet nomina in libris clausis actu nihil significent: tamen bene in aptitudine. Pro tertia parte dicitur, quòd ille terminus vacuum, significat carentiam corporis in loco: & Antichristus, significat aliquid cognitum: & chimera aliquid

E aliquid imaginabile: quod sufficit ad hoc quòd sint termini significatiui. Potest etiam dici quòd isti termini vacuũ, chimera sunt termini complexi: quia subordinantur conceptibus complexis. Pro quarta parte dr̄, quòd iste terminus nihil, est propriè terminus complexus partim categorema & partim syncategorema: ideo non est nomen secũdum logicum. Ad secundam pro prima parte dr̄, quòd q̄uis res significata per hoc nomẽ gemitus, naturaliter significet & non sit nomen apud logicũ: tñ ista vox gemitus, est vox significatiua ad placitum. Ad alias duas partes patet solutio. Ad tertiam & quartã patet solutio. Et etiam ad quintam.

F ORatio autem est vox significatiua cuius partium aliquid significatiuum est.

ISTVD est tertium & vltimum capitulum huius tractat⁹, in quo philosophus determinat de enunciatione & partibus ei⁹. Et diuiditur in tres partes principales. In prima ponit diffinitionem orationis: dicens quòd oratio est vox significatiua, cuius partiũ aliquid est significatiuum separatim vt dictio, non autem vt affirmatio. Hanc vltimam particulam probat: quia homo est pars orationis & significat aliquid vt dictio, non ãt vt affirmatio, nisi adderetur ei aliquid: non tñ q̄libet pars orationis significat vt dictio: quia syllabæ q̄ sunt partes dictionis, & per consequẽs partes orõnis nõ sign̄ant vt dictio. Quod p̄bat p̄ locũ à maiori: quia in hoc noĩe G sorex, ista syllaba rex, nihil sign̄at: in duplicibus tñ noĩbus, .i. in noĩbus compositæ figuræ partes vñr aliquid sign̄are. Deinde probat, quòd oratio sign̄et ad placitum: quia non significat sicut instrumentum immediatũ virtutis exp̄ssiuę: igr̄ sign̄at ad placitũ. In secunda parte ponit diffõnem enunciationis: dicens quòd enunciatio est oratio non oĩs, sed in qua verum vel falsum est. Quod probat: quia oratio dep̄catiua est oratio: & tñ nõ est vera neq; falsa. Et subdit quòd aliæ orones ab enunciatiua magis sunt rhetoricę vel poeticæ considerationis. In tertia parte diuidit enunciationem ponens tres diuisiones, quarum prima est: Enunciationũ alia est vna, alia est plures. Secunda enunciationum alia est H affirmatio, alia negatio. Tertia: enunciationũ vnarum aliæ sunt simpliciter vnæ, aliæ coniũctione. Sed quia dicit quod est enũciatio simpliciter vna: ideo quis posset credere quòd esset ita simpliciter vna, quòd nullam haberet compositionem: remouet illud dubium: dicens quòd necesse est omnem enunciationem esse ex verbo vel ex casu verbi: quia si esset aliqua enunciatio sine verbo maxime esset diffinitio hominis: sed hoc non: quia diffinitio hominis non est oratio enunciatiua nisi sibi addatur est vel fuit vel erit. Et qualiter talis diffinitio dicatur vna, cum tamen ponitur vnio partium, non est præsentis negocij. Deinde ostendit quid est enunciatio vna & enunciatio plures: dicens, enunciatio

A tio vna est quæ significat vnum de vno, vel est coniunctione vna. Sed enunciatio plures est quæ plura significat & non vnum inconiunctè. Et quia aliquis posset credere quòd enũciatio quæ significat vnum de vno, significaret vnum sicut nomen: ideo remouet dubium: dicens quòd non: quia nomen & verbum est dictio sola: ideo nõ significat sicut enũciatio. Deinde declarat tertiam diuisionem, s. ꝙ enũciationum vnarum quędam est vna simpliciter: quædã ęst una cõiunctione. Vnde enũciatio simpliciter vna, est illa in qua vnum simplex prædicatum prædicatur de uno simplici subiecto mediante copula: & hoc diuersimode secundum quòd ipsa sunt diuisa. Sed enunciatio vna coniunctione. est illa, quæ B est composita ex illis enunciationibus simplicibus sicut propositio hypotetica vel categorica cuius partes copulãtur per aliq̃ copulam. Deinde declarat mẽbra secũdæ diuisionis: dicẽs quòd affirmatio est enunciatio alicui⁹ de aliquo, hoc est in qua prædicatum vnitur cum subiecto mediãte copula nõ negata. Sed negatio est enũciatio alicuius ab aliquo: hoc est in qua vnitur ꝑdicatum cũ subiecto mediante copula negata. Et dãtur hæ diffinitiones de affirmatione & negatione categoricis. Nam affirmatio in communi est, cuius copula principalis vel principalior pars copulæ non negatur. Sed negatio in communi est cuius copula principalis vel principalior pars copulæ negatur.

An diffinitiones orationis, & enũciationis sint bene assignatæ. C

QVAERITVR vtrum diffinitio orationis & diffinitio enunciationis sint à philosopho sufficienter assignatæ. Et arguitur primo contra diffinitionem orationis: quia oratio non est vox nec significatiua ad placitum: igitur. Añs patet ꝓ prima parte: q̃a oĩo non est vox vna: ergo non est vox. Patet cõsequẽtia: quia idẽ est vox, & vox vna: sed oĩo non est vox vna: igitur. Pro secunda parte patet; quia si oĩo esset vox significatiua ad placitum sequeretur, ꝙ oratio posset non significare suum significatum: quod est falsum: igitur. Secundo arguitur. Oratio non fuit imposita ad significandum: ergo non est significatiua ad placitum. Antecedens patet: quia vel omnis D oratio fuit imposita vel aliqua & aliqua non. Non secundum: quia non est maior ratio de vna quàm de alia. Non primum: q̃a multæ possunt formari orationes, quibus nunquam fuerunt similes. Tertio sic arguitur, nõ cuiuslibet orationis partes sunt significatiuę vt dictio, sed vt affirmatio: ergo diffinitio orationis non est bona. Antecedens patet primo; quia partes huius orationis sortes currit. & Plato disputat; significant aliquid vt affirmatio. Etiam literæ & syllabæ sunt partes orationis: cum sint partes dictionis, quæ est pars orationis; & tamen non significant, neque vt dictio, neque vt oratio. Etiam si à imponeretur ad significandum tantum, sicut

E sicut homo est animal: tunc à esset oratio: & tamen nulla eius pars aliquid significat. Quarto arguitur: hæc oratio omne à est b, est propositio: cum sit præmissa syllogismi: vt patet per Philosophum primo priorum: & tamen nulla eius pars est significatiua: cum componatur ex terminis non significatiuis. Quintò sic: arguitur contra diuisionem enunciationis: Enunciatio plures non est enũciatio: eo quòd idem est enunciatio & enunciatio vna: igitur male ponitur membrum enunciationis. Ista similiter enunciatio, sortes est vel non est asinus: neq; est affirmatio neq; negatio: igitur. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione sicut in cæteris erunt tres articuli. Quãtum ad primum. F

Artic. 1. Primo sciendum, quòd oratio potest capi dupliciter: Vnomodo primæ intentionaliter: & sic non est aliud quàm oratio mentalis, vocalis, vel scripta: & sic non capitur hic: cum sit quoddam complexum quod non diffinitur. Aliomodo capitur secundæ intentionaliter & sic non est nisi vna secunda intentio: vel vnum intentionale attributum per intellectum orationi mentali, vocali vel scriptæ: & sic est quid incomplexũ & hic diffinitur: & est ibi prædicatio denominatiua sicut in diffinitione nominis & verbi. Pro quo tamen est aduertendũ, quòd oratio non est vox incomplexa: sed est vox complexa. Vnde vox cõplexa est quæ subordinatur conceptui complexo. Vnde conceptus complexus est qui compoņitur ex pluribus conceptibus simplicibus: siue hoc sit intrinsecè siue æquiualenter: & hoc siue talis vox sit realiter diuisibilis in plures voces: quarum quælibet significet aliquid illius, quod significatur per totũ siue non. Et sic patet quòd vna sola vox, potest dici vox complexa: vt si ista litera a, imponeretur ad significandum tantum quantum animal currit; tunc a esset vox complexa. Sed vox simplex siue incomplexa secundum logicum est quæ subordinatur conceptui incomplexo. Ex hoc sequitur, quòd nomina compositæ figuræ sunt orationes secundum logicum & voces complexæ. Ex quo sequitur, quòd multa sunt nomina secundum grammaticum, quæ sunt orationes secũdum logicum vt nomina quæ sunt compositę figuræ. Secundo sequitur, quòd propriè nomina fictitia vt chimera, Hircoceruus, sunt orationes secundum logicum: & voces complexæ: & etiam iste terminus vacuum: vt iam superius visum est. Supponitur vlteriꝰ, quòd significare ad placitum & significare ex impositione idẽ sunt. Pro quo notandum est, quòd oratio non dicitur significare ad placitum, eo quòd significet ex impositione sui: sed quia significat ex impositione sui, vel suarum partium. Vnde nunquam aliquis imposuit istã totam orationem, homo est animal ad significandum: sed præcisè partes orationis sunt impositę ad significandum. Aduerte vlterius quòd in diffinitione orationis, non ponitur ista particula, cum tempore vel siue tempore: quia est oratio aliqua in qua

Sco. in 4 sen. li. 4 d. 3. q. 1.

G H

A qua nulla ponitur dictio, quę significet cum tempore: vt in ista homo albus. Et quædam est in qua ponit̃ aliqua dictio q̃ significat cũ tp̃e: vt in ista. Petr⁹ currit: ideo si in diffinitione fuisset posita aliqua istarum particularũ: tunc talis diffinitio nõ conuenisset cuilibet orõni. Nõ ponit̃ ẽt recta: q̃a tale prædicatum non attribuitur orationi, sed voci incomplexæ.

Petrus currit & Ioann. disputat an sit oratio secũdũ logicum.

SECVNDO sciendum, ꝙ circa textũ incidit vna difficultas: vtrum sit ibi oratio ꝭm logicũ, Petrus currit & Ioannes disputat. Et videtur ꝙ non: q̃a partes eius sunt significatiuę vt affirmatio: igitur. Respondetur, ꝙ in diffinitione orationis est modus partitiuus & non distributiuus: ita ꝙ non vult negare ꝙ aliquę partes orationis significẽt
B vt affirmatio: sed vult dicere ꝙ cuiuslibet orationis aliquæ partes sunt significatiuæ vt dictio: siue aliqua sint significatiuæ vt affirmatio siue non: ita quòd non potest esse oratio nisi aliquę partes sint significatiue vt dictio: non tamen negando, ꝙ non possint esse aliquę partes orationis quæ sint significatiuæ vt affirmatio. Secunda difficultas, utrum diffinitio orationis conueniat omni orationi. Et videtur quòd non: quia tunc nulla esset oratio imperfecta: cum sibi tota diffinitio orationis conueniret. Respondetur, ꝙ oratio non dicitur perfecta neque imperfecta; eo ꝙ diffinitio orationis sibi conueniat, vel nõ sibi conueniat; sed dr̃ oratio imperfecta: quia non perfectum sensum generat in concipiente; vt satis visum est in summulis.
C Alia difficultas: si a imponeretur ad significandũ tantum quantum homo est animal: vtrum esse oratio vel enunciatio. Respondetur breuiter quòd esset enunciatio. quia sub ordinaretur enunciationi: igitur esset enunciatio. Et siquis dicat, nulla pars eius est significatiua vt dictio ergo non esset oratio vel enũciatio. Respondetur negando consequentiam: quia non oportet ad hoc, quòd aliqua vox sit oratio quòd eius partes sint significatiuæ vt dictio: sed sufficit quòd subordinetur conceptui complexo, cuius partes sunt significatiuæ vt dictio. Et siquis dicat omnis enunciatio est affirmatiua vel negatiua & alicuius quantitatis: etiam potest conuerti & potest habere contradictoriam: sed si a esset oratio tunc non esset
D neq; affirmatiua neq; negatiua neq; alicuius quantitatis: neq; posset conuerti, neq; haberet contradictoriam. Respondetur, quòd si a imponeretur ad significandum tantum quantum homo est animal, esset eiusdem quãtitatis, eiusdem qualitatis & eodem modo conuerteretur, & haberet contradictoriã sicut mentalis, cui subordinaretur. Et siquis dicat, illo casu posito conuerte istam a. Respondetur, ꝙ debet conuerti per eius synonimã puta per istã: animal est homo: ita ꝙ in conuersione vel cõtradictione non oportet semper eosdẽ terminos manere: sed sufficit ꝙ accipiant̃ termini synonimi. Vel posset dici ꝙ illo casu posito: a quæ esset oratio vocalis non conuerteretur: sed bene eius mentalis, quod sufficit.

Secuuda pars. O TER-

An oís oratio dicatur enũciatio.

E TERTIO sciendum pro declaratione diffinitionis enunciationis. ꝙ non omnis oratio dicitur enunciatio siue propria oratio indicatiua .i. composita ex verbo indicatiui modi: quia in alijs. s. imperatiua optatiua. coniunctiua, infinitiua & deprecatiua non est verum neq; falsum: ideo ista, Petre fac ignem: non est vera neq; falsa. Etiam ista vtinã essem bonus clericus: non est vera neq; falsa: ideo istæ orationes non proprie pertinẽt ad logicum: sed magis pertinẽt ad rhetorem vel poetam: vt dicebatur in textu. Et siquis dicat ibi est oratio indicatiua: Petrus qui est bonus: cum componatur ex nomine & verbo præsentis temporis indicatiui: & tamen non est vera neq; falsa: igitur. F Respondetur ꝙ est oratio imperfecta: ideo non est vera neq; falsa. Et licet ponatur verbum tanquam copula minus principalis: tamen non tanquam copula principalis: ideo est regula logicorũ ꝙ ly est positum cum ly qui nunquam est nisi copula minus principalis respectu cuius propositio non dicitur proprie neq; vera neq; falsa, neq; affirmatiua neq; negatiua: vt dicendo Petrus qui est non disputat, est simpliciter negatiua; & tamen copula minus principalis non negatur. Et ista est simpliciter affirmatiua: Petrus qui non est currit, licet copula minus principalis negetur. Et aduerte ꝙ enunciatio magis diffinitur per verum vel falsum, quam per vniuersale vel particulare: vel per affirmatiuum & negatiuum: quia hic principaliter consideratur de enunciationibus, vt sunt signa conceptuum verorum vel falsorum. Et ponitur verum vel falsum disiunctim, ad circumloquendum nobis differentiam enunciationis. Vnde illud disiunctum verum vel falsum. est passio disiuncta propositionis seu enunciationis: quia conuertitur cum enunciatione: quia omnis enunciatio est vera vel falsa: & omne verum vel falsum est enunciatio. Et si quis dicat, in enunciatione vocali, non est verum neque falsum: igitur. Respondetur, quòd verum est nisi tanquam in signo: vt iam superius visum est, qualiter propositio vocalis dicatur vera vel falsa.

G QVARTO sciendum pro declaratione diuisionum enunciationis quòd prima diuisio, H in qua dicitur enunciationum alia est vna, alia est plures, est diuisio æquiuoci in sua æquiuocata: quia illa dictio plures, diminuit rationem enunciationis. Ex quo sequitur, quòd enunciatio plures non est enunciatio. Vnde enunciatio plures communiter fit tribus modis. Primo: quando plura prædicantur de vno inconiunctè, & non se habentia per modum determinationis & determinabilis: vt homo est albus musicus. Secundo quando vnum prædicatur de pluribus: vt homo albus musicus currit. Tertio quando plura prædicantur de pluribus: vt homo albus musicus est niger artifex: fit etiam vbi ponuntur plures enunciationes sine coniunctione: vt sortes currit, homo est albus. Ex quo sequitur quòd

A quòd ibi est enunciatio plures: canis currit: cum subordinetur tribus propositionibus inconiunctè captis. Supponitur vlterius pro tertia diuisione enunciationis, in qua dicitur enunciationum vnarum aliæ sunt simpliciter vnę & alię vnę coniunctione: quia proprie propositiones dicuntur vnę coniunctione, in quibus coniunguntur duę propositiones per coniunctionem, sicut sunt propositiones hypotheticę: ideo dicitur in textu, quòd propositio vna coniunctione componitur ex his .i. ex propositionibus simpliciter vnis categoricis. Ex quo sequitur, ꝙ propositiones de subiecto vel prædicato copulato vel disiuncto dicuntur propositiones vnę simpliciter: non tamen ita simpliciter sicut illæ, in quibus ponitur tantum vnum prædicatum simplex. Ex quo etiam sequitur ꝙ propositio in qua prędicatur determinatio & determinabile dicitur propositio vna simpliciter: vt ista Petrus est homo albus: homo est animal rationale. Et hęc de primo articulo. Quantum ad secundum.

B

Arti. 2.

An ppō mentalis componatur ex pluribus notitijs seu cōceptibus.

DVBITATVR primo Vtrū propositio mentalis sit realiter composita ex pluribus notitiis pluribus conceptibus partialibus, quorum vnus sit subiectum & alius sit prædicatum. De hoc dubio sunt duę opiniones: quarum prima tenet, ꝙ propositio mentalis est essentialiter cōposita ex pluribus notitijs partialibus, quarum vna est subiectum, & alia prædicatum. Pro cuius declaratione ponuntur aliqua dicta. Primum: quælibet

C propositio mentalis hypotetica est essentialiter composita ex pluribus notitijs partialibus. Probatur: quia nulla notitia simplex naturaliter significat hominem currere, & hominē nō currere. Sed mentalis hypotetica cui subordinatur hęc vocalis: homo currit, & homo non currit: naturaliter significat, hominem currere, & hominem non currere: igitur illa mentalis non est notitia simplex. Minor & consequētia sunt notę. Et maior probatur: quantum enim repugnat conceptui, qui est naturalis similitudo hominis ꝙ sit naturalis & propria similitudo asini: tantum vel magis repugnat notitię, quæ significat hominem currere, quòd significet hominem non currere. Secundum dictum: cuiuslibet propositionis mentalis categoricę sunt aliquæ partiales notię, ex quibus ipsa essentialiter componitur tā quam ex partibus. Probatur:

D

aliqua enim categorica mentalis componitur modo prædicto: & non est maior ratio de vna quàm de alia: igitur. Maior patet: nulla enim notitia simplex est naturaliter significans: vt currens & non currens. hominem & non hominem. Sed mētalis categorica est, cui subordinatur ista vocalis; currens est non currens, homo est non homo: & huiusmodi: igitur. Maior probatur: quia si esset eadem notitia simplex naturaliter repræsentatiua hominis: & non hominis, nō oporteret ponere nisi vnam notitiam numero simplicissimam ad repræsentandum omnes res mundi. Tertium dictum: non obstantibus

E illis possibile est aliquã notitiã simplicem esse propositionem mentalem proprie dictam & cathegoricam: et possibilie est talem notitiam simplicem esse mentalem hypotheticam. Patet non enim videtur aliqua repugnantia seu cõtradictio ꝙ deus possit in intellectu humano producere huiusmodi notitiam simplicem representatiuam tantum quantum plures notitiæ partiales; talis enim notitia esset vera vel falsa: igitur esset propositio hypothetica vel cathegorica. Et si talis esset notitia diceretur æquiualenter complexa: quia æquialeret in significando pluribus conceptibus seu notitijs partialibus specie distinctis. Sic igitur realiter loquendo, propositio mentalis est composita ex notitia subiecti & prædicati & actu sincathegorematico

Sc. lib. 3. d. 14. q. 1. & 3. Et quòd Xp̄s vnico actui verbo omnia nouit.

F copulę: tenendo ꝙ puro syncathegoremati non correspondet notitia in mente, licet bene sibi correspondeat actus: ita ꝙ isti volunt dicere, ꝙ propositio mentalis cui subordinatur ista vocalis: hõ est aĩal, cõponitur ex duobus cõceptibus: & uno actu seu ex vno syncategoremate mentali. Quod adhuc probant: quia subiectum huius vocalis homo est animal correspondet & subordinatur alicui conceptui: ergo & predicatum subordinabitur alicui conceptui: & per consequens mentalis cui subordinatur ista vocalis homo est animal, componetur ex duobus cõceptibus. Alia est opinio: dicens, quòd propositio mentalis non est essentialiter composita ex pluribus notitijs partialibus, quarum vna sit subiectum & alia prædicatum. Probatur

G sic: quia tunc esset possibile esse duas propositiones mentales naturaliter significantes, omnino similes, quarum vna esset possibilis & vera & alia impossibilis: sed hoc est absurdum: nam tales propositiones adæquatè idem significarent. Patet consequentia: quia istæ duæ mentales quibus subordinantur istæ duæ vocales, omnis homo est ens, & omne ens est homo sunt omnino similes: quia habent partes omnino similes & eiusdem speciei: cum in intellectu non sit ordo notitiarum seu cõceptuum: &, tamen una est possibilis & alia impossibilis: igiť. Ista ratio non videtur concludere; nam partes illarum propositionum non sunt eiusdem speciei accidentalis; conceptus enim cui subordinatur ly-homo in prima accipitur confuse

H & distributiue; & in secunda confuse tantum. Et similiter diceretur de conceptu cui subordinatur ens; & sic partes differunt specie accidentali; sic ꝙ non sunt pœnitus synonimæ: sicut posset dici de recto & obliquo. Sed diceres; si propositio mentalis non esset composita ex pluribus notitijs partialibus sequeretur ꝙ non magis deberet dici complexa quàm notitia nominis simplicis; sed hoc ẽ falsum. R̃ndeť ꝙ aliquid dr̃ cõplexũ duob⁹ modis. Vnomodo formaliter & intrinsecè; quia in se habet plures p̄tes ex q̄bus cõponitur. Aliomodo extrinsece & accidẽtaliter; q.a. s. est de obiecto cõplexo, vel ęqualet in significãdo pluribus notitijs partialibus; & istomodo propositio

men-

A mentalis dicitur complexa.

DVBITATVR secundò, vtrum aliqua propositio sit cõposita ex pluribus propositionibus; ita ꝙ propositio sit pars propositionis. Ad dubium respondẽt aliqui dicentes; ꝙ propositio nullomodo est pars propositionis neq; categoricæ neq; hypotheticæ. Et quando dicit; propositio hypothetica componitur est pluribus cathegoricis. Respondetur ꝙ verum est ad istum sensum; propositio hypothetica componitur ex pluribus orationibus: quæ si seorsum summerentur, essent propositiones categoricæ veræ vel falsæ; quòd probant; quia si aliqua propositio hypothetica componeretur ex pluribus categoricis, sequeretur ꝙ idem diceretur simul verum & falsum, possibile & impossibile; nam si sortes

An sit aliqua ꝓpõ ex pluribus propõnib' cõposita.

B dicat istam disiunctiuam, homo est asinus vel deus est, dicit verũ & necessarium; quia dicit istam, deus est; & dicit falsum; q̃a dicit istã hõ est asinus. Et qñ arguitĩ contra eos ad veritatem copulatiuæ, requiritur veritas vtriusq; partis. Respondent ꝙ ad veritatẽ copulatiuæ requiritur ꝙ vtraque pars sit vera si seorsum sumeretur. Alij sunt dicentes & melius ꝙ partes propositionis hypoteticæ bene sunt propositiones: quæ aliquando sunt duæ categoricæ; aliquando duę hypotheticę: & aliquando categorica & hypothetica; & hoc probant ex communi vsu fere omniũ logicorum. Dicit ẽt Arist. in textu ꝙ propositio vna coniunctione .i. hypotetica est quæ cõponitur ex his .i. categoricis. Sed ad rationẽ alterius opinionis dicitur; ꝙ non est inconueniens idem simul dicere verũ & falsum secundũ diuersas significationes. Dĩ .n. verum, ẽm significationem partialem: & falsum secundum significationẽ totalẽ vel econtra. Sed restat aliud dubium an aliqua pars propositionis categoricæ sit propositio, vt est pars illius categoricæ. Dicunt aliqui ꝙ non: quod probant: quia hoc videretur esse verum de ista categorica, nullus homo est animal, & de parte eius scilicet homo est animal, sed hoc non, quia si sit, tunc homo est animal, quæ esset pars illius, nullus homo est animal, esset affirmatiua vel negatiua non negatiua, quia in ea non ponitur negatio, nec affirmatiua, q̃a copula eius negatur per signũ ꝓcedens, sed ista ratio non multum cogit. Ideo dicunt aliqui multum probabiliter, ꝙ pars propositionis categoricę potest bene esse propositio, vt homo est animal, est pars illius totalis propositionis. nullus homo est animal. Pro ista tamen opinione ponuntur aliquæ propositiones. Prima; orationes compositæ ex subiecto & ly est vt habet puram rationem copulæ, nõ sunt ꝓpositiones vt hęc orõ, hõ est, in hac ꝓpõne hõ est, non est propositio, cum nullum sit prædicatum, quia ly est vt est copula est purum sincategorema. Secunda propõ, pars propõnis categoricę põt esse propõ. q̃a oẽ verũ vel falsum est propõ, sed pars ꝓpositionis categoricę aliqñ est vera vel falsa, vt patet de ista ꝓpõne, homo est animal, q̃ est ꝑs huius omnis hõ est aĩal. Tertia ꝓpõ, cuiuslibet ꝓpõnis

C

Dubitatio.

D

E vniuersalis vel particularis totum residuum præter signum est propositio. Quarta propositio: cuiuslibet propositionis categoricæ de disiuncto copulato vel conditionato extremo aliqua pars est propositio. Quinta propositio: quælibet pars propōnis significans vere vel false, siue significatione totali siue significatione partiali est pars propositionis, siue sit pars propositionis categoricæ vel hypotheticæ.

An vl'is ppō æquiualeat hypotetica copulatiuæ.

DVBITATVR tertio: vtrum propositio vniuersalis æquiualeat hypoteticæ copulatiuæ compositæ ex suis singularibus; & vtrum propositiones exponibiles sint categoricæ vel hypotheticæ; vtrum sit ponenda aliqua propositio realis, in qua res subijciatur

F vel prædicetur. Quantum ad duas primas partes satis visum est in Summulis quid sit dicendum in principio tractatus propositionum Exponibilium. Sed quantum ad tertiam partem, in qua quæritur vtrum sit ponenda aliqua propositio realis. Respondetur per aliquas propositiones: prima propositio: aliquā esse realem propositionem potest intelligi dupliciter. Vnomodo ꝙ sit aliqua res, quæ vocetur propositio, quæ cōponatur ex tribus rebus: quarū vna sit subiectum, alia copula, & alia prędicatū: sic ꝙ tales res nō sint signa: & sic nō est intelligēdum. Aliomodo potest intelligi aliquam propositionē esse realē ad istū sensum, ꝙ res concipiantur in ordine ad seinuicem. Et siquis dicat contra, res prædicantur de seinuicem, ergo oportet ponere vnam propositionē G compositam ex rebus. Respondetur ꝙ res secundū esse cognitum earum bene subijciūtur & prædicantur. i. intelliguntur vel cognoscuntur in ordine adinuicem. Nam res subijci vel prædicari non est aliud quàm res concipi in ordine adinuicem. sed propter hoc non oportet ponenere vnam propositionem realem, in qua res subijciatur & p̄dicetur; quia res sic sufficienter prædicantur & subijciuntur in propositione mentali, per quàm sic intelliguntur vel cōcipiunē. Et siquis dicat tales res non ponuntur in propositione mētali, neq; propositio mentalis construitur ex talibus rebus. Respondetur, ꝙ tales res non ponuntur formaliter in propositione mentali, tamen bene obiectiuè & extrinsece, quod sufficit H ad hoc ꝙ res subijciatur vel p̄dicentur. Ex quo sequitur ꝙ res poni obiectiuè in propositione mentali, non est aliud quàm res concipi in ordine ad seinuicem mediante propositione mētali. Et hæc de secundo arti. Quantū ad tertium articulum sit.

Artic. 3.

CONCLVSIO responsalis, Diffinitio orationis & enunciationis & eius diffinitiones sunt a phylosopho in textu sufficienter assignatæ. Ad rationes. Ad primam & secundam patet solutio in primo arti. & ēt ad tertiam. Ad quartam dicitur, ꝙ licet illa propositionalis est b, sumatur pro oratione: tñ non est oratio vera vel falsa de vsu logicorum, tamen de rigore logicæ est simpliciter falsa: sed sumitur a logicis ex terminis non significatiuis ad denotandum

A tandum ꝙ syllogismus simpliciter dictus non recipit veritatem vel falsitatem propositionũ. Ad quintã patet solutio pro prima parte. Ad secundam partẽ dr̃, quòd in textu diuiditur enunciatio de copula simplici, & non de copula mixta, modo ista sortes est vel non est asinus, est de copula mixta: ideo non oportet ipsam simpliciter esse affirmatiuã, vel negatiuam, sed est simul affirmatiua & negatiua, vt aliàs videbitur in libris Priorum.

QVoniam autem est enunciare, & quod est esse, & quod est non esse: & quod nõ est non esse &c.

ISTE est secundus & vltimus tractatus huius libri, in B quo philosophus determinat de oppositionibus & legibus enunciationis. Et diuiditur in tria capitula. In primo determinat de oppositione diffinitiuè, & diuisiuè, Et primo præmittit vnam suppositionem ad intelligendum diffinitionem oppositionis: dicens, quòd omni affirmationi est negatio opposita, & omni negationi est affirmatio opposita, quòd probat, quia quod contingit enunciare quod est esse, contingit enunciare quod non est esse. Et quod contingit enunciare quod est non esse, contingit enunciare quod non est non esse. Et addit philosophus, quòd sicut ex parte huius verbi est, præsentis temporis, possint formari quatuor modi enũciandi, ita in alijs temporibus: scilicet præterito & futuro. Et subdit consequenter quod quis affirmauerit, contingit & negare: & quod quis negauerit contingit affirmare: ergo omni affirmationi est negatio opposita; & omni negationi affirmatio opposita. Ex isto diffinit oppositionem sub nomine contradictionis: dicens, quòd contradictio est affirmatio & negatio oppositæ eiusdem de eodem, & non æquiuoce. De C inde determinat de speciebꝰ oppositionis, & diuiditur in duas partes. In prima parte præmittit duas diuisiones: quarum prima est: rerum aliæ sunt vniuersalia, & aliæ sunt singularia. Vniuersale est quod natum est prædicari de pluribus. Singulare est quod non est natum prædicari de pluribus, sed solũ de vno solo: vt Plato. Secunda diuisio: D enunciationum quædam est de subiecto vniuersali, in qua enũciatur aliquid de aliquo eorum q̃ sunt vniuersalia: alia vero de subiecto singulari, in qua enunciatur aliquid de aliquo eorum quæ sunt singularia. Cõsequẽter determinat de speciebus oppõnis. Et primo diffinit contraria dicens: ꝙ contraria sunt, in quibus enunciatur aliquid, idest aliquod prædicatum, quoniam est aut non est, idest affirmatiuè vel negatiuè de aliquo subiecto vniuersali vniuersaliter tento. Vnde terminum teneri vniuersaliter ẽ ipsum teneri cũ signo vniuersali vel ipsũ teneri distributiuè: vt oĩs homo albus est, nullus homo albus est. Sed sub contrariꝫ dñr, in quibus enunciat̃ idem p̃dicatum affirmatiuè & negatiuè de eodem subiecto vniuersali vniuersaliter sumpto: vt hõ est aĩal, homo non est aĩal:

Vniuersale, & singulare quid.

E quæ secundum rem possunt dici contrariæ: nam indefinita in materia naturali æquiualet vniuersali: ideo contingit subcontraria esse contraria, supple secundum legem. Deinde remouet vnum dubium: quia quis posset dubitare, Vtrum terminus teneatur vniuersaliter quando à parte sui subiecti vel parte prædicati additur signum vniuersale. Respondet, quòd nulla affirmatio erit vera, in qua de vniuersali vniuersaliter sumpto prędicatur vniuersale vniuersaliter sumptum: vt omnis homo est omne animal. Finaliter diffinit contradictoria: dicens quòd contradictoria sunt affirmatio & negatio: quarum vna vniuersaliter significat, alia vero non vniuersaliter: & istæ contradicunt: omnis homo albus est, & F non omnis homo albus est: & istę, omnis homo albus non est, & non omnis hõ albus non est.

Contrariè vero dico opponi vniuersalẽ affirmationem & vniuersalem negationem.

ISTVD est secundum capitulum, in quo philosophus determinat de legibus oppositionum. Et diuiditur in tres partes. In prima determinat de ipsis ostendendo qualiter enunciationes se habent ad posse esse simul veras aut falsas. Et primo ponit legem contrariarum, dicens: quòd imposibile est duas contrarias esse simul veras. Secundo dat legem subcontrariarum: dicens, his vero oppositæ .s. subcontrariæ possunt simul esse verę. Et hoc ꝓbat tribus exẽplis. Primum: homo est albus, homo non est albus, Secundum G est: homo est probus, homo nõ est probus istæ sunt simul veræ: quia si aliquis homo est turpis non est probus. Tertium est de istis: homo est pulcher, homo non est pulcher: quia si hõ est fœdus homo non est pulcher. Tertio dat legem contradictoriarum, dicens: ꝙ in contradictorijs necesse est alteram esse veram, & alteram falsam: & hoc siue sit in cõtradictorijs vniuersalium siue singularium. Consequenter remouet dubium, ꝙ licet istæ sint simul veræ: homo est albus, homo non est albus: istę tamen non sunt simul verę: est homo albus, & nemo est albus. In secunda parte ponit hanc conclusionem: vnius affirmationis est vna negatio opposita, ꝙ probat: quia illud oportet negare negationem, quod affir- H mat affirmatio & de eodem: siue illud idem sit vniuersale vniuersaliter sumptum siue non: siue singulare singulariter sumptum. Quod probat: quia si negatio negaret, aliud de eodẽ vel idem de alio, tunc talis non erit opposita illi affirmationi, sed erit ab ea diuersa. Consequenter epilogat quę dicta sunt: dicens, ꝙ ex prædictis patet, ꝙ oppositarum propositionũ aliæ sunt contrariæ, aliæ contradictoriæ, & aliæ subcontrariæ. In tertia parte ostendit quid sit affirmatio vna, & negatio vna: dicens, ꝙ affirmatiuo vna, & negatio vna est, quæ vnum de vno significat, siue sit vniuersale, siue non: vt omnis homo est albus: non omnis homo est albus. Ex quo infert talem conclusionem: quòd enunciatio quæ est de termino

A mino æquiuoco non est vna sicut illa in qua ponitur nomen impositum ad significandum diuersa: sicut si tunica imponeretur ad significandum hominem & equum, tunc hæc non esset vna, tunica est alba: quia illo casu posito nõ referret dicere istam, tunica est alba, & istas duas, homo est albus, equus est albus: sed istæ duæ nõ sunt propositio vna sed plures: igitur prima erit propositio plures & non vna.

An species oppositionis, & leges earundem bene in text. ponantur.

QVAERITVR Vtrum, species oppositionis & leges earum sint à philosopho sufficienter asignatæ in text. Arguitur primo quòd non: quia oppositio subalterna est oppositio; & tamen nõ asignantur hic à philosopho: igitur. Item oppositio relatiua & priuatina, sunt oppositiones: & tamen non hic asignantur à philosopho: igitur. Secundo sic: Istæ duæ, ego sum Ioannes, ego non sum Ioannes scriptæ in pariete opponuntur: & tamen nulla specie oppositionis asignata à philosopho opponuntur: igitur. Minor patet: quia non videtur, ꝙ opponantur alia specie oppositionis quàm oppositione contradictoria: sed hoc non, eo ꝙ ambæ possunt simul esse veræ, si à diuersis legantur quorum vnus vocetur Ioannes & alius non. Tertio sic: Istę contradicunt sortes currit, & sortes non currit: & tamen simul possunt esset veræ: ergo lex contradictoriarum non est sufficienter asignata. Antecedens patet: quia pro quocunq; C tempore potest sortes currere: potest etiam non currere: ergo etiam pro quocunq; instãti vna potest esse vera & reliqua. Quarto sic contradictoriè possunt simul esse veræ: igitur lex contradictoriarum non est bene asignata. Antecedens patet: quia istæ duæ contradicunt: istæ tribulus est sapidus, & iste tribulus non est sapidus: & tamẽ sunt simul veræ: igitur. Minor patet: quia illud quod iudicatur ab aliqua tota specie est verum: sed omnes asini iudicant tribulum esse sapidum: ergo hoc est verum. Etiam homo à tota eius specie, iudicat hunc tribulũ non esse sapidum: ergo iudicium est verum: & per consequens ista erit vera, iste tribulus non est sapidus: & sic istæ duæ contradictoriæ erunt simul veræ. D Quinto sic: contradictorię non repugnant in falsitate: ergo possunt simul esse falsæ. Antecedẽs patet: quia istæ duæ contradicunt, ego dico falsum, & ego nõ dico falsum; cum sint singulares diuersæ qualitatis: & tamen sunt simul falsæ: igitur. Minor patet primo quòd ista sit falsa, ego dico falsum; quia posito casu, quòd sortes nullam aliam dicat nisi istam, ego dico falsum: tunc erit falsa cum falsificet seipsam. Probatur etiam ꝙ sua negatiua. s. ista, ego non dico falsũ, sit falsa: quia sortes nihil aliud dicit quàm istam propositionẽ, ego dico falsum: quæ cum sit falsa, erit falsum dicere sortem non dicere falsum, & per consequẽs hæc propositio non dico falsum est falsa, & sic habetur propositum. In oppositum est Arist. in tex.

E in text. in quæstione sicut in cæteris erunt tres artic. Quantum ad primum.

Artic. 1. PRIMO sciendum pro declaratione diffinitionis oppōnis ꝙ solum hic est sermo de oppōne propositionum & non terminorum: quam philosophus diffinit sub noīe contradictionis: eo ꝙ cōtradictio inter oēs oppōnes est principalis oppō. Et ideo aduerte ꝙ hæc propō, cōtradictio est affirmatio, & negatio opposita, non debet esse copulatiua: quia tunc esset falsa: nam sensus esset, contradictio est affirmatio, & contradictio est negatio: modo quælibet earum est falsa; sed est categorica de copulato prædicato. Et aduerte, ꝙ quando dicitur contradictio est affirmatio & negatio oppositæ: ibi est prædicatio accidētalis & nō

F essentialis: nam cōtradictio formaliter non est nisi repugnantia duarum propositionum ad esse simul veras vel falsas. Et dicitur notanter oppositæ, ad denotandum ꝙ non quælibet affirmatio & negatio est contradictio: sed solum affirmatio, & negatio, quæ habent repugnantiam ad esse simul veras vel falsas. Ex quo sequitur quòd oppositio subalterna non est propriè propositio; quia est tantum affirmatio, vel tantum negatio; modo oppositio debet esse affirmatio & negatio. Et aduerte vlterius, quòd oppositio debet esse eiusdem de eodem: non nominis tantum, nec rei tantum, sed rei & nominis simul. Ex quo sequitur, quòd quatuor cōditiones generales requirūtur ad oppositionem. Prima: quòd propositiones oppositæ sint de eisdem extremis & de eadem G copula adæquatè secundum rē & vocem simul. Secunda conditio: quòd termini supponant eodem genere suppositionis. Ex quo sequitur ꝙ illæ non opponuntur, homo est species, nullus homo est species. Tertia: ꝙ termini teneantur æquè amplè & æque strictè. Ex quo sequitur ꝙ illæ non opponuntur, omnis homo currit, nullus homo currit: quia homo in prima supponit tam pro viris quàm pro mulieribus: sed in secunda supponit tantum pro viris. Quarta ꝙ propositiones sint de simplici quantitate, & de simplici copula: & quòd non sint de contingenti specialiter dicto: quia si essent de contingenti specialiter dicto non opponerentur, nisi forte secundum modum & nō secundum legem, vt postea patebit. Aduerte etiam, quòd H oratio in qua ponitur terminus æquiuocus à casu non restrictus non habet propositionem sibi oppositam: quia non est propositio, sed propositio plures: vt illa, canis est substantia non habet contradictoriam: quia non est propositio.

SECVNDO sciendum, ꝙ circa dicta incidunt aliqua difficultates. Prima difficultas vtrū Arist. faciens mentionem de ppositionibus oppositis & legibus earum, locutus fuerit vniuersaliter de omnibus propositionibus oppositis. Ad quam breuiter respondetur, ꝙ non: sed solum de propositionibus categoricis simplicis qualitatis aut quantitatis: falsum enim est, ꝙ vna contrariarum est vniuersalis affirmatiua, & alia vniuersalis *Dubitationes.*

A lis negatiua. Similiter de subcõtrarijs & contradictorijs: vna enim non est affirmatiua si sit mixtæ qualitatis, sed affirmatiua & negatiua simul. Similiter dicendum est de quantitate: loquitur etiam philosophus de ꝓpõnibus oppositis & legibus earum q̃ non sunt diuisę de contingenti specialiter capto: nam in illis de cõtingenti specialiter capto, possibile est duas cõtrarias simul esse veras: & subcontrarias simul eẽ falsas: vt sunt istæ, omnis deus contingenter non est deus: & omnis deus non cõtingenter non est deus, quę sunt simul veræ. Et si arguat: duæ contrariæ sunt simul veræ: & ad ipsas sequuntur duæ particulares, quæ sunt simul veræ: ergo duæ contradictoriæ: sunt simul veræ, quod est impossibile. B Respondetur, quòd non semper ad contrarias sequuntur suæ subcõtrariæ, nec ad vniuersalem sua particularis: sed hoc solum habet veritatem in illis, quæ non sunt de contingenti specialiter capto. Ista enim vniuersalis, nullus deus contingenter non est deus: conuertibiliter se habet cum hac disiunctiua, omnis deus necessario est deus, vel omnis deus impossibiliter est deus, quo ad veritatem & falsitatem. Et quicquid sequitur ad disiunctiuam, sequitur ad illam de contingenti, & econtra: ista enim est affirmatiua indefinita de contingenti, deus contingenter est deus. Et similiter sua particularis, quidam deus contingenter est deus: quæ est subalterna primæ videlicet huius, nullus deus contingenter non est deus: conuertibiliter se habet quo ad veritatem & falsitatem & consequentiam cum ista copulatiua, deus nõ necessario est deus, & deus non impossibiliter est deus: modo ista copulatiua non sequitur ad disiunctiuam: ergo nec ista particularis, quidã deus contingenter est deus, ad suam vniuersalem; cui subalternatur. C Ex quo patet istas duas contrarias simul esse veras, nullus deus contingenter est deus, nullus deus contingenter non est deus. Etiam subcontrarias, deus contingenter est deus: & deus contingenter non est deus, simul esse falsas: illæ enim particulares conuertuntur adinuicem: modo affirmatiua est falsa, cum copulatiua sibi æquiualens est falsa: igitur & negatiua. D Dicunt tamen aliqui, quòd propositiones de contingenti specialiter capto sunt hypoteticæ: sed hoc non videtur multum probabile: licet tales propositiones de contingenti specialiter capto inferant hypoteticam: non tamen sunt hypotheticæ, sed simpliciter cathegoricæ.

Particularis pro͠põ in naturali materia an æqualeat vniuersali.

TERTIO sciendum, quòd circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima: vtrum particularis in materia naturali æquiualeat vniuersali. Et videtur ꝙ non: quia non subordinantur vni & eidem mentali: ergo non æquiualent. Respondetur breuiter quòd particularis in materiali naturali & vniuersalis nõ ęquiualent in signando: q̃a non subordinant̃ eidẽ mentali:

E mentali: neque subiecta & prædicata eodem modo supponũt: tamen bene æquiualent in inferendo seu in veritate & falsitate. Et similiter dicendum est de materia remota: & hoc volebat habere Arist. in textu. Secunda difficultas est: vtrum si vna contradictoriarum sit vera reliqua sit falsa, vel econtra. Et videt quòd non, quia potest esse vna contradictoriarum non existente alia, quo facto vna erit vera, & tamen reliqua non erit falsa: cum non formetur. Respondet ꝙ si vna contradictoriarum sit vera, reliqua erit falsa, supple si formetur. Et siquis dicat: istæ sunt cõtradictoriæ, diu est quòd fuisti asinus, & nõ diu est ꝙ fuisti asinus, & tamen sunt simul falsæ: de prima notum est: de

Dubitatio.

F secunda probatur, quia ad eam sequit falsum. s. ista nouiter fuisti asinus: ergo secunda est falsa. Respondetur ꝙ ista, non diu est ꝙ fuisti asinus, est vera; quia significat ꝙ in nulla parte temporis, neq; in nullo tempore fuisti asinus; & negatur quòd ad ipsam sequitur vna falsa, puta illa, nouiter fuisti asinus. Et si quis iterum dicat istæ sunt contradictoriæ; sortes dicit falsum, sortes non dicit falsum, & tamẽ sunt falsæ; posito casu ꝙ sortes non dicat nisi istam propositionem, sortes dicit falsum; quia illo casu posito est propositio falsificans seipsam. Respondet, ꝙ ista propositio, sortes dicit falsum, & similiter aliæ propõnes falsificãtes seipsas non sunt categoricæ, sed sunt hypoteticæ, vt aliàs magis videbitur. Et siqs iterum dicat, istæ duæ sunt contradictoriæ; caput habet omnis homo, & nullum caput habet omnis homo; & tamen sunt simul falsæ; de prima notum est; de secunda patet; quia eius descendentes sunt falsæ, puta istæ; nullum caput habet iste homo vel iste homo, & sic de aliis. Respõdetur quòd illæ non sunt eiꝰ descendentes, sed istæ; nullum caput habet iste homo, & iste hõ & iste hõ; & sic de alijs. G

QVARTO sciendum, quòd oppositio propõnũ est duplex; quædam est sumpta pœnes prædicata contraria, priuatiua, vel contradictoria; vt sortes est sanus, sortes est æger: sortes est cæcus, sortes est videns, sortes est currens, sortes est non currens; & de ista non est hic sermo. alia est oppositio data pœnes modos enunciãdi oppositos; & de ista est hic sermo, & non de alia. Et aduerte vlterius quòd propositiones dicuntur adhuc opponi dupliciter. Vnomodo propriè; quia sunt de opposito mõ enunciandi prædicatum de subiecto: vt istæ duæ quilibet homo est albus, & nullus homo est albꝰ. Aliomodo non quantum ad modum enunciandi, sed quantum ad legem; quæ sic se habent ꝙ sunt propositiones categoricæ vtroq; termino participantes secundum eundem ordinem, quibus quantum est de forma earũ repugnat, quòd sint simul veræ vel falsæ; & hoc proportionabiliter ad leges; vt istæ propõnes; nullus homo currit, iste homo currit. Supponitur vlterius ꝙ per legem oppõnis non intelligitur, nisi regula vel natura propõnum oppositarum; ita quòd lex contrariarum non est aliud quàm natura vel regula contrariorum. H

Oppõ. ppositionum duplex.

A riorum. Vnde quando dr̄, quòd lex contrariarum est talis quòd impossibile est contrarias simul esse veras; debet sic intelligi, ꝙ si duæ propōnes contrariæ adinuicem sint in rerum natura; si una est vera reliqua est falsa, vel sic, duarum propositionum adinuicem contrariarum impossibile est vnam esse veram quin reliqua sit falsa si formetur; & eodem modo dicendum est de alijs legibus. Ex quo patet, ꝙ propōnes adinuicem contrarię, sic se habent adinuicem, quòd eis formaliter repugnat gratia formæ acceptionis terminorum stare simul in veritate. Vnde illæ propōnes dicuntur adinuicē repugnare in veritate; quæ nō possunt simul esse veræ, sed illę dicuntur repugnare formaliter in veritate quæ sic se habent, ꝙ B nec ipse nec sibi similes in forma possunt simul esse verę. Vnde ex parte formæ propōnis se tenent qualitas quantitas similitudo copularum; & extremorū numerus & situs terminorum. Et hęc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Art. 2.

An duæ cōtraria possint simul esse vera.

DVBITATVR primo, vtrum duæ contrariæ possint simul esse veræ. Et vr̄ quòd sic; nam istę sunt contrariæ; omnis homo est animal, omnis homo animal non est; & tamen sunt simul verè. Pro solutione est aduertendum, quòd ad propōnes adinuicem esse contrarias plures conditiones requirunt̄. Quarum prima est ꝙ propositiones adinuicem contrariæ participēt vtroq; termino secundum eundem ordinem .i. quòd habeant subiecta & prędicata synonima. Secunda conditio, quòd tales propōnes sint diuersarum qualitatum; ad talem sensum; videlicet quòd quælibet copula principalis negata in vna affirmetur in alia & econuerso. Ex quo sequitur, nullas affirmatiuas esse contrarias adinuicem. Sequitur etiam nullas negatiuas adinuicem esse contrarias. Tertio seq̄tur, quòd stat propositiones adinuicem contrarias esse eiusdē qualitatis in genere, licet non in specie; vt patet de istis duabus quæ sunt mixtæ qualitatis: omnis homo est vel non est albus: omnis homo non est, vel est albus. Tertia conditio; quòd termini non accipiantur ęquiuocè nō dissimiliter restringantur neq; amplientur, neque dissimiliter appellent suas rationes formales; propter secundum istę non sunt contrariæ; omnis homo currit; nullus homo currit; qa D dato quòd solæ mulieres essent & quælibet curreret & nullus vir esset; tunc istæ essent veræ, omnis homo currit, & nullus homo currit; nam in ista, nullus homo currit ly hō restrigitur ad standum tantum pro viris. Propter defectum tertię particulæ istæ non contrariantur, nihil quod est vel fuit homo est ens, omnis homo est ens; eo ꝙ ly homo in negatiua ampliatur & non in affirmatiua. Propter quartum defectum istę non contrariantur, omnis homo sedentem percutit, nullus homo sedentem percutit; quia in aliquo casu possunt simul esse veræ. Similiter istæ non contrariantur, omnis homo venientem cognoscit, omnis homo nō cognoscit venientem, quia posito, quòd quilibet hō habeat conceptum entis

E entis & nullus homo habeat cõceptum venientis: prædictæ simul essent veræ. Quarta conditio: est quòd tales propositiones plus habeant de vniuersalitate quàm de particularitate: quod debet intelligi ad sensum conditionalem: sic ꝙ si in eis ponantur vniuersalitates & particularitates: numerus vniuersalitatum debet excedere numerum particularitatũ. Vnde vniuersalitas est terminus communis distributus non existens ꝑs alicuius complexi vnica acceptione accepti: vt in ista: omnis homo est animal, ly homo debet teneri vniuersaliter. Dr̃ notanter nõ existens pars complexi vnica acceptione accepti: q̃a ly homine in ista, sortes differt ab homine non est vniuersalitas: quia est pars complexi vnica acceptione accepti. Aduerte
F quòd ad vniuersalitatem requiritur, quòd non sit complexum diuersis acceptionibus acceptũ: q̃a hoc totũ hoĩs asinus in ista propõne cuiuslibet hominis asinus currit, non est vniuersalitas, sed solũ pars eius. s. ly hominis: sed in ista cuiuslibet asinus hominis currit, ly hominis asinus est vniuersalitas: quia est complexum vnica, acceptione acceptum: sed hominis asinus est complexum diuersis acceptionibus acceptum: modo regula est in oppositionibus, ꝙ quando in aliqua propositione ponitur complexũ vnica acceptione acceptũ, debet computari pro vniuersalitate vel particularitate. Quinta conditio: si in propositione affirmatiua ponatur vna particularitas, in negatiua sibi opposita nulla debet poni

G particularitas: Defectu cuius istæ non sunt contrariæ adinuicem: omnis homo est animal: omnis homo animal non est: & per hoc soluitur ratio, quę prius fiebat. Nec istæ: omni tẽpore risibile est omnis homo: omni tpe risibile nõ est oĩs homo: eo ꝙ sunt simul veræ. Sexta conditio: quòd qualibet particularitas ĩ vna sit vniuersalitas in alia. Vnde particularitas non est nisi terminus communis stans cõfuse tantum vel determinatè, non existẽs pars complexi vnica acceptione accepti: nec existens aggregatum ex diuersis partibus diuersis acceptionibus acceptis: Defectu cuius istæ non contrariantur: cuiuslibet hominis asinus currit: cuiuslibet hominis asinus non currit. cum possint simul esse veræ, posito
H quòd quilibet hõ haberet duos asinos quorum vnus curreret: & alius non curreret. Septima conditio: si in huiusmodi propositionibus ponatur disiunctũ copulatum vel conditionatum, ꝙ in ambabus accipitur vnica acceptione, totum debet distribui: vel si solum prima pars distribuatur, in alia negatio debet ferri ad coniunctionem: Defectu cuius istę non contrariantur adinuicem, omnis homo vel asinus currit, omnis homo vel asinus non currit, distribuendo solum primam partem disiuncti. Octaua conditio, quòd si in huiusmodi propositionibus ponantur modi ad copulam, requiritur, ꝙ huiusmodi propõnes ẽt sint contrariæ ex parte modorum: Defectu cuius istæ non cõtrariantur, omnem hominem possibile est currere, omnem hominem

A minem possibile est nõ currere, nec istæ; omnis homo aliqñ currit, omnis homo aliqñ non currit. Ex istis sequitur, ꝙ non oĩs propositio habet contrariam, sed solum illa, in qua ponitur aliqua vniuersalitas. Sequitur secũdo, ꝙ omnis propõ in qua ponitur aliqua vniuersalitas, habet contrariam capiendo contrarietatem largè. Ex hoc sequitur, ꝙ de quolibet genere qualitatis dabilis est propositio habens contrariam. De vniuersali; vt ista, omnis homo est animal, habet istam sibi contrariam, omnis homo non est animal. De particulari, vt aliquis homo est omne animal, habet istam sibi contrariam; nullus homo est animal. De indefinita, vt ista, homo est omne animal, habet istam sibi contrariam, omnis B homo non est animal, & sic de alijs.

Duæ contradictoriæ vtrũ possint simul esse veræ vel falsæ.

DVBITATVR secundo, vtrum duæ contradictoriæ possint simul esse veræ vel falsæ. Et arguitur, quòd possint simul esse veræ, nam istæ duæ contradicunt, sortes currit, sortes non currit, & possunt simul esse veræ, quia pro illo instanti in quo vna potest esse vera & reliqua potest esse vera, ergo possunt simul esse veræ. Pro solutione supponitur, quòd ad contradictorias multæ conditiones requirũtur à posteriori. Prima, ꝙ participent vtroq; termino ordine eodem. Secũda, ꝙ termini nõn dissimiliter restringantur, amplientur, & appellent suas rationes formales: Defectu primi istæ non contradicunt, omnis homo currit, quidam homo nõ currit, Defectu secundi istæ nõ contradicunt oĩs homo animal C fuit, homo non fuit aĩal, quia ly animal in affirmatiua ampliatur & non in negatiua, Defectu tertij istæ non contradicunt, nullus homo cognoscit venientem, quidam homo venientem cognoscit, cum possint simul esse veræ. Tertia conditio, quòd si in talibus ponatur vniuersalitas & particularitas ꝙ habeant æquè de vniuersalitate sicut de particularitate. Quarta conditio est, quilibet terminus distributus in vna contradictoriarum, non debet distribui in alia, & si non distribuatur in vna, debet distribui in alia, & hoc nisi talis terminus sit determinatio accepta vnica acceptione cum suo determinabili, quia si sic si distribuatur in vna distribuetur in alia, & si non distribuatur in D vna non distribuetur in alia, vt in istis sortes videns omnem hominem currit, sortes videns omnem hominem non currit. Quinta conditio, si in vna contradictoriarum ponatur aliquis terminus stans confusè & distributiuè à parte vnius extremi in ordine ad alium terminum supponentem confusè tantum, tunc ille terminus qui stabat confusè & distributiuè, debet stare determinatè in altera contradictoriarum, vt omnis homo est animal, homo non est animal. Sexta conditio, si aliquis terminus accipiatur confusè & distributiuè in vna contradictoriarum à parte vnius extremi in ordine ad alium terminum supponentem determinatè à parte alterius extremi tunc

in altera

in altera contradictoriarum debet stare confusè tantum, defectu cuius istę nō contradicunt, sortem videt omnis asinus, asinus non videt sortem. Septima conditio, si in vna contradicto riarum ponatur terminus collectiuè acceptus, quòd etiam in reliqua teneatur collectiuè, vt hęc omnes apostoli dei sunt duodecim. Ex quo patet, ꝙ dabiles sūt duæ propositiones contradictorię de extremis communibus totalibus, quorum neutrum tenet distributiuè, & hæc conditio ꝓbabiliter ponitur. Octaua conditio, si aliquis terminus supponat confusè tantum respectu ꝓprij signi confusiui, in contradictoria debet supponere confusè & distributiuè, distributione incompleta seu distributione opposita suppositioni confusæ tantum; vt ista, promitto tibi equū, cuius cōtradictoria est ista, ego non promitto tibi equum, & nō ista, nullum equum tibi promitto, quia tunc duæ cōtradictoriæ essent simul verę. Nona conditio, si tales propōnes sint modales, oportet quòd sint de modis contradictorijs, defectu cuius istę non cōtradicunt, omne ens necessario est ens, ens impossibiliter est ens. Decima conditio, si in huiusmodi propositionibus ponatur disiūctum copulatum vel conditionatum, quòd si illud totū distribuatur in vna, & particularizetur in alia, & si solum prima pars distribuatur, quòd tunc in alia parte particularizetur, & quòd negatio feratur supra coniunctionem. Vnde distribuendo totum disiunctū, istæ contradicunt, omnis homo vel asinus currit, homo vel asinus non currit, sed distribuendo solum primam partem disiūcti; cōtradictoria primæ est ista, homo non vel asinus currit. Istis suppositis supponitur finaliter quòd contradictorias posse esse simul veras, potest dupliciter intelligi. Vno modo, vt ly simul, determinat ly potest, & sic possunt simul esse veræ, vel vt determinat ly esse, & sic non possunt simul esse ueræ, & per hoc soluitur ratio, quæ prius fiebat.

An subcōtraria possint simul esse falsa.

DVBITATVR tertio, vtrum duæ subcontrariæ possunt simul esse falsæ. Pro cuius solutione supponitur, quòd ad hoc quòd aliquæ propositiones sint adinuicem subcontrarię, multæ conditiones requirūtur à posteriori. Prima quòd participēt vtroq; termino eodem ordine. Secunda, ꝙ termini non teneantur æquinocè, non dissimiliter restringantur, neque amplient, neque appellent suas rationes formales, defectu primi istę non non sunt subcontrariæ, canis est animal latrabile, canis non est animal latrabile, capiendo ly canis aliter in vna quàm in alia. Defectu secundi istæ nō sunt subcontrariæ, homo currit, quidam homo non currit, Defectu tertij istæ non sunt subcontrariæ, homo est albus, homo non fuit albus, Defectu quarti istæ nō sunt subcontrariæ homo album videt, homo non videt album. Tertia conditio, quòd habeant plus de particularitate quàm de vniuersalitate, & hoc debet intelligi in sensu conditionali, sic videlicet, quòd si habeant vniuersalitates & particularitates, quòd numerus particularitatū sit ma-

A ſit maior, non tamen oportet hoc ſimpliciter & abſolute fieri. Quarta conditio, ꝙ quælibet vniuerſalitas in vna ſit particularitas in alia: defectu cuius iſtę non ſunt ſubcontrariæ, aliquo tẽpore riſibile eſt omnis hõ, aliquo tempore nullũ riſibile eſt hõ. Quinta conditio: ſi in affirmatiua ponatur vniuerſalitas, nulla vniuerſalitas debet poni in negatiua: defectu cuius duæ immediatæ dictæ non ſunt ſubcontrariæ. Sexta conditio: quòd ſi huiuſmodi propoſitiones ſint modales, quòd ſint de modis ſubcontrarijs: defectu cuius iſtæ non ſunt ſubcontrariæ, hominẽ neceſſe eſt currere, hominem impoſsibile eſt currere. Ex iſtis ſequitur quòd non omnis propoſitio habet ſubcontrariam: vt patet de iſta, ſortes eſt B hoc album. Sequitur ſecundo ꝙ omnis propoſitio, in qua ponitur particularitas, habet ſubcontrariam. Ex quo ſequitur ꝙ de quolibet genere quantitatis dabilis eſt propoſitio habens ſubcontrariam. De conditionibus autem quæ ad ſubalternam requiruntur, ſatis viſum eſt in Summulis. Et hæc de ſecundo art. Quantum ad tertium ſit.

Artic. 3. CONCLVSIO reſponſalis: Species & leges oppoſitionis ſunt a philoſopho ſufficienter & conuenienter aſsignatæ. Patet hæc concluſio ex præcedentibus articulis. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam patet ſolutio pro vtraque ſui parte. Ad ſecundam dicitur ꝙ illæ propoſitiones ſcriptæ ſunt contradictoriæ, ſi ſint ſcriptæ ab eodem: nec poſſunt ſimul eſſe veræ vel falſæ a quocunq; legantur: quia ſicut pronomina vocalia primę perſonę, C nunquam ſupponunt niſi pro illis, qui proferunt ea: ſic nec ſcripta ſupponunt niſi pro illis, qui ea ſcripſerunt. Et ſi dicatur contra hoc: quia aliquis ſæpe ſcribit literas obligatorias pro alio, aut etiam legit: & tamen pronomina primæ perſonæ ibi poſita non ſupponunt pro illo: quia aliter obligaret ſeipſum. Reſpondetur quòd in illo caſu illa pronomina non ſupponunt proprie & de rigore logices, niſi pro legente aut ſcribente: tamen ex vſu loquendi permiſſum eſt quòd ipſi ſupponant pro illo homine, cuius ſit obligatio: aut pro illo ad cuius intentionem attribuitur ſententia. Ad tertiam patet ſolutio in ſecũdo dubio. Ad quartam dicitur, negando minorem: nam iſtæ nunquam ſunt D verę, iſtæ tribulus eſt ſapidus: & iſte tribulus non eſt ſapidus, cum ly ſapidus ſupponat confuſe & diſtributiue: nec valet dicere, iſte tribulus non eſt ſapidus homini: ergo non eſt ſapidus: quia arguitur a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Ad quintam patet ſolutio in primo articulo; vbi viſum eſt quòd propoſitiones falſificantes ſeipſas non ſunt categoricæ, ſed hypotheticæ.

IN his ergo quæ ſunt, & quæ facta ſunt, neceſſe eſt affirmationem veram vel falſam eſſe.

ISTVD eſt vltimum capitulum huius tractat. in quo philoſo

I losophus os̃dit qualiter se habeant enunciationes quo ad esse verum determinate vel falsum. Et diuiditur in duas partes. In prima ostendit quibus contradictorijs conuenit ꝙ vna pars est determinate vera & altera falsa: dicens ꝙ in omnibus contradictorijs de præsenti & præterito necesse est vnam partem esse veram & alteram falsam. In secunda parte arguit ad vtranque partem de contradictorijs singularibus de futuro contingenti: & primo ꝙ non sit necesse in talibus alteram partem esse veram & alteram falsam: dicens ꝙ in contradictorijs singularibus de futuro contingenti non est necesse alteram partem esse determinate veram & alteram determinate falsam: quia si omnis affirmatio vel negatio de

F futuro contingẽti esset determinate vera vel determinate falsa, sequeretur, ꝙ omnia necessario euenirent: sed consequens est falsum: igitur. Consequentiam probat duabus rationibus. Prima: quia posito casu ꝙ aliquis dicat hoc erit: & alius dicat hoc non erit: si omnis affirmatio vel negatio de futuro contingenti sit determinate vera aut falsa, necesse est alterum ipsorum dicere verum & non vtrunq;, cum ipsi capiant contradictoria, quæ non contingit simul esse vera. Secũda ratio: si omnis affirmatio & negatio sit determinate vera vel falsa, sequeretur ꝙ de illo quod est modo album, semp fuit verum dicere hoc erit album: & si sic non potuit non fieri album: & si non potuit non fieri album, impossibile fuit ipsum non fieri album: & si impossibile fuerit ipsum non fieri album, necesse fuit album: & sic necessario eueniet: & per cõsequens nihil erit ad vtrumlibet vel a casu. Deinde probat oppositum dicens: in contradictorijs de futuro contingenti necesse est alteram partem esse vera; & non potest dici, ꝙ neutra sit vera: probat duabus rationibus. Prima: quia si affirmatio sit falsa: negatio erit vera: & si negatio erit vera, affirmatio erit falsa; igitur non contingit neutram earum non esse determinate veram. Secunda ratio: si neutra esset vera colleretur ratio contingentis ad vtrũ libet; nam si verum est dicere ꝙ hoc est album, oportet quòd sit album. Et si erit cras verum dicere quòd est album, oportet quòd cras sit album. Si autem verum est dicere de tali futuro quòd neque erit neq; non erit, tunc ipsum non poterit esse, nec poterit non esse; quod est contra rationem contingentis ad vtrumlibet. Deinde remouet duas cauillationes. Prima est contra secundam rationem in qua dictum est: quòd si omnis affirmatio vel negatio sit determinate vera vel falsa, sequeretur quod de illo quod nunc est album, semp fuit verum dicere quòd hoc erit album. Posset aliquis dicere quòd hoc est verum in tempore propinquo præcedente illud nunc, sed non in tẽpore remoto. Remouet hanc cauillationem dicens, quòd quãtum ad tempus nihil refert etiã ante millesimum annum: quia semper manet eadem veritas. Secunda cauillatio est contra primam rationem: dictum est enim

A enim quòd siquis dicat quòd hoc erit: & alius dicat quòd hoc non erit, necesse est alterum illorum verum dicere. Posset aliquis dicere quòd hoc ideo est: quia dicunt contradictoria: sed si nihil dicerent, nullum inconueniens sequeretur. Hanc cauillationem remouet dicens quòd siquis affirmauerit vel negauerit, nihil propter hoc mutatur in re: quia propter nostrum affirmare vel negare nihil mutatur in re. Deinde ostendit quòd non omnia eueniāt de necessitate tripliciter. Primo sic: nos sumus principia multorum, & consiliamur de multis, quod non faceremus si omnia necessario euenirent. Secundo; multa sunt entia, quæ non sunt semper in actu, sed sunt in poten-
B tia; sic quòd possunt fieri, & non fieri, esse & non esse: ergo non omnia de necessitate eueniunt. Exemplificat, vt vestis potest incidi: & tamen non inciditur, sed vetustate consumitur. Et hoc exemplum potest sumi pro tertia ratione. Deinde ostendit quomodo se habent propositiones ad veritatem & falsitatem. Pro cuius solutione p̄mittit quomodo se habent res ad necessitatem, & primo quomodo secundum se & absolute se habent ad necessitatem. Secundo quomodo per comparationem ad sua opposita se habent: dicens primo, ꝙ res se habent ad necessitatem secundum se & absolute: sic quòd non sunt simpliciter necesse, sed ex suppositione: quia omne quod est quando est necesse est esse. Secundo dicit quod res se habent ad ne- C cessitatem per comparationem ad sua opposita: sic quòd non sunt necessariȩ simpliciter, sed ex disiunctione ad sua opposita: illud enim quòd non habet determinatam rationem necessitatis sit necessarium sub disiunctione ad suum oppositū: vt necesse est nauale bellum cras esse futurum, vel nauale bellum cras non esse futurum. Ex his concludit quòd eodem modo est in rebus & enunciationibus: quia sicut sunt quædam res, quæ non sunt determinate ad esse neque ad non esse: cuiusmodi sunt illæ, quæ sunt ad vtrumlibet: ita ēt sunt quædam orationes quæ non sunt determinate ad veritatem vel falsitatem. Ex prædictis infert duo correlaria. Primum quòd non ne- D cesse est in omnibus contradictorijs vnam partem esse determinate veram & alteram falsam. Secundum correlarium quòd non est simile de contradictorijs de præsenti & præterito, & de contradictorijs de futuro contingenti.

An de futuris contingentibus sit determinata ueritas vel falsitas.

QVAERITVR vtrum aliqua propositio de futuro contingenti sit determinate vera aut determinate falsa. Arguitur primo quòd sic: quia, hęc est determinate vera, dies iudicij erit: & similiter ista, sol orietur cras: & tamen sunt de futuro contingenti: igitur. Item

E hęc disiunctiua est determinate vera sol orietur cras, vel non orietur cras: ergo altera pars est determinate vera. Secundo sic: Omne quod sic est verum, quod ipsum non est falsum est determinate verum: sed aliqua propositio de futuro contingenti est determinate vera. Maior est nota: & minor probatur: quia sint istæ duę sortes curret cras, sortes non curret cras, quælibet earum est de futuro contingenti: & tamen vna earum est determinate vera: quia sunt contradictoriæ, quarum necesse est vnam esse veram. Tertio sic: Sicut se habet res ad esse vel ad non esse fore vel non fore, sic se habet propositio ad esse verum vel nō esse verum: sed aliqua res deter
F minate se habet ad fore aut non fore: igitur aliqua propositio determinate se habebit ad esse verum vel non esse verum. Minor probatur: quia quamlibet rem non existentē, posśibile tamen existere, neccesse est fore aut nō fore. Quarto sic: Omne futurum de necesśitate eueniet: ergo omnis propositio de futuro contingenti est determinate vera. Antecedens patet: quia omne quod est de necesśitate futurum, de necesśitate eueniet: sed omne futurum de necesśitate est futurum: ergo omne futurū de necesśitate eueniet. Quinto sic: Hęc propositio est determinate vera vel falsa, sortes curret cras: ergo aliqua propositio de futuro contingenti est determinate vera. Antecedens patet: quia aut deus scit ꝙ sortes curret cras, aut non curret cras: si sciat ꝙ curret cras: ergo ista erit determinate vera, sortes curret G cras: si nesciat tunc ista erit determinate vera, sortes non curret cras; & quælibet est de futuro contingenti: igitur. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione quemadmodum in cæteris erunt tres articuli.

PRIMO sciendum, ꝙ pro *Artic.1.* solutione primę partis quæstionis supponitur primo ꝙ triplices sunt propositiones. Quædā sunt de præterito, quorum copula est præteriti temporis. Quædam de præsenti, quarum copula est præsentis temporis. Quædam de futuro, quarum copula est futuri temporis. Ex quo sequitur ꝙ refert dicere aliquam propositionem esse de præterito, de præsenti, aut de futuro: & ipsam esse præteritam præsentem, aut futuram: quia aliqua H est præsens, quæ est de præterito: vt patet de illa a me prolata, sortes scripsit: & similiter de alijs. Secundo supponitur ꝙ *Futurū quotuplex* duplex est futurum .s. futurum contingēns & futurum necessarium. Futurum necessarium, est illud quod imposśibile est non fore: sicut Antichristus erit animal. Sed futurum cōtingens est triplex. s. rarum quod in paucioribus accidit: & magis determinatum est ad non esse quàm ad esse: vt fossor ē inuenire thesaurum. Aliud est cōtingens vt in pluribus: quod magis determinatū est ad esse quàm ad non esse: sicut hominem nasci cum quinq; digitis in vna manu & cū duobus oculis in vno capite: & sic de alijs. Aliud est contingens ad vtrumlibet: quod ſm se est indeterminatum ad esse & ad non

A ad non esse vt sortem cursurum cras. Et proportionabiliter triplex potest esse propositio de futuro cõtingenti.s.raro, in qua ponitur contingens rarum in pluribus: & ad vtrumlibet, in qua ponitur aliquod illorum. Tertio supponitur ꝙ propositio de futuro cõtingenti ad vtrũ libet est duplex. Quædam est de subiecto vniuersali: cuiusmodi est ista, nauale bellum erit cras. Alia est de subiecto singulari, cuiusmodi est ista, sortes curret cras: & de ista principaliter quærit quæstio. Ex quo sequitur ꝙ propositio de futuro contingenti, de qua hic loquimur, est propositio singularis contingens simpliciter vna, cuius copula est verbum futuri temporis. Dicitur secundo ꝙ nullũ
B futurum necessarium est futurũ contingens: quia quod impossibiles est non fore, non est futurum contingens: sed necessarium simpliciter impossibile est non fore: igitur necessarium simpliciter non est contingens.

Propositio quot modis dicitur determinatè vera.

SECVNDO sciendum, ꝙ pro declaratione secundæ partis quæstionis ponitur hæc distinctio: aliqua propositio dicitur determinate vera tripliciter. Primo: quia sic est vera quòd impossibile est eam non esse veram pro qualibet temporis differentia: & sic propositio necessaria dicitur determinate vera: sicut ista, homo est animal. Secundo modo dicitur determinate vera: quia postquam fuit vera, impossibile est ipsam esse falsam: & sic omnis propositio de præterito vera, dicitur determinate vera: vt Adam fuit: & intelligit̃ de propositionibus de præterito, in quarum extremis non ponitur signum vniuersale: vt patet de ista, Adã fuit omnis hõ, quæ semel fuit vera. & tñ nunc est falsa. Tertio mõ ꝓpõ dicitur determinate vera: sic ꝙ non est falsa, põt tñ esse falsa ꝓ illo instãti, pro quo est vera: & sic propositio de futuro cõtingẽti potest dici vera; & opposito modo dicatur de propõne falsa. Ex istis dicitur primo, ꝙ omnis propositio copulatiua cõposita ex partibus cõtradicẽtibus est determinate falsa; q̃a sic est falsa ꝙ impossibile est eã esse verã. Ex quo seq̃tur ꝙ copulatiua cõposita ex cõtradictorijs de futuro cõtigẽti est determinate falsa. Et si dicatur; ex indeterminate falsis non potest fieri determinate falsum; sed vtraq; pars cõtradictionis de futuro contingenti est indeterminate falsa: ergo. Respondetur ꝙ maior est falsa, sicut ex possibilibus bene fit impossibile. Dicitur secundo ꝙ omnis propositio disiunctiua composita ex partibus contradicẽtibus est determinate vera; q̃a impossibile est eã esse falsam; vt Ioannes legit, vel non legit. Dr̃ tertio ꝙ omnis ꝓpõ de præterito vera, cuius veritas non depẽdet ab aliqua de futuro, & cuius extremũ alterũ non tenetur vniuersaliter, est determinate vera. Et dr̃ notãter nõ dependẽs ab aliqua de futuro: quia si dependeret ab aliqua de futuro, idem esset iudicium de ea quo ad veritatem & falsitatem, sicut de illa de futuro, sicut ista: deus præsciuit Antichristum fore. Vnde illa propõ de præterito dr̃ dependere ab vna de futuro, in qua ponitur verbum vel partici-

C
D

E pium futuri temporis. Dicitur quarto quòd propositio de futuro contingenti est determinate vera tertio modo seu determinatione de inesse; quia sic est vera quòd non erit falsa: tamen cum hoc stat quòd potest esse falsa, ideo non est determinate vera determinatione de posibili.

Quō de infallibilitate sciētia dei.

TERTIO sciendum, quòd circa prædicta incidit vna difficultas; an stante infallibilitate scientię dei stet contingentia in rebus & liberum arbitrium in hominibus. Pro cuius solutione supponitur primo quòd contingens dicitur, quòd potest esse & non esse: ita quòd res dicitur contingens quando non necessario est nec necessario non est; vt patet ex diffinitione contingentis in primo Priorum. Contingens est quo

Cōtingēs quid.

F non existente necessario, posito tamen in esse, nihil propter hoc erit imposibile. Supponit secundo quod libertas est duplex. Quædam est libertas contradictionis, quæ .s. aliquid potest in effectu & in oppositum eius. Alia est libertas cōplacentię, quæ .s. aliquid potest in aliud libere, siue posit in eius opposi tum siue non; His suppositis dicitur primo quòd deus habet infallibilem noticiam de futuris contingentibus; quia non nouit aliter facta quàm fienda. Vnde futura contingentia sunt res futurę, quæ aliquādo erunt; ita quod ad futurum cōtingens duę conditiones requiruntur .s. quòd sit futurum; & quod aliquando sit; vt Antichristum fore. Dicitur secundo, ꝙ quanuis deus habeat infallibilem & certisimam noticiam de futuris contingentibus; tamen illa euenient contingenter & non necessario; quia eodem modo euenient, sicut deus scit; sed deus scit cōtingenter: ergo eueniēt cōtingēter. Minor probatur; quia deus scit ea quemadmodum volūtas diuina determinauit; sed voluntas diuina determinauit contingenter; igitur. Et si arguatur; si futura contingentia quę deus scit posint nō euenire, ponatur quòd non eueniant: tunc sequeretur quòd deus non sciat plus illa esse futura; ergo oportebit dicere quòd deus est mutabilis, vel quòd deus potest decipi. Respondetur quōd si ponatur in esse, iam ponetur inesse, quòd deus ea nunquam sciuit: & per consequēs si non eueniant non decipitur deus. Vnde si non eueniant nunquam propositio de futuro contingenti quæ signifi- H cabat ea euenire fuit vera; & per consequens nunquam scita. Dicitur tertio quòd voluntas diuina est libera libertate contradictionis: licet forte philosophi non concederent, & etiam libera libertate complacentię: nam deus producit multos effectus quos potuit non producere, & producet multos, quos potest non producere; & potest multos dānare, qui saluabuntur & econtra.

Sco. li. 1. d. 38. & 39.

QVARTO sciendum, quòd quæstio, quam pertractat. Aristo. itelligenda est de propositionibus sigularibus de futuro in materia contingenti. Vnde propō pęnes eius ꝗddita tē diuiditur in propōnem categoricam & propōnē hypotheticā sed pœnes qualitatem in affir

mati-

A matiuam & negatiuam: pœnes eius quantitatem in vniuersalē particularem indefinitam & singularem. Et pœnes tempus in propositionem de pñti, præterito & futuro, & pœnes materiā in propositionem necessariam contingentem, & remotam seu impossibilem. Et quia veritas non eodem modo se habet in necessarijs & contingentibus ꝑsentibus, præteritis & futuris, ideo Arist. conuenienter proposuit quæstionem, de quæ fuit magna discordia inter Peripateticos & Stoicos, scilicet de futuris contingentibus. Peripatetici quorum Aristo. fuit princeps, ponebant aliqua necessario euenire & aliqua contingenter. Sed stoici, ponunt omnia quadam necessitate & prouidentia euenire: contra quos dicit Aristotel. quòd tunc non oporteret consiliari, neque negociari ad aliquid faciendum, & ideo negantes talia manifesta, indigent pœna vel sensu. Et hęc de primo art. Quantum ad tertium articulum.

B

Artic. 3. DVBITATVR primo, Vtrum omne futurum contingens sit aliqualiter determinatum antequam ponatur inesse.

An futurū contingēs sit determinatum ante quā ponatur in eē. Respondetur breuiter, quòd futurum contingens consideratū, secundum se, id est secundum eius propriam rationem nō est magis determinatum ad vnam partem contradictionis, quàm ad aliam: quia ex eo dr̄, futurū contingens, quia potest indifferenter esse & non esse. Dr̄ secundo: ꝙ si futurum contingens sit determinatum ad vnam partem contradictionis oportet, ꝙ hēat aliam causam à se determinatē ipsum ad esse, vel nō esse, cū ex se non magis determinetur ád esse quàm ad non esse. Et siquis dicat, si aliquod futurum contingens determinaretur ad vnā partem contradictionis, puta ad esse, vel ad non esse, sequeretur quòd non plus esset futurū contingens, cum esset determinatum ad vnam partem contradictionis. Respondetur ꝙ talis determinatio non tollit ipsum esse futurum contingens, quia cum hoc, quòd determinetur ad ynam partem, stat potentia ad aliam partem: ideo dato, quòd voluntas diuina determinet Antichristum fore: tamen cū hoc stat Antichristum posse non fore: ita ꝙ istæ duæ propositiones simul stant Antichristus erit, Antichristus ꝑt nō esse. Aduerte vlterius pro solutione multorum argumentorū, quòd aliqua propositio de futuro contingenti potest dici dupliciter determinatè vera, scilicet determinatione de inesse, & determinatione de possibili. Vnde illa propositio de futuro contingenti dicitur determinatè vera determinatione de inesse, quæ significat ita fore sicut erit. Sed illa dicitur determinatè vera determinatione de possibili, quæ significat ita posse fore, ꝙ impossibile est eius oppositum euenire. Et sic dico, quòd propositio de futuro contingenti potest esse determinatè vera determinatione de inesse: nulla tamen propositio de futuro cōtingenti est determinatè vera determinatione de possibili: quia cuiuslibet propositionis de futuro contingenti oppositum potest eueni-

C

D

B re: nam propositio de futuro cõtingenti potest esse falsa in illo instanti, in quo est vera. Sed pro ampliori declaratione ponunt aliquæ propositiones multum probabiles. Prima: omnis propositio singularis de futuro contingenti est vera vel falsa: quia ad veritatem propõnis sequitur esse rei, & ad nõ esse rei cõcomitatur falsitas propõnis: ergo si propõ de futuro contingenti sicut ista, Antichristus erit, nõ sit vera, neq; falsa, tunc Antichristus neq; erit, neq; non erit: qđ est manifeste falsum. Secunda propõ: omnis propõ de futuro contingenti vera si fuerit formata, semper fuit vera: puta in quolibet tempore præcedenti illam de præsenti veram. Tertia propõ: nulla propõ singularis, neque particularis vel vniuersalis

F de futuro contingenti enuncias aliquod verè futurum contingens est necessario vera: quia cuiuslibet talis contradictoria ẽ possibilis: vt cõtradictoria isti⁹, Antichristus erit, quæ est Antichristus non erit, est possibilis. Ex quo sequitur, ꝙ omnes istæ sunt contingentes, omne contingens futurum erit: omne cõtingens futurum est futurum: aliqđ futurum contingens est futurũ: dummodo capiatur futurum ꝓ aliqua entitate contingente futura. Quarta propõ: quęlibet propositio singularis de futuro contingenti potest nunquam fuisse vera: quia quælibet talis enunciat aliquid fore, & illud potest non esse: igitur propõ enuncias illud fore, potest nunquam fuisse vera.

DVBITATVR secundo; Vtrum aliquod futurum contingens sit necessario futurum. Arguitur primo, quòd sic: Quodlibet contingens fore vel non fore, est a deo determinate scitum: ergo quodlibet futurum contingens necessario est futurum. Cõsequentia patet; quia si nõ esset necessario futurum, sequeretur quòd deus posset decipi sic arguendo: deus scit Petrum cras currere, & Petrus potest cras non currere: ergo deus potest decipi. Secundo sic: Hæc est necessaria, omne futurum est futurum: ergo omne futurum necessario est futurum. Pro solutione supponitur primo, quòd quodlibet contradictorium futurorum cõtingentium ad vtrumlibet, est æqualiter determinatæ veritatis pro quocunque instanti sicut aliud: ita ꝙ potentia determinãs aliquod futurum contingentiũ ad aliquam partem est potens determinare eius oppositũ. Supponitur secundo quòd deus habet infallabilem notitiam de futuris contingentibus: quia deus non nouit aliter facta quàm fienda: sed nouit facta infallibiliter: ergo nouit fienda infallibiliter. Supponitur tertio, quòd quãuis deus habeat infallibilem & certissimam notitiam de futuris cõtingentibus, tamen illa eueniẽt contingẽter & non necessario. Patet, quia scientia dei non imponit rebus ab ipso scitis aliquã necessitatem. Vnde quãuis deus sciat futura contingentia, non tamen scit ea necessario, sed contingenter: ideo potest ipsa non scire: quia deus scit futura contingentia, sicut voluntas diuina determinat: sed voluntas diuina determinauit ea merè contingẽter & libere: ideo deus scit futura

G *An futurum contingẽs sit necessario futurum.*

H

A tura contingentia mere contingenter & libere. Ex quo sequit, quòd omne illud, quod deus scit esse futurum, pôtest nunquã sciuisse esse futurum: & hoc, in sensu diuiso: quia quicquid potest non esse, potest nunquã fuisse scitum à deo. Sed quicquid scitur à deo esse futurum, potest nõ esse: ergo quodlibet tale potest non esse scitum à deo. His suppositis dr̃ primo ꝙ omne futurum contingens est contingenter futurũ; quia ꝗcquid pt non esse futurum, illud non est necessario futurum: & illud quòd non est necessario futurum est contingenter futurum, sed quodlibet futurum contingens potest non esse futurum; ergo quodlibet futurum contingens est contingenter futurum. Dicitur secundo quòd futurum cõtingens est cõ-
B tingens, & quando est, & quãdo non est. Patet, quia illud dr̃ cõtingens, quod quando non est potest esse, & quando est, potest non esse: licet quodlibet futurũ contingens est huiusmodi: igr̃. Ad rationes. Ad primam dicit. quòd si ponatur futurum cõtingens à deo scitum non euenire: tunc etiam ponetur inesse, quòd deus nunquàm sciuit ipsum esse futurum: & per consequẽs si nõ eueniat, non decipitur. Si enim res eueniat, deus contingenter scit: & semper sciuit ipsam futuram: si vero nunquam eueniat, non sciuit ipsam esse futuram. Ad secundam dr̃ negando consequentiam: quia ibi fit fallacia diuisionis, arguẽdo à sensu composito ad sensũ diuisum falsum.

Dubitatur tertio, vtrum ista propõ sit vera: omne, quod est, quando est necesse est esse. Pro cuius declaratione supponitur quòd talis propõ potest esse categorica, vel hypotetica temporalis: si categorica hoc ẽ dupliciter; quia vel hoc quod est quando est determinat compositionem implicitam in hoc quòd est: ita ꝙ sit sensus, omne quod est quando est necessario est: ita quòd ly est, denotatur dici necessario de totali subiecto, omne quod est quando est: & tunc est falsa; vel determinat cõpositionem principalem significatam per hoc quod est esse, & tunc est sensus, omne quod est necessario est quando est: ita ꝙ totum istud prædicatum, est qñ est, denotatur dici necessario de subiecto, & tunc est vera: nec sequitur, omne quod est necessario est quando est: ergo omne, quod est necessario est, sed est fallacia secundum quid ad simpliciter. Ex quo sequitur quòd nullus sensus verus huius propõnis denotat simpliciter aliqd esse necessario in instãti, in quo est. Aliomodo potest esse hypotetica temporalis: & hoc dupliciter. Vnomodo vt ly necesse, dicit necessitatem consequẽtiæ, & tunc est vera; & est sensus ista est necessaria, omne quod est in aliquo tempore est & tũc illud est. Aliomodo potest denotare necessitatem consequentis: & tũc est sensus, omne quod est in aliquo tempore est, & tunc illud necessario est, & sic est falsa. Et proportionabiliter potest dici de ista, animal currere si homo currit est necessarium: si sit categorica: tunc est sensus, animal necessario currit, si homo currit, & tunc est vera. Si hypotetica, hoc est dupliciter: vel si necesse-

C *Dubium de veritate vel falsitate istius ppõnis oẽ qđ est, quãdo ẽ, &c.*

D

Sco. li. 1. d. 39.

E necessarium dicit necessitatē cōsequentiæ,& tunc est vera:& est sensus, hęc est necessaria, aīal currit,si hō currit, vel dicit necessitatem consequentis,& tunc est falsa; & est sensus,aīal necessario currit,si hō currit. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium sit.

Arti. 3. CONCLVSIO respon salis ad quæsitum. Oīs propō singularis de futuro cōtingenti est determinatè vera aut determinatè falsa; vt patet in duobus primis articulis. Ad rationes. Ad primam dicitur, ꝙ illæ sunt bene determinatè veræ determinatione de inesse, non tamen determinatione de possibili. Dr̄ vlterius ꝙ vna disiunctiua bene pt esse vera determinatione de G possibili: tamen nō sequitur aliquam eius partē esse determinatè veram tali determinatione: & simili mō dicatur ad secundā. Ad tertiam & quartam dr̄ negando antecedens, & ad eius probationem potest dici,ꝙ hæc propō, Omne futurum necessario est futurum, est distinguēda ẜm sensum compositum, vel diuisum, ipsa.n. in sensu diuiso est falsa,quia sensus est, de quocunque verum est dicere ꝙ est futurum, de illo verum est dicere, ꝙ est necessario futurum. Sed sensus compositus est: hæc est necessaria,omne futurum est futurum. Ad quintam patet solutio ex dictis.

F LIBER SECVNDVS H

PERIHERMENIAS.

QVoniam autē de aliquo est affirmatio significās aliquid: hoc autē est nomen vel inopinabile. Vnum oportet esse & de vno, hoc quod est in affirmatione. Nomen autem dictū est & inominabile prius.

Diuisio lib. ISTE est secundus liber Peri hermenias Arist. in quo ipse determinat de enunciationibus, quarum alterum extremum est compositum: & etiam de propōnibus modalibus. Et diuidit in tres tractatꝰ. Primus cōtinet duo capitula. In quorum primo determinat de enunciatione habente aliquod extremum compositum ex termino finito & negatione infinitāte. Et docet multiplicare propōnes pœnes subiectum finitū & infinitum, & etiā pęnes prædicatū. Et primo ponit talem conclusionē: Oīs affirmatio constat ex nomine & verbo vel ex infinito nomine: quia omnis enunciatio enunciat aliquod p̄dicatum de subiecto, & tale subiectū non est nisi nomen vel nomen inominabile.i.infinitum: igitur. Et subdit etiam, ꝙ omnis enunciatio est ex verbo: quia in omni enūciatione oportet ponere est, fuit, vel erit, vel aliquod proportionabile illis,

sed

A ſed quodlibet tale eſt verbũ; igitur. Conſequenter docet multiplicare propõnes. Et primo de eſt ſecundo adiacente ponens duas oppõnes & quatuor enunciationes: in quarum prima affirmatur hoc verbum eſt, de ſubiecto finito: vt homo eſt. In ſecunda negatur hoc verbum eſt, de ſubiecto finito, vt homo non eſt. In tertia affirmatur ly eſt de ſubiecto infinito, vt non homo eſt. In quarta negatur ly eſt, de ſubiecto infinito, vt non homo non eſt. Et ſubdit ꝙ ſimiliter poſſunt multiplicari in vniuerſalibus, vt omnis homo eſt, omnis homo non eſt, omnis nõ homo eſt, omnis non homo nõ eſt: & dicit quòd ſicut multiplicantur enunciationes de verbo præſentis, ita poſſunt multiplicari de verbo præteriti & futuri temporis. Conſequenter
B docet multiplicare propoſitiones de eſt tertio adiacente dicens, ꝙ ſunt in duplo plures quàm illæ de eſt ſecundo adiacente: quia non ſolum multiplicantur penes ſubiectum, ſed etiam pœnes prædicatum: ideo fiunt octo enũciationes & quatuor oppoſitiones Prima oppoſitio eſt inter affirmationem & negationem eiuſdem prædicati finiti de ſubiecto finito: vt homo eſt iuſtus, homo non eſt iuſtus. Secunda eſt, inter affirmationem & negationem prædicati infiniti de ſubiecto finito, vt homo eſt non iuſtus, homo non eſt non iuſtus. Tertia eſt, inter affirmationem & negationem ꝓdicati finiti de ſubiecto infinito, vt non homo eſt iuſtus, non homo non eſt iuſtus. Quarta eſt, inter affirmationem & negatione eiuſdem prædicati infiniti de ſubiecto infinito: vt non homo eſt non iuſtus, non homo non eſt nõ iuſtus. Et ſubdit quòd in duabus primis oppoſitionibus ad affirmatiuas ſe- C
quuntur negatiuæ ipſis ſubalternæ: vt ad iſtam, homo eſt iuſtus, ſequitur iſta, homo non eſt non iuſtus. Et ad iſtam, homo eſt non iuſtus: ſequitur iſta, homo non eſt iuſtus; ſed ad negatiuas non videntur ſequi affirmatiuæ. Et ſubdit, quòd ſimili modo poſſunt multiplicari propoſitiones vniuerſales, vt iſtæ, omnis homo eſt iuſtus, omnis homo nõ eſt iuſtus, & hoc etiam ſm figuram quadrangularem. Dicit tamen qđ nõ eſt ſimile de vniuerſalibus particularib⁹, & vniuerſalib⁹ indefinitis: qa in indefinitis cõtingit angulares ſimul eſſe veras, ſed nõ in vniuerſalib⁹. Et D
vocat ꝓpõnes angulares propõnes oppoſitas ad modum contrariarum vel contradictoriarum. Deinde docet multiplicare propõnes de eſt tertio adiacente, variando ſubiectum pœnes finitum & infinitum: dicẽs ꝙ illæ quæ ſunt de ſubſtantia infinito ſunt extra illas, quæ ſunt de ſubiecto finito, & econtra: ita quòd inter illas enunciationes quæ differunt pœnes ſubiectum finitum & infinitum, non eſt conſequentia: ſicut inter illas quæ differunt pœnes prædicatum finitum & infinitum. Deinde docet multiplicare enunciationes de alijs verbis ab hoc verbo eſt, ſcilicet de verbis adiectiuis: dicens, quòd eodem modo multiplicantur propoſitiones de verbis adiectiuis,

ſicut

E sicut illæ, in quibus ponitur hoc verbū est: vt omnis homo currit, omnis homo non currit: oīs non homo currit, & omnis non homo non currit: & sic de alijs. Deinde remouet vnum dubiū: quia quis posset dubitare vtrum negatio in multiplicatione taliū propositionum debeat addi signo vniuersali. Respōdet quòd non, sed debet addi subiecto. & non signo: quia negatio supple infinita debet addi dictioni categorematicæ: omnis, autem significat quoniam vniuersaliter .i. denotat terminum cui additur teneri vniuersaliter. In secunda parte declarat aliqua prius dicta, mouendo aliqua dubia. Primo declarat vnū, quod prius dixit. s. ꝙ angulares vniuersales non possunt simul esse veræ: nā istæ duæ, omne animal est iustū,

F nullum animal est iustum, sunt contrariç: & non possunt simul esse veræ: igitur. Deinde probat quòd ad negatiuam sequitꝰ affirmatiua de prædicato sibi opposito: nam cum quocunque non stat vnum conuertibilium, nec reliquum: sed istæ sunt conuertibiles, nullum animal est iustum, & omne animal est nō iustum: quia vna sequitur ad aliā, & econtra: igitur cum quocunque non stat vna, nec reliqua: & per consequens sicut istæ duæ, omne animal est iustum, nullū animal est iustum, non stant simul: sic nec istæ omne animal est iustum, & omne animal est non iustum. Et quòd ad istam nullum animal est iustum: sequatur ista, omne animal est nō iustum, probat: quia aliàs oppositum consequentis staret cum antecedente; quod est falsum.

Deinde remouet aliqua dubia, G Primum est circa illud, quod dictum est. s. ꝙ negatiua de prædicato finito infert affirmatiuam de prædicato infinito: ideo posset aliquis dubitare, Vtrū ex responsione negatiua data ad aliquam quæstionem affirmatiuā, semper liceat inferre affirmatiuam de prædicato infinito. Respondet quòd sic in singularibus, sed non in vniuersalibus: vt si quæratur, est ne sortes sapiens? Et respondeatur: non: conuenienter infertur: ergo sortes est non sapiens. Et si quæratur: est ne omnis homo sapiēs? Et respondeatur non: tunc non conuenienter infertur: ergo omnis homo est non sapiens: sed bene infertur, non omnis homo est sapiens: quia ista contradicit primæ: modo contradictoria nō possunt simul stare in veritate, neq; in falsitate: ista verò omnis homo est non sapiens, potest esse falsa cum ista, omnis homo est sapiens, & ex isto elicitur hæc auctoritas. Non refert præponere aut postponere negationem termino singulari, sed bene termino communi. H

Secundum dubium est: nam qs posset credere quòd nomina infinita essent enūciationes negatiuæ. Respondet quòd non: quia omnis negatiua est vera vel falsa, sed nomina infinita non sunt vera vel falsa, quia qui dicit, non homo: non magis dicit quo ad verum vel falsum, quàm qui dicit homo. Consequenter, declarat vnum, quod prius dixit. s. ꝙ propōnes de subiecto finito & infinito, sunt extra seinuicem .i. non sequuntur seinuicem: quia hæc propō de subiecto infinito, omnis

An noīa infinita sint enunciationes negatiuæ.

A omnis non homo est iustus, nulli propóni de subiecto finito est eadem. Deinde remouet aliud dubium; nam aliquis posset credere quòd nomina & verba trãsposita variarent veritatem, oppõnem, & consequentiam, sicut negatio in vniuersalibus. Hoc remouet dicens: quòd nomina & verba transposita idem significant: vt istæ idem significant est homo albus, & est albus homo: quia si idem non significarent, tunc vnius affirmationis essent plures negationes oppositæ; nam istæ non est homo albus, & non est albus homo: opponuntur isti est homo albus: Verum est tamen, quòd ista rõ parum concludit: quia posset aliquis dicere, ꝙ ista non est hõ albus, esset negatio istius, est homo albus: & non istius est albꝰ

B homo: quia sunt distinctæ propõnes. Ideo videtur quòd philosophus præsupponat, quod deberet probare: & ideo videtur petere principium: nam deberet probare quòd illę negationes sint eædem, & illud præsupponit, sed hic posset dici ꝙ philosophus capiebat pro principio manifesto, ꝙ ista negatiua non est homo albus, sit negatio huius affirmationis est albus homo: ꝙ idem negatur de eodem.

AT vero vnũ de pluribus, vel plura de vno affirmare vel negare &c.

ISTVD est secundum capitulũ, in quo determinat de enunciationibus habẽtibus alterum extremorum compositũ; Et diuiditur in tres partes. In prima ostendit quid est enunciatio plures: dicens quòd enunciatio plures, est in qua affirmantur, vel negantur plura de eodem, vel vnum de pluribus: dummodo illa plura non coniungantur, vel quòd non se habeant sicut determinatio & determinabile: vt ista, homo est animal mansuetum, quæ non est propositio plures, sicut ista, homo est albꝰ ambulans, quæ est propositio plures: quia illa enunciatio nõ est vna, sed est plures: ad quam dialecticè interrogatam non datur vna responsio, sed ad illam dialecticè interrogatam non debet dari vna responsio: igitur. Vnde interrogatio dialectica ẽ, qua quæritur de vtraq; parte cõtradictionis: & petit alteram determinatè sibi dari. Sed quæstio quid est solum præsupponit vnã partem contradictionis: vt si q̃ratur quid est animal, ibi est qõ quid est. Si vero quæratur, vtrũ homo sit animal vel non, ibi est quæstio dialectica. In secũda parte ostendit qualiter valet cõsequentia à diuisis ad coniũcta mouendo talem quæstionem. Vnde est, quòd aliquando valet consequentia à diuisis ad coniũcta, & aliquando non. Et quòd valeat, probat duobus exẽplis. Primum est: quia bene sequitur, sortes est animal, & sortes est bipes: ergo sortes est animal bipes. Secundum exemplum, quia bene sequitur, sortes est homo, & sortes est albus; ergo est homo albus. Et ꝙ non valeat, probat exemplo & ratione. Exemplo, quia non sequitur, sortes est citharedus & est bonus: ergo ẽ citharedus bonus. Ratione probatur sic, quia tunc sequeretur, quòd esset processus in infinitũ seque-

C *Quid est enunciatio pluris*

Interrogatio dialecti. q̃d.

D

E sequeretur etiam negatio. Q᷈d sequeretur processus in infinitum probat duobus exemplis. Primum: nam cum homo est homo & albus; & iterum homo est homo & albus: & ideo homo esset homo homo albus albus; & sic in infinitum. Secundum exemplum: cum sortes sit albus & musicus & ambulans, sequeretur ꝙ esset albus musicus citharædus ambulans. & sic in infinitum; sed ꝙ sequatur nugatio, patet sic arguendo: sortes est homo & est bipes; ergo est homo bipes. Deinde soluit istam quæstionem ponendo duas regulas, quarum Prima est: quandocunque prædicata diuisa prædicantur de seinuicem per accidens vel de vno secundo; tunc ex diuisis non licet inferre coniũctum; vt patet F exemplis supradictis. Sed quando diuisa prædicata de seinuicẽ aut de tertio non prædicantur ꝑ accidens; tunc ex ipsis licet inferre coniunctum; vt bene sequitur, sortes est animal & bipes; ergo est animal bipes. Secunda regula; quandocunq; vnum prædicatorum, s. secundum includitur in primo, non valet consequentia propter nugationem: iõ non sequitur. sortes est homo & est bipes; ergo est homo bipes. In tertia parte ostendit quomodo valet consequentia arguendo a cõiunctis ad diuisa dicens ꝙ aliqñ a coniunctis: licet inferre diuisa; quia bene sequitur, sortes est homo albus, ergo sortes est homo & est albus. Et dicit philosophus ꝙ ad hoc ꝙ valeat consequẽtia a coniunctis ad diuisa duę conditiones requiruntur. Prima ꝙ non sit repugnantia in adiecto, ideo non sequitur Adã est homo mortuus, igitur Adã est homo & mortuus. G Et ponit tria documenta ad cognoscendum quando est repugnantia in adiecto. Primũ, quãdo contradictorium determinabilis prædicatur de coniuncto ex determinatiõe & determinabili, vt dicendo homo mortuus est non homo. Secundũ si propositio quæ affirmat determinabile de coniunctis sit falsa, vt homo mortuus est homo. Tertium si diffinitio determinationis repugnet determinabili vel econtra. Secũda conditio, quod vnũ coniunctorum non insit alteri secundum accidens, vel ꝙ determinatio non sit dictio ampliatiua, vel determinatio secundum quid.

Repugnãtia in adiecto quãdo.

An sit bona consequentia à negatiua de prædicato finito ad affirmatiuã de p̃dicato infinito & econtra. H

QVAERITVR vtrum à negatiua de prædicato finito ad affirmatiuam de prædicato infinito sit bona consequentia, & econtra. Arguitur primo, ꝙ non; quia non sequitur, sortes non videt equum; ergo sortes videt non equum; nam antecedens potest esse verum; posito quòd sortes nihil videat, cõsequente existente falso. Secundo arguitur. Non sequitur, homo non est albus: ergo homo est non albus. Antecedens.n. potest esse verum, nullo homine existente; & tamen consequens erit falsum si nullus homo sit: quia bene sequitur, hõ est non albus; ergo homo est, à pro-

A propositione de est tertio adiacente ad propõnem de est secundo adiacente in propositionib⁹ accidentalibus: nam in ista, homo est non albus: homo stat ꝓ præsentibus sicut in ista, homo non est albus. Tertio sic arguitur: non sequitur, chimera non est homo: ergo chimera est non homo. Antecedens patet: quia negatiua nihil ponit: ideo ad veritatem eius sufficit subiectum pro nullo supponere: sed affirmatiua ponit aliquid.i.subiectum debet pro aliquo supponere: ergo non valet consequẽtia. Quarto sic arguitur, quòd ab affirmatiua non inferatur negatiua variãdo prædicatum ponẽs finitum & infinitum: quia tunc sequeretur, ꝙ alicuius boni syllogismi ambæ præmissæ essent affirmatiuæ; cuius conclu-

B sio esset negatiua; quod est falsum. Consequentia probatur, sic arguendo; omnis homo est non asinus, sed homo est homo: ergo homo non est asinus, præmissæ sunt ambæ affirmatiuæ; & tamen conclusio est negatiua: igitur. Quinto sic arguitur: non sequitur, in secana sunt non pisces: ergo in secana non sunt pisces: cum antecedens sit verum & consequens falsum. In oppositum arguitur, auctoritate Aristotel. in textu. In quæstione, sicut in cæteris erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Arti. 1. PRIMO sciendum, quòd ꝓ declaratione quæstionis supponitur, quòd duplex est propositio, scilicet de est secundo adiacente, & de est tertio adiacente. De est secundo ad- *Propõdu plex.*

C iacente est in qua non ponitur aliud prædicatum materiale ab hoc verbo est. Et dicitur de est secundo adiacente; non quia istud verbum est ponatur in secundo loco: quia tũc omnis propositio esset de est secundo adiacente: sed ideo dicitur de est secundo adiacente: quia hoc verbum est, est prædicatum materiale vel saltem includens. Sed propositio de est tertio adiacente, est in qua ꝑ præter istud verbum est, ponitur aliud prædicatum materiale: vt homo est animal. Et dr̃ de est tertio adiacente; quia ꝑter istud verbum est, ponitur aliud prædicatum materiale. Supponitur secundo ꝙ nomen finitum est nomeǹ categorematicum: vt equus, bos. Ex quo sequitur ꝙ solum nomen categorematicũ est

D propriè nomen finitum. Sequitur secundo ꝙ soli termini categorematici possunt infinitari: ideo dicebatur in textu, quòd syncategorematico non potest addi negatio infinitãs: ideo nõ congrue dicitur, non omnis: capiendo ly non, infinitanter. Sequitur tertio ꝙ transcendentia sunt termini categorematici: quia ipsis potest addi negatio infinitans: vt dicendo, non ens, non verum. Sed nomen infinitum, est nomen compositum ex nomine finito & negatione infinitante: vt non homo, non lapis; totum istud aggregatum, non homo, non lapis, dicitur nomen infinitum: & illud cui additur negatio infinitans, dicitur nomen infinitatum, vt lapis. Sed de isto nomine infinito sunt aliquæ difficultates. Prima quid signi-

E significet nomen infinitum, vt quid significet non homo. Respondetur breuiter, quòd non homo de significato formali, & primario significat negationem humanitatis vel hominis, sed de significato materiali significat, omne aliud ab homine, vt non homo de significato materiali significat lapidem, bouem, leonem, capram; & sic de aliis. Ex quo sequitur quòd nomen infinitum non dicit primo aliquem conceptum positiuum, sed solum negatiuum, vt non homo, non sortes. Et aduerte quòd sicut in conceptibus positiuis inueniuntur vniuocationes, ita & in negatiuis, vnde nõ sortes est aliquid vniuocũ ad omnia alia entia à sorte, etiam ad nõ entia. Vnde illa negatio est vnius rõnis, quo repugnat affirmationi vnius rationis, & quia non sortes repugnat sorti, & sortes est vnius rationis; ideo non sortes est vnius rationis.

Sco. li. 1. d. 28. q. 1. art. 1.

Sco. li. 1. d. 23.

F SECVNDO sciendum, ꝙ quando negatio infinitans additur alicui termino magis communi; tunc nomen infinitũ cõpositum ex ipso & negatione infinitante, est minus commune, & quando additur termino minus communi, tunc nomen cõpositum ex ipso & negatione infinitante, est magis commune, vt homo est communius sorte. Sed si dicatur, non homo, tunc non homo est minus commune quã non sortes, quia nõ sortes ꝑdicatur de pluribus quàm non homo, quia dicitur de omnibus alijs à sorte, sed non homo dr̃ solum de alijs ab homine. Ex quo sequitur ꝙ ibi arguitur à superiori ad inferius, non sortes currit; ergo non homo currit.

Notabile de negõne infinitãte

G Supponitur vlterius, quòd ꝭm istos terminos infinitos fiũt duæ figuræ quadrangulares, sicut ꝑt videri in textu, & in qualibet possunt fieri consequentiæ saltẽ inter subalternas, quæ inferunt seinuicem. Vnde sicut bene seqtur, sortes est non iustus; ergo sortes non est iustus; & econtra in prima figura; ita bene sequĩt, non sortes est non lapis; ergo non sortes non est lapis in secũda figura. Et aduerte quòd in nulla illarum figurarum debet subiectũ mutari: immo semper subiectum debet esse terminus finitus, sicut in prima figura: vel infinitus sicut in secũda figura: quia si mutaretur subiectum, tunc non fierent consequentiæ.

H Sed restat vna difficultas quomodo intelligitur ꝙ nomina & verba transposita idem significant. Respondetur breuiter, ꝙ nomen vbicunq; ponatur semper idem significat, sed non semper pro eodem vel eisdem, vel eodem modo accipitur, ut homo vbicunque ponatur semper idem significat: sed non semper pro eodem vel eisdem, vel eodẽ modo accipitur: propter quas acceptiones diuersas aliquando propositio, in qua ponitur; est vera & aliquando falsa, vt ista est vera: homo currit: licet ista sit falsa, omnis homo currit, & tamen homo in vtraq; idem significat, sed non eodem modo accipitur in vna sicut in alia, nam in ista, homo currit; homo accipitur pro omnibus hominibus disiunctiuè: & in ista omnis homo currit: etiam accipitur pro omnibus hominibus: sed alio modo. s. copulatiuè.

Dubitatio.

TER-

A *An consequentia de coniunctis ad diuisa sit bona.* TERTIO sciendum, ꝙ circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima vtrum a cõiũctis ad diuisa valeat consequẽtia. Pro cuius declaratione supponitur primo ꝙ aliqua possunt dici coniuncta dupliciter. Vnomodo positiuè: quia coniungũtur per aliquam coniunctionem positam inter ea: vt sortes est albus & musicus. Secundo modo dicuntur coniuncta negatiuè: quia inter ipsa non ponitur aliqua copula vel cõiunctio cõiungens ea: immo vnum immediatè additur alteri per modum determinationis & determinabilis, vt dicendo, homo albus, & sic accipiuntur coniuncta in ꝓposito: ita ꝙ arguere à coniunctis ad diuisa est arguere ab antecedente, in quo ponuntur plu

B ra prædicata sine coniunctione ad consequens, in quo ponunẽ cum coniunctione, vt sic arguẽdo, sortes est homo albus: ergo sortes est homo & est albus. Secũdo supponitur, quòd ad hoc ꝙ talis consequentia sit bona, tres conditiones requiruntur. Prima, quòd non sit repugnangnantia in adiecto. i. ꝙ determinatio non sit alienans suum determinabile, neque repugnans, neq; diminuens: defectu cuius non sequitur, Adam est homo mortuus: ergo Adam est homo & est mortuus: & hoc capiendo ly mortuus, nominaliter: qđ tantum valet sicut priuatus vita. Secunda conditio, quòd talis determinatio non sit ampliatiua: defectu cuius non sequitur, chimera est ens inopinabile: ergo chimera est ens, & est inopinabile. Tertia conditio, quòd determinatio non capiatur æquiuocè in coniuncto, & diuiso: seu quòd non varietur appellatio: defectu cuius non sequitur, iste est bonus faber: ergo iste est bonus, & est faber: quia ly bonus aliter appellat in coniuncto, quàm in diuiso. Potest tamen addi quarta conditio, quòd nullus terminus sit æquiuocus: ideo non sequitur, hoc est canis latrabilis: ergo hoc est canis & est latrabile: cum prima pars consequentis sit propositio plures, quæ nõ est propositio, neq; vera, neque falsa. Potest iterum addi alia cõditio, ꝙ oportet arguere in illis, quæ sunt simpliciter, & non ꝓm accidens. Vnde coniunctum dr̃ conuenire simpliciter quando quælibet pars dicitur de subiecto: ideo non sequitur, essentia diuina est pater generans: ergo

D est pater & est generans: quia secunda pars diuisi est falsa. Sed *Dubitatio.* quæreret aliquis: vtrũ sic arguẽdo, sortes est homo albus: ergo sortes est homo & est albus, arguatur debitè à coniunctis ad diuisa. Et videtur ꝙ non; quia alterum coniunctorum dicitur de alio per accidens; puta albus de homine: ergo non bene arguitur, vt videtur dicere text. Respondetur, ꝙ aliquid dici de altero per accidens potest intelligi dupliciter. Vnomodo: quia accidentaliter prædicatur de illo; & sic albus bene conuenit homini per accidens. Aliomodo: quia non conuenit alteri, sicut determinatio conuenit determinabili: & sic dico, quòd albus non conuenit per accidens homini, sed per se: & hoc vult habere textus.

QVARTO sciendum, quòd Secunda pars. Q secũ-

E Secunda difficultas est talis: an valeat consequentia a diuisis ad coniuncta. Pro cuius solutione supponitur primo quòd aliqua prædicata possunt dici diuisa dupliciter. Vnomodo per positionem alicuius coniunctionis mediantis inter ea: vt sortes est homo & albus, & sic capiuntur hic diuisa. Aliomodo dicuntur diuisa scilicet non coniuncta per coniunctionem: vt homo albus: & sic non capiuntur hic diuisa. Supponitur secundo quòd arguere a diuisis ad coniuncta, est arguere ab antecedente in quo ponuntur plura prædicata mediante coniunctione ad consequens, in quo ponuntur sine coniunctione: vt sortes est homo & est albus: ergo est homo albus.

Cōsequentia à diuisis ad coniūcta an sit bona.

F Supponitur tertio quòd ad hoc quòd talis consequentia sit bona, tres conditiones requiruntur. Prima: quòd diuisa se habeant sicut determinatio & determinabile: ideo non sequitur, sortes est ambulans & est musicus: ergo sortes est ambulans musicus: cum consequens: sit propositio plures, quæ nec est vera neq; falsa. Secunda conditio, quòd determinatio non capiatur æquiuoce, seu ꝙ non fiat variatio appellationis: ideo non sequitur, iste canis est pater & est tuus: ergo est pater tuus: quia in antecedente ly tuus, appellat te tanquam possessorem canis: & in consequente appellat te tanquam genitum a cane. Tertia quod non fiat nugatio: vt non sequitur sortes est homo & est bipes: ergo est homo bibes: nec etiam sequitur sortes est homo & animal: ergo est homo animal. Et aduerte ꝙ tanta est nugatio dicendo. animal homo, sicut homo animal: nam si diffinitiones ponantur loco terminorum erit nugatio: ergo illi termini important nugationem. G Tertia difficultas quomodo valet consequentia ab est de tertio adiacente ad propositionem de est secundo adiacente. Respondetur ꝙ in propositionibus necessarijs non valet: ideo non sequitur Adam est homo: ergo Adam est: sed in propositionibus cōtingentibus bñ valet, seruatis tamen aliquibus conditionibus: quarum prima est ꝙ prædicatū non sit terminus ampliatiuꝰ: defectu cuius nō sequereur, Adā est mortuus: ergo Adā est: ēt non sequitur rosa cognoscitur: ergo rosa est. Secunda conditio ꝙ principalis pars prædicati non ampliet: defectu cuius non sequit̄, adā est album, quod est, vel fuit: ergo adā est. H Tertia conditio, ꝙ subiectū nō sit terminꝰ ampliatiuus: defectu cuius non sequitur mortuū est homo quod fuit: ergo mortuū est. Potest addi etiā alia cōditio scilicet ꝙ prædicatum nō sit terminus infinitus: ideo non sequitur, chimera est non alba: ergo chimera est. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Dubitatio.

Dvbitatvr primo vtrū a negatiua ad affirmatiuā subiecto manente eodem & prædicato variato pœnes finitum & infinitum, valeat consequentia. Respondetur breuiter ꝙ talis consequentia est bona aliquibus conditionibus obseruatis. Prima, ꝙ totale prædicatū infinitetur: & per hoc non sequit̄, sortes

Arti. 2.

Sco. li. 1. d. 4. q. 1. & d. 21.

A sortes non videt equũ:ergo sortes est videns non equum. Secunda conditio ꝙ non sit aliquis terminus supponens confuse tantum. defectu cuius non sequitur cuiuslibet hominis asinus non est asinus; ergo cuiuslibet hominis asinus est non asinus:antecedens est verum & consequens falsum :antecedens enim sequitur ad istam, cuiuslibet hominis omnis asinus asinus non est: quæ est vera, cum sua contradictoria sit falsa.s.ista alicuius hominis aliquis asinus est omnis asinus. Et ꝙ sequatur ad illam patet: quia sunt propositiones eiusdem qualitatis & quantitatis & de eisdem terminis similiter supponentibus: igitur vna sequitur ad aliam. Etiam non sequitur a homo non est hõ; ergo a hõ est
B non homo: cum antecedens sit verũ & consequens falsum. Et ꝙ antecedens sit verũ patet: quia bene sequitur; omnis homo hõ non est:ergo a hõ non est hõ:& añs est verũ, cum qualibet eius singularis sit vera:& etiã sua cõtradictoria est falsa. Et ꝙ sequatur patet;sunt enim propositiones eiusdẽ qualitatis de eisdem terminus,similiter omnino supponentibus:igiẽ &c. Sed quæreret aliqs vtrũ in tali consequentia oportet ponere cõstantiã subiecti in consequẽte. sicut dũt aliq sic arguendo:sortes non est lapis & sortes est: ergo sortes est non lapis. Rñdeẽ pbabiliter, ꝙ non est necesse ponere illã constantiã:qa dicit Aris. in post pdicamẽtis,ꝙ siue sortes sit siue nõ sit: necesse est ipsum languere vel non languere, iõ non vr̃ ꝙ debeat poni illa cõstantia. Sed

Dubitatio.

C contra hoc arguitur: quia tũc bene sequereẽ chimera non est alba,ergo chimera est nõ alba : sed hoc nõ qa añs est verũ & cõsequẽs falsũ:qa ad ipsũ in bona conña seqtur vna falsa:vt bñ se quiẽ chimera est nõ alba : ergo chimera est. Rñdeẽ ꝙ non seqẽ vt iã visum est. Et dico vlterius, ꝙ in ppõne affirmatiua de prędicato infinito oportet arguere sicut in negatiua: & dico ꝙ ipa ppõ de pdicato infinito habet tot cãs veritatis sicut negatiua: qa aliter arguendo a negatiua ad affirmatiuã de prædicato infinito argueret a ppõtione habente plures causas veritatis ad propõnẽ habentẽ tantum vnam causam veritatis. Et si qs dicat: si hoc esset verũ sequereẽ ꝙ duę contradictoriæ essent simul verę,patet:quia ista est vera per te chimera est non alba : & etiam
D ista est vera, nulla chimera est non alba:quæ est eius contradictoria:regula quia omnis ppõ negatiua cuius subiectum pro nullo supponit est vera. Dico, ꝙ illa regula est vera in propõnibus de pdicatis finitis, & non infinitis. Et si quis dicat,sensus quem facit ista propositio, chimera est non alba est falsus: qa sensus eius est,chimera est ens, quod non est album & illa est falsa. Rñdetur ꝙ sicut non album est vniuocũ ad omne ens, & non ens,quod nõ est album, ita etiam supponit pro eis : ideo sensus est, chimera est ens, vel non ens, quod est non album. Ex quo videtur probabiliter dici,ꝙ nomen infinitum in suo cõceptu includat cõceptum entis & non entis,& non solum entis vt aliqui dicunt.

Sco. li. 1. d. 2. q. 1.

Regula.

E DVBITATVR secundo Vtrum ab affirmatiua ad negatiuam, subiecto manēte eodem, & prædicato variato penes finitum & infinitum: valeat consequentia. Et videtur quòd non: quia non sequitur, sortes fuit non albus; ergo sortes non fuit albus: quia añs potest esse verū, consequente existente falso; nam posito casu ꝙ sortes ante heri fuerit niger, & postea alb⁹: antecedens est verum & consequens falsum. Item non sequitur, sortes erit non albus: ergo sortes non erit albus, proportionabiliter ponendo casum sicut prius. Item non sequitur sortes potest esse non albus: ergo sortes non potest esse albus. Respondetur breuiter, quòd arguendo ab affirmatiua ad negatiuam tali modo bene valet consequētia, aliquibus condōnibus

An à negatiua ad affirmatiuam subiecto eodē manēte, & p̄dicato variato, sit bona consequentia.

F obseruatis. Prima, ꝙ totum prædicatum infinitetur: ideo non sequitur, sortes videt non equum: ergo sortes non videt equum. Secunda, quòd in affirmatiua addatur ista particula, in qualibet parte temporis præsentis si sit copula præsentis: vel præteriti: si sit præteriti: vel futuri si sit futuri: vt sic arguendo, sortes in qualibet parte temporis præteriti fuit non albus: ergo sortes non fuit albus. Tertia: quòd si arguatur in modalibus debet obseruari quòd negatio ponatur post modum: vt sic arguendo, sortes potest esse non albus: ergo sortes potest non esse albus: & per hoc soluuntur instantię. Sed quæreret aliquis. Vtrū ab affirmatiua ad negatiuam prædicato manente eodem & subiecto variato penes finitum & infinitum, valeat consequentia. Respondetur breuiter, quòd bene valet consequentia, qñ prædicatū est terminus singularis. & dummō copulę addatur ista particula in qualibet parte temporis præsentis præteriti, & futuri proportionabiliter ad copulam: vt bene sequitur, non album pro qualibet parte temporis præsentis est sortes: ergo album non est sortes: quia ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis. Dicitur secundo quòd si prædicatum sit terminus communis, non valet consequentia: vt non sequitur non album in qualibet parte temporis præsentis est ens: ergo album non est ens. Etiam non sequitur in secana sunt non pisces: ergo in secana non sunt pisces. nam ibi arguitur ab affirmatiua ad negatiuam variando subiectum penes finitum & infinitum: & non variando prædicatum, cum non pisces sit subiectum. Dicitur tertio quòd a negatiua ad affirmatiuam prædicato manente eodem & subiecto variato penes finitum & infinitum non valet consequentia respectu etiam quorumcunque terminorum: ideo, non sequitur, album non est sortes: ergo non album est sortes.

G

H

DVBITATVR tertio Vtrū valeat ista consequentia, sortes est hō mortuus: ergo sortes nō est homo: & ista sortes est homo mortuus: ergo sortes est homo & est mortuus. Respondetur breuiter quòd iste terminus mortuus, potest capi dupliciter. Vnomodo nominaliter: & sic tantum valet sicut carens vita

An hæc consequētia sit bona, sortes est homo mortuus: ergo non est homo.

A vita ideſt animal aptum natum tamen recipere eam, & ſic dico quòd libet mortuum reſpectu hominis vel animalis eſt determinatio diſtrahẽs alienans vel diminuens: & ſic capit philoſophus in textu cum dicit, quòd mortuum diſtrahit de ratione hominis: immo eſt determinatio totaliter repugnans homini vel animali, ſicut cęcũ eſt determinatio repugnans lapidi: & tunc dico quòd iſta eſt vera, homo mortuus non eſt homo: quia tunc homo mortuus importat rationem impoſsibilem: modo de ratione impoſsibili nihil dicitur vere; & tunc etiam bene ſequitur, ſortes eſt homo mortuus: ergo ſortes non eſt homo: ſed non ſequitur ſortes eſt homo mortuus: ergo eſt homo & mortuus: quia tunc eſt repugnantia in adiecto. Aliomodo capitur ly mortuus particulariter veniens de morior moreris: & tantũ valet ſicut corruptus corrupta corruptum: & tunc non eſt determinatio diſtrahens; immo poteſt addi verè cum ly homo: vt communiter dicitur aliquis homo eſt mortuus Adam eſt homo mortuus: & tunc habet vim ampliandi ſicut alia participia præteriti temporis: & tunc dico quòd iſta eſt vera & conceditur, Adam eſt homo mortuus. Et dico, quòd bene ſequitur Adam eſt homo mortuus: ergo Adam eſt homo & eſt mortuus. Et ſi quis dicat, iſta eſt falſa Adam eſt homo, cum ſubiectum pro nullo ſupponat, Dico quòd eſt vera vt aliàs viſum eſt, & quomodo ad propoſitiones neceſſarias non requiritur quòd termini ſupponant pro aliquo exiſtente. Dico tamen quòd illa conſequentia non eſt formalis ſed ſolum materialis: quia ad bene arguendum à coniunctis ad diuiſa requiritur, quòd determinatio non ſit ampliatiua, vt viſum eſt. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium ſit.

Mortuus quot modis capitur.

C

CONCLVSIO reſponſalis: a negatiua ad affirmatiuã; & econtra ſubiecto manente eodem, & variato prædicato pœnes finitum, & infinitum eſt bona conſequentia: conditionibus tamen aliquibus obſeruatis: vt viſum eſt in ſecundo artic. Ad rationes. Ad primam patet ſolutio: nam totale prædicatum non infinitatur. Ad ſecundam dicitur quòd nullo homine exiſtente iſta eſt adhuc vera, homo eſt albus vel non albus, vt viſum eſt in ſecundo articulo. Dico etiam quòd non ſequitur, homo eſt non albus: ergo homo eſt. Et ſimiliter dicatur ad tertiam. Vnde propoſitionem negatiuam nihil ponere, poteſt intelligi dupliciter. Vnomodo: quia termini non ſupponant: & ſic non intelligitur hic. Aliomodo: quia ad eius veritatem ſufficit ſubiectum pro nullo ſupponere. Ad quartam dicitur, quòd illæ præmiſſæ primo & per ſe habent inferre affirmatiuã. Ad quintam patet ſolutio in ſecundo articulo.

Artic. 3.

D

HIs vero determinatis perſpiciendum eſt quemadmodum ſeſe habeant affirmationes &c.

E ISTE EST secundus tractatus huius libri, in quo determinat de oppositionibus & consequentijs propositionum modalium. Et diuiditur in tria capitula. In primo determinat de oppositione propositionũ modalium mouendo talem dubitationem: Vtrum ad habendam contradictionem in modalibus negatio sit ferenda ad verbum, vel ad modum. Et primo arguit, quòd ad verbum: quia in illis de inesse sumitur contradictio ponendo negationem ad verbum: ergo similiter in modalibus. Antecedens probat exẽplariter primo in illis de est secundo adiacente: quia negatio istius hõ est, est ista, hõ non est, vel non est homo. Secundo probat in illis de est, tertio adiacente: quia negatio istius, est homo albus: est ista, non est alb⁹ homo, & non ista, est non albus hõ. Deinde probat in alijs propositionibus de verbo adiectiuo, quia negatio istius ambulat homo, est ista, non ambulat homo, & non ista; ambulat nõ homo. Ex quibus concludit philosophus, quòd si sit simile in illis de inesse & modalibus, negatio istius possibile est esse, erit ista, possibile est non esse, & non ista, non possibile est esse. In oppositum arguit, quia si contradictio in modalibus esset sumenda ponendo negationem ad verbum, & non ad modum sequeretur quòd cõtradictoria essent simul vera; consequẽs est impossibile. Consequentiã probat; quia idem est possibile esse & possibile nõ esse, vt omne quod possibile est esse vel ambulare possibile est non esse, vel non ambulare. Consequenter soluit hanc dubitationem, dicens, quòd negatio istius, possibile est esse: est ista, non possibile est esse, & similiter dicatur in alijs modis, ita quòd ad dandum contradictionem in modalibus saltem eiusdem modi negatio est ferẽda ad modum. Quod probat primo tali ratione, sicut se habent esse & non esse in illis de inesse, ita se habet modus in modalibus, sed in illis de inesse sumitur cõtradictio ponendo negationem ad esse, ita in modalibus sumitur contradictio ponendo negationem ad modum. Maiorẽ probat, quia sicut esse & non esse in illis de inesse sunt appositiones hoc est copulæ, & subiectum & prædicatum sunt res subiectæ, id est sunt illa inter quæ copula copulat; sic in modalibus esse & non esse sunt subiecta, id est determinabilia; & modi, scilicet contingens possibile impossibile, & necesse sunt appositiones, hoc est sunt determinationes verborum illorum. Et sicut in illis de inesse, ex parte esse, vel non esse sumitur veritas, sic in modalibus ex parte modorum sumitur veritas, & contradictio, vt istius sortem possibile est esse, negatio est ista, sortem non possibile est esse, & proportionabiliter dicatur de alijs.

Quo habetur contradictio in modalibus.

F

G

H

Consequentiæ vero secundum ordinem fiunt ita à ponentibus: illi enim, quę est, possibile est esse.

IN ISTO secundo capitulo de-

De cõsequẽtijs, et æqpollentijs ppõnũ modulium.

A lo determinat philoſophus de æquipollentijs, & conſequentijs propoſitionum modalium. Et primo ſecundum opinionem antiquorum, dicens quòd antiqui ordinauerũt propoſitiones modales in primo rotulo ſecundum exigentiam huius dictionis Amabimus, & in ſecundo ſecundum exigentiam huius dictionis Edentuli. Deinde determinat ſecundum eius opinionẽ, dicens, quòd propoſitiones de poſsibili & contingenti ęquipollent propoſitionibus de impoſſibili modo vnius affirmato & alterius negato, vt iſtæ duæ æquipollent, ſortem impoſsibile eſt eſſe, & ſortem non poſsibile eſt eſſe. Similiter iſtæ, ſortẽ poſſibile eſt eſſe, & ſortem non impoſsibile eſt eſſe; ita ꝙ vult ordinare propoſitiones modales de

B primo rotulo ſecundum exigentiam huius dictionis Amabim⁹, & propoſitines de ſecundo ſecundum exigentiã huius dictionis Edentuli. Ex quo ſequitur, quòd antiqui male orpinauerunt propoſitiones de poſsibili & neceſſario in primo & ſecundo rotulis, quia illæ de neceſſario ſic ab ipſis ordinatæ non æquipollent illis de poſſibili in illis duabus primis lineis; vt iſta, non neceſſe eſt eſſe in prima linea, non æquipollet iſti, poſsibile eſt eſſe; nec iſta, non neceſſe eſt non eſſe; non æquipollet iſti, poſſibile eſt non eſſe in ſecunda linea. Quod probat tribus rationibus. Prima, iſtæ ſunt ſimul veræ neceſſe non eſſe, & non neceſſe eſſe; & ſequuntur adinuicem cum poſsint dici ſubalternæ; cum ergo poſſibile eſſe in prima linea & neceſſe nõ eſſe, de tertia linea contradicant: ſequiť, ꝙ iſtæ non æquipollent nec ſunt in eadem linea, poſsibile eſſe, & non neceſſe eſſe; & per conſequens male ponuntur in prima linea. Secunda rõ; neceſſe & impoſsibile opponuntur contrariè, ergo æquipollent ponendo negationẽ ad dictum, & poſtponendo modo, ſicut illæ de ineſſe poſtponendo negationem ſigno vniuerſali æquipollent; ergo ſi in primo ordine negetur impoſſibile, & affirmetur eius dictum, ẽt negabitur neceſſe, & cum hoc eius dictum. Tertia ratio, ſi ſic iſtæ cõ tradicerent, neceſſe non eſſe de tertia linea, & non neceſſe eſſe de prima, quod eſt falſum, quia tunc duæ contradictoriæ ſequerentur ſeinuicem, quod eſt impoſsibile. Conſequentiam probat, quia bene ſequiť, neceſſe eſſe; ergo poſſibile eſſe; ſi ergo ſequatur poſſibile eſſe; ergo non neceſſe eſſe: ergo de primo ad vltimũ ſequeretur neceſſe eſſe; ergo non neceſſe eſſe, quod eſt falſum. Ex quibus ſequiť, ꝙ antiqui male ordinauerunt propõnes de poſsibili & neceſſe in primo & ſecundo rotulis.

C

D

An antiq bene ordinauerint ppõnes ĩ primo & ſecundo rotulis.

Dubitabit autem aliquis, ſi illud, quod eſt neceſſarium eſſe poſsibile ſequitur &c.

Vtrũ ad neceſſe eẽ ſequatur poſsibile eſſe.

In hoc capitulo philoſophus ſoluit vnam dubitationẽ, vtrum ad neceſſe eſſe ſequatur poſsibile eſſe. Et arguitur primo ꝙ ſic: quia ſi ad neceſſe eſſe non ſequatur poſsibile eſſe, tũc oppoſitum cõſequentis, ſ. nõ poſsi-

E possibile esse stabit cum necesse esse: quod est falsum, cũ sit contrarium antecedentis. Deinde arguit ad partem negatiuam: illud quod potest esse potest non esse. Si ergo ad necesse esse sequatur possibile esse, & ad possibile esse sequatur possibile nõ esse: sequitur de primo ad vltimum ad necesse esse possibile non esse; & per consequens nõ necesse esse; quare vnum contradictoriorum sequitur ad reliquum. Soluit dictam dubitationem; dicens, ꝙ nõ omne possibile hoc est non omnis potentia valet ad opposita: sed sunt aliquæ potentiæ, quæ non sunt ad opposita: Ideo ponit vnam diuisionem potentiarum. s. ꝙ q̃dã sunt rationales: & quædam irrationales. Rationales, vt potentiæ humanæ: & illæ possunt

F ad oppositũ. Irrationales sunt duplices, quædam sunt semper in actu: vt ignis semper est in actu calefaciendi: & illæ non possunt ad opposita. Aliæ sunt, quæ quandoq; sunt in actu, & quandoq; in potentia, & tales possunt in opposita; sicut sunt potẽtię animalium aliorum ab homine. Ex quo soluit dubitationem; dicens, ꝙ ly possibile capitur dupliciter. Vnomodo largè pro omni illo, quod non implicat contradictionem esse. Aliomodo strictè, pro illo, quod potest esse & non esse. Vnde possibile primo modo est magis commune quam ly necesse esse; ideo hoc modo ad necesse esse sequitur possibile: sed non econtra. Etiam nõ sequitur possibile secundomodo captum. Ex quo infert aliam diuisionẽ: dicens, quòd entium quædam

G sunt quæ semper sunt in actu: vt deus & intelligentiæ. Quædam quæ quandoq; sunt in actu & quandoq; in potentia: sicut substantiæ corruptibiles: & in illis potentia naturaliter prior est actu, & actus posterior via generationis: licet sit prior via perfectionis: ideo actus simpliciter præcedit potentiam. Alia sunt entia quę nunquam sunt in actu perfecto seu inesse permanenti, sicut est motus.

An pro contradictione modalium negatio ponenda sit admodum.

QVAERITVR Vtrum ad habendum contradictionem in modalibus necesse sit ferre negationem ad modum. Et arguitur primo ꝙ non: istæ sunt contradictoriæ, sortem possibile est currere, sortem possibile est nõ currere: & tamẽ negatio in nulla fertur ad modum: igitur. Maior probatur: quia sunt singularis affirmatiua, & singularis negatiua similium subiectorum & prædicatorum: ergo contradicunt adinuicem. Secundo sic arguitur: Sicut est in illis de inesse, ita est in modalibus, sed ad dandum contradictionem in illis de inesse negatio ferenda est ad verbum: ergo etiam in modalibus. Tertio arguitur sic: Istæ contradicunt adinuicem, sortes necessario est currens, sortes possibiliter non est currens; & tamen in neutra earum negatio fertur ad modum: igitur. Quarto sic arguitur: Istæ non sunt contradictoriæ, sortes est de necessitate currens, sortes est non de necessitate currens: & tamen negatio fertur ad modum: igitur H

A igitur ad habendum contradictionem in modalibus non est necesse negationem ferri ad modum: minor & consequentia notæ sunt. Maior patet: quia ambę sunt affirmatiuæ, & possunt simul esse taliç, posito casu ꝙ sortes non sit. Quinto sic arguitur: Istę non sunt cõtradictorię, ens non possibiliter est deus, ens possibiliter est deus; cum sint simul veræ: & tamen negatio fertur ad modum: igitur. In oppositum est Aristoteles in textu. In quæstione sicut in ceteris erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Artic. 1. PRIMO sciendum; quòd pro declaratione quæstionis supponitur primo ꝙ propositio cathegorica est duplex. s. modalis & de inesse. Modalis est cuius copula ē modificata aliquo istorũ modorũ. s. possibile, & impossibile &c. Sed propõ de inesse est illa cuius copula nõ est modificata aliquo istorũ modorũ prædicatorum: vt sortes est albus. Et dicitur de inesse seu de simplici inhęrentia, quia prędicatũ denotatur inesse simpliciter subiecto: vel quia copula non est modificata: vt homo est albus, denotatur prędicatum simpliciter inesse subiecto: sed cum dico hominem possibile est esse albũ, denotatur albũ possibiliter inesse homini. Supponitur secundo, quòd isti modi, scilicet possibile impossibile contingens & necesse possunt capi dupliciter. Vnomodo secundę intentionaliter, prout dicunt possibilitatem contingentiã vel impossibilitatem, vel necessitatem propositionis: & sic accipiuntur in modali composita vt dicendo, sortem currere est possibile: ibi denotatur ꝙ talis propositio est possibilis. Aliomodo capiuntur primę intentionaliter, & hoc dupliciter. Vnomodo categorematice, prout dicunt possibilitatem, contingentiã, impossibilitatem aut necessitatem entis: & isto modo non faciunt propositionem modalem: sed sunt differentiæ entis. Alimodo capiuntur syncategorematice, vt sunt propria signa solum denotantia possibilitatem aut necessitatem vnionis prædicati cum subiecto: & isto modo faciunt propositionem modalem. Sed restat vna difficultas quid sit copula in propositionibus modalibus. Respondetur quòd duplex est modus dicendi; vnus dicit quòd aggregatum ex verbo & modo est principalis copula; & quòd modus est pars copulæ; ita quòd si modus sit nominalis aggregatum ex modo & hoc verbo est & verbo infinitiui modi, est copula. Si vero modus sit aduerbialis, aggregatum ex modo & isto verbo est, est copula. Et dicit iste modus, ꝙ aliquę sunt propositiones cõtradictoriæ quæ non sunt de synonymis copulis. Alius est modus magis probabilis, qui tenet quòd sicut signum vniuersale, vel particulare additum subiecto, vel prędicato non est pars subiecti, sed determinatio eius: sic in modalibus diuisis modus est determinatio copulæ se tenens ad copulam; sicut huiusmodi syncategoremata omnis, nullus ad subiectum; & quòd non sunt partes copulæ, sed solum determina-

Margin notes: B; C; D; *Propõ categorica quotupliciter.*; *Dubitatio.*

B minationes earum. Et sic copula in modalibus quando modus tenetur nominaliter, est aggregatum ex isto verbo est & verbo infinitiui modi, & hoc si modus sumatur in concreto. Sed si modus teneatur aduerbialiter, vel modus nominaliter in abstracto, tunc istud verbum est, est copula; & sic secundum istum modum omnes propositiones contradictoriæ & æquipollentes adinuicem habēt copulas synonymas.

An ppō modalis, & ppō de inesse distinguantur.

SECVNDO sciendum, quod circa textum incidūt aliquæ difficultates. Primo: an propositio modalis, & propositio de inesse distinguantur specie. Ad quam potest probabiliter respōderi quod sic: quia propositiones modales & de inesse magis differunt quàm affirmatio, & negatio, sed affirmatio & negatio differunt specie; igitur propositio modalis, & propositio de inesse differunt specie.

F

Dubitatio.

Secunda difficultas; vtrum propositiones modales diuisæ in eadem linea positæ æquipolleant. Et arguitur quòd nō: quia istæ propositiones, sortem impoßibile est esse, & sortem necesse est non esse, ponuntur in eadem linea: & tamen non æquipollent: quia vna est affirmatiua & alia negatiua. Nam illa de impoßibili est affirmatiua, cum in ipsa nulla ponatur negatio. Secundo sic: Istæ non æquipollent, sortes contingenter nō est currens, & sortes non necessario est currens: cum ad istam, sortes contingenter non est currens, sequitur ista, sortes contingenter est currens: quæ non sequitur ad illam de necessario: & tamen sunt in eadem linea: igitur. Tertiò sic: Istæ non æquipollent omne ens non poßibiliter non est ens: & ens necessario est ens: ex quo vna est vera, & altera falsa; & tamen sunt in eadem linea, puta in quarta: igitur. Ad hoc respondetur, quod propositiones modales diuisæ de diuersis modis in eadem linea dummodo sint similium subiectorum & prædicatorum & obseruentur proprietates logicales requisitæ ad æquipollentias: æquipollent. Vnde modales diuisæ de diuersis modis in eadem linea ordinatæ debent esse similium qualitatū & quantitatum, similium subiectorum & prædicatorum similiter se habentium quo ad proprietates logicales terminorū.

G

Hoc supposito respondetur ad rationes. Ad primam negatur minor, & ad probationem negatur, quòd illa de impoßibili sit affirmatiua: & etiam negatur, quòd negatio non addatur verbo: quia impoßibile, est modus negatiuus includens negationem. Ad secundum distinguitur maior: vel capiendo ly contingens specialiter; vt disperate se habet ad necessarium ad quod bene sequitur contingens non esse, & tale ponitur in lineis: aut capiendo contingens generaliter, vt se extendit ad omne illud, quòd non est impoßibile, & tale non ponitur in lineis; & propositio in qua ponitur tale contingens, non conuertitur in oppositam qualitatem. Ad tertiam dicitur concedendo totum argumentum: quia titulus quæstionis intelligitur; dummodo termi-

H

A termini eodem modo supponãt in vna sicut in altera.

TERTIO sciendum, quòd licet sint plures alij modi facientes propositionem modalem, quàm isti quatuor, possibile, impossibile, contingens & necesse: cuiusmodi sunt verum falsum & scitum: tamen communiter determinatur solum de illis quatuor; quia inter omnes illos quatuor modos per præpositionem negationis aut postpositionem: vel per præpositionem & postpositionem simul fiunt oppositiones & æquipollentiæ: nõ autem secundum alios modos. *Propõmo dalis cur dicta.* Et aduerte quòd propositio modalis non dicitur ideo modalis, eo quòd à parte subiecti vel prędicati, vel copulæ ponatur modus: quia tunc istæ essent modales, sortes albus currit, sortes B currit velociter, sortes heri fuit: quod est falsum: sed dicitur modalis: quia à parte copulæ ponitur modus determinans verbum gratia compositionis copulæ & actus complexi: sicut sunt isti modi possibile, impossibile. Ex quo sequitur, quòd illi qui dicunt, quòd propositio modalis dicitur ideo modalis: quia à parte copulæ ponitur modus verificabilis de tota propositione inquantum propositio, non bene dicunt: quia tunc ista non esset modalis, sortem possibile est currere: quia ille modus possibile, qui ibi ponitur: non est verificabilis de tota propositione: quia possibile qui verificatur de tota propositione, capitur secundæ intentionaliter & non capitur primæ intentionaliter: quemadmodum capitur in ista, sortem possibile est currere. Ideo di- C xerunt aliqui, quòd modalis dicitur; ideo modalis: quia à parte copulæ ponitur modus inclusus in diffinitione modi verificabilis de tota propositione inquantum propositio. Vnde possibile primæ intentionaliter captum includitur in diffinitione de possibili secundæ intentionaliter capto, qui verificabilis est de tota propositione. Nam possibile secundæ intentionaliter captum est propositio sic se habens quòd qualitercunq; per ipsam significatur esse possibile est ita esse: ecce ibi quo in ista diffinitione includitur possibile primæ intentionaliter captum: & debet intelligi dummodo illi modi habeant proportionabilitatem adinuicem. Et per hoc remouetur qualitercunq;, qui ponitur in diffinitione de possibili. Sed restat vna D difficultas vtrum ista sortes potest esse sit modalis vel de inesse. *Dubitatio.* Respondetur breuiter, quòd talis in propria eius significatione est de inesse, & non modalis: quia eius copula est merè simplex: vt patet resoluendo: resoluitur enim in istam, sortes est potens esse: ibi ly est, est copula: & potens esse, est prædicatum. Ex quo sequitur quòd in aliqua propositione ponitur iste modus possibile vel potest, quæ non est modalis, neque diuisa, neque composita; vt patet de ista sortes est possibilis: & de ista, sortes est potens esse. Et si dicatur ista propositio, sortes potest esse, communiter conceditur modalis. Dico quòd quando conceditur modalis capitur

E capitur loco istius, sortem possibile est esse: & non in propria eius significatione.

Q V A R T O sciendum, quòd diuisio, qua diuiditur propositio modalis in compositam & diuisam, non est diuisio generis in species, sed æquiuoci in æquiuocata: quia propositio modalis composita non est propositio modalis: cum in ipsa sit copula simplex: ideo ipsa est simpliciter de inesse. Et aduerte ꝙ inter modalem compositam & diuisam multiplex solet assignari differentia. Prima, in modalibus compositis hoc verbum est vel aliquod verbum sibi ęquiualens sine aliquo modo determinante ipsam est copula principalis: vt in ista animal esse hominem est possibile: ly est, est copula principalis, sed in diuisis hoc verbum est, vel hoc aggregatum est esse, determinatū aliquo modo est copula: vt iā superius visum est. Secunda differentia: in modalibus compositis modus est subiectum, vel prædicatum, in diuisis vero modus est determinatio copulæ. Tertia differentia: quia in modalibus compositis vnum extremorum sumit materialiter, vel saltem principalior pars extremi; in diuisis vero non. Vnde quando dicitur, sortem currere est possibile, totum istud extremum, sortem currere tenetur materialiter pro ista propositione sortes currit. Quarta differentia: modi in compositis nō tenētur ampliatiuè, sed secundę intentionaliter, & categorematicè: in diuisis vero ampliatiuè tenetur & syncategorematicè, & primæ intentionaliter. Ex

Differentia inter ꝓpōnem modalem cōpositā, & diuisam.

F

omnibus istis sequitur, quòd secundū modales compositas nō debent fieri rotulæ, neque æquipollent adinuicem saltem secundum propositionem & postpositionem negationis ad modum: licet bene adinuicem sequātur ratione aliquarum regularum logicalium. Quarum prima est: si aliqua propositio est possibilis, ipsa non est impossibilis: & econtra: quia possibile & impossibile sunt adinuicem disparata: ideo bene sequitur sortem currere est possibile: ergo sortem currere non est impossibile. Secunda regula: si aliqua propositio est possibilis, sua cōtradictoria si sit non est necessaria: ideo bene sequitur, sortem currere est possibile: ergo sortem non currere non est necesse. Tertia regula: si aliqua propositio est necessaria, sua contradictoria est impossibilis: ideo bene sequitur, sortem esse aīal est necesse: ergo sortem non esse animal est impossibile. Quarta regula: si aliqua propositio est impossibilis, sua contradictoria si sit est necessaria: ideo bene sequitur sortem esse asinum est impossibile: ergo sortē non esse asinum est necesse. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum. G H

D V B I T A T V R primo qualiter accipienda sit oppositio in modalibus propositionib⁹. Pro cuius solutione ponūtur aliquæ regulæ: Quarum prima est: ꝑpositiones modales diuisæ de subiectis singularibus & modis contrariis, obseruatis alijs conditionibus ad oppositionem cōtrariam contrariantur saltem secundum legem: quia omnes ꝑpositio-

Art. 2.

Q̄uo accipitur oppō in modalibus.

A positiones vtroq; termino participantes oppositæ quæ non opponuntur subcontrariè, neque contradictoriè, nec subalternæ opponuntur contrariè, sed tales sunt huiusmodi: igitur. Minor patet: quia possunt simul esse falsæ: igitur non opponuntur nec contradictoriè nec subcontrariè. Antecedens patet de istis sortem imposibile est currere, sortem necesse est currere. Et siquis dicat, huiusmodi propositiones sunt singulares: igitur nō opponuntur contrariè. Ad hoc respondetur, quòd licet sint singulares ex pte subiecti, sunt tamen vniuersales ex parte modi. Secunda regula: propositiones modales diuisæ de subiectis singularibus & de modis contradictoriis, obseruatis conditionibus requisitis ad oppōnē contradictoriam, sunt contradictoriæ. Et de modis subcontrarijs obseruatis conditionibus ad oppositionem subcontrariam, sunt subcontrariæ, & de modis subalternis subalternæ. Et potest hęc regula probari sicut prima. Tertia regula, propositiones modales diuisæ habentes subiecta communia diuersæ qualitatis, & quantitatis tam ex parte subiecti, quàm modi, obseruatis cōditionibus ad oppositionem cōtradictoriam, siue vna sit vniuersalis tam ex parte subiecti q̄ modi: & alia particularis ex pte vtriusque: siue vna sit vniuersalis ex parte subiecti, & particularis ex parte modi, & talia contradictoriè se habeant sunt contradictoriæ gratiæ formæ: quia non possunt simul esse veræ, neq; falsæ. Quarta regula, propositiones modales diuisæ de subiectis cōmunibus de modis contrarijs, obseruatis conditionibus requisitis ad contrariā oppōnem sunt contrariæ &c. C

Et aduerte, quòd ad dandū contradictionem in modalibus diuisis de similibus modis oportet negationem ferri ad modū, licet non oporteat in alijs de diuersis modis: positio tamen negationis ad modum nō sufficit, sed requiruntur conditiones ad contradictorias. Quinta regula & vltima: propositiones modales diuisæ vniuersales ex parte subiecti & particulares ex parte modi: similiter particulares vel indefinitæ ex parte subiecti, & vniuersales ex parte modi non opponuntur gratia formæ: quia tales sunt aliquando simul veræ & aliquando simul falsæ. Ex omnibus patet, quòd propōnes modales diuisæ à tertia & quarta lineis, obseruatis conditionibus ad oppositionem contrariā sunt contrariæ. Et de prima & secunda lineis sunt subcontrariæ: & de prima & tertia lineis contradictoriæ: similiter de secunda etiam quarta: de prima & quarta subalternæ: similiter de secunda & tertia. D

An necessariū, & impoßibile ăplient ad quodlibet tps.

DVBITATVR secundo; Vtrum isti modi necessarium & imposibile amplient ad quodlibet tempus: & posibile & contingens solum ad præsens & futurum. Pro solutione supponitur, q sicut signa vniuersalia videlicet omnis & nullus quando adduntur subiectis vel prædicatis, denotant ipsa accipi pro omnibus suis suppositis sibi conuenientibus pro tempore verbi; dūmodo aliunde non impediantur, ita quòd distribuunt termi-

nos

E nos quibus adduntur & faciunt eos ſtare vniuerſaliter: ita etiã iſti modi neceſſe & impoſsibile ſe habent circa copulam diſtribuendo ipſam pro quolibet tẽpore importato per eam: faciunt enim copulam cui adduntur, accipi vniuerſaliter ꝓ quolibet tempore importato, vel connotato per ipſam copulam. Et ſicut quoddam eſt ſignum particulare non diſtribuens terminum cui additur, ſed facit ipſum teneri pro ſuis ſuppoſitis diſiunctiuè, ſic iſti modi poſsibile, & contingens ſe habent circa copulam quo ad tempus importatum per ipſam: ita quòd denotant copulam cui adduntur, accipi pro omni tempore importato, vel connotato per ipſam diſiunctiuè; ita

F quòd quãdo dicitur ſortem poſſibile eſt currere, ly poſsibile denotat ly eſt accipi pro quolibet tẽpore importato per ly eſt. ſ. ꝓ tempore præſenti diſiunctiuè. Supponitur vlterius, quòd iſti modi poſsibile impoſsibile contingens & neceſſe ampliant terminos: puta ſubiectum & prædicatum ad æquales differẽtias temporum, aliàs enim propoſitiones conſtitutę ex ipſis non opponerentur, neque æquipollerent. Et per hoc patet ſolutio ad dubium. Sed reſtat adhuc vna difficultas, vtrum iſtæ propoſitiones ſint affirmatiuæ, vel negatiuæ, ſortẽ poſsibile eſt non eſſe, ſortem poſsibile eſt nõ currere. Et arguitur primo, ꝙ ſint affirmatiuæ, quia contradictoriæ earum ſunt negatiuæ; vnde cõtradictoria primæ eſt iſta, ſortem non poſsibile eſt non eſſe: quæ eſt negatiua, cum in ipſa ponatur negatio.

Poſsibile, impoſsibile, contingens, etc. quo ampliẽt terminos.

Dubiũ.

G Secundo ſic; omnis propoſitio in qua copula vel principalis pars copulæ non negatur non eſt negatiua: iſta eſt huiuſmodi, quod patet, quia copula eſt totum hoc poſsibile eſt eſſe: & principalis pars copulæ eſt ly eſt verbum pręſentis temporis: igitur non ſunt negatiuæ. In oppoſitum arguitur, quia ad veritatem iſtius, ſortem poſsibile eſt non eſſe, ſufficit ſubiectum ꝓ nullo ſupponere: igitur ipſa eſt negatiua. Antecedens probatur quia iſta eſt vera, chimerã poſsibile eſt non eſſe: cum ſua contradictoria ſit falſa. ſ. omnẽ chimerã neceſſe eſt eſſe: & tñ ſi ipſa eſſet affirmatiua ipſa eſſet falſa; cum ſubiectũ poſsit ꝓ nullo ſupponere. Secundo ſic; Contradictoria iſtius, ſortem poſſibile eſt non eſſe, eſt affirmatiua: vt patet; quia ſua contradictoria eſt iſta, ſortem neceſſe eſt eſſe, quæ eſt affirmatiua. H Item æquipollet negatiuæ; ergo ipſa eſt negatiua. Antecedens probatur, quia ipſa æquipollet huic, ſortem non neceſſe eſt eſſe, quæ eſt negatiua; igitur talis eſt negatiua. Ideo breuiter reſpondetur, ꝙ tales propoſitiones ſunt ſimpliciter negatiuę, & ad rationes prius factas. Ad primam negatur quòd iſta ſit negatiua ſortem non poſsibile eſt non eſſe, ſed eſt ſimpliciter affirmatiua, cum in ipſa ponantur duæ negationes cadentes ſupra eandem copulam. Ad ſecundam negatur, quòd copula ſit totum hoc poſsibile eſt eſſe, negatur etiam, quòd ly eſt ſit pars principalis copulæ, ſed tota ce-

ta ce-

A ta copula est ly est esse, & principalis pars est infinitiuus.

Quo ordinatur ꝓpones de contingẽti cum alijs.

DVBITATVR tertio, Vtrum propositiones de contingenti debeant ordinari cum alijs propositionibus aliorum modorum secundum æquipollentias. Pro cuius solutione supponitur, quòd contingens potest capi dupliciter. Vnomodo large, vt conuertitur cum possibili; puta pro illo quod non est impossibile, & sic propositiones de contingenti non ordinantur cum alijs secundum æquipollentias, & propositiones de tali contingenti non conuertuntur in oppositam qualitatẽ. Aliomodo capitur strictè pro illo quod non est impossibile, neq; necessarium, & tunc ꝓpōnes de tali contingenti bene ordinantur cum alijs secundum B æquipollẽtias, & propositiones de tali contingenti conuertunt in oppositam qualitatem, vt sortes contingenter currit, si sit de cōtingenti specialiter capto tũc conuertitur in istam, sortes contingenter non currit. Et aduerte, quòd ad conuertendum tales propositiones in oppositã qualitatem, nunquam oportet ponere negationem ad modũ. Et siquis quærat vlterius. Vtrũ propositiones de contingenti specialiter capto ordinentur ad inuicem secundum oppositionem, vel etiam cum alijs. Vnde aduerte, quòd dicunt aliqui, quòd propositiones de contingenti specialiter capto sunt hypoteticæ, quia inferunt hypoteticas & æquipollent hypoteticis, vt ista sortes contingenter currit, æquipollet isti sortes possibiliter currit, & sortes possibiliter non currit, vel isti sortes C non necessario currit, & sortes non impossibiliter currit. Et sic in ipsis sumitur oppositio contradictoria, sicut in alijs hypoteticis. Alij dicunt, & magis probabiliter, quòd sunt categoricæ, & est verum, & dicunt quòd propositiones de contingenti specialiter capto quibus conueniunt conditiones requisitæ ad oppositionem contradictoriam sunt contradictoriæ, ad contrariã contrariæ: ad subcontrariã subcontrariæ, ad subalternam subalternæ. Et diligenter aduertendum, quòd cum dicitur, quòd propositiones de contingenti specialiter capto sunt contrariæ, vel subcōtrariæ, debet accipi oppositio cō traria & subcontraria largè, vt se extendit ad oppositionem cō trariam secundum modum ẽnũ D ciandi, & subcontrariam ſm modum enunciandi, & non secundũ legem; quia duæ contrariæ de cōtingenti specialiter capto sunt aliqñ simul veræ, vt omnis deus non contingenter non est deus, & oĩs deus non contingenter est deus, & aliqñ simul falsæ vt omnis homo non contingenter non est currens, & oĩs homo non contingenter est currens. De subcõtrarijs patet: nam istæ sunt simul falsæ, deus cōtingenter est deus, & deus cō tingenter nõ est deus, & aliquæ simul veræ, vt homo contingenter est currens, homo contingenter non est currens. Et aduerte, quòd omnis propositio de contingenti specialiter capto, in qua negatio nõ ponitur ad contingens, æquiualet vni hypoteticæ copulatiuæ, cuius

prima

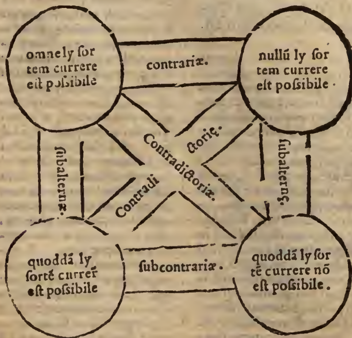
E prima pars est affirmatiua de possibili,& secūda negatiua, in qua possibile non negatur: vt ista,sortes contingenter currit: æquiualet illi,sortes possibiliter currit, & sortes possibiliter non currit. Vel(vt dicunt aliqui)æquiualet copulatiuæ,cuius prima pars est negatiua de necessario,& secūda negatiua de possibili,vt prædicta æquiualet isti, sortes non necessario currit, & sortes nō impossibiliter currit. Sed si negatio ponatur ad contingens,tunc æquiualet disiunctiuæ compositæ ex partibus cō tradicentibus parribus copulatiuæ: vt sortes non contingenter currit: æquiualet isti, sortes impossibiliter currit, vel sortes necessario currit. Sed pro quantitate modalium diuisarum supponitur ꝙ tripliciter potest

F attendi.s.ex parte subiecti: & sic accipiatur sicut in illis de inesse. Secundo ex partetmodi, & sic illæ de istis modis necesse,& impossibile sunt vniuersaler: & illæ de possibili & contingenti sunt particulares. Tertio potest attendi ex parte vtriusque. Sed de quantitate modalium compositarum, Respondetur quòd debet addi signum sicut in illis de inesse, & attendi eodem modo quantitas. Et aduerte, quòd

G talia signa debent accipi in neutro genere cum ista particula ly. Aduerte vlterius, quòd omnis modalis composita est indefinita,nisi ponatur signū in neutro genere, quia tunc illa posset distingui: vnde ista,sortem currere est possibile,est indefinita: quia sensus eius est: talis propositio sortes currit est possibilis. Et si debeat esse vniuersalis,debeo dicere, omne ly sortem currere est possibile, & est sensus, omnis talis ꝓpositio sortes currit est possibilis: & proportionabiliter dicatur de aliis, vt omnem hominem currere est possibile,est indefinita. Et siquis dicat,ibi ponitur signū vniuersale: ergo est vniuersalis. Respondetur negando consequentiam: quia tale signum accipi-

H tur materialiter & non vniuersaliter seu significatiuè. Aduerte,ꝙ ad hoc ꝙ aliqua propositio modalis sit composita requiritur, ꝙ copula non modificetur: ideo ista non est modalis composita,deum esse deum,possibile est esse necessarium. Et hæc de secundo arti. Quantum ad tertium sit.

A C

B D

Arti. 3. CONCLVSIO responsalis: Ad dandum contradictionẽ in modalibus de eodem modo, oportet ponere negationem ad modum: seruatis tamen alijs cõditionibus requisitis ad contradictorias. Ad rationes ante oppositum. Ad primam negatũ maior: & ad probationem dr̃, quòd licet in illis de inesse singularis affirmatiua, & singularis negatiua similium subiectorum contradicant: non tamen oportet in modalibus: quia hoc non sufficit. Ad secundam patet solutio. Ad tertiam conceditur totum argumentum: nec hoc est contra dicta: quia conclusio intelligitur in modalibus de similibus modis: non sic autem est in prædictis igitur. Ad quartam conceditur totum argumentum: non enim sufficit, dato quòd requiratur, sed oportet quòd negatio feratur ad totum aggregatum ex verbo, & modo. Ad quintam negatur consequentia: non enim obseruantur aliæ conditiones requisitæ ad oppositionem contradictoriam: quia ly ens, in neutro distribuitur, quòd tamen requiritur ad dandas contradictorias.

Secunda pars. R Verũ

E Vtrum autem cōtraria est affirmatio negationi,& oratio orationi, quæ dicit quoniam omnis homo iustus est.

ISTE est tertius & vltimus tracta. huius libri cōtinens vnicum capitulum,in quo mouet talem quæstionem. Vtrum propositioni affirmatiuæ contrarietur propō de modo enunciandi cōtrario, aut propositio affirmatiua de prædicato cōtrario: vt vtrum huic propositioni, omnis hō est iustus cōtrarietur ista,nullus homo est iustus:aut ista,omnis homo est iniustus. Respondet,ꝙ postquam illa,quę sunt in voce,sequuntur illa quæ sunt in anima: ideo si opiniones.i. propositiones mentales cōtrarientur mentalibus de modo enunciandi, vel de extremis contra-
F rijs:ita etiam & vocales: sed mē tales contrariantur mentalibus de modo enunciandi; quod probat octo rationibus. Prima: opiniones contrariæ nō possunt simul esse veræ, sed opiniones de extremis contrarijs possunt simul esse veræ:vt istę bonum est bonum,malum est malum: igitē non sunt contrariæ. Secunda ratio: huic propositioni, bonum est bonum,contrariatur bonum non est bonum: ergo nulla alia sibi contrariatur:quia vni tantū vnum cōtrariatur. Tertia ratio: propositiones in quibus primo est veritas & falsitas, maximè contrariantur: sed sic est de illis quæ sunt de contrarijs modis enunciandi & nō de alijs: igitē. Quarta rō:propōni ſm se veræ opponitur propō ſm se falsa, & non ſm accñs: sed illa,bonū est bonum est ſm se vera:& illa bonum nō est bonum ſm se falsa:
G igitur opponitur primæ, & non illa bonum est malum, quæ est secūdum accñs falsa. Quinta rō: opiniones cōtrariæ debent plurimum distare:sed opiniones de cōtrarijs modis enunciandi magis distant quàm illæ, quæ sunt de extremis contrarijs: igr. Sexta rō opinioni veræ, & simplici contrariatur opinio falsa & simplex, sed ista propositio bonum est bonum, est vera & simplex, ergo sibi contrariatur ista bonum non est bonum: & non ista,bonum est malum,quæ implicat aliam, & non econtra. Septima ratio: contrarietas debet vniformiter sumi in omnibus oppositionibus: sed pœnes contrarietatem extremorū non potest vniformiter sumi, cum multa sint extrema, quæ nō ha
H bent contraria. Octaua ratio: sicut se habet ista, bonum est bonum, ad istam nō bonum est bonum: ita ista bonum non est bonum, ad illam non bonum, non est bonum:ergo per locum à transmutata proportione, sicut se habent istæ duæ,non bonum est bonum,& non bonum nō est bonum,ita se habent istæ duæ bonum est bonum,& bonū non est bonum, sed duæ primæ contrariantur: igitur duæ secundæ. Et subdit ꝙ nihil refert,si tales propōnes sint vniuersales vel indefinitæ:quia æq; bene in illis sumitur oppō pœnes modum enunciandi & non pœnes extrema contraria. Et subdit finaliter,ꝙ enunciatio vera non contrariatur enunciationi veræ: Quia omne verum omni vero consonat.

Tanta

A *Pœnes quod sumitur contrarietas in enunciationibus.*

QVAERITVR Vtrum cōtrarietas in enunciationibus sit sumenda pœnes contrarietatem extremorum, aut pœnes modos enunciandi contrarios. Arguitur primo sic: Nullæ sunt enunciationes contrariæ: ergo in eis non est sumenda contrarietas, nec pœnes contrarietatē extremorum, nec pœnes modos enunciandi contrarios. Antecedens patet, quia omnis enūciatio vocalis est vox, sed nulli voci est alia vox contraria: ergo &c. Secundo sic: Omnes enunciationes contrariantur adinuicem, aut aliquæ, & aliquæ non: non omnes, vt notum est, nec aliquæ, quia non videtur maior ratio de aliquibus quàm de omnibus. cum nō B magis repugnent aliquæ propositiones ad esse simul in eodem subiecto quàm aliæ: ergo nullæ propositiones sunt contrariæ. Tertio sic: Dicit philosophus in postprædicamentis quòd istæ sunt contrariæ, sortes est languidus, sortes est sanus: ergo contrarietas est sumenda pœnes extrema contraria & non pœnes modos enunciandi. Quarto sic: Illæ propositiones magis debent dici cōtrariæ, quæ contrarietate rerum magis sunt repugnantes, sed enunciationes de extremis contrarijs sunt huiusmodi: igitur. Quinto sic, enunciationes, quæ sunt de extremis contrarijs habent maiorem distantiam & magis opponuntur, quàm illę quæ sunt de cōtrario modo enunciādi: quia plus requiritur ad verificandū affirmatiuā de prædicato cōtrario q̄ ad verificandū negatiuam: igitur. In oppositū est philosophus in textu. In quæstione sicut in cæteris erūt tres art. Quantum ad primum. C

PRIMO sciendum, ꝙ ꝑ declaratione qōnis supponitur primo ꝙ opinio pōt capi dupliciter. Vnomodo pro ꝓpōne mentali, cui subordinatur propositio vocalis: & sic accipitur in textu opinio. Aliomodo accipitur pro assensu, vel dissensu; quo assentimus, vel dissentimus alicui complexo, siue talis assensus, vel dissensus sit cum formidine de opposito siue non. Aliomodo capitur pro assensu, vel dissensu, quo assentimus alicui complexo cum formidine de opposito: qui quidem assensus non est nisi notitia adhæsiua vel iudicatiua, qua iudico affirmatiuè de aliquo cōplexo: & dissensus qua iudico negatiuè de aliquo cōplexo, & hoc respectu eiusdē subiecti. Secūdo supponit, ꝙ capiendo opinionē primomodo. s. ꝑ propōne mentali, dupliciter pōt intelligi vnā opinionem cōtrariari alteri. Primo quo ad eē simul in eodē subiecto: & hoc mō opiniones non cōtrariant̄ et de modis enūciādi cōtrarijs: q̄ tales pn̄t simul esse in intellectu: nā intellect⁹ pt formare ꝓpōnē hypotheticā cōpositā ex cōtrarijs, vel cōtradictorijs. Aliomō pt intelligi ꝙ cōtrarient̄ quo ad hoc ꝙ nō pn̄t simul eē veræ: & hoc mō opiones de cōtrario mō enūciandi bn̄ cōtrariant̄. Tertio supponitur, ꝙ si capiatur opinio secundo modo. s. pro assensu vel D

Artic. I.

Opinionis acceptiones.

E su vel dissensu, tunc opiniones contrariæ, quæ non sunt nisi assensus, vel dissensus contrariantur quantum ad hoc, quod est esse simul in intellectu: & quo ad hoc quod est veræ simul enũciari. Vnde non potest intellectus simul de eodem complexo habere assensum & dissensum.

SECVNDO sciendum, ꝙ propositiones possunt dici contrariæ dupliciter. Vnomodo ex parte materiæ.i.ex parte extremorum: & sic illę propositiones dicuntur contrariæ, quæ sunt de contrario extremo vel contrarijs extremis: vt sortes est sanus, sortes est languidus: bonum est bonum, & malum est malum. Vnde extrema contraria sunt, quæ simul de eodem verificari non possunt & se habent positiuè vt album nigrum, sanum &

Propõnes quot modis dicũtur cõtraria.

F languidum. Secundomodo propositiones possunt dici contrariæ gratia formæ.i.ratione modi enunciandi contrarij, cuiusmodi sunt vniuersalis affirmatiua, & vniuersalis negatiua. vt quilibet homo currit, nullus homo currit: & de istis est dubitatio textus, Vtrum magis opponantur tales propositiones: seu vtrũ ab ipsis magis sit sumenda contrarietas quàm a propositionibus de extremis contrarijs. Pro cuius declaratione est vlterius aduertendum, quòd aliqua dicunt contrariari adinuicem dupliciter. Vnomodo contrarietate incomplexa seu terminorum: & sic propositiones de extremis contrarijs magis cõtrariantur: Aliomodo contrarietate cõplexa, quæ se tenet ex parte copulæ: & sic propositiones de contrarijs modis enunciandi dicuntur magis contrariari: ex parte ipsarum magis debet attendi cõtrarietas, quàm ex parte aliarũ: quia magis repugnant ad esse simul veras, cum nunquam possint simul esse veræ: & tamen illę de extremis contrarijs possũt simul esse veræ: vt istæ sunt simul veræ: bonum est bonum, malum est malum: quæ sunt de extremis contrarijs. G

TERTIO sciendum, ꝙ qñ dicitur in textu, ꝙ istæ duæ sunt contrariæ: bonum est bonum, & bonum non est bonum: ibi accipit Arist. contrarietatem largè, vt se extendit ad propositiones quæ participant legem contrariorum: & illud sibi sufficit ad suum propositum. Pro cuius declaratione est aduertendum, ꝙ propositiones possunt dici cõtrariæ dupliciter. Vnomodo secundum legem & modũ simul: quæ sic se habent, quòd vna est vniuersalis affirmatiua, & alia vniuersalis negatiua consimiliũ subiectorum & prædicatorum: obseruatis tamen alijs conditionibus requisitis ad contrarias. Et sic istæ non sunt contrariæ: bonum est bonum: & bonũ non est bonum. Aliomodo dicuntur propositiones contrariæ secundum legem, puta quæ sunt diuersæ qualitatis & consimilium terminorum, quæ non possunt esse simul veræ. Et sic illæ propositiones bonum est bonum: & bonum non est bonum, sunt cõtrariæ. H

QVARTO sciendum, quòd adhuc circa textum incidũt aliquæ difficultates. Prima: an istæ duę omnis homo est iustus, omnis

A omnis homo est iustus, sint de prædicatis contrarijs, vt videtur dicere textus. Pro solutione supponitur, quòd omnis terminus compositus ex ista præpositione in, & termino positiuo, potest capi tripliciter .s. contrariè priuatiuè & negatiuè. Et ideo iste terminus iniustus, potest capi tripliciter. Vno modo contrariè, vt importat habitum contrariũ iustitiæ: & sic illæ propositiones: omnis homo est iniustus, omnis homo est iniustus: sunt bene de extremis contrarijs. Alio modo capitur priuatiuè, pro illo, qui non habet iustitiam, nat⁹ est tamen habere: & sic puer dr̃ iniustus. Alio modo negatiuè: & sic tantum valet sicut nõ iustus: quemadmodum lapis dicitur iniustus. Secunda difficultas, quomodo intelligitur, ꝙ propositiones de modo enunciãdi contrario sunt primo veræ q̃

Dubia de ppõni b⁹ cõtrarijs.

Iniustus quotupliciter.

B propositiones de extremis contrarijs. Respondetur, quòd ratio est; quia propositiones de modo enunciandi contrario magis appropinquant ad primum principium, quàm propositiones de extremis contrariis: quia in ipsis propositionibus de modo enunciandi contrario semp idem affirmatur & negatur de eodem, quod non fit in propositionibus de extremis cõtrarijs. Tertia difficultas quomodo intelligitur, quòd ista propositio, bonum est bonum est secũdum se vera: & ista bonum, non est bonum, secundum se falsa: & ista bonum est malum, secundum accidens falsa. Respondetur, quòd ideo dicitur secundum se vera, vel secundum se falsa: quia manifestius est vera, vel manifestius falsa. Vnde ista est manifestius C falsa: bonum est non bonum: quàm ista, bonum est malum: ideo dicitur secundum se falsa. Et hæc de primo articulo. Quãtum ad secundum.

DVBITATVR primo, Vtrum enunciationes vocales, & scriptæ eodem modo contrarientur sicut mentales. Pro cuius solutione supponitur ꝙ sicut propositiones vocales & scriptæ, non dicuntur veræ, neque falsæ; nisi quia subordinantur mentalibus veris, vel falsis: ita quòd veritas & falsitas primo conueniunt propositioni mentali, quàm propositioni vocali, vel scriptæ: sic etiam propositiones vocales vel scriptæ non dicunt̃ contrariæ: nisi quia subordinãtur mentalibus contrarijs. Ex quo sequitur, quòd contrarietas primo conuenit mentalibus, q̃ vocalibus & scriptis: & quia cõ D uenit mentalibus secundum cõtrarios modos enunciandi: vt probant octo rationes in textu: ideo conuenit vocalibus & scriptis secundum modos enunciandi. Sed restat alia difficultas, quomodo intelligitur, quòd propositiones de contrarijs modis enũciandi magis distant, quàm propositiones de extremis contrarijs; vt istæ magis distant: bonum est bonum, bonum nõ est bonum: quàm istæ, bonum est bonum, bonum est malum. Respondetur ꝙ sic intelligitur: qa affirmatio, & negatio magis distãt quàm affirmatio, & affirmatio. Sed propositiones de modis contrariis enunciandi se habent sicut affirmatio & negatio: non autem propositiones de contrarijs extremis. Sed ad huc est alia

Dubitatio.

Dubitatio.

E alia difficultas, quomodo intelligitur ꝙ ista bonum non est bonum, est simplicior q̄ ista bonū est malum, cum in ista bonum non est bonum, sint plures termini q̄ in ista bonū est malū, falsē officialiter. Respōdetur ꝙ ista bonum est malū, dr̄ minus simplex, q̄a implicat istā propōnē, bonum non est bonum: ideo dr̄ magis composita q̄ ista bonum non est bonum, quia ista bonū nō est bonum non implicat, istā bonum est malum: ideo dicitur esse simplicior.

DVBITATVR secundo. Vtrum argumentum à trāsmutata ꝓportione, quo Ari. vtitur in octaua rōne teneat vniuersaliter in omnibus terminis. Pro cuius solutione supponitur ꝙ proportio est habitudo vnius quantitatis ad aliā, vt habitudo duorum ad quatuor dicitur propor- F tio. Sed proportionabilitas, est habitudo vnius ꝓportionis ad aliam: vt sicut se habent octo ad quatuor, ita sex ad tria. Sed transmutata proportio, est quando facta proportione primi ad 2m, & tertij ad quartum, trāsmutatur primū ad tertium, & secundum ad quartum, vt sicut se habent sex ad tria, ita duo ad quatuor, sed sex excedunt quatuor in tertia parte. ergo tria excedūt duo in tertia parte. Hoc supposito dr̄ ꝙ argumentum à trāsmutata proportione propriè tenet in quātitatibus. Dico etiam quòd bene tenet in terminis cōtradictorijs & terminis cōuertibilibus, & hoc est quod cōiter dr̄, ꝙ istud argumētum tenet in omnibus quantum ad contradicere & cōuerti. i. in terminis cōtradictorijs & conuertibilibus,

Sco. li. 1. d. 36. q. vnica in sol. argu.

sed in alijs nō oportet ꝙ teneat, G sed magis committitur fallacia consequentis, vt patet arguendo sic, sicut se habet homo ad non hominem, sic animal ad nō animal, ergo per locum à transmutata proportione, sicut se habet homo ad animal, ita non homo ad nō animal, sed omnis homo est animal, ergo omnis non homo est non animal. Similiter nō sequitur, sicut se habet superficies ad hanc superficiem, sic color ad hunc colorem, sed superficies non potest esse sine colore: ergo hæc superficies nō pōt esse sine hoc colore. Similiter non sequitur, sicut se habet corpus ad hoc corpus, ita locus ad hunc locum, sed corpus non p̄t esse sine loco, ergo hoc corpus non potest esse sine hoc loco. Similiter non sequitur: sicut se habet ens & non ens sic possibile ad impossibile, sed omne H ens est possibile, ergo omne non ens est impossibile.

Vide Sc. libr. 4. d. 43. q. 3. in respō. cuiusdā argum.

DVBITATVR tertio circa illud dictum, ꝙ omne verum omni vero consonat, & nullum uerum repugnat vero, vtrum sit verum. Et vr̄ ꝙ non, quia si omne verum omni vero consonaret, sequeretur ꝙ omne verū sequeretur ad omne verum. i. ꝙ quælibet propō vera sequeret̄ ad propōnem veram, quod est falsum, nō. n. sequitur sortes ēst homo, ergo sortes bibit, & tñ ambæ propōnes possunt simul esse veræ. Et ꝙ non sequatur patet, quia añs potest esse verū cōsequente existente falso. Et ꝙ sequatur probatur per aliud dictū cōe. Quodlibet cū quolibet vel eius oppositum stat, si. n. ad propositionem veram, non sequere-

A tur propositio vera, tunc oppositum eius quod erit falsum stabit cum illo, quod non videtur probabile. Pro responsione supponitur ꝙ qn̄ dicitur, omne verum omni vero consonat sic intelligitur.i. ꝙ nulla propositio vera repugnat propositioni veræ, sed pt cum ea stare. Et siquis dicat duæ ꝓpōnes veræ possunt opponi adinuicem, vt patet de duabus subcontrarijs & subalternis, & etiam de duabus contrarijs de contingenti specialiter capto. Respondetur ꝙ non sequitur istæ propositiones opponuntur adinuicem, ergo repugnant, quia propōnes repugnare non est eas non posse esse simul veras, quia tunc ista propō, nulla ꝓpō est negatiua, vel ista omnis propō est particularis repugnarent cuilibet propōni, eo
B non possent esse simul veræ cū alijs propōnibus, & ita opposita earum sequerentur ad quodlibet: quod est falsum, non enim sequitur, chimera non est, ergo aliqua propositio est affirmatiua. Sed dr̄ propositiones repugnare quæ sic se habent ꝙ impossibile est ita eē sicut adæquatè significatur per vnā, dum ita est sicut sigñatur per aliam. Etiā quando dr̄, quodlibet cum quolibet, vel eius oppositū stat, non est idem stare sicut sequi. Vnde propōnes simul stare non est aliud q̄ adinuicem non repugnare. ideo non sequitur, ista propositio stat cum illa: ergo sequitur ad illam. Et hæc de secundo artic. Quantum ad tertium sit.

CONCLVSIO respōsalis: In enūciationibus vocalibus & scriptis sumenda est cōtrarietas pœnes modos enunciandi cōtrarios, quia taliter sumitur in mētalibus, vt probatū est in textu. Ad rationes ante oppositū. Ad primam dr̄, ꝙ enunciationes nō dicuntur contrariæ intrinsecè, & formaliter, vel ex eo ꝙ non possunt simul esse in eodem, sed quia non possunt simul esse veræ. Similiter dicatur ad secundam. Ad tertiam dicitur, ꝙ philosophus non intellexit eas esse simpliciter contrarias, sed intellexit ꝙ sunt enunciationes de ꝑdicatis contrarijs. Ad quartam dicitur, ꝙ licet propositiones de prædicatis contrarijs magis repugnent ex parte materiæ seu terminorum, tamen contrariæ de modo enunciandi magis repugnant repugnantia, quæ se tenet ex parte formæ seu in veritate. Et similiter dicatur ad D Artic.3.

PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS

LIBER PRIMVS.

PRIMVM Oportet dicere circa quid, & de quo est intẽtio. Quoniã circa demonstrationem, & de demonstratiua disciplina. Deinde determinare quid est ꝓpositio, & quid terminus, & quid syllogismus, & quis per-
F fectus, & quis imperfectus.

Diuisio istius lib. ISTE est primus liber Priorũ Analyticorum Aristo. in quo determinatur de syllogismo simpliciter dicto. Et diuiditur in duos libros partiales. In primo determinat de syllogismo simpliciter dicto. In secundo determinat de potestatibus, seu de proprietatib⁹ ipsius syllogismi: & etiam de speciebus argumentationis. Primus diuiditur in duas partes. s. in partẽ procemialem: & partem executiuam. In parte procemiali sic procedit. Oportet primum. i. primo dicere circa quid est, & de quo est intẽtio huius libri: quoniam est circa demonstrationem, & de disciplina demonstratiua. Deinde oportet dicere, quid est propositio, quid terminus, quid syllogismus, quid syllogismus perfectus, quid syllogismus imperfectus, quid de omni, quid de nullo. Pars autem executiua diuiditur in septem tractatus. In primo determinat de principijs materialibus ipsius syllogismi, & etiam formalibus. Et diuiditur in quatuor capitula. In primo determinat de prĩcipiis materialibus ipsius syllogismi, quæ sunt propositio & terminus. Et H
primo de propositione: dicens quòd propositio est oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo. Deinde diuidit eam: dicens, ꝙ propositionum alia est vniuersalis, alia particularis, & alia indefinita. Propositio vniuersalis est illa, quæ omni aut nulli inesse significat. Particularis, est illa, quæ alicui aut alicui non inesse significat mediante signo particulari. Indefinita est, quæ inesse aut non inesse significat sine signo vniuersali, aut particulari: vt contrariorum eadem est disciplina. Deinde incidentaliter ponit conuenientiam & differentiam inter propositionem dialecticam & demõstratiuam: dicens, quòd propositio demonstratiua est altera pars contradi-

ctionis

A ctionis .s. vera & necessaria. Quod probat, quia demonstrator non interrogat respōdentē: sed sumit sibi alteram partem contradictionis, quæ est vera & necessaria. Sed propositio dialectica, est interrogatio contradictionis: est enim altera pars contradictionis, quæ est probabilis: modo stat bene vtraque partem contradictionis esse probabilē & apparere veram: ideo vtraq; pars contradictionis pōt dici propositio dialectica: ideo communiter dr̄, ꝙ propositio dialectica, est quæ interrogat vtranq; partem contradictionis. Deinde ponit conuenientiam: dicens quòd ex vtraq; parte fit sollogismus. Nam qui demonstrat, & etiam qui interrogat, syllogizat. Deinde diffinit termi-
B num: dicēs Terminus est in quē resoluitur propositio vt in prædicatum & subiectum, apposito esse, vel non esse. i. mediante copula affirmata, vel negata.

Syllogismus vero est oratio, in qua positis aliquibus, aliud quidem à positis ex necessitate consequitur ex ipsis esse.

In hoc secundo capitulo philosophus tria facit. Primo diffinit syllogismū: dicens: Syllogismus est oratio, in qua quibusdā positis, aliud quidem ab his, quæ posita sunt ex necessitate accidit, eo quòd hæc sunt, id est eo ꝙ præmissæ sunt totaliter dispositæ. Deinde innuit diuisionem syllogismi in syllogismum perfectum, & syllogismū imperfectum. Et diffinit membra huius diuisionis. Vnde syllogismus perfectus, est qui nul- C lius alterius indiget præter ea, quæ sumpta sunt, vt appareat necessarius. Sed syllogismus imperfectus est, qui indiget vnius aut plurium, quæ quidem sunt necessaria per sumptos terminos & non per sumptas propositiones. Deinde determinat de principijs regulatiuis syllogismi dicens, quòd dici de omni est quando nihil est sumere sub subiecto, de quo non dicatur p̄dicatum. Sed dici de nullo est quādo nihil est sumere sub subiecto, à quo non remoueatur prædicatum.

An syllog. termini, & propōnis diffinitiones sint à philosopho sufficienter assignatæ.

D Quaeritur Vtrum diffinitiones syllogismi, termini & propositionis sint à philosopho sufficienter assignatæ. Arguitur primo contra diffinitionem propositionis: quia ipsa nō conuenit soli propositioni, nec omni: igitur non est bene assignata. Antecedens patet: quia conuenit isti orationi deum nō esse: & etiam conclusioni, quæ non est propositio: quia ipsa nō ponitur pro alio. Quod autem non conueniat omni, patet: quia non conuenit propositioni hypoteticæ: etiam isti, chimera est chimera. Secundo sic arguitur contra diffinitionem termini: copula est terminus: & tamen sibi nōn conuenit diffinitio termini: igitur. Similiter termini simplices sunt termini: & tamen ipsis non conuenit prædicta diffinitio. Tertio sic arguit: si diffinitio termini esset bona, seque-

E sequeretur ꝙ propositio solum cōponeretur ex subiecto & prædicato: consequens est falsum: q̃a etiā cōponitur ex copula. Quarto sic contra diffinitionem syllogismi: nullum complexum diffinitur: sed syllogismus est quid complexum: igitur. Item conclusio contingenter sequitur ex præmisis: ergo male dicitur, ꝙ de necessitate sequitur. Quinto sic arguitur: ipsa non conuenit omni syllogismo, cum non conueniat enthymemati quod est vere syllogismus vt dicitur .j. posteriorum. In oppositum est phylosophus in textu. In quæstione erunt tres articuli.

Tex.1.

Artic.1. Primo sciendum ꝙ hic solum diffinitur propositio cathegorica de simplici copula: cuius ratio est quia solum hic philosophus determinat de syllogismis categoricis: ad quorum compositionem sufficiunt propositiones cathegoricę, licet tamen ipse syllogismus simpliciter sit vna propositio hypothetica. puta cōditionalis vel rationalis: nec tamē sequitur quilibet syllogismus est propositio hypothetica: ergo quilibet syllogismus est hypotheticus. Nam syllogismus non dicitur hypotheticus, eo ꝙ sit propositio hypothetica: sed quia cōponitur ex pluribus hypotheticis, cuiusmodi sunt argumentationes q̃bus arguimus a tota copulatiua, a tota disiunctiua, a tota conditionali. & sic de alijs cō sequentijs hypotheticis: similiter syllogismus non dicitur ideo categoricus eo quòd sit propositio cathegorica: sed quia componitur ex pluribus categoricis. Aduerte vlterius quòd ly vel, in diffinitione propositionis

Propō categorica de simplici copula quid. F

debet capi vt coniungit inter terminos & non vt coniungit inter propositiones. Nam si coniungeret inter propositiones, esset disiunctiua falsa: cum quælibet pars eius esset falsa: partes eius essent istę, omnis propositio est affirmatiua alicui[9] de aliquo vel omnis propō est negatiua &c. modo notū est ꝙ quælibet pars est falsa. Diffinitur etiam propositio indicatiua, & per hoc remouetur ista, hominem esse currentem: & in eius diuisione diuiditur ꝓpositio de subiecto simplici & non de subiecto mixtę q̃titatis. Vnde phylosophus sub indefinita comprehendit propositionē singularem, quæ significat aliquid inesse vel non inesse sine signo vniuersali aut particulari. Vnde sicut propositio particularis aut indefinita sit apta intrare syllogismum: ita & singularis: ideo debet intelligi dictum commune quòd de particularibus indefinitis & singularibus idē est indicium, quantum supple ad syllogizandum de medio communi. Ex his patet quòd diffinitio propositionis sic est intelligenda: propositio cathegorica supple indicatiui modi de copula simplici & simplicis quantitatis est oratio affirmatiua alicuius p̃dicati & non plurium de aliquo subiecto & non de pluribus: vel negatiua alicuius prædicati & non plurium de aliquo subiecto & non de pluribus. Et dicitur alicuius de aliquo, ad differentiā ꝓpositionis hypotheticę, in qua plurima prædicantur: & etiam ad differentiā ꝓpositionis in qua enunciantur plura de vno, vel vnum de pluribus vel plura de pluribus inconiunctè. Aduerte quòd

G H

A ꝙ in diffinitione propositionis magis ponitur affirmatiuum & negatiuum quàm verum vel falsum: quia syllogismi magis dicũtur variari pœnes affirmatiuum & negatiuum quàm pœnes verũ & falsum, cum ibi determinetur de syllogismo simpliciter, q. non respicit veritatem propositionum.

Vtrũ propõ possit simul eẽ affirmatiua & negatiua. SECVNDO sciendum circa diffinitionem propõnis incidit talis difficultas: an eadẽ propositio simul sit affirmatiua & negatiua vniuersalis & particularis: sicut ista propõ, chimera est vel nõ est: vtrum sit affirmatiua vel negatiua. Respondent aliqui, ꝙ est affirmatiua. Quod probant, q̃a istius propõnis principalis pars copulæ non negat: igitur est affirmatiua. Antecedens patet, quia in illa propõne B ly, vel, quod principalior pars copulæ non negatur. Secundo sic: omnis propõ est affirmatiua vel negatiua, sed talis non est negatiua: igitur est affirmatiua. Alij respondent & probabilius, quòd talis propositio non est affirmatiua, nec negatiua: sed affirmatiua & negatiua simul. Et quòd non sit affirmatiua tantum patet, quia nulla affirmatiua contingens est vera, subiecto eius pro nullo supponente: *Sco.1.d.2.q.2.in solu.arg.* sed illa est vera, chimera est vel non est. Nec est dicendum ꝙ sit hypotetica; quia volo quòd ly, vel, coniungat inter terminos, & non inter propositiones. Quod autem non sit negatiua patet, quia nulla categorica merè de inesse simpliciter negatiua sequitur ad propositionẽ categoricam merè de inesse affirmatiuam, quæ est similis subiecti & prædicati cum illa, sed C illa est huiusmodi, quia bene sequitur: chimera est asinus, ergo chimera est vel non est asinus: cum oppositũ consequentis non possit stare cum antecedente. Et ꝙ sit affirmatiua & negatiua simul patet, quia talis propositio habet copulam, cuius sunt duæ partes æq; principales, quarum vna est affirmatiua, & altera negatiua, modo non est maior ratio ꝙ denominetur affirmatiua, quàm negatiua. Secundo nulla categorica de est secundo adiacente quæ solum est affirmatiua potest indifferenter affirmari tam de ente existente, quàm de ente non existente: sed ista potest indifferenter affirmari: igitur. Minor patet: quia verũ est dicere, quòd chimera est, vel non est. Et similiter de sorte qui est, verũ est dicere quòd D sortes est vel non est. Ex quibus sequitur quòd potest esse aliqua propositio mixtæ quantitatis, & aliqua mixtæ qualitatis, quæ simul erit affirmatiua & negatiua. Ad rationes alterius opinionis. Ad primam negatur, quòd principalior pars copulæ non negetur, & negatur quòd hæc coniunctio vel, sit copula principalis: quia non coniungit propositiones, sed solum terminos. Ad secundam negatur maior, quia ipsa solum habet veritatem de propositionibus categoricis simplicis qualitatis: modo talis est mixtæ qualitatis.

Termini acceptiones. TERTIO sciendum, ꝙ pro declaratione diffõnis termini, supponit ꝙ terminus pt capi dupliciter. Vnomõ large.i. indifferenter pro subiecto, prædicato, & co-

B & copula propositionis, vel pro parte vel determinatione alicuius illorum. Et hoc modo copula, signa vniuersalia, & particularia, & adiectiua adiectiuè, tenta sunt termini: immo breuiter omne illud, ex quo constituitur propositio siue sit categorema, siue syncategorema: dicitur terminus. Aliomodo capitur strictè pro extremis terminantibus propositionem .s. pro subiecto, & prædicato: & sic capitur hic. Et debet sic intelligi, terminus e illud, in quod tanquam in extremum propositio categorica est immediatè resolubilis mediante copula verbali; & hoc modo capitur hic terminus. Et dicit immediatè ad remouendum literas & syllabas: quia licet propositio resoluatur mediatè in literas & syllabas, non tamen im-
F mediatè: ideo literæ, & syllabæ non dicuntur termini. Etiam licet propositio hypotetica resoluatur in terminos mediatè non tamen immediatè, sed resoluit immediatè in propositiones, seu in proportionabilia propositionibus. Et aduerte quòd licet terminus ordine naturæ præcedat propositionem, non tamen ordine doctrinæ: immo ipsa propositio præcedit, quia in diffinitione termini ponitur propositio: ideo prius oportet scire propositionem quàm terminum, cũ diffinitio debeat esse notior suo diffinito.

Oratio quæ ponitur in diffinitione syllogismi.

QVARTO sciendum, ꝙ pro declaratione diffinitionis syllogismi, supponitur primo, ꝙ in eius diffinitione ponitur oratio loco generis: & licet nõ sit oratio categorica, est tamen oratio hypotetica: & in hoc cõuenit cum alijs speciebus argumentationis: Et ponitur in qua quibusdam, ad differentiam enthymematis, in quo non ponit nisi vna propositio: Et ponitur positis, quod tantum valet sicut dispositis, ad differentiam inductionis & exempli, in quibus propositiones non sunt ordinatæ in modo & figura. Per hoc etiam excipiuntur combinationes inutiles: Et ponitur de necessitate accidit, quod non debet capi primæ intentionaliter, sed secundæ intentionaliter, vt tantum valet sicut hoc complexum in consequẽtia bona & necessaria: ita ꝙ sit sensus. Syllogismus, est oratio, in qua quibusdam positis .i. dispositis, aliud .s. conclusio sequitur de necessitate in consequentia bona & necessaria. Et aduerte, ꝙ (vt iã visum est) syllogismus G
categoricus non est propositio H
categorica, sed est propositio hypotetica rationalis, vel conditionalis: vt si omnis homo est animal, & Petrus est homo: ergo Petrus est animal. Vnde stat aliquando esse bonum syllogismum, & esse falsam rationalem: vt omnis homo est lapis, Petrus est homo: ergo Petrus est lapis: ibi est bonus syllogismus: & tamen est falsa rationalis: cum ad veritatem eius requiratur vtranque partem eius esse veram: aliquando etiam est vera rationalis vbi est malus syllogismus. Ex istis sequitur, ꝙ non omnis syllogismus est constitutus ex propositionibus, vt si omnis homo curreret, & Petrus esset hõ: ergo Petrus curreret: ibi est bonus syllogismus, & non constituitur ex propositionibus, cum nulla præmissarum eius sit vera

vel

A vel falsa. Ex quo sequitur ꝙ dabilis est bonus syllogismus cuius nec añs nec consequens est propositio: & per consequens tales propõnes non sunt cõcedendæ, neq; negandæ. Aduerte finaliter ꝙ syllogismus pōt dici perfectus dupliciter. Vnomodo per fectione essentiali: & sic omnis syllogismus bonus, siue primæ figuræ, siue secundæ, siue tertiæ figuræ est perfectus: cum cuilibet tali conueniat diffinitio syllogismi: & sit cõsequentia bona & formalis. Aliomodo dr̃ perfectus, seu dici pōt perfectus perfectione accidentali, quæ est perfectio euidentiæ: ita ꝙ ille dicatur ꝑfectus, qui euidenter & manifeste concludit cõclusionem, seu qui immediatè regulatur ꝑ dici de omni, vel per dici de nullo: & sic soli syllogismi primæ figuræ sunt perfecti: & ille dicit B imperfectus, qui immediatè nõ regulatur per dici de omni aut per dici de nullo. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secũdum articulum.

Syllog. ꝑfectus dupliciter.

DVBITATVR primo. Vtrum syllogismus simpliciter dictus sit subiectum scientiæ librorum Priorum. Et videtur ꝙ nõ: quia subiectum alicuius sciẽtiæ, debet partialiter causare notitiam suam: sed syllogismus simpliciter dictus, non potest causare notitiam suam, cum non sit: igitur non est subiectum huius sciẽtiæ. Item vel per syllogismũ simpliciter intelligis syllogismũ demõstratiuum dialecticũ & sophisticum, vel aliquid aliud: sed nullum istorum est dicendum, non primum, quia talis syllogismus est subiectũ totius logices: vt patet per communiter loquẽ-

Syllogismus simpliciter dictus an sit subiectũ librorũ Priorum.

C tes: nec secundum, quia non videtur, quis syllogismus esset cũ sibi debeat conuenire diffinitio syllogismi quæ conuenit omni syllogismo. Pro solutione supponitur primo, quòd syllogismus potest capi dupliciter. Vnomodo primæ intentionaliter: & sic non est aliud quàm syllogismus mentalis, vocalis vel scriptus. Aliomodo capitur secundæ intentionaliter. & sic non est nisi quoddam intẽtionale, quod per intellectum attribuitur supple ꝑ denominationẽ syllogismo mentali, vocali, vel scripto: & tũc est subiectum huius scientiæ. Supponitur secundo ꝙ quando dicitur syllogismus simpliciter, ibi ly simpliciter potest capi, vt tantum valet sicut vniuersaliter, vel indeterminatè seu incontractè: vniuersaliter quia est commune ad omnes alios syllogismos: indeterminatus, vel incontractus, D quia postquam est cõmune ad omnes alios syllogismos, quantum est de se non est determinatus ad aliquam materiam illorũ: puta neq; ad materiam probabilem .i. ad propositiones probabiles, neq; ad ꝓpositiones veras, neq; necessarias, neq; contingẽtes, sed indifferenter potest fieri ex omnibus talibus propositionibus, siue sint veræ, siue falsæ, siue necessariæ, siue contingẽtes vel impossibiles, & ad hoc ostẽdendum Arist. syllogizauit per terminos non significatiuos puta per literas: respicit tamen ꝙ tales propositiones sint disposi tæ in modo & figura. Supponitur tertiò, ꝙ in syllogismo duo inueniuntur, s. modus & figura: quæ dicuntur principia formalia syllogismi: inueniuntur etiã pro-

E propositiones ex quibus fit talis syllogismus, qui dicuntur principia materialia syllogismi. Et secundum hoc potest dici probabiliter ꝙ syllogismus potest determinari & diuidi per duplices differentias: s. per differentias: q̃ consequuntur formã syllogismi seu principia formalia syllogismi: & sic dico probabiliter ꝙ syllogismus ꝑm tales differentias diuiditur in Barbara Celarẽt, Darij, & Ferio. Vnde sicut syllogismꝰ vniuersaliter captus nõ respicit, vtrũ propositiones ex quibus fit sint verę vel falsæ: ita neq; barbara, neq; celarent: sed solum dispositionem propositionũ. Potest ẽt diuidi per differẽtias materiales & consequentes materiam syllogismi seu propositiones. Et sic dico ꝙ syllogismus diuidit̃ in syllogismum demonstratiuum dialecticum & sophisticum saltem peccantem in materia tantum: quia syllogismus sophisticus peccans in forma non est syllogismus. Et sic patet quomodo syllogismus potest habere plures species: quasdam quæ constituuntur per differẽtias formales. i. cõsequẽtes formã syllogismi seu dispositionẽ ꝓpositionũ: & quasdã quæ constituuntur per differentias materiales. i. consequentes ꝓpositiones: quelibet tamen talis differentia pt dici drĩa essentialis. Aduerte tñ ꝙ species quæ cõstituuntur ꝑ drĩas materiales, includunt seu ꝓsupponũt alias species formales; & non pt esse syllogismus demr̃atiuus qn sit in mõ & in figura: nec ẽt dialecticus. Et per hoc põt rñderi ad rõnes. Ad primam dr̃ ꝙ non oportet in scientijs rõnalibus ꝙ subiectum habeat suam notitiam vt aliàs iã

F (margin letter beside "logismum demonstratiuum")

visum est. Ad aliam dr̃ ꝙ syllogismus communis ad syllogismum demr̃atiuũ & dialecticũ: & ẽt ad barbara, celarent, darij. & sic de alijs, est subiectum huius sciẽtiæ. Et qñ dr̃ ꝙ talis est subiectũ totius logice. Dr̃ ꝙ nõ est verũ vt aliàs visum est; sed modus sciẽdi est subiectum totus logicę. G

An oĩs syllogismus regulẽtur per dici de oĩ: uel de nullo.

DVBITATVR secundo, vtrum omnis bonus syllogismus reguletur per dici de omni vel per dici de nullo. Et videtur ꝙ non; quia syllogismus expositorius est bonus syllogismus: & tamen non regulatur, neq; per dici de omni, neq; per dici de nullo: quia in syllogismo expositorio medium debet esse singulare singulariter tentum, sub quo nihil potest subsumi. Secundo sic: multi sunt syllogismi hypothetici boni, quorũ nullus regulatur per dici de omni, aut per dici de nullo. Item syllogismi concludẽtes conclusionẽ de modo loquẽdi inconsueto sunt boni syllogismi: & tñ nõ regulãtur, neq; ꝑ dici de oĩ, neq; per dici de nullo: Itẽ syllogismi secũdę & tertię figurę sunt boni syllogismi & cõsequẽtię formales: & tñ non regulantur per dici de omni neq; per dici de nullo: igitur. In oppositum videt̃ esse Arist. Pro cuius solutione est aduertendum quòd dici de omni dupliciter accipitur. Vnomodo pro propositione vniuersali, in qua subiectum complete distribuitur: & sic in quolibet bono syllogismo categorico de medio communi in quacunq; figura fuerit dummodo sit modus vniuersalis affirmatiuus, reperitur dici de omni, & in negatiuo reperitur dici dẽ nullo captum pro propositionẽ vniuer- H

A vniuersali, in qua subiectum distribuitur distributione completa & perfecta. Aliomodo capitur dici de omni aut dici de nullo pro principijs regulatiuis seu probatiuis consequentię & eius euidentię: vt dici de omni ꝑ isto principio Quicquid dicit̃ de subiecto distributo in maiore dicit̃ de quolibet contento sub eo in conclusione. Et dici de nullo ꝑ isto principio Quicquid remouetur a subiecto distributo in maiore remouetur a quolibet contento sub eo in conclusione. Et sic dico, ꝙ capiendo dici de omni & dici de nullo isto modo, quatuor modi primæ figuræ regulantur per dici de omni vel per dici de nullo. Vnde syllogismum regulari ꝑ dici de omni non est aliud q̃ de ipso verificari istud principium Quicquid dicitur de subiecto distributo in maiore dici-

B tur de quolibet contento sub eo in conclusione. Sed syllogismũ regulari per dici de nullo nõ est aliud q̃ de ipso verificari istud principium Quicquid remouet̃ a subiecto in maiore, remouetur a quolibet contento sub eo in cõclusione. Et aduerte quòd differẽtia est inter propõnẽtem vniuersalem & propositionẽ esse de omni: quia ad propositionẽ vniuersalem sufficit prędicatum dici de quolibet cõtẽto essentialiter sub subiecto. Sed ad propositionem esse de omni requiritur ꝙ prædicatum dicatur de quocunq; dicitur subiectum, siue illud contineatur essentialiter sub subiecto siue non. Et istud exprimitur per istud complexum de quocunq; verũ est dicere. Vnde ista propositio omnis essentia diuina est pater: si sit vniuersalis est vera: quia prædicatũ scilicet pater, dicitur de quacunq; essentia diuina cum non sit nisi vna. Si autẽ ipsa sit de omni, est falsa: & est sensus: de quocũq; verum est dicere quòd est essentia diuina verum: est dicere quòd est pater: & illa est falsa, cum de filio sit verum dicere quòd est essentia diuina. Et dico vlterius quòd ad hoc quòd sit bonus syllogismus affirmatiuus, nõ sufficit alteram præmissarum esse vniuersalem; sed requiritur quòd sit de omni. Ex hoc dicitur primo quòd syllogismi primę figurę directè concludentes manifeste & immediate regulantur per dici de omni & per dici de nullo: quia de ipsis verificantur principia supra dicta. Dicitur secundo quòd syllogismi primæ figuræ indirectè concludentes nõ regulantur immediatè per dici de omni, vel per dici nullo: sed solum mediatè & reductiuè. Dicitur tertio quòd syllogismi secundæ & tertiæ figurarum non regulantur immediatè per dici de omni, vel per dici de nullo: sed solum mediatè, puta reducendo eos ad modos primę figurę. Et aduerte ꝙ quando tales syllogismi reducũtur, semper debent manere consimiles termini: sed non oportet quòd maneant consimiles propositiones: ideo dicitur in textu: quòd syllogismus imꝑfectus est qui unius aut plurium indiget quæ sunt necessaria per sumptos terminos; & non per sumptas propositiones.

C

D

DVBITATVR tertio an syllogismus expositorius siue affirmatiuus, siue negatiuus teneat in qualibet figura: & an conclusio sit de essentia syllogismi. Contra

An syllogismus expositorius teneat in qualibet figura. Et an conclusio sit de essentia syllogismi.

E Contra primã partem arguitur: iste syllogismus est expositorius in tertia figura, ista essentia diuina est pater, ista essentia diuina est filius: ergo filius est pater: & tamen non valet, cum antecedens sit verum & consequens falsum: igitur: secundo sic· nõ sequitur, iste homo vel asinus est asinus: & iste homo vel asinus est homo: ergo hõ est asinus. Tertio sic: non sequitur, istius hominis oculus est dexter: & istius hominis est oculus sinister: ergo oculus sinister est oculus dexter: & tamẽ arguitur expositorie: igitur. Quarto sic: non sequitur sortes est animal & asinus non est sortes: ergo asinus non est animal. Quinto sic: nõ sequitur animal est sortes, & asinus non est sortes: ergo asinus non est animal: ergo syllogismus expositorius non est bonus. In oppositũ

F arguitur auctoritate omnium logicorum dicẽtium syllogismum expositorium esse bonum. Pro solutione est aduertendum ꝙ syllogismus, expositorius est syllogismus, cuius medium est terminus singularis singulariter & vniuoce tentus. Et est duplex scilicet affirmatiuus & negatiuus. Affirmatiuus cuius ꝗlibet pars est affirmatiua. Negatiuus cuius vna præmissarum est negatiua. Et aduerte ꝙ ad hoc ꝙ syllogismus expositorius sit bonus, tres conditiones requiruntur. Prima: est ꝙ medium sit terminus singularis singulariter & vniuoce tentus: defectu cuius non sequitur, iste homo vel asinus est asinus: & iste homo vel asinus est homo: ergo homo est asinus: quia singularizatur solum prima pars disiuncti. Si autem totum disiunctum singularizetur vel æquiuoce capiatur in præmissis: tunc consequentia non valet: vel capitur vniuoce: & tunc consequentia est bona. sed sicut conclusio est falsa ita & altera præmissarum. Secunda conditio: ꝙ medium in altera præmissarum sit totale extremum: defectu cuius in tertio argumẽto ante oppositum non est syllogismus expositorius. Tertia est, ꝙ a præmissa affirmatiua, in qua ponitur huiusmodi terminus singularis ad vnam de omni valeat consequentia: vel ad vnam de nullo, si sit negatiua: defectu cuius in primo argumẽto ante oppositum non est syllogismus expositorius. Vnde duo sunt principia relatiua syllogismorum expositoriorum, vnũ pro affirmatiuis: & est istud. Quæcunq; vni & eidem sunt eadem, ista inter se sunt eadem: pro negatiuis est istud: Quęcunq; negantur de eodem tertio, illa negantur de se inuicem. Aduerte vlterius ꝙ istę propositiones multum differũt: syllogismus expositorius valet in qualibet figura: & in qualibet figura valet syllogsmus expositorius. Nam prima est falsa cum nullus sit syllogismus, qui fiat in tribus figuris: & tamen secunda est vera. Ex istis dicitur, ꝙ in qualibet figura valet syllogismus expositorius, tã affirmatiuus quàm negatiuus, seruatis tribus conditionibus prius dictis. Et etiam saluando, quod quando arguitur expositorie in syllogismo negatiuo non arguatur a non distributo ad distributum: quia tunc nõ bene argueretur: sed ad bene cõcludendũ, debet concludi conclusio de modo loquendi in consueto:

G (right margin at start of column 2); *Regula.* (beside "positorius. Vnde duo sunt prin-"); H (beside "sunt eadem: pro negatiuis est"); *Regula.* (beside "dem tertio, illa negantur de se in")

A sueto: vt sic arguendo, sortes est animal, asinus nō est sortes: ergo asinus animal non est: & non sic, ergo asinus non est animal. Et per hoc patet solutio ad duo vltima argumenta ante oppositum: & per consequens ad omnia argumenta. Ad secundam partem quęstionis respondetur ꝙ syllogismus pt capi dupliciter. Vnomodo pro præmissis tantum quemadmodum capit Arist. in secūdo Priorum. Et sic dico ꝙ conclusio non est de essentia syllogismi. Aliomodo capitur pro aggregato ex præmissis & conclusione simul: & tunc dico ꝙ conclusio est bene de essentia syllogismi cum sit vna ps ipsius syllogismi. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium sit.

Syllog. quot modis capitur.

Art. 3. B CONCLVSIO responsalis: ꝙ diffinitiones ꝓpositionis, termini, & syllogismi: & ēt diuisio propositionis sunt sufficienter assignatę a phylosopho: vt patet in primo articulo. Ad rationes ante oppositum questionis. Ad primam, secūdam, tertiā, & quartam patuit solutio in primo articulo. Ad quintam dicitur quòd enthymema esse syllogismum potest intelligi dupliciter. Vnomodo formaliter: & tunc non est verum. Aliomodo virtualiter puta per appositionem vnius præmissę; & sic bene verum est.

Diuisio propōnū.

Quoniam autem omnis ꝓpositio est aut de inesse: aut necessario inesse: aut contingenter inesse.

ISTVD est tertium capitulū huius tractatus, in quo determinat de conuersione propositionum de inesse. Et diuiditur in tres partes. In prima ponit tres diuisiones propositionum. Prima: propositionum categoricarum alia de inesse alia de necessario & alia de contingenti. Et sub propositione de contingenti comprehendit propositionem de possibili: & per propositionem de necessario propositionem de impossibili; ex eo ꝙ necessariū & impossibile cōtrariātur adinuicē. Secunda diuisio: propositionum categoricarum de simplici copula, siue sint de inesse siue de necessario siue de contingenti, alia est affirmatiua, & alia negatiua. Tertia diuisio: propositionum categoricarum simplicis quantitatis, alia est vniuersalis, alia particularis, & alia indefinita. In secūda parte ponit quatuor regulas conuersionum propositionū de inesse. Quarum prima est talis; vniuersalis negatiua conuertitur vniuersaliter in vniuersalem negatiuam; vt nulla voluptas est bonum; ergo nulllum bonum est voluptas. Secunda regula: vniuersalis affirmatiua conuertitur in terminis in particularem affirmatiuam: vt si omnis voluptas bonū est: quod dam bonum est voluptas. Tertia regula: particularis: affirmatiua conuertitur in particularem affirmatiuam: vt si quædam voluptas est bonum; quod dā bonum est voluptas. Quarta regula particularis negatiua non conuertitur in terminis: quia non oportet quòd si animal non sit homo, quòd homo non sit animal. In tertia parte probat prædictas regulas. Et primo primam: quia

C

D

Secunda pars. S ex op-

E ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis: nã si aliquod bonum est voluptas: aliqua voluptas est bonũ quod est oppositum antecedentis scilicet istius: nulla voluptas est bonum. Secundam regulam probat: quia si non sequatur, tunc contradictorium consequentis, scilicet ista nullum bonum est voluptas stabit cum antecedente. Et ad istam nullum bonum est voluptas, sequitur ista nulla voluptas est bonum: quæ est cõtraria istius, omnis voluptas est bonum; & per consequens duo contraria erunt simul. Tertiam regulam probat; quia si non sequatur, tunc duo cõtradictoria erunt simul vera; quia tunc contradictorium consequentis scilicet nullum bonum est voluptas F stabit cum antecedente & ad ipsam sequitur ista nulla voluptas est bonum; quæ est contradictoria istius quædam voluptas est bonum. Quartam regulam probat; quia non oportet quòd si animal non sit homo quòd homo non sit animal.

Eodem autem modo habetur & in necessario propositionibus: nam vniuersalis quidem priuatiua vniuersaliter conuertitur.

Propõnes de necessario quo cõuertuntur.

ISTVD EST quartum capitulum huius tractatus, in quo phylosophus determinat de cõuersione propositionum modaliũ. Et diuiditur in duas partes principales. In prima determinat de conuersione propositionum de necessario: dicens, ꝙ propositiones de necessario eodem modo conuertuntur sicut propositiones de inesse puta vniuersalis negatiua in vniuersalẽ G negatiuã; vniuersalis affirmatiua in particularẽ affirmatiuã; & particularis affirmatiua in particularem affirmatiuã. De vniuersali negatiua ꝓbat; q̃a bene sequitur, nullum b, esse a, est necesse: ergo nullum a, esse b, est necesse; quia si non sequatur oppositum contradictorium cõsequentis, scilicet aliquod a, esse b, est necesse stabit cum antecedente. Et vltra sequitur aliquod a, esse b, est necesse; ergo aliquod b, esse a, est necesse; quod est oppositum contradictorium antecedentis. Deinde ꝓbat de vniuersali affirmatiua & particulari affirmatiua: q̃a ex opposito cõtradictorio cõseq̃ntis sequiẽ oppositũ antecedẽtis; nam si nõ sequatẽ oẽ b, esse a, est H necesse; vel aliquod b, esse a, est necesse; ergo aliquod a esse b est necesse; tunc cõtradictoriũ cõsequentis stabit cũ antecedẽte; & ad ipsũ sequiẽ cõtradictoriũ antecedentis; igr̃. Et aduerte ꝙ in propõ non loquiẽ Ari. de modalibus diuisis, q̃a aliter conuertũtur: vt videbitur in qõne; sed solum loquiẽ de modalibus compositis. Et adhuc non loquitur de conuersione taliũ quę est mutatio principalis ꝑdicati in subiectũ & econtra: sed de conuersione quæ attendiẽ ex parte dicti. In secunda parte determinat de conuersione propõnũ de contingenti. Et dicit primo ꝙ cõtingens capiẽ tripliciter. Primo mõ vt est necessarium. Secũdo modo quod non est necessarium, neq; imposibile. Tertio modo pro omni illo quod non est imposibile. Et dicit primo ꝙ affirmatiuę de continenti: vtroq; modo

Contingẽs capitur tripliciter.

A modo capto, scilicet de cõtigenti primo & tertiomodo capio eodem modo conuertunt sicut ille de inesse; vt bene sequitur omne b, esse a, est cõtingẽs: ergo aliquod a, esse b, est contingens; q̃a ex opposito contradictorio consequentis infert oppositũ antecedentis: nam bene sequit nullũ a esse b est cõtingẽs: ergo b non esse a est contingens, qđ est contradictorium antecedentis. Deinde determinat de negatiuis; dicens, ꝙ negatiuæ de contingenti saltem de primo & tertio modis: similiter conuertuntur sicut ille de inesse vel sicut de necessario: vt bene sequitur nullum hominem esse equum est contingens: ergo nullum equũ esse hominem est contingens: quia ex opposito contradictorio consequentis sequit oppositũ cõtradi-
B ctoriũ antecedẽtis: sed negatiuę de contingẽti secundo mõ dicto nõ similiter cõuertunt sicut ille de necessario: sed magis cõuertunt in oppositã qualitatẽ. Consequenter remouet vnũ dubiũ: dubitaret enim aliquis. vtrũ ista esset negatiua nullũ b esse a est contingens. Respondet ꝙ tales non sunt negatiuæ: sed habent figurã affirmatiuã: hoc est sunt simpliciter affirmatiuæ: quia copula principalis non negatur. Et ꝙ sint affirmatiuę probat; q̃a sicut se habet esse in illis de inesse: ita modus in modalibus; sed propõ de inesse est affirmatiua si copula eius non negetur; ergo modalis de cõtingenti erit affirmatiua si modus non negetur. Vnde si phylosophus per ly contingit intelligat modum, & loquatur de modalibus compositis; tunc ratio sua non valet;

C quia modus in modalibus compositis non se habet sicut esse in illis de in esse, cũ semper sit subiectum vel prædicatum materiale; dicitur ergo ꝙ per ly contingit intelligit modum & cum hoc verbum quod vnit prædicatum materiale cum subiecto; vult enim dicere ꝙ in modalibus compositis si verbum quod vnit prædicatum materiale cũ subiecto non negetur; hoc est si negatio non feratur ad modũ & ad verbũ propositio non erit negatiua, sed affirmatiua.

An regulæ pro conuersione propositionum de inesse bene assignentur.

QVAERITVR vtrum regulę de conuersione propositionum de inesse sint a phylosopho sufficienter assignatę. Et
D arguitur primo ꝙ non; conuersio non est possibilis; igitur: Antecedens probat; quia conuersio est quando de subiecto fit prędicatum & econtra; sed de subiecto nunquam potest fieri prædicatum, nec econtra; igr. Secundo sic argr: in cõuertente & cõuersa nõ manent idẽ termini; ergo nulla est conuersio. Antecedens ꝓbatur: q̃a voces ꝓlate semel non possunt iterũ ꝓferri: igitur. Tertio sic arguẽdo cõtra primã regulã; quia non sequitur nullus homo est oẽ animal; ergo nullum animal est hõ; nec sequit oĩs hõ subiecta nõ est: ergo oĩs subiecta hõ nõ est. Simliter nõ sequit nullus hõ est mulier; ergo nulla mulier est homo. Similiter non sequitur nullus homo est species; ergo nulla species est homo. Similiter non

 sequi-

E sequitur nullus murus est in lapide: ergo nullus lapis est in muro. etiam non sequitur, nulla essentia diuina est generans: ergo nullum generans est essentia diuina: cum in omnibus istis antecedens potest esse verum sine consequente. Quarto sic contra secundam & tertiam regulam. Primo contra secundam: quia quotiens arguitur a termino supponente confuse tantum ad ipsum supponentem determinate non valet consequentia: sed sic arguitur secundum secundam regulam: igitur. Secundo sic contra tertiam regulam: ista est particularis affirmatiua: aliquis homo est mortuus; & tamen non conuertitur in istam: ergo aliquod mortuum est homo: quia conuertens est falsa. F Quinto sic arguitur cōtra quartam regulam: quia bene sequitur: homo non est asinus: ergo asinus non est homo: ergo particularis negatiua conuertitur in particularem negatiuā. Etiā bene sequitur, homo nō est animal: ergo homo animal non est. In oppositum arguitur auctoritate philosophi in textu. In quæstione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Arti. I. PRIMO sciendum quòd cōuersio potest capi dupliciter. *Conuersio quod modu capitur.* Vnomodo prime intentionaliter quemadmodum dicimus malum conuerti in bonum: aquam in vinum. Aliomodo capitur secundę intentionaliter: & hoc dupliciter. Vnomodo vt attribuitur terminis: quemadmodum dicimus quòd homo & risibile conuertuntur. Vnde illi termini dicuntur conuerti adinuicem qui de seinuicem vniuersaliter affirmantur: vt homo G & risibile. Aliomodo vt attribuitur propositionibus: & hoc tripliciter secundum quòd propositiones dicuntur conuerti ad seinuicem tripliciter. Vno modo; quia componuntur ex terminis conuertibilibus: quēadmodum diceremus quòd istę duæ propositiones conuertuntur, omnis homo est albus, & omne risibile est album. Secundo modo propositiones dicuntur conuerti in oppositam qualitatem, sicut sunt propositiones de contingenti ad vtrumlibet: de quibus satis uisum est in secundo Perihermenias in secūdo tractatu dubita. tertia. Aliomodo propositiones dicuntur conuerti in terminis; quia de subiecto fit prædicatum & de prædicato subiectum: vt homo H est animal: ergo animal est homo. Et aduerte quòd prædicatum mutari in subiectum vel econtra potest intelligi dupliciter. Vnomodo capiendo subiectum & prædicatum secundę intentionaliter. Aliomodo capiendo subiectum & prędicatum primę intentionaliter: & tunc subiectum mutari in prædicatum vel econtra potest intelligi dupliciter. Vnomodo quòd terminus qui ponitur ante copulam fiat terminus qui ponitur post copulam & sic non est intelligendum. Aliomodo quòd terminus qui denominabatur subiectum quando ponebatur ante copulam, denominetur prædicatum vel eius synonymum: & sic est intelligendum. Et diffinitur sic communiter. Conuersio est duarum propositionum, vtroq; termino parti-

A participantium ordine econuerso vnius ad alteram formalis cõsequentia. Ex quo patet ꝙ per hoc quòd dicitur formalis consequentia: ꝙ tantum sunt duę conuersiones scilicet simplex & per accidens: quia conuersio ꝑ contrapositionem non est formalis consequentia: quia non sequitur: omnis homo est existẽs: ergo omne non existens est nõ homo: cum antecedens sit verum, & consequens falsum. Nam Antichristus est non existens: & tamen non est non homo: & propter hoc Ari. non enumerauit eam inter alias cõuersiones. Et aduerte ꝙ ad talem conuersionẽ tria requiruntur scilicet conuersa quę est antecedens: & conuertens quæ est consequens; & nota illationis quæ denotat vnã sequi ad aliã.

Diffinitio conuersionis.

B SECVNDO sciendũ ꝙ soluendę sunt aliquæ difficultates. Prima: vtrum conuersio sit possibilis. Et videtur ꝙ nõ quia ibi est bona cõuersio: homo est asinus, ergo asinus est homo & tamen talis non est possibilis: q̃a tã antecedens q̃ cõsequens sunt impossibilia: etiam qualitercũq; per ipsam significatur esse, impossibile est ita esse. Respondẽt aliqui ꝙ aliqua conuersio est necessaria: vt ista homo est animal: ergo animal est homo. Aliqua contingens, vt hõ currit: ergo currens est homo. Et aliqua impossibilis, vt hõ est asinus: ergo asinus est hõ. Aliter tñ dr̃ ꝙ conuersio est possibilis & necessaria: & ꝙ nulla est impossibilis neq; cõtigens: quia qualitercũq; per conuersionẽ significatur significatione totali & ꝓportionali, possibile & necesse est ita esse.

An conuersio sit possibilis.

C Vñ per cõuersionẽ significatione totali significatur ꝙ hñtudo sequelæ antecedentis ad consequens est necessaria: ideo ista hõ est asinus: ergo asinus est hõ nõ significat hoiem esse asinũ significatione totali: sed significat talem habitudinem antecedentis ad consequens esse neccessariã, queãdmodũ significant alię cõsequẽtię. Alia difficultas qũo debent conuerti propositiones in quib⁹ ponũtẽ ꝓnomina primę & secundæ personæ. Rñdet per aliquas propões. Prima propõ: propõ in qua subiicit pronomẽ primę vel secundę personę, a proferente ipsam ṗt eodẽ modo conuerti sicut quęcunq; alia: vt ista ego sum Ioannes: ergo Ioannes est ego. Secunda propositio, ꝓpositio in qua subiicitur pronomen primę vel secundæ personæ manente identitate categorematum vocalium non potest a quocũq; alio quàm a proferente eodem modo conuerti sicut & alię. Si tamen non maneret identitas categorematum mentalium posset a quocunq; alio eodem modo conuerti: vt patebit in practica. Posset tamen poni vnus modus subtilis, supponẽdo quòd antecedens & consequens semper debeant fieri ab eodem: ita quòd si aliquis petat alicui conuerte istam, ego sum Ioannes: alter non debet respondere Ioannes: est ego: quia tunc vnus faceret antecedens & alius consequens. Sed debet respondere, tu petis nunc quòd ego conuertam istam ego sum Ioannes: sic debet conuerti ego sum Ioannes: ergo Ioannes est ego, & tunc est bona consequentia: sed

Qũo conuertãtur propõnes: in qb⁹ ponuntur ꝓnoĩa primæ, uel secundæ ꝑsonæ.

D

E sicut consequens est falsum : ita & antecedens.

Quo conuertuntur ppones, i q[ui]b[us] ponuntur termini obliqui.

TERTIO sciendum, quòd incidunt aliæ difficultates. Prima qualiter debeant conuerti propositiones in quibus ponuntur termini obliqui. Pro cuius solutione supponitur q[uod] propositiones de terminis obliquis sunt in multiplici differentia: quædam enim sunt de verbis impersonalibus, & aliæ de verbis personalibus. Item illarum quę sunt de verbis impersonalibus: quædam sunt de verbis impersonalibus actiue vocis: & quędam passiue vocis. Vnde tenedũ est p[ro] regula, q[uod] omnes ppõnes de terminis obliq[ui]s & verbis impersonalibus, siue actiue vocis, siue passiue vocis, antequam conuertantur debent F resolui in propositiones de verbis personalibus & terminis rectis: & postea conuertit: vt ista tedet animã meam vitę meæ: debet sic resolui: anima mea habet tedium de vita mea: & tunc sic conuertitur: ergo habens tedium de vita mea est anima mea. Similiter ista me pęnitet peccati: sic resoluitur: ego doleo de peccato: & tunc sic conuertit dolẽs de peccato est ego: regis interest benefacere: sic resoluitur: aliquod spectans ad regem est benefacere: ergo benefacere est aliquid spectans ad regem. Si vero tales sint de verbis impersonalibus passiue vocis etiam sunt resoluendę: vt campana pulsatur: sic resoluitur campana pulsatur ab aliquo: & sic conuertitur: ergo quòd pulsatur ab aliquo est cãpana. Similiter ista, lectionem legitur: sic resoluitur lectio legitur ab aliquo: ergo quòd legitur ab aliquo est lectio. Si G vero sint de verbo personali & huiusmodi obliquus ponatur in principio dictionis: & sit determinatio non accepta vnica acceptatione: vt ista cuiuslibet hominis asinus currit, tũc obliquus debet mutari in rectum: & rectum debet poni pro prædicato: & totum residuum cum hoc addito aliquid cuius a parte subiecti: vt ista sic conuertitur aliud cuius asinus currit est homo: vel potest dici & clarius quòd etiam tales propositiones debent conuerti sicut ille de rectis: vt ista sic debet conuerti: ergo currens est asinus hominis. Secunda difficultas quomodo conuertitur ista nulla essentia diuina est generans: non potest dici, quòd conuertatur in H istam: ergo nullum generans est essentia diuina: cum antecedens sit verum & consequens falsum. Respondetur quòd ly generans potest capi dupliciter scilicet substantiuè, & adiectiuè. Si capiatur substantivè: tunc bene conuertitur: sed sicut consequens est falsum, ita & antecedens. Si capiatur adiectiuè, tunc dat intelligere subiectum scilicet essentia: ita quòd totum prædicatum est essentia generans: & tunc non bene conuertitur: nullum generans est essentia diuina, sed debet sic conuerti: ergo nulla essentia generans est essentia diuina. Et si quis quærat quomodo conuertitur ista, nullus homo falsę est animal. Dico q[uod] non debet conuerti in istã; ergo nullũ aĩal falsę est hõ: cũ ãns sit verum & con-

E consequens falsum: sed sic: ergo nihil quod est falsæ: animal est homo. Et si quis dicat de præciso prædicato nõ fit præcisè subiectum: ergo non bene conuertitur. Respondetur ꝙ duplex est conuersio: quædam est propria quando de præciso subiecto fit præcisè prædicatum; & econtra nihil addendo, neq; remouẽdo. Alia est impropria seu reductiua quando subiecto, vel prædicato additur aliquid.

QVARTO sciendum, ꝙ tertia difficultas est de conuersione aliquarum propositionũ. Et primo de ista, nullũ à est prædicatum: posito casu, ꝙ à non sit prædicatum in aliqua propõne: si dicatur ꝙ conuertitur in istã, nullum prædicatum est a, contra, quia antecedens est verum, & consequens falsum: cũ in consequente a sit prædicatum. Respondetur negãdo quòd consequens sit falsum: & etiam quòd consequẽs sit: q̃a hoc repugnat casui: ideo repugnat, ꝙ ista propositio sit nullũ p̃dicatum est a. Et si dicatur ista, nullũ a est prædicatum conuertitur in istã nullum prædicatum est a: ergo illa conuersio est: & per consequẽs tã antecedens, quàm consequẽs erunt. Respondetur in ueritate, ꝙ tam añs quàm cõsequẽs sunt: tñ quia repugnant casui: ideo vtrunq; debet negari. secundo de ista ad æquitandum requiritur equus. Dicunt aliqui quòd primo debet resolui in istam: impossibile est ęquitare sine equo: & tunc sic conuertitur: ergo ęquitare sine equo est impossibile. Alij dñt ꝙ ex quo istud verbũ requiritur cõfundit terminũ ꝙ in ipso includit aliquod syncategorema quod non est pars, neq; p̃dicati, neq; subiecti: ideo oportet ipsam resoluere in vnã in qua ipsum ponat: ideo resoluitur in istã, ad equitandũ cõueniens est equ⁹: ergo cõueniẽs ad eqtandũ est equ⁹. Tertio de ista sp̃ fuit hõ. Rñdetur ꝙ debet sic resolui: oĩ tp̃e fuit hõ, & posteà sic conuertit; ergo aliquo tp̃e exñs fuit hõ. Et siquis dicat, illæ ꝓpõnes non participãt ordine econuerso. Rñdeo quòd immo, cuius rõ est; quia illud quod est subiectum in vna est simile p̃dicato alterius; ideo participãt ordine ecõuerso; q̃a ad hoc quòd ꝓpõnes participent ordine ecõuerso; non oportet quòd illud quòd ponit ante copulã in vna ponatur præcisè in alia, sed q̃d illud quod est subiectũ in vna, sit simile prædicato alterius. Similiter dicatur de ista propõne: omnem equum videt homo; ergo aliquid quod est videns oẽm equum est homo, & non in istã, homo videt aliquem equũ; quia tales sunt similium subiectorũ, & p̃dicatorum. Sed ista, p̃teritũ ẽ p̃teritum: sic conuertitur, q̃d fuit p̃teritum est uel fuit p̃teritũ. Similiter ista, hõ est generãdus: sic conuertitur; ergo quod erit generandum est vel erit homo; similiter ista, nullus senex erit puer; sic conuertitur, nihil quod erit puer est, vel erit senex. Sed difficultas est quomodo debeat conuerti ista a, est risibile; posito quòd à parte subiecti significet hominem; & a parte p̃dicati significet asinũ. Respondetur quòd sic cõuertitur: ergo risibile est hõ: vbi licet de subiecto vocaliter nõ fiat p̃dicatum, tamen bene mentaliter. Et ad uerte

Dubium de aliquarũ propõnum conuersione. F

G

H

Ista ppõ, a, est risibile quõo conuertitur.

E uerte etiam quòd quando dr̃, ꝙ vniuersalis negatiua cõuertitur simpliciter: debet intelligi de vniuersali negatiua de modo loquendi consueto: quia de modo loquendi inconsueto non conuertitur; vt non sequitur: omnis sol planeta non est: ergo omnis planeta sol non est: cum antecedens sit verum & consequens falsum. Sed ista, homo est pict⁹: sic conuertitur, pictum est hõ pictus: & non in istam, pictum est homo: quia in ista homo est pictus, homo restringitur ad standum pro hominibus pictis. Sed ista, bis cantaui missam: sic conuertitur: ergo bina vice cantans missam est vel fuit ego. Et ista Parisijs & Romæ venditur piper: sic conuertitur: ergo quod venditur altero istorum locorũ est piper. Dicunt tamen aliqui

F ꝙ debet sic conuerti: quod vendit Parisijs & Romæ, est istud vel istud piper. Sed hoc non videtur verum: cum ista videatur falsa: cum subiectum pro nullo supponat: nam de nullo verum est dicere: hoc venditur Parisijs & Romæ. Sed ista, neuter istorum est albus; conuertitur sic: nullum album est alter istorum. Et sic per tales possunt cõuerti fere omnes aliæ propositiones: vnum tamen cauendum est ꝙ non arguatur a magis amplo ad minus amplum sine distributione magis ampli. Etiam quòd nõ arguatur a minus amplo ad magis amplum cum distributione magis ampli. Vñ magis amplum se habet sicut superius: & minus amplum sicut inferius: ideo in ipsis proportionabiliter debent fieri consequentiæ: sicut fiunt à loco à superiori ad inferius & ecõtra. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum. G

Arti. 2. *Quō conuertendæ sunt pōnes modales.*

DVBITATVR primo qualiter conuertendæ sunt propositiones modales. Respondetur ꝙ propositiones modales sunt duplices: quædam sunt compositæ: quædam sunt diuisę. Vnde compositæ possunt dupliciter cõuerti. Vno modo quo ad se totas, scilicet faciendo de subiecto prædicatum, & de prædicato subiectũ: vt hominem esse animal est possibile, ergo possibile est animal hominem esse. Et isto modo modales compositæ omnino eodẽ modo conuertuntur sicut illę de inesse: quia sunt mere de inesse; sed istum modum non docuit Arist. Alio modo conuertuntur quo ad partes dicti. s. transponẽdo partes dicti modo similiter se habente: vt hominem esse animal est possibile: ergo animal esse hominem est possibile. Pro H quo tamen est aduertendum ꝙ modalis composita de isto modo falsum & impossibile non cõuertuntur ex parte dicti eodem modo sicut illæ de inesse: quia non sequitur: omne animal esse hominem est falsum vel impossibile: ergo hominẽ esse animal est falsum vel impossibile. Et si quis dicat, propositiones correspondentes dictis istarum propositionum inferunt seinuicem: ergo & illę propositiones. Antecedens patet: quia bene sequit: omne animal est homo, ergo homo est animal: quæ est propositio necessaria, quæ sequitur ad quamlibet. Respondetur, negando consequentiam: & ratio est: quia non oportet ꝙ si ad aliqđ antecedens sequitur consequẽs: quòd

A ꝙ ad illud antecedẽs esse falsum cõtingẽs vel impossibile sequatͬ consequẽs esse falsum uel impossibile. Aduerte vlterius, ꝙ ꝓpõnes modales cõpositę de isto modo possibile & necessario cõuertuntur eodem modo ex parte dicti sicut illę de inesse: dummodo ponatur in antecedente constantia propositionis pro qua supponit dictum, consequentis: quia aliàs non sequeretur: vt non sequitur omnem hominem esse animal est possibile; ergo aliqđ animal esse hominem est possibile, nam posito casu, ꝙ ista propositio sit homo est animal: & non ista animal est homo, antecedens est verum & consequẽs falsum: quia subiectum consequentis pro nullo supponeret.

Dubitatio. Sed quæritur quomodo conuertitͬ ista, fortes est possibilis: vbi B ly possibile capitur primæ intẽtionaliter vt est dĩa entis. Dico ꝙ sic conuertitur: ergo possibile est vel potest esse fortes. Ex quo patet, quòd quando possibile capitur primæ intentionaliter vt ẽ differentia entis, ampliat subiectum pro illo quod est & potest esse: sed quando est dĩa propõnis & capitur secundæ intentionaliter, non habet aliquam vim ampliandi: sicut in ista fortem currere est possibile: ibi ly possibile nullam vim habet ampliandi. Sed diceret aliquis, ista propõ est indefinita, omnem hominem esse animal est possibile: & etiam ista est affirmatiua, nullũ b esse a est necesse cum propõ quam facit in sensu sit affirmatiua: nam sensus est: nulla talis propositio b est a, est possibilis. Respõdetur ꝙ verum est, quòd talis est indefinita omne animal esse hominem est possibile: sed C quia hñt figuram vniuersalium negatiuarum Arist. vtebatͬ ac si essent vniuersales, vel negatiuę.

Quõ conuertenda sunt ꝓpõnes modales diuisa. DVBITATVR secundo quomodo conuertantur propositiones modales diuisæ. Pro cuius solutione supponitur, quòd isti modi possibile, impossibile, contingens & necesse facientes propõnes modales diuisas, ampliant extrema ad omnem dĩã temporis: vel saltem ad illud qđ est, & potest esse. Et si quis dicat, prædicatum alicuius propõnis debet præcisè accipi secũdũ exigentiam copulæ: ergo tales modi non ampliant prædicatũ. Respondetur, quòd illa regula est vera quãdo non ponitur aliqđ syncategorema habens vim ampliandi terminum positum à parte post. Et si quis dicat si ne D cesse, ampliaret prædicatum sequeretur quòd ista esset vera, deum necesse est esse creantem: quia sensus eius est: deum necesse est esse illud quod est, vel potest esse creans: & illa est vera. Respondetur, quòd ampliatio prædicati non debet sic explicari: sed sic deum necesse est esse creans quod est vel potest esse, ita quòd necessitas non feratur in suppositum prædicati, sed in formam quæ significatur per illud prædicatum vel cõnotatur. Supponitur vlterius ꝙ ad hoc ꝙ prædicti termini amplient extrema: tres cõditiones requiruntur. Prima, ꝙ talia extrema supponant: ideo dicendo chimeram possibile est esse: ibi ly chimeram non ampliatur, cũ non supponat. Secunda, quòd talis terminus qui dicitur ampliari habeat significatum vel significata

gnificata correspondentia pro diuersis differentijs temporum diuisim: ideo dicendo, Antichristum possibile est esse; ly Antichristum non ampliatur. Tertia quòd talis terminus non restringatur ad stādum pcisè pro vna dria temporis; ideo dicendo qđ est homo possibile est esse, ibi ly homo non ampliatur, cum restringatur ad vnam drīam tpis. Istis suppositis ponitur aliqua dicta. Primum dictum; propositiones affirmatiuè de necessario diuisæ in quibus nulla ponit negatio, non conuertuntur formaliter in propositiones de necessario. Patet; quia nulla vniuersalis affirmatiua conuertitur gratia formæ in vniuersalem affirmatiuā, sed propositiones affirmatiuè de necessario in quibus nulla ponitur negatio sunt vniuersales ex parte modi: igit. Etiam danda est instantia; vt nō sequitur creans necessario est deus; ergo deus necessario est creans; sed debet sic conuerti; ergo deus possibiliter est creās, cum debeat conuerti in particularem de modo siue illa de necessario sit vniuersalis siue particularis siue singularis ex parte dicti. Secundum dictum; propositio de necessario diuisa in qua ponitur duplex negatio; vna ad verbum & alia ad modum; debet omnimode conuerti sicut illa de possibili in qua nulla ponitur negatio; vt ista, omnem deum non necesse est non esse creantem; conuertitur eodem modo sicut ista; omnem deum possibile est esse creantē; sic valet, creantem non necesse est non esse deum. Tertium dictum; propositio de necessario negatiua; in qua negatio ponitur ad verbum tantum, conuertitur sicut illa de impossibili in qua non ponitur negatio explicita; vt ista, omnem deum necesse est non esse creantem conuertitur sicut ista, omnem deum impossibile est esse creantem cum tali æquipolleat; & cum tālis sit vniuersalis negatiua saltē de modo conuertetur simpliciter in vniuersalem. Quartum dictum: propositio de necessario in qua negatio ponitur ad modum non conuertitur in terminis cum talis sit particularis negatiua, vt ista, quendam deū non necesse est esse creantem; non conuertitur cum sit particularis negatiua cum æquipolleat vni de possibili nō negato.

Propositiões modales diuisæ de impossibili quō cōuertūtur.

DVBITATVR tertio qualiter conuertendæ sunt propositiones modales diuisæ de impossibili, & possibili. Pro cuius solutione ponuntur aliqua dicta. Primum: propositiones de impossibili in quibus nulla ponitur negatio conuertuntur per conuersionem simplicem: cum tales sint vniuersales negatiuè ex parte modi; vt ista. omnem hominem impossibile est esse asinum sic conuertitur; ergo omnem asinum impossibile est esse hominem. Secundum dictum; propositiones de impossibili in quibus negatio ponitur ad modum tantū conuertuntur sicut ille de possibili quibus æquiualent; vt ista, hominem non impossibile est esse asinū: conuertit sicut ista hominē possibile est esse asinū; sic valet, asinum non impossibile est, esse hominem. Tertium dictū; propōnes de impossibili in qui-

A in quibus negatió ponit ad modum & ad verbum non conuertuntur: cum tales sint particulares negatiuè saltem ex parte modi: vt ista, hominem non impossibile est non currere, non cõuertitur, cum æquiualeat isti hominem possibile est non currere., quæ non conuertitur. Quartum dictum: propositiones de impossibili in quibus negatio explicitè ponitur ad verbum, conuertuntur sicut ille de necessario in quibus nulla ponitur negatio: sed sic est vt visum est, quòd propositiones de necessario in quibus nulla ponitur negatio non conuertũtur in seipsas, sed in illas de possibili. Etiam tales de impossibili conuertuntur in propõnes de possibili: vt ista creantẽ impossibile est non esse deũ; conuertitur in istã, deum possibile est esse creãtem. Sed pro alijs de possibili ponũtur quatuor dicta. Primũ: propõnes de possibili in quib⁹ nulla ponitur negatio conuertuntur simpliciter sicut illeꝰ de inesse: vt hominem possibile est currere: ergo currẽtẽ possibile est esse hominem. Secundum dictum: propõnes de possibili in quibus negatio ponitur tantum ad verbum, non conuertuntur in terminis: cũ tales sint particulares negatiuè ex parte modi. Tertium dictum: propõnes de possibili in quibus negatio ponitur ad modum tantum conuertuntur sicut ille de impossibili, cũ æquiualeant illis: vt ista, hominem non possibile est currere; conuertitur sicut ista, hominem impossibile est currere. Quartum dictũ, propositiones de possibili in quibus ponitur

B

negatio tam ad modom, quàm ad verbum: conuertuntur in propositiones de possibili in quibus nulla ponitur negatio: vt ista, omne creans non possibile est non esse deum: conuertitur sic deum possibile est esse creãtem. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium sit. C

CONCLVSIO respõsalis. Regulæ conuersionum propositionum tam de inesse quàm modalium sunt sufficienter assignatæ à philosopho: vt satis patet in primo articulo, & in secundo. Ad rationes ante oppositũ. Ad primam & etiam ad secundam patet solutio ex dictis. Ad tertiã dr̄ quòd illa nullus homo est oẽ animal; conuertitur in istam nihil qđ est omne animal est homo: sed de alijs satis patet qualiter debeant conuerti. Ad quartam respondetur ꝙ arguendo a termino supponente confusæ tãtum ad ipsum supponente determinatè, non valet consequentia: & hoc signo cõfusiuo remanente: quia si signum confusiuũ mutetur, bene potest valere consequentia. Ad quintam dicitur ꝙ bene sequitur gratia materię, sed non gratia formæ D

HIS vero determinatis dicendum est iam per quæ, & quando, & quomodo fit omnis syllogismus.

ISTE EST secundus tractatus huius libri in quo docet formare syllogismos ex propositionibus de inesse: & diuiditur in quatuor capitula. In primo docet formare syllogismos primæ figuræ diffiniens: primã figurã dicẽs: Prima figura, est quã tres *Prima figura.*

tres termini sic se habent ꝙ postremus est in toto medio,& medius in toto primo sic,vel nõ sic necesse est esse syllogismnm per fectum.Vnde per postremum intelligitur minor extremitas:quę est in toto medio.i.subijcitur respectu medij.Deinde diffinit medium primæ figuræ dicens, ꝙ medium primæ figuræ est,quod est in alio,& aliud in ipso.i.ꝙ subijcitur in vna & prædicatur in alia. Et maior extremitas est in qua aliud est tantum.i.quod tantum prędicatur.Et minor extremitas, est quod est in alio tantum.i.tantum subijcitur. Deinde ponit modos primæ figuræ. Et primo modos vniuersales tam vtiles quàm inutiles: dicens quòd quando ambæ præmissæ sunt vniuersales affirmatiuæ inferentes vniuersalem affirmatiuam, est bonus syllogism⁹, & vocatur Barbara. Secũdus modus est maiore vniuersali negatiua & minore vniuersali affirmatiua,sequitur cõclusio vniuersalis negatiua,& vocatur Celarent.Deinde ponit modos inutiles.Primus est maiore vniuersali affirmatiua, & minore vniuersali negatiua,non sequitur aliqua conclusio gratia formæ: quia ibi sunt dabiles termini in quibus omni.s. animal homo equus: & in quibus nulli.s.animal homo lapis. Secundus modus inutilis,quando ambæ præmissę sunt vniuersales negatiuę, tunc non fit bonus syllogismus: cum ibi sint reperibiles termini in quibus omni:vt scientia,linea medicina:& etiam in quibus nulli,vt scientia,linea,vnitas. Deinde determinat de modis particularibus: dicens ꝙ quãdo maior est vniuersalis, siue affirmatiua, siue negatiua,& minor particularis affirmatiua, est bonus syllogismus: & valet ista regula pro Darij & Ferio & subdit quòd si maior sit particularis, & minor vniuersalis: vel ambæ particulares nõ erit bonus syllogismus.Ex quo passu eliciũtur duæ regulæ. Quarum prima est maiore existẽte particulari in prima figura,nihil sequitur directè concludendo.Secunda ex puris particularibus nihil sequitur,& syllogizat Arist.in prima figura istis literis a, b, c, capiendo b, pro medio a, pro maiori extremitate: & c,pro minori extremitate:& subdit quòd si minor fuerit indefinita æq; bene erit bonus syllogismus sicut si ipsa esset particularis. Ex quo passu elicitur ista auctoritas: de particularibus & indefinitis idem est iudicium quãtum supple ad syllogismum. Deinde ponit modos particulares inutiles. Primus: maiore existente particulari siue affirmatiua, siue negatiua,& minore vniuersali siue affirmatiua,siue negatiua, non est bonus syllogismus: q̃a ibi sunt dabiles termini in quibus omni: vt bonus habitus & prudentia: & termini in quib⁹ nulli,vt sunt bonus habitus, & disciplina.

G

H

Secundus modus inutilis est,q̃n maior est vniuersalis, siue affirmatiua,siue negatiua: & minor particularis negatiua, non valet syllogismus: quia ibi sunt reperibiles termini in quibus omni, & in quibus nulli: in quib⁹ omni,vt homo animal & albus: in quibus nulli, vt animal homo nix. Probat etiam istos modos esse inutiles ex indefinito.Vnde pro

A ꝓbare aliquid ex indefinito est ostendere quòd illud quod non sequitur ex vniuersali non sequitur ex particulari: modo maiore vniuersali affirmatiua & minore vniuersali negatiua nihil sequitur: ergo nec ex maiore vniuersali & minore particulari. Tertius modus inutilis, ambabus præmissis existētibus negatiuis: quarum vna est vniuersalis & alia particularis, nihil sequitur: quia ibi sunt dabiles termini in quibus omni, & in quibus nulli. Quartus modus: si ambæ præmissæ sint particulares siue affirmatiuæ siue negatiuę, siue una affirmatiua, & alia negatiua, nihil sequitur, quia ibi sunt dabiles termini in quibus omni & in quibus nulli. Ex istis infert quòd in prima figura concluditur omne genus ꝓpositionis, puta vniuersalis affirmatiua, vniuersalis negatiua, particularis affirmatiua, particularis negatiua. B

Quando autem idem huic quidem omni, illi vero nulli inest: vel vtriq; omni vel nulli: figuram quidem huiusmodi voco secundam.

Secunda figura. ISTVD est secundum capitulum huius tract. in quo docet formare syllogismos secundæ figuræ. Et diffinit primo secundā figuram: dicens, ꝙ secunda figura est quando idem huic quidē omni, huic vero nulli inest, vel vtrique omni, vel vtriq; nulli. Et conuenit hæc diffinitio, tam combinationib⁹ vtilibus, quàm inutilibus. Deinde diffinit medium, dicens: Medium in hac figura est, quod prædicatur de vtraq; extremitate. Sed maior C extremitas, est quæ posita est iuxta medium: ipsa enim conuenit cum medio in hoc quòd aliquando prædicatur. Sed minor extremitas, est quæ posita est lōgius à medio; quia nunquā prædicatur. Ex quo sequitur ꝙ nullus syllogismus secundæ figuræ regulatur immediatè per dici de omni, vel per dici de nullo. Deinde docet formare syllogismos: & primo vniuersales: dicens, quòd ex ambabus vniuersalibus si vna sit affirmatiua, & alia negatiua fit bonus syllogismus: & per hoc habētur Cęlare, & Camestres q. sunt boni syllogismi: de cesare probat reducendo ipsum ad celarent maiore cōuersa simpliciter: de camestres probat reducendo ipsum ad celarent minore conuersa simpliciter, & per transpositionem præmissarum: probat etiam eos per impossibile. Deinde ponit duos D modos inutiles vniuersales. Primus: est quando ambæ præmissę sunt vniuersales negatiuę. Deinde determinat de particularibus: dicens quòd quando maior est uniuersalis & minor particularis, siue fuerit affirmatiua, siue negatiua, fit bonus syllogismus: & per hoc habentur duo modi. s. Festino, Baroco de Festino probat reducendo ipsum ad Ferio minore, conuersa simpliciter: de Baroco probat reducendo eum per impossibile ad Barbara, & syllogizat Aristot. per istas tres literas n, m, p. Consequenter ponit modos particulares inutiles: quorum primus est: maiore existente particulari, siue fuerit affirmatiua, siue negatiua, siue minor fuerit vniuer-

B vniuersalis, siue particularis, nihil sequit; cũ ibi dandi sunt termini in quibus omni, & in quibus nulli. Secundus est: quãdo ambæ præmissæ sunt affirmatiuè, vel negatiuè, siue vna sit vniuersalis, & alia particularis, non fit bonus, syllogismus, quia ibi sunt dabiles termini in quibus omni & in quibus nulli. Et ex isto habetur ꝙ ex puris affirmatiuis in secunda figura, nihil sequitur. Tertius modus est qñ ambæ præmissæ sunt particulares, siue sint affirmatiuè, siue negatiuè, siue vna sit affirmatiua, & alia negatiua, non fit bonus syllogismus: quia dabiles sunt termini in quibus omni, & in quibus nulli. Ex istis infert duo correlaria. Primum: syllogismi secundæ figuræ sunt imperfecti, sed perficiuntur per conuersionem, vel per impossibile. Secundum correlarium; nullus syllogismus secundæ figuræ est affirmatiuus. i. concludens affirmatiuè, sed solum negatiuè.

Correlaria de eisdem.

F

SI autem eidem hoc quidẽ omni illud vero nulli inest, vel ambo omni vel nulli figuram quidem huiusmodi voco tertiam &c.

Tertia figura.

ISTVD est tertium capitulum, in quo philosophus docet formare syllogismos in tertia figura. Et describit tertiam figurã dicens: Tertia figura, est quando idẽ hoc quidem omni illud vero eidem, nulli vel ambo omni vel nulli inest. i. tertia figura est quando medium vnitur, cũ extremitatib⁹ vniuersaliter, vel pticulariter, vel cũ vna vniuersaliter & cũ alia pticulariter affirmatiuè, vel negatiuè: vel cum vna affirmatiuè, & cũ altera negatiuè. Et per hoc tangit tã cõbinationes vtiles quam inutiles. Deinde describit mediũ, dicens: Medium est de quo ambo extrema pdicant: maior extremitas ẽ q longius sita est à medio: quia nunq subijcitur sicut mediũ: & minor extremitas est q propinquius sita est cũ medio: qa subijcitur in cõclusione. Deinde docet formare modos vniuersales: dicens, ꝙ qñ ambæ pmissæ sunt vniuersales affirmatiuè valet syllogismus ad cõcludendũ particularem affirmatiuam. Et vocatur talis modus darapti, & syllogizat istis literis s, pro medio, x pro maiori extremitate r, p minori. Et istũ modũ probat tripliciter. Primo per conuersionem, quia minore conuersa per accidens fit bonus syllogismus in Darij. Secundo per impossibile: quia ex opposito contradictorio conclusionis pro maiore & minore, pro minore infertur oppositum maioris. Tertio probat per syllogismũ expositoriũ sumendo sub medio aliquod singulare. Deinde ponit secundã cõbinationem vtilem: dicens, ꝙ qñ maior est vniuersalis negatiua, & minor vniuersalis affirmatiua, sequitur conclusio particularis negatiua, & vocatur Felapton, & pbat ipsum tripliciter. Primo per conuersionem reducendo eum ad Ferio minore cõuersa per accidens. Secũdo per impossibile. Tertio expositorie. Deinde ponit modos inutiles vniuersales, quorum primus est. qñ ambæ pmissæ sunt vniuersales & minor est negatiua, nõ fit syllo-

G

H

A syllogismus in tertia figura. Secundus quod quando ambæ præmissæ sunt vniuersales negatiuè non fit syllogismus in tertia figura, quia ibi sunt dandi termini in quibus omni, & in quibus nulli. Consequenter docet formare syllogismos ex altera vniuersali, & altera particulari dicens, quod quando vna præmissarum est vniuersalis, & altera particularis, & ambæ sunt affirmatiuè, tunc est bonus syllogismus, & per hoc tanguntur duo modi.s. Datisi & Disamis: quos docet reducere ad Darij per conuersionem. Deinde tangit alios modos particulares: dicens, quod maiore existente particulari, & minori vniuersali, affirmatiua fit bonus syllogismus, & vocatur Bocardo quem probat reducẽdo per impossibile. Alius modus est quãdo maior est vniuersalis negatiua, & minor particularis affirmatiua valet syllogismus, & vocatur iste modus Ferison, qui reducitur ad Ferio minore conuersa simpliciter. Consequẽter ponit modos inutiles, quorum primus est; ambabus præmissis negatiuis, qualitercunq; disponitur non fit bonus syllogismus. Secundus est, quãdo ambæ præmissæ sunt particulares, qualitercunq; disponãtur non fit bonus syllogismus; quia ibi sunt dabiles termini in quibus omni, & in quibus nulli. Tertio est, maiore particulari affirmatiua, & minore vniuersali negatiua, non valet syllogismus: etiã vniuersali affirmatiua, & minore particulari negatiua, non fit bonus syllogismus in tertia figura: quia ibi sunt dãdi termini in quibus omni, & in quibus nulli. Ex isto infert, quod minore negatiua in tertia figura nihil sequitur. Secundo infert quod oẽs syllogismi huius figuræ sunt imperfecti, sed perficiuntur, scilicet per conuersionem per impossibile & expositorie. Secundum correlarium in tertia figura nunquam concluditur vniuersaliter. C

PALAM aũt est quoniam in omni figura quando nõ fit syllogismus &c.

ISTVD EST quartum capitulum huius tractatus in quo phylosophus ponit quædã correlaria. Primum; ex puris indefinitis particularibus, & singularibus non fit bonus syllogismus de medio cõi. Secundũ correlarium; maiorem affirmatiua, siue vniuersali, siue particulari, & minore negatiua fit bonus syllogismus in qualibet figura indirectè, D concludendo particularem negatiuam. Tertium correlarium. de particulari & indefinita idẽ est iudicium quo ad syllogizandum. Quartum correlarium: omnes syllogismi imperfecti pficiunt per reductionem ad modos primæ figuræ directè cõcludentes. Ex quo sequitur, quod omnes syllogismi secũdę & tertię figurę, & etiam primę indirectè conculdẽtes reducuntur ad modos primæ figuræ.

An quatuor modi primæ figuræ sint consequentia formales.

QVAERITVR vtrũ quatuor modi primę figurę sint cõsequentiæ formales. Arguitur primo contra tertium modum: quia non sequitur cuiuslibet cõtradi-

E tradictionis altera pars est vera sed falsum est altera pars con tradictionis: ergo falsum est ue rum. Item non sequitur vtrũq; animal est asinus, vterq; homo est animal: ergo vterq; hõ est asinus. Item non sequitur omne currens est asinus, omnis homo est currens: ergo omnis homo est asinus: cum cõsequens sit impossibile: & antecedens possibiles: cum quęlibet pars sit possibilis. Itẽ omnia animalia sunt rationalia: vel irrationalia: omnis homo & equus sunt animalia: ergo omnis hõ & equus sunt rationalia vel irrationalia. Secundò sic cõtra eundẽ modum. Non sequitur quicunq; dicit te esse animal dicit verum: sed quicunq; dicit te esse asinum dicit te esse animal: ergo quicunq; dicit te esse asinum dicit verum.

F Item non sequitur, nihil quod vinit obiit: omnis homo viuit: ergo nullus homo obiit: cum antecedens sit verũ & consequens falsum. Tertio sic contra secundum modum: Non sequitur nullum animal dum dormit vigilat, omnis homo est animal dum dormit: ergo nullus homo vigilat, cum antecedens sit verum & cõsequens falsum. Itẽ nõ sequitur nulla aqua bibit vinũ, omnis homo bibit aquam: ergo nullus homo bibit vinum. Quarto sic contra tertium modum: Non sequitur, omnes apostoli Dei sunt duodecim, Petr9 & Paulus sunt Apostoli Dei; ergo Petrus & Paulus sunt duodecim. Item non sequitur, omne quod fuit est, Adam fuit: ergo Adam est. Quinto sic arguitur contra quartum modum: Nõ sequitur nullum animal est species, quidam homo est animal ergo homo non est species; In oppositũ est philosophus in textu. In questione erunt tres articuli. Quantum ad primum. G

Arti. 1.

An philosoph9 enumerauerit omnes modos primæ figuræ.

PRIMO sciendum pro declaratione illorũ quæ dicta sunt quòd Arist. non enumerat omnes modos primæ figuræ: nam syllogismus expositorius est bonus syllogismus primę figuræ: vt sic arguendo, sortes est homo: quoddam animal est sortes: ergo quoddam animal est homo. Etiam syllogismi reducibiles ad eum sunt boni syllogismi: vt homo currit: sortes est idem homo: ergo sortes currit. Similiter modi concludentes cõclusionem de modo loquendi incõsueto: vt asinus est animal: homo non est asinus: ergo homo animal non est: sed solũ enumerat modos supple non expositorios: neq; ad eos reducibiles, neq; concludentes conclusionem de modo loquendi incõsueto; neq; distinguẽdo si in minore subsumatur particularis, indefinita vel singularis. Ideo solum enumerat quatuor directe concludentes & duos indirecte, scilicet fapesmo & frisesomorum. Et si quis dicat quare ipse non enumerat baralipton, celantes, & dabitis: cum sint ẽt modi primę figurę indirecte cõcludentes. Respondetur ꝙ ratio est: quia solum enumerat modos, qui distinguũtur ex parte præmissarum cum aliis modis directe concludentibus: cuiusmodi non sunt isti tres. Ex quo patet ꝙ quinq; sunt modi indirecte concludentes primę figuræ: licet Arist. non enumeret nisi duos propter causam prædictam H

A dictam. Vnde concludere directe est maiorem extremitatem prædicari de minori extremitate in conclusione. Sed indirecte concludere est minorem extremitatem prædicari de maiori extremitate in cōclusione. Et aduerte vlterius ꝙ aliquis syllogismus dicitur dupliciter esse in aliqua figura. Vnomdo directe & proprie;valet quando mediū & extremitates sunt totalia extrema præmissarum. Aliomodo improprie & reductiuè,quando in tali syllogismo medium & extremitates non sunt totalia extrema. Ex quo sequitur ꝙ omnis syllogismus categoricus constitutus ex termis simplicibus finitis, & rectis est proprie in aliqua trium figurarum. Dicitur notanter cathegoricus: quia syl-

B logismi hypothetici non sunt in aliqua trium figurarum. Dicitur notāter compositus ex terminis simplicibus & rectis:quia si componeretur ex terminis cōplexis non oporteret quòd esset proprie in aliqua trium figurarum: vt iste: cuiuslibet hominis oculus est dexter sortes est homo: ergo sortis oculus est dexter. Si etiam componatur ex obliquis, non est proprie in aliqua triū figurarum: vt omnem hominem videt equus: sortes est homo: ergo sortem videt equus.

Modi prima figura indirecte cōcludentes q.

SECVNDO sciendum, ꝙ quinq; modi indirecte concludentes primæ figuræ & etiam modi secundæ & tertiæ figurarum sunt modi imperfecti & de se ineuidentes: ideo indigent reduci ad alios modos. Vnde syllogismum reduci ad alium syllogismum; non est de vno syllogismo facere alium, sed est ipsum probari per alium syllogismum: seu ostendere illam conclusionem sequi ex præmissis per præmissas alterius syllogismi: vt Cæsare reducitur ad celarent maiore conuersa simpliciter: nam quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentiæ sequitur ad eius antecedens. Sed de præmissis de Cæsare maiore conuersa simpliciter, sequuntur præmissę de celarent: & ad præmissas de celarent, sequitur conclusio de Cæsare: ergo de primo ad vltimum ad præmissas de celarent, sequitur conclusio de Cæsare: & similiter dicatur de alijs. Et aduerte quòd Arist. ponit quatuor modos reducendi syllogismos imperfectos ad perfectos, scilicet p conuersionem, per transpositio-

D nem præmissarum, per impossibile: qui modus debet dici proprie conuersiuus, & per sylogismum expositoriū. Vnde aliquē syllogismum reduci per impossibile non est aliud quam ex opposito contradictorio conclusionis cum altera præmissarum inferre oppositum alterius præmisse; vnde quando reducimus syllogismos secundæ figuræ per impossibile ad modos primæ figurę debemus accipere maiorem pro maiore; & oppositum contradictorium conclusionis pro minore inferendo oppositum maioris. Sed quando reducimus modos tertiæ figuræ debemus accipere oppositum contradictorium conclusionis pro maiore: & minorem pro minore inferendo oppositum maioris. Aduerte quòd talis reductio dicitur reductio per

B impoſsibile:quia impoſsibile eſt oppoſitum contradictorium cõcluſionis ſtare cum vtraq; præmiſſarum.

Conſequẽtia bona quotuplex eſt.

Tertio ſciendum ꝙ conſequentia bona eſt duplex.ſ. materialis & formalis.Cõſequentia formalis, eſt bona conſequentia quæ ſic eſt bona quòd quælibet ſibi ſimilis in forma etiam eſt bona. Ex quo ſequitur ꝙ illi male diffiniunt cõſequentiam formalem, qui dicunt ꝙ conſequentia formalis, eſt quæ tenet in omnibus terminis conſimili forma arguendi retenta: cum nulla ſit conſequentia quæ teneat in omnibus terminis, quia illa quæ fit in aliquibus terminis, non eſt illa quæ fit in aliis terminis. Et quia conſequentia de barbara & etiam conſequen-

F tiæ aliorum modorum tam primæ quam ſecundæ quam tertiæ figurę ſunt conſequentiæ bonę, quæ ſic ſunt bonæ quòd quælibet ſimilis ipſis in forma eſt bona:ideo ſunt cõſequentiæ formales non addẽdo medio iſtud aggregatum quod eſt, quod tamen volunt aliqui:dummodo tñ altera præmiſſarũ ſit de omni, ſeu cuius ſubiectũ diſtribuit diſtributione completa & perfecta: quæ fit in termino & extra terminum in numero & extra numerum. Et per hoc ſoluitur iſte paralogiſmus, omnis eſſentia diuina eſt pater: omnis filius in diuinis eſt eſſentia diuina: ergo omnis filius in diuinis eſt pater Vnde ſi maior ſit de omni,eſt bonus ſyllogiſmus: ſed ſicut concluſio eſt falſa, ita & maior: quia ſenſus maioris eſt, de quocunq; verum eſt dicere: quòd eſt eſſentia diuina de illo verum eſt dicere quòd eſt pater:modo illud eſt falſum, cum de filio in diuinis ſit verũ dicere ꝙ eſt eſſentia diuina: & tamen non eſt verum dicere ꝙ ſit pater. Et ſi quis dicat ſubiecto attribuitur ſignum vniuerſale: ergo eſt de omni. Reſpondetur,negando conſequentiam: ſed bene ſequitur: ergo eſt vniuerſalis: ideo ſi maior ſit vniuerſalis & non de omni non valet conſequentia. Si quis replicet ibi eſt diſpoſitio de barbara: omne animal ſi eſt rudibile eſt aſinus: omnis homo eſt animal ſi eſt rudibile: ergo omnis homo eſt aſinus: & tamen cõſequentia non eſt bona: cum antecedens ſit verum & conſequens falſum. Reſpondetur ibi communiter præſupponendo, quòd maior ſit cathegorica de H

ſubiecto cõditionato quòd conſequentia eſt bona:quia ſicut cõcluſio eſt falſa ita & maior:quia ſenſus maioris eſt,de quocunq; verum eſt dicere ꝙ eſt animal ſi eſt rudibile,de illo verum eſt dicere ꝙ eſt aſinus:& illa eſt falſa. Dicunt tamen aliqui ꝙ maior eſt vera,ſic ſe habens ꝙ pro quocũq; ſubiectũ ſupponit ꝓ illo ſupponit prædicatũ:& eſt ſenſus:omne rudibile eſt aſinus:ſed minor eſt falſa: quia ſenſus eſt: omnis hõ eſt aĩal rudibile. Et iſtud probant:quia aliàs ſubiectũ iſtud ſupponeret ꝓ chimera & ꝓ quolibet ente mundi,cũ de quolibet verum eſt dicere ꝙ eſt aĩal ſi eſt rudibile.Rñdeo tñ ꝓbabiliter ſuſtinendo primũ modũ,ꝙ illud nõ eſt incõueniens, Dico vlterius,ꝙ iſtud conditionatũ,aĩal ſi eſt rudibile,nõ facit iſtum ſenſum, animal rudibile

de ri-

A de rigore sermonis: quia frustra poneretur illa coniunctio; si immo oporteret negare aliquam esse propositionem de cõditionato subiecto.

An oēs & soli, syllog. tertia fig. pbātur per syllog. expos it.

QVARTO sciendum, ꝙ circa textum incidunt duæ paruæ difficultates. Quarum prima est: an omnes & soli syllogismi tertiæ figuræ, possint probari per syllogismum expositoriũ. Pro cuius solutione ponuntur aliquæ regulæ. Prima: quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentiæ sequit ad eius ãns. Secunda regula: in probatione alicuius syllogismi per syllogismum expositorium sunt tres ꝓcessus. Primus est a præmissis syllogismi probandi ad pręmissas syllogismi expositorij: & tenet virtute huius regulæ: omnis propositio vniũsalis aut particularis siue indefinita B infert vnam pręmissam syllogismi expositorij. Secundus est a præmissis syllogismi expositorij ad conclusionem probandam. Tertius, est a præmissis syllogismi probandi ad conclusionẽ eius: & tenet virtute huius regulę: quicquid sequitur ad cõsequẽs bonę cõsequẽtię seq̃t ad eius antecedens: Ex istis dicitur, ꝙ soli syllogismi, & omnes syllogismi tertiæ figuræ possunt proprie probari per syllogismũ expositorium: eo ꝙ in solis illis est idem subiectum vtriusq; præmissarum.

Difficultas.

Secunda difficultas vtrũ omnis syllogismus possit reduci per impossibile. Respondetur per aliquas propositiones. Prima omnes modi secũdæ figuræ, possunt reduci ꝑ impossibile. s. accipiendo oppositũ contradictoriũ conclusionis ꝑ minore & maiorem pro maiore, inferẽdo oppositum alterius C præmissæ. Secunda propositio: omnes syllogismi tertiæ figuræ possunt reduci per impossibile scilicet accipiendo oppositum contradictorium conclusionis ꝑ maiore & minorẽ pro minore inferendo oppositum maioris. Tertia propositio: modi primæ figuræ indirecte concludentes possunt reduci per impossibile. Et siquis dicat, nonne quatuor modi primæ figuræ scilicet barbara, celarent, darij, & ferio possunt reduci per impossibile. Respondeo ꝙ sic: Nam Barbara potest sic reduci: nam ex opposito contradictorio conclusionis cum altera præmissarum infertur oppositum maioris in Bocardo. Aduerte tamẽ ꝙ non reducitur per impossibile vt ostendatur ꝙ sit mo- D dus inenidẽs: sed vt ostendatur ꝙ consequentia est bona. Nam reductio ꝑ impossibile est vnus modus probandi aliquam consequentiam esse bonam, si quis eam negare vellet. Vnde siquis vellet negare consequentiam de Barbara non habeo faciliorem modum ad probandum consequentiam dicendo ex opposito contradictorio conclusionis cũ altera pręmissarum infertur oppositum alterius præmissæ: ergo cõsequẽtia est bona: sed hoc non est nisi reducere syllogismũ per impossibile: igr̃. Et hæc de primo art. Quãtum ad ꝯm,

Arti. 2. An detur quarta figura

DVBITATVR primo vtrum ponenda sit quarta figura distincta ab alijs figuris. Pro cuius solutione supponitur quòd prima figura capitur dupliciter. Vnomodo

E large vt est dispositio trium terminorum sic se habentium ꝙ medium subiicitur in vna præmissarum & prædicatur in alia; siue hoc sit in maiore siue in minore. Aliomodo capitur specialiter, vt est dispositio trium terminorum sic se habentium ꝙ medium subijcitur in maiore & prędicatur in minore. Hoc supposito respondetur ad dubium per aliqua dicta. Primum, capiendo figuram largè quarta figura non est distincta a prima figura, sed continetur sub ea. Secundum dictum, capiendo primam figuram specialiter ponenda est quarta figura distincta a prima: vnde quarta figura est quando medium prædicatur in maiori, & subijcitur in minori: vt omnis homo est animal: omne animal est substãtia: ergo om
F nis homo est substãtia. Tertium dictũ, quatuor sunt modi quartę figurę, scilicet bamana, camene, dimari, fimeno: & reducũtur ad modos primæ figuræ per solam transpositionem præmissarum: vt bamana reducitur ad Barbara per transpositionem præmissarum: Camene ad Celarent, Dimarius ad Darij: & Fimeno ad Ferio. Et si quis dicat sola transpositio præmissarum nõ ponit diuersitatem in figuris: quia tunc sequeretur ꝙ Cæsare & Camestres essent in diuersis figuris cum differant solum per transpositionem præmissarum: sed quia modi quartæ figuræ nõ differunt a primis modis primę figuræ nisi per transpositionem præmissarum: ergo; videtur quòd non sint alterius & alterius figuræ. Respondet ꝙ sola transpositio præmissarum non ponit diuersitatem figurarum: sed bene transpositio præmissarum cum alia habitudine medij ad extremitates ponit bene diuersitatem figurarũ: & quia est alia habitudo medij quartæ figuræ ad extremitates quam sit in prima figura; ideo modi quartæ figuræ dicunt esse alij a modis primę figuræ; cum ibi sit alia habitudo medij ad extremitates; Ex isto infertur ꝙ modi quartæ figuræ sunt euidẽtiores quam modi secundæ & tertiæ figuræ; quia ad reducendum eos ad modos primæ figuræ paucioribus indigent quã modi secundæ vel tertiæ figuræ; quia solum indigent transpositione præmissarum. Et quia ista figura potest sufficienter intelligi per primam: ideo Aristoteles eam non enumerauit. G

H DVBITATVR secundo vtrum ex puris particularibus aliquid sequatur; & etiam ex puris negatiuis. Ad primam dicitur quòd ex puris particularibus nihil sequitur syllogisticę: exceptis quinq; casibus; prima pars patet: quia non oportet si aliqui duo termini verè vniantur cũ vno termino particulariter sumpto pro diuersis significatis eius quòd propter hoc vere vniantur inter se, eo quòd in huiusmodi combinatione stat antecedens esse verum consequente existẽte falso; quia sunt dabiles termini in quibus omni & in quibus nulli .i. stante tali dispositione præmissarũ quandoq; cum præmisis stat in veritate conclusio vniuersalis affirmatiua: vt in istis terminis animal homo risibile: & stante tali dispositione præmissarum

An ex puris negatiuis, et particularibus aliqd sequatur.

A farum quandoq; cum præmissis stat conclusio vniuersalis negatiua in veritate in istis terminis, animal homo asinus. Primus casus; quando aliquid sequitur ex puris particularibus, est quã do medium est terminus singularis singulariter tentus, sicut in syllogismo expositorio secundæ figuræ; vt bene sequitur; aliquod animal est sortes, aliquis homo est sortes; ergo aliquis homo est animal. Secundus casus est; quando in minori propositione additur medio relatiuum identitatis substãtię; vt bene sequitur, animal est homo, & asinus est idem animal; ergo asinus est homo. Tertius casus est; quando maior est affirmatiua, & minor negatiua & conclusio de modo loquendi in consueto; vt animal est homo &
B substantia non est animal; ergo substãtia homo nõ est. Quartus casus est; quando in maiori aliquis terminus completæ distribuitur sub quo subsumitur in minori: vt bene sequitur homo videt omnem asinum, brunellus est asinus, ergo, brunellum videt homo. Quintus casus est, quando medium distribuitur in minori propositione: vt bene sequitur, animal est homo, asinus est omne animal: ergo asinus est homo. Et quid dicendum est ad Arist. qui dicit quòd ex puris particularibus nihil sequitur. Respondetur quòd intelligebat exceptis illis quinq; casibus: vel potest dici quòd non intelligebat de particularitate propositionum, sed de particularitate medij: modo in nullo tali casu medium tenetur particulariter. Ad secundã partem dicitur quòd ex puris negatiuis nihil sequitur syllogisticę, C nisi in tribus casibus. Primus casus est: quando medium variatur pœnes finitum & infinitum: vt bene sequitur nullum non risibile est homo, nullus asinus est risibilis: ergo nullus asinus est homo. Secundus casus est: quando ambe præmissę sint de contingenti ad vtrumlibet. vt omnem hominem contingit non esse currentem & aliquod album contingit non esse hominem: ergo quoddam album contingit non esse currens. Tertius casus est: quando vna præmissarum est de contingenti ad vtrumlibet: & alia de necessario negatiua sequitur formaliter negatiua de contingenti ad vtrumlibet: vt bene sequitur omnem hominem necesse est non esse asinum: & aliquod album contingit non esse D hominem: ergo aliquod album contingit non esse asinum. Et quare ex puris particularibus nihil sequitur nisi in istis casib⁹ ratio: est quia dabiles sunt termini in quibus omni & in quibus nulli. Etiam non oportet quòd si aliqui duo termini vere negatiuè vniantur quod vere inter se vniantur negatiue.

DVBITATVR tertio. Vtrum in omni combinatione inutili sint dabiles termini in quibus omni & in quibus nulli. Pro cuius solutione supponitur quòd dare terminos in quibus omni est dare tres terminos ex quibus constituuntur duę præmissę verę dispositę secundum exigentiam huius combinationis ex qua volumus syllogizare cum quibus stat vna vni-

E vniuersalis affirmatiua in veritate constituta ex extremitatibus illarum præmissarum. Sed dare terminos in quibus nulli, est dare ters terminos ex quibus constituuntur duæ præmissæ verę, cum quibus stat vniuersalis negatiua in veritate constituta ex extremitatibus illarum præmissarum: vnde isti termini in quibus omni & nulli, sunt datiui casus: sensus enim est, termini in quibus omni, id est termini in quibus supple maior extremitas conuenit omni supposito minoris extremitatis. Termini in quibus nulli, idest termini in quibus supple maior extremitas nulli supposito minoris extremitatis conuenit.

An in oĩ cõbinatio ne inutili sint dabiles termini in q̃b⁹ oĩ, et in quibus nulli.

Supponitur secundo, quòd ad dandũ terminos in quibus omni vel in quibus nulli ponuntur quatuor regulæ, quæ vt in plurimum sunt veræ: licet aliquando inueniatur instantia.

F Prima, quando ambæ præmissæ sunt affirmatiuæ, ad dandũ terminos in quibus omni debent capi tres termini subordinati. Sed ad dandum terminos in quibus nulli debent capi genus, & differentia & species extranea illius differentiæ. Secunda regula, quando ambæ præmissæ sunt negatiuæ, oportet capere genus, speciem, & vnum extraneum; sicut animal homo, lapis. Sed ad dandum terminos in quibus nulli, oportet capere tria extranea: sicut lapis, equus, asinus. Tertia regula: quando maior est affirmatiua, & minor negatiua, termini in quibus omni sunt genus, & duæ species, sed in quibus nulli, sunt genus, species, & vnum extraneum, G Quarta regula: qñ maior est negatiua & minor affirmatiua, termini in quibus omni sunt genus species, & differentia illius speciei: sed in quibus nulli, sunt genus & duæ species. His suppositis dicitur primo q in omni combinatione inutili, dabiles sunt termini in quibus omni: & termini in quibus nulli. Sed diceret aliquis, quòd inconueniens est reperire terminos in quibus omni, & in quibus nulli. Respondetur, quòd duo sunt inconuenientia, scilicet duo contraria, vel duo contradictoria esse simul vera, vel quòd ex vero in consequentia formali sequatur falsum. Et sic possumus practicare: vt si aduersarius dicat consequentiam inutilem esse bonam, petatur ab eo vel tenet gratia materiæ, vel gratia formæ: si dicat, materiæ nihil est dicere: H cum nullus dubitet de hoc: si dicat quòd tenet gratia formæ: tunc petatur sibi: quæ conclusio sequitur, vel affirmatiua, vel negatiua: si dicat affirmatiua tunc debent capi termini in quibus nulli: & tunc dicere: ergo tenet istis terminis, cum sit consequentia formalis: & tunc debet formare combinationem: quo facto videbis, quòd ex vero sequitur falsum. Si dicat quòd sequitur negatiua, tunc debes accipere terminos in quibus omni, & eodem modo procedere sicut in terminis in quibus nulli; & si ipse concedat quòd ex vero bene potest sequi falsum: tunc habebis contra eum quòd duo contradictoria vel contraria erunt simul

A simul vera: vt satis patet practicando. Et hæc de secundo articulo. Quantũ ad tertium sit.

Art. 3. CONCLVSIO responsalis: Modi primæ, secundæ, & tertiæ figuræ sunt cõsequentiæ formales, vt patuit in primo articulo. Ad rationes. Ad primã dr̃: ꝙ ibi deficit vna cõditio requisita ad bonũ syllogismum: quia plus est prædicatum minoris quam sit subiectum distributionis maioris: ideo deberet sic subsumi, falsum est cõtradictio. Ad secundam dicitur: negando ꝙ sit barbara: quia maior nõ est de omni, cum subiectum solum distribuatur pro duobus: quia istud signum vterq; est distributiuum tantũ duorum. Ad aliã dicitur: concedendo consequẽtiam: & ad improbationem cũ dicitur ꝙ consequens est impossibile, & antecedens possibile: respõdetur ꝙ antecedens est

B impossibile: licet quælibet pars eius sit possibilis. Ex quo sequitur ꝙ ad possibilitatem copulatiuę non sufficit possibilitas partium, sed requiritur ꝙ tales partes sint cõpossibiles adinuicẽ. i. quòd possint se simul cõpati in veritate. sed sic non est hic. Ad aliam dicitur, ꝙ consequentia est bona: sed sicut conclusio est falsa: ita altera præmissarum scilicet maior: puta ista, omnia animalia sunt rationalia vel irrationalia. Et si quis probet ipsam esse veram: quia ista est vera, omne animal est rationale vel irrationale: ergo ista erit vera, omnia animalia sunt rationalia vel irrationalia: quia si singulare de singulari vere prædicetur: ita plurale de plurali vere. Dicitur quòd illud non est vniuersaliter verũ. Primo non est verum quando singulare est terminus communis non habens nisi vnum suppositum: vt non sequitur, luna lucet: ergo lunæ sunt lucentes. Etiam non est verum quando tam singulare quam plurale supponunt confuse & distributiuè. Nec ista diuisio est sufficiens: animalium quædam sunt rationalia, quædam irrationalia: sed debet poni tertium membrum. s. q̃dam sunt aĩalia, quorum vnum est rationale, & aliud irrõale. Ad secundam dicitur: ꝙ sicut conclusio est falsa: ita & altera præmissarum puta minor: puta ista, quicunq; dicit te esse asinum dicit te esse animal: quia sensus est, quicunq; dicit istam propositionem, tu es asinus: dicit istam propositionem, tu es animal: & illud est falsum. Ad H aliam dicitur: ꝙ arguitur a minꝰ amplo ad maius amplũ: ideo nõ sequitur. Ad tertiam dr̃ ꝙ maior potest esse hypotrica tẽporalis, & tunc non bene arguitur, cum celarent non constet ex propositionibus hypoteticis: vel potest esse categorematica de subiecto tp̃ali, & tunc est falsa. q̃a sensus est, de nullo de quo verum est dicere ꝙ est aĩal dũ dormit: de nullo tali verũ est dicere quòd vigilat: & ille sensus est falsus. Dicunt tamen aliqui ꝙ maior est vera & est sensus: nullũ aĩal ꝙ dormit vigilat: sed tunc minor erit falsa: cũ sit sensus, omnis hõ est aĩal q̃d dormit. Ad aliã dicitur ꝙ male arguit: q̃a p̃dicatũ minoris ẽ plus se hẽt q̃ subiectũ distributũ maioris: q̃a subiectũ maioris est aqua, & p̃dicatũ minoris ẽ bibẽs

B aquā. Ad quartam dr̄ ꝙ ly omnes in maiori pōt capi distributiuè vel collectiuè: si distributiuè, bene sequitur: sed sicut conclusio est falsa, ita & maior, si tenetur collectiuè, tunc maior est vera, & tamē non sequitur, quia nulla præmissarum est vniuersalis. Ad aliam dicitur ꝙ ibi arguitur a magis amplo ad minus āplum: vel saltem respectu copulatiuè ampliatiuè ad copulā nō ampliatiuam. Similiter dicatur de ista omne natum est: Adam est natus. ergo Adam est. Vnde natum supponit tantum pro prę sentibus & est vera, sicut diceretur de ista, omne quod erit est; vbi totum subiectum supponit solum pro præsentibus. Et si quis dicat; ly natum supponit indifferenter pro præsentibus, & præteritis; igitur erit falsa.

F Negatur antecedens, & ad probationem, quia si poneret̄ post ly est supponeret indifferenter pro præsentibus, & præteritis; ergo quando ponitur ante, quia siue ponatur, ante siue post, semper supponit in ordine ad istud verbum est. Respondetur quòd licet supponat semper in ordine ad istud verbum est, siue præcedat, siue sequatur: tamen aliter; & alter: nam quando præcedit, restringitur præcisè pro natis qui sunt; sed quando sequitur: licet supponat ī ordine ad istud verbum est, nō tamen supponit, ita restrictè. s. pro natis præcisè qui sunt, sed indifferenter ꝓ omnib⁹ natis, siue sint, siue nō sint, & tota causa est modus concipiendi, seu accipiendi terminū in quo fundatur tota natura restrictionum & ampliationum. Ad quintam dicitur concedēdo ꝙ non sequitur: quia fit variatio generis suppositionis à personali ad simplicem. G

QVONIAM autē diuersum est inesse, & ex necessitate inesse, & contingere inesse.

ISTE EST tertius tractat. huius libri: in quo determinat de formatione syllogismorū ex propositionibus de necessario; & continet duo capitula. In primo determinat de generatione syllogismorum ex ambabus de necessario, dicens primo quòd sicut propositiones de inesse de contingenti, & necessario sunt diuersæ: ita syllogismi constituti ex ipsis. Dicit secundario ꝙ ex propositionibus de necessario fere similiter fiunt, & non fiunt syllogismi sicut ex illud inesse. Dicit notanter fere, quia ꝓ positiones de necessario addunt istum modum necesse supra illas de inesse, & intelligitur de illis de necessario diuisis, in quibus talis modus non negatur. Et subdit philosophus quòd sicut ex illis de inesse fiunt syllogismi perfecti & syllogismi imperfecti qui perficiuntur per reductionem: ita ex ambabus de necessario fiunt syllogismi perfecti & etiam imperfecti, qui eodem modo perficiuntur sicut illi qui fiunt ex propositionibus de inesse: exceptis Baroco & Bocardo, qui nō reducuntur eodē modo, quia non reducuntur per impossibile, sicut quando fiunt ex illud inesse, sed perficiuntur ꝑ exponentem, vnde ꝑ exponētem aliqui intelligunt syllogismum expositorium. Alii intelligunt ꝙ sub subiecto particularis ne- H

Quo formantur syllog. ex ambabus de necessario.

A ris negatiuè debeat aliquid sumi à quo prędicatum vniuersaliter negatiuè remoueatur: & tunc faceret syllogismū in camestres: & tunc illa negatiua est exponens particularem negatiuam. Sed in Bocardo, est accipere sub subiecto maioris aliquid de quo prædicatum vniuersaliter negetur, & tūc faceret syllogismum in Felapton.

ACCIDIT aūt quandoq; & altera propositione necessaria necessarium fieri syllogismum verum.

Quō formantur syllog. in prima figura ex vna de inesse, & alia de necessario.

ISTVD EST secundum capitulum huius tracta. in quo determinat de formatione syllogismorum ex vna de inesse, & alia de necessario, & diuidit in tres partes. In prima docet formare B in prima figura, & intendit quatuor conclusiones. Prima, in modis vniuersalibus primę figuræ maiore de necessario, & minore de inesse, sequitur conclusio de necessario, & exēplificat in literis, & hoc dūmodo propōnes de necessario sint diuisæ. Secunda conclusio, præmissis existētibus vniuersalibus, si maior sit de inesse, & minor de necessario non sequitur cōclusio de necessario. Hoc probat, quia non sequitur, omne animal mouet. omnis homo necessario est animal: ergo omnis homo necessario mouetur: tertia conclusio, in modis particularibus maiore de necessario & minore de inesse, sequitur conclusio de necessario, quod probat in literis. Quarta conclusio, in modis particularibus maiore de inesse, & minore de necessario, non sequitur cō C clusio de necessario, quia ex vero sequeretur falsum, vt omnis homo mouetur quoddam aial necessario est homo, ergo quoddam animal necessario mouet, & hoc intelligitur gratia formę. In secunda parte docet formare in secunda figura: & intendit quatuor conclusiones. Prima in modis vniuersalibus secundæ figuræ negatiua existente de necessario & affirmatiua de inesse, sequitur conclusio de necessario: qui probantur per conuersionem sicut illi de inesse secunda conclusio: in modis vniuersalibus affirmatiua existente de necessario & negatiua de inesse, non sequitur conclusio de necessario: cuius duplicem rationem aßignat. Prima: quia reducendo tales modos ad modos primæ figuræ, oportet maiorem esse de necessario: quod non esset D si affirmatiua esset de necessario. Secunda ratio: quia ex veris sequeretur falsum: vt omnis homo de necessitate est animal: nullum album est animal: ergo nullum albū de necessitete est homo. Tertia conclusio, in modis particularibus secundæ figuræ vniuersali existente de necessario, & particulari de inesse sequitur conclusio de necessario, & hoc maxime in festino. Quarta conclusio: in Baroco non sequitur conclusio de necessario quæcunq; fuerit præmissa de necessario, quod probat in literis. In tertia parte determinat de tali generatione syllogismorū in tertia figura, & intēdit quatuor conclusiones. Prima in tertia figura ex ambabus vniuersalibus affirmatiuis altera existente de neces-

E necessario, sequitur cõclusio de necessario, quod probat in literis: secunda cõclusio: qñ ambæ ꝓmissæ sunt vniuersales vna affirmatiua & altera negatiua, si negatiua sit de necessario, seq̄t conclusio de necessario in Felapton, sed si affirmatiua sit de necessario & negatiua de ineẽ, nõ seq̄r cõclusio de necessario, qđ probat dupliciter, q̄a in syllogismus negatiuis primæ figuræ affirmatiua exñte de necessario, nõ seq̄t cõclusio de necessario: ergo nec in illis tertiæ figurę, cũ tales reducanẽ ad modos primę figuræ p conuersionẽ. Scđo probat: q̄a ex vero seq̄retur falsum: vt sic arguẽdo, nullus equus est bonus: posito casu ꝙ oĩs equus sit claudus, omnis equus de necessitate est animal: ergo quoddã animal de necessitate non est bonũ. Tertia conclusio: in modis particularibus affirmatiuis vniuersali exñte de necessario sequit cõclusio de necessario: & si ꝑticularis sit de necessario, non oportet cõclusionẽ eẽ de necessario: qđ ꝓbat dupliciter, q̄a in prima figura ꝑticulari exñte de necessario, nõ seq̄t cõclusio de necessario: ergo nec in tertia figura. Scđm, q̄a ex vero seq̄reẽ falsum vt ꝑt diligẽter videri: & hoc ꝓpriè hẽt verũ in Datisi & nõ Disamis: vt oĩs de⁹ est creãs: q̄dã deus necessario est eẽntia diuina: ergo eẽntia diuina necessario est creãs. Quarta cõclusio, in modis ꝑticularibus negatiuis si vniuersalis negatiua sit de necessario, cõclusio erit de necessario sicut ĩ Ferison, sed si vniuersalis affirmatiua, vel ꝑticularis negatiua fuerit de necessario, nõ oportet cõclusionẽ eẽ de necessario vt patet, q̄a ex vero seq̄reẽ G falsum, vt nullum albũ vigilat: aliquod albũ de necessitate est animal: ergo aliqđ aĩal de necessitate nõ vigilat, tñ istud exemplum vr̃ non esse bonũ. Ex isto patet ꝙ in Baroco nunq̄ sequit̃ conclusio de necessario, q̄cunq; ꝓmissa fuerit de necessario. Ex istis infert tria correlaria. Primum, ad inferendũ conclusionẽ de inesse, oportet vtrãq; ꝓmissarum esse de inesse: sed ad inferẽdum conclusionẽ de necessario sufficit alterã esse de necessario. Secundũ correlariũ, in oĩ syllogismo, siue affirmatiuo, siue negatiuo. oportet cõclusionẽ esse similẽ alicui ꝓmissarũ. Tertium correlariũ: nunq̄ infert̃ conclusio de necessario, nisi altera præmissarum sit de necessario.

H *An ex ambabus de necessario, vel ex vna de necessario, & alia de inesse valeat consequentia.*

QVAERITVR vtrum ex ambabus de necessario, vel ex vna de necessario, & alia de inesse valeat syllogismus in omni figura. Arguitur primo ꝙ non, quia non sequitur, oẽ album de necessitate est coloratum, oẽ albũ de necessitate est substãtia: ergo q̄dã substantia de necessitate est colorata, ꝓmissæ sunt verę & cõclusio falsa, igr̃. Scđo sic: q̄a si sic, puta ꝙ ex ambabus de necessario seq̄reẽ cõclusio de necessario, tunc tales syllogismi deberẽt ꝓbari sicut illi de inesse, qđ non est verum, vt patet de Bocardo & Baroco. Tertio sic: nõ sequitur, omnis hõ de necessitate est animal: omne grammati-

A maticum est homo : ergo omne grammaticum de necessitate est animal . Nec sequitur ; omnis grammaticus de necessitate est grammaticus: quidam grammaticus est homo : ergo quidā homo de necessitate est grammaticus. Quarto sic : nullus homo de necessitate est asinus : omne currens est asinus ; ergo nullū currēs de necessitate est homo . Quinto sic : aut illa de inesse debet esse de inesse simpliciter vel de inesse vt nunc: non primum: quia talis æquiualet vni de necessario : & tunc non esset alius modus syllogizandi ex ambab⁹ de necessario ; & vna de necessario & alia de inesse . Nec pōtest esse vna de inesse vt nunc : vt videntur aliquæ rationes probare. In oppositum est philosophus in textu . In quæstione sicut in cæteris erunt tres articuli. Quantum ad primum.

B

Arti. 1. PRIMO sciendum, ꝙ pro declaratione quæstionis supponitur primo, quòd triplices sunt syllogismi categorici : quidam qui fiunt ex propositionibus merè de inesse : alij qui fiunt ex propositionibus merè modalibus : alij qui fiunt ex vna de inesse & alia modali , vel ex alia & alia modali : & tales vocantur syllogismi mixti. Secundo supponitur quòd duplices sunt propositiones de necessario : quædam sunt compositæ aliæ sunt diuisæ . Diuisæ adhuc sunt duplices : quædam sunt de necessario affirmato , & de illis præcisè est hic sermo : nam solum ex talibus fiunt syllogismi. Aliæ sunt de necessario negato : & de illis non est hic sermo :quia ex ipsis non debēt

Quot sūt syllogismi categorici.

C

fieri syllogismi . Vnde refert dicere propositionem necessariā , & propositionem de necessario: quia propositio dicitur necessaria ; quia qualitercunq; per ipsam significatū esse,necesse est ita esse.Sed propō dr̄ de necessario: quia eius copula determinatur per istū modum necessario, siue talis sit vera,siue falsa Et si obijciatur:quia philosophus in hoc primo Priorū determinat de syllogismo simpliciter dicto : sed syllogismus simpliciter abstrahit ab omni materia.i. non determinatur ad propōnes necessarias neq; possibiles igitur hic malè determinatur de syllogismis cōpositis ex illis de necessario.Rūdet negando consequentiam.Et ratio est : quia tales modi capti primæ intentionaliter, & syncategorematicè: vt hic capiunt,non respiciunt aliquā materiā magis quàm ista signa,omnis,nullus: ideo syllogismi cōpositi ex ipsis non magis sunt determinati ꝗ compositi ex alijs propositionibus .

D

SECVNDO sciendū, quòd circa prædicta incidit hæc difficultas : an ex modalibus compositis de necessario eodem modo sit syllogizandum, sicut ex illis de inesse . Respondetur ꝙ ex compositis dupliciter possumus arguere. Vnomodo ex parte totius propositionis , & tunc ex propositionibus compositis de necessario fiunt eodem modo syllogismi sicut ex illis de inesse : vt sic arguēdo,omne animal esse substantiam est necesse : omnem hominem esse animal est esse substantiam : ergo omnem hominem esse substātiā est necesse. Aliud exēplū : oē impos-

Dubium de syllogizatiōe ex illis de necessario, & de inesse.

E impoſsibile eſt falſum, hominẽ eſſe aſinum eſt impoſsibile, ergo hominem eſſe aſinum eſt falſum. Et aduerte ꝙ ad bene arguendum debet propriè poni conſtantia propoſitionis ꝑ qua ſupponit dictum concluſionis, & etiam maioris, & minoris. Aliomodo poteſt ſyllogizari ſolum ex parte dicti, vt omne animal eſſe ſubſtãtiam eſt neceſſe: omnem hominẽ eſſe animal eſt neceſſe: ergo omnem hominem eſſe ſubſtantiam eſt neceſſe. Et aduerte quòd ex talibus compoſitis propriæ non fiunt ſyllogiſmi, niſi addatur ſignum in neutro genere, cum omnes tales de rigore ſermonis ſint indefinitæ; ideo propriæ talis modus arguẽdi ſolum tenet virtute talis regulæ, ꝙ ſi præmiſſæ ſint neceſſariæ, concluſio erit neceſſaria, cum

F ex neceſſario non ſequatur niſi neceſſarium. Dicitur vlterius ꝙ ex propoſitionibus modalib. diuiſis de neceſſario in quibus non ponitur negatio ad modũ, valent ſyllogiſmi ſicut in illis de ineſſe. Et dicitur notanter, in quibus negatio non ponitur ad modum, quia tunc non ſequeretur, vt non ſequitur, nullus deus neceſſario eſt creans, omnis eſſentia diuina non neceſſario eſt creans; ergo omnis eſſentia diuina non neceſſario eſt deus, cum præmiſſæ ſint veræ & conſequens impoſſibile. Aduerte tamen, quòd ſyllogiſmi affirmatiui qui fiunt in tertia figura de neceſſario nõ poſſunt perfici per ſyllogiſmos primæ figuræ conſtitutos ex ambabus de neceſſario, cum propoſitiones de neceſſario in quibus nulla ponitur negatio, non conuertatur in illas de neceſſario, G ſed in illas de poſsibili.

Dubium de formatione ſyllogiſmorum ex illis de poſſibili, & neceſſario.

TERTIO ſciendum, ꝙ circa textum incidit talis difficultas: an ex ambabus de poſsibili fiant ſyllogiſmi in prima figura ſicut ex illis de ineſſe. Reſpõdetur breuiter, ꝙ ex ambabus de poſsibili compoſitis: accipiẽdo qualitatem, & quantitatẽ ex parte totius propoſitionis eodẽ modo eſt ſyllogizandum in qualibet figura ſicut ex illis de ineſſe, quia non reperitur inſtantia, & etiam tales ſunt merè de ineſſe: igitur. vt omne poſsibile eſt hominẽ eſſe currentem, ſed verum eſt poſsibile: ergo verum eſt hominem eſſe currentem. Secundo dicitur quòd ex ambabus de poſsibili compoſitis: accipiendo qualitatem & quantitatem ex parte dicti, videtur cõſequentia non valere, vt non ſequitur, omne currẽs eſſe aſinum H eſt poſsibile; omnem hominem eſſe currentem eſt poſsibile; ergo omnem hominem eſſe aſinũ eſt poſsibile. Dicunt tamen aliqui quòd bene ſequitur, ſed ſicut conſequens eſt impoſsibile, ita totale antecedens: cum partes ſint in toto ſimiles adinuicem. Dicitur tertio quòd ex ambabus de poſsibili diuiſis in prima & tertia figuris, valet ſyllogiſmus; vt bene ſequitur, omne currens poſsibile eſt eſſe aſinum; omnem hominem poſsibile eſt eſſe currẽtem: ergo omnem hominem poſsibile eſt eſſe aſinum. Et aduerte, quòd iſta propoſitio, omne currens poſsibile eſt eſſe aſinum, debet ſic manifeſtari virtute dici de omni: de quocunque verum eſt dicere ꝙ poteſt eſſe currens de illo

A de illo verum est dicere ꝙ potest esse asinus: modo illud est falsum immo impossibile. Et aduerte ꝙ omnes modi tertiæ figuræ possunt probari sicut illi de inesse, excepto Bocardo: tamen omnes tam Bocardo quam alij possunt probari per expositionem. i. per syllogismum expositorium: si. n. in affirmatiuis dico, oē c, potest esse a, & omne c, potest esse b: igitur quoddam b, potest esse a: necesse est in virtute præmissarum concedere, quòd idem c, potest esse a, & potest esse b. Et isto modo seruato arguitur sic: hoc c, potest esse a: hoc idem c, potest esse b: ergo b, potest esse a. In secūda autem figura non sequitur: vt in Cæsare non sequitur, omnem essentiā diuinam possibile est non creare: omnem patrem

Quō probatur modi tertia figura.

B in diuinis possibile est creare: ergo omnē patrem in diuinis possibile est non esse essentiam diuinam. Considerandum est tamen: ꝙ si subiecta propositionū de possibili prohibeantur ampliari per ly quod est: tunc syllogismi nō valent in barbara. Est .n. instātia: quia posito ꝙ omne currens esset equus. tunc verum est dicere ꝙ omne currens potest esse equus: & omne quod est homo potest esse currens: & tunc non sequitur, omne quòd est homo potest esse equus. Similiter posset dari exemplum in celarent: vt posito ꝙ sol non sit super nostrum hemisperium: istę præmissę sunt verę omne ꝙ est planeta super nostrum hemisperium potest non esse sol: omne quod est maximus planeta potest esse planeta super nōstrum hemisperium: non sequitur omne quod est maixmus planeta potest non esse sol. Et similiter posset dari instantia in alijs modis. C

QVARTO sciendum ꝙ circa textum incidit tali difficultas, vtrum ex vna de possibili & vna de inesse valeant syllogismi. Pro solutione supponitur quòd posse cōmunius est quam esse: sequitur. n. ad esse tam in propositione affirmatiua quam negatiua: bene enim sequitur est: ergo potest esse. Aduerte tamen ꝙ ad vniuersalem de inesse non sequitur vniuersalis de possibili: quia subiectum in illa de inesse est minus amplum q̄ in illa de possibili modo arguere a minus amplo ad magis amplum cum distribntione magis ampli, non valet cōsequentia: vnde si nullum animal curreret

An syllogismi ex vna de possibili & altera de inesse sint boni.

nisi equus, ista esset vera: omne currens est equus: & ista falsa, omne currēs potest esse equus, quæ valet istam, omne quod potest esse currēs pōt esse equus, q̄ est manifeste falsa nisi forte prohibeatur ampliatio: quia tunc bene sequeretur: vt bene sequitur, omne currens est equus: ergo omne, quod est currens potest esse equus. Ex isto sequitur quòd quando arguimus ex minori de inesse, & conclusio debeat esse de possibili debet addi subiecto conclusionis quod est saltē in modis vniuersalibus: quia alias argueremus a minus amplo ad magis amplum cum distributione magis ampli. Hoc supposito respondetur per aliqua dicta. Primum in prima figura maiore existente diuisa de possibili & in minore de inesse valet syllogismus ad dire- D

E directè concludendum conclusionem diuisam de possibili obseruatis conditionibus generalibus requisitis ad bonum syllogismum, patet: quia in tali modo arguendi non reperitur instantia. Et dicitur notanter ad concludendum diuisam: quia ad concludendam compositam non valet, vt non sequitur, omnem hominem possibile est esse album: & nigrum est homo: ergo nigrum esse album est possibile. Dicitur notanter, directè cōcludendo, quia indirectè nō valet, nisi talis conclusio de possibili possit cōuerti simpliciter: vt non sequitur, omnem deum possibile est non esse creantem, essentia diuina est deus: ergo creantem possibile est non esse essentiam diuinam. Aduerte tamen ꝙ dicunt aliqui, ꝙ ex vna

F de inesse & alia de possibili, nō sequitur conclusio de possibili, nisi illa de inesse sit de inesse simpliciter. Et hoc debet intelligi quando maior est de inesse. Scdm dictū, in secunda figura non valet mixtio ex vna de possibili, & altera de inesse, et obseruatis cōdōnibus generalib⁹: quia in tali mō arguendi reperitur instantia, vt nō sequitur, omnem essentiam diuinam possibile est non esse creantē, oīs pater est creans: ergo omnē patrem possibile est non esse essentiam diuinam. Tertium dictum: in tertia figura, ex vna de possibili, & altera de inesse ad concludēdum diuisam de possibili valet syllogismus: dūmō illa ꝑmissa q̄ sit maior in prima figura ꝑ reductionē, sit de possibili diuisa. Et hoc quo ad modos qui reducantur ad primam figuram ꝑ conuersionē: quia in tali mō arguēdi non est dabilis instātia. Aduerte tamē quòd in Bocardo maiore de possibili, & minore de inesse, sequitur conclusio de possibili, sed non si maior sit de inesse & minor de possibili. Sed restat alia parua difficultas vtrū in qualibet figura valet mixtio ex vna de possibili & altera de necessario. Respondetur per tria dicta. Primum, in prima figura ex vna de possibili, & altera de necessario diuisis sequitur conclusio directè concludendo diuisam, quæ est similis maiori. Et dicitur notanter ad concludendum diuisam: quia ad concludendam compositam non valet, vt non sequitur, omnis essentia diuina necessario est deus: & omne creans potest esse essentia diuina: ergo omne creans esse deum est necesse. Secundum dictum: in secunda figura valet mixtio ex vna de possibili, & altera de necessario diuisis ad inferendum diuisam de necessario, quomodocunque præmissæ disponantur. Tertium dictum: in tertia figura in quolibet modo ex vna de possibili, & altera de necessario diuisis sequitē conclusio similis maiori. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum.

G

Dubitatio.

H

DVBITATVR primo. Vtrum eodem modo sit syllogizandum ex vna de necessario, & altera de inesse in prima figura. Pro cuius solutione supponitur quòd ad oēm propōnē de necessario sequitur propō de possibili, seruata eadē qualitate & q̄titate subiecti: sequit.n. necesse esse: ergo possibile eē, vel necesse

Arti. 2.

Dubium de mixtione alicqua rum propōnum.

A necesse est non esse : ergo possibile est non esse:quia ibi est sub alternari quantum ad modos:vt alias visum est. Aduerte vlterius ꝙ modi facti ex illis de necessario sic resoluuntur, omne b, necesse est esse a: omne c, necesse est esse b: ergo omne c, necesse est esse a: sic resoluitur omne quod posset esse b,necesse est esse a : & omne quod potest esse c necesse est esse b: ergo omne ꝙ potest esse c necesse est esse a.Et aduerte ꝙ ista maior omne b necesse est esse a : virtute de omni significat ꝙ de quocũque potest dici b, de illo necessario dicitur a . Et minor non solum significat ꝙ b,necessario dicatur de c, sed de omni illo de quo potest dici c . Similiter posset dici de ista in celarent:omne b,necessario est non esse a:significat ꝙ a necessario negandum
B est de omni illo , de quo potest dici b. Hoc supposito ponuntur aliqua dicta . Primũ dictũ: maiore existente de necessario diuisa & minore de inesse sequitur gratia formæ conclusio de necessario directe concludendo in prima figura : & hoc tam in modis vniuersalibus quam particularibus,conditionibus generalibus obseruatis : quia in tali modo arguendi non est dabilis instãtia ; siue illa de inesse sit de inesse simpliciter siue de inesse vt nunc . Pro cuius declaratione est aduertendum ꝙ duplex est propositio de inesse scilicet de inesse simpliciter , quæ non potest falsificari sicut est propõ necessaria : sed propositio de inesse vt nunc est,q̃ pro aliquo tẽpore est vera : vel potest esse vera : vt:omnis homo currit. Et

Quotuplex est propõ de inesse.

quòd Aristo. intelligat de omni C propositione de inesse patet : quia si solum intelligeret de illis de inesse simpliciter,tunc malè diceret, quòd maiore existẽte de inesse & minore de necessario , non sequitur conclusio de necessario : quia si maior sit de inesse simpliciter , & minor de necessario,sequitur cõclusio de necessario,ac si maior esset de necessario . Et dicitur notãter , diuisa : quia maiore de necessario & minore de inesse , non sequitur conclusio de necessario composita, vt nõ sequitur, omnem deum necesse est esse essentiam diuinam : omne creans est deus,ergo omne creans essẽtiam diuinã est necesse,quia pręmissæ sunt verè & conclusio falsa . Secundũ dictum: maiore de inesse & minore de necessario, non sequitur conclusio de necessario gratia formæ in prima figura ; quia dabilis est instantia: D vt in barbara non sequitur,omne animal est coloratũ : oĩs homo necessario est animal : ergo oĩs homo necessario est coloratus . Etiam non sequitur in celarent, nullum animal currit,hoc posito omnis homo necessario est aĩal : ergo oĩs homo necessario non currit:cum pręmissę possint esse veræ & cõclusio falsa ; cũ ęquipolleat isti,omnis hõ impossibiliter currit,& sic de aliis. Aduerte tamen , quòd si maior esset de inesse simpliciter , tunc bene sequeretur conclusio de necessario , sed hoc non esset gratia formæ , cum non sequatur conclusio de necessario maiore existente de inesse vt nunc: nisi forte diceretur quòd propositiones de inesse simpliciter,

& de

E & de inesse vt nunc,nō sunt eiusdem formæ: quod non videtur multum probabile.

DVBITATVR secundo. Vtrum ex vna de necessario, & alia de inesse in secunda figura sequatur cōclusio de necessario. Pro cuius solutione ponitur talis regula in modis vniuersalib⁹ secundæ figuræ negatiua existēte de necessario, & affirmatiua de inesse, sequitur conclusio de necessario diuisa: dūmodo semper caueatur quòd negatio non ponatur ad modum: quia si sic, non oporteret consequentiam valere, cum illæ propositiones æquiualeant aliquibus alijs propositionibus,quæ non essent de necessario. Etiam ista regula est vera in festino: nā maiore existente de necessario, & minore de inesse, sequitur conclusio de

Dubium de cōclusione propōne de inesse & necessario in prima figu.

F necessario: quia in tali modo arguendi non est dabilis instantia. Secunda regula: in modis secundæ figuræ affirmatiua existente de necessario,& negatiua de inesse, non sequitur conclusio de necessario: nisi forte illa de inesse esset de inesse simpliciter: sed tunc non sequeretur nisi gratia materiæ: quia si ipsa esset de inesse vt nunc, non sequeretur, vt patet in cessare,nullum creās est essentia diuina: posito ꝙ de⁹ nihil creat omnis deus de necessitate est essentia diuina: ergo omnis deus de necessitate non est creans: præmissæ sunt verè & conclusio falsa, cum æquiualeat isti omnis deus impossibiliter est creans. Similiter in camestres nō sequitur,omnis deus de necessitate est essentia diuina, nullum creans est essentia diuina, posito priori casu; ergo omne creans de necessitate non est deus. Tertia regula,in Baroco nunquam sequitur cōclusio de necessario quæcunq; ēt præmissa fuerit de necessario. Exēplum quando maior est de necessario,vt non sequitur,omne creans de necessitate est deus; quoddam creans non est deus, posito ꝙ deus nihil creet; ergo creans de necessitate non est creans. Exemplum quando minor est de necessario, vt posito ꝙ modo nulla sit substantia,nisi actu intelligens, & ꝙ omnes aīæ sint annihilatæ, sed possint cras creari & creabuntur animæ plantarum, tunc non sequitur omnis substantia est intelligens,quandam substantiam necesse est non esse intelligentem, .s.animam plantæ; ergo quādā substantiam necesse est non esse substantiam, præmissæ sunt verè & conclusio falsa:igitur. G

H

DVBITATVR tertio. Vtrum in tertia figura valeat mixtio ex vna de necessario & alia de inesse. Ad quam respondetur ponendo aliquas regulas. Prima regula, in istis quatuor modis.s.Darapti,Felapton, Datisi, & Ferison,maiore de necessario,& minore de inesse sequitē conclusio de necessario, quia in tali modo arguendi non est dabilis instantia, vt visum est in textu. Secunda regula:in talibus modis maiore de inesse, & minore de necessario,non sequitur conclusio de necessario gratia formæ. Exemplum in Darapti,vt non sequitur omnis deus est creans, omnem deum necesse est esse primam causam: ergo primam causam necesse est esse creantem præmissæ sunt veræ, & con-

Dubium de mixtione aliquarum ppōnū in tertia figu.

A & conclusio falsa. Et si quis dicat; dicit Ari. in textu ꝙ quęcunque præmissa fuerit de necessario in darapti, sequitur conclusio de necessario. Respondetur quòd intelligebat si illa de inesse esset de inesse simpliciter. Exēplum in felapton; vt posito casu ꝙ deus non creet sortem, quē tamen potest creare: tunc non sequitur nullum creans sortem est deus; & omne creans sortem necesse est esse primam causam: ergo primā causam necesse est non esse deum: præmissę sunt veræ, & conclusio falsa. Ex isto sequitur ꝙ etiam in ferison & bocardo maiore de inesse & minore de necessario, non sequitur conclusio de necessario: & posset dari exemplum per idē exēplum de Felapton. B Tertia regula in Disamis & Bocardo maiore existente de necessario & minore de inesse non sequitur conclusio de necessario. Exemplum primo in Disamis non sequitur, quēdam planetam existentem in cancro necesse est esse solem; & omnis planeta existēs in cancro est luna, posito casu ꝙ ita sit: ergo lunam necesse est esse solem. Exemplum in bocardo, quendam planetam existentem in cācro necesse est non esse solē: & omnis planeta exñs in cācro est maximus planeta; ergo maximū planetā necesse est non esse solem. Ex quo sequitur ꝙ in bocardo nunquā sequitur conclusio de necessario gr̃a formę. Etiam in Disamis: q̃a maiore exñte de inesse & minore de necessario, nō sequitur cōclusio de necessario gr̃a formę; vt non sequitur, deus est creans, oĩs deus de necessitate est prima causa: ergo prima causa de C necessitate est creans; cum præmissę sint veræ & conclusio falsa. Et si quis dicat: dicit Arist. in textu ꝙ minore de Disamis existente de necessario & maiore de inesse sequitur conclusio de necessario. Dico ꝙ hoc intelligitur, si illa de inesse sit de in esse simpliciter; sed tunc non sequitur gratia formæ. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium articulum sit.

CONCLUSIO responsalis ad quæsitum: Ex ambabus præmissis de necessaria vel vna de necessario & alia de inesse fit bonus syllogismus: vt satis patet in quæstione. Ad rationes ante oppositum. Ad primā dicitur: ꝙ sicut conclusio est falsa, ita altera præmissarū scilicet maior. Dicunt tamen aliqui ꝙ non sequitur; ex eo ꝙ illa de inesse nō est de inesse simpliciter; sed prima solutio est melior. Ad secundā dicitur ꝙ Ari. non vult negare ꝙ illi modi non possint reduci per impossibile: sed hoc ideo dicit: quia si reducantur, non reducentur per impossibile ꝑ illā de necessario. Ad tertiā & quartam dicitur: ꝙ sicut conclusio est falsa ita & altera præmissarum. Ad quinta dicitur, ꝙ oportet accipere illam de inesse indifferenter, si debeat fieri syllogismus gratia formę. *Art. 3.* D

POST hoc dicemus de cōtingenti quādo & quomodo, & per quæ erit syllogismus. Dico autem contingere & cōtingens quo. *Contingētis diffinitio.*

ISTE est quartus tractatus huiꝰ libri, in quo determinat de

generatione syllogismorũ ex ambabus de contingenti: & continet quatuor capitula. In primo ponit diffinitionem contingentis dicens: Contingens est, quo non existente necessario, tamen posito inesse, nullũ sequitur impossibile. Ex quo sequitur ꝙ ibi determinat de contingenti ad vtrumlibet: quod pt tam esse q̃ nõ esse & non de cõtingenti possibili: & est superius ad necesse: de quo determinatum est in secundo Peri hermenias. Et subdit ꝙ propositiones de contingenti ad vtrumlibet conuertuntur in oppositam qualitatem: dummodo modus vniformiter se habeat: vt sortem contingit currere: ergo sortem contingit non currere. Et istud probat phylosophus: quia quod contingit esse non est necesse esse neq; impossibile: & ꝙ non est necesse esse neq; impossibile esse, contingit non esse, ergo de primo ad vltimum quod contingit esse contingit non esse. Et subdit ꝙ talis, sortem contingit non esse habet figuram affirmatiuam. i. non est affirmatiua, sed est simpliciter negatiua. Consequenter diuidit tale contingens: dicens ꝙ tale contingens ad vtrũlibet est triplex scilicet natum. rarum, & indefinitum seu indeterminatum. Natum ꝙ magis se habet ad esse quàm ad non esse: vt hominem canescere in senectute. Et propositio de tali contingenti conuertitur in propositionem de contingenti raro: vt sortẽ contingit canescere in senectute: ergo sortẽ cõtingit non canescere in senectute, quæ est de cõtingenti raro. Contingens rarũ, est ꝙ magis se habet ad non esse quàm ad esse: vt hominem non canescere in senectute: & propositio de tali cõtingenti conuertitur in propositionem de cõtingenti nato. Sed contingens indefinitum est ꝙ tam se habet ad esse, quàm ad non esse: vt hominem currere: & propositio de tali contingenti conuertitur in propositionẽ de contingenti nato vel aliquando raro. Et subdit ꝙ licet ex talibus propositionibus non fiant demonstrationes, tamen bene fiunt syllogismi dialectici: quia circa tales ꝓpositiones possunt fieri considerationes topicæ. Et subdit finaliter ꝙ propositiones de tali contingenti possunt habere duplicem sensum. Vnus est, in quo denotatur prædicatum contingenter cõuenire subiecto. Alius est, in quo denotatur prædicatum non solum conuenire subiecto, sed omni illi qđ potest esse subiectum: vt omne currens contingit esse hominẽ: vnus sensus est, ꝙ omne illud quod est currens, contingit esse hominem: hoc est verum prohibendo ampliationem. Alius est ꝙ omne quod potest esse currens, contingit esse hominẽ: & iste est verus de rigore sermonis non prohibendo ampliationem.

QVANDO ergo a contingit omni b, & b omni c, syllogismus erit perfectus: qm̃ a contingit omni c.

Conclusiones de generatione syllogismorũ de cõtingẽti ad utrũlibet.

ISTVD est secundum capitulum huius tractatus, in quo philosophus determinat de generatione syllogismorum de cõtingenti in prima figura: & diuiditur

A ditur in tres partes. In prima ponit primo talem cõclusionẽ: ex ambabus præmissis vniuersalibus affirmatiuis de contingenti ad vtrumlibet diuisis, sequitur conclusio vniuersalis affirmatiua de contingenti. Secunda conclusio: maiore vniuersali negatiua de contingenti & minore vniuersali affirmatiua, sequitur conclusio vniuersalis negatiua de contingenti. Tertia conclusio: maiore vniuersali affirmatiua & & minore negatiua, nõ fit perfectus syllogismus, nisi minor conuertatur in oppositã qualitatem. Quarta cõclusio; ex ambabus vniuersalibus præmissis negatiuis non fit syllogismus perfectus, nisi minor cõuertatur in oppositam qualitatem. Alia conclusio: maiore vniuersali siue affirmatiua siue negatiua &
B minore particulari affirmatiua de contingenti, sequitur particularis affirmatiua vel negatiua de contingenti: & hoc in darij vel ferio: sed si minor sit negatiua non fit syllogismus perfectus nisi cõuertatur in oppositã qualitatem. Et si maior sit particularis & minor vniuersalis vel ambæ particulares vel indefinitæ, non fit bonus syllogismus: quia ibi sunt dabiles termini in quibus oĩ & in quib. nulli: Et ibi debet accipi contingens ad vtrũlibet, & non cõtingens necessariũ vel possibile. In secunda pte determinat de generatione mixta syllogismorũ ex vna de inesse & alia de contingenti. Et ponit aliquas regulas. Prima, maiore vniuersali de contingenti & minore de inesse fit syllogismus pfectus concludens conclusionẽ de contingenti ad vtrumlibet. Secunda regula: maiore de inesse & minore de contingenti in eisdem modis fit bonus syllogismus imperfectus concludens cõclusionem de contingenti possibili & non ad vtrũlibet. Con C sequenter ponit aliqua documẽta ad perficiendum huiusmodi syllogismos. Primum, cuiuslibet bonę consequẽtiæ si añs est possibile, consequens non erit impossibile: qa si det̃ oppositũ. s. q̃ añs sit possibile & consequens impossibile, tũc a pt esse nõ existente b, cũ sit impossibile: & sic ad añs bonæ cõsequẽtię nõ seq̃t̃ cõsequens. Deinde remouet vnã cauillationẽ: qa eo q̃ dictũ est q̃ ad a seq̃t b, qs posset credere q̃ per a philosophus intelligeret vnã solã propõtionẽ, q̃ debeat esse añs. Dicit q̃ non: qa ex vno nihil sequit̃ syllogistice supple. Secundũ documentũ: quamuis D ex antecedente falso, non tñ impossbili bene sequat̃ falsũ. nõ tñ sequit̃ impossibile. Consequenter ,pbat q̃ mixtio ex vna de inesse, & alia de contingenti in Barbara sit bona: & hoc duabus rationibus, quarum Prima est: quia ex opposito contradictorio cõclusionis cũ minore posita inesse, infertur oppositũ maioris in Bocardo. Et hoc probat in literis. Secundo ,pbat reducẽdo ad ipsummet Barbara, mutando minorẽ de contingenti in vnã de in esse. Probat etiã de Celarẽt: quia ex opposito cõclusionis cum minore posita in esse, sequitur contradictoria maioris in Disamis. Et subdit q̃ ad hoc quòd istomodo debitę arguatur, duæ conditiones requiruntur. Prima, quòd maior non sit de inesse vt nunc:

E qa tūc essent dabiles termini in quibus omni & in quibus nulli. Secunda conditio ꝙ conclusio capiatur pro contingenti possibili, quod probat dupliciter: qa ex opposito huius conclusionis de contingenti nullum c, contingit esse a: sumitur hæc, quoddā c, necesse est esse a; quod nō fieret si illa de contingenti non esset de cōtingenti possibili. Secūdo probat per exemplum: vt nullum intelligens est coruus: omnem hominē contingit esse intelligentem: ergo nō omnem hominē cōtingit nō esse coruū. Tertia regula maiore vniuersali negatiua de inesse vel affirmatiua & minore vniuersali negatiua de contingenti fit syllogismus imperfectus; qui debet per F fici conuertēdo minorem in oppositam qualitatem. Quarta regula quæ est de modis particularibus: maiore vniuersali siue affirmatiua siue negatiua de cōtingenti, & minore particulari affirmatiua de inesse fit bonus syllogismus in darij vel in ferio: sed si maior sit particularis negatiua de contingenti, fiet syllogismus imperfectus. In tertia parte principali determinat de formatione ex vna de necessario & alia de contingenti, ponendo aliquas regulas. Prima regula; si maior sit vniuersalis affirmatiua de necessario, & minor vniuersalis affirmatiua de cōtingenti fit syllogismus imperfectus ad concludendum conclusionem de cōtingēti possibili. Secunda regula: si maior fuerit vniuersalis affirmatiua de contingenti: & minor vniuersalis affirmatiua. fit syllogismus perfectus ad concludendum cō-

clusionem de contingenti specialiter capto. Deinde ostendit qualiter arguendum est in G negatiuis ponens aliquas regulas. Prima: si maior sit vniuersalis negatiua de necessario: & minor affirmatiua de contingenti, potest sequi duplex conclusio scilicet de contingenti & de inesse. Secunda regula; ꝙ ex maiore vniuersali negatiua de contingenti; & minore vniuersali affirmatiua de necessario, fit syllogismus perfectus cōcludens cōclusionem de contingenti specialiter capto: & hoc in Celarent. Tertia regula: si in illa mixtione minor sit negatiua de contingenti, fit syllogismus imperfectus: qui perficit conuertendo minorem in oppositā qualitatem: sed si minor sit negatiua de necessario non fit bonus H syllogismus. Deinde docet formare syllogismos particulares ponens tres regulas. Prima: maiore vniuersali negatiua de necessario: & minore particulari affirmatiua de contingenti sequitur conclusio de contingenti large capto & etiam de inesse: Secunda regula: maiore vniuersali negatiua de contingenti; & minore particulari affirmatiua de necessario, sequitur conclusio de contingenti specialiter capto. Tertia regula; si vniuersalis affirmatiua sit de necessario & particularis de contingenti, sequitur conclusio de contingenti & non de inesse. Ex istis infert quòd maiore particulari de necessario, non fit syllogismus directe concludendo; quia dandi sunt termini in quibus omni & in quibus nulli. Etiam non sequitur, maio-

Regula

Regula.

A maiore de contingenti particulari; & minore vniuersali negatiua de necessario. Infert Tertio ꝙ in eisdem modis valet mixtio ex vna de contingenti, & altera de necessario; sicut ex vna de contingenti, & altera de inesse.

In secunda autem figura quando contingentes quidem sumuntur vtreq; propositiones nullus erit syllogismus.

Quo formantur syllog. in 2. figura. ISTVD est tertium capitulum huius tractatus: in quo phylosophus determinat de formatione syllogismorum ex ambabus de contingenti in secunda figura; Et diuiditur in tres partes. In prima ponit aliquas regulas: quarum prima talis est: B ex ambabus de contingenti qualitercunq; dispositis non fit syllogismus in secunda figura gratia formæ. Secunda regula; ex affirmatiua de inesse, & altera de contingenti in secunda figura nullus fit syllogismus: sed bene potest fieri vniuersali negatiua existente de inesse. Tertia regula: in mixtione de necessario & contingenti eodem modo syllogizandum est sicut ex vna de inesse & alia de contingēti; & infert ꝙ contingens eodem modo debet capi in hac figura sicut in prima scilicet pro contingenti specialiter dicto. Deinde probat tribus rationibus ꝙ vniuersalis negatiua de contingenti, nō conuertatᷓ simpliciter in terminis faciendo de subiecto prædicatum, & econtra. Et debet intelligi de negatiua, vbi negatio non ponatur ad modū. Prima ratio: quia si vniuersalis negatiua conuerteretur simpliciter in terminis, tunc ēt vniuersalis affirmatiua cōuerteretᷓ simpliciter: quod est falsum; cōsequentiam probat: quia vniuersalis affirmatiua & vniuersalis negatiua de cōtingenti ad vtrū libet æquipollent. Secunda ratio: quia tunc ex vero sequeretur falsum: nam si ista conuertatur, omnem hominem contingit non esse album. ergo omne album contingit non esse hominem, ex vero sequeretur falsum: cum antecedens est verum & cōsequens falsum. Tertia ratio: quia illa cōsequentia non est bona in qua ex opposito contradictorio consequentis non infertur oppositum antecedentis: sed ista est huiusmodi. igitur, & hoc probat in literis: quia oppositum contradictoriū istius, omne a cōtingit nō esse b. est istud D non omne a contingit non esse b: ad quod non sequitur istud, quoddam b necesse est esse a, quod est oppositum antecedentis. Consequenter in secunda parte principali determinat de generatione in speciali syllogismorum ex vna de inesse & alia de contingenti: in secunda figura ponendo aliquas regulas, quarum prima est; In modis vniuersalibus secundæ figuræ affirmatiua existente de inesse: & negatiua de contingenti non valet syllogismus: quia ibi sunt dabiles termini in quibus omni & in quibus nulli. Secunda regula; in eisdem modis propositione de inesse existēte affirmatiua fit bonus syllogismus. Tertia regula; ex ambabus existētibus negatiuis in *Regula.*

B uis in eisdē modis altera de contingenti, & altera de inesse fit syllogismus imperfectus: qui debet perfici conuertendo negatiuam de contingēti, in oppositam qualitatem. Quarta regula, ex ambabus præmissis affirmatiuis altera de contingenti & altera de inesse, nō fit bonus syllogismus. Quinta regula: eodem modo syllogizandum est in particularibus sicut in vniuersalibus: ita ꝙ si illa de inesse sit affirmatiua, non fit bonus syllogismus. Sexta regula: si ambę præmissæ sint particulares, non fit bonus syllogismus. In tertia parte principali determinat de mixtione syllgismorum: ex vna de necessario & alia de contingēti; & intendit quatuor regulas. Prima; in modis vniuersalibus secundæ figuræ semper valet syllogismus negatiua existente de necessario ad concludendum conclusionē de cōtingenti & etiam de inesse. Secunda regula, si ambę sint negatiuę, fit syllogismus imperfectus: qui perficitur conuertendo illam de contingenti in oppositam qualitatem. Tertia regula: affirmatiua existente de necessario, nunquam valet syllogismus in secūda figura. Quarta regula; eodem modo syllogizandum est ex vna particulari & altera vniuersali in modis particularibus, siue vniuersalibus.

IN postrema autem figura & vtrisq; contingentibus vel altera erit syllogismus.

ISTVD est quartum capitulū huius tractatus, in quo philosohus determinat de formatione syllogimorum ex illis de contingenti in tertia figura. Et G diuiditur in tres partes. In prima docet formare syllogismos ex ambabus de cōtingēti, ponēdo aliquas regulas. Prima est: in tertia figura ambabus præmissis existentibus de contingēti aut altera tantum, erit bonus syllogismus siue sint affirmatiuæ siue negatiuæ. Secunda regula: ex ambabus de contingenti altera existente particulari & altera vniuersali, siue ambę sint affirmatiuę siue negatiuę siue altera tantū, semper fit bonus syllogismus: Tertia regula; quādo ambę præmissæ sunt particulares vel indefinitę, nunquā fit bonus syllogismus. In secunda parte determinat de formatione mixta syllogismorum ex vna de inesse & altera de contingenti in tertia figura. Et ponit tres regulas. Prima: in omnibus modis tertiæ figuræ ex vna de inesse & altera de contingenti; dummodo illa de inesse sit de inesse simpliciter, fit bonus syllogismus. Secunda regula: si ambę sint negatiuæ, quarum prima sit vniuersalis: dum modo minor sit negatiua de contingenti, fit syllogismus imperfectus, qui perficitur cōuertendo propositionem de cōtingenti in oppositā qualitatē. Tertia regula: ex ambabus particularibus vel indefinitis nō fit bonus syllogismus. In tertia parte determinat de generatione mixta syllogismorum ex vna de necessario & alia de cōtingenti in tertia figura: & intendit quatuor regulas. Prima: in modis affirmatiuis tertiæ figuræ alterà existēte de necessario & alterà de cōtingenti, syllogismus fit cōclusio de contin-

A contingenti. Secunda: in modis negatiuis si affirmatiua sit de necessario, sequitur solum conclusio de contingenti: si vero negatiua sit de necessario, sequitur conclusio tam de inesse quã de contingenti. Tertia regula: minore negatiua de contingenti, fit syllogismus imperfectus: qui perficit per conuersionẽ in oppositam qualitatem. Quarta regula; eodem modo syllogizandum est in modis particularibus, sicuti modis vniuersalib⁹.

An diffinitio contingentis & regula de formatione syllogismorum sint sufficiẽter assignata.

QVAERITVR vtrum diffinitio cõtingentis, & regulæ de formatione syllogismorum ex B ambabus vel altera de contingenti vel de necessario, sint a phylosopho sufficiẽter assignatæ. Arguitur contra primam partem; quia diffinitio contingentis conuenit sorti, ex quo sortes non est, quid necessarium: & ipso posito in esse, nullũ sequitur impossibile. Item vel ibi diffinitur contingens primę intentionaliter vel secundæ intentionaliter; sed nullum illorum est dicendum: igitur. Secundo sic cõtra aliam partem: quia non sequitur omne albũ contingit esse hominẽ: oẽ risibile contingit eẽ album: ergo oẽ risibile contingit esse hoĩem: cum añs sit verũ & consequens falsum, cũ ex ipsa sequat ista, oẽ risibile cõtingit nõ esse hoĩem: quod est falsum. Tertio sic: Non sequitur omne currens est hõ: omnẽ asinũ contingit esse currentẽ: ergo omnẽ asinũ contingit esse hoĩem. Quarto sic: In omni bono syllogismo C conclusio debet esse similis alicui pmissarũ: ergo qñ præmissæ sunt de cõtingẽti vel de necessario, nõ potest seq conclusio de inesse. Quinto: Nõ sequit oẽ suppositũ in diuinis esse deũ. est cõtingens: qlibet persona diuina necessario est suppositũ: ergo qlibet personam diuinã esse deũ est contingens. In oppositũ est phylosophus in textu. In quæstione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Arti. I.

Contingẽs quo diffinitur.

PRIMO sciendum quòd quando diffinitur contingens, diffinitur contingens captum secundæ intentionaliter & non primę intentionaliter; puta vt est differentia entis: vel vt est quoddam syncategorema determinans copulam vel compositionem prædicati cum subiecto. D Vnde contingens secundæ intẽtionaliter captum non est aliud quam propositio contingens, quæ non est necessaria neq; impossibilis. Vnde ꝓpositio cõtingens est, quæ qualitercunq; per ipsam significat esse significatione totali contingit ita esse: & illud ita esse neq; est necessarium neq; impossibile neq; ad ita esse sequitur aliquod impossibile. Ex quo sequitur ꝙ ibi non diffinitur propositio de cõtingenti: quia oĩs propõ de cõtingenti est necessaria vel impossibilis. Ex siqs dicat: illa diffinitio implicat cõtradictionẽ: igr. Añs ꝓbatur; quia denotat ꝙ si nullum necessarium sit, ꝙ ipsũ pt poni inesse: ꝙ est falsum: etiam denotat ꝙ si nullũ sit necessariũ, nullũ sequit impossibile, qđ est falsum; cũ ad impossibile sequat qdliqet. Rñdet ꝙ non facit illum sensum, sed

E sed facit istum: contingens .i. propositio contingens, est quæ non est necessaria: & posito ita esse sicut per ipsam significatur: nullũ sequitur impossibile. Vnde propositionem poni in esse, potest tripliciter intelligi. Vno modo propositio potest sic poni inesse, dum profertur vel scribitur, & ad ipsam sic poni inesse, non sequitur aliquod impossibile. Aliomodo ꝙ ipsa ponat inesse vero, puta ꝙ ponatur ꝙ ipsa sit vera, & sic non oportet. Nam secundum aliquos multæ sunt propositiones possibiles, q̃ nunquam possunt esse veræ, vt illa nulla propositio est vera, q̃ nunquam potest esse vera, & tñ est possibilis secundum eos: qa qualitercunq; per ipsam significatur esse, possibile est ita esse: quia possibile est, ꝙ nulla propositio sit negatiua. Aliomodo

Quot modis intelligitur ꝓponem poni inesse.

F propositio dicitur poni inesse: quia ponitur ita esse sicut per propositionem significatur esse vel fuisse, vel fore: & sic capit hic. Vnde ad põnem eius quod significatur per propositionem contingentem vel possibilem, nullum sequitur impossibile.

Vtrũ ex possibili sequatur impossibile.

SECVNDO sciendum, ꝙ circa textum incidũt aliquæ difficultates. Prima: an ex possibili sequatur impossibile. Et videtur quòd sic: quia bene sequit̃ omnis propositio est affirmatiua: ergo nulla est negatiua: & tamen antecedens est possibile, & consequens impossibile: quia quandocunque ponetur semper significatur aliter esse quàm sit. Item bene sequitur, in istam partem continuum potest diuidi & in istam partem: & sic de alijs, ergo in omnem partem continuum potest diuidi: & tamen

G antecedens est possibile: & consequens impossibile: igitur. Itẽ bene sequitur; heri fuisti extra ciuitatem: ergo tunc non fuisti intra ciuitatem: posito ꝙ heri non fueris extra ciuitatem, sed in ciuitate: antecedens est possibile & consequens impossibile: cum sit vna propositio de p̃terito falsa: cuius contradictoria est necessaria: puta ista, ego fui heri intra ciuitatem; cum omnis propõ de præterito vera sit necessaria. Item bene sequitur: nulla propositio est vera: ergo chimera est: cum oppositũ consequentis non potest stare in veritate cum antecedente, & tamẽ añs est possibile, & consequens impossibile: igitur. In oppositũ est philosophus in textu. Et posset probari ratione: nam si añs sit possibile: & consequens im-

H possibile, poterit ita esse sicut ꝑ consequens significatur: dato ꝙ non ita sit sicut per consequens significatur, quòd est impossibile in bona consequentia, ideo respondetur ad rationes. Ad primam dicitur ꝙ licet cõseqnens sit falsum, cũ sit propõ falsificãs seipsam: tñ non est impossibile. Alij dñt & meli⁹ ꝙ ꝓpriè nõ se qt̃, quia argueret̃ ab vna hypotetica copulatiua ad aliã copulatiuã: qa ꝓpões falsificantes seipsas sunt hypoteticæ copulatiuę, vel saltem sunt propões plures. Ad secundam dr̃ ꝙ licet omnes illæ singulares sint possibiles, tamen sunt incompossibiles adinuicem: ideo copulatiua cõposita ex ipsis est impossibilis. Et per hoc hr̃, ꝙ ad hoc ꝙ ꝓ põ vniuersalis de possibili sit vera, nõ sufficit oẽs ꝑtes eius esse veras:

A veras:sed requiritur ꝙ sint compossibiles. Dicunt tamen aliqui ꝙ sufficit ꝙ illę singulares seorsum sint possibiles; ideo ad ponendum propositionem vniuersalem de possibili inesse, sufficit quòd ponatur inesse per singulares sumptas sine coniunctione; melius tamen est ꝙ ponatur inesse per singulares compossibiles adinuicē. Vnde ad ponendum aliquas propositiones inesse ponuntur aliquę regulæ. Prima; quando alicuius propositionis subiectum & prædicatum repugnant; tunc debet mutari subiectum in hoc pronomen hoc; vt album potest esse nigrum; ponitur sic inesse, hoc est nigrum; meretrix erit virgo, hoc erit virgo, & sic de aliis. Etiam quando ponit aliqua determinatio repugnans illi de præsenti debet

B remoueri; vt ego bibā cras sic ponitur in esse, ego bibo; & ista, sine pedibus homo potest ambulare; ponitur sic, homo ambulat. Etiam propositio de copulato debet poni per partes sumptas sine coniunctione; vt Adam & Noe fuerunt, sic ponitur inesse; Adam est, Noe est. Ad aliam dicitur ꝙ proprie cōsequentia non valet, cum antecedens in aliquo casu potest esse verum consequente existente falso; vt si deus faceret hominem in diuersis locis. Ad aliā dicitur, quòd licet consequens non possit stare in veritate cum antecedente; hoc tamē non sufficit ad bonam consequentiam; sed requiritur ꝙ repugnet antecedēti. Et si dicatur, antecedens non potest esse verum sine consequente; igitur. Respondeo: ꝙ hoc non sufficit ad bonam consequentiā; sed requiritur quòd

C qualitercunq; per antecedens significatur esse impossibile est esse quin ita sic, sicut per consequens significatur.

Tertio sciendum, quòd proprie ex propositionibus de vero & falso non fiunt aliter syllogismi quam ex illis de inesse saltem ex illis de vero; vnde ista propositio, omnē hominem verum est esse animal, potest habere istum sensum, talis propositio, omnis homo est animal est vera; & est sensus compositus. Si autem sumatur significatiuè, tunc sensus est, omnis homo est animal. Similiter de ista, hominem falsum est esse animal; talis propositio, homo est animal est falsa, vel nullus hō est animal. Ex quo sequit quòd idem significatur per istā hominē verū est esse animal; & ꝑ istā, hō est animal; & per istā hoīem falsum est

D esse animal; & ꝑ istā, nullus hō est animal. Et sic patet ꝙ reducendo istas de vero & falso ad illas de inesse simpliciter syllogizandum est ex ipsis. Sed restat dicere de scito, opinato, & imaginato; vnde ad omnem propositionem de scito cū ista implicatione quod est sine affirmatione vel negatione, ad propositionē de inesse est bona cōsequētia; vt bene seqt, oē qđ est b scio esse a; ergo oē b est a; vñ iste terminus scio, ampliat subiectum ad supponendum non solum ꝓ pſentibus, sed et̄ ꝓ pteritis & futuris. Et ideo si non ponatur ly quod est, non valet cōsequentia, vñ dato ꝙ deus nunc nihil crearet; tñ ista est vera, omne creans nūc nō scio esse deū; & tñ ista esset falsa, omne creans est

Quo fiāt syllog. ex ꝓponib⁹ de uero, & falso.

est deus: ideo nō sequit, q si ego sciā omnem hominem esse coloratum, q omnem hominem sciā esse coloratum: sequitur .n. q omnem hominem, siue mortuū, siue generandum scio esse coloratum. Et ideo magna est dīa inter istas duas propositiones scio omnem numerum denariorum existentium in bursa tua esse parem: & omnem numerum denariorum existentium in bursa tua scio esse parem. Ex istis sequitur, q in qualibet figura ex ambabus de scito fit bonus syllogismus: dummodo caueatur ne varietur appellatio: quia appellat prædicatum secūdum suā propriam rationem. Sed de opinato non possunt fieri boni syllogismi. Nam pono casum, q ego videam vnum lapidem à lōge, & opinor eum esse animal, & cum hoc ego opinor omnē lapidem esse inanimatum, tunc ex vero sequitur falsum: sic arguendo, hunc lapidem opinor esse inanimatum, & hunc lapidē opinor esse animal: ergo animal opinor esse inanimatum.

QVARTO sciendum, q circa textum incidūt aliquæ particulares difficultates. Prima: vtrum à propositione de inesse ad propositionem de contingenti valeat consequentia. Respondetur, quòd à propositione de inesse indefinita particulari, vel singulari ad vnam de contingēti particularem indefinitam, vel singularem est bona consequentia: vt bene sequitur, homo est albus: ergo hominem contingit esse album, sed ab vniuersali ad vniuersalem, non valet consequentia: quia argueretur à minus amplo ad magis amplum cum distributione magis ampli: etiam ex vero sequeret falsum, sicut dictum est superius ex vniuersali de inesse ad vniuersalem de possibili: vt nō sequitur, oē albū est equus: dato q nihil sit albū nisi equus: ergo oē albū cōtingit esse equū: quia cōsequēs est falsum, cum sensus sit, oē quod pt esse albū contingit esse equū. Alia difficultas: vtrū hominē esse sit vnū contingens. Et vr̄ q non, quia non pt non esse: igitur. Antecedens patet: qa posset non esse qñ est vel quādo non est: non quando est: quia si aliquid quando est potest non esse: ergo quando aliquid pōt esse, potest non esse: ergo aliqd simul & semel potest esse & nō esse. Dñt aliqui concedēdo totū argm̄ in sensu diuiso: sed non in sensu composito. Dñt tamen aliqui, q non sequitur aliquid simul & semel potest esse & non esse: quia signetur illud tale & demonstretur: & demonstrato sic arguitur: hoc potest esse & non esse: ergo ista esse possibilis, hoc est non est. Patet consequentia: quia quælibet singularis cuius subiectum est nomen proprium aut pronomen demōstratiuum si est vera, habet aliq̄ de inesse possibilem. Et isti dñt q non sequitur quando aliquid potest esse, potest non esse: ergo aliquid simul & semel potest esse & non esse: sed bene sequitur conclusio, aliquid simul potest esse & non esse. Et hæc de primo articulo. Quantum ad 2m.

DVBITATVR primo. Vtrū propō de contingenti ad vtrūlibet posit cōuerti in oppositā qualitatē. Et arguitur primo q nō: quia non sequitur chimeram

Quō valet cōseqn̄tia a propōne de inesse ad propōnem de cōtingēti.

Hoīem esse, an sit cōtingēs.

Art. 2.

Vtrū propō de contingenti ad utrūlibet cōuertatur in oppositā qualitatem.

A ram cōtingit non esse : ergo chimeram contingit esse. Secūdo sic: Non sequitur nullum hominē contingit esse albū: ergo oēm hoīem contingit esse albū igit. Tertio sic: Ex negatiua nunq̄ sequit affirmatiua formaliter : igr̄ ista consequentia non valet, hominē contingit non currere. ergo hominē cōtingit currere. Nā negatiua hēt duas causas veritatis, & affirmatiua habet tm̄ vnā causam veritatis. Quarto sic: Vnum oppositorum non infert reliquum : sed ista opponuntur omnem chimerā contingit non esse, & omnem chimeram contingit esse : igitur. Quinto sic arguendo : Omnem hominem contingit esse album : ergo oēm hominem contingit non esse album, arguitur à non distributo ad distributum: ergo consequentia non est bona. In oppositū est philosophus in textu. Pro cuius responsione supponitur primo, q̄ propōnes de contingenti specialiter capto compositę quo ad se totas eodem modo cōuertūtur, sicut illę de inesse: sed quo ad dictū non eodem mō conuertuntur, sicut ille de inesse. Nam illæ propositiones quarū dicta possunt cōuerti simpliciter etiā conuertuntur simpliciter posita constantia propositionis, pro qua dictum consequentis supponit, & tenet ista consequentia per istam regulam : Sicut vnum conuertibilium est contingens ita & reliquum : sed propositiones de contingenti, quarum dicta non conuertuntur simpliciter, non conuertuntur in terminis quo ad dictum : quia nō oportet si antecedens sit contingens quòd consequens sit contingens : ideó non sequitur omne existens esse deum est contingens: & hæc propositio deus est existens est : ergo deum esse existentem est contingens; cum antecedens sit verum & consequens falsum. Vnde tales propositiones compositæ non conuertuntur in oppositam qualitatē, vt non sequitur, omne exñs esse deum est contingēs : ergo nullū existens esse deum est contingens. Sed diuisæ de contingenti specialiter capto conuertūtur in oppositam qualitatem: dummodo caueatur q̄ in tali conuersione modus similiter se habeat in conuertente & conuersa : vt si vna negatio, non præponatur modo nec etiam in altera : sed verbum debet se hr̄e dissimiliter: ita q̄ in vna debet immediatè pponi negatio & in alia non: vt deus contingenter est creās : ergo deus contingenter non est creans : similiter nullum creās contingenter est deus : ergo nullum creans contingenter non est deus. Vnde conuersio in oppositam qualitatem, est duarum propositionum categoricarum diuisarū de contingenti ad vtrūlibet vtroq; termino participatiā eodē ordine oppositarū quālitatum, in quibus modus similiter se habet, vuius ad alterā formalis consequentia. Sed quæreret aliquis : vtrum tales propōnes diuisæ de contingenti specialiter capto conuertantur in terminis. Respondetur, q̄ vniuersalis negatiua de contingenti, in qua modus non negatur non conuertitur in terminis, vt satis probat Arist. Etiam vniuersalis affirmatiua, & particularis affirmatiua non cōuertuntur in terminis

E terminis, cum ad affirmatiuam sequatur negatiua, & econtra. Similiter vniuersalis negatiua de contingenti in qua modus negatur, non conuertitur in terminis: quia non sequitur omne creans nõ cõtingenter est deus: ergo omnis deus non contingẽter est creans: cum antecedẽs sit verum & consequens falsum: igitur. Ad rationes. Ad primam negatur antecedens, quòd non sequatur: quia sicut vna est falsa ita, & alia. Ad secundam dr̃, ꝙ non bene arguitur: quia modus non se habet vniformiter. Ad tertiam dicitur, quòd ad negatiuam non sequitur affirmatiua formaliter: tamen bene materialiter, & hoc quando negatiua & affirmatiua conuertibiliter se habent. Et similiter dicat̃ ad quartam & ad quintam.

F DVBITATVR secundo. Vtrum ex ambabus de contingenti, vel altera de contingenti & altera de inesse, vel altera de necessario fiat bonus syllogismus in prima figura. Pro cuius responsione supponitur primo, quòd ex ambabus de contingẽti compositis, attendendo qualitatem & quantitatem ex parte totius propositionis valet syllogismus: sed non attendendo ex parte dicti. Prima pars patet: quia nullibi reperitur instantia: secunda patet: quia non sequitur esse currens esse asinum est contingens, & omnem hominem esse currentem est contingens: ergo omnem hominem esse asinũ est contingens, cum præmissæ sint veræ & conclusio falsa. Sed ex ambabus diuisis de contingenti valet syllogismus ad inferendum conclusionem de con-

Quo fu- matur sylloq. ex ambabus de cõtingenti, uel altera de contingẽti, uel altera de necessario, uel de inesse.

tingenti specialiter capto & directè concludendo: vt patet in ducendo in omnibus modis. Et dr̃ notanter directè concludendo: nam indirectè non sequeretur: vt non sequitur omne albũ contingit esse coloratum, omnẽ hominem contingit esse album: ergo omne coloratum contingit esse hominem. Etiam tales propositiones de cõtingenti specialiter capto non conuertunt̃ in terminis: ideo non oportet, ꝙ concludat̃ indirectè. Supponitur secũdo, ꝙ in quolibet modo primæ figuræ maiore de contingenti diuisa & minore de inesse, sequitur cõclusio diuisa de contingenti specialiter capto directè concludendo: sed maiore de inesse & minore de contingẽti non valet consequentia ad inferendum conclusionem de contingenti specialiter capto: sed bene ad inferendum conclusionem de contingenti possibili: dũ modo illa de inesse sit de inesse simpliciter: & hoc videtur velle Arist. quod tamen forte non est verum: vt non sequitur nullum creans est deus, & omnis essentia diuina contingenter est creans: ergo omnis essentia diuina contingenter nõ est deus; cum præmissæ sint veræ & conclusio falsa: siue capiatur cõtingẽs generaliter, siue specialiter. Videtur etiam sibi cõtradicere: quia dicit quòd illa de inesse debet esse de inesse simpliciter: & postea exemplificat per istam nullum intelligens est coruus: ideo videtur ibi solum loqui disputatiuè. Tertiò supponitur, ꝙ maiore de contingenti, & minore de necessario sequitur cõclusio de contingenti in prima figura:

G H

A figura : & hoc de cōtingenti specialiter capto, sed maiore de necessario & minore de contingē ti sequitur conclusio de contingenti possibili & aliquando cō clusio de inesse:sed quando sequ tur conclusio de inesse, tunc est syllogismus imperfectus, qui nō regulatur per dici de omni, sed quia conclusio non est similis alicui præmissarum : modo oportet semper cōclusionem saltem de inesse esse similem alicui præmissarum, & hoc in qualitate sed non in quantitate: quia in Darapti conclusio est particularis: & tamen nulla pręmissarum est particularis. Quarto supponitur, ꝙ ex ambabus de contingenti compositis in secunda figura attēdendo qualitatem & quātitatem ex parte dicti simul, ex ambabus de contingenti di-
B uisis, in quibus modus non negatur : non valet syllogismus in secunda figura, sed bene ex ambabus diuisis, in quibus modus negatur. Quinto supponitur ꝙ ex vna de contingenti & altera de inesse, siue negatiua fuerit de inesse, siue de contingenti: nō valet syllogismus gratia formæ in secunda figura : exemplum quando negatiua est de contingenti, vt non sequitur, omnis homo contingenter nō est albus, omnis asinus est albus: ergo oīs asinus contingenter non est homo : cum præmissæ sint verę & conclusio falsa. Exemplum quādo negatiua est de inesse : vt nō sequitᷓ nullus homo est currens, omnis asinus contingenter est currens : ergo omnis asinus cōtingenter non est homo. Si tñ illa de inesse esset de inesse simpliciter forsan valeret consequētia : ideo quando dicit philoso- C phus in textu quòd negatiua de inesse & alia de contingēti valet syllogismus : hoc semper debet intelligi gratia materiæ. Supponitur sexto, quòd in secunda figura vniuersali negatiua existente de necessario & affirmatiua de contingenti diuisis, sequitᷓ cōclusio de cōtingenti largè capto, & etiam de inesse, sed non alio modo videtur sequi gratia formæ.

Dubitatur tertio. Vtrum ex ambabus de cōtingenti vel vna de contingenti, & alia de inesse, vel de necessario valeat syllogismus in tertia figura. Pro cuius solutione supponitur primo quòd ex ambabus de cō tingenti diuisis in tertia figura valet syllogismus, nec est dabilis instantia. Secundo supponiᷓ, quòd maiore de contingenti & minore de inesse valet syllogismus ad inferendum conclusionem de contingenti specialiter capto, & quando maior est de inesse simpliciter & minor de cōtingenti valet syllogismus ad inferendum cōclusionem de cō tingenti possibili, quia non reperitur instantia, & reducūtur ad primam figuram per conuersionem, demptis Bocardo & Disamis, qui reducuntur per impossibile & per syllogismum expositorium. Tertio supponitur, ꝙ in quolibet modo tertiæ figurę maiore diuisa de cōtingēti spāliter capto & minore diuisa de cōtingēti spāliter capto: sequiᷓ cōclusio diuisa de cōtingenti spāliter capto: quia nō est reperibilis instātia. Et reducuntur tales syllogismi per syllogismū expositorium & per impossibile, sed quia præ-

Quo valet syllogismus in tertia figura, ex ambabus de contingenti, & alia de inesse & necesse, &c.

D

E præmissa,quę debet conuerti est de necessario : tunc pt reduci p cōuersionem. Sed qñ maior est de necessario & minor de contingenti sequitur conclusio de necessario; quia non est dabilis instantia. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertiū sit.

Arti. 3. CONCLVSIO responsalis ad quæsitum; Diffinitio contingentis & regulæ de formatione syllogismorum ex ambabus vel altera de contingenti de inesse vel necessario sunt à philosopho sufficienter assignatæ.

Ad rationes ante oppositū. Ad primam patet solutio, quia ibi diffinitur contingens, quod est propositio & non primæ intentionaliter. Ad secundam dicitur ꝙ bene sequitur, sed maior est falsa: quia sensus est, omne quod potest esse album, potest F esse homo. Ad tertiam & quartam patet solutio ex dictis. Ad quintam dicitur, ꝙ ibi arguitur in cōpositis ex parte dicti ideo non valet. Etiam sicut conclusio est falsa. ita & altera præmissarum.

Syllogismi quo re soluuntur. QVONIAM igitur q in his figuris sunt syllogismi, perficiuntur per eos, qui in prima figura sunt, vniuersales syllogismos.

ISTE EST quintus tractatus huius libri, in quo docet philosophus resoluere syllogismum in sua principia. Et diuiditur in quatuor capitula. In primo probat hanc cōclusionem ꝙ omnis syllogismus fit in aliqua trium figurarum: sic, omnis syllogismus affirmatiuus, negatiuus, vniuersalis, particularis, ostensiuus & ex hypotesi fit in aliqua G trium figurarum, sed omnis syllogismus est huiusmodi: igitur. Maiorem declarat in syllogismo ostensiuo: sic in omni syllogismo ostensiuo ostenditur aliquod prædicatum de aliquo subiecto in cōclusione per aliquod medium sumptum in pręmissis: vel ergo illud medium subiicitur in vna & pdicatur in alia præmissarum, & sic est prima figura: vel prædicatur in vtraque, & sic est in secunda: vel subijcitur in vtraque, & sic est in tertia figura: & si aliquo aliorum modorum fiat, præmissæ erunt impertinentes: ergo omnis syllogismus ostēsiuus est in aliqua trium figurarum. Declarat consequenter in syllogismo ex hypothesi: & primo in syllogismo ad impossibile. sic, omnis syllogismus ostensiuus est in aliqua H trium figurarū, sed syllogismus ad impossibile sm aliquē sui pcessum est ośsiu: ergo est in aliqua triū figurarū: Minor pbat primo in syllogismo ad impossibile: sic, sicut se hēt diameter ad symetrū: ita abūdās ad perfectū; sed diameter est symeter vt supponit, ergo abūdās est perfectū. Deinde declarat in syllogismo à transsumpto: nā iste syllogismus quo ad primū sui pcessum est ostensiuus: ergo oportet ipsum fieri in aliq triū figurarū. Ex qbus infert philosophus ꝙ omnis syllogismus fit in aliqua trium figurarum.

AMPLIVS autem in omni syllogismo oportet aliquē terminorum prædicatiuum esse & vniuersalē. Sine vniuersali.n. aūt nō erit syllogismus.

Istud

A ISTVD EST ſm capitulū huius tract. in quo probat philoſoph⁹, ꝙ in quolibet ſyllogiſmo neceſſe eſt aliq̄ ꝑmiſſarum eſſe vniuerſalem & aliq̄ affirmatiuam: & primo probat primam ꝑtē: q̄a ſi alicuius ſyllogiſmi nulla ꝑmiſſarū eſſet vniuerſalis, ſeq̄ret aliquod iſtorū inconuenientium. ſ. vel ꝙ non oſnderetur ꝓpoſitū, vel ꝙ fieret petitio principij. hoc probat duobus exēplis: primum eſt morale, vt ſi quis velit probare ꝙ muſica voluptas eſt ſtudioſa, & arguat ſic, voluptas eſt ſtudioſa, muſica voluptas eſt voluptas: ergo muſica voluptas eſt ſtudioſa, vel ergo accipiebatur in maiore voluptas pro muſica voluptate: & ſic eſt petitio principij, vel pro aliqua alia voluptate, & ſic non oſtenditur propoſitum, &
B per conſequens non valet ſyllogiſmus. Aliud eſt exemplum mathematicū, & eſt tale: anguli cōſtituti ſupra circunferentiam ſemicirculi ſunt æquales, ſed anguli æquicruri ſunt huiuſmodi: ergo anguli æquicruri ſunt æquales, aut ergo anguli conſtituti accipiuntur pro angulis æquicruris, & ſic eſt petitio principij, vel pro alijs angulis: & ſic non oſtenditur propoſitum. Et quòd ex puris negatiuis nihil ſequatur, probat, quia dabiles ſunt termini in quibus omni & in quibus nulli. Ex iſtis infert duo correlaria. Primum: vniuerſale non ſyllogizatur niſi ex præmiſſis vniuerſalibus: ideo ſi concluſio ſit vniuerſalis, oportet ambas præmiſſas eſſe vniuerſales. Secundum correlarium, in omni ſyllogiſmo oportet. concluſionem eſſe ſimilem alicui præmiſſarum. C

PALAM autem & quoniam omnis demōſtratio erit per tres terminos & non poſsibiles niſi per alia, & alia eadē concluſio fiat. *Tres termini ſyllogiſmorum.*

ISTVD EST tertium capitulum, in quo oſtendit quòd in omni ſyllogiſmo ſunt tres termini & duæ propoſitiones. Primam partem probat, quia in concluſione ſunt tantum duo termini, ſed ad inferendū duos terminos in concluſione ſufficit vnus terminus, quia ſi ſumerentur plures termini, non eſſet iam vnus ſyllogiſmus, immo alter terminus ſuperflueret. ſecundam partem probat; puta quòd in ſyllogiſmo ſint tantum duæ propoſitiones; quia ex tribus terminis non fiunt niſi duę propoſitiones partim conuenientes & partim differentes: igitur in ſyllogiſmo ſunt tantum duæ propoſitiones. Ex quo infert, quòd numerus propoſitionum in ſyllogiſmo eſt perfectus, quia eſt numerus par, ſed numerus terminorum eſt numerus imperfectus, quia eſt numerus impar: cū in ſyllogiſmo ſunt tres termini & duæ propoſitiōes. D

QVONIAM autem habemus de quibus ſyllogiſmi, & quales in vnaquaq; figura, & ꝙ modis monſtratur manifeſtum nobis eſt: & quæ propō difficilè & quæ facilè argumētabilis eſt.

ISTVD EST quartum capitulum huius tractatus, in quo ex præ-

E ex præcedentibus infert quæ ꝓpositio est facilis ad concludendum & quæ est difficilis, dicens, quòd illa quæ in pluribus figuris & modis potest concludi est facilis, & illa quæ in plurib⁹ modis & figuris non potest concludi est difficilis, & cum vniuersalis affirmatiua tantum concludatur in vna figura & in vno modo, sequitur ꝙ est magis difficilis ad concludendum: & cũ particularis negatiua concludatur in pluribus figuris, puta in tribus & pluribus modis, sequit̃ quòd est magis facilis ad cõcludendum, & per oppositum magis difficilis ad destruendum, & vniuersalis afirmatiua magis facilis ad destruendum. Ex quo infert quòd facilius est construere particularia quàm vniuersalia: & difficilius est destruere
F ꝑticulare quàm vniuersale. Ex quo infert quòd facilius est destruere quàm constituere,

QVOMODO autem idonei erimus semper syllogizare ad propositum, & per quã viam sumemus, quæ circa vnumquodq; sunt principia: nunc iam dicendum.

ISTE EST sextus tractat⁹, in quo docet inuenire medium ad syllogizandum vnamquanq; conclusionem. Et diuiditur in tria capitula. In primo ponit talem conclusionem: tradeuda est ars per quam erimus prompti ad syllogizandum vnãquãq; conclusionem.i. per quam sciemus inuenire media ad syllogizandum vnamquanq; conclusionem. Secundo ponit talem diuisionẽ entium: quædam de nullo prædicãtur vt indiuidua, vt sortes & Plato, nisi secũdum accidens, vt album illud est Socrates: quædam quæ de plurib⁹ prædicantur, vt genera & spẽs: quædam de alijs prædicantur, & nulla de ipsis, supple prædicatione directa, vt sunt transcẽdẽtia. Secunda diuisio eorum quę prędicantur quædam prædicantur essentialiter, vt superiora de inferioribus: & quædam accidẽtaliter, vt album nigrum. Deinde ponit talem consideratioñẽ: ad inueniendum medium oportet aspicere ad diffinitiones & conuertibilia terminorum: deinde ad antecedentia consequẽtia & extranea terminorum cõclusionis. Ex quo infert, quòd quanto aliquis magis abundat antecedentibus consequentibus & extraneis: tanto magis erit promptus ad inueniendum me- H
diũ. Consequenter ponit alias considerationes speciales: quarum prima est, sumendo consequens ad aliquem terminum debemus sumere tale quod sit consequens ad totum ipsum terminum.i. quòd prædicetur de eo vniuersaliter: similiter sumendum est antecedens quod vniuersaliter antecedat. Secunda consideratio, signum vniuersale non est apponendum consequẽti.i. prædicato: sed antecedenti, .i. subiecto; quia talis propõ esset falsa si esset affirmatiua, & ꝑdicatum haberet plura supposita, dũmodo subiectum nõ supponeret confusè tantum, vt homo est omne animal, quæ est falsa. Tertia consideratio, si velimus sumere consequens subiecti, nõ debemus sumere cõseqns prædi-

A prædicati, licet quicquid sequatur ad prædicatum sequatur ad subiectum. Ex qua consideratione elicitur talis auctoritas. Quidquid sequitur ad cõsequẽs bonæ consequentiæ: sequitur ad eius antecedens. Quarta consideratio; si velimus sumere extraneum; debet sumi tale extraneum quod sit propriũ vni termino conclusionis; & cum hoc maxime extraneum alteri.

Quinta consideratio; si velimus sumere antecedẽs prædicati nõ debemus sumere añs subiecti: licet quicquid sit añs añtis, sit antecedẽs consequẽtis. Ex quo sumitur talis auctoritas. Quidquid antecedit ad antecedens antecedit ad consequens. Sexta consideratio; non oportet sumere illa quæ semper consequũtur: neq; sumenda sunt consequentia quæ consequuntur ad omnia: vt sunt transcendentia: quia ex talibus argueretur ex puris affirmatiuis in secunda figura. Consequenter docet alias considerationes ad inueniendũ medium specialiori modo. Prima: ad syllogizandum vniuersalem affirmatiuam, sumendum est medium quod est antecedẽs ad prædicatum conclusionis & consequens ad subiectum eiusdem, & fit dispositio primi modi primæ figuræ: & designatur per istam dictionem Secana. Secunda consideratio: ad concludendum particularem affirmatiuam sumendum est mediũ quod est antecedens ad vtrumque scilicet tam ad subiectum quam ad prædicatum conclusionis: & deseruit pro Darapti, Datisi & Disamis. In Darij debet sumi sicut in Barbara: & signatur hic consideratio per istã dictionem Cageti. Tertia consideratio: ad syllogizandum vniuersalem negatiuam sumendũ est medium quod est consequẽs ad subiectũ extraneum ad prædicatum conclusionis: & hoc in Celarẽt Ferio & Cæsare: & designatur per hãc dictionem Dafenes: vel sumedum est medium quod est extraneum subiecto cõclusionis & consequens ad prædicatum eiusdem, & hoc in Camestres & Baroco: & designatur per hãc dictionem Hebare. Quarta consideratio; ad syllogizandum particularem negatiuã sumẽdum est medium quod est antecedens ad subiectum: extraneum ad prædicatum conclusionis: & hoc in Felapton Bocardo & Ferison; & designatur per hanc dictionẽ Gedaco. Quinta consideratio ad concludendũ indirecte particularem affirmatiuam sumendum est medium quod sit antecedens ad subiectum & consequens ad prædicatum, & designatur per hanc dictionem Gebali. Consequẽtur declarat istas considerationes per exempla. Et primo ponit aliquas literas quæ sunt iste a.b.c.d.e.f.g.h. Vnde hæc litera a qñ punit̃ in fine alicuius dictionis, significat qualis & quãta sit conclusio inferenda; puta ꝙ sit vniuersalis affirmatiua: & per e vniuersalis negatiua: per i particularis affirmatiua; per o particularis negatiua. Sed quãdo a & e ponuntur in duabus primis syllabis dant intelligere subiectum & prædicatum conclusionis, per e subiectum & per a prædicatum: & sumuntur cũ alijs consonantibus; vt a cum

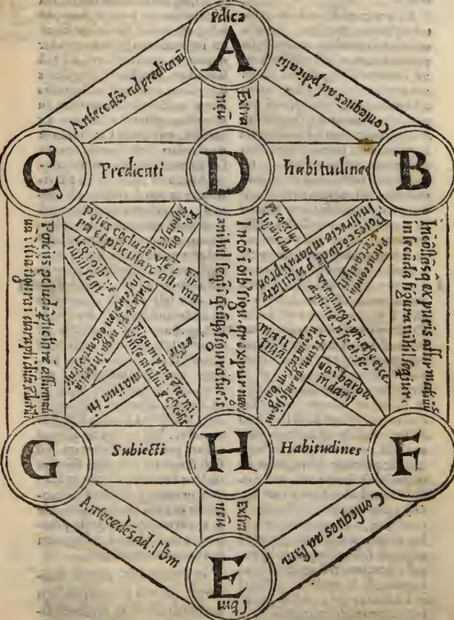
B (left margin, at "mere illa quæ semper consequũtur") C (right margin, at top of second column) D (right margin, at "Quinta consideratio")

B istis tribus b,c,d : quando ponit b denotatur, quod medium debet esse consequens respectu prædicati; & quando ponitur c denotatur quod debet esse antecedes ad prædicatum; & quando ponitur d, quod sit extraneum respectu prædicati. similiter hæc litera e ponitur cum tribus consonantibus, scilicet, f. g. h. per f, denotatur, quòd medium debet esse consequens ad subiectum conclusionis: per g, quòd sit antecedens: per h, quòd sit extraneum respectu subiecti conclusionis. Deinde ponit alias considerationes medij quæ sunt inutiles. Quarum prima est, si medium sit cōsequens ad ambas extremitates: & signatur per hanc dictionem Febas per quam signatur argui ex puris affirmatiuis in secunda figura. G. Secunda consideratio: si medium sit antecedens ad prædicatum extraneum ad subiectū: & signatur per hanc dictionem Hecas per quam argueretur minore negatiua in prima figura. Tertia consideratio, quando est extraneum vtrique extremitati: & signatur per hanc dictionem Hedas per quam argueretur ex puris negatiuis in qualibet figura. Vt ars inueniendi medium cunctis sit facilis plana, atque perspicua, ad manifestationē ponitur sequens figura, quæ communiter propter eius apparentem difficultatem pons asinorum dicitur, licet intellectis dictis in hoc passu omnibus possit esse familiaris ac intellecta.

Non

Non pergent asini per pontē sint nisi cauti
Pontem vel caveant praetereundo cadens
Impedit hic oculos sēsus firmat das et altos
In doctis saltus est sibi nulla salus

Horret equus talē validus certe titubantē
Dum graditur cernens sic licet ire potens
Non igitur rursum duco veniant asinorum
Qui, sed eos retro nunc remanere volo.

Asinus pergens
Mutat ab omni dum pons eo parte tremit
Si nunc vadam; labar cum cito regrediar

Asinus cadens
Heu me quid faciā rue nec pbet mihi quisquā
Auxilium, morior qua dedit experior.

B EODEM autem modo se habent: & qui ad impossibile deducunt syllogismis ostensiuis.

ISTVD est secundum capitulum huius tractatus, in quo ostendit prædictam artem inueniendi medium esse sufficientem ad omnem syllogismum: & primo probat quo ad syllogismum ad impossibile: quia ipsa est generalis ad omnem syllogismum ostensiuum; ergo ad omnem syllogismum ad impossibile: quia eadem conclusio ostensa per syllogismum ostẽsiuum ex eisdem terminis ostenditur per syllogismum ad impossibile: vt probat in conclusione particulari affirmatiua & vniuersali negatiua: vt si hæc cõclusio: nullum e est a fuerit syllogizata in Camestres per medium b h: sic arguẽdo: omne a est b h: nullum e est b h: ergo nullum e est: a talis
F autem cõclusio per eosdem terminos syllogizatur per impossibile capiendo contradictoriam conclusionis cum maiore ad inferendum oppositum minoris: & faciendo omnes processus qui requiruntur ad syllogismũ ad impossibile: & tunc in vltimo talis conclusio erit syllogizata: & procedit syllogismus ex impossibili semper ex vna falsa ad concludendum vnam falsam: ideo vocatur syllogismus mendacij. Consequenter probat dictam artem esse generalẽ ad alios syllogismos ex hypotesi, sicut sunt syllogismi a transumpto & secundum qualitatẽ in subiectis; quia eodem modo inuenitur medium in ipsis sicut in syllogismis ostensiuis. Est tamen differentia: quia in syllo- G gismo a transumpto non sumitur consequentia antecedẽtia & extranea terminorum: ideo talis syllogismus non ostendit suã conclusionem principalem per hanc artem: sed sumit consequẽtia antecedentia; & extranea terminorum conclusionis, ad quã se trãsfert. Similiter syllogismus secundum qualitatẽ in subiectis sumit medium conuertibile cũ minori extremitate inferens ex maiore vniuersali & minore particulari cõclusionem vniuersalẽ in tertia figura: vt hic omnis homo est animal, hõ est risibilis: ergo oẽ risibile est animal. Consequenter dicit istã artem esse generalem ad syllogismos compositos ex modalib⁹ vel ex vna de inesse & alia modali, qui sunt ostensiui: nam eo dem modo sumitur mediũ: sicut H in aliis syllogismis compositis ex ambabus de inesse. Ex quo infert, ꝙ ista ars est generalis ad omnem syllogismum; etiam est generalis ad inueniendum medium circa philosophiã id est circa sciẽtias speculatiuas, & circa artem. i. scientias factiuas & circa disciplinã. i. circa scientias morales. Sed quæreret aliquis vtrum per istam scientiam possit syllogizari principia scientiarũ. Hoc remouet; dicens ꝙ nõ: quia principia sciẽtiarũ cognoscũtur per viã sensus memoriæ & experientię: tñ ex ipsis principijs potest aliquid syllogizari & aliquid demonstrari.

QVONIAM autem diuisio per genera parua quædam particula est dictę methodi, facile est videre.

Istud

An syllogismus sit sufficiens ad inueniendum medium.

A ISTVD est tertium capitulum in quo philosophus ostendit quod diuisio.i.syllogismus non est sufficiens ad inueniendum medium, propter hoc quod non valet ad demostrandam diffinitionem de diffinito, circa quod ponit talem cōclusionem. Diuisio non valet ad inueniendum medium syllogismi: quia diuisio.i. syllogismus diuisiuus est syllogismus infirmus, eo quod petit principium. Deinde ostendit quod talis syllogismus nō est vtilis ad ostēdendum diffinitionem de diffinito: quia nullus syllogismus capiens medium communius maiori extremitati syllogizat vniuersalem affirmatiuam, sed syllogismus diuisiuus est huiusmodi: igitur. Secundo probat quod in syllogismo diuisiuo petit principium: igitur: & quod capiat
B medium communius maiori extremitati: & quod petat principium probat duobus exemplis sic arguendo: omne animal est mortale vel immortale, homo est animal: ergo homo est mortalis vel immortalis: sed nullus homo est immortalis, ergo est mortalis: in primo processu medium.s.animal est communius maiori extremitati finalis cōclusionis, & in secundo processu est petitio principij: quia deberet probare, quod nullus homo est mortalis; & illud assumit tāquam notum. Secūdum exemplum, omne animal mortale est habens pedes & vel non habens pedes: sed omnis hō est animal mortale: igitur omnis homo est habens pedes; sed non est non habens pedes: igitur est habens pedes. Deinde ostendit diuisionem non esse vtilem ad syllogizandum accidens de subiecto: C nec aliquod aliud prædicatum; vt puta genus vel propriū: quia in tali modo arguendi non concluditur propositū, vel petitur principium: nam si aliquis dubitaret, vtrum diameter sit symeter.i.commensurabilis costæ quadrati; & arguitur, omnis longitudo est Symetra vel Asymetra; Diameter est longitudo: ergo Diameter est Symetra vel Asymetra: sed non est Symetra; ergo est Asymetra: ibi est petitio principij cum æque ignotū sit Diametrū esse symetram sicut Asymetram. Ex quo infert, quòd per diuisionem non potest syllogizari diffinitio de diffinito.

An Aristot. sufficienter probarit omnē syllog. esse alicuius figuræ, & an satis tradiderit artem inueniendi medium. D

QVAERITVR vtrū Ari. sufficienter docuerit omnem syllogismum esse alicuius figuræ: & sufficienter tradiderit artem inueniendi medium. Arguitur primo quòd non: quia iste est bonus syllogismus: nullum risibile est, homo nullus asinus est risibilis: ergo nullus asinus est homo: & tamen non est in aliqua figura, cum non reducatur ad aliquem modum primæ figuræ. Secundo sic; Iste est bonus syllogismus, si a est, b. est, sed a est, ergo b est: & tamen non reducitur ad primam figuram; igitur. Tertio sic: Ista scientia est, scientia resolutoria ergo ipsa non est inuentiua: & per consequens non docet inuenire medium. Quarto sic:

E Hęc scientia tractat de resolutione consequentiæ & non consequentis: ergo non habet resoluere syllogismum in sua principia materialia: & per cõsequẽs non habet docere artem inueniendi medium. Quinto sic: In ista scientia determinatur de syllogismo simpliciter dicto: sed regulæ ibi date de inuentione medij non possunt ad ipsum applicari: igitur. Item in terminis conuertibilibus non requiruntur antecedentia nec consequẽtia: igitur ista ars non est generalis ad omnes syllogismos. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione erunt tres art. Quantum ad primum.

Arti. I. PRIMO sciendum, quod duplex est syllogismus .s. categoricus, & hypotheticus de quibus alias visum est: sed syllogismus categoricus adhuc est duplex: *Syllog. duplex.* F quidam est ostensiuus qui .s. ex duabus præmissis in modo & figura dispositis ostendit suam cõclusionem non præsupposita aliqua hypothesi: vt sunt syllogismi qui fiũt in aliqua trium figurarum. Alius est syllogismus ex hypothesi, qui scilicet facta aliqua hypothesi, idest aliqua suppositione ex duabus præmissis infert conclusionem: & est triplex, scilicet ad impossibile de quo videbitur in secundo huius à transumpto & secundum qualitatem in subiectis. Vnde syllogismus à transumpto est ille in quo aliquis se transfert ad probandũ aliquã conclusionem extra principale propositũ ex qua mediante concessione vel admissione respondentis finaliter concluditur propositum: vt si quis habeat probare quod aĩa fortis est immortalis: & faciat talẽ suppõnem, quod si probauerit aĩam Petri esse immortalem: & probauerit sufficienter aĩam fortis esse immortalẽ: quo G admisso à respondente transferat se opponens ad probandum istam anima Petri est immortalis: sic arguendo oẽ beatũ est immortale, anima Petri est beata: ergo anima Petri est immortalis & per consequens anima fortis est immortalis. Sed syllogismus secundum qualitatem in subiectis dr ille cuius medium & minor extremitas sunt termini conuertibiles ratione cuius conuertibilitatis infert conclusio vniuersalis in tertia figura: vt omnis hõ est animal, omnis homo est risibilis: ergo omne risibile est animal. Vel sic syllogismus secundum qualitatem in subiectis est quando opponens se transfert ad probãdum aliquam conclusionem quæ H est similis qualitatis, veritatis & falsitatis cum conclusione principali quæ etiam cõuenit in subiecto cum conclusione principali: ideo dicitur syllogismus secũdum qualitatem in subiectis: quia propositio ad quam se transfert est similis qualitatis, & simili subiecti cum conclusione probanda.

SECVNDO sciendũ, quòd circa textum incidũt aliquæ difficultates. Prima: an omnis syllogismus diuisiuus generaliter omnis syllogismus sit in aliqua trium figurarũ. Pro cuius solutione supponit primo quod in quolibet syllogismo diuisiuo sunt duo processus. Primus est syllogisticus in quo capitur diuisiuũ pro medio & eius mẽbra coniũctim cũ maiore extremitate & vnũ suppositum diuisim pro minori *An oẽ syllog. sit in aliqua trium figurarũ.*

A nori extremitate. Sed pro secundo processu sumitur conclusio præcedentis processus pro prima propositione, & secunda ꝓ negatur alterum membrorũ diuidentium de illo supposito: & ꝓ conclusione capitur alterum membrorum de eodem supposito: vt patet in exéplis textus: & sic syllogismus diuisiuus quo ad primú processum est syllogisticus, sed quo ad 2m ꝓcessum petit principiú. Et ideo quo ad illú vocat̃ syllogismus infirmus. Supponitur secundo, ꝙ dupliciter pt intelligi aliquẽ syllogismú esse in aliqua triũ figurarum. Vno modo propriè & directè: qñ.s. medium & extremitates sunt totalia extrema.s.subiecta vel prædicata. Et sic non omnis syllogismus est in aliqua trium figurarum: vt patet de syllogismo ex B obliquis. Aliomodo impropriè siue reductiuè: qñ.s.medium & extremitates non sunt totalia extrema: & de hoc iam visum est in principio huius libri. Ex istis dr̃ primo ꝙ nullus syllogismus ex hypothesi quo ad se totú est in aliqua trium figurarum: quia in quolibet tali sunt plures processus quorum vnus est syllogisticus: alij sunt non syllogistici. Dicitur secundo, ꝙ omnis syllogismus categoricus ostensiuus est propriè vel impropriæ & reductiuè in aliqua trium figurarum. Dr̃ tertio, ꝙ nullus syllogismus hypoteticus est in aliqua trium figurarum: qui in eo non est aliquod medium ordinatum secundum dispositionem alicuius figuræ. Secunda difficultas: an in omni syllogismo sint tantum tres termini & duæ propositiones. Arguitur primo ꝙ non: quia in syllogismo ex oppositis non sunt nisi duo termini: C vt patebit in secundo huius: igr̃. Secundo sic: In omni syllogismo sunt duæ propositiones: sed in qualibet propõne sunt duo termini: igitur sunt plures quàm tres. Pro solutione supponitur, ꝙ non oportet terminos ex quibus componitur syllogismus distingui vocaliter vel secundum significatum: sed sufficit ꝙ distinguantur officialiter: ita ꝙ tria distincta officia exerceant: unus officium medij alter officium maioris extremitatis & alter minoris extremitatis. Ex isto patet, quòd licet in syllogismo sint simpliciter plures termini q̃ tres, non computãdo copulam pro termino tamen officialiter sunt tantum tres termini; & per hoc soluuntur rationes.

Tertio sciendum, ꝙ ad D inueniendum medium ad concludendum quamlibet propositionem oportet capere octo lr̃as .s.a.b.c.d.e.f.g.h. Vnde per a & e, & etiã per i & o, qñ in fine istarum dictionum ponuntur.s. Secana, Cageti, &c. denotatur qualis & quanta debet esse conclusio concludenda: per a intelligimus, quòd propositio concludenda sit vniuersalis affirmatiua: per e vniuersalis negatiua: per i particularis affirmatiua: per o particularis negatiua. Sed qñ a & e ponuntur in principio vel medio, per a intelligitur prædicatum: per e subiectum. Vnde ex parte de ly a se tenent tres literæ.s. b.c.d. per b intelligim⁹ consequens ad prædicatum, per cañs ad prædicatum & per d, extraneum. Et ẽt ex parte de ly e se tenent tres literæ, scilicet f.g.

Modus inueniendi medium in qualibet propositione.

E h. per f. intelligimus cōsequens ad subiectum, per g antecedens per h extraneum: versus.

Prædicat a, b sequitur, c præcedit, d quoq; sit extra. Et subdit f sequitur g præcedit h quoque sit extra.

Vnde antecedens est terminus ad quem alius terminus sequitur; vel de quo alius terminus vniuersaliter & affirmatiuè prædicatur. Sed consequens est terminus qui sequitur ad alium: vel qui vniuersaliter & affirmatiuè, prædicatur de alio. Sed extraneum est terminus qui non potest subijci neq; ꝑdicari respectu alterius, vere & affirmatiuè vt homo asinus. Et aduerte, ꝙ sex dictiones trisyllabarum in versibus sequentibus valent ad inueniendum medium ad inferendum quamlibet conclusionem; sed dictiones

F Dissyllabæ ualent ad cognoscendū combinationes inutiles; versus. Fecana Cageti Dafenes Hebare Gedaco Gebali fiunt. Sed non constant Febas Hecas & Edas: vt patet in textu.

An principia omnium scientiarum sint syllogizabilia.

QVARTO sciendum ꝙ circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima, vtrum principia omnium scientiarū sint syllogizabilia per artem inueniendi medium traditam a philosopho. Pro cuius solutione supponitur ꝙ aliud est propositionem esse syllogizabilem & esse syllogizabilem per artem inueniendi medium: quia omnis propositio quę potest esse conclusio syllogismi alicuius, est syllogizabilis, sed solum propositio est syllogizabilis per artem inueniendi medium cuius subiectum & prædicatum habent antecedentia & consequentia vel extranea, per quę talis propositio est syllogizabilis. Hoc supposito dicitur, ꝙ licet omnia principia scientiarum sint syllogizabilia, cum qualibet propositio possit esse conclusio syllogismi: tamen ipsa non sunt syllogizabilia per artem inueniendi medium, saltem in illa sciētia cuius sunt principia, cum nō habeant mediū ꝙ sit aīs vel consequens altero extremorum. G

Difficultas.

Secunda difficultas: vtrum illa regula logicalis quæ habetur in textu sit vera: in qua dicitur: quicquid sequitur ad cōsequens bonæ cōsequentię sequitur ad eius antecedens. Et videtur ꝙ non: quia tunc sequeretur ꝙ vnum contradictorium sequeretur ad reliquum. vt bene sequeretur: si tantum pater est non tantū pater est: quia ad istā, tātū pater est sequitur pr̄ est: & ad ista, pr̄ est: H sequit̄ filius est: & ad istā ꝑfilius est sequit̄ non tm̄ pr̄ est: ergo ad istā tm̄ pr̄ est sequit̄ ista non tm̄ pater est. R̄ndeo, ꝙ regula logicalis est vera. Et dico vlterius; ꝙ omnis propositio de impossibili potest inferre suum contradictorium, cum ad impossibile sequatur quodlibet; ideo dico ꝙ bene sequitur tantum pater est, ergo non tantū pater est: quia antecedēs est impossibile. Aduerte vlterius, ꝙ virtute istius regulæ fit vna cōsequentia q̄ vocatur de primo ad vltimū, q̄ est bona tribus conditionibus obseruatis. Prima, ꝙ consequens primæ consequentiæ sit præcise antecedēs secūdæ cōsequentiæ nihil mutādo. Secūda, ꝙ consequentię intermedię sint bonæ. Tertia, ꝙ ꝓpōnes sp̄ accipiant̄ in eodem sensu: ideo non se-

Corollarium.

quitur

A quitur omnis homo est animal: ergo non deus est. Et vltra bene sequitur non deus est: ergo homo est asinus: ergo de primo ad vltimũ bene sequitur, homo est animal; ergo homo est asinus. Dico ꝙ nõ sequitur: quia in prima consequẽtia illa negatio nõ, accipitur infinitanter & in alia neganter. Et hæc de primo art. Quantum ad secundum.

Arti. 2. DVBITATVR primo. Vtrum sit danda ars inueniendi medium ad syllogizandum quãlibet propositionem. Arguit primo ꝙ non: quia non est dãda ars inueniendi extremitates: ergo non est danda ars inueniendi medium. Secundo sic: Non est difficile inuenire medium: ergo non est danda ars: quia ars & doctrina sunt circa difficilia. Antecedens patet: quia quilibet

An dabilis sit ars inueniendi mediũ ad syllogizandum quãlibet ppõnem.

B terminus respectu cuiuslibet alterius potest esse medium: & sic non est difficile inuenire. Itẽ ad syllogizandum aliq̃ conclusionem sufficiunt figura & modus: ergo non est danda ars; q̃a frustra daretur. In oppositum arguitur per philosophũ in textu. Pro cuius declaratione ponunt̃ aliquæ regulæ. Prima: terminus qui est antecedens ad prædicatum conclusionis & consequẽs ad subiectum, est conueniẽs medium ad inferendum vniuersalẽ affirmatiuam in prima figura: vt ad concludendum istam, oĩs homo est substantia capiatur ꝓ medio animal, quod est antecedens ad prædicatum. s. ad substãtiam & consequens ad subiectũ, s. ad hominem: & datur intelligi ista regula per istam dictionem Secana quę valet ad Barbara & Darij: vt satis patet in textu. Et similiter fiant regulæ de alijs dictionibus, puta Cageti, Dafenes, Hebare, Gedaco, & Gebali: de quibus visum est in textu: de dictionibus quæ valent ad combinationes inutiles. s. Febas, Hecas, & Hedas, satis etiam dictum est. Aduerte tamen ꝙ in ipsis non ponuntur nisi duæ vocales, ad denotandum ꝙ conclusio in illis combinationibus inutilibus aliquando põt esse vniuersalis aliquando particularis: ideo solum ponuntur literæ ꝓ præmissis: & possunt omnes istę regulæ videri in quadam figura sub arte inueniendi medium. His præmissis respondetur ad dubium, ꝙ danda est ars inueniẽdi medium ad syllogizandũ conclusionem ex veris: quia illa ars est danda in isto libro q̃ facit hominem promptũ & habilem ad syllogizandum quamlibet conclusionem veram, ex D veris: sed ista ars est huiusmodi: igitur. Ex quo sequitur, ꝙ non est ista ars generalis ad cõcludendum quamlibet conclusionem indifferenter: sed solum veram ex veris. Ad argumenta dicitur: ad primum concedendo antecedens, & negando consequẽtiam: & ad probationẽ dr̃, ꝙ non est simile, quia quicunque habet conclusionem syllogizãdam, ille habet extremitates: sed non adhuc habet mediũ. Ad secũdam dr̃, ꝙ valde difficile est inuenire medium ad concludẽdum quamlibet conclusionẽ veram ex veris: sed inuenire medium ad quamlibet conclusionem siue ex veris, siue ex falsis non est difficile: & etiam ad sic syllogizandum sufficit modus, & figura.

E DVBITATVR secundo vtrum in quolibet syllogismo necesse sit alteram præmissarum esse vniuersalem. Et videtur quod non: quia ibi est bonus syllogismus animal est substantia, homo est animal; ergo homo est substantia. Nec solum valet dicere quod solum tenet gratia materiæ: quia si maior esset vniuersalis esset darij: sed talis particularis æquiualet vniuersali: igitur. Nā dicit Ari. primo periherme. quod particularis in materia naturali æquiualet vniuersali. Item syllogismus expositorius est bonus syllogismus: & tamen nulla præmissarum est vniuersalis: igitur. Item dictum est superius quod in quinque casibus fit bonus syllogismus ex puris particularibus.

An in quolibet syllog. necessario altera pmissarū dēat esse vniuersalis.

F Item ad istam animal est substantia, sequitur ista omne animal est substantia: & ad istā homo est animal sequitur ista omnis homo est animal: & ad illas duas vniuersales gratia formę, sequitur ista vniuersalis in Barbara omnis homo est substantia: ergo ex illis duabus particularibus gratia formę, sequitur illa vniuersalis affirmatiua: quia quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentiæ sequitur ad eius antecedens; sed illę duę vniuersales sequuntur ad illas duas particulares: ergo ad illas duas vniuersales gratia formę sequitur illa vniuersalis affirmatiua: igitur. Pro solutione supponitur primo vt alias visum est quòd particularis in materia naturali non equiualet vniuersali in significando: sed solum in inferendo. Dico vlterius quod non oportet quod si particularis gratia materię inferat vniuersalem ad quam gratia formę

G aliquid sequatur quod etiam sequatur ad particularem gratia formę. Supponit secundo quod nullus syllogismus de medio communi est bonus nisi altera præmissarum sit vniuersalis, nisi in quinque casibus superius dictis: vbi ostensum est quod ex puris particularibus quinque modis fit bonus syllogismus. Supponitur tertio quod illa regula logicalis in qua dicitur: quod quicquid sequitur ad consequens bonę consequentiæ, sequitur ad eius antecedens est bona: sed tamen non oportet quod si ad consequens alicuius consequentiæ sequatur aliquid gratia formę, quod illud sequatur ad antecedens illius consequentis gratia formę: sed sufficit quod sequatur gratia materiæ vel

H gratia formę. Ex per hoc etiam faciliter posset solui dubitatio, puta in quolibet bono syllogismo oportet alteram præmissarum esse affirmatiuam: cum dictum sit quod ex puris negatiuis in tribus casibus fit bonus syllogismus.

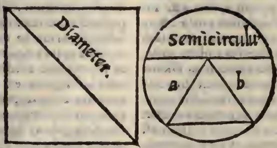
DVBITATVR tertio Vtrum Diameter sit Asymeter: & quid intelligit philosophus per angulos equicruros. Pro solutione primæ partis supponitur primo quod quadratū est figura habens quatuor latera equalia Diameter autem quadrati est linea longissima in quadrato diuidens ipsum in duas partes æquales protensa ab vno Cono ad alium Conum sibi contrarium. Costa quadrati est vna de illis lineis qua clauditur quadratum. Symeter est idem quod commensurabile costę. Sed Asymeter est idem quod incommensurabile.

I rabile: Ex quo sequitur ꝙ Diametrum esse symetrum, nihil aliud est quam ipsum esse incommensurabilem costæ: & ipsum esse Asymetrum est ipsum esse incommensurabilem costę. His suppositis dicitur ꝙ Diameter est incommensurabilis costę & non commensurabilis: quia tunc, numerus perfectus esset numerus abundans: quod est falsum; igitur. Vnde numerus perfectus non est nisi numerus par: & numer⁹ abundãs est numerus impar. Pro solutione secundæ partis oportet supponere vnũ circulum a cuius centro ad circunferentiam ducantur duæ lineæ rectè quasi duo semidiametri: & ponatur ex parte vnius a, & in extremitate alterius b. Deinde inter extremitates illarum linearum a, & b, ducatur tertia linea quæ faciat triangulum æquicrurum.i.
F æquarum tibiarum, eo ꝙ ille lineę sunt æquales. Hæc autem linea ducta a puncto a ad punctum b, concludens vnam portioné circuli vocatur basis trianguli incisionis, eo ꝙ diuidit circulum per portiones. Anguli autem causati ex incidentia basis super circulum exvtraq; parte vocatur Anguli incisionis: & signantur per c, & d. Ex quo patet ꝙ per Angulos equicruros intelligi philosophus Angulos constitutos ex incidentia duarum linearum rectarum æqualium. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium sit. G

Artic. 3.

CONCLVSIO responsalis ad quæsitum. Philosophus sufficienter docuit reductionem syllogismorum in modos vniuersales primæ figuræ cum arte inueniendi medium: & hic conclusio patet ex dictis. Ad rationes ante oppositum. Ad primam dicitur, quod ille est bonus syllogismus gratia materię & non gratia formę. Ad secundam dicitur ꝙ Arist. intellexit suam conclusionem de syllogismo categorico & non hypotetico. Ad tertiam dicitur ꝙ quãuis hæc scientia docet artem inueniendi medium: tamen ista est simpliciter resolutoria & nõ inuentiua: quia non docet inuenire medium vt sit status: sed vt componat syllogismum, & post compositionem ipsum finaliter resoluat in sua principia. H
Et similiter dicatur ad quartã. Ad quintã pro prima parte patet solutio. Ad aliam, dicitur ꝙ consequens potest dupliciter capi. Vnomodo sine præcisione: & sic illud dicitur consequens, quod sequitur ad aliud siue inferat ipsum siue non. & isto modo in conuertibilibus bene reperitur consequens. Aliomodo capitur consequens cum præcisione puta ꝙ sic est consequens ꝙ semper sequitur, & nunquam potest esse antecedens: & hoc modo in conuertibilibus nõ reperitur consequens.

E Costa seu symeter G

Symeter

Quo syllo gis. reducũtur in figuras. QVOMODO autem reducemus syllogismos in prædictas figuras, dicendum erit post hæc.

ISTE est septim⁹ & vltim⁹ tractatus huius libri, in quo philosophus determinat de reductione syllogismorũ in figuras: & continet quinq; capitula. In primo docet resoluere aliquos syllogismos compositos ex terminis rectis, & primo ponit aliqua documenta. Primum: syllogismus prius est resoluendus in duas ꝓpositiones quàm in tres terminos: quia facilius est resoluere in maiora q̃ in minora. Secundum documẽtum: videndũ est in syllogismo, vtrum vna ꝑmissa sit maior & alia minor: & an vna vniuersalis & alia particularis. Tertium documentum: oportet considerare si in syllogismo sit aliquid superfluũ vel aliquid diminutum: nam si sit aliquid superfluum remouendũ est: si sit aliquid diminutum aliquid addendum est. Et subdit ꝙ in aliquibus facile est videre vtrum aliquid deficiat vel aliqd superfluat: puta in illis in quibus conclusio non sequitur de necessitate, sed in illis in quib⁹ conclusio sequitur de necessitate, difficile est videre, vtrum aliquid deficiat vel superfluat. Et hoc probat duobus exemplis. Primum, substãtia non interempta non interimitur substantia: sed partibus substãtiæ interemptis interimitur substantia: igiẽ partes substantiæ sunt substãtię: H ibi sequitur conclusio de necessitate: & tñ syllogismus nõ est bonus: quia ibi deficit propositio vniuersalis: sed posset sic reduci, omnia quibus interemptis interimitur substantia, sunt substantia: sed partes substantiæ sunt huiusmodi: ergo partes substantiæ sunt substantia. Secundum exemplum: si homo est, animal est, & si animal est substantia est: ergo si homo est substantia est: ibi necessario sequiẽ conclusio, & tamen non est syllogismus categoricus: posset tamen sic reduci: omne illud quo posito ponitur animal, est substantia, sed posito homine poniẽ animal: ergo homo est substantia. Et subdit philosophus ꝙ in talibus decipimur credentes tales argumentationes esse syllogisticas: eo ꝙ ex præmissis necessa-

A cessario sequitur conclusio:& tamen non sunt syllogisticæ. Non enim oportet omne inferens cõclusionem necessario esse syllogismum. Consequenter dicit, quòd in reductione syllogismorum ex parte terminorum accipiendi sunt tres termini: quorũ vnus dr̃ medium; alter maior extremitas,& alius minor extremitas, & si medium subijciatur in vna & prædicetur in alia, reducitur ad primam figuram, si prædicetur in vtraq; ad secundã figurã,& si subijciatur in vtraq; ad tertiam figuram. Ex quo infert quòd nulla oratio dicitur syllogistica, nisi idem frequẽter dicatur, hoc est nisi medium bis sumatur. Cõsequenter subdit, quòd frequenter contingit decipi credendo aliquas argumentationes esse syllogisticas, & tamẽ
B non sunt. Quod probat per duo exempla. Primum est: Aristomenes intelligibilis semper est, & Aristomenes est Aristomenes intelligibilis: igitur Aristomenes semper est. Secundum exemplũ: Micalus musicus corrumpetur cras,& Micalus est Micalus musicus: ergo micalus corrumpet̃ cras: ibi non sunt syllogismi, licet videantur esse propter similem dispositionem terminorum: & tamen non sunt, quia neutra præmissarum sumitur vniuersaliter. Subdit consequenter, ꝙ etiam contingit decipi quando termini nõ capiuntur vniformiter in præmissis & conclusione: sed variantur secundum concretionem & abstractionem: vt nõ sequitur in prima figura: nulli ægritudini inest sanitas: omnis homo est susceptiuus ægritudinis: ergo nullus homo est san⁹. Similiter non sequitur iu secunda figura: nulli ægritudini contingit inesse sanitatem, & omni homini cõtingit inesse sanitatẽ: ergo nulli homini contingit inesse sanitatem: ergo nulli homini cõtingit inesse ægritudinem. Similiter non sequitur in tertia figura: omni homini contingit inesse sanitatem:& omni homini cõtingit inesse ægritudinem: ergo alicui ęgritudini contingit inesse sanitatem. C

INESSE autem primum medio, & hoc postremo non oportet sumere.

ISTVD est secundũ capitulũ, in quo docet syllogizare ex obliquis. Primo in prima figura ponens tres regulas. Prima: maiore de recto & minore de obliquo valet syllogismus ad inferẽdum conclusionem de obliquo: vt omnis sophia est disciplina: boni est sophia: ergo boni est disciplina. Secunda regula, maiore de obliquo & minore de recto valet syllogismus ad inferendum conclusionem de obliquo: vt omnium contrariorum est eadem disciplina: bonum & malum sunt contraria, ergo boni & mali est eadem disciplina. Tertia regula: ex ambabus de obliquo in prima figura fit bon⁹ syllogismus ad emerendũ cõclusionẽ de obliquo. & qñq; de recto. Exẽplũ primi; vt cuiuscunq; est disciplina illius ẽ gen⁹; boni est disciplina; ergo boni est genus. Exemplum secundi; vt cuiuscũque est disciplina hoc est genus; boni est disciplina; ergo bonũ est genus. Deinde docet syllogizare in secunda figura; dicẽs, quòd negatiua præmissa existẽte de

Mod⁹ syllogizandi ex obliquis. D

B te de obliquo valet syllogismus. Quod probat duobus exẽplis. Primũ nullius motus est mot⁹: sed uoluptatis est mot⁹: ergo voluptas non est motus. Secundũ exemplum: nullius signi est signum sed ipsius visus est signũ: ergo visus non est signum. Deinde docet syllogizare ex obliquis in tertia figura: dicens ꝙ bene valet syllogismus; vt probat vno exemplo: vt deo non est tẽpus oportunum: deo est estas: ergo estas non est tempus oportunum. Et subdit quod ad reducendum istos syllogismos oportet mutare obliquos in rectos.

Modus syllogizãdi ex reduplicatiuis.

REDVPLICATVM autẽ in propositionibus ad primam extremitatem ponendum.

F ISTVD est tertium capitulum in quo Arist. docet syllogizare ex reduplicatiuis: dicens, ꝙ syllogizãdo ex reduplicatiuis reduplicatio nunꝗ est addẽdo prædicato reduplicans ipsum. Quod probat tribus exemplis. Primum exemplũ: bonũ est disciplina inquantum bonũ & iustitia est bonum: ergo iustitia est disciplina inquantum bonum: talis reduplicatio non est addenda medio reduplicans ipsum dicendo: iustitia est bonum inquantum bonum: cum sensus esset ꝙ iustitia esset omne bonum: quod est falsum quãdiu sunt plura bona. Secundũ exemplum: bonum est disciplinatum inquantum bonum: salubre est bonum: ergo salubre est disciplinatum inquantum bonum. tertium exemplum; omne non existens est opinabile in eo quod non existens; hircoceruus est non existens: ergo G hircoceruus est opinabilis in eo quod non existens. Quartum exemplum: sensibile est corruptibile in eo quod est sensibile; omnis homo est sensibile: ergo omnis homo est corruptibilis, in eo ꝙ est sensibilis. Ex istis infert ꝙ aliter syllogizatur ex reduplicatiuis ꝗ ex non reduplicatiuis: nã ad concludendũ cum reduplicatione, debet poni reduplicatio in aliqua præmissarum: dummodo non ponatur ad prædicatum reduplicando ipsum prædicatum. Consequenter ponit sex documenta pro perfectiori reductione syllogismorum. Primum: in syllogismis pro vno termino minus noto, debet capi vnus terminus magis notus: & etiam pro oratione minus nota, debet capi oratio magis nota: vt non refert dicere suspicabile non est genus H opinabilis: & suspicabile non est opinabile. Secũdum documentum: in syllogizando refert sumere propositiones vniuersales vel particulares: quia est vniuersalibus potest concludi conclusio: non autem ex particularibus. Tertium documentum: non enim oportet expositione exemplorum inconueniens accidere: non enim sumuntur exempla vt vera sint. Exempla enim non ponimus vt vera sint: sed vt sentiant qui addiscunt. Quartum documentum: quando præmissæ alicuius syllogismi probant per alios syllogismos & vnus syllogismus perficitur per alium: non oportet huiusmodi syllogismos fieri in eadem figura. Quintum documentum: ad videndum in qua

A qua figura debet fieri syllogismus vel reduci multum confert aspicere ad conclusionem: quia, si conclusio sit vniuersalis, non potest esse in tertia figura: si fuerit affirmatiua, non potest esse in secunda: si fuerit vniuersalis affirmatiua, solum potest esse in prima figura. Sextum dictū seu documentum, ad interimēdum vnam diffinitionem sufficit vnam partem interimi: vt ad interimendum istam aqua est potus humidus: sufficit ostendere ꝙ aqua non sit potus: sic arguendo: omnis potus est transmutabilis in substantiam viuētis: sed aqua non est huiusmodi: igitur non est potus: & per consequens non est potus humidus. Ex quibus infert quod syllogismi ex hypothesi secundum se totos non reducuntur B ad aliquam trium figurarum.

Syllogismorū reductio ad seinuicē.

QVAECVNQVE autē in pluribus figuris concluduntur &c.

ISTVD est quartum & vltimū capitulū, in quo docet reducere syllogismos vniuscuiusq; figuræ ad seinuicē & primo syllogismos primæ fig. dicēs ꝙ qñ aliqua conclusio pt concludi in pluribus figuris: tunc syllogismus concludens eam in vna figura, potest reduci ad aliam: vt celarēt & ferio reducuntur ad syllogismos secundæ figuræ, puta celarent ad Cæsare maiore conuersa simpliciter: & ferio ad festino maiore conuersa simpliciter: sed Barbara & darij, non possunt reduci ad secūdam figuram; quia in secunda figura non concluditur nisi negatiuæ. Ex quo sequitur etiam quòd Barbara nō reducitur ad C aliquam aliam figuram: quia nulla alia figura a prima concludit vniuersalem affirmatiuā, nisi prima: sed Darij & Færio reducuntur ad syllogismos tertię figuræ, puta darij a datisi minore conuersa simpliciter; Ferio ad Ferison minore conuersa etiam simpliciter. Consequenter dicit, quòd omnes syllogismi secundæ figuræ reducuntur per conuersionem ad syllogismos primæ figuræ dempto Baroco, qui non potest reduci per conuersionem: licet bene per impossibile: vt iam superius ostensum est. Syllogismi etiam tertiæ figuræ reducuntur ad syllogismos primæ figuræ per conuersionem, dempto Bocardo qui non potest reduci per conuersionem cum maior primæ figuræ non possit esse particularis licet bene per impossibile. D

DIFFERT autem in construendo, & destruendo opinari: aut idem aut diuersum significare.

ISTVD est quintum & vltimum capitulum, in quo docet syllogizare ex terminis infinitis: & ponit primo talem conclusionem: propō de prædicato infinito affirmatiua nō est eadē cū ppositione negatiua de prædicato finito: vt istę duę nō sunt eędē: hō est nō albus, & hō nō est albus. Qđ probat duabus rationibus. Prima sicut, se habēt istę duæ, fortē possibile est ambulare & fortem possibile est nō ambulare: ita istæ duæ homo est non albus, & homo non est albus: sed duæ primæ non sunt eędē; licet bene sequantur se ad inui-

B inuicem; ergo etiam aliæ duæ non sunt eædem. Secunda ratio: non est idem esse non æquale; & non esse æquale, quia huic quod est esse non æquale. aliquid subiacet.s.in æquale; & huic quod non est esse æquale nihil subiacet. Tertia ratio: ab affirmatiua de prædicato finito, sequitur aliquid quod non sequitur ad negatiuam de prædicato finito; ergo illæ propositiones non sunt eędem. Añs patet; quia ad istam hoc est lignum non album, sequitur ista hoc est lignũ; & tamen illa nõ sequitur ad istã hoc non est lignum album. Consequenter ostendit philosophus qualiter valet cõsequẽtia à propositione de prædicato finito ad propositionem de prædicato infinito; & econtra, & ponit quatuor regulas. Prima; ab
Regula.
F affirmatiua de prædicato infinito ad negatiuam de prædicato finito est bona consequentia; vt bene sequitur hoc est non albũ; ergo non est album. Secunda regula; a negatiua de prædicato finito ad affirmatiuam de prædicato infinito, non valet cõsequẽtia; & hoc quando supple totale prædicatum non infinitatur; vt non sequitur, hoc non est lignum album; ergo hoc est lignum non album demonstrando per lv hoc lapidem. Tertia regula; ab affirmatiua de prædicato finito ad negatiuam de prædicato infinito, est bona consequentia; vt bene sequitur hoc est album; ergo hoc non est al bum; quia oppositũ consequentis, non potest stare cum antecedente. Quarta regula; a negatiua de prædicato infinito non sequitur affirmatiua de prædicato

finito; vt non sequitur hoc est G lignum non album; ergo est lignum album; & hoc quando totale prædicatum non infinitať. Et subdit quòd sicut fiunt consequẽtiæ in propositionibus de prædicato finito & infinito; sic etiam fiunt de terminis priuatiuis & terminis positiuis; vt bene sequitur hoc est iniustum; ergo nõ est iustum; & sic de alijs. Consequenter subdit quòd ex ꝓpositionibus de terminis infinitis vel priuatiuis eodem modo syllogizandum est sicut ex propositionibus de terminis finitis; vt sicut bene sequitur, omne animal est musicum, omnis homo est animal; ergo omnis homo est musicus; ita etiam bene sequitur omne animal est nõ musicum; omnis homo est animal; *Regula.*
ergo omnis homo est non musicus. Finaliter ponit quatuor regulas generales. Prima; si ad H añs sequatur consequens; tunc ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis. Secunda regula; non oportet, ꝙ ad oppositum añtis sequať oppositum consequentis. Tertia regula; oppositum consequentis repugnat seu non potest stare cum antecedente. Quarta regula; contradictorium añtis bene potest stare cum consequente. Primam regulam probat; quia ad oppositum consequentis sequitur oppositum añtis vel ipsum oppositum consequentis stabit cum añte, sed hoc non, quia oppositum cõsequẽtis repugnat consequenti; ergo etiam añti ꝑ illam maximam; Quicquid repugnat cõsequenti repugnat antecedenti. Secundã regulã probat; quia si oppositum antecedentis

A dentis stet cum consequente;tūc ad oppositum antecedentis nō sequitur oppositū consequentis: quia si ad oppositū contradictorīi āntis sequeret̄ oppositū cōsequentis:tūc cōtradictoriȩ essent simul veræ: quia dato opposito āntis vero, tūc ex quo sequit̄ oppositū cōsequentis, ipsum consequēs & suū oppositū simul stabunt:qđ est falsum. Tertia regula probatur : quia contradictorium consequētis repugnat consequenti : ergo & antecedenti. Quarta regula patet ; quia ad oppositum antecedentis non sequitur oppositum consequētis : ergo oppositum antecedentis potest stare cū consequente. Deinde ponit vnā obiectionē cōtra scdam regulā q̄ est hȩc:ponam⁹ ꝙ a,& b,cōtradicāt ipsi f: c vero & d contradicant h:tunc arguit̄ B sic:ad c sequit̄ a:ergo ad f sequit̄ h : & per consequēs ad d sequit̄ b : quare de primo ad vltimum si ad c sequitur a : ad d sequitur b : quod est contra secundam regulam,quæ dicit ꝙ ad oppositum antecedentis non sequitur oppositum consequentis. Soluit non admittendo casum : quia duæ propositiones non possunt habere vnam contradictoriam : quod tamen supponebatur in casu.

An regulæ de formatione syllogismorū ex propositionibus de obliquis &c. sint sufficienter assignatæ.

QVAERITVR Vtrum regulæ de formatione syllogismorum ex propositionibus de obliquis & propositionibus reduplicatiuis & propōnibus de terminis infinitis sint sufficienter assignatȩ a philosopho. Arguit̄ primo ꝙ non : q̄a tūc arguendo ex obliq̄s ex vero seq̄ret̄ falsum: sic arguēdo nullus equ⁹ est asinus: cuiuslibet hoīs est equus : ergo nullius hoīs est asinus. Secundo sic : dictio reduplicatiua est quoddā syncategorema sicut alia syncategoremata; ergo vr̄ ꝙ possit addi ita bene p̄dicato sicut addit̄ alteri termino. Tertio sic:Reduplicatio est nota cāȩ inhȩrentiæ p̄dicati ad subiectū : sed talis causa quæritur in prædicato : ergo dictio reduplicatiua non potest addi prædicato. Quarto:Affirmatiua de p̄dicato infinito habet cōcludi in modo negatiuo, non autem affirmatiua de p̄dicato finito : ergo non eodem modo est syllogizandū ex propositionibus de prædicato infinito, & de prædicato finito. D Antecedens probatur : quia in syllogismo negatiuo syllogizatur conclusio negatiua de p̄dicato finito : & ad ipsam sequitur propositio negatiua de prædicato infinito : igitur. Quinto sic ; syllogismus ex terminis finitis & ambabus negatiuis non est bonus : ergo syllogismus qui fit ex vna negatiua & altera affirmatiua de prædicato infinito non erit bonus : quia præmissæ vtriusque syllogismi inferunt se adinuicem. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione erunt tres articuli. Quantum ad primum. *Art. 1.*

PRIMO sciendum, ꝙ pro solutione primæ partis supponitur primo quòd non omnino eodem modo est syllogizādum ex obliquis sicut ex rectis : quia ex obliquis quandoque potest *An ex rectis, & obliq. eodem mō syllog.*

Secunda pars. Y fieri

fieri bonus syllogismus ambabus existentibus particularibus aut indefinitis; nec oportet ꝙ sit præcise idem subiectum in vna, & prædicatum in alia; aut ꝙ sint tres termini quorum quilibet sit præcise subiectum vel prædicatum. Aduerte tamen ꝙ ex obliquis non valet syllogismus gratia formę, nisi aliquis terminus distribuatur in præmissis: & sub illo termino fiat sumptio in minore: ideo iste syllogismus non valet cuiuslibet hominis asinus currit, brunellus est asinus: ergo brunellus currit: nam præmissę possunt esse veræ conclusione existente falsa. Ex isto sequitur vna regula generalis: ex omni propositione de termino distributo siue

Regula.

F ille sit rectus siue obliquus, cũ vna alia in qua subsumit alius terminus sub termino distributo est bonus syllogismus siue ille terminus sit subiectum siue prædicatum: siue pars subiecti siue pars prædicati. Ex illis dicitur primo ꝙ nõ oportet in syllogismis ex obliquis ꝙ maior vel minor extremitas vel medium sit totale extremum .i. totale subiectum vel totale prædicatum: nec oportet ꝙ medium syllogisticũ sit subiectum vel prædicatum in maiore: sed sufficit ꝙ se teneat ex parte subiecti vel prædicati: nã in hoc syllogismo homo omnem equũ est videns; brunellus est equus: ergo brunellum homo est videns: iste terminus equum est mediũ, & brunellus minor extremitas: & hoc totum residuum est maior extremitas. Secundo dicitur, ꝙ tales syllogismi, qui sic fiant ex obliquis dicuntur esse in aliquo modo vel in aliqua figura: quia habent similitudinem talis figuræ vel talis modi. Dicitur tertio ꝙ

G tales syllogismi ex obliquis nõ dicuntur proprie & directe esse in aliqua trium figurarum, capiendo figuram eodem modo quo communiter diffinitur; sed solum reductiuè, inquantum .s. præmissę de terminis obliquis habent resolui in præmissas de terminis rectis.

SECVNDO sciendmu ꝙ in prima figura maiore de obliquo, cuius medium est terminus obliquus, & minore de recto sequitur conclusio de obliquo: dũ modo obliquitas in conclusione cadat ex parte eiusdem extremi sicut in maiore: & dummodo obseruetur talis obliquitas. Et dicitur notanter, dummodo

H obliquitas cadat ex parte eiusdem extremi: quia si caderet ex parte alterius, non oporteret cõsequentiam valere: vt non sequitur cuiuslibet hominis asinus currit: sortes est homo; ergo sortes est asinus qui currit. Dicitur notanter, dummodo seruetur talis obliquitas: quia si variaretur non oporteret consequentiam valere: vt non sequitur cuiuslibet hominis est asinus, sortes est homo: ergo in sorte est asinus. Et hoc intelligitur per istã regulam generalẽ: quãdocunq; in maiori propositione aliquis terminus fuerit distributus in obliquo siue affirmatiuę siue negatiuę de quocunq; alio termino rectus illius obliqui dicitur: tunc quicquid affirmabitur de obliquo in maiori, affirmabitur de aliquo illius vltimi termini. Similiter ex maiore de recto & minore de obliquo in quo

Notabile de obliquo ĩ prima figu.

Regula.

A quo minor extremitas ponitur in obliquo valet syllogismus ad inferendum conclusionem, in qua minor extremitas ponitur in obliquo: vt bene sequitur omnis asinus est animal: & hominis est asinus: ergo hominis est animal. Sed ex duabus præmissis in quibus medium tenetur in obliquo gratia formę non valet consequentia: vt nõ sequitur omnem asinum videt equus: omnis homo videt asinum: ergo omnis homo est equus. Pręter illos modos ponuntur adhuc tres alij modi: quorum primus est: maiore vniuersali negatiua cuius medium est terminus obliquus & minore affirmatiua in qua medium ponitur in obliquo valet consequentia ad B inferendum conclusionem de recto: vt bene sequitur nullum hominem videt asinum: & omne risibile videt hominem: ergo nullum risibile est asinus. Secundus modus: quando maior est vniuersalis negatiua in qua maior extremitas ponit in obliquo, & minor est affirmatiua in qua minor extremitas ponitur in obliquo valet consequentia ad inferendum conclusionem de recto: vt bene sequitur nullus asinus videt hominẽ: & omne risibile videt asinus: ergo nullum risibile est homo: sed si ambe præmissę fuerint affirmatiuę non valet consequentia. vt non sequitur omnis homo videt asinum: & omnes equum videt homo: ergo omnis equ⁹ est asinus. Terti⁹ modus: quãdo maior est vniuersalis affirmatiua de recto & in minore medium est in obliquo valet consequentia, in qua maior extremitas ponit in obliquo: vt bene sequitur omnis homo est animal: asinus est hominis: ergo asinus est animal: sed in modo negatiuo non valet: vt non sequitur nullum risibile est asinus: omnis homo videt risibile: ergo nullus hõ videt asinum: & ita debent intelligi de prima figura: tamen isti modi non sunt proprie syllogistici: quia non seruantur generales conditiones syllogismi. C

TERTIO sciendum, quòd in secunda figura duabus præmissis de obliquo in quibus extremitate sunt termini obliqui, valet syllogismus ad inferendũ conclusionem de recto; vt cuiuslibet hominis est equus: & nullus asini est equus: ergo nullus asinus est homo. Secunda regula: medio existente in obliquo in ambabus pręmissis valet consequentia ad inferendum conclusionem de recto: vt bene sequit nullus asinus est hominis: oĩs bos est hominis: ergo nullus bos est asinus. Similiter maiore affirmatiua de recto & minore negatiua de obliquo valet syllogismus ad inferendum conclusionẽ de obliquo seruata obliquitate ex parte eiusdem extremi: vt omnis asinus est animal: & nullius hominis est animal: ergo nulli⁹ hominis est asinus. Secundum exemplum: omnis homo est animal: & nullus asinus est animal: ergo nullus asinus est hominis. Sed ꝑ tertia figura ponuntur aliquę regulę. prima: maiore de obliquo siue mediũ ponatur in obliquo siue maior extremitas & minore de recto valet syllogismus ad inferedum conclusionem de obliquo: dummodo eadẽ obliquitas D

Notabile de obliquo in 2. figura.

Regula ꝑ 3. figu.

 se te-

B se teneat ex parte eiusdem extremi: vt in Darapti, cuiuslibet hoīs est asinus: oīs hō est aīal: ergo aīalis est asinus. Itē quilibet asinus est hoīs, asinus est rudibilis: ergo rudibile est hoīs. Secunda regula: ex duabus de obliquo, in quibus mediū ponitur in obliquo, non valet consequentia: nō .n. sequitur cuiuslibet hoīs est asinus, cuiuslibet hoīs est equ⁹: ergo equus est asinus. Et si minor sit de obliquo ex parte subiecti, sequitur conclusio de obliquo, ponendo obliquitatem in ꝑdicato: vt omnis homo est animal, hominis est asinus: ergo asinus est animalis, sed si obliqtas se teneat ex parte prædicati, seq tur conclusio, in qua minor extremitas ponitur in obliquo: vt

C omnis homo est aīal: quilibet homo est asini: ergo asini est

F animal.

Dubium de isto syllogismo, Micalus musicus corrumpetur &c. QVARTO sciendum ꝙ circa textum incidit vna difficultas: qualiter est saluabilis hic syllogismus, micalus musicus corrumpetur cras: micalus est micalus musicus: ergo micalus corrumpetur cras, non est bon⁹ syllogismus, cum videatur esse syllogismus expositorius, cum medium sit terminus singularis singulariter & vniuocè tentus. Respondetur ꝙ ille syllogism⁹ non est bonus: quia conclusio pōt esse falsa præmissis existentibus veris: vt si ponatur quòd nūc micalus sit musicus, & cras eius musica corrumpetur & nō ipse micalus: tunc cōclusio erit falsa, & præmissæ veræ. Dicitur secundo ꝙ ad syllogismum expositorium nō sufficit medium esse terminum singularem simpliciter & vniuocè tentum: sed requiruntur aliæ tres conditiones. Prima; quòd ab vna præmissarum ad vnam de omni valeat consequentia, quæ ibi deficit; quia ad istam micalus musicus corrumpetur cras, non sequitur ista, omne quod est micalus musicus corrumpetur cras. Et si quis dicat, nunquam ad singularem potest sequi illa de omni eisdem terminis: ergo illa conditio non valet. Antecedens probatur: quia termino singulari non congrue potest addi signum vniuersale: vt non congrue dicitur, omnis sortes. Respondetur, quòd licet termino singulari singulariter tento & incomplexo non possit addi signum vniuersale: tamen bene termino singulari cōplexo, cuius vna pars est terminus communis: vt omne ens, qđ est sortes currit. Vnde istud H subiectum, ens quod est sortes dicitur supponere discretè: quia ex modo suæ significationis repugnat sibi supponere pro pluribus ratione illius termini, sortes: ita ꝙ ille terminus ens capitur singulariter ratione determinationis sibi additę. Et siquis dicat, ista est vniuersalis omne ens quod est sortes currit: igitur subiectum non supponit discretè: neq; est terminus discretus. Respondetur ꝙ est simpliciter singularis, & non vniuersalis: nisi capiēdo propōnem vniuersalem largè pro omni propositione, cuius subiecto additur signum vniuersale siue distribuatur siue nō. Ex quo sequitur, ꝙ sicut ibi est syllogismus expositori⁹, sortes currit, homo est sortes; ergo homo currit: ita ibi, omne ens quod est sortes currit, ho-

A rit, homo est ens quod est sortes, ergo hõ currit. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Arti. 2. DVBITATVR primo qualiter arguendum est ex reduplicatiuis. Pro cuius solutione supponitur ꝙ propositio reduplicatiua est, in qua ponitur signũ reduplicatiuum reduplicatiue tentum; vt sunt ista, in tantum, inquantũ, eo quod. Supponitur secundo ꝙ syllogismi reduplicatiui .i. in quibus ponũtur ꝓpositiones reduplicatiuæ, habent fieri proprie in prima figura & in omnibus modis: dũ modo reduplicatio se teneat ex parte maioris extremitatis, & non medij nec minoris extremitatis. Exemplum in Barbara; vt omnis triangulus habet tres angulos equales duobus rectis

Quõ arguitur ex reduplicatiuis.

B secundum ꝙ triangulus: isosche les est triangulus; ergo isosche les habet tres angulos equales duobus rectis inquantum trian gulus. Similiter omne animal est viuens inquantum animatũ omnis homo est animal; ergo omnis homo est viuens inquantum animatum. Exemplum in celarent, nullum animal est sensitiuum inquantum est animatum, omnis homo est animal. ergo nullus homo est sensitiuus inquantum animatus. Sed quæreret aliquis quare reduplicatio non se tenet ex parte medij seu non additur medio. Respondetur ꝙ ratio est; quia tunc non concluderetur conclusio reduplicatiua cum medium non intret conclusionem: Secũdo quare non additur minori extremitati? Respodetur ꝙ ratio est: quia reduplicatio ponitur ad

C designandum cõuertibilitatem termini reduplicati ad prædicatum & non ad subiectum: modo minor extremitas est subiectum; igitur. Supponitur tertio: ꝙ tales syllogismi proprie non habẽt fieri in secunda figura; quia vel reduplicatio adderetur medio vel extremitatibus: non medio, vt notum est; nec extremitatibus, cum subijciatur in præmissis; modo reduplicato proprie non se tenet ex parte subiecti. Sed in tertia figura fiunt boni syllogismi; dũmodo reduplicatio se teneat ex parte maioris extremitatis. Exẽplum in Darapti omne animal est viuens in quantum animatum; omne animal est substantia; ergo quædam substantia est viuens inquantum animata.

D DVBITATVR secundo qualiter arguendum est ex terminis infinitis. Pro cuius solutione supponitur primo ꝙ ex terminis infinitis fiunt eodem modo syllogismi in omni figura sicut ex terminis finitis: dũmõ terius q est finitus, non mutet in terminũ infinitũ, nec terminus infinitus in terminũ fini tũ. vt omne animal est nõ albũ, oĩs hõ est aĩal; ergo oĩs homo est nõ albus. Exẽplũ vbi oẽs termini sũt infiniti; vt oẽ nõ albũ est nõ hõ. oĩs nõ lapis est nõ albus; ergo oĩs non lapis est non hõ. Sed quæreret aliquis, vtrũ possint fieri boni syllogismi variando aliquem terminum penes finitum & infinitum. Respondeẽ ꝑ aliqua dictã. Primũ: in omni figura ex duabus præmissis vniuersalibus negatiuis medio variato penes finitum & infinitũ, sequitur conclusio negati-

Quõ fiãt syllogismi ex terminis infinitis.

gatiua: vt nullum non albũ cur-rit: nullus homo est albus; ergo nullus homo currit. Dicitur secundo ꝙ in prima & secunda figuris ex maiori vniuersali negatiua & minori particulari negatiua sequitur cõclusio particularis negatiua medio variato penes finitum & infinitum: vt nullum non albũ currit, homo non est albus: ergo homo non currit. Sed in tertia figura medio sic variato nihil sequitur: vt nõ sequitur, nulla non substantia est animal: quædam substantia non est homo: ergo quidam homo non est animal: ibi cõclusio est falsa, & præmissę sunt vere: Dicitur tertio ꝙ in prima & tertia figuris medio variato penes finitũ & infinitũ si ambę pmissę fuerint affirmatiuæ, nihil sequitur. Sed in secũda figura ex ambabus præmissis affirmatiuis, sequit conclusio negatiua medio variato penes finitũ & infinitũ. Exemplum: vt omnis homo est animal, lapis est non animal; ergo lapis non est homo: Et siquis dicat, isti syllogismi non sunt in aliqua figura cum sint quatuor termini: & etiam non inuenitur ratio medij Respondetur ꝙ de rigore non sunt in aliqua figura neq; modo: sed solum dicuntur esse in aliqua figura: quia habent similitudinem alicuius figurę.

Dubiũ.

An regulę quib' arguitur a propõibus de pdicatis finitis &c. sint sufficienter positę.

DVBITATVR tertio, vtrum regulæ quibus arguitur a propositionibus de prædicatis finitis, ad propositiones de prædicatis infinitis sint conuenienter positę ab Arist. Pro cuius solutione dicitur primo quòd a propositione affirmatiua ad negatiuam, & econtra variato prædicato penes finitum & infinitum est bona consequentia, seruatis conditionibus: vt dictum est in secundo perihermenias, dummodo totale prædicatum infinitetur. Dicitur secundo ꝙ duę regulæ philosophi quibus dicit, ꝙ a negatiua ad affirmatiuam, non valet consequentia dicũt intelligi non prædicatum est complexũ cuius tantum vna pars infinitatur: vt non sequitur lapis non est lignum album: ergo lapis est lignum non album: sed bene sequitur hoc nõ est lignum albũ: ergo hoc est non lignum albũ. Et si quis arguat non sequit fortes est videns non asinũ; ergo fortes nõ est vidẽs asinum: quia antecedens potest esse verum & consequens falsum: posito casu quòd fortes videat equuum & asinum: & tamen arguitur ab affirmatiua ad negatiuam cuius totale prædicatum non est infinitatum. Respondetur ꝙ tales regulæ proprie nõ tenent in terminis obliquis, nisi totale prædicatum infinitaretur. Siquis etiã arguat dicit Arist. in texto, quòd idem est iudicium de terminis priuatiuis & infinitis: vt de non equale, & inequale: & tamen non sequitur hoc est inequale: ergo non est equale cum idem possit esse equale & inequale: vt posito casu ꝙ Ioannes sit æqualis Petro & inequalis Gullermo: tunc ista est vera Petrus est ęqualis: & ista est falsa Petrus est inequales. Respondetur quòd licet idem respectu diuersorum possit esse equale & inequale, non tamen respectu eiusdem. Dicitur vlterius ꝙ non est intelligendum ꝙ in

A quòd in omnibus sit eidem iudicium de terminis infinitis & priuatiuis: sed quantum ad aliqua benè potest esse idem iudiciū. Sed quæreret aliquis quō intelligitur dictum Arist. vbi dicit quòd huic quod non æquale aliqd subiacet. i. inęquale & non huic quod est non esse æquale. Respondetur quod non debet intelligi, quòd non æquale aliquid ponat seu significet aliqđ positiuum, sed intelligēdum eū quod inæquale subijcitur respectu huius quod est non æquale: C vt ista conceditur inæquale est non æquale. Et hæc de secundo art. Quantum ad tertium sit.

CONCLVSIO responsalis *Art. 3.* Regulæ de formatione syllogismorum ex propositionibus de obliquis reduplicatiuis & terminis infinitis sunt sufficienter assignatæ a philosopho, vt satis patet ex dictis. Ad rationes ante oppositū patet solutio quid sit dicendum ex dictis.

PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS.

B D

LIBER SECVNDVS.

IN quātis ergo figuris, et ꝑ quales & quot propōnes, & quando, & quomodo fit syllogismus: amplius autem per quæ perspiciēdum construenti & destruenti: & quomodo oporteat quærere de proposito.

ISTE EST secūdus liber Priorum, in quo philosophus determinat de potestatibus syllogismorum, & de peccatis contingētibus circa eas, & de speciebus argumentationis alijs a syllogismo. Et diuiditur in tres tractat. Primus tractatus continet sex capitula. In primo determinat de prima potestate syllogismi, quæ est posse plura concludere, ostēdens primo quot modis aliquis syllogismus dr̄ plura concludere: dicens primo, ꝙ omnes syllogismi vniuersales possunt plura concludere per conuersionē suæ conclusionis. Similiter & syllogismi particulares affirmatiui: quia conclusiones eorū possunt conuerti in terminis: sed syllogismi particulares negatiui non possunt plures conclusiones concludere per cōuersionē; quia particularis negatiua non potest conuerti in terminis. Vnde quæ-

I de quæcunq; præmissæ inferunt suas conuersas eędem inferunt suas conuertentes: quòd declarat per istas literas a,b,c,deinde subdit alios modos plura concludendi,ponens tres conclusiones. Prima omnes syllogismi vniuersales primæ figuræ possunt plura concludere in latus assumendo.i.sumendo sub medio. Etiam possunt plura cōcludere in post sumendo.i.sumendo sub minori extremitate. Secunda conclusio: omnes syllogismi vniuersales secundæ figuræ possunt concludere plures conclusiones in post assumendo.i sumendo sub subiecto conclusionis:sed non possunt syllogizare manifeste plures conclusiones sumendo sub medio: licet possint plures syllogizare immanifeste. Patet;quia propositio in qua ponitur mediū sub quo sub sumitur,non est conclusa per priorem syllogismū: ideo non concluditur manifeste sed immanifeste. Tertia conclusio: nulli syllogismi particulares possunt plura concludere sumendo sub subiecto conclusionis; cum ipsum non distribuatur. Omnes tamen syllogismi tertiæ figuræ tam vniuersales quam particulares possunt plura concludere sumendo sub medio: sed non euidentur: quia nulla talis præmissarum est cōclusa vel syllogizata. Subdit finaliter ꝙ in tertia figura non possunt plura concludi sumendo sub minori extremitate; cū non distribuatur; sed syllogismi concludentes propositionē, quæ potest conuerti, possunt plura concludere per conuersionem.

G Est ergo sic se habere vt veræ sint propositiones per quas syllogismus fit. *Quæ est scita prius syllogismorum.*

Istvd est secundum capitulum huius tractat. in quo philosophus determinat de secunda potestate syllogismorū,quæ est ex falsis posse sequi verum. Et diuiditur in tres partes. In prima docet syllogizare verum ex falsis in prima figura: ponens tres conclusiones,quas intēdit probare in hoc capitulo. Prima,non contingit syllogizare falsum ex veris. Secunda: contingit syllogizare verum ex falsis; Tertia; non contingit syllogizare verum ex falsis propter quid; sed solum quia est. Primam conclusionem, probat sic: quia si antecedens est, necesse est consequens esse: & ex opposito consequentis necessario sequitur oppositum antecedentis; ergo si antecedens sit verum consequens erit verum,aut idem accidit simul esse aut non esse:quod est impossibile; si enim a .i. antecedens poneret verum & b.i. consequens falsum, ad a sequeretur b, esse & b,non esse: & cum ad b, non esse sequatur non a, esse, etiam ad a, esse sequæretur non esse. H Deinde remouet vnum dubium cum .n. pro antecedente posuit a,aliquis posset credere ꝙ p a, intelligeret tm̄ vnā pmissā; hoc remouet:dicēs ꝙ nō;q̄a ex vno nihil sequitur syllogistice. Secūdam conclusinem probat inductiuè in omni figura ponēs quatuor conclusiones. Prima est; in modis vniuersalib⁹ ex ambabus præmissis in toto falsis: potest sequi conclusio vera: & etiā

A ex ambabus in parte falsis. Primam partem probat sic, syllogizando in Barbara; omnis lapis est animal; omnis homo est lapis: ergo omnis homo est animal. Secunda conclusio: in modis vniuersalibus primæ figuræ ex maiore in toto falsa, & minore vera nunquam sequitur conclusio vera; sed bene ex maiore in parte falsa, & minore vera sequitur conclusio vera. Dicitur autem propositio in toto falsa quæ pro quolibet supposito subiecti est falsa; & eius contraria est vera; vt ista, omnis lapis est animal. Sed illa dicitur in parte falsa quæ ratione aliquorum suppositorum est falsa; non tamen ratione omnium: vt omne album est animal.

Tertia conclusio maiore vera & minore in toto falsa; aut etiam

B in parte falsa, sequitur conclusio vera. Primam partem probat capiendo species disperatas; sic arguendo: omnis equus est animal, omnis homo est equus; ergo omnis homo est animal: sed in modis negatiuis debent sumi duæ species non subalternæ & genus extraneum illarum: vt musica, medicina, & animal. Secundam partem probat sic arguendo; omnis homo est animal, omne gresibile est homo: ergo omne gresibile est animal. Quarta conclusio; in modis particularibus potest sequi verum ex ambabus falsis siue in toto siue in parte; & ex altera vera & altera falsa siue in toto siue in parte: probat inductiue formando syllogismos in modis particularibus. Consequenter probat dictam conclusionem in modis secundę figuræ ponendo hanc regulam; in omnib⁹ modis secundæ figuræ

C potest syllogizari verum ex falsis tam ex ambabus in toto falsis quam in parte falsis; & ex vna vera & altera falsa: siue in toto siue in parte quæcunque fuerit illa siue maior siue minor. Et probat inductiue in modis particularibus; consequenter probat prædictam conclusionem in modis tertiæ figuræ. Et ponit hanc concusionem: in omnibus modis tertiæ figurę potest syllogizari verum ex falsis siue ambæ præmissæ sint falsæ siue in toto siue in parte; siue vna sit vera & altera falsa. Ex quo infert duo correlaria. Primum: si conclusio sit falsa necesse est ambas vel alteram præmissarum esse falsam; quia falsum non sequitur ex veris. Secundum correlarium; quando conclusio est vera non est necesse vtranque præmissarum

D vel alteram esse veram: quia verum potest sequi ex vero & ex falso. Consequenter probat tertiam conclusionem principalem. scilicet quod ex falso non sequatur verum propter quid & vniuersaliter; quia tunc ad idem verum affirmatum & negatum aut ad duo contradictoria sequeretur idem & per consequens vnum contradictoriorum sequeretur ad reliquum; consequens est impossibile igitur & antecedens. Et consequentia declaratur: quia ad antecedens esse verum, sequitur consequens esse verum: sed si falsum inferret verum propter quid; tunc ad idem antecedens non esse verum, sequeretur idem consequens esse verum: ergo ad duo contradictoria sequeretur idem: consequentia patet: quia si ad esse album, sequatur b esse nigrum; & idem sequatur ad a, non esse album; tunc ex opposito consequentis primæ consequentiæ sequitur oppositum antecedentis

E tis: vt si sequitur a, est album: ergo b est nigrum: etiam sequitur b, non est nigrum ergo a nõ est album. Et vltra a, non est album; ergo b, est nigrum ergo idem sequæretur ad duo contradictoria.

Quæ est tertia potestas syllogismorum.

CIRCVLO ãt & ex se &c.

ISTVD est tertium capitulum, in quo philosophus determinat de tertia ptãte syllogismorũ q̃ est posse circulariter syllogizar. Vñ syllogizare circulariter est ex conclusione prioris syllogismi cum cõuertẽte alterius præmissæ inferre alteram præmissam. Et dat exemplum in Barbara: vt facto isto syllogismo: omne b, est a, omne c, est b: ergo omne c, est a: sic syllogizatur circulariter, omne c, est a, & omne b, est c, ergo omne b,
F est a; ibi ex conclusione prioris syllogismi cum conuertente minoris infertur maior. Et subdit q syllogismus circularis, debet fieri ex terminis conuertibilibus si debeat procedere ex veris. Et primo docet syllogizare circulariter in prima figura: dicens, q ex conclusione de Barbara cum conuertente minoris infertur maior. Et similiter ex eadem conclusione cum conuertente maioris infertur minor: vt patet faciendo syllogismũ in Barbara, sed ad syllogizãdum in celarent, dicit q maior de celarent syllogizatur circulariter ex conclusione & conuertente minoris: sed minor non potest syllogizari circulariter: quia tunc argueretur ex puris negatiuis: nisi maior de celarẽt conuertatur in vniuersalẽ affirmatiuam de subiecto infinito: vt ista nullum animal rationale est lapis in istam: omnis non lapis est animal rationale. Deinde docet syllogizare circulariter in modis particularibus: dicens, quod in ipsis præmissa vniuersalis non potest syllogizari circulariter: quia propositio vniuersalis non concluditur nisi ex ambabus vniuersalibus: etiam ex puris particularibus, nihil sequitur syllogistice. Dein de docet syllogizare circulariter in secunda figura ponens quatuor conclusiones, prima; in secunda figura non potest syllogizari circulariter vniuersalis affirmatiua: nec etiam particularis affirmatiua: quia tunc argueretur ex puris negatiuis. Secundo conclusio: in modis secundę figuræ negatiua est circulariter syllogizabilis. Quod probat in camestres faciendo syllogismum; ex cuius conclusione cum conuertente maioris infertur minor: & eodem modo probat in Cæsare. Tertia conclusio: in syllogismis particularibus: vniuersalis non potest syllogizari circulariter: quia tunc fieret syllogismus ex puris particularibus. Quarta conclusio: in syllogismis particularibus particularis negatiua bene potest syllogizari circulariter: sed non particularis affirmatiua. Finaliter docet syllogizare in tertia figura ponẽs tres cõclusiones; prima est, in modis vniuersalibus tertiæ figuræ; vniuersalis non põt syllogizari circulariter; quia cõclusio semp est particularis in tertia figura. Secunda conclusio; in modis particularibus affirmatiuis particularis põt syllogicari circulariter:

G

Modus syllogizãdi circulariter in modis particularib.

H

Tertia

A Tertia conclusio: in modis particularibus negatiuis: negatiua potest syllogizari si sit particularis, sed non affirmatiua. Deinde infert quædam correlaria. Primum: ꝙ præmissæ primæ figuræ syllogizantur circulariter per tertiam & primam figuras, puta præmissa negatiua per primam, & affirmatiua per tertiam in modis negatiuis: in affirmatiuis per primam figuram. Secũdum: in secunda figura syllogismus est vniuersalis ostensio præmissæ fit per tres figuras. Si particularis per primam & secundã figuras. Tertium: omnis ostensio præmissarũ tertiæ figuræ fit per tertiam figuram. Quartum: in secunda & tertiam figuris nõ fiunt syllogismi circulares perfecti: quia non infertur altera præ
B missa in propria forma, sed eius conuertens.

An tres primæ potestates syllogismorum à philosopho sufficienter assignentur.

QVAERITVR Vtrũ tres primæ potestates syllogismorũ sint à philosopho sufficienter assignatæ. Et arguitur primo contra primam: quia idem syllogismus non potest inferre plures conclusiones: igitur. Antecedẽs patet: quia conclusio est effectus præmissarum: ergo eædem præmissæ non inferunt plures conclusiones: quia vnius causæ est tantum vnus effectus. Secundo sic: nullus bonus syllogismus procedit ex falsis: ergo secunda potestas male assignatũ. Antecedens patet: quia nec syllogismus demõstratiuus nec dialecticus: igitur nullus syllogismus procedit ex falsis. Tertio C sic: ex falso non potest sequi verum: ergo nullus syllogismus concludit conclusionem veram ex præmissis falsis. Antecedens patet: quia ens & verum conuertuntur & non ens & falsum: modo non est causa entis ergo falsum non est causa veri. Quarto sic: si in bona consequentia ex falso sequeretur verum: hæc consequentia esset bona hoc nõ est verum: ergo hoc nõ est falsum: sed hoc est inconueniens: igitur consequentia: quia si ex falso sequæretur verũ: ergo ad destructionem veri sequæretur destructio falsi, cum ad destructionem consequentis sequatur destructio antecedentis: & per consequens si verum sit consequens ad falsum, sequitur hoc non esse verum. Quinto sic: D syllogismus circularis non est bona consequentia & formalis: igitur. Antecedens patet; quia non habet fieri nisi in terminis conuertibilibus: etiam syllogismus circularis petit principiũ: ergo non est bonus nec vtilis demonstratori nec dialectico. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione erũt tres articuli. Quantum ad primum.

Art. 1. PRIMO sciendum, ꝙ pro declaratione primæ potestatis supponit primo, quòd potestas syllogismi est quædam proprietas attributa syllogismo ad veritatis euidentiam & falsitatis oñsionem. Et sunt sex: quarũ prima est posse plura concludere, q̃ potest fieri tribus modis. s. per conuersionem conclusionis aut sumendo subalternam eius. Secundo potest fieri subsumendo in latus: & hoc fit capiendo sub *Quid est potestas syllogismi.*

medio

medio distributo plures minores extremitates. Tertio in post sumendo valet quando sub minori extremitate distributa aliquid subsumitur. Vnde sub minori extremitate potest subsumi dupliciter .s. in conclusione, & in minori propositione. Vnde si subsumatur in conclusione erit vnus & idem syllogismus, capiendo syllogismum pro præmissis; sed si subsumatur in minori: tunc non erit vnus syllogismus, nisi capiendo syllogismum pro parte principali.s.pro maiori. Secundo supponitur ꝙ oĩs syllogismus potest plura cõcludere per cõuersionem, cuius conclusio potest conuerti: sicut est vniuersalis, siue affirmatiua siue negatiua: & particularis affirmatiua. Et sic oĩs syllogismus concludens aliq̃ illarum potest plura concludere per conuersionem. Tertio supponitur ꝙ duę sunt regulę consequentiarum, in quibus fundatur ista potestas. Prima: quicquid sequitur ad cõsequens bonæ cõsequẽtiæ sequĩt ad eius añs. Secunda: quicq̃d ꝑdicatur de subiecto distributo, et ꝑdicatur de quolibet cõtento sub eo. Ex oĩbus istis: patet qui sunt syllogismi, qui põt plura cõcludere sub medio, cũ mediũ in altera ꝑmissarum semper distribuatur, & hoc debet intelligi, siue euidẽter siue inenidẽter. Sed oẽs syllogismi quorum minor extremitas distribuitur, põt plura concludere subsumendo sub ea, & omnes syllogismi quorũ conclusio põt conuerti, possunt plura concludere.

SECVNDO sciendum, ꝙ circa primam potestatem incidunt duæ difficultates; quarum prima est, vtrum vnus & idem syllogismus possit plura concludere immediatè. Ad quam dicitur breuiter, quod capiendo syl logismum pro præmissis tm̃; idẽ syllogismus potest primo & immediatè concludere plures conclusiones; sicut præmissæ syllogismi facti in barbara immediatè inferunt vniuersalem affirmatiuã; etiam possunt immediatè inferre cõclusionem particularem affirmatiuã; quia minoris virtutis est inferre particularem q̃ vniuersalem. Etiã si minor de barbara esset particularis, immediatè inferret particularem: ergo à fortiori si sit vniuersalis; & similiter dicatur de alijs syllogismis; quorũ conclusio est vniuersalis, vel quorũ cõclusio põt conuerti vel sub quorũ minori extremitate põt aliq̃d subsumi. Secunda difficultas, an syllogismus concludens plures conclusiones sit vnus & idẽ syllogism⁹. Pro cuius solutione, supponĩt ꝙ syllogismus capitur dupliciter. Vnomodo pro aggregato ex præmissis & conclusione simul. Aliomodo pro præmissis tantum. Hoc supposito dicitur primo, quòd idẽ syllogism⁹ potest inferre plures conclusiones si capiatur ꝓ præmissis tantum: quia præmissæ inferentes vniuersalem possunt inferre particularem. Dicitur secũdo, ꝙ sumendo syllogismũ pro præmissis & conclusione simul; tũc nullus syllogismus potest inferre conclusiones; q̃a vel hoc esset per conuersionem, vel in latus vel in post sumendo, sed nullum istorum potest dici; q̃a tunc non manet idem syllogismus: cum conclusio semper varie-

An idẽ syllog possit plura concludere. G

An syllo. plura cõcludẽs sit vnus. H

A rietur. Dr secūdo, quòd syllogismus concludens plures conclusiones sumendo sub medio plures minores extremitates vel sub minori extremitate sumendo, et alias minores extremitates non est syllogismus simpliciter vnus sed plures: ꝓpt tamen dici vnus ſm qd & gratia partis: quia tales plures conclusiones concluduntur per vnam maiorem. Qñ autē dicit philosophus vnū syllogismū posse plura concludere, capit syllogismum pro ꝓmissis & nō pro aggregato ex ꝓmissis & conclusione simul. Et aduerte ꝙ huius ptātis duæ sunt vtilitates. Prima: est scire multas conclusiones per easdē ꝓmissas: secunda. est ad sciendū aliq̄ consequentiā inferentē aliq̄ conclusionē ineuidenter esse bonā: nam si aliq̄ ꝓmissæ inferunt aliq̄ B conclusionem ineuidenter, q̄ sequeretur ad conclusionē prioris syllogismi: tunc prima consequentia probaꝫ esse bona per secundam in virtute huius ptātis.

Tertio sciendum, ꝙ hic incidit talis difficultas. Vtrū illa regula in qua fundatur ista potestas. Quicquid sequitur ad cōsequens bonæ consequentiæ, sequitur ad eius antecedēs, sit bona. Arguitur primo quòd nō: quia bene sequitur homo est: ergo animal est. Et vltra, animal est: ergo genus est. & tamē non sequitur, homo est: ergo genus est. ergo aliquid sequitur ad consequens alicuius bonæ consequentiæ quod non sequiꝫ ad eius antecedens. Respondeꝫ ꝙ ista consequentia non valet animal est: ergo genus est. Nā ꝓt esse animal: dato quòd non denominetur genus, & ad hoc quòd genus sit; nam ad hoc C quòd denominetur genus requiritur, quòd concipiaꝫ vt vnum in multis & de multis. Et si dicatur, impossibile est ita esse sicut per antecedens significatur, omnino ita sit sicut per consequēs significatur: quia si animal est genꝰ est; cum animal sit genus: etiam si aliquid quod natum est prædicari de pluribus differentibus specie est, ergo genus est. Respondetur quòd diffinitio bonæ consequentiæ debet intelligi in sensu diuiso; & non in sensu composito. Secundo sic arguitur: nam bene sequitur; quadrupedale est; ergo bipedale est: & vltra, bipedale est: ergo pedale est sua medietas, cum antecedens sit verum & consequēs falsum. Respondetur ꝙ ly sua ꝓt esse relatiuum de bipedale; & tunc bene sequitur; quia tunc D sensus est, quadrupedale est, ergo pedale est medietas de bipedale. Aliomodo ꝓt esse relatiuū de quadrupedale, & sic nō bene sequitur, q̄a tunc sensus est, pedale ē medietas de quadrupedale.

Quarto sciēdum pro declaratione secundæ potestatis ꝙ aliqua propō dr̄ dupliciter falsa. s. in toto & in parte. Vnde illa propō dicitur in toto falsa, cuius prædicatum non conuenit alicui contento sub subiecto. Et illa dr̄ in parte falsa & in parte vera, cuius prædicatū conuenit alicui contento sub subiecto, & alicui nō, & hoc in affirmatiuis. Ex quo seq̄ꝫ ꝙ propō non dr̄ in ꝑte vera & in ꝑte falsa, eo quòd simul & semel sit vera & falsa, sed q̄a ꝑdicatum alicui contento sub subiecto conuenit & alicui non. Sed dubitaret aliquis, vtrum

Alia difficultas de eodē.

Propositio quot modis dicitur falsa.

Dubitatio.

verum vna & eadem propositio sine æquiuocatione posit simul esse vera & falsa. Et arguitur ꝙ sic: posito casu ꝙ sortes dicat istam propositionem Plato dicit falsum, & Plato istam sortes dicit falsum & nihil aliud dicat. Tunc arguitur sic, supponendo quòd si sortes dicat verum etiā & Plato: & econtra: cum omnino dicant similes propositiones. Tunc arguitur, vel sortes dicit verum vel falsum: si verum: ergo Plato dicit falsum, cum dicat quòd sortes dicit falsum. Et si Plato dicat falsum; etiam sortes dicit falsum, cum dicant omnino similes propositiones. In oppositum arguitur: quia tunc duæ contradictoriè essent simul veræ & simul falsæ: quia bene sequitur: illa propositio quæ est simul vera & falsa est vera: ergo
F sua contradictoria est falsa. Etiā bene sequitur est falsa: ergo sua contradictoria est vera: & per consequens duæ contradictoriȩ erunt simul veræ vel falsæ. Pro solutione supponitur quòd ad omnem propositionem asserentem se esse falsam sequitur ꝙ ipsa est falsa. Supponitur secundo, quòd aliqua propō asserit se esse falsam dupliciter. Vnomodo ex directo, sicut propō hn̄s reflexionē supra seipsam, vt ista omnis propō est particularis. Aliomodo ex indirecto. s. mediāte alia propositione: & sic est in proposito. Vnde propositio quam dicit sortes puta ꝙ Plato dicit falsum: non asserit se ex directo esse falsam: sed hoc qđ asserit Platonem dicere falsum, qui tamē dicit istam propositionem sortes dicit falsum. Ex istis potest poni ista conclusio, quòd nulla eadem propositio sine æquiuocatione est simul vera & falsa. Et si quis dicat ista propō, non homo est animal est simul vera & falsa, quia habet sensum simul verum & falsum, cū vnus sensus sit, aliquid quod non est homo est animal: alius est, nullus homo est animal. Respondetur quòd hoc est secundum æquiuocationem de ly non, quæ potest esse negatio negās, & negatio infinitans. Et dico quòd non est eadem propō, quæ ꝟm vnū sensum est vera, & ꝟm aliū falsa, sed est propositio plures. Et hæc de primo art. Quantum ad secundum.

Quot modis propō asserit se esse falsam.

DVBITATVR primo. Vtrum syllogismus circularis sit bonus & possibilis. Pro cuius solutione supponitur primo, ꝙ syllogismus circularis est syllogismus procedens ex conclusione prioris syllogismi cum cōuertente alterius præmissæ ad inferendum alteram præmissam, vt patet satis in textu per exēpla. Supponitur secundo ꝙ in conuertendo præmissam in syllogismo circulari, præmissa quæ conuertitur semper debet conuerti simpliciter, siue fuerit vniuersalis affirmatiua, siue negatiua, siue particularis. Vnde secundus processus dr̄ circularis in ordine ad primum processum: ita ꝙ syllogismus circularis de significato materiali significat primū processum, sed de significato formali significat secundum processum. Ex hoc sequitur quòd syllogismus circularis potest dici syllogismus ex hypothesi: qa præsupponit vnum processum. Et sic patet ꝙ in quolibet syllogismo circulari sunt duo processus.

Arti. 2.

Quid est syllogismus circularis. H

Quot sint processus in quolibet syllogismo circulari.

A sus. Primus: quo arguitur à præmissis dispositis in modo & figura. Secundus est: in quo arguitur à conclusione syllogismi prius facti cum conuertente alterius præmissæ ad inferendum aliam præmissam, siue maiorem siue minorem, dummodo rectè syllogizari possit in tali modo, vel in alio. Supponitur tertio, ꝙ syllogismus circularis si debeat aliquid ostendere & procedere ex veris, non potest fieri nisi ex terminis conuertibilibus; quia debet fieri per conuersionẽ vniuersalis simpliciter, quæ solũ conuertitur simpliciter in terminis conuertibilibus; nam vt dr̃ in textu, si syllogismus circularis fieret in terminis non cõuertibilibus, oporteret ꝓcedere ex alia propositione indemonstrabili; quia talis propositio esset

B falsa: falsum autem non potest demonstrari. His suppositis dr̃ primo, ꝙ syllogizare circulariter est possibile, cũ idem possit esse notius & ignotius respectu diuersorum. Dicitur secundò, ꝙ syllogismus circularis q̃tum ad omnes processus suos simul nõ est syllogismus: sed quãtum ad vnum processum est bene bonus syllogismus.

An ex veris sequatur falsum.

DVBITATVR secundo. Vtrum ex veris possit sequi falsum. Et vr̃ ꝙ sic; quia ex illo quod est vel potest esse verum potest sequi falsum; ergo ex vero potest sequi falsum. Pro solutione supponitur, ꝙ ista est vera ex vero potest sequi falsum; qa de rigore ipsa est diuisa. Et ly vero ampliatur ad illud, quod est vel potest esse verum. Si autem capiatur in sensu composito esset falsa, cum sensus sit: talis propositio est possibilis, ex vero sequitur falsum, & hoc est inconueniens: ideo ista est impossibilis, ex vero sequitur falsum; quia

C si antecedens est verum: ita est sicut per ipsum significatur: & si consequens est falsum; nõ ita est sicut per ipsum significatur; ergo possibile erit ita esse sicut significatur per antecedens, dũ non erit ita sicut per consequẽs significatur. Sed arguitur ꝙ ex vero sequatur falsum: quia bene sequitur, deus est vel tu es asinus; & nullus deus est; ergo tu es asinus, & tamen consequẽs est falsum & antecedens verum cum sit vna disiunctiua vera. Et quòd bene sequitur patet; qã arguitur à tota disiunctiua cum destructione vnius partis ad positionem alius. Respondetur, ꝙ tale antecedens potest esse vna disiũctiua, & sic antecedens est

D verum; sed non sequitur; vel potest esse vna copulatiua, & sic bene sequitur, sed sicut antecedẽs est falsum: ita & consequens; sicut si diceretur, deus est & tua positio est falsa; ergo tua positio est falsa. Dr̃ concedendo cõsequentiam, sed sicut consequẽs est falsum ita & antecedens. Itẽ bene sequitur; non si homo est animal homo est asinus: & tamen antecedens est verũ & consequens falsum. Et ꝙ consequentia sit bona patet; quia sua contradictoria est mala consequentia. Respondetur, ꝙ talis propositio bene est vera, sed non est consequentia: vt superius visum est. Item bene sequitur hæc consequentia est bona; ergo ex vero sequitur falsum, demonstrando per ly hæc ipsammet consequentiam: & tamen antecedẽs

verum: quia præcise significat illam consequentiam esse bonam, & ita est: quod probo: quia si dicas ꝙ ista consequentia non valet: ergo impossibile est eã valere; ergo añs dictę cõsequentiæ est impossibile: cũ significet illam valere. Et vltra antecedens est impossibile: ergo consequentia est bona: cum ad impossibile sequitur quodlibet. Respondetur, ꝙ illa consequentia est bona: sed negatur ꝙ antecedens sit verum: & ad probationem negatur, ꝙ præcise significet cõsequentiam esse bonam: quia omnis propositio significans aliquam consequentiam esse bonam & ita esse sicut per eã significat, significat etiam consequens esse verum: modo consequens illius consequentiæ est falsum: igitur.

F

An ad contradictoria sequatur idem.

DVBITATVR tertio vtrum ad idem affirmatum & negatum seu ad contradictoria sequatur idem. Pro cuius solutione supponitur pro nunc ꝙ duplex est propositio. s. necessaria & impossibilis. Vnde propositio necessaria non dicitur adeo necessaria, quia necessario sit: quia tunc nulla esset propositio necessaria creata: cum quælibet propositio creata possit non esse: sed dicitur necessaria, quia qualitercunq; per eam significatur esse necesse est ita esse: & hoc si sit affirmatiua de præsenti. Et aduerte ꝙ duplex est propositio necessaria: quædam est categorica & quędam hypotetica. Categorica est duplex: quædam est ratione formali terminorum: vt homo est animal, & sic de alijs. Quædam est necessaria, quæ non est sic necessaria ratione formali terminorum: sicut est propositio vera de præterito: vt Adam fuit. Alia est necessaria hypotetica: cuiusmodi est disiunctiua composita ex partibus contradicentibus vt sortes currit vel nõ currit. Hoc supposito dicitur ꝙ propositio necessaria si formaretur sequitur ad quamlibet. i. ꝙ quælibet consequentia est bona, cuius consequens est propositio necessaria, vt bene sequitur, sortes currit: ergo homo est animal: tua positio est falsa: ergo homo est animal. Et siquis dicat: ibi non est aliqua habitudo antecedentis ad consequens: ergo non est bona consequentia. Dico ꝙ verum est ꝙ ibi nõ est habitudo ex natura rei antecedentis ad consequens: tamen bene est habitudo consecutionis, sicut alias visum est. Vnde consequentia significatione totali significat ꝙ habitudo sequelæ antecedentis ad consequens sit necessaria. Item impossibile est ita esse sicut per antecedens significat significatione totali, quin ita sit sicut per consequēs significatur: igitur talis consequentia est bona: Ex quo sequitur ꝙ propositio necessaria potest sequi ad duo contradictoria: cum sequatur ad quamlibet propositionem modi. Alia est propositio impossibilis: quæ nõ dicitur ideo impossibilis: quin possit formari: quia tunc nulla esset propositio impossibilis, sed dicitur impossibilis: quia qualitercunq; per eam significatur esse impossibile est ita esse. Et ista est duplex scilicet categorica & hypotetica. Categorica est duplex. Quædam est quæ ratio-

Duplex ẽ ꝓpositio.

G

H

Propõ impossibilis duplex.

A ratione formali terminorũ est impossibilis: vt homo est asinus; & ad talem sequitur quælibet propositio mundi.i.ꝙ omnis illa consequentia est bona, cuius antecedens est propositio impossibilis: vt bene sequitur, homo est asinus; ergo tu es papa. Ex quo sequitur ꝙ idẽ potest sequi, etiam ad duo contradictoria, quando alterum est impossibile. Alia est impossibilis quæ sic non est impossibilis ratione formali terminorum: vt propositio de præterito, cuius contradictoria est vera & necessaria; vt Adam non fuit. Similiter talis, si Spiritusſanctus nõ fuisset productus a filio nunquã productus fuisset: & ad talem non est necesse quamlibet propositionem mundi sequi. Alia

B est hipothetica: vt copulatiua composita ex partibus contradicentibus vt Petrus currit & Petrus non currit: & etiam ad talem potest sequi qualibet propositio mundi, vt poterit videri practicando. Et quid dicendũ erit ad Ari. qui dicit ad idem affirmatum & negatum, non sequitur idem. Dico ꝙ dictum Ari. est verum demptis istis duobus casibus: puta quando consequens est propositio necessaria, vel antecedens est propositio impossibilis. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad

Arti. 3. tertium sit.

CONCLVSIO responsalis. Tres primę potestates sillogismorum sunt a philosopho sufficienter assignatæ in textu: vt satis patet ex dictis. Ad rationes ante oppositum. Ad primam dicitur: quòd quando dicitur quòd præmissæ sunt causa conclusionis; debet intelligi ꝙ noticia præmissarum est causa partialis noticiæ conclusionis. Ad secundam dicitur: C ꝙ syllogismus simpliciter potest procedere ex falsis: quia nõ respicit nisi dispositionem præmissarum in modo & figura: Vel potest etiam dici ꝙ syllogismus sophisticus peccans in materia potest bene procedere ex falsis: & tamen est vere syllogismus: licet syllogismus sophisticus peccans in forma, non sit syllogismus. Ad tertiam dicitur ꝙ ens & verum conuertuntur, capiendo verum pro passione entis: sed non capiendo verum vt est proprietas propositionis. Ad quartam dicitur; ꝙ bene probat ꝙ præmissę falsę non inferunt conclusionem veram propter quid .i. vniuersaliter, sed solum quia est.i. D in aliquibus: & non ratione falsitatis: sed ratione dispositionis talium præmissarum, constitutarum ex talibus terminis. Ad quintam patet solutio in secundo articulo.

CONVERTERE autẽ est transponentem conclusionem facere: quoniam vel extremũ medio non &c.

Quid est conuertere syllogizare.

ISTVD EST quartum capitulum huius tractatus: in quo philosophus determinat de quarta potestate syllogismorũ, quæ est syllogizare conuersiue: & primo docet in prima figura: dicens primo quod conuersiue syllogizare est sumere oppositum contradictorium vel contrarium cõclusionis prio

ris syllogismi cũ altera præmissarum, inferẽdo contrarium vel contradictorium alterius præmissæ: & hoc docet primo in primo modo primæ figuræ: dicens ꝙ in primo modo primę figuræ ex opposito contrario cõclusionis cum maiore põtest cõuersiuę syllogizari contrarium minoris in camestres. Sed si sumatur oppositum contrarium cum minore interimitur maior in Felapton. Et subdit ꝙ maior de Barbara non potest interimi per suam contrariam cum solum interimatur in tertia figura in qua non concluditur vniuersaliter; sed ex opposito contradictorio conclusionis cũ altera ꝑmissarũ ꝑt cõuersiue syllogizari oppositũ contradictoriũ alterius præmissę: & similiter dicatur in celarent. Sed in modis particularibus ex contradictorio conclusionis cum altera præmissarum po.est syllogizari cõtradictorium vtriusq; præmissæ: sed non ex contrario, cum conclusiones eorũ non habeant contrarium. Sed si sumeretur sub contrarium conclusionis, quæ est particularis cum maiore quæ est vniuersalis: bene inferetur subcontrarium minoris, sed non interimitur; quia duæ sub contrarię, possunt simul stare in veritate: sed non potest sumi cum minore: quia tunc ambę pręmissę essent particulares. In secunda parte docet syllogizare conuersiue in secunda figura ponens quinq; conclusiones: Prima cõclusio: ex opposito cõclusionis cum minore nunquã potest syllogizari cõuersiue oppositum contrarium maioris; quia talis dispositio est in tertia figura in qua nunquam concluditur vniuersaliter. Secunda conclusio: ex contrario vel cõtradictorio conclusionis cũ maiore in vniuersalibus modis potest conuersiue syllogizari contrarium vel cõtradictorium minoris. Tertia conclusio: ex contradictorio conclusionis cũ minore potest conuersiue syllogizari contradictorium maioris. Quarta conclusio: in modis particularibus nunquam ex contrario cõclusionis potest cõuersiue syllogizari oppositum alterius præmissæ. quia non habent contrarium; & si sumatur subcontrarium non interimitur propositum cũ duæ subcontrariæ possint simul esse veræ. Quinta conclusio: in modis particularibus ex contradictorio conclusionis cum altera præmissarum potest inferri cõtradictoriũ alterius præmissæ. In tertia parte docet syllogizare in cõuersiue in tertia figura; dicẽs primo, ꝙ neutra præmissarũ modorum tertiæ figurę siue vniuersalium siue particularium interimitur sumendo sub contrariã conclusionis, ex quo illa subcontraria ex particularis, quę non potest interimere suã subcontrariam; sed vtraq; potest interimi sumendo contradictorium conclusionis. Vñ in darapti sumẽdo contradictoriũ cũ minore interimitur maior in celarent: sed cũ maiore interimĩt minor in Cęsare. Ex quibus infert quædam correlaria. Primum, satis manifestum est qualiter syllogizãdũ est conuersiue. Secundũ, præmissę syllogismorũ primę figurę interimuntur per secundã & tertiã figuras: maior per tertiã,

A & minor per ſecundam. Tertium, præmiſſæ ſyllogiſmorum ſecundę figuræ interimunť per tertiam & primam: minor per primam & maior per tertiam. Quartum correlarium: præmiſſæ ſyllogiſmorum tertiæ figuræ interimuntur per primam & ſecundam figuras; maior per primam, & minor per ſecundam.

Modus ſyllogizādi per impoſsibile.

PER impoſsibile autē ſyllogiſmus oſtenditur quando quidem contradicti ponitur concluſionis.

ISTVD eſt quintum capitulum huius tract. in quo philoſophus determinat de quinta poteſtate ſyllogiſmi, quæ eſt ſyllogizare per impoſsibile. Et diuidit in quatuor partes. In prima docet ſyllogizare ꝑ impoſsi-
B bile in prima figura: diffiniens primo ſyllogiſmum per impoſsibile dicēs, ꝙ ſyllogiſmus ad impoſsibile eſt qui procedit ex cōtradictorio alicuius propoſitionis probandę pro vna præmiſſarum cum altera manifeſte vera ad inferendum concluſionē manifeſte falſam: ex cuius falſitate infertur falſitas vnius præmiſſę, ex cuius falſitate infertur veritas ſuę contradictoriæ. Secū do ponit differentiam & conuenientiam inter ſyllogiſmum ad impoſsibile & conuerſiuū. Differentia eſt: qa ſyllogiſmus conuerſiuus ꝓſupponit verū ſyllogiſmū, ex cuius oppoſito concluſionis cum altera præmiſſarum infertur oppoſitū alterius præmiſſę: Sed ſyllogiſmus ad impoſſibile non ſemper præſupponit ſyllogiſmū ſed aliquando ſolum præſupponit aliq̄ propōnē probandā. Sed conuenientia eſt: qa
C tam ſyllogiſmus cōuerſiuus q̄ ſyllogiſmus ad impoſsibile fiūt in qualibet figura. Tertio docet ſyllogizare ꝑ impoſsibile in prima figura: dicens in oībus figuris qlibet propō poteſt ſyllogizari ꝑ impoſsibile cuius cōtradictoria ꝑt eſſe ꝓmiſſa in tali figura. Ex quo infert ꝙ vniuerſalis affirmatiua non ꝑt ſyllogizari ꝑ impoſsibile ī prima figura; qa contradictoria eius nō ꝑt eſſe præmiſſa in prima figura: ſed oēs aliæ ꝓpōnes poſſunt bñ ſyllogizari ꝑ impoſsibile in prima figura. Ex quo infert duo correlaria. Primū: ad ſyllogizandū ꝑ impoſsibile capiendū eſt oppoſitū contradictoriū concluſionis, & nō contrariū: qa iſta regula: de quolibet eſt affirmatiuo & negatiuo vera & de nullo ambo ſimul, ſupra q̄ fundať ſillogiſ-
D mus ad impoſsibile, nō habet locū niſi in cōtradictorijs in qbus arguiť a falſitate vnius ad veritatē alterius, & nō in contrarijs. Secūdū correlariū: oēs aliæ ꝓpōnes ab vniuerſali affirmatiua oſtenduntur per imppoſsibile in prima figura. In ſecunda parte docet ſillogizare in ſecunda figura ꝑ īpoſsibile: dicēs, ꝙ vniuerſalis affirmatiua ſillogizať in ſecūda figura ſumēdo cōtradictoriū eiꝰ cū vna vniuerſali affirmatiua manifeſte vera, ex qua infert particularis negatiua manifeſte falſa in baroco. Sed particularis affirmatiua ſyllogizatur per impoſsibile in Cameſtres ſumendo contradictorium eius cum vna manifeſte vera, ex qua infertur vna manifeſte falſa. Sed vniuerſalis negatiua ſillogizatur in feſtino

Quid eſt ſyllogiſmus ꝑ impoſsibile.

E stino sumendo contradictoriũ eius cum vna vniuersali negatiua manifeste vera ad inferendũ particularem negatiuam manifeste falsam. Sed particularis negatiua syllogizatur per impossibile in Cæsare, sumendo cõtradictorium cum vna vniuersali negatiua manifestè vera, ex qua infertur vna manifeste falsa. In tertia parte docet syllogizare per impossibile in tertia figura: dicens primo ꝙ vniuersalis affirmatiua syllogizatur in Bocardo sumendo contradictorium eius cum vniuersali affirmatiuã manifeste vera: sed particularis affirmatiua syllogizatur in Felapton vel Ferison sumendo contradictorium eius pro maiore cum vniuersali vel particulari affirmatiua manifeste vera. Sed vniuersa-
F lis negatiua syllogizatur in Disamis sumendo contradictoriũ eius pro maiore cum vniuersali affirmatiua manifeste vera, ad inferendum vnam manifeste falsam. Sed particularis negatiua syllogizatur per impossibile sumendo contradictoriũ eius cum vna manifeste vera, ad inferendum vnam manifeste falsam. In quarta parte comparat syllogismum ostensiuum ad syllogismum ad impossibile ponens duas differentias; quarum prima est; quia syllogismus ostensiuus potest procedere ex præmissis veris: sed syllogismus ad impossibile semper capit vnam manifeste falsam. Secunda differentia: in syllogismo ostensiuo non oportet opinari conclusionem esse veram vel falsam: sed in syllogismo ad impossibile conclusio debet semper esse falsa. Deinde po- G
nit conuenientiam: dicens ꝙ omni conclusio syllogizata per impossibile potest syllogizari ostensiue.

In qua autem figura est ex oppositis propositionibus syllogizare & in qua non est; sic erit manifestum. *Sexta potestas syllog.*

Istud est sextum capitulum & vltimum huius tract. in quo determinat de sexta potestate syllogismi quæ est syllogizare ex oppositis, Et continet quatuor partes. In prima docet syllogizare ex oppositis in prima figura: dicens, primo quòd quatuor sunt oppositiones secundum affirmationem & negationem: vt oppositio vniuersalis affirmatiuę & vniuersa- H
lis negatiuæ: & oppositio vniuersalis affirmatiuæ & particularis negatiuę: vel vniuersalis negatiuæ & pticularis affirmatiuæ: & oppositio particularis affirmatiuæ & particularis negatiuæ. Deinde subdit quòd in prima figura non potest fieri syllogismus ex oppositis, primo in modis affirmatiuis; quia syllogismus affirmatiuus constituitur ex ambabus affirmatiuis præmissis, quæ non sunt oppositæ: nec in negatiuis: quia in talibus modis non idem subijcitur & prædicatur in præmissis: igitur. In secunda parte docet syllogizare ex oppositis in secunda figura: dicens, quòd in secunda figura fit syllogismus ex oppositis: tam contrarijs quam contradictorijs. Primam partem probat in mo-

A in modis vniuersalibus: primo in Camestres; vt omnis disciplina est studiosa, nulla disciplina est studiosa: ergo nulla disciplina est disciplina. Deinde declarat secundā partem: dicens, quòd in modis particularibus ex oppositis contradictorijs fit bonus syllogismus ex oppositis. In tertia parte docet syllogizare ex oppositis in tertia figura: & primo in modis affirmatiuis dicens, quòd in modis affirmatiuis non fit syllogismus ex oppositis: cum ambæ præmissæ sint affirmatiuæ: sed in modis negatiuis bene fit syllogismus ex oppositis: in vniuersalibus quidem fit ex contrarijs: & in particularibus fit ex contradictorijs. In quarta parte ponit sex documenta; quorum primum est, syllogizando ex oppositis debemus sumere opposita contraria vel contradictoria & non subcontraria; quia subcontrariæ sunt particulares, ex quibus nihil sequitur. Secundum documentum: ad hoc quòd præmissæ alicuius syllogismi ex oppositis concedantur ab aliquo: oportet vtranq; per aliquem syllogismum concludi: & vnam supponere & aliam syllogizare.

B

Tertium documentum: ex quo tres sunt modi oppositionū scilicet duo contradictorij & vnus contrarius: ideo contingit sex modis ista opposita combinari, in syllogismo ex oppositis variando maiorem affirmatiuam in negatiuam & econtra, vt satis patet. Quartum documentum: syllogismus ex oppositis differt a syllogismo concludente verum ex falsis: quia licet in syllogismis ex oppositis vna præmissarū sit falsa & alia vera: tamen ex illis oppositis nunquam potest fieri conclusio vera. Quintum documentum: nihil prohibet in syllogismis ex oppositis inferre conclusionem contrariam vel contradictoriam propositioni cōcessæ à respondēte. Sextum documētum. præmissę, oppositę, quæ sumuntur in syllogismo ex oppositis, non possunt concludi per vnum syllogismum: nisi maior sumatur cum vtraq; parte contradictionis ex parte prædicati: & si non concludantur ambo opposita in vno syllogismo: tunc oportet alterum oppositorum concedi a respondente & alterum syllogizari: aut vtrumque syllogizari in diuersis syllogismis: Exemplum primi: vt omnem animal est album, omnis homo est animal: ergo omnis homo est albus: Exemplum secundi: vt si concedatur illa, omnis disciplina est opinio, tunc syllogizatur sua contradictoria per accidens, nulla medicina est opinio.

C

D

An syllog. conuersiuus, ad impossibile, & ex oppositis, sint boni, & inter se distincti.

QVAERITVR Vtrum syllogismus conuersiuus: syllogismus ad impossibile & syllogismus ex oppositis: sint boni syllogismi & inter se distincti. Arguitur primo quòd sic. Syllogismus conuersiuus & ad impossibile fiunt in eisdem figuris per eosdem terminos: ergo non differunt: Secundo sic: Omnis bonus syllogismus

gismus solum constat ex tribus terminis, & duabus propositionibus: sed in syllogismo ad impossibile sunt plures termini quàm tres, cum in ipso sint tres processus; ergo sequitur quòd syllogismus ad impossibile non est bonus syllogismus. Tertio sic: Omnis bonus syllogismus secundæ, aut tertiæ figuræ est reducibiliter ad syllogismos primæ: sed syllogismus ex oppositis non est huiusmodi: igitur non potest fieri in secunda, & tertia figuris. Quarto sic: Omnis bonus sillogismus est in aliqua trium figurarum: sed sillogismus ex oppositis non est huiusmodi: igitur. Minor patet primo: quia omnis sillogismus existens in aliqua figura fit tantum ex tribus terminis, sed in sillogismo ex oppositis sunt tantum duo termini: igitur. Quinto sic: Sillogismus ex oppositis non est vtilis: igitur non est ponendus. Antecedens patet: quia non est vtilis demonstratori, eo quòd demonstrator semper procedit ex veris: neque dialectico: quia dialecticus procedit ex probabilibus, modo contraria, vel contradictoria non videntur esse probabilia: igitur. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione erunt tres articuli.

Quid est syllogismus conuersiuus. PRIMO sciendum quòd pro declaratione quartæ potestatis supponitur primo, quòd vt dictū est circa textum. Sillogismus conuersiuus est sillogismus qui ex opposito contrario, vel contradictorio conclusionis cum altera præmissarum infert oppositum contrarium, vel contradicto rium alterius præmissæ, puta illius loco cuius accipitur contrarium, vel contradictorium conclusionis. Vnde sillogismus conuersiuus de significato materiali significat primum processum de formali significat secundum, in ordine ad primum: ita quòd ille secundus processus in ordine ad primum potest dici sillogismus conuersiuus: quia propter tale dicitur cōuersiuus, vnde si sillogismus cōuersiuus capiatur quantum ad materiale, & formale non est vnus processus, sed sunt duo numero differentes: & etiam specie, cum sint semper in diuersis figuris. Et sic patet ꝙ sillogismus cōuersiuus semper presupponit vnum sillogismum prius factum in ordine ad quem dicitur conuersiuus. Supponitur secundo quòd si conclusio prioris sillogismi fuerit vniuersalis tunc possumus in tali dupliciter sillogizare cōuersiue s. ex opposito contrario, & ex opposito contradictorio: sed si conclusio sit particularis indefinita, vel singularis, tunc solū vno mō possumus sillogizare conuersiue, scilicet ex opposito contradictorio. Et si quis dicat: nonne in tali modo possumus sillogizare conuersiue ex subcontrario. Respondetur quòd non: quia vna subcontraria non habet interimere alteram: cum duę subcontrarię possint simile stare in veritate. Ex quo sequitur quòd propositio tantum duobus modis potest interimi, scilicet p contrariū & p cōtradictoriū. Supponitur tertio, ꝙ in omni bono sillogismo ex opposito contradictorio conclusionis cum altera præ-

A præmissarum, infertur oppositū alterius præmissæ. Ex quo patet ꝙ quilibet sillogismus potest reduci per impossibile: nam sillogizare conuersiue, & sillogismū reduci per impossibile sunt penitus idem: falsa est ergo illa opinio illorum, qui dicunt, ꝙ modi primæ figuræ non reducuntur per impossibile.

An syllogismus cō uersiuus differat à sylloḡ. per impossibile. SECVNDO, sciendum, ꝙ circa prædicta incidit hic difficultas: an sillogismus conuersiuus differat a sillogismo per impossibile. Ad quam respondetur breuiter, ꝙ sillogismus conuersiuus differt a sillogismo ꝑ impossibile multipliciter. Primo, quia sillogismus per impossibile non præsupponit aliquam cōclusionem sillogizatam, neq; aliam syllogismum, ex cuius cō clusionis opposito procedat: sed B bene supponit aliquam propositionem: ex cuius contradictorio cum vna vera infert vnam manifeste falsam. Secundo differūt, quia syllogismus per impossibile semper procedit ex altera falsa: ideo eius cōclusio semper est falsa: sed syllogismus conuersiuus potest procedere ex ambabus veris; ideo eius conclusio potest esse vera. Tertio, quia syllogismus conuersiuus valet ad ostendendum bonitatem consequentiæ: sed syllogismus ad impossibile valet ad ostendendum veritatem alicuius oppositi. Conueniunt autem multipliciter. Primo, quia possunt fieri ex eisdē terminis. Secundo, quia vterque procedit ex opposito alicuius. Tertio, quia istud syllogismus in numero aliquando est conuersiuus, & aliquando ad impossibile. Et hoc C debet intelligi quo ad vnū processum, vt iste syllogismus: quidam homo non est risibilis: oīs homo est animal rationale: ergo quoddam animal rationale non est risibile, potest dici ad impossibile, & conuersiuus in ordine ad istum syllogismū; omne animal rationale est risibile: omnis homo est animal rationale; ergo omnis homo est risibilis. Et si quis arguatur, ergo tales syllogismi non differunt. Negatur consequentia, cuius ratio est, quia licet conueniant in significato materiali; non tamen in significato formali, seu quo ad omnes processus.

Sylloḡ. de conuersiu° cur dicit°. TERTIO sciendum, quòd syllogismus non dicitur conuersiuus, eo quòd aliquæ præmissarum in ipso conuertatur, sed dicitur conuersiuus ex eo, quòd maior, vel minor D mutatur in oppositum contrarium, vel contradictorium conclusionis. Et isto modo conuersio attribuitur syllogismo, qui ex opposito conclusionis alicuius syllogismi prius facti cum altera præmissarum infert oppositum alterius præmissæ: vnde vtilitas huius syllogismi est ad probandum, seu ad ostendendum bonitatem consequentiæ prioris syllogismi; quia illa consequentia est bona, in qua ex opposito consequentis cum altera præmissarum infertur oppositum alterius præmissæ; & consequenter totius antecedentis, quod est vna copulatiua; nam ex opposito illius præmissæ infertur vna disiunctiua, cuius ipsa pars, & alia

pars erit oppositum alterius pręmissæ: & tunc erit vna disiunctiua copulata ex partibus contradicentibus copulatiuæ existentis totum antecedens. Et ad illam disiunctiuam sequitur copulatiua negatiua, quæ contradicit toti illi antecedenti.

An oĩ syllog. fit ex hypothesi.

QVARTO sciendum quòd circa duo vltima capitula seu circa duas vltimas potestates incidunt duę paruę difficultates. Prima: an omnis syllogismus sit ex hypothesi. Et arguitur primo quòd sic, quia omnis sollogismus est ex hypothesi. Antecedens patet quia omnis bonus syllogismus pśupponit tres terminos & duas propositiones: igitur. Secundo sic: omnis syllogismus infert suam conclusionem principaliter intentam vertute alicuius suppositionis non expressæ in præmissis: igitur omnis syllogismus est ex hypothesi: consequentia patet: quia syllogismus dicitur ex hypothesi: quia infert suam conclusionem principaliter intenta virtute suppositionis non enumeratæ in præmissis. Antecedēs patet: quia ois bonus syllogismus si sit affirmatiuus, infert sua conclusionem virtute istius supppositionis: quicquid affirmatur de subiecto distributo affirmatur de quolibet contento sub eo: & si sit negatiuus infert virtutem istius: quicquid vere negatur de distributo, negat de quolibet coutēto sub eo. Pro solutione huius supponit primo ꝙ hipothesis idem est ꝙ suppositio: dicitur.n. hypothesis ab hypos quod est sub: & thesis positio: quasi suppositio. Supponitur secundo quòd syllogismus potest dupliciter intelligi esse ex hypothesi. Vnomodo quia fit ex suppositione trium terminorum & duarum propositionum vel virtute alicuius principij præsuppositi: & sic omnis syllogismus ostensiuus potest dici ex hypothesi. Aliomodo dicitur syllogismus ex hypothesi: quia infert conclusionem principaliter intentā virtute alicuius suppositionis extinsecæ, non enumeratę neq; intellectę in præmissis; & sic syllogismus ex hypothesi distinguitur contra syllogismum ostensiuum. Et per hoc soluūtur rationes prius factę: quæ nihil aliud probāt nisi ꝙ omnis syllogismus sit ex hypothesi primo modo: & nō secundo modo. Secunda difficultas, An syllogismus ex oppositis possit fieri in prima figura. Et videtur ꝙ sic: quia fit in secunda & tertia figuris: ergo in prima, consequentia patet: quia syllogismi secundæ & tertię figurarum reducuntur ad syllogismos primę figuræ. Ad hoc respondetur ꝙ licet ex repugnantibus propositionibus possit fieri syllosgimus in prima figura: non tamen ex oppositis: quia oppositę dicūt participare vtroque termino ordine eodē, quę nō possunt esse præmissæ in prima figura; cum illud quod subijcitur in vna prædicetur in alia: nec oportet syllogismos ex oppositis factos in secunda vel in tertia figuris reductos ad primam, esse ex oppositis: & sic bene conceditur quòd sillogismi facti in secunda tertia figuris ex oppositis reducuntur ad primam figuram, sed tunc non sunt ex oppositis.

An syllogis. ex oppositis possit fieri in prima figura.

Et

A Et hæc de primo art. Quantum ad secundum.

Arti. 2. DVBITATVR primo. Vtrum diffinitio syllogismi per impossibile sit à philosopho sufficienter assignata. Pro cuius solutione supponitur primo quòd syllogismus per impossibile pôt capi dupliciter. Vnomodo pro primo processu, in quo arguitur ex opposito contradictorio conclusionis propositionis datę à respondente cum vna manifeste vera ad inferendum vnam manifeste falsam; & sic est in aliqua trium figurarum; & tunc vocatur syllogismus mendacij a philosopho in primo Priorum. Aliomodo capitur pro tribus processibus: puta pro primo syllogismo & duobus enthymematibus necessario requisitis ad conclusionem principalem probandam: & hoc modo capitur cum dicitur, quod syllogismus ad impossibile non est in aliqua trium figurarum. Et per hoc potest solui quæstio in qua quæritur. Vtrum syllogismus ad impossibile sit syllogismus: nam si capiatur pro primo processu est syllogismus: si autem capiatur pro aggregato ex illis tribus processibus simul non est syllogismus. Supponitur secundo, quod syllogismus ad impossibile & per impossibile idem sunt secundum rem, sed differūt ratione: quia dicitur ad impossibile, eo quod conclusio est falsa vel impossibilis, sed dr̃ per impossibile: eo quòd vna præmissarum est semper falsa, vel impossibilis: Non tamen est intelligendum, quod omnis syllogismus qui procedit ex præmissa impossibili, vel qui infert conclusionem impossibilem, sit per

An syllogismus per impossibile sufficienter diffinatur.

impossibile, sed syllogismus ille qui procedit ex contradictorio conclusionis probandæ cū vna manifeste vera infert vnam manifeste falsam. Supponitur tertio, quòd in quolibet syllogismo per impossibile sunt tres processus. Primus: est à contradictorio propositionis probandæ cū vna manifestæ vera, ad vnā manifestæ falsam. Secundus est: à falsitate conclusionis ad falsitatem alterius præmissæ, & tenet per hanc maximam: quòd Ex veris non sequitur falsum; ergo si conclusio sit falsa necesse est alteram præmissarum esse falsam. Tertius est a falsitate illius pręmissæ ad veritatem illius conclusionis probandę & tenet virtute istius maximæ, quòd nunquam duæ contradictoriæ sunt simul veræ. Et si quis dicat, cōclusio syllogismi ad impossibile non est semper impossibilis: ergo non semper debet dici syllogismus ad impossibile. Respondetur quòd etiam non oportet, sed sufficit ipsam esse falsam: quia non dicitur solum ad impossibile eo quòd conclusio sit impossibilis, sed quia procedit ex contradictorio cum vna manifeste vera ad cōclusionem falsam vel impossibilem: cum etiam alijs duobus processibus. Supponitur finaliter quod ad faciendum syllogismum per impossibile nos debemus accipere contradictoriū & non contrarium: quia si haberetur contraria falsa conclusionis probandæ, adhuc non haberemus veritatē illius cōclusionis: cū non valeat consequentia ista est falsa: ergo sua cōtraria ē vera: quia duæ cōtrarię pñt simul esse falsę in materia cōtingenti. B

B DVBITATVR secundo. Vtrum vniuersalis affirmatiua possit sillogizari & probari per sillogismum ad impossibile. Pro cuius solutione supponitur quod ad probandum aliquam propositionem per impossibile, oportet quod contradictorium illius sumatur pro vna præmissa; vt patet per diffinitionem sillogismi ad impossibile. Sed propositionem sillogizari per impossibile non est aliud quam ipsam esse conclusionem sillogismi ad impossibile. Tunc ponuntur aliquæ conclusiones. Prima: vniuersalis affirmatiua non potest probari per impossibile in prima figura: quia eius contradictoria non potest esse præmissa in prima figura cum contradictoria eius sit particularis negatiua, quæ nõ potest esse præmissa in aliquo modo primæ figuræ. Secunda conclusio: vniuersalis affirmatiua potest sillogizari per impossibile in prima figura: quia vniuersalis affirmatiua falsa põt sillogizari in prima figura ex duabus præmissis vna manifeste vera & alia manifeste falsa: & ex falsitate conclusionis potest inferri falsitas alterius præmissæ ex cuius falsitate potest inferri veritas propositionis sibi contradictoriè. Et sic erit ibi vnus totus processus ad impossibile cuius conclusio sillogisticè illata est vniuersalis affirmatiua. Ex quo patet, quòd non est idem sillogizare aliquam conclusionem per impossibile & ipsam probare per impossibile. Sed peteret aliquis quæ conclusio in sillogismo ad impossibile sillogizatur per impossibile & quæ probatur, Respondetur quòd conclusio primo illata sillogisticè sillogizatur per impossibile, & conclusio vltimo illata probatur per impossibile: scilicet illa quæ infertur in tertio processu. Et si quis dicat, dixit Aristoteles in textu quòd vniuersalis affirmatiua non potest sillogizari per impossibile. Respondetur quòd Aristoteles ibi capit sillogizari strictè prout idem est quod probari.

An vl'is affirmatiua possit sillogizari per impossibile.

DVBITATVR tertio. Vtrum sillogismus ex oppositis sit bonus sillogismus: & vtrum quælibet conclusio syllogismi ex oppositis sit falsa: Pro solutione primæ partis supponitur primo, quòd sillogismus ex oppositis est qui ex præmissis contrarijs vel contradictorijs infert propositionem in qua idem negatur de seipso. Vnde hoc complexum sillogismus ex oppositis de materiali significato significat sillogismum connotando ipsum procedere ex contrarijs, vel contradictorijs, & est duplex, scilicet illatiuus & probatiuus simul: alius est illatiuus tantum. Illatiuus tantum dicitur ille cuius vna præmissarum est formaliter synonyma cum conclusione. Et talis potest fieri in qualibet figura: vt patet de isto: nullus homo est homo: omnis homo est homo: ergo nullus homo est homo, & de tali non loquitur Aristot. cum dicit quòd syllogismus ex oppositis non fit in prima figura. Sed sillogismus ex oppositis probatiuus, & illatiuus simul dicitur, ille cuius nulla præmissarum est formaliter synonyma cum conclusione: & fit ex

An syllogism⁹ ex oppositis sit bonus.

A fit ex duobus terminis sine termino ipsis dissimili: & de isto loquitur Philosophus, cum dicit, quòd syllogismus ex oppositis non fit in prima figura, sed bene in secunda, & tertia; cuius vtilitas est componere syllogismum ex duobus terminis sine termino ipsis dissimili potest esse etiam vtilis ad ducendum respondentem ad maius inconueniens, quàm concedere duo contraria, vel contradictoria: puta ad concedendum propositionem, in qua idem negatur de se ipso: sed talis vtilitas non est generalis cuilibet syllogismo ex oppositis. Ad secundam partem dubij respondetur, quòd non semper oportet conclusionem syllogismi ex oppositis esse falsam, immo aliquando est vera; vtputà quando
B alterum extremum importat rationem impossibilem, seu quando termini pro nullo supponunt: vt ista, nulla chimera est chimera, nullus Deus asinus, est Deus asinus. nullus homo irrationalis est homo irrationalis, quæ sunt veræ, & suæ contradictoriæ falsæ: nec oportet semper propositionem esse veram, in qua idem prędicatur de se ipso. Sed multis modis idem potest negari de se ipso. Primo, quando subiectum pro nullo supponit, vel importat rationem in se impossibilem, vel rationem in se falsam. Secundo, quando subiectum supponit confusè tantum; vt à homo non est homo. Tertio, in propositione de modo loquendi inconsueto: vt homo, homo non est. Quarto, in propositione modali de necessario respectu istius termini futurum, vt futurum de necessitate non est futurum: ideo in talibus conclusio syllogismi ex oppositis potest esse vera. C
Et si dicatur, si conclusio syllogismi ex oppositis esset vera, tunc non esset syllogismus ex oppositis cum careret vtilitate sua, quæ est ducere respondentem ad maius inconueniens: quàm concedere duo contraria, vel contradictoria. Respondetur, vt visum est, quòd illa vtilitas non est generalis cuilibet syllogismo ex oppositis; sed solum aliquibus, sed vtilitas generalis est scire componere syllogismum ex duobus terminis sine termino ipsis dissimili. Et hoc de secundo artic. Quantum ad tertium sit. D

CONCLVSIO responsalis: Syllogismus conuersiuus, syllogismus ad impossibile: & syllogismus ex oppositis: sunt boni syllogismi, & inter se distincti: & hæc conclusio patet ex dictis. *Arti. 3.*

Ad rationes ante oppositum. Ad primam patet solutio. Ad secundam etiam dictum est, quòd sillogismus ad impossibile captus pro aggregato ex tribus processibus non est verus sillogismus, sed bene si capiatur pro primo processu, connotando tamen alios processus. Ad tertiam dicitur, quòd sillogismus ex oppositis factus in secunda, & tertia figuris potest reduci ad primam figuram: sed postquàm est reductus non plus est sillogismus ex oppositis: Ad quartam dicitur

dit, quòd licet in syllogismo ex oppositis sint solum duo termini distincti vocaliter & in significatione: sunt tamen ibi tres distincti officialiter: eo quòd vnus semper exercet officium duorum. Ad quintam patet solutio ex dictis.

IN principio autem petere & accipere, est quidem vt in genere sumere in eo quod non est demonstrare propositum.

Petere principiũ quot modis cõtin‍gat. ISTE est secundus tract. huius libri: in quo philosophus determinat de tribus defectibus, seu peccatis incidentibus circa potestates syllogismorum, & cõtinet tria capitula. In primo determinat de primo defectu, qui est petere principium: qui incidit in syllogismo circulari. Et primo ostendit quid est petere principium: dicens, quòd petere principium est non ostendere propositum. Et contingit quatuor modis. Primo: quãdo omnino non syllogizatur. i. ponit aliquid sine probatione. Secundo: quando idem ostenditur per ignotiora. i. per minus notum. Tertio: quando idem ostẽdit per æquè ignota. Quarto: quando prius ostenditur per posterius. Nam omnis syllogismus probatiuus debet procedere ex prioribus & notioribus. Deinde diuidit petere principium: dicens, quòd petitio principij ẽ duplex: quædam est petitio principij statim, & quædam non statim. Petitio principij statim est quando idem re & nomine assumitur ad probandum seipsum: vt dicendo a est ergo a est. Sed petitio principij non statim est quando assumitur aliquid ad probandũ aliquod propositum, per quod non est natũ probari, immo magis econtra. Et exemplificat dupliciter. Primo; vt si a ostendat per b, & b per c: & tamen a sit natũ ostendi per c: tunc est petitio principij non statim. Secundo: vt siquis probet lineas paralellas per hoc quod non est, concurrere adinuicẽ, erit petitio principij non statim: quia illud antecedens, lineæ paralellæ non concurrunt, natum est ostendi per illud consequens istæ lineæ sunt paralellæ: vt sic arguendo, lineæ sunt paralellæ: ergo non concurrunt: & vltra non concurrunt: ergo sunt paralellæ: igitur de primo ad vltimum bene sequitur istæ lineæ sunt paralellæ: ergo sunt paralellę. Consequenter ostendit qualiter contingit petere principium in omni figura ponẽs tres conclusiones. Prima: in modo affirmatiuo primæ figuræ si maior sit æquè dubia sicut cõclusio & termini minoris sint conuertibiles: tunc petitur principium: quia ex cõclusione cum conuertente minoris ostenditur maior. Secunda conclusio: si minor sit æquè dubia sicut conclusio & termini maioris conuertantur, petit principium: quia ex conclusione cum conuertente maioris ostenditur minor. Tertia conclusio; contingit petere principiũ in secunda & tertia figuris, sicut in prima. Et subdit ꝙ sicut petitur principiũ in modis affirmatiuis: ita petitur principiũ in modis negatiuis. Subdit etiam finaliter quòd differenter contingit petere

A petere principium in demõstratiuis & dialecticis: quia in demõstratiuis petitur principium ſm veritatem: & in dialecticis petitur principium secundum opinionem.

Quid est, nõ pp hoc accidere falsum.

NON autem propter hoc accidere falsum quod sæpe in disputationib. solemus dicere.

ISTVD EST secũdum capitulum: in quo philosophus determinat de secundo defectu q dr, non propter hoc accidere falsum: ostendens primo in quo syllogismo habet fieri: dicens, quòd fit in syllogismo ad impossibile & ostensiuo. primum probat duabus rationibus. Prima: quia non propter hoc accidere falsum fit in illo syllogismo, in quo capitur pro præmissa cõtradictorium conclusionis: & in C quo ex falsitate conclusionis regreditur ad falsitatem alicuius præmissæ inferendo veritatem principalis cõclusionis, sed hoc fit in syllogismo ad impossibile: igitur. Secunda ratio: non pp hoc accidere falsum dicitur propositio connumerata cum alijs præmissis: qua remota non minus sequitur conclusio: sed illa solet poni in syllogismo ad impossibile: igitur. Ex quo diffinit non propter hoc accidere falsum: dicens quòd non propter hoc accidere falsum, est propositio superflue posita in syllogismo ad impossibile: sic se habẽs quòd ipsa remota non minus accidit impossibile: ideo si ex falsitate conclusionis inferatur falsitas talis propositionis: tunc cõmittitur ille defectus, qui nõ est propter hoc accidere falsum. Consequẽter ponit duos modos huius. Primus: quando talis ꝓpositio non conuenit in aliquo termino cum præmissis vel conclusione syllogismi ad impossibile, vt si conclusio sit ista, impossibile est aliquod spatium ptransire: vt hypotesis seu non propter hoc accidere falsum sit ista, diameter non est asymeter. Et arguitur sic: diameter nõ est asymeter non contingit infinita pertransire: in quolibet spatio sunt infinita: ergo non contingit aliquod spatium pertrãsire: conclusio est falsa: ergo aliqua præmissarum, & non nisi ista, diameter non est asymeter: igitur hæc est vera, diameter est asymeter. Secundus modus est, qñ talis propositio conuenit in aliquo termino cum conclusione, & hòc in subiecto vel prædicato. Et exemplificat Aristot. in literis. Deinde remouet vnum D dubium: quis enim posset dubitare quòd falsum in syllogismo ad impossibile sequeretur propter propositionem veram ibi assumptam. Respondet philosophus dicẽs quòd in syllogismo habente cõclusionemm falsam, sequitur talis conclusio propter falsum prius assumptum & non propter verum: quia si conclusio est falsa, necesse est alteram præmissarum esse falsam. Consequenter ponit duas cautelas respondentis, quibus debet cauere ne dicatur est falsum. Prima: si respondens ignoret cõclusionem quam vult concludere opponens, caueat concedere propositiones vno termino communicantes. Secunda: si respondẽs sciat conclusionem quam vult inferre, opponẽs debet cauere ꝙ non concedat duas propositiones

E nes communicantes in vno termino & dispositas in modo & figura ex quibus posset inferri illa conclusio. Deinde ponit duas cautelas opponentis. Prima opponens debet celare conclusionem quã vult inferre contra respondentem, secunda: si opponens habeat plura media debet incipere a remotiori: quia per hoc magis latet respondentem. Finaliter & incidentaliter determinat de elencho: dicens ꝙ eius noticia satis potest haberi ex noticia syllogismi: nã elenchus potest fieri ex duabus affirmatiuis, aut altera affirmatiua & altera negatiua, sicut syllogismus. Et si conclusio contradicat illi quod concessum est a respondente, iam est elenchus: quia elenchus addit supra syllogismum ꝙ fit syllogismus contradictionis: ideo si respondens non concedat affirmatiuam non potest fieri elenchus, cum ex puris negatiuis nihil sequatur. Similiter si respondens non concedat aliquam ꝓpositionem vniuersalem, non potest esse elenchus: cum ex puris particularibus, nihil sequatur.

Quo fit elenchus.

F

ACCIDIT autem quandoq; quemadmodum in positione terminorum fallebarum &c.

ISTVD est tertium capitulum huius tractatus in quo philosophus determinat de tertio defectu qui dicitur fallacia contrariæ opinionis: & dicit quòd contingit aliquem decipi in opinione propositionum positarũ in sillogismo ex oppositis. Et dicit vlterius ꝙ talis fallacia contingit fieri dupliciter. Vnomodo per media adinuicem non ordinata, secunda per media subordinata. Declarat primo in medijs non subordinatis: vt siquis cognoscat substãtiam inesse animali & ignoret causa inesse sensibili: & tamen sciat ambo s. animal & sensibile inesse alicui: puta homini. Secundo decipit per diuersos syllogismos ad opinandum contrarias propositiones: vt per istum syllogismum, omne animal est substantia: omnis homo est animal: opinabit istam, omnis homo est substãtia & per istum syllogismum nullum sensibile est substantia: omnis homo est sensibilis opinabitur istam: nullus homo est substantia, quæ est contraria primæ conclusioni. Exemplum qñ sumuntur media subordinata; vt siquis sciat substantiam inesse animali, & ignoret ipsam inesse corpi: dum tamen sciat quòd corpus & animal conueniant homini, ducetur ad concedendum conclusiones contrarias ꝑ diuersos syllogismos: affirmatiuam per istum omne animal est substantia; omnis hõ est animal: ergo omnis homo est substãtia. Et negatiuam per istum, nullum corpus est substantia: omnis hõ est corp⁹: ergo nullus hõ est substantia. Deinde ostẽdit quo aliquis ducet ad opinandum cõtrariam, vel cõtradictoriã alicuius ꝓmissæ: dicens ꝙ siquis opinetur ambas ꝓmissas sillogismi affirmatiui nõ potest opinari ambas præmissas sillogismi negatiui; quia tunc duceretur ad cõcedendum contradictoriam alicuius præmissarum, & cum hoc ipsam præmissam: quia ex con-

G

H

clusio-

A clusione sillogismi negatiui cũ minore syllogismi affirmatiui, concluderet contradictoria maioris syllogismi affirmatiui: si qs concedat duas præmissas illius syllogismi, omne animal est substantia; oĩs hõ est animal: ergo oĩs homo est substantia, & simi liter istius, nullum sensibile est substantia; omnis homo est sensibilis: ergo nullus homo est substantia: tunc debet capi ista conclusio, nullus homo est substantia, cum minore prioris syllogismi; & inferatur particularis negatiua in Felapton. Consequenter ostendit qualiter contingit opinari propositiones syllogismorum inferentium cõtrarias sine inconuenienti: dicens ꝙ duo sunt modi quib⁹ hoc est possibile. Primus, est qñ neutrũ opinatur in propria forma; sed B vtrũq; opinatur in suis pmissis, siue opinet eas in vno syllogismo siue in diuersis; declarat p duo exempla. Primum: vt si quis sciret quòd omnis triangulus habet tres. Et ponamus ꝙ c sit idem quod triangulus & ignorem ipsum esse triãgulum; tunc habeo scientiam in vniuersali, quòd omnis triangulus habet tres; & per consequens de ipso c: tamen in propria forma credo c non habere tres angulos. Secundum exemplum; vt aliquis potest scire quòd omnis mula est sterilis eo, quòd hæc mula sit mula; videbitur tamẽ vnam mulam habere grossum ventrem, propter quod putabit ipsam non esse sterilem; & sic opinabit istas duas, omnis mula est sterilis; & istam aliqua mula si est sterilis, quam tamẽ credit in particulari esse mulã.

Quõ dicitur qs ad opinãdũ cõtrariam uel contradictoriã alicuius præmissæ.

C Consequenter ponit aliquos modos ipsius scire, & ipsius ignorare. Primus modus; scire, est scire in vniuersali; vt sciendo istam, quòd omnis triangulus habet tres dicimus scire quòd isoscheles habet tres. Secundus modus, est scire in propria forma; & vterque istorum modorum est duplex seu potest esse duplex, scilicet in habitu & in actu. In habitu quando dormimus, vel quando circa illud actu non consideramus. In actu, quando actu consideramus; & tot modis dicitur etiam ignorare. Et aduerte quòd scire in vniuersali & ignorare in particulari non opponuntur. Etiam scire in habitu, & ignorare in actu non opponuntur; ideo contingit eandem propositionem scire vnomodo, & ignorare aliomodo. Finaliter ostendit quomodo contingit opinari contraria secundum materiam; hoc est secundum terminos; dicens, quòd dupliciter. Primo cum inconuenienti: vt si quis opinetur aliquem esse bonum, & esse malum; tunc debet opinari bonum esse malum: sic arguendo, hoc est malum, & hoc est bonum; ergo bonum est malum. Secundo, sine inconuenienti: vt ignoretur vnum per se, & aliud per accidens, vel vnum in propria forma, & aliud per accidens.

Quõ contingit opinari secundum materiã. D

QVANDO autem conuertuntur extremitates, necesse est medium conuerti ad vtranque.

E ISTE est tertius tractatus huius libri in quo philosophus determinat de alijs speciebus argumentationis à syllogismo. Et primo ponit sex regulas. Prima: si extremitates alicuius syllogismi conuertantur inter se, necesse est medium conuerti cum ambabus extremitatibus: Quod probat in barbara: quia ex conuertente cōclusionis cum minore posita loco maioris, infertur conuertens maioris, sed ex conuertente conclusionis cum maiore posita loco minoris, infert conuertens minoris: quod non posset fieri nisi medium conuertatur cum extremitatibus: & debet propriè intelligi ista regula in modo vniuersali affirmatiuo: quia in alijs patitur instantiam. Secunda regula: si aliqua duo conuertantur inter se, sicut genitum & corruptibile, similiter & eorum opposita. s. ingenitum & incorruptibile. Tertia regula: si sumantur duo contraria ex vna parte, puta genitum & ingenitū: & alia duo ex altera parte. s. corruptibile & incorruptibile: tunc si vnum contrariorum ex vna parte conuertatur cum vno contrariorum ex altera parte, puta genitum cum incorruptibili: tūc ingenitum conuertetur cum incorruptibili: quia si non esset ita, tunc aliquid esset ingenitū quod non esset incorruptibile: & si nō esset incorruptibile, tūc esset corruptibile, & per consequēs genitum, quod est falsum. Quarta regula: si aliquid dicatur de duobus vniuersaliter & de nullis alijs, quando illa etiam dicantur de ipsis; tunc si illa duo conuertantur inter se, necesse est tertium conuerti cum vtroq;: vt si rationale dicatur de omni homine & omni risibili, & de nullis alijs de quibus non dicantur illa, si homo & risibile conuertantur inter se ita & rationale, Quinta regula; si aliqua duo prædicata dicantur de eodē subiecto vniuersaliter, & vnum illorum conuertatur cum tali subiecto; tunc alterum prædicabitur vniuersaliter de ipso, vt in istis terminis risibile, rationale, & homo. Sexta regula, si sint aliqua duo opposita, puta a & b; quorum vnum est eligendum et alterum fugiendum, puta a eligendum & b fugiēdum: & sint alia duo opposita ex altera parte quorum vnum est eligēdum, s. d. & alterum fugiendum puta c: si a iunctum cum c sit magis eligendum quàm iunctum cum b: a simpliciter est magis eligēdum quàm d.

Sex regula ex alijs speb. argumentationis.

F

H Declarat ratione & exemplo. Ratione sic: oppositum cōnsequētis est falsum; igitur consequens est verum. Et quia oppositum cōsequentis pt habere duas causas veritatis: aut quia a est similiter eligendū sicut b, aut minus, sed vtrunque est falsum; igitur. Probat primo de primo; quia si a & b essent eligenda æqualiter, tunc eorum opposita essent ęqualiter fugienda, & tunc sequeretur ꝙ a & c simul iuncta non essent magis eligenda quàm b & d, quod est contra suppositum. De secundo, quòd a nō sit minus eligendum quàm d probat: quia si sic, sequeretur quòd b eius oppositum esset minus fugiendum quàm c: quòd est oppositum ipsius b: cū minus malum minori bono opponatur, & tunc sequeretur ꝙ a & c: iuncta simul non essent magis

A magis eligenda quàm b & d: q̄d est cõtra suppositum. Exemplo sic declarat; vt sit a velle bene agere, b nolle bene agere, d bene agere, c male agere: si velle bene agere & male agere sit magis eligendum, quàm bene agere & nolle bene agere: tunc vel le bene agere simpliciter erit melius quàm bene agere; quia voluntas bona sine actione est magis eligenda quàm actio sine bona voluntate. Ex quo infert, ꝙ dilectio secundum amorem est magis eligẽda quàm coitus; quia dilectio est finis coitus: & nõ debet coitus appeti, nisi propter dilectionem.

QVONIAM autem non solum dialectici, & demonstratiui syllogismi per prædictas B fiunt figuras.

ISTVD est secundum capitulum huius tractat. in quo philosophus determinat de inductione, & diuiditur in duas partes. In prima ponit talem conclusionem: ꝙ non solum syllogismi dialectici & demonstratiui sunt in tribus figuris, sed etiã rhetoricæ argumentationes: sicut est enthymema & exemplum. Consequenter diffinit inductionem: dicens, quòd inductio est argumentatio ostendens maiorem extremitatem de medio per minorem: vt si esse longæuum ostendatur de hoc complexo animal non habens coleram: per illud complexum, iste equus & ille equus: sic arguendo, ille equus est longæuus: & ille equus est longæuus: & sic de aliis; Similiter

Quid est inductio.

iste asinus est longæuus, & iste C asinus est longæuus: & sic de alijs animalibus nõ habentibus coleram: ergo omne animal nõ habens coleram est longæuum. Et non capitur ibi medium pro termino inferente, sed pro illo, quod secundum naturam mediat inter maiorem extremitatem & minorem. Et reducitur ad syllogismum sumendo singularia pro medio: & potest fieri in tertia figura vel in prima: vt sic arguendo, omne quod est ille equ⁹, & sic de alijs est animal longæuum: sed omne quod est ille equus, & sic de alijs, est aĩal non habens coleram: ergo omne animal non habens colerã est longæuum. Et siquis dicat: conclusio est vniuersalis, q̃ non potest concludi in tertia figura. Respondet quòd prius dictum est: si duo prædicata insunt vni D subiecto vniuersaliter: & vnum illorum conuertatur cum subiecto, necesse est alterũ dici de altero ꝓdicato vniuersaliter: cuius modi est longæuũ, & nõ hñs colerã. Consequenter ponit duas drĩas inter sillogismum & inductionem, quarum Prima est; inductio est probatiua propositionum immediatarum, sed sillogismus propositionum mediatarũ. Secunda differentia: inductio oñdit maiorẽ extremitatem de medio, sed sillogismus ostendit maiorem extremitatẽ de minori per medium. Ex quo infert ꝙ sillogismus procedit ex prioribus ẜm naturam: inductio vero ex posterioribus, tñ ex notioribus quo ad nos.

Differentia syllogismi & inductionis.

EXEMPLVM autem, est quando medio extremum in-

E esse ostenditur per id quod est simile tertio.

Exẽplum quid.

ISTVD EST tertium capitulum, in quo philosophus diffinit exemplum: dicens, ꝙ exemplum ostendit maiorem extremitatem de medio per aliquod simile minori extremitati; & ostendit maiorem extremitatem de minori per medium. Exemplum dat philosophus: vt Athenienses pugnare cõtra Thebanos malum est: ergo affines pugnare contra affines malum est, & vltra, affines pugnare contra affines malum est, sed phocenses contra Thebanos pugnare est affines contra affines pugnare: ergo Phocenses pugnare contra Thebanos malum est. Consequẽter diffinit exemplum sub ratione exempli: dicens ꝙ est argumẽtatio cuius antecedens non se habet ad consequens vt pars ad totum: nec vt totum ad partẽ, sed vt pars ad partem: hoc est quod solet dici ꝙ exemplũ, est quando vnum particulare probatur per aliud propter aliquod simile in ipsis repertum. Finaliter ponit duas differentias inter inductionem & exemplum. Prima: inductio procedit ab omnibus singularibus ad vniuersale: exemplum autem ab vno singulari ad aliud. Secunda differentia: quia inductio ostendit maiorem extremitatem de medio per minorem. Sed exemplum ostendit maiorem extremitatem de medio per aliquod simile minori extremitati, & cum hoc ostendit maiorem extremitatem de minori per medium.

Diffinitio exẽpli sub rõne exẽpli. F

Inductio & exemplum quõ differũt.

DEDVCTIO autem, est quando medio quidem primum palam est inesse: postremo autem medium; dubium quidem &c. G

Quid est deductio

Modi deductionis

ISTVD EST quartum capitulum huius tractatus, in quo philosophus determinat de deductione: dicens quòd deductio est quando maior est manifesta & minor dubia: similter credibilis. aut magis credibilis conclusione: & sunt duo modi eius. Primus, est quando minor est æqualiter, aut magis nota quàm conclusio. Secundus, est quando ad probationem minoris requiruntur pauciora media, quàm ad probationem conclusionis: dat exemplum de primo modo; vt omnis disciplina est docilis: iustitia est disciplina: ergo iustitia est docilis, ibi minor est dubia; est tamen similiter magis credibilis quàm conclusio. Dat exemplum de secundo modo: vt omne æquale rectæ lineæ potest quadrari; sed circulus est æqualis rectæ lineæ; ergo circulus potest quadrari: ibi minor non requirit nisi vnum medium ad sui probationem, scilicet quòd linea quæ est quarta pars circuli sit æqualis rectæ lineæ, quæ est quarta pars quadrati; sed ad probationem conclusionis requiruntur plura media. Et subdit finaliter, quòd si minor non sit credibilior conclusione; aut si non probetur paucioribus medijs quàm conclusio: aut si sit propositio immediata tunc non erit deductio; sed demonstratio. H

Instantia

A *Instãtia quid.* INSTANTIA autem est propositio propositioni contraria: differt autem a propositione, quoniam instantiam quidẽ conuenit esse in parte.

ISTVD EST quintum capitulum, in quo determinat de instantia: dicens, quòd instantia est propositio propositioni contraria, vel contradictoria propositioni respondentis. Et differt a propositione, contra quã fit: quia propositio contra quam fit debet semper esse vniuersalis; sed instantia potest esse vniuersalis, aut particularis. Et subdit, quòd instantia seu syllogismus instantiuus fit duobus modis, & per duas figuras; fit enim vniuersaliter, & particulariter, eo quòd instan-
B tia semper opponitur propositioni contra quàm fit: & illa semper concluditur in prima, aut tertia figuris. Probat exemplariter: nam si propositio contra quam fit instantia fit vniuersalis affirmatiua: vt omnium contrariorum est eadem disciplina: tunc fit syllogismus instantiuus in prima figura, arguendo sic; nullorum oppositorum eadem est disciplina: sed omnia contraria sunt opposita: ergo nullorum contrariorum eadem est disciplina: sed si sumatur contradictoria pro instantia, fiet syllogismus in tertia figura, arguendo sic; noti & ignoti non est eadem disciplina: sed omne notum & ignotum contrariantur: ergo aliquorum contrariorum non est eadem disciplina: sed si fiat instantia contra negatiuam vniuersalem per eius contrariam tunc fiet in Barbara, si per contradictoriam fiet tertia figura. Deinde probat C ratione, quòd syllogismus instantiuus fiat in prima & tertia figuris; omnis instantia est vniuersalis, vel particularis; sed vniuersalis fit in prima figura, & particularis in tertia; igitur. Minorem probat; quia ad instandum vniuersaliter debet sumi medium, quod est superius ad subiectum propositionis contra quam fit instantia; & debet esse inferius ad prædicatum; sed hoc non potest esse medium nisi in prima figura; igitur. Sed ad instandum particulariter debet sumi medium sub subiecto propositionis contra quam fit instantia, & debet se habere tanquam inferius ad subiectum, & prædicatum; sed hoc non potest fieri D nisi in tertia figura: igitur. Consequenter ostendit, quòd instantia euidenter fit in prima & tertia figuris & non in secunda; quia in illis figuris solum fit euidenter instantia quibus infertur oppositum propositionis cõtra quam fit instantia, sed hoc solum fit in tertia & prima figuris: igitur. Secunda ratio; omnis instantia debet esse statim manifesta, & non indigere longo sermone, sicut fit in secunda figura. Finaliter dicit quòd instantia generaliter dicta bene fit per syllogismum ex hypothesi, puta per syllogismum ad impossibile, per locum ab oppositis; etiam per locum ab auctoritate. Dicit etiam, quòd si capiatur instantia largè tam pro syllogismo instantiuo tam euidente, quàm ineui-

E dente, bene poteſt fieri in ſecunda figura.

Icos autem & ſignum nō idem eſt: ſed icos quidem eſt propoſitio probabilis; quod enim vt in pluribus ſciunt, ſic factum eſſe.

Istvd eſt ſextum capitulum, in quo philoſophus determinat de enthymemate. Et dicit primo quòd icos & ſignum non ſunt idem: quia icos eſt propoſitio probabilis: ſed ſignum dicitur eſſe propoſitio neceſſaria vel probabilis. Ex quo infert diffinitionem enthymematis: dicens. Enthymema, eſt ſyllogiſmus ex icotibus & ſignis. Secundo oſtendit quot modis fit enthymema: dicens quòd F enthymema poteſt fieri in tribus figuris. Ponit exemplum in prima; omnis mulier habens lac peperit: hæc mulier habet lac, ergo peperit. In tertia pſitacus eſt ſapiens: pſitacus eſt ſtudioſus: ergo ſtudioſum eſt ſapiens. Deinde remouet dubium; dicens quòd arguentes enthymematicè, non ſumunt ambas præmiſſas: ſed vnam ſumunt, & reliquam ſupplent. Dat exemplum in ſecunda figura: omne pariens eſt pallidum: hæc mulier eſt pallida: ergo hæc mulier peperit. Et dicit, quòd talis ſyllogiſmus ſolum apparet eſſe in ſecunda figura, ſed non eſt: quia fit ex ambabus affirmatiuis. Conſequenter ponit differentiam enthymematis ad ſyllogiſmum & differentiam enthymematū inter ſe, dicens quòd enthymema & ſyllogiſmus differunt: G quia enthymema ſolum ſumit vnam propoſitionem: ſed ſyllogiſmus ſumit duas: vnde per additionem vnius propoſitionis fit ſyllogiſmus. Sed differentia enthymematum inter ſe eſt: quia enthymema factum in prima figura; ſi debite fiat, eſt inſolubile, ſiue difficulter ſolubile: cum antecedens eius ſit neceſſarium. Sed in tertia figura eſt probabile & ſolubile; quia ſolum concludit particulariter. In ſecunda vero eſt apparens & non omnino inſolubile: & hoc ſi fiat ex puris affirmatiuis.

Signū & icos quomodo differunt.

Enthymema quid, & quotuplex.

Natvras aut cognoſcere poſsibile eſt: ſiquis: concedat ſimul tranſmutare corpus & animam quæcunq; naturales ſunt paſsiones. H

Istvd eſt vltimum capitulum, in quo docet inuenire ſigna paſsionum naturaliū, quæ poſſunt eſſe medii enthymematum. Et ponit duas ſuppoſitiones. Prima: paſsio naturalis habet ſignum in ſubiecto cuius eſt. Secunda vnius paſsionis eſt vnicum ſignum: Vnde ponit duo documenta ad inueniendum ſigna paſsionum naturalium. Primum: ſi aliqua paſsio inſit alicui ſubiecto vniuerſaliter: & velimus ſcire proprium ſignum illius paſsionis, oportet conſiderare, cui ſpeciei vniuerſaliter non conuenit talis paſsio, ſed aliquibus indiuiduis eius & aliquibus non: & videre quid ſequitur illam paſsionem in illo ſubiecto cui ineſt:

Documētа ad ſigna naturaliū paſſionū inueniēda.

C cui inest: quia illud debet poni signum illius passionis: vt fortitudo reperitur in omnibus leonibus & in aliquibus hominibus & in aliquibus non; ideo si habere maximas spatulas seu summitates, sequatur hominem fortem, tunc illud erit signum fortitudinis. Secundum documentum; si sint duæ passiones vnius subiecti, ad cognitionem signi vnius, videndum est in quo sit vna passio & non alia; & quod signum consequatur eã in illo subiecto; quia illud debet poni signum eius in illo subiecto, cui ambę insunt; sicut leoni insunt duæ passiones, scilicet fortitudo & liberalitas; si ergo velimus cognoscere, quæ sint signa illarum, debemus aspicere ad substantias, in quibus illæ passiones diuisim reperiuntur.

B

An philosophus sufficienter assignarit defectus potestatum syllogismorum.

QVAERITVR tertio & vltimo vtrum philosophus sufficienter determinet de peccatis incidentibus circa potestates syllogismorũ; similiter de alijs speciebus argumẽtationis alijs a syllogismo. Arguitur primo contra primam partem; Petitio principij nullomodo peccat cõtra syllogismum; ergo male dicitur, quod est peccatum contra syllogismum. Secundo; Si petitio principij peccaret contra syllogismum: aut maxime esset ex eo quòd nõ esset probatiua suæ conclusionis: sed hoc non: quia illud non requiritur ad rationem syllogismi. Tertio sic: Nulla est fallacia contrarię deceptionis; ergo ipsa non deficit a perfecta ratione syllogismi. Antecedens patet; quia nulla est fallacia contrarij sensus nec intellectus: ergo a simili nec opinionis. Quarto sic arguitur: Deductio & instantia sunt species argumentationis distinctę ab alijs & a syllogismo: ergo Arist. non sufficienter enumerat species argumentationis. Item inductio non est possibilis, cum non sit possibile numerare omnia singularia. Etiam exemplum non est consequentia necessaria: igitur. Antecedens patet: quia ex vno singulari non necessario sequitur aliud: igitur. Quinto sic: Enthymema est vere syllogismus secundum phylosophum. j. posteriorum: ergo non debet poni species distincta a syllogismo. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

D *Tex.c.1.*

Art. 1.

An principij petitio peccet simpliciter cõtra syllogismum.

PRIMO sciendum, quòd pro declaratione primæ particulæ quæstionis mouetur hic difficultas: an petitio principij peccet contra syllogismum simpliciter. Et si non, quare ergo hic philosophus determinat de ea? Pro solutione supponitur primo quòd non est de ratione syllogismi simpliciter quòd sit probatiuus suæ cõclusionis: quia tunc omnis syllogismus simpliciter esset probatiuus, quod est falsum: cum multi syllogismi fiant ex falsis & impossibilibus: Etiam de ratione syllogismi simpliciter non est habere tres terminos

E vocaliter distinctos: sed sufficit quòd sint distincti officialiter: vt multotiens visum est. Secundo supponitur quòd non est de ratione syllogismi simpliciter conclusionem esse simpliciter aliam vocaliter a qualibet præmissarum: vt satis patet in multis sillogismis: & maxime in sillogismo expositorio illatiuo tantum. Sed de ratione sillogismi simpliciter solum est dispositio duarum propositionũ in modo & figura. Ex omnibus istis dicitur ꝙ fallacia petitionis principij siue statim siue non statim, non peccat contra sillogismum simpliciter; licet bene contra sillogismum demonstratiuum & dialecticum. Et siquis arguat: peccat contra sillogismum demonstratiuũ & dialecticum: ergo contra sillogismum simpliciter consequentia

F patet: ab inferiori ad superius. Rñdet ꝙ indebite arguit qa arguitur cum distributione superioris, propter negationem inclusam in ly peccat: & ideo facit terminum sequentem se supponere confusę distributiuę. Et ad sciendum quomodo ly peccat, includit negationem, debet exponi dicendo sic: Petrus peccat contra regem .i. Petrus non seruat mandata regis. Petrus peccat contra deum.i. Petrus non seruat mandata dei. Et etiã quando dicitur: petitio principij peccat contra sillogismum dialectictum &c. i. non seruat conditiones, siue principia sillogismi dialectici & demonstratiui. Pro secunda parte dicitur: quod philosophus non determinat hic, neq; alibi de petitione principij siue statim siue nõ statim, eo quòd peccet contra G syllogismum simpliciter: sed quia peccat contra sillogismum demonstratiuum, & dialecticum. Et quia hæc scientia ordinatur ad scientiam posteriorum: ideo hic de ipsa determinatur.

SECVNDO sciendum, quòd pro declaratione secundi defectus supponitur, quòd ly non propter hoc accidere falsum, de virtute sermonis capitur pro omni re propter, quam non accidit falsum. Et sic omnis res mundi propter quam nõ infertur conclusio falsa, est non propter hoc accidere falsum: & sic non capitur in textu. Alio modo capitur ꝓ propositione connumerata cum præmissis sillogismi cuius conclusio est falsa, nihil faciens ad illationem illius conclusionis falsæ: ideo H si ex falsitate conclusionis inferatur falsitas illius propositionis, tunc dicitur committere talem fallaciam. Et, sic capitur in textu, non propter hoc accidere falsum quod est synonimum cum hoc quod est non causa vt causa. Supponitur secundo quòd iste defectus solum reperitur in syllogismo & ad impossibile; vt probat Aristote. in textu. Et siquis arguat: sillogismus ad impossibile habet tantum duas præmissas dispositas in modo & figura cum primus processus eius sit sillogisticus; ergo non debet poni talis præmissa. Respondetur quod talis defectus non fit quolibet sillogismo ad impossibile: quia non reperitur in sillogismo ad impossibile nõ superfluo: quia talis defectus so

A lū fit in ſyllogiſmo: vbi ex falſitate cōcluſionis infertur falſitas ꝑmiſſæ nihil facientis ad illationem, ſed hoc non fit in ſillogiſmo ad impoſsibile non ſuperfluo; quia in tali infertur propoſitio faciens aliquid ad illationem concluſionis: relinquitur ergo ꝙ ſolum fit in ſillogiſmo ad impoſsibile ſuperfluo: cū non fiat in ſyllogiſmo oſtēſiuo, nec in ſillogiſmo ad impoſsibile non ſuperfluo.

Cognitio duplex. TERTIO ſciendum, quòd declaratione tertij defectus incidentis circa ſillogiſmum ex oppoſitis. Supponitur primo, ꝙ duplex eſt cognitio: Quædam eſt appræhenſiua, per quam intellectus apprehēdit vel cognoſcit aliquid: & poteſt eſſe tam B circa complexum quàm incomplexum. Et ſic poſsibile eſt intellectum ſimul cognoſcere contraria, vel contradictoria, cum intellectus ponat differentiam inter duo contraria, vel contradictoria. Alia eſt cognitio adhæſiua ſeu indicatiua: quæ non eſt aliud quàm aſſenſus, vel diſſenſus, quo aliquis aſſentit, vel diſſentit alicui. Et ſic non videtur eſſe poſsibile intellectum ſimul aſſentire, ſeu ſic cognoſcere duo contraria, vel contradictoria: & ſi taliter contingeret tunc fieret fallacia contrariæ opinionis.

De iſta materia vide latius Sco. in 1.d.3. q.4.ar.2. Aduerte tamen, quòd opiniones poſſunt dici contrariæ dupliciter. Vnomodo: quia per eas aſſentimus oppoſitis; vt opinio qua aliquis aſſentit iſti, omnis mula eſt ſterilis: & opinio qua aliquis aſſentit iſti, aliqua mula, non eſt ſterilis. Aliomodo dicuntur contrariæ, C quarum vna eſt aſſenſus de aliquo, & altera eſt diſſenſus de eodem: vt opinio qua aſſentimus alicui propoſitioni, & opinio qua diſſentimus eidem; & ſic impoſsibile eſt opiniones contrarias eſſe in eodem intellectu. Secundo ſupponitur, quod aliquid poſſumus ſcire dupliciter, ſcilicet in vniuerſali: & in propria forma, ſeu in particulari. Scire in vniuerſali, eſt ſcire aliquod prædicatum ineſſe alicui inferiori, eo quòd ſcimus ipſum ineſſe ſuperiori diſtributo. Vnde quando quis ſcit vniuerſalem, dicitur ſcire particularem in vniuerſali: vt ſi quis ſciat iſtam, omnis mula eſt ſterilis: ſciet iſtam in vniuerſali aliqua mula eſt ſterilis: ſeu mula papæ D eſt ſterilis quam nunquam vidit. Etiam quando præmiſſæ ſciuntur, dicitur ſciri concluſio in vniuerſali. Sed ſcire in propria forma, ſeu in particularis, eſt ſcire aliquid ſecundum, quòd per proprios terminos repræſentatur. Et quodlibet iſtorum eſt duplex, ſcilicet in actu & in habitu: vt viſum eſt in textu. His ſuppoſitis dicitur, quòd non videtur eſſe poſsibile intellectum ſimul opinari duo contraria, vel contradictoria in propria forma in actu: & hoc experimur in nobis. Secundum dictum; non eſt impoſsibile intellectum ſimul aſſentire duobus contradictorijs: vni in propria forma, & alteri in vniuerſali: vt ſatis viſum eſt in textu. Dico vlterius, quòd aſſenſus & diſſenſus contradictoriorum, vnius in vniuerſali, alterius

E in particulari non sunt contraria: qa assentire in vniuersali, ꝙ omnis mula est sterilis: & in particulari, ꝙ aliqua mula non est sterilis propter grossum vetrem non est inconueniens.

An syllog. induct. &c. sint species argum.

QVARTO sciendum quòd circa textum incidit vna difficultas: vtrum sillogismus. inductio enthymema. & exemplum. sint species argumentationis: sic ꝙ argumētatio sit genus ipsarum. Pro cuius declaratione supponitur ꝙ argumentatio capitur dupliciter. Vno modo large pro omni bona cōsequētia siue eius antecedens sit probatiuum consequentis siue non. Et isto modo dico, ꝙ argumentatio est genus ad illa quattuor. vnde in qualibet argumentatione infertur cō

F sequens ex una propositione expressa in antecedente vel ex pluribus. Si ex vna, hoc est dupliciter: quia vel infertur ratione similitudinis inter res significatas per terminos antecedentis & cō sequentis: & sic est exemplum. vel non infertur ratione talis similitudinis: & sic est enthymema. Si inferatur ex pluribus propositionibus. hoc est dupliciter: quia vel illæ propositiones sunt sillogisticę adinuicem ordinatæ: & sic est sillogismus: vel non, & sic est inductio. Aliomodo capitur argumētatio strictè pro omni bona consequentia, cuius antecedens est probatiuum consequentis: & sic non est genus ad illa quattuor: quia disiunctum ex illis quattuor excedit argumētationem sic captam: nam aliquis est syllogismus qui non est probatiuus: ergo non est argumentatio illo modo dicta. Etiam aliqua est inductio, quæ non est probatiua, & etiam aliquod enthymema, & etiam aliquod exemplum. Et si quis petat: quæ ergo erunt species argumentationis sic stricte captæ. Respondeo quòd sunt syllogismus probatiuus, inductio probatiua, enthymema probatiuum, & exemplum probatiuum Ex quo sequitur quòd quælibet illarum specierum potest capi dupliciter, scilicet large, & stricte. Vnde inductio large capta est consequentia illatiua propositionis vniuersalis ex sua singulari, vel suis singularibus siue sit probatiua, siue non, mediante ista particula, & sic de alijs, vel aliqua sibi ęquiualente. Sed inductio stricte capta est consequentia probatiua propositionis vniuersalis ex sua singulari, vel singularibus mediāte iuuamine intellectus supplentis vicem bonitatis consequentiæ. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum. G

Artic. 2.

Inductio an sit bona consequentia.

DVBITATVR primo, vtrum inductio sit bona consequentia. Pro cuius solutione supponitur primo, quòd per inductionē intelligitur vnus alius modus arguendi sibi oppositus, qui vocatur descensus, qui procedit ex vniuersali ad singularē, qui fit sicut locus a toto in quantitate, vt omnis homo currit: & Petrus est, ergo Petrus currit. Et aduerte, quòd iste descensus fit aliquando solum ad species, vt quando prius distribuitur solum pro speciebus: & aliquando ad species, & indiuidua, quādo talis terminus distribuitur tā pro speciebus quàm pro indiuiduis, similiter dicaē de inductione: nam inducitur aliquando a singu-

A singularibus, aliquando solum a speciebus. Et si quis dicat, tūc non erit inductio, cum non fiat à singularibus, sed à speciebus. Respondetur, quòd singulare capitur dupliciter. Vnomodo pro singulari simpliciter, cuiusmodi sunt sortes, Plato, & sic de aliis. Aliomodo pro singulari in respectu, quod nō est aliud quàm minus cōmune, respectu magis communis: & tunc species bene dicuntur singularia, supple in respectu. Supponitur vlterius, q̄ inductio potest fieri dupliciter. Vnomodo inferendo propositionem vniuersalem ex suis singularibus sine explicatione huius particulæ, & sic de aliis,

Singulare quot modis capitur.

Inductio quot modis fit.

B vel alterius sibi æquiualentis. Et sic dico, quòd nulla talis inductio sub ratione inductionis est bona consequentia: sed si aliqua talis sit bona, hoc est, quia vel antecedens est impossibile, vel cōsequens necessarium, vel quia singulare seorsum infert vniuersale. Aliomodo potest formari inductio, inferendo vniuersalē ex singularibus medianté ista particula, & sic de aliis, vel aliqua sibi æquiualente, & hoc fit quando non enumerantur omnia singularia; sed quando omnia enumerantur, ponitur tunc ista particula, & non sunt plura. Et si quis petat, quid intelligitur per istam particulam, & sic de aliis, Respondeo, quòd intelligitur vna propositio vniuersalis significans e.'e, sicut significatur per alias singulares non formaliter expressas. vt sortes currit, Petrus currit, & sic de aliis: ergo omnis homo currit, sensus est, Sortes currit, Plato currit, & quilibet homo alius à

C Sorte, & Platone currit: ergo omnis homo currit. Et si quis dicat, ergo in inductione proceditur ab vniuersali in vniuersalē. Dico, quòd illa vniuersalis in antecedente, dicitur singularis in respectu, & nō simpliciter: quia est minus vniuersalis, quàm vniuersalis illata: ideo dicitur singularis in respectu.

DVBITATVR secundo, Vtrum inductio sit consequētia formalis addendo etiam particulam, & sic de aliis. Respondeō breuiter (vt aliàs visum est in summulis) quòd inductio potest fieri dupliciter. Vnomodo à singularibus in significando, & supponendo simul: cuiusmodi sunt nomina propria, vt sic arguendo, Sortes currit, Plato currit: & sic de aliis; ergo omnis homo currit. Et sic dico, quòd non est consequentia formalis: quia in simili forma est dabilis instantia: vt nō sequitur, sortes currit, Plato currit, & sic de aliis: ergo omnis asinus currit: tamen seruatur similis forma. Et si quis dicat, ibi variatur superioritas, & inferioritas: ergo nō seruatur similis forma. Respondetur, q̄ superioritas non se tenet ex parte formæ consequentiæ, vt aliàs visum est. Aliomodo potest fieri à singularibus in supponendo tantum, vt iste homo currit: & iste homo currit, & sic de aliis: ergo omnis homo currit, & tūc dico, quòd est consequentia formalis. Et si quis dicat, in simili forma est dabilis instantia: quia non sequitur, iste homo currit: & iste homo currit, & sic de alijs: ergo omnis asinus currit. Respondetur, quòd ibi non seruatur cōsimilis forma: quia va-

An inductio sit cōsequentia formalis, addendo hanc particulam, & sic de aliis.

D

B riatur, numerus terminorum, qui se tenet ex parte formæ consequentiæ. Vnde in prima solum sunt duo termini, saltem computando terminos synonimos pro eodem termino: sed in secunda sunt tres, scilicet, homo, currit, asinus. Sed quæreret aliquis: vtrum inductio probatiua sit bona consequentia? Respondetur breuiter, quòd non: quia omnis inductio fit mediante ista particula, & sic de aliis: & tunc est bona consequentia, sed non probatiua: cum antecedens non sit notius consequentiæ: vnde ista est mihi æquè nota, sortes currit, Plato currit: & quilibet homo alius a sorte, & Platone currit, sicut ista, omnis homo currit, & è contra. Aliomodo fit sine ista particula, & sic de aliis, &

An probatiua inductio sit bona consequētia.

F sic non est bona consequentia, vt iam visum est superius, licet bene sit probatiua. Et si quis quærat, nonne vniuersalis fit nota ex singularibus? Dicitur quòd sic: sed tunc quantum est de se, non est bona consequentia: sed naturalis inclinatio intellectus ducit ad veritatem vniuersalis, & eius illationem, cum non videat instantiam in aliis singularibus. Vnde aduerte, quòd ad hoc, quod aliquid notificetur nobis per inductionē, quatuor conditiones requirūtur. Primo, requiritur iudicium actuale intellectus, puta, quòd iudicet, vel assentiat istum ignem esse calidum. Secundo, requiritur experientia, puta quòd videt istum ignem esse calidum. Tertio, memoria de singularibus, & eorum sensationibus. Quarto, requiritur quod intellectus illarum singularium inferat veritatem vniuersalis, ex quo non videt rationem diuersitatis in aliis: & mediantibus istis quatuor inductio non est probatiua propositionū immediatarū, saltē quæ sunt per se notæ, sicut sunt prima principia, vt de quolibet affirmatio, & negatio: quia talia cognoscuntur cognitis terminis: sed est probatiua propositionum immediatarum non per se notarum, sicut ista, omnis ignis est calidus: vel ista, omne reubarbarum sanat coleram. G

DVBITATVR tertio: vtrū diffinitio enthymematis sit sufficiēter assignata. Pro cuius declaratione supponitur, quòd enthymema capitur tripliciter. Vnomodo large pro omni consequentia bona, in qua ex vna propositione in antecedente expressa vel ex pluribus non syllogistice cōbinatis infertur alia propositio: & sic capitur enthymema cum dicitur, quod omnis consequentia est syllogistica, vel enthymematica. Aliomodo capitur strictè pro omni consequentia bona, non inductiua, nec exemplari in qua ex vna propositione cathegorica, vel ex pluribus non syllogisticę combinatis infertur alia: & sic capitur cum dicitur, quod omnis bona consequentia, vel est syllogismus enthymema, inductio, vel exemplum: & isto modo conuersiones ęquipollentiæ, & cōsequētię quę fiunt in hypotheticis dicuntur enthymemata. Aliomodo capitur strictissime pro omnia consequentia in qua ex vna sola propositione cathegorica in antecedente expressa infertur aliqua conclusio: cui si aliqua alia proposi tio addatur, esset bonus syllogismus H

An definitio enthym. sit bona.

A mus ad eandem conclusionē inferendam: & sic capitur in textu cum dicitur ꝙ est syllogismus supple imperfectus. Et si quis dicat, nonne bene sequitur est syllogismus imperfectus: ergo est syllogismus. Dico, quòd non: quia ly imperfectus diminuit.

Et aduerte, quod icos positū in diffitione eius idem est, quòd propositio probabilis quæ videtur omnibus pluribus aut maxime notis. Sed signum vocatur propositio ex qua necessario sequitur conclusio. Ex quo patet quod eadem propositio, secundum aliam, & aliam rationem considerata potest dici icos, & signum: vocatur icos inquantum est propositio probabilis: & dicitur signum: vt necessario infert aliam propositionem. Et poni- B tur icotibus in numero plurali, ad denotandum, quòd illa præmissa quę infert cōclusionē virtualiter est plures præmissæ saltem in inferendo: quia infert talem conclusionem sicut duæ.

Supponitur finaliter, quòd exemplum potest capi dupliciter. Vnomodo large pro omni bona consequentia, in qua infertur conclusio propter similitudinem repertam inter res significatas per terminos antecedentis, & consequentis: siue antecedens, & consequens sint propositiones vniuersales, siue particulares. Et sic est ibi exem- C plum: Parisienses sunt diuites: ergo Rothomagēses sunt diuites: quia vtriq; sese exercent in mercantijs. Aliomodo capitur strictę pro consequentia bona probatiua conclusionis particularis ex alia propositione particulari, vel particularibus. Et aduerte, quòd exemplum, vt communiter solet fieri non est bona cōsequentia, sed solum est quædam probabilitas per quam vna singularis probatur ꝑ aliam: ideo inter omnes alias species argumentationis est debilior, quia solum tenet per modum similitudinis: modo talis argumentatio multis modis claudicat. Quātum ad tertium artic. sit.

CONCLVSIO responsalis ad quæsitum: Philosophus sufficienter determinauit de tribus Arti. 3. D defectibus incidētibus circa syllogismos: & de aliis speciebus argumentationis a syllogismo. Hæc conclusio patet ex dictis.

Ad rationes ante oppositum. Ad duas primas patet solutio. Ad tertiam dicitur, ꝙ non est simile de sensu, & intellectu, vt aliàs videbitur. Ad quartam dicitur, ꝙ si deductio, & instantia capiantur pro syllogismo deductiuo, & instantiuo, nō sunt aliæ species à syllogismo: licet aliquid connotent supra syllogismum. Ad quintam patet solutio.

E

ANALYTICORVM POSTERIORVM ARISTOTELIS.

LIBER PRIMVS.

Tex. cō. 1 & i de. OMNIS ars & omnis disciplina intellectiua ex preexistente fit cognitione. Manifestum est autem hoc speculantibus in omnes: mathematicæ enim quęcunq; scientiæ per hunc modū fiunt, & aliarum vnaqueq; artium.

F ISTE est primus liber Posteriorum analyticorum, id est, de posteriori resolutione, quæ ē resolutio consequentis. Et diuiditur in duas partes, scilicet pœmialem, & executiuam: in prima parte prohemiali ponitur primo talis conditio. Omnis disciplina, & omnis doctrina intellectiua fit ex præexistenti cognitione: quam conclusionem probat inductiue tā in scientijs speculatiuis quàm practicis. In speculatiuis probat etiam inducendo: nam in mathematicis ex cognitione principiorum deuenimus in cognitionem conclusionis, & etiam in scientijs dialecticis, sicut sunt scientiæ, quæ habentur per sillogismum, & inductionem: & etiā in scientijs rhetoricis: sicut sunt scientiæ quæ habentur per enthymema, & exemplum. Vnde enthymema vere est syllogismus, i. virtualiter, & sic etiā probatur in scientijs practicis, in quibus notitia conclusionis habetur ex notitia principiorum. Consequenter subdit quòd duæ sunt præcognitiones in demonstratiuis, scilicet quid est, & quia est. Et secundum hoc tria inueniuntur in demonstratione, scilicet dignitates seu præmissæ, passio, & subiectum, de quibus præsupponitur aliqua præcognitio. Consequenter ponit ordinem cognitionis præmissarum ad conclusionem: dicens quòd maior, vel minor prius tēpore cognoscūtur quàm conclusio. Sed maiore, & minore simul cognitis, simul tempore cognoscitur conclusio. Finaliter remouet vnum errorem antiquorum qui dixerunt nos nihil posse scire de nouo, cuius rationem assignat Plato in Menone, id est, in tali libro: quia si sciremus aliquid de nouo, maxime essent cōclusiones: sed hoc non: quia si conclusiones sciremus de nouo, sic quòd prius nesciuerimus eas, sequitur quòd non magis assentiremus eis de nouo, quam suis oppositis: vt probat per simile de seruo fugitiuo reperto a magistro, quem non cognosceretis, ni- *Tex. cō. 2.* *Tex. cō. 3.* *Tex. cō. 4. & in de.* H

A si prius eum cognouisset. Ad hanc rationem respondet Aristote. dicens quòd conclusiones ante demonstrationem quodam modo scimus, scilicet in vniuersali, sed ignoramus in propria forma, & in particulari.

An oïs doctrina & omnis disciplina fiat ex prae existēti cognitione.

QVAERITVR Primo, vtrum omnis doctrina, & omnis disciplina fiat ex praeexistente cognitione, Et arguitur primo quòd non: quia vel fieret ex praeexistenti cognitione intellectiua, vel sensitiua. Nō primum: quia illa fit ex alia, & sic esset processus in infinitum. Nec secundum: quia de multis habemus scientiam, de quibus nō habemus aliquam notitiam sensitiuam, sicut de Deo, & de Angelis. Secundo sic: Aliqua notitia sensitiua potest fieri nulla alia praeexistente: igitur & intellectiua, consequentia patet, B quia non videtur quare intellectus non posit habere notitiam suam, non praesupposita alia cognitione: sicut est sensus, qui est potētia inferior ad intellectum. Tertio, Si notitia intellectiua fieret ex praeexistenti cognitione, hoc maxime esset ex praeexistenti cognitione sensitiua: sed hoc non, quia vel ly ex, diceret circumstantiam causae efficientis, finalis, formalis, vel materialis, sed nullum illorum est dicendum: igitur. Quarto sic: Si sic: sequeretur quòd notitia incōmplexa fieret ex alia notitia incōplexa, quod videtur esse falsum: quia vna notitia non generatur ex alia, nisi mediante discursu: sed discursus solum est complexorum: igitur. Quinto sic: Non est posibile nos aliquid scire de nouo: igitur. Antecedens patet: quia scire debet esse C per causam, sed causae non possunt sciri: quia tunc oporteret, quòd scirentur per alias causas, & sic in infinitum. In oppositum arguitur auctoritate philosophi in textu. In quaestione erunt tres arti. Quantum ad primum.

PRIMO sciendum quòd pro declaratione quęstionis supponitur primo, quòd doctrina, & disciplina capiuntur pro eodem, scilicet pro notitia conclusionis syllogismi demonstratiui, sed differunt ratione: nam dicitur doctrina, vt procedit a doctore: & disciplina vt recipitur in discipulo: Supponitur secundo quòd duplex est notitia. Quaedam sensitiua: & est, illa, quam habet sensus de obiecto sensibili: cuiusmodi est audire, videre, & sic de alijs. Alia est intellectiua, quam habet intellectus de intelligibili, siue praesente in se, siue in sua specie, siue in aliquo alio. Notitia sensitiua est duplex, scilicet interior & exterior. Interior est illa, quam habet sensus interior de obiecto, sicut phantasia. Exterior, est quem habet sensus exterior de obiecto: vt visus de colore, & auditus de sono. His suppositis, dicitur primo quòd omnis doctrina intellectiua fit ex praeexistente cognitione. Vnde doctrina & disciplina capiuntur in textu pro notitia conclusionis demonstratae, quae fit ex praeexistēti cognitione praemissarū. Et licet haec conclusio posit intelligi de omni cognitione intellectiua, saltem habita ex sensibilibus: tamen philosophus solum loquitur hic de cognitione conclusionis,

Art. 1.

D

B clusionis. Dicitur tertio quòd cognitio terminorum intellectiua fit ex ipsorum cognitione sensitiua interiori. Sed cognitio sensitiua interior fit ex præexistenti cognitione sensitiua exteriori, quæ non præsupponit aliam cognitionem. Nam ad hoc quòd aliquis videat albedinem, non requiritur aliqua alia notitia seu cognitio: Dicitur vlterius, quòd cognitio intellectiua principiorum fit ex præexistenti cognitione suorum terminorum.

Omnis doctrina &c. an sit vera. SECVNDO sciendum, quòd circa textum incidit vna difficultas: vtrum illa propositio sit vera, scilicet omnis doctrina & omnis disciplina fit ex præexistenti cognitione?

F Et videtur quòd non: quia ipsa est incongrua: quia singulare geminatum æquiualet plurali: ergo deberemus dicere fiunt, & non fit. Item doctrina quam ego habeo, non fit ex præexistenti cognitione: quia ipsa non fit, cum iam sit facta. Pro solutione supponitur quòd ly, & in illa propositione non capitur complexiuè, sed diuisiuè: vt est vna hypothetica copulatiua, & non vt est vna cathegorica de subiecto copulato: quia tunc esset incongrua. Vnde quando ly &, tenetur complexiue, bene requirit numerum pluralem: sed non quando tenetur diuisiuè. Secundo dico quòd illa propositio debet intelligi de doctrina, & scientia, quæ actu acquiritur, & non de illa, quæ iam actu acquisita est: nisi diceretur, quòd esset sensus, omnis doctrina fit vel fiebat ex præexistenti cognitione. Sed restat vnum dubium, cum dictum sit, quòd doctrina, & disciplina sunt idem, scilicet notitia conclusionis. G Quis posset arguere, quòd non: quia omnis forma denominat subiectum, in quo est; sed sic est, quòd disciplina est in discipulo, per quam denominatur discipulus: ergo etiam doctrina erit in discipulo: & per consequens discipulus vocabitur docens à doctrina. Respondetur, quòd non oportet semper formam denominare subiectum, in quo est secundum omnem modum suũ: sed sufficit, quòd denominet secundum aliquem modum, ideo talis denominat secundum modum disciplinæ.

H *Vtrũ sit possibile aliquid sciri de nouo.* TERTIO sciendum, quòd circa textum incidit vna difficultas; vtrum sit possibile nos aliquid scire de nouo. Et videtur quòd non: quia si possemus aliquid scire de nouo, hoc esset per viam sensus, aut per viam intellectus. Non primum: quia sensus potest decipi circa suum proprium obiectum. Nec secundum: quia notitia intellectiua præsupponit notitiam sensitiuam: ergo si notitia sensitiua deficit, ita & intellectiua. Secundo sic: sequeretur quòd intellectus noster esset mutabilis: & per consequens alterabilis, quod videtur falsum. consequentia patet, quia tunc mutaretur de ignorantia in scientiam. Tertio sic: si intellectus noster non omnia sciret a principio suæ creationis, sequeretur, quòd fuisset creatus imperfectus, quod non videtur probabile. Quarto sic: principia sunt nobis nota à natura

A tura, & per consequens multa scimus a natura. In oppositum est experientia; experimur enim nos multa scire de nouo: experimur enim, quòd per labores successiue acquirimus scientias: ideo restat soluere rationes.

Sco. li. 1. di. 3. q. 4 per totũ.

Ad primam dicitur, quòd tam per viam sensus, quàm per viam intellectus multa scimus de nouo. & ad improbationem dicitur, quòd licet sensus quandoq; decipiatur circa suum propriũ obiectum, propter indispositionem medij, vel organi, vel propter nimiam distantiam ad obiectum: non tamen semper decipitur, sed multa de nouo certitudinaliter pcipit, & cognoscit.

Ad secundam dicitur, quòd licet intellectus alteretur, & mutetur alteratione perfectiua: nõ tamen alteratione corruptiua: quando enim intellectus muta-B tur de ignorantia in scientiam: tunc dicitur perfici saltem accidentaliter. Et per hoc potest solui tertia ratio: nam non est inconueniens intellectum fuisse creatum imperfectum perfectione accidentali: tamen fuit verè creatus perfectus perfectione essentiali. Ad quartam dicitur, quòd dupliciter potest intelligi nos scire principia à natura. Vnomodo, ꝙ à natura habeamus notitiam actualem de primis principiis, & sic non est verum. Aliomodo, quòd à natura inclinemur ad eorum cognitionem propter magnam euidentiam illorum in veritate, & sic bene cõceditur, ꝙ principia sunt nobis nota à natura.

An idẽ intellect⁹ possit scire istam &c.

QVARTO sciendum, quòd incidit alia dfficultas: vtrum sit possibile vnum, & eundem intellectum scire istam, C omnis dualitas est par: & simul ignorare istam, ista dualitas est par. Pro cuius solutione supponitur, quòd aliquid dicitur sciri dupliciter. Vnomodo in vniuersali: alio modo in propria forma, & in particulari, vt prius visum est. Vnde ad hoc, quòd propositio vniuersalis dicatur scita in propria forma, requiritur, quòd omnes eius singulares sint scitæ in propria forma. Sed ad hoc, quòd sciatur in vniuersali, sufficit, quòd aliquæ singulares sciantur: & quòd non appareat instantia in aliis singularibus. Secundo supponitur, quòd sicut impossibile est totale antecedens esse verum, consequente existente falso: ita impossibile est totale antecedens esse cognitum conclusio-D ne incognita: & hoc si cognoscatur bonitas consequentiæ, & quòd intellectus aduertat circa tale consequens: & quod non sit indispositus, neque voluntas diuertat eum. Et ad rationem illius suppositionis ponit Sco. quòd conclusio non est nisi partialis cognitio præmissarum. Tertio supponitur, quòd sicut in consequentia syllogistica non est necesse, quòd si vna præmissarum sit cognita, quòd propter hoc cognoscatur cõclusio. Ex quo sequitur, quòd non est possibile scire istam, omnis dualitas est par: & ignorare istã ĩ vniuersali, ista dualitas est par. Dicitur secundo, quòd possibile est scire hãc propositionem, omnis dualitas est par: & ignorare istam in propria forma, ista dualitas est par: quia potest ignora-

Sco. li. 1. dist. viij. q. v. aliàs iiij.

ri

E ri, vtrum ista dualitas sit dualitas: ideo ĩpossibile est scire istã, omnis dualitas est par: & hæc dualitas est dualitas, ignorando istam, hæc dualitas est par, dummodo intellectus aduertat ad bonitatem consequentiæ, & non sit indispositus, neq; voluntas eũ diuertat. Ex quo sequitur, quòd multum differt dicere, omnem dualitatem tu scis esse parem: & tu scis omnem dualitatem esse parem, quia prima est falsa: & hoc loquendo de scientia in particulari. Sed secunda potest esse vera, & est composita: & est sensus, tu scis istam propositionẽ, quòd omnis dualitas est par: & illa est vera. Similiter dicatur de istis, omnem numerum turonorum in bursa Platonis existentium quilibet scit esse parem: &
F quilibet scit omnem numerum turonorum existentium in bursa Platonis esse parem. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Art. 4. DVBITATVR primo: Vtrum de sillogismo demõstratiuo sit hęc scientia tanquàm de subiecto attributionis per demõstrationem acquisita. Et videtur quòd non, quia omnis scientia acquiritur per demonstrationẽ: ergo si de demonstratione, siue de sillogismo demonstratiuo sit scientia, hoc erit per demonstrationem: & tunc quæretur de illa demonstratione, vtrum sit scientia. In oppositum arguitur per communes expositores, dicẽtes; sillogismum demonstratiuũ esse subiectum in hac scientia. Pro cuius solutione supponitur primo, quòd iste liber sic intitulaẽ. Iste est liber Posteriorum analyticorum Arist. i. de posteriori.

Vtrũ hac scientia sit de syllog. demõstratiuo.

resolutione. i. resolutione consequentis. Vnde resolutio cõsequẽtis est, quando ostenditur, quòd præmissæ sunt veræ, & principia conclusionis. Supponitur secundo, quòd sillogismus demonstratiuus dupliciter potest capi. Vno modo pro denominato, seu primæ intentionaliter, & sic nõ est subiectum huius scientiæ. Aliomodo capitur secundæ intentionaliter, vt est vnum intentionale, seu secunda intentio attributa sillogismo demõstratiuo mentali, vocali, vel scripto, & sic bene est subiectum in hac scientia, cuius propria passio est, generatiuum scientiæ: & de eius diffinitione postea videbitur. Supponitur tertio, quòd cuiuslibet sciẽtiæ duplex est subiectũ. s. totale, quod nihil aliud est, quã conclusio alicuius sillogismi demonstratiui, aliud est partiale, quod nihil aliud est, quàm subiectum illius conclusionis. Et hoc est quod communiter dicitur, quòd duplex est scibile. s. totale, & partiale. Totale est ipsa conclusio, vel res significata per ipsam. Sed scibile partiale est subiectum illius conclusionis. Istis suppositis respondeo ad rationem, quòd de demonstratione secundæ intentionaliter capta habetur scientia tanquam de scibili remoto: & hoc per demonstrationem primæ intentionaliter captam: de qua demonstratione primæ intentionaliter capta non est scientia, cum sit quoddam aggregatum ex præmissis mentalibus, vocalibus, vel scriptis.

G H

DVBITATVR secundo, vtrum sint tantum duæ præcognitiones principiorum materialium

An tantum duæ sint præcognitiones.

A terialium ingredientium demō strationem, scilicet quod est, & quia est. Pro cuius solutione supponitur primo, quòd præcognitio potest capi dupliciter. Vnomodo improprie, scilicet pro re præcognita, & sic præmissæ syllogismi demonstratiui dicuntur præcognitiones. Aliomodo capitur proprie, & hoc dupliciter. Vnomodo large pro quacunq; noticia præuia requisita ad habendum noticiam conclusionis: siue hoc fit demonstratiue siue dialecticè: & sic non capitur hic. Aliomodo strictè: & sic non est aliud quam noticia intellectualis actualiter, vel habitualiter requisita ad habendum scientiam de aliqua conclusione per demonstrationem: & sic capitur hic: & sunt duæ, scilicet, quid est, & quia est. Et si quis dicat: quid est, & B quia est sunt quæstiones scibiles, vt videbitur in secundo huius; ergo non sunt præcognitiones. Respondetur, quod duplex est, quia est: quoddam est quia est dignitatis, vel subiecti; & tale est præcognitio: aliud est quia est conclusionis; & tale est quæstio. Etiam duplex est quid est. s. quid nominis, & quid rei; quid rei est quæstio: quid nominis est præcognitio: & dico etiā, quòd quid rei est præcognitio: & quòd non est inconueniens idem, quòd sit quæstio, & præcognitio: sub alia tamen ratione.

Sco. li. 4. di. 1. q. 2. parū ante 3. principale.

Quid est, & quia e, duplex.

Sed circa ista sunt aliqua parua dubia. Primum est: quid est præcognoscere, quia est dignitatis. Ad quòd dicitur, quòd quia est dignitatis nihil aliud est, quàm cognitio adhæsiua maioris, & minoris alicuius demonstrationis tanquàm veræ, C & necessariæ. Secundum dubium, vtrum de dignitate possit præsupponi quid est. Respondetur, quòd de dignitate potest præsupponi quid nominis. i. quid per dignitatem, significatur: sed non quid rei. Vnde præcognitio quid nominis dignitatis: non est aliud quam noticia, per quam ego cognosco quid dignitates significent: vt noticia, per quam ego cognosco quid significet, omne animal rationale est risibile, vocaretur præcognitio quid nominis dignitatis. Aduerte tamen, quòd dignitas potest capi dupliciter: vno modo strictè: & proprie: & sic prima principia vocantur dignitates: & sic non capitur, hic. Aliomodo capitur large: & sic dignitates vocantur præmissæ syllogismi demonstratiui: & sic capitur hic. Tertium dubium: H quid est præcognoscere, quid est subiecti, & quia est subiecti. Dico, quòd quid est subiecti est duplex, scilicet quid rei, & quid nominis: quid rei est noticia per quam ego cognosco diffinitionem illius subiecti. Sed quid nominis est noticia per quam ego cognosco quid significetur per nomen subiecti: sed quia est subiecti est noticia per quam ego assentio isti propositioni, subiectum natum est esse, vel possibile est esse sic, quòd non implicet contradictionem: nam si implicaret contradictionem, tunc verissime est nihil, & sibi repugnat esse in intellectu, & extra. & per hoc soluitur argumentum de secundis intentionibus. Aduerte tamen, quòd aliquando, quia est non

Dignitas dupliciter.

Sco. li. 4. di. 3. q. 1.

A lis: Omnis doctrina, & omnis disciplina intellectiua fit ex præexistenti cognitione, scilicet præmissarum: & hoc satis probabatum est in quæstione. Ad rationes ante oppositum. Ad primam dicendum est, quòd deueniendum est ad notitiam sensitiuam exteriorem, quæ non præsupponit aliam notitiam.

Ad secundam dicitur, quòd non est simile de intellectu, & de sensu: nam in cognoscendo intellectus præsupponit sensum & non è contra: & vnde hoc veniat, videbitur in libris de Anima. Ad tertiam dicitur, quòd illa propositio ex, propriè non dicit circunstantiam alicuius causæ respectu notitiæ intellectiuæ: quia notitia intellectiua non causatur ex notitia sensitiua: licet benè præsupponat eam: dico tamen hoc quòd ly

B ex, in propositione Arist. in qua dicitur, omnis doctrina &c. dicit circunstantiam causæ efficientis. Nam notitia conclusionis causatur partialiter à notitiis præmissarum. Ad quartam negatur, quòd vna notitia incomplexa non possit causari ex alia: negatur etiam, quòd notitia non possit causari, nisi per discursum, vt videbitur in primo Physic. Ad quintam patet solutio ex dictis.

Te.cõ.7. & inde. SCIRE autem opinamur vnumquodque simpliciter (sed non sophistico modo, quod est secundum accidens) cum causam arbitramur cognoscere propter quã res est, & quoniam illius est causa, & non est contingere C hoc aliter se habere.

ISTA est pars executiua huius libri, quæ diuiditur in tres tractatus. In primo, determinat de demonstratione: & diuiditur in duodecim capitula. In primo determinat de scire, dicens: Scire autẽ vnumquodq; *Scire qd.* opinamur simpliciter, & non sophistico modo, cum causam arbitramur cognoscere, propter quam res est, & quoniam illius est causa: & non est contingere hoc aliter se habere: quam diffinitionem probat: quia tam scientes, quàm ignorantes vtuntur aliquo modo scire: & non nisi isto modo, quia scientes, & non scientes non credunt se aliquid scire, nisi causam cognoscant: & cum causam cognoscunt, credunt se aliquid scire. D Secunda diffinitio scire: Scire est per demonstrationem intelligere. In secunda parte ponit duas diffinitiones demonstrationis. Quarum prima dicitur formalis sumpta à fine, & est hæc. Demonstratio est syllogismus apodicticus, idest syllogismus faciens scire. Secunda *Demonstratio quid.* diffinitio est materialis. Demonstratio est syllogismus procedẽs ex primis, veris, ĩmediatis: prioribus notioribus, causisque conclusionis. Et dicit, quòd prædictæ particulæ non conueniunt syllogismo demonstratiuo inquantum syllogismus est: sed inquantum est demonstratiuus. Et quòd procedat ex veris probat, quia conclusio vera non scitur, nisi ex veris: sed conclusio demonstrationis est vera: ergo

 non

E non scitur nisi ex veris. Minorem probat: quia quod non est, idest quod non est verum non contingit scire. Et quòd procedat ex primis, idest ex indemonstrabilibus probat: quia cõclusio non scitur, nisi per demonstrationem: vel ergo præmissæ illius conclusionis sunt indemonstrabiles, vel non: si primum, habetur intentum, si non sequitur processus in infinitum. Quod procedat ex causis, & immediatis probat: quia idem est primum, & immediatum: sed procedit ex primis: igitur de causis prioribus notioribus: probat per diffinitionem scire. Et subdit, quòd aliqua dicuntur notiora dupliciter. Vnomodo simpliciter, alio modo, quo ad nos, quæ sunt propinquiora sensui, cuiusmodi sunt singularia. Sed illa sunt notiora simpliciter, quæ sunt remotiora à sensu, cuiusmodi sunt vniuersalia. Ex quo infert, quòd vniuersale, & singulare opponuntur ad inuicem. In tertia parte diffinit quædam principia materialia demonstrationis, & primo ponit octo diffinitiones. Quarum prima est, propositio immediata est, qua non est altera prior, idest, carens medio, per quod possit ostendi. Secunda, propositio est altera pars enunciationis enuncians vnum de vno. Tertia, propositio dialectica est propositio indifferenter capiens vtranque partem contradictionis: hoc est ambæ partes contradictionis sunt propositiones dialecticæ, dummodo non sint impossibiles. Quarta, propositio demonstratiua est quæ capit tantum vnam partem contradictionis, scilicet veram.

Notiora duplex.

F

Propositio immediata quid.

Quinta, enunciatio est, quæ capit quamlibet partem contradictionis, idest, quælibet pars contradictionis est enunciatio, siue sit possibilis, siue impossibilis. Sexta, contradictio est oppositio, cuius secundum se non est dare medium. Septima, affirmatio est enunciatio alicuius de aliquo. Octaua, negatio est enunciatio alicuius ab aliquo. G

Deinde diuidit propositionem immediatam in positionem, & dignitatem. Positio est propositio, quam non contingit demonstrare saltem in illa scientia, in qua est positio, & non est necesse quemlibet edocendum eam habere. Dignitas est propositio, quam non contingit demonstrare: & est necesse quemlibet edocendum eam habere. Deinde diuidit positionem: dicens, quòd positionum quædam est suppositio, & quædam est diffinitio. Suppositio est enunciatio enuncians aliquid de aliquo affirmando, vel negando. Sed diffinitio non affirmat, neque negat aliquid de aliquo. In quarta parte infert tria corollaria. Primum, in omni demonstratione principia sunt magis nota, quàm conclusio: quia propter vnumquodque tale, & illud magis: sed conclusio scitur propter principia: ergo principia sunt magis nota. Secundum corollarium est: necesse est magis credere permissis, quàm conclusioni: quia necesse est magis scire principia, quàm conclusionem. Tertium corollarium: nihil debet esse magis notum capienti scientiam per demonstrationem, quàm opposita principiorum esse falsa: quia

H

Positio quid, & quotuplex.

A qui dubitat de falsitate vnius oppositorum, debet dubitare de veritate alterius: sed nullus debet dubitare de veritate principiorum: igitur nullus debet dubitare de falsitate suorū oppositorū.

Text.co. 18. & in de. QVIBVSDAM autem propter id, quod oportet prima scire non videtur scientia esse.

Errores antiquorum circa scientiam. ISTVD est secundum capitulum, in quo ponit duos errores antiquorum. Primus est principiorum est scientia. Secundus error est, quòd principiorum est scientia per demonstrationem. Ratio primi erroris fuit: quia si sciatur aliqua conclusio, oportet, quòd sciatur per aliqua principia: & sic oportet ista principia esse scita, aut esset processus in infinitum: B quod non est dicendum. Ratio secundi erroris fuit, quia sicut conclusio scitur per principia, ita principia per conclusionem.

Deinde reprobat dictos errores ponendo duas conclusiones. Quarum prima est, aliqua sciuntur sine demonstratione: quia primorum principiorum demonstrationis non est demonstratio: & tamen ipsa sciuntur sine demonstratione. Principia enim cognoscimus in quantum terminos cognoscimus. Secunda conclusio, impossibile est demonstrare circulariter, quod probat tribus rationibus. Prima, quia demonstratio procedit ex notioribus: sed impossibile est aliquid esse prius, & notius seipso: quod tamen contingeret si demonstraretur circulariter. Secunda ratio, C in demonstratione circulari fit regressus super alterum principiorum: sed conclusio non habet vim demonstrandi, nisi secundum quod est demonstrata per tale principium: igitur tale principium æquiualenter demonstraretur per se ipsum, quod est impossibile. Tertia ratio, demonstratio circularis non habet fieri, nisi in his, quæ conuertuntur, vt dictum est in secundo Priorum: *cap. 3.* sed talia sunt pauca, & propter talia non est fienda demonstratio. Ex quo passu elicitur hæc auctoritas: propter pauca non *Auctoritas.* est ponendum vnum genus demonstrationis. Finaliter remouet vnum dubium, quoniam dictum est, quòd demonstratio circularis fit in terminis conuertibilibus, crederet aliquis, D quòd ex vno posset sequi conclusio; hoc remouet, dicens: quòd ex vno nihil sequitur supple syllogisticè.

Vtrum scire, & demonstrationis diffinitiones sufficienter assignentur.

QVAERITVR, Vtrum diffinitiones scire, & demonstrationis sint à Philosopho sufficienter assignatæ. Arguitur primo, quòd non: quia si sic sequeretur, quòd demonstratio, quia est, faceret scire: sed consequens est falsum: igitur. Minor patet, quia omnis demonstratio est syllogismus faciens scire: sed demonstratio est demonstratio: ergo facit scire. Secundo sic] arguitur.

A quid ex propositionibus per accidens, vt sic arguendo: ædificator ædificat, ædificator est albus: ergo album ædificat: Et ad illud. reducitur scire sophisticum, quòd est scire conclusionem syllogismi sophistici: vt sic arguendo. ędificator per se ædificat. ædificator est albus: ergo album per se ædificat, & istud scire sophisticum non est scire.

Quæ demonstratio facit scire.

SECVNDO sciendum, quòd quando dicitur, quòd demonstratio facit scire: ibi capitur demonstratio pro præmissis tantum, & non pro aggregato ex præmissis ex conclusione: quia sic non facit scire. Supponitur secundo, quòd prima diffinitio demonstrationis datur tam demonstratione propter quid, quàm quia est. Et dicitur formalis, non quia detur per causam formalem, vel per formam syllogismi
B demonstratiui, quæ sunt modus, & figura: sed quia datur per finem qui reducitur ad causam formalem: vnde facere scire dicitur finis demonstrationis: Sed secunda diffinitio datur solum de demõstratione propter quid: & dicitur materialis: quia datur per illa, quæ sequuntur materiam, scilicet præmissas, & terminos: sicut est veritas, immediatio, & necessitas. Supponitur tertio, quòd in qualibet demonstratione duplicia sunt principia:

Principia duplex.

quædam sunt incomplexa, & sic sunt subiectum eius, diffinitio eius, & eius passio: sed principia complexa sunt præmissę constitutę ex illis terminis, & illa vocantur etiam principia in aliqua scientia: ita, quòd cum quæritur, de principijs scientię quæritur de illis incomplexis, vel complexis. G Supponitur quarto, quòd demonstrationem procedere ex causis potest intelligi dupliciter: vno modo: quia procedit ex præmissis, quarum noticia est causa noticiæ conclusionis: & sic quęlibet demonstratio dicitur procedere ex causis. Et sic proprie intelligitur illud dictum in quo dicitur, quòd pręmissę sunt causa conclusionis, & sic quęlibet demonstratio dicitur procedere ex causis. Et sic proprie intelligitur illud dictum in quo dicitur, quòd præmissę sunt causa conclusionis, idest noticia præmissarum est causa noticiæ conclusionis. Aliomodo dicitur procedere ex causis: quia procedit ex præmissis, vel medio, quorum res significatę sunt causa rerum significatorum per conclusionem. Et sic sola demonstratio propter quid dicitur procedere per causas. D

An de non ente sit scientia.

TERTIO sciendum, quòd circa textum incidunt aliquę difficultates. Prima; vtrum non ens seu quod non est; possit sciri. Pro cuius declaratione supponitur primo, quòd aliqua dicuntur dupliciter primo nota. Vnomodo naturæ, aliomodo nobis. Vnde illa sunt primo nota naturæ quæ sunt priora inesse: cuiusmodi sunt causæ quæ prius sunt in esse suis effectibus. Et illa sunt nobis primo nota quæ sunt magis sensibilia, vel facilius deducibilia ex sensibilibus. Ex quo sequitur, quòd aliqua possunt esse prius nota naturæ, & nobis vt quando causæ sunt sensibiliores suis effectibus: Suppon-

E tur ſecundo, quòd demonſtratio eſt duplex, ſcilicet, propter quid, & quia. Vnde demonſtratio propter quid eſt cuius præmiſſæ, vel medium exprimunt cauſam rerum ſignificatarum per concluſionem. Sed demonſtratio quia eſt: eſt cuius præmiſſæ, vel medium ex primunt effectum, vel cauſam remotam rerum ſignificatarū per concluſionem. Et ſiquis arguat: omnis demonſtratio debet procedere ex notioribus nobis: ſed demonſtratio propter quid non procedit ex notioribus nobis: quia procedit per cauſam, modo cauſæ ſunt nobis minus notæ, quàm effectus. Reſpondetur quòd effectus ſunt nobis primo noti quo ad quia eſt, ſeu quo ad eſſe: vnde primo cognoſcimus

Demõſtratio duplex.

F effectum eſſe quàm cauſam, & inde venimus ad cognitionē cauſæ. Aliomodo quantum ad propter quid: & ſic cauſæ ſunt prius notæ, etiam quo ad nos: quia non poſſumus ſcire propter quid de effectu, niſi per cauſam. Supponunt tamen aliqui, quòd illa propoſitio eſt ſimpliciter prior, cuius prædicatum dicitur immediatori modo de ſubiecto: vt iſta eſt ſimpliciter prior, homo eſt riſibilis, quàm iſta, Petrus eſt riſibilis. Vlterius ſupponitur, quòd cum dicit Ariſtot. in tex. quod non eſt, non cōtingit ſciri: per non eſt, non intellexit non ens: ſed intellexit propoſitionem falſam, ita quòd eſt ſenſus, quod non eſt verum, non contingit ſciri.

QVARTO ſciendum, quòd circa demonſtrationem propter quid, ſunt duo modi dicendi. Dicunt aliqui, quòd ad hoc, quòd aliqua demōſtratio dicatur propter quid, requiritur, quòd in vna præmiſſarum, & concluſione ponatur terminus cauſalis importans cauſam ita eſſendi, ſicut per concluſionem ſignificatur. Et ſic debet fieri, omne animal rationale eſt riſibile propter animā rationalem: ſed omnis homo eſt animal rationale. ergo omnis homo eſt riſibilis propter animam rationalem: quia niſi fieret iſto modo, poſſet quis ignorare, vtrum mediū, vel præmiſſæ ſint cauſa rerum ſignificatarum per concluſionē. Alius eſt modus dicendi, qui videtur eſſe conformis Ariſtot. dicens, quòd ad hoc, quòd demonſtratio dicatur propter quid, non requiritur talis expreſsio: ſed ſufficit, quòd ſignificatum per medium ſit cauſa ita eſſendi, ſicut per concluſionem ſignificatur: & quòd ipſe intellectus hoc percipiat, videlicet quòd intellectus ſe reflectat ſupra ſignificatum per medium, & ipſum comparet ad ſic eſſe, ſicut per concluſionem ſignificatur tanquàm ad ſuum effectum: vt omne animal rationale eſt riſibile, omnis homo eſt animal rationale: ergo omnis homo eſt riſibilis. Aduerte tamen, quòd talis demonſtratio non formaliter, & manifeſtè, & virtute propria facit ſcire propter quid: ſed ſolum virtute intellectus reflectentis ſe ſupra ſignificatum ipſius medij: comparando ipſum ad ſignificatum concluſionis: videtur tamen, quòd primus modus ſit multum vtilis: dicendo ad Ariſt. quòd nolebat intelligere

G *Demonſtrationes propter quid quæ requiruntur.*

H

gere

A gere q̄ tales demõstrationes essent simpliciter ꝓpter quid, sed cum modica additione: puta addendo terminum causalem in vna præmissa & conclusione.

Propter quod unumquodque, &c. Secunda difficultas; an hæc ꝓpositio quã ponit philosophus in textu, propter vnumquodq; tale & illud, magis sit vera. Ad quam breuiter respondetur, q̄ ipsa est vera tribus conditionibus obseruatis. Prima: quòd prædicatum in quo fit comparatio conueniat vtrique comparabilium: defectu cuius non sequitur, homo est ebrius propter vinum: ergo vinum est magis ebrium. Secunda conditio est, quòd tale prædicatum suscipiat magis & minus: defectu cuius non sequitur, sortes est homo propter patrem suum: ergo pater suus est magis homo. Tertia, quòd vnum illorum

B quæ comparantur adinuicem, sit causa totalis propter quam illud prędicatum conueniat causato: ideo non sequitur: ferrum est calidum propter ignem: ergo ignis est magis calidus. Quãtum ad secundum artic.

Art. 2. *An sit necesse credere magis principijs quàm conclusioni.* DVBITATVR primo. Vtrum sit necesse magis credere principijs quàm conclusioni. Pro cuius declaratione supponitur primo, quòd ibi ly necesse non dicit necessitatem absolutam sed conditionatam: ita quòd est sensus, si velimus assentire conclusioni per præmissas necesse est magis assentire præmissis, cum oporteat quòd per notitiam ipsarum deueniamus in notitiam conclusionis. Aduerte tamen, quòd aliquando magis assentimus conclusioni quàm præmissis: & hoc

C est, quando conclusio est demonstrata pluribus demonstrationibus potentibus generare scientiam cõclusionis, cum quælibet earum sit euidens & clara, tunc possibile est magis assentire cõclusioni quàm principijs saltem vnius demonstrationis: tamen quando conclusio scitur solum per vnam demonstrationem, necesse est magis assentire præmissis quàm conclusioni. Aduerte tamen: quòd talis propositio, videtur esse impropria: cum notitia præmissarum, & conclusionis non sunt eiusdem speciei. Sed

An demõstratio faciat scire. restat alia difficultas: vtrum omnis demonstratio faciat scire. Et videtur quòd non: quia si quis faciat demonstrationem non aduertendo ad eam: illa non faciet scire. Respondetur, quòd demonstratio facit scire: dummodo intellectus aduertat ad eam. Et si quis arguat iterum, quòd non: quia volo, quòd vna & eadem conclusio possit demonstrari per duas demonstrationes: vnam claram & euidentem, quæ generet intensam scientiam de conclusione: & alia non sit ita clara & euidens; tunc illa secunda non generabit scientiam, neque intendet eam, licet forte conseruabit eam: quia prima demonstratio continet totam euidentiam illius secundæ demonstrationis. Respondetur vnomodo, quòd omnis scientia generat scientiam, dummodo non fuerit prius genita: Vel potest dici aliter, quòd licet actu non generet scientiam, tamen est in potentia ad generandum: ideo potest dici

D

E set dici, ꝙ actu non est demonstratio: sed solum in potentia. Si quis iterum arguat: aliquis potest credere processum demonstratiuum esse dialecticum: quo facto talis processus nõ facit scire sed magis opinari. Respondetur ꝙ quando dicitur, ꝙ omnis processus demonstratiuus facit scire: debet intelligi dummodo apprehendatur tanquam processus demonstratiuus. sicut diceretur de processu dialectico, quem non est necesse generare opinionem & scientiam. Et hoc est quando talis processus apprehendit tanquã sophisticus.

Dignitas et suppos. an bene diffinian. DUBITATUR secundo vtrum diffinitiones dignitatis & suppositionis sint a philosopho sufficienter assignatæ. Pro cuius solutione supponitur primo, quòd propositio immediata est duplex; quædam est per se nota, alia est non per se nota. Propositio per se nota, est propositio quæ ex propris terminis qui sunt aliquid eius, & non per aliquid aliud quod est ex proprijs terminis habet euidentem veritatem. Ex quo sequitur quòd non dicitur per se nota ; sic, quòd ly per se excludat noticiam simplicẽ terminorum: quia nulla propositio est quæ possit cognosci non cognitis terminis: dicit enim Aristo. in textu principia cognoscimus inquantum terminos cognoscimus: sed dicitur per se nota prout ly per se excludit noticiã quæ est extra per se conceptum terminorum. Sequitur secundo quòd non dicitur per se nota eo quòd semper actualiter sit nota: sed quia quantum est ex natura suorum terminorum nata est facere euidentẽ veritatem in quocunq; intellectu concipiente terminos Ex quo sequitur ꝙ si nullus conciperet propositionem per se notam, non minus esset ꝑ se nota. Sed propositio immediata non per se nota, est quæ ex ꝓprijs terĩs eius non habet euidẽtem veritatem, cuiusmodi sunt propõnes immediatę cõtingentes: vnde ad propõnem immediatam requiruntur duę conditiones. Prima, ꝙ talis propõ sit vera. Secunda, ꝙ eius prædicatũ de nullo prius prædicetur quam de eius subiecto. Ex quo sequitur, ꝙ nulla propositio demonstrabilis demonstratione propter quid est immediata: licet tamen multæ propositiones in quibus passio prędicatur de subiecto sint immediatę: sicut sũt illæ, in quibus prædicantur passiones simplices entis de ente, sicut ens est vnum. Sequitur secũdo, ꝙ oĩs propõ in qua prædicatur passio adæquata de diffinitione subiecti, est immediata: q̃a de nullo pt prius prędicari. Sed ad propõnem per se notã requirũt tres conditiones. Prima est, ꝙ sit propõ immediata: ex quo sequitur ꝙ nulla propõ demõrabilis est per se nota. Secũda, ꝙ talis ꝓpositio sit nata habere euidentẽ veritatem ex terminis proprijs: per quod excluduntur propõnes contingentes quæ non sunt notæ alicui sine noticia alicuius extrinseci: puta per experientiam & per sensum. Tertia ꝙ talis propositio sit nata cognosci absq; euidentia noticiæ alicuius extrinseci. Ex quo sequitur, quòd nulla propositio indigens sensu aut experientia ad sui notitiam est per se nota:

Et si

Margin notes: F — *Sco. li. 1. d. 1. q. 2.*; G; *Sco. li. 3. d. 7. q. 1.*; H; *Proposit. ꝑ se nota condict.*

A Et siquis arguat; quælibet propositio indemonstrabilis est per se nota: sed quælibet propositio immediata est indemonstrabilis: ergo quælibet talis est per se nota. Maior patet: quia si propositio indemonstrabilis esset nota per aliud esset demonstrabilis. Respondetur quod maior est falsa. Et ad probationem dicitur quòd non sequitur, cum possint sciri per sensum aut per exprientiam. Pro solutione dubij supponitur quòd positio dicitur propriè propositio intrans demonstrationem; sed dignitas est propositio indemonstrabilis constituta ex terminis communissimis: cuiusmodi sunt prima principia: vt de quolibet affirmatio & negatio. Supponitur finaliter quòd licet posito diuidatur in suppositionem B & diffinitionem: tamen diffinitio non est positio; ideo est ibi diuisio æquiuoci in æquiuocata.

An detur demõstratio circularis.

DVBITATVR tertio vtrum sit possibile demonstrare circulariter. Pro cuius solutione supponitur primo quòd quatuor modis potest fieri demonstratio circularis. Primo mutãdo demonstrationem propter quid in demonstrationem quia est; vel econtra. hoc est quòd prima demonstratio sit propter quid, & secunda quia est. Secundo sit; quando variantur genera causarum; vt quando vna demonstratio procedit per causam finalem, & altera per aliam causam: vt sic arguendo; omnis syllogismus faciens scire est syllogismus procedens ex primis veris & immediatis prioribus &c. sed demonstratio est syllogismus faciens scire: ergo C demonstratio procedit ex primis veris &c. ista dicitur procedere per causam formalem: sed ista, omnis syllogismus procedens ex primis veris &c. est syllogismus faciens scire: sed demonstratio est huiusmodi: igitur demonstratio facit scire & ista dicitur procedere per causam materialẽ. Tertio modo: quando vna conclusio demonstrationis ostenditur per plures demonstrationes: tunc per ipsam potest ostendi vna præmissa vnius demõstrationis, per quam prius conclusio demonstrabatur. & istis tribus modis non est incõueniens demonstrare circulariter. Quarto modo potest fieri: quando manet idem genus demonstrationis & etiam eædem causę, & conclusio non ostẽditur per plures demonstra D tiones: & hoc modo non contingit demõ̃rare circulariter. Sed restat alia difficultas: vtrum scientia sit habitus conclusionis tantum: vel conclusionis & præmissarũ simul. Et videtur quod sit conclusionis & præmissarũ simul: quia per scientiam propter quid non solum scimus quod ita est, sed ẽt propter quid ita est: sed per conclusionẽ non scitur propter quid: igitur. Secundo, quia per talem demõ̃rationem: oẽ animal rationale est risibile, omnis homo est animal rationale: ergo oĩs homo est risibilis. assentimus tantũ hominem esse risibilẽ: & sic est demonstratio quia est: vel assentimus hominem esse risibilem propter ipsum esse rationalẽ: & sic erit simul cõclusionis & præmissarum. Ad istas rationes dicitur, quod in conclusione demõ̃rationis

An scientia sit habitus conclusionis tantum.

E tionis propter quid oportet exprimere terminum causalem: vel saltem subintelligi in conclusione. Et aduerte, ꝙ secundum istum modum dicendi, vnius & eiusdem conclusionis non possunt esse plures demonstrationes propter quid, habentes diuersa media, diuersas causas importantia; quia si sint diuersa media, etiam erunt diuersæ conclusiones: cum ille terminus causalis debeat exprimi in conclusione. Et hæc de secundo arti. Quantum ad tertiū sit.

Arti. 3. CONCLVSIO responsalis ad quæsitum. Diffinitiones scire & demonstationis sunt a philosopho sufficienter assignatæ: vt patet ex dictis. Ad rationes. Ad primam dicitur, quòd prima diffinitio scire solum datur de scire propter quid & potissimo. Ad secundam dicitur: F quòd de deo habemus bene scientiam. Et quando dicitur, quòd deus non habet causam. Dico quòd verum est capiendo causam proprie, sed capiendo causam large pro medio exprimente aliquam diffinitionem: sic bene habet causam. Ad tertiā dicitur, quòd effectus sunt nobis prius noti quam causæ, quantum ad quia est: sed causæ sunt nobis prius notæ quantum ad propter quid est. Et etiā dico ꝙ causæ quo ad quia est sunt prius notæ quam effectus quo ad ꝓpter quid. Ad quartam dicitur negādo antecedēs. Et ad primam probationem dicitur ꝙ licet scire sit causa finalis demostrationis, tamen est effectus eius in genere causæ efficientis. Dicitur vlterius, ꝙ licet scientia causetur ab intellectu & obiecto: non tamen propter G hoc sequitur quin a præmissis causetur. Ad quintam dicitur negando antecedens: & ad ꝓbationem dicitur, ꝙ diffinitiones demonstrationis dantur de demonstratione ostensiua.

QVONIAM autem impossibile est aliter se habere cuius est scientia simpliciter. *Tex. comment. 28. & inde.*

ISTVD est tertium capitulum huius tract. in quo philosophus probat demonstrationem ꝓcedere ex necessarijs: quia omnis sillogismus faciens scire procedit ex principijs necessarijs: sed omnis sillogismus demonstratiuus facit scire; ergo procedit ex necessarijs. Maior patet: quia omnis syllogismus faciens scire facit scire conclusionē necessariam: sed conclusio necessaria non scitur nisi per principia necessaria: igitur. Consequenter diffinit de omni dicens: De omni quidem dico, quod vtiq; inest nō in quodā qdem sic, nec in quodā qdem non, nec aliqñ q dē sic, nec aliqñ quidē non, sed de oī & semper: vt hō est aīal, in omni linea est punctus. Hoc declarat a signo: quia nos nō ferimus instantias contra demonstratorē, nisi sumat aliq̄ propōnem in qua prædicatum conueniat alicui supposito subiecti & alicui non. Cōsequenter ponit modos per se: dicens, ꝙ quatuor sunt modi per se. Primus quando prædicatū est de ratione subiecti: vt linea ꝑ se inest triangulo & pūctus lineæ, qa substantia eorū ex his est. i. in diffinitione substātiali triāguli ponit linea: & in diffinitione lineæ punctus. Secundus modus per se est qū pro-

Demōst. est ex necessarijs. H *De omni quid.* *Quot sint modi per se.*

A propria passio pdicatur de subiecto. Et dat quatuor exempla. Primum est rectum vel circulare respectu lineæ: secundum, par vel impar respectu numeri, tertium est, primum vel compositum respectu numeri, quartum: æquilaterũ vel altera parte longius respectu trianguli: & isti duo modi per se dicuntur modi dicendi. Tertius est: quando illud quod dicitur per se non dicit de aliquo subiecto per quod existat, cuiusmodi sunt substantię primæ: & iste modus dicitur modus essendi per se. Quartus est: quando in subiecto includitur causa vel ratio propter quã prædicatum sibi inest: vt interemptum interijt. Et subdit ꝙ in simpliciter scibilibus .i. in demonstrationibus reperiunt̃ duo modi per se, scilicet primus &
B secundus. Subdit etiam, ꝙ quæcunq; per se insunt, necessario insunt: quia quæcunq; per se insunt non contingit non inesse: igitur necessario insunt. Antecedens est notum de his quæ per se primo insunt: sed de his quæ per se secundo insunt patet: qa talia prædicata aut sunt simplicia aut cõposita ex duobus oppositis disiunctiue: & vtroq; modo ista necessario insunt: vt lineæ necessario inest rectum vel obliquum. Consequenter diffinit vniuersale dicens, ꝙ vniuersale est quod est de omni de per se & de secundũ ꝙ ipsum .i. conuertibiliter se habens cum subiecto. Secũdam partẽ pbat per exempla: nam punctus p se inest lineę & sm ꝙ ipsũ: similiter & rectũ & curuũ insunt p se lineę & sm ꝙ ipsum. Et subdit, p se & sm ꝙ ipsum idẽ sunt; sed non conuertibiliter: qa in plus se habet de p se q̃ sm ꝙ ipsum.

Quid est vniuersale.

C

OPORTET autem non latere, quoniam multotiens cõtingit peccare, & non esse vniuersale. *Tex. comment. 38. & inde.*

ISTVD est quartum capitulum, in quo remouet tres errores incidẽtes circa assignationẽ vniuersalis. Primus error est: quando sub aliquo superiori nõ possumus inuenire nisi vnũ singulare: si illi singulari assignet̃ passio superioris tanquam subiecto adæquato est error: vt si habere tres assignaretur per se adęquatè primo isoscheli est error. Secundus error est: quando aliqua passio inest pluribus differentibus specie, quorum superiori non est nomen impositum: si contingat demostrare illam passionem superioris de aliquo illorum tanquam de subiecto primo est error: vt commutatim proportionari inest numeris, lineis, corporibus & tẽporibus: & illa non habent superius nominatum, de quo huiusmodi passio primo possit demõstrari; ideo si de vno illorum demonstretur, est error. Tertius error contingit; si passio inferioris demonstretur de superioris tanquã de suo primo subiecto; vt si non cõcurrere quod est passio linearum paralellarum, demonstretur de lineis rectis tanquã de subiecto primo error est. Fnaliter ponit duo documenta ad debite assignandum vniuersale. Primum: si aliqua duo subiecta sint penitus idẽ; tunc si aliqua passio demonstretur de vno tanq̃ de subiecto primo, et pt demõstrari de alio tan-

Quæ erratur circa vniuersale.

D

E tãq̃ de subiecto pri⁹. Scd̃m documentũ: si aliqua passio insit pluribus subiectis: & velimus scire cui illorũ inest tanq̃ subiecto primo, vidẽdũ est quo illorũ posito ponat̃ passio: & quo remoto, ipsa remouet̃: quia tunc illud est subiectũ: vt istis tribus, figuræ: triangulo, & isoscheli, inest hæc passio habere tres: q̃ ponitur posito triangulo: & remouet̃ ipso remoto: ideo triãgulus est eius primum subiectum.

Vtrum diffinitiones de omni, & vniuersalis & modorum per se bene assignentur.

QVAERITVR Vtrũ diffinitiones de oĩ vniuersalis & modorũ ꝑ se cõueniẽter assignent̃ in textu. Argr̃ primo ꝙ nõ: q̃a diffõ de oĩ non cõuenit oĩ cõtento sub diffinito: q̃a ista est de oĩ
F
oĩs hõ currit, cũ sit vniuersalis: & tñ sibi nõ conuenit diffinitio, cũ p̃dicatũ non insit cuilibet supposito subiecti. Etiã istę sũt de oĩ hõ est aĩal, hõ est risibilis: & tñ non conuenit ipsis diffinitio de oĩ: cũ non sint vniuersales. Secundo sic: Nõ sunt quatuor modi ꝑ se: ergo malè assignant̃ quatuor in textu. Añs patet: quia tm̃ sunt tres modi ꝑ accñs: ergo tm̃ sunt tres modi per se, cũ per se, & per accñs opponãtur. Tertio sic: Per se & ꝭm ꝙ ipsum idẽ sunt: sed non sunt quatuor modi ꝭm ꝙ ipsum: ergo nõ sunt quatuor per se. Quarto sic: Diffõ vniuersalis nõ conuenit oĩ cõtẽto sub diffinito: q̃a hæc est vniuersalis, oĩs hõ est aĩal: & tñ nõ est ꝭm ꝙ ipsum: igr̃. Quinto sic: Rectũ & curuũ est quoddã vniuersale respectu lineæ: & tñ non inest sibi ꝭm ꝙ ipsum: igit̃. G
Antecedens patet: quia inesse secundum ꝙ ipsum idem est, ꝙ inesse adæquatè, sed rectum & curuum non inest adæquatè lineæ: quia nulla linea est recta, & curua: igitur. In oppositũ arguitur per philosophũ in tex. In quęstione erunt tres articul. Quantum ad primum. *Art. 1.*

PRIMO sciendum, quòd pro declaratione huiusmodi diffinitionum supponitur primo, ꝙ duplex est de omni. s. prioristicum & posterioristicũ. Vnde de omni prioristicum est quãdo p̃dicatũ denotatur dici de quocunq; dr̃ subiectum. Ex quo sequitur, quòd dr̃ia est inter de omni prioristicum & propõnem vniuersalem: de quo satis visum est in primo priorum. Sed de omni posterioristicum est quando p̃dicatum conuenit cuilibet cõtẽto sub subiecto ꝓ qualibet dr̃ia temporis, siue vniuersaliter, siue particulariter: vt hõ est aĩal, hõ est risibilis, & istud est de quo determinatur in textu, & nõ de omni prioristico. Sed restat dubiũ Vtrum ista sit de omni: omnis eclypsis lunæ est ꝓpter diametralem interpositionẽ terræ inter solem & lunam: & vtrũ sit de omni posterioristico. Et vĩ ꝙ non: quia prædicatum nõ conuenit subiecto pro qualibet differentia temporis: igitur. In oppositũ arguitur: quia est propositio affirmatiua q̃ demonstratur: igitur. Respondetur ꝙ talis propositio ꝭm eius propriũ sensum non est demonstrabilis nec de omni posterioristico; sed ista conditionalis, vel temporalis est bene demonstrabilis, q̃n luna eclypsatur, luna eclypsat̃, si luna

De omni quotuplex.

H

Dubitatio.

A si luna eclypsatur, luna eclypsatur. Similiter dicatur de ista; omnis luna eclypsatur; nisi forte diceretur quòd ibi illud verbum est absoluitur à connotatione temporis.

Mod⁹ dicendi per se quid. SECVNDO sciendum quòd pro declaratione modorū dicendi per se: Supponitur, ꝙ modus dicendi per se non est aliud q̄ prædicatum propositionis per se veræ: vel quidam modus prædicandi specialis alicuius ꝑdicati de aliquo subiecto. Quod patet; quia idem est modus dicendi per se & modus prędicandi per se. Ex quo sequitur, quòd qñ dr̄ aliq̄ propositionem esse in aliquo modo dicendi ꝑ se: ibi ly in capitur pro de; ita ꝙ est sensus; propositio est de aliquo modo dicendi per se .i. prædicandi. Supponitur secūdo, B ꝙ primus modus dicendi per se est quando prædicatum est de diffinitione quidditatiua subiecti, siue prædicetur in recto siue in obliquo siue sit causa efficiens materialis formalis aut finalis; vel quando superius prædicat̄ de inferiori; vnde de isto modo dicendi per se sunt omnes propositiones, in quibus tota diffinitio vel pars diffinitionis ꝑdicat̄ de diffinito. Etiā oēs propōnes in quibus superius ꝑdicat̄ de inferiori. Et aduerte, ꝙ propō de aliquo mō dicendi ꝑ se non debet conuerti in propōnem de modo dicendi per se; iō nō oportet ꝙ si ista sit de per se, est homo animal q̄ ista sit de per se animal est homo; ideo ista homo est per se animal conuertitur in istam, animal est homo, & non in istam, animal est per se homo. Supponitur tertio; quòd secundus modus C dicendi per se, est quando propria passio prædicatur de suo subiecto vel de aliquo contento sub eo; vt homo est risibilis, Petrus est risibilis; vnde omnis propositio in qua propria passio prædicatur de suo subiecto adęquato vel de aliquo eius inferiori est de isto modo dicendi per se. Dicunt etiam aliqui quòd propositio in qua prædicatur passio de superiori sumpto particulariter, est in isto secūdo modo; vt animal est risibile: quod tamen non videtur verum: cum omnis talis non sit de omni posterioristico; nisi diceretur ꝙ propositio per se non præsupponit propositionem de omni. Et isti duo modi vocantur modi dicendi. Supponitur quarto; quòd omne quòd habet esse per se; sic quòd non in D alio sicut accidens in subiecto vel superius in suo inferiori est per se tertio modo; sicut sunt primæ substantię; vnde iste tertius modus vocatur modus essendi & non modus dicendi. Ex quo sequitur, quòd non oportet quærere aliquam propositionem de isto tertio modo per se; quia sola incomplexa cuiusmodi sunt primæ substantię sunt in isto modo per se. Supponitur quinto; ꝙ quartus modus dicendi per se qui proprie dicitur modus causandi, est quando subiectum est causa vel includit rationem quare ꝑdicatū sibi inest: vt voluntas vult, florens floret, loquēs loquitur, interemptum interijt. Sed modi per accidens sunt tres. Primus; quando prædicatur accidens de subiecto. Secundus est

quan-

quando prædicatur subiectum de accidente. Tertius quando prædicatur accidens de accidente: vt album est dulce.

TERTIO sciendum, quòd circa textum incidunt aliquæ difficultates. Quarum prima est: vtrum ista sit per se chimera est chimera, vacuum est vacuum. Et videtur quòd sic: nã omnis propositio videtur esse per se quæ est necessaria, & quæ infert seu ex qua fit bona consequentia; sed ex talibus propositionibus fiunt bonæ consequẽtiæ & propositiones necessariæ: nam ex terminis huius chimera est chimera fit ista consequentia, si chimera est, chimera ẽ chimera: etiã si vacuũ est, vacuum est vacuum. Pro solutione huius supponitur, ꝙ propositio ꝑ se est propositio directa habens ex significatione terminorum, quòd non possit esse falsa: & sic se habens quòd qualitercunque per suum cõtradictorium significatur impossibile est ita esse. Et dicitur notanter directa t ꝗa nulla propositio in directa est in aliquo modo dicendi perse: ideo licet ista homo est animal sit in primo modo dicendi per se, non tamen ista animal est homo. Dr̃ notanter habens ex significatione terminorum &c. ad remouendum propositiones contingentes, quæ non habent ex significatione terminorum, quòd non possint esse falsæ. Remouentur etiam istæ propositiones, chimera est chimera, vacuũ est vacuum: quæ ex significatione terminorum non determinant sibi quòd non possint esse falsæ: licet ex earum terminis fiant bene consequentiæ necessariæ. Dr̃ notanter sic se hñs &c. ad remouendum istam propositionem, aliqua ꝓpositio est particularis: quæ licet ex significatione terminorum determinet sibi quòd non possit esse falsa: tamen non est per se, cum possibile sit ita esse sicut per contradictorium eius significatur puta per istam, nulla propositio est particularis, quę est eius contradictoria. Ex omnibus istis patet, quòd istę non sunt per se, corpus est coloratum, homo est coloratus, neq; necessariæ: immo merè contingentes, & possunt esse falsæ: licet prædicatum pro aliqua differentia temporis conueniat cuilibet contento sub diffinito.

Chimera est chimera, an sit ꝓpõ ꝑ se.

F

Propõ ꝑ se quid.

QVARTO sciendum quòd secunda difficultas est talis; vtrũ propositio in qua prædicatur passio de subiecto, sit immediata. Et videtur quòd sic, quia prædicatum de nullo alio prius dr̃, quàm de subiecto adæquato. Respondetur quòd licet talis propositio sit immediata immediatione subiecti: non tamen est immediata immediatione causæ, neq; immediatione euidentiæ; immo ista est euidentior, omne animal rationale est risibile. Aduerte tamen ꝙ subiectum potest dici primũ respectu passionis dupliciter. Vnomodo primitate pfectionis: & sic dico ꝙ illud est subiectum primũ, quod est perfectius inter illa subiecta quibus inest passio; quemadmodum diceretur ꝙ homo esset subiectum primum respectu sensibilis: quia est perfectius inter omnia illa, quibus conuenit illa passio. Aliomodo dicitur subiectum primum primitate adæqua-

An ꝓpõ, in qua prædicatur passio de subiecto, sit immediata.

H

A adæquationis: & est illud cũ quo conuertitur passio; quemadmodum animal respectu huius passionis sensibile: & homo respectu huius passionis risibile.

Tertia difficultas: vtrum non concurrere sit passio omnium linearum rectarum. Respondetur ꝙ non, sed est passio linearũ paralellarum: & non quarumcunq; linearum rectarum. Vnde propriè lineæ paralellæ sunt, quibus sup veniens linea recta facit triãgulũ. Quãtũ ad 2m art.

Arti. 2. *Dubium de pdicatione superioris differentiæ.*

DVBITATVR primo. Vtru dr̃ia supior pdicet p se de dr̃ia inferiori: & vtrũ dr̃ia per se includat genus. i. vtrum ista sit p se, rõnale est aı̃al. Pro cuius solutione supponitur, ꝙ isti termini rõnale, sensibile, & alij termini drĩarum sunt termini essentiales. Vnde termini essentiales sũt B q ultra illud, pro quo supponũt nihil connotant extrinsecè per modum adiacentis, vel nõ adiacentis. Dr̃ notanter extrinsecè: quia intrinsecè bene pñt cõnotare. Supponit̃ secundo, ꝙ isti termini de rigore sermonis supponunt ꝓ suppositis. Quod patet: quia terminus dr̃ supponere pro illo, quod dat primo intelligere: seu pro illo quod primo cognoscimus: sed tales termini dãt primo intelligere suppositũ: nã qñ dr̃ rationale est sensibile: intellectus immediatè intelligit, ꝙ hñs rationem est sensibile: & sic diceretur ꝙ ista esset per se: rõnale est sensibile, & sibi similes. Ex quo sequitur ꝙ tales termini de rigore non supponunt ꝓ suis significatis formalibus: sed pro quibusdam realitatibus: determinantibus realitates illorum, q̃ diuidunt. Vnde rationale de per significato, seu de significato formali significat realitatem, q̃ formaliter non est homo nec aı̃al: C sed est q̃dam realitas, vel formalitas determinans aı̃alitatem: tñ quia intellectus est principale agens in istis proprietatibus logicalibus, potest præcisè accipere illos terminos pro suis per se significatis. s. pro illis realitatib. ita ꝙ rationale supponat ꝓ vna realitate & nõ pro habente animam rõnalem, & sic vr̃ moueri dubium. Ad quod breuiter respondetur ꝙ dr̃ia superior non pdicatur p se primo de dr̃ia inferiori, neq; dr̃ia inferior per se includit dr̃iam superiorẽ vt ista non est per se, rationale est sensibile, sic capiendo terminos quia de cõceptu simpliciter simplici nihil dr̃ quidditatiuè, sed istæ dr̃iæ important conceptum sim D pliciter simplicem. i. non resolubilem in alios conceptus: quorũ vnus sit determinãs & alius determinabilis. Ad secundam partem respondetur, quòd dr̃ia per se non pdicatur de genere quod diuidit: neq; econtra: vt ista nõ est per se, rationale est aı̃al, neq; ista: aı̃al est rationale. Et siqs arguat: bene sequitur, omnis hõ per se est aı̃al, oı̃s homo per se est rationalis: ergo rationale p se est animal: consequentia est formalis & præmissæ sunt veræ: ergo conclusio est vera. Respondetur quòd consequentia nõ est bona: immo committitur fallacia accidentis: non enim oportet quòd si extremitates vniant̃ cũ medio sub aliquo modo speciali prædicandi seu cum aliqua determinatione hoc denotante, quòd extremitates sic vniantur inter se.

E DVBITATVR secundo. Vtrũ omnis propō in qua prædicatur pasſio de ſubiecto ſit demonſtrabilis. Et videtur ꝙ ſic; qa oīs talis eſt dubitabilis; ergo talis eſt demr̃abilis. Pro cuius ſolutione ſupponitur ꝙ omnis propoſitio demr̃abilis demonſtratione propter quid eſt dubitabilis, & efficitur certa per notitias aliquarũ propõnum. Vnde nota ꝙ intellectus nõ põt aſſentire propõni dubiæ niſi determinetur per notitias aliarum propõnum inferentiũ talẽ propõnẽ in conſequentia formali & euidenti; nam licet intellectus naturaliter inclinetur ad aſſentiendum cuilibet vero & diſſentiendum cuilibet falſo; tamen q̃tũ eſt de ſe non magis determinat̃ ad aſſentiendum vni propõni q̃ ſuæ oppoſitæ; ergo indiget notitia

An ppō, ĩ qua paſſio pdicatur de ſubiecto, ſit demonſtrabilis.

F propõnum inferẽtium talẽ propõnem dubiã in conſequentia bona & formali. Et ideo qa propō demr̃abilis debet eſſe dubia, dicit Scot. ꝙ principia prima, q̃ non ſunt dubia non pñt demr̃ari demonſtratione, qa eſt. Supponitur ſecundo ꝙ duplices ſunt pasſiones, quædã ſunt tranſcendentes, ſicut ſunt poſitiones entis, & iſtæ ſunt duplices: q̃dam ſunt ſimplices, vt vnum, bonum verum: aliæ ſunt diſiũctæ, ſicut contingens, vel neceſſariũ, cauſa vel effectus, creatum vel increatũ. Et de oĩbus iſtis dico, ꝙ oẽs propõnes in quibus pdicantur iſtæ pasſiones, tam ſimplices q̃ diſiunctæ de ipſo ente ſunt immediatę & indemr̃abiles; vt iſta eſt immediata, ens eſt creatũ, vel increatum; cuius tñ multi nolentes intelligere Scot. dñt oppoſitum. Vnde dicit ꝙ paſſiones cõ-

G uertibiles entis immediate dicũtur de ente: qa ens habet conceptum ſimpliciter ſimplicẽ, ideo non poteſt eſſe medium inter ipſum & ſuã pasſionẽ, qa neutrius eſt diffinitio, quæ poſsit eſſe mediũ; nec eſt dicendũ ꝙ paſsio prima poſsit accipi ad demonſtrandum alias paſsiones; quia difficile eſt videre talem ordinem inter paſsiones, quia credo quòd nullus talis eſt, & dato ꝙ eſſent certæ propoſitiones compoſitę ex ipſis, non viderentur multo euidentes q̃ cõcluſio. Sed aliqui Scotizantes ſumunt pro ſe illum paſſum Sco. in. I. q. prolo. vbi dicit ꝙ medium eſſentialiter ordinatum; eſt quando diffinitio eſt medium vel paſsio prior. Aliæ ſunt paſsiones limitatæ, & tunc dico quòd propoſitiones in quibus tales paſſiones prædicantur ſunt bene demonſtrabiles & dubitabiles. H

DVBITATVR tertio. Vtrum concluſio demonſtrationis poſsit ſciri aliquo modo ante actualem demonſtrationem. Et videtur quòd non: quia intellectus non poteſt aſſentire alicui propoſitioni dubiæ niſi per notitiam propoſitionum per quas poteſt deduci in conſequentia bona & neceſſaria; vt ſupra viſum eſt, igitur non poſſumus ſcire propoſitionem demonſtrabilem, quæ eſt propoſitio dubia niſi per demonſtrationem. Reſpondetur breuiter, quòd concluſio demõſtrationis ante actualem demonſtrationem poteſt aliquo modo ſciri quo ad quia eſt: & hoc per experientiam, vel aliquam inductionem, aut per aliquas propoſitiones probabiles, ſed non perfe-

An concluſio poſſit ſcire ante, actualẽ demonſtrationem.

A perfectè: tamē quo ad propter quid non potest sciri nisi per de monstrationē. Sed quæreret ali quis verū notitia quam quis habet de conclusione demonstrationis ante demōstrationem sit eiusdē spēi cum illa quā quis habet de eadē conclusione per de monstrationem. Et vr̄ ꝙ nō; q̄a notitia quā quis habet per experientiam de illa conclusione nō vocatur scientia, seu notitia sciētifica, sed illa q̄ habetur de illa eadē conclusione per demr̄atio nē vocat̄ scientifica. Sed in oppositum argr̄: quia notitia q̄ hr̄ de conclusione per demr̄ationē; & q̄ hr̄ de eadem per experientiā non differunt, nisi quia è diuersis causis producunt̄, sed illud non est sufficiens ad faciendum dr̄iam specificā inter aliq̄ duo: vt patet de calore producto à sole & ab igne qui sunt eiusdem speciei: & tñ producuntur à diuersis causis. Respondetur ergo probabiliter ꝙ tales notitiæ sunt eiusdem speciei: & ꝙ notitia de illa conclusione intendit notitiā quæ habebatur de eadem conclusione prius per experientiā: nec est inconueniens ꝙ vna vocetur scientifica, seu scientia, & alia notitia experimētalis, & nō scientifica, seu scientia: quia forte scientia non connotat vltra notitiam nisi modū habendi, seu acquirendi talis notitiæ, quæ nō est sufficiens facere differentiā essentialem: si tamen diceres ꝙ notitia conclusionis, non solum transit super conclusionem simpliciter, sed super conclusione cum reduplicatione causæ, sic aliud esset dicendum. Et hæc de secundo artic. Quantum ad tertium sit.

Dubitatio.

B

CONCLVSIO responsalis. Diffinitio de omni & vniuersalis & modorum per se sunt sufficienter positæ in textu, vt patet ex dictis. Ad rationes. Ad primam patet solutio ex dictis: nam ista, omnis homo currit, est bene de omni prioristico, sed ista, homo est animal, est de omni posterioristico. Ad secundam dicitur, quòd modi per se, & modi per accidens non opponuntur, sed magis se habent vt disperata. Ad tertiam dicitur, quòd licet per se & secundum quòd ipsum sunt idem, non tamen sunt idem conuertibiliter. Ad quartam dicitur, quòd ibi non diffinitur vniuersale pro propositione vniuersali, sed magis pro prædicato, quod conuertibiliter se habet cum subiecto, ita ꝙ illa propositio est de vniuersali, in qua prædicatum conuertitur cū subiecto. Ad quintam dicitur, quòd licet rectum non sit passio lineæ, neque curuum: tamen rectum, vel curuum est passio lineæ sub illa disiunctione.

C *Arti. 3.*

D

SI igitur est demonstratiua sciētia ex necessarijs principijs; quod enim scitur non potest se habere aliter.

ISTVD EST quintum capitulum, in quo philosophus ostendit ꝙ omnis demonstratio est ex propōitibus per se. Et intendit septē conclusiones: Prima est, demonstratio procedit ex propositionibus per se, quia demōstratio est ex necessarijs, sed propositiones per se sunt necessariæ. ergo ꝑcedit ex ꝑpōnibus per se. Maiorē probat dua-

Demonstratio ꝑcedit ex proposit. per se.

E bus rationibus & vno signo. Prima est; quia illud quod demonstratur, puta ipsa conclusio est necessaria: ergo demõstratio est ex necessarijs: quia necessarium non scitur nisi ex necessarijs. Secunda ratio: quia demonstratio procedit ex illis q̃ sunt per se: sed illa q̃ sunt per se insunt per se primo vel secundomodo: & quodlibet illorum est necessarium: igitur. Deinde probat à signo: quia ex illis est demonstratio, propter quorũ defectum ferimus instantia contra demonstratorẽ: & hoc est qũ præmissæ nõ sunt necessariæ: igitur. Scd̃a conclusio: necessarium non scit̃ nisi ex necessarijs: probat duabus rationibus. Prima: nullus scit aliquid nisi cognoscat illud propter quod est verum, sed necessarium non est verum ꝓpter F medium cõtingens, igitur oportet tale medium esse necessariũ. Secunda ratio: quia si res sit salua. i. scibilis, & tu sis saluus. i. nõ corruptus, & nihil sis oblitus; & illud medium contingẽs fit mutatum, per quod tu sciebas conclusionem: tunc nihil es oblitus, & tamẽ tu nescis illud medium: quia est mutatum; ergo tu non sciuisti illam conclusionem per illud mediũ. Et subdit quòd non impedit si ponatur tale mediũ cõtingens esse falsum; quia possibili posito inesse, nullum sequitur impossibile. Tertia conclusio, q̃uis necessarium non demõstretur nisi ex necessarijs; tamẽ bene syllogizatur ex non necessarijs. Quod probat per simile: quia verum bene syllogizatur ex non veris. Quarta conclusio: ex necessarijs nõ syllogizat̃ nisi necessariũ, sicut ex veris nõ

Secunda conclusionis probatio per rationes.

syllogizatur nisi verũ. Quinta G conclusio sic conclusio non fit necessaria ꝑmissæ nõ sunt necessariæ; patet ꝑ cõclusionẽ ꝑcedẽtẽ. Sexta conclusio; conclusio demonstrationis est per se; quia omnis propõ necessaria saltem intrans demonstrationem est per se: sed conclusio demonstrationis est necessaria: igitur. Septima cõclusio: demõstratio est ex propositionibus per se; quia demonstratio est ex propositionibus necessarijs; sed omnes ꝓpositiones necessariæ, quæ suple intrant demonstrationẽ propter quid sunt huiusmodi; igitur Si q̃reret quis quare ergo quæritur de consensu respondentis circa præmissas contingentes, si non potest demonstrari conclusio necessaria per prẽmissas contingentes. Respondent per Ari. H ꝙ hoc ideo est; quia si præmissæ concedantur, oportet concedere conclusionem, & non ꝙ conclusio necessaria demonstretur per ipsas. Et sic infert, ꝙ nulla est demr̃atio conclusionis contingentis: cũ possit aliter se habere: nec contingentes erunt demonstrationis medium.

PROPTER ipsum autem oportet & medium tertio & primum medio inesse.

Tex. commen. 56. & sequ.

ISTVD est sextum capitulum, in quo philosophus oñdit demr̃ationẽ ꝓcedere ex vniuersalib⁹, & intẽdit sex cõclusiones. Prima: oĩs demr̃atio est ex vniuersalibus; q̃a omnis demr̃atio ꝑꝑ quid & potissima est ex propõnibus q̃ sunt per se & ſm ꝙ ipsum: ergo oĩs demr̃atio est ex propõnib⁹ vniuersalib⁹. Scd̃a cõclusio, nõ cõtingit demr̃atorem

A rem descendere de genere in ge
nus, sic ꝙ per principia vnius
scientię non potest demonstrari
cõclusio alterius scientię. Et di
cit ꝙ in demõstratione sunt tria
scilicet dignitas, passio, & subie
ctum. Conclusionem probat: in
qualibet demonstratione pro-
pter quid extrema debent esse
eiusdem generis cũ medio: hoc
est debent conuerti cum medio:
sed impossibile est ꝙ medium
vnius scientię conuertatur cum
extremis alterius scientiæ: igi-
tur. Ex quo infert duo corre-
laria. Primum vna scientia nõ
demonstrat aliquid de subiecto
alterius scientiæ: vt geome-
tria non demonstrat ꝙ contra-
riorum eadem est disciplina per
medium proprium eius. Secun-
dũ correlariũ: vna scientia non
demonstrat omnia de suo subie
B cto, quæ sibi insunt: sed solum
quæ sibi insunt ꝙ ipsum ſm cu
iusmodi sunt passiones: vt geo
meter non demonstrat rectam li
neam esse pulcherrimã. Ter
tia conclusio; necesse est cõclu
sionẽ demonstrationis esse per-
petuam: quia demonstratio est
ex vniuersalibus & necessarijs
quæ sunt perpetua; igitur.
Quarta cõclusio; corruptibiliũ
nõ est demrãtio nec scientia; qa
scientia est ex vniuersalibus &
necessarijs, q̃ sunt ꝑpetua; igiẽ.
Ex quo inferẽ vnũ correlariũ. ꝙ
diffinitio nõ ẽ corruptibiliũ; qa
diffinitio est principiũ vel finis
demrãtionis vel tota demrãtio
põne differens. Et siquis obij-
ciat; illorũ quæ aliqñ sunt, & ali
qñ non sunt est scientia; vt de
eclypsi lunę; igiẽ non est ex his
quæ sunt incorruptibilia. Rñdet
ꝙ quamuis eclypsis lunæ, & si-
milia non semper sint; tñ inquã C
tũ de ipsis est demrãtio, semper
sunt. Quinta conclusio; de-
mõstratio propter quid non de
bet constitui ex principijs com
munibus; quia vnũquodq; debet
demonstrari ex his, quæ faciunt
scire secũdum ꝙ ipsum: sed prin
cipia communia licet sint vera
& indemonstrabilia, non tamen
faciunt scire secundũ ꝙ ipsum;
igitur &c. Sexta cõclusio; nul
la scientia habet demrãre sua
principia; quia scientia procedit
ex prioribus & notioribus; sed
in scientia nihil est prius aut no
tius suis principijs: igitur.

DIFFICILE autẽ est no- *Tex. comment. 72. & inde.*
scere si sciuit aut non, difficile
est enim noscere si ex vniuscuiusque.

ISTVD est sextum capitu- D
lum, in quo philosophus osten-
dit qũo scientiæ speciales vtunẽ
principijs cõibus. Et dicit pri- *Scientiæ spẽles quõ vtuntur principijs cõibus.*
mo ꝙ demrãtio nõ descẽdit de
genere in genus: nisi vbi vna est
subalternans & altera subalter
nata; vt arithmeticę subalterna-
tur musica. Et dicit ꝙ difficile
est cognoscere, quando aliquid
scimus vel non; quia non ex qui
buscunq; principijs etiam im-
mediatis contingit scire: sed
solũ ex principijs proprijs. Vn
de propria principia alicuius
sciẽtię sunt propositiones veræ:
quas non contingit demonstra
re. Ex quo ponit aliquas suppõ
nes. Prima; principiorũ alia
sunt propria: & alia sunt cõia.
Exemplũ de proprijs: vt in geo
metria linea est longitudo sine
latitudine, cuius extremitates
sunt duo puncta; similiter ista;
rectum est cuius medium non

E exit ab extremis. Exemplum de communibus; si ab æqualibus æqualia demas quæ remanent sunt æqualia: & est commune geometriæ & arithmeticæ. Secunda suppositio; nulla scientia specialis vtitur principio cõi manente in sua communitate; sed solum vtitur eo contracto p terminos proprios. Primã partem probat, quia principium commune manens in sua communitate est indifferens ad diuersas scientias speciales; igitur vna non potest magis vti eo quam alia. Secundam partem probat: quia si contrahatur per terminos proprios iam appropriatur tali sciẽtiæ. Vnde in geometria sic contrahitur; si ab æqualibus magnitudinibus &c. ad arithmeticam sic contrahit, si ab æqualibus numeris &c.

F Tertia suppositio, principia propria alicuius scientiæ specialis sunt illa, de quibus præsupponitur quid est & quia est; vt arithmetica præsupponit de vnitate quid est & quia est, & similiter dicatur de alijs scientijs, vt geometria præsupponit quid est & quia est de magnitudine. Ex quo infertur quòd tria sunt in demonstratione de quibus aliqua ꝑsupponunt scilicet subiectum, passio, & dignitas. Et siqs quærat, vtrum in qualibet sciẽtia oporteat illa in prĩcipio narrare seu de ipsis mentionem facere. Respondet philosophus ꝙ non; quia illa aliquando sunt ita nota, ꝙ non oportet de ipsis mentionem facere. Quarta suppositio, dignitas, suppositio & petitio in aliquo conueniunt & in aliquo differunt. Conueniunt in hoc ꝙ sunt propositiones per se veræ: sed differũt, qa

Tria sũt in oĩ demonstratione.

G dignitas est propõ oĩbus p se nota non ægens aliquo extrinseco, sed sufficit ei ratio quę est in anima, & contra eam non fit instãtia, non autem suppositio & petitio; nam dignitas est principiũ verũ ex se euidens ab oĩbus cõiter concessum; vt de quolibet affirmatio & negatio, & de nullo ambo simul. Sed suppõ est principiũ in aliqua scientia, nec ita euidens quin non indigeat aliqua probatione; quia non est ab omnibus concessum. Sed petitio est propõ cui neq; addiscẽs assentit: neq; contrarium eius opinatur. Deinde ponit drĩam inter põnem, petitionem, & quæstionem. Vnde põ dr̃ suppositio vt est cõcessa ab addiscente, sed dr̃ petitio prout nec est negata, nec concessa ab addiscente, sed dr̃ qõ prout est ab eo negata.

Dignitas, Suppõ, Petitio, & Diffinitio quo differũt.

H Consequenter ponit tres differẽtias inter diffinitionem & suppõnem. Prima; quia suppõ dicit esse vel non esse: hoc est, est affirmatiua, vel negatiua: diffinitio vero non. Secunda: quia diffinitio non subordinatur conceptui complexo complexione distante, sed bene suppositio. Tertia; quia ex suppositionibus debitè ordinatis inferẽ conclusio sed non ex diffinitionibus. Et siquis dicat, in scientijs aliquando supponuntur falsa: ergo male dicitur quòd suppositio vera. Antecedens patet: nam geometer aliquando supponit lineam esse bipedalem quæ non est bipedalis. Respondet philosophus quòd geometer nõ supponit de linea scripta in pariete quòd sit bipedalis; sed supponit illud de linea, quæ per eam intelligitur.

Conse-

A Consequenter & finaliter infert vnum correlarium coutra Platonem: dicens, ꝙ propter demõstrationem non est necesse ponere vniuersalia esse aliquid vnũ extra animam; licet vniuersale sit vnum in multis de multis, vt aliàs visum est.

An demonstratio procedat ex necessarijs, & incorruptibilibus.

QVAERITVR Vtrum demonstratio procedat ex necessarijs & incorruptibilibus. Arguitur primo ꝙ non: quia aliqua demonstratio est ex contingentibus: ergo non quælibet est ex necessarijs. Antecedens probat: quia quælibet propositio pt non esse; ergo potest non esse vera, & per consequens nulla est ne-B cessaria. Etiam tales propositiones possunt esse falsæ, subiectis pro nullis supponentibus. Secundo sic; Si demrãtio procederet ex necessarijs, sequeretur ꝙ omne scibile esset necessarium & impossibile aliter se habere, sed consequens est falsum: igitur falsitas consequentis patet, quia omnia entia naturalia sunt scibilia, & tamen possunt aliter se habere: igitur. Tertio sic; Si aliquod scibile esset necessarium, vel illud esset vniuersale, vel singulare: non singulare: quia singularia sunt corruptibilia, nec vniuersale: quia vniuersale est corruptibile ad corruptionem suorum singularium. Quarto sic; contingit descendere de genere in genus: ergo male dicit Arist. ꝙ non contingit demonstratorem descendere de genere in genus. Antecedens patet: qa per principia scientiæ superioris C contingit demonstrare passionẽ de subiecto scientiæ inferioris; etiam per principia scientiæ subalternãtis contingit demonstrare passionem de subiecto scientiæ subalternatæ. Quinto sic: conclusio demonstrationis aliquando fuit, & aliquando non erit; ergo nulla conclusio demõstrationis est perpetua & necessaria. In oppositum arguitur auctoritate philosophi in textu. In quæstione erunt tres art. Quantum ad primum. *Art. 1.*

PRIMO sciendum, quòd pro declaratione quæstionis soluendæ sunt aliquæ difficultates. Prima an hæc consequentia sit bona, hoc inest per se: ergo de necessitate. Dicitur quòd talis consequentia est bona: quia ibĩ arguitur ab inferiori ad superius affirmatiuè: nam de per se infert necesse. Et si quis dicat, si talis consequentia esset bona sequæretur, quòd philosophus peteret principium, nam ex propositionib⁹ de necessario infert propositiones de per se: & ex propositionibus de per se infert propositiones necessarias: ergo videtur ꝙ arguat circulariter. Ad hoc respondetur ꝙ ista consequentia non est formalis; hæc propositio est de necessario; ergo est de per se; quia ibi arguitur a superiori ad inferius affirmatiuè licet talis posset esse materialis. Nam quando philosophus probat propositiones de per se ex propositionibus de necessario: ibi capit propositiones de necessario, vt intrãt demrãtionem: modo tales sunt de per se. Et qñ dicitur ꝙ petit principiũ, negatꝫ; nã ex propõnibus de neces-

An valeat. Hoc inest per se, ergo de necessitate. D

E neceſſario, quæ pluribus rationibus ſunt probatę, infert propoſitiones de per ſe nondum aliquomodo probatas: & ex propoſitionibus de per ſe infert ſeu probat propoſitiones neceſſarias: modo propoſitiones neceſſarię quę pluribus rõnibus ſunt probatæ, ſunt notiores illis de per ſe nondum vel vnica ratione probatis.

Sortes eſt corruptibilis: an ſit per ſe.

SECVNDO ſciendũ ꝙ ſecunda difficultas eſt talis: vtrũ iſta ſit per ſe: ſortes eſt corruptibilis. Et videtur ꝙ nõ: quia nõ eſt neceſſaria: ergo non eſt per ſe. Antecedens probatur: quia poteſt falſificari: nam ſorte mortuo iſta eſt falſa, ſortes eſt corruptibilis: igitur. Pro reſponſione iſtius & multarum talium propoſitionum ſupponitur ꝙ ſi ly corruptibile dicat aptitudinẽ, F ipſa eſt neceſſaria: ſicut iſta ſortes eſt riſibilis & eſt per ſe ſecundo modo: ſed ſi ly corruptibile diceret quandam diſpoſitionem vel principium ad corrumpi: illa non eſſet per ſe. Et ſi quis dicat ſi iſta eſſet per ſe, ſortes eſt corruptibilis; ſequeretur ꝙ iſta eſſet vera, ſortes de neceſsitate eſt corruptibilis: quod eſt falſum: quia ſua contradictoria eſt vera, ſcilicet ſortes poteſt eſſe non corruptibilis: quia iſta eſt vera, ſortes poteſt non corrumpi: ergo etiam iſta erit vera, ſortes poteſt eſſe non corruptibilis. Reſpondetur ꝙ nõ ſequitur ſortes poteſt non corrumpi: ergo ſortes poteſt eſſe non corruptibilis: quia ly corrumpi dicit actũ, & corruptibile dicit aptitudinẽ, vt præſuppoſitum eſt. Et ſiquis dicat, ſortes de neceſsitate eſt corruptibilis: ergo non poteſt non eſſe corruptibilis: ergo poteſt eſſe corruptibilis, quæ eſt falſa: poſito ꝙ ſortes non ſit. G Dico ꝙ illa eſt vera, & bene ſequitur: & dato ꝙ ſortes non ſit, adhuc poteſt corrumpi. Si tamen vlterius inueſtigaretur forte eſſet difficile ſaluare tales ꝓpoſitiones: ideo illi qui dicunt, ꝙ requiritur in talibus propoſitionibus, ꝙ ſubiectum pro aliquo ſupponat, faciliter ſe expediunt & multum probabiliter.

Diffinitio quo principium, ſiue, ſeu demonſtratio.

TERTIO ſciendum, quòd circa textum eſt alia difficultas talis: qualiter intelligit̃, ꝙ diffinitio ſit principium demonſtrationis: & finis ſeu concluſio & tota demonſtratio poſitione differens. Pro cuius ſolutione ſupponitur quòd duplex eſt diffinitio; quædam eſt incomplexa conſtituta ſolum ex vno genere H diffinitionum: ſicut eſt iſta, animal rationale, vel iſta faciens ſcire: & talis bene poteſt eſſe principium demonſtrationis; & etiam concluſio ſiue finis demonſtrationis: ſi ſumatur cum ſuo diffinito. Alia eſt diffinitio complexa, quæ componitur ex pluribus generibus diffinitionum, ſeu quæ componitur ex duabus diffinitionibus, vnius diffiniti. Vnde vnũ diffinitum poteſt habere duas diffinitiones: ſicut pro exemplo, ſyllogiſmus demonſtratiuus habet duas diffinitiones ſcilicet faciens ſcire, & procedens ex primis veris: & tunc per vnam poteſt demonſtrari alia de diffinito; & tunc illa quæ erit medium dicitur principium demonſtrationis: & alia ſumpta cum diffinito dicitur finis ſeu concluſio demonſtra-

A monstrationis: & nulla talis potest esse tota demonstratio positione differens: sed ex illis duabus fit vna totalis diffinitio, quę sumpta cũ diffinito erit totalis demõstratio positione differẽs, idest ordine terminorum; qui si ordinentur, tunc ex ipsis poterit fieri vna totalis demonstratio: vt patet sic dicendo, syllogismus demonstratiuus est faciens scire tanquàm procedens ex veris &c. & tunc potest sic fieri tota demonstratio, omne procedens ex veris &c. est faciens scire; syllogismus demonstratiuus est huiusmodi: ergo syllogismus demonstratiuus facit scire.

An sciẽtia specialis vtatur principiis cõibus.

QVARTO sciendum, quòd pro declaratione textus adhuc soluendæ sunt aliquæ difficultates. Prima, an scientia specialis vtatur aliquo modo principiis communibus. Respondetur, ꝙ B scientiæ speciales aliquo modo vtuntur principiis communib⁹: non in sua communitate manentibus: sed vt determinantur per terminos proprios talis scientiæ specialis. Prima pars patet, quia scire simpliciter est scire per causam propriam: sed principia cõmunia manentia in sua communitate non possunt esse causa propria, & adæquata alicuius scientiæ specialis: igitur nõ possunt accipi in aliqua scientia ꝓ ꝓpriis, & adæquatis principiis.

Oĩs triangulus primo habet tres, an sit concedenda.

Secũda difficultas vtrum ista sit concedenda, omnis triangulus primo habet tres, seu omnis homo est primo risibilis. Ad quam respondent aliqui, quòd hęc propositio, omnis triangulus primo habet tres, est concedenda, & sub ea non debet sic fieri descensus: ergo isosceles primo habet tres, quia illa est falsa, sed sic, ergo isosceles inquantũ triangulus primo habet tres. C Aliter tamen potest dici, & magis de rigore sermonis, quòd in ista propositione, omnis triãgulus primo habet tres, si ly primo tantum valet, sicut ly per se illa est vera, quia sensus est, omnis triangulus per se habet tres: si autem ly primo dicat immediationem, vel adæquationem: tunc illa est falsa: omnis triangulus primo habet tres: quia isosceles primo, idest adæquatè nõ habet tres. Et hęc de primo art. Quantum ad secundum.

A art. 2.

An scibile sit æternum.

DVBITATVR primo: vtrum scibile, seu illud, de quo habemus sciẽtiam sit æternum & perpetuũ, & incorruptibile. Pro cuius solutione supponitur, quòd scibile capitur dupliciter. Vnomodo pro conclusione demonstrabili. Aliomodo pro subiecto, vel re significata per terminum conclusionis. Hoc supposito dicitur, quòd quãdo Arist. dicit, quòd scientia est inge D nerabilium, & incorruptibiliũ; intelligit de scibili primomodo, puta de conclusione demonstrabili, quæ vocatur scibile totale: nam talis conclusio demonstrationis propter quid est ingenerabilis, idest infalsificabilis: quia nunquàm potest esse falsa: ideo capitur ibi incorruptibile logicaliter, vt tantum valet, sicut infalsificabile: vt ista, homo est risibilis, dicitur esse incorruptibilis, idest infalsificabilis, qa nunquam potest esse falsa. Et si quis dicat, talis propositio potest esse õn vera: cum possit nõ esse; ergo potest esse falsa: non valet consequentia. Siquis iterũ dicat

E dicat talis propositio erit falsa, terminis pro nullo supponentibus. Respondetur, quod ad tales propositiones non requiritur, quod termini pro aliquo existente supponant: sed sufficit, quod suppo nant pro aliquo inesse cognito; vt aliàs visum est de consimi libus propositionibus. Et si quis quęrat de scibili remoto, sci licet, de subiecto, vel re significa ta per subiectum conclusionis vtrũ sit generabile, & corruptibi le. Respondetur, quod quodlibet ta le creatum secundum proprium esse potest corrumpi, & desinere esse: Etiam quantum ad esse cognitum, quod habet in intelle ctu creato est corruptibile, cum quilibet intellectus creatus pos sit desinere illud cognoscere: sed secundum esse cognitum, quod habet in mente diuina numquàm corrumpetur: impos sibile est, enim Deum non intel ligere talia scibilia remota. Vnde res cognita participatiue, & obiectiue habet tale esse, quale habet cognitio, per quam cognoscitur: sed cognitio Dei est æterna, & ipse Deus: ideo talia scibilia participatiue dicũ tur esse æterna. Et similiter dica tur de diffinito, quod est æternum, & incorruptibile.

Sco. li. 4. d. 1. q. 1.

F

Quid sci tur conclusio, an res significata per conclusioně.

DVBITATVR secundo, Vtrum illud, de quo habemus scientiam, sit ipsa conclusio: vel vtrum sit res significata ad extra per talem conclusionem. Et quòd sit ipsa conclusio probatur: quia nihil scitur, nisi verum: sed sola propositio est vera: igitur. Secundo sic, illud scitur per demonstrationem, quod iudicatur esse verum: sed sola cõclusio iudicatur esse vera: igitur. Item illud scire per demon stratioñem, in quo prædicatur passio de subiecto: sed solum illud est conclusio: igitur. Item quod omnino nihil est, non scitur per demonstrationem: sed illud, quod significatur per con clusionem, vt plurimum nihil est: igitur. In oppositum arguitur: nam si conclusio esset obiectum scientiæ, seu illud, quod scitur, sequeretur, quòd quilibet sciens actu scientia acquisita per demonstrationem apprehenderet ipsam conclusio nem. sed hoc est falsum: vt patet per experiẽtiam: quàmuis enim demonstret conclusionem: tamen non reflectitur super ipsam conclusionem, immo intellectus primo figit se circa significatum conclusionis: & primo versatur circa illud. Item vel apprehenderetur sola apprehẽ sione simplici, quod non est dicendum, cum talis non sit scientia: vel iudicatiua, qua iudicaret ipsam esse veram: sed hoc non: quia notum est, quod demonstrans non semper habet tale iudicium. Item illud est scibile propinquum, de quo prius habetur scientia: sed de re signi ficata per conclusionem prius habetur scientia: quia non possumus scire aliquam conclusionem, nisi sciendo prius, ita esse, sicut per illam significatur.

G

H

Pro respõsione dicitur, quòd propositio non dicitur scibile propinquum, eo quòd intellectus prius circa eam versetur, quàm circa res ad extra: nam bene stat intellectum assentire vni propositioni antequàm con sideret circa illam propositionem. Vnde rusticus scit multas

A propositiones, quas non scit se scire. Dicitur secundo, quòd propositio, seu conclusio dicitur esse scibile propinquū: quia prius apud intellectum formatur, quàm sciatur ita esse in rebus ad extra, sicut per eam significatur. Ex istis faciliter potest intelligi, quando dicitur, quòd de conclusione habemus sciētiam non tāquàm de illo, circa quod primo versatur intellectus: sed tanquàm de illo, quod primo formatur ab intellectu antequā sciatur, ita esse, sicut per talem conclusionem significatur.

An contingat demonstratorem descendere de genere in genus.

DUBITATUR tertio, vtrū contingat demonstratorem descendere de genere in genus. Pro cuius declaratione supponitur, quòd duplex est genus, scilicet genus prædicabile, quod natum est de pluribus prædicari: & de isto non est hic ad propositū: B Aliud est gen⁹ scibile, quod non est aliud, quàm subiectum attributionis alicuius scientiæ: sic quòd illa, quæ ad ipsum attribuuntur, dicuntur esse vnius generis scibilis: & de isto est hic ad propositum. Supponitur secundo, quòd demonstratorem descendere de genere in genus nihil aliud est, quàm per propria principia vnius scientiæ demonstrare aliquid de subiecto alterius scientiæ. Supponitur tertio, quòd subiectum vnius scientiæ aliquando continetur sub subiecto alterius scientiæ siue essentialiter, siue accidētaliter, quemadmodum subiectum scientię subalternatæ. Et sic dico, quòd tunc bene contingit demonstratorem descendere de genere in genus. Vnde per propria principia metaphysicę possunt demonstrari C passiones de subiectis aliarum scientiarum; non dico passiones proprias: sed transcendentes, seu cō munes. Similiter diceretur, quòd per principia scientiæ subalternantis possunt demonstrari conclusiones in scientia subalternata: Aliæ sunt scientiæ, quarum subiecta sunt totaliter diuersa, sicut Geometria, cuius subiectū est magnitudo, vel linea: & arithmetica, cuius subiectum est numerus: & in talibus non contingit demonstratorem descendere de genere in genus. Sed quæreret aliquis circa principia demonstrationis, vtrum sint quinque, scilicet dignitas, suppositio, petitio, quæstio, & diffinitio.

An quinque sint principia demonst.

Et videtur quòd non, quia dignitas non ingreditur demonstrationem. ergo non videtur quòd sit principium demonstrationis. Item principia sunt, quę D cum sint vera non contingit demonstrare; sed diffinitio non est vera: igitur non est principiū demonstrationis. Etiam diffinitio non potest esse præmissa demonstrationis: ergo videtur, quòd non sit principium. Respondetur breuiter, quòd dignitas potest capi dupliciter. Vno modo proprie, & tunc non est principium ingrediens demonstrationem, licet bene præsupponatur. Aliomodo capitur large pro omni propositione immediata: & sic bene ingreditur demonstrationem. Dicitur vlterius, quòd licet principia materialia, & propinqua demonstrationis sint vera, sicut præmissæ demonstrationis, non tamē principiū remotū cuiusmodi est diffinitio. Aduerte finaliter, ꝙ ista princi-

E principia maxime attenduntur ex parte addiscentis: nam propositio demonstrabilis quando capitur ab addiscente, vt probabilis dicitur suppositio non simpliciter, sed quo ad addiscentem: sed si addiscens non dissentiat, neque assentiat dicitur petitio; sed si addiscens habeat contrariam opinionem, dicitur quæstio. Et hęc de secundo articulo. Quantum ad tertium sit.

Arti. 3. CONCLVSIO responsalis, demonstratio procedit ex necessarijs incorruptibilibus, & proprijs. Et hęc conclusio satis relinquitur probata ex dictis in articulis. Etiam ad rationes patet quid sit dicendum in dictis articulis.

T. cō. 85. & inde. CONTINGERE autem idem simul affirmare, & negare, neq; vna quidem recipit demonstratio. F

Primū principiū quomodo ingreditur demōstrationē. ISTVD est octauum capitulum, in quo Philosophus ostendit quomodo primum principium intrat demonstrationē: dicens, quod istud principium Non contingit idem simul esse, & non esse, non ingreditur demonstrationem ostensiuam. Quod probat, quia si aliqua demonstratio ostensiua vteretur illo principio, hoc esset ex parte maioris extremitatis: sic arguendo, omnis homo est animal, & non est non animal; callias est homo; ergo callias est animal, & nō est nō animal. Vel esset ex parte medij in maiori propositione, vel minoris in minori: sed nullum illorum est dicendum, quia negacio sumpta cum affirmatione nihil facit quo ad veritatem: licet virtute præmissarum aliquid faciat ad inferendum talem, vel talem conclusionem. Deinde ponit talem conclusionem: primum principium bene ingreditur demonstrationem ad impossibile si contrahatur in tali demonstratione: quia in tali demōstratione aliquid demonstratur verum per hoc, quod eius oppositum est falsum, quod non potest fieri sine primo principio. Sed quòd debeat esse contractum. patet, quia demonstratio ostensiua fit ex propriis terminis: ergo & demonstratio ad impossibile; patet, quia demonstratio ad impossibile, & demōstratio ostēsiua fiunt ex eisdem terminis. G

Finaliter ponit quædam incidentia. Primum, omnes scientiæ speciales in hoc conueniunt: quia cōmunicant in principiis cōmunibus, quibus vtuntur nō in sua cōmunitate manentibus, sed contractis ex illis, ex quibus demōstrant. Secundū incidens: Dialectica, & etiā Metaphisica quæ sunt scientiæ communes, vtuntur his principiis: non tamen quod demōstrent illa principia, cum demonstrent tantum vnam partem contradictionis, scilicet veram. Nam demonstrator non interrogat de vtraque parte contradictionis: dialectica vero vtranque concludit: nō per eundem syllogismum, sed per diuersos. Et subdit finaliter, quòd dialectica non est circa determinatum genus, sicut sunt aliæ scientiæ speciales. Et hoc intelligitur de dialectica vtente, & quo ad applicationem: quia H

diale-

E dialectica est applicabilis [ad omnes alias scientias syllogizando, & demonstrando ex terminis aliarum scientiarum.

T.cō.85. & inde.

S i autem idem est interrogatio syllogistica, & propositio contradictionis.

Cuiuslibet scientiæ propria interrogatiões

Istud est nonum capitulum, in quo Philosophus ostendit, quòd sicut demonstratio requirit propria principia: ita requirit proprias interrogationes ponens talem conclusionem. In qualibet scientia sunt propriæ interrogationes]. Probat, quia vnaquæque scientia habet proprias ꝓpositiones: ergo ꝓprias interrogationes. consequentia patet: quia illud quod primo est interrogatio, est postea propositio, differunt autem interrogationes a principiis: quia principia alicuius scientiæ nō possunt

F

demonstrari in illa scientia: sed interrogationes bene demonstrantur. Ex quo infert aliqua corollaria. Primum, non omnis interrogatio est geometrica, nec medicinalis: & sic de aliis: sed illa dicitur geometrica, quæ ex propriis principiis geometriæ demonstratur, vel quæ ex propriis terminis geometriæ est cōstituta: & proportionabiliter dicatur de aliis interrogationib9. Secundum corollarium, nō pertinet cuilibet artifici facere quālibet interrogationem, neque ad quamlibet respōdere: sed solum ad determinatas, & proprias illius scientiæ. Tertium corollarium, si aliquis disputet cum habente geometriam per principia geometriæ, tunc bene disputat: sed si non disputet per principia geometriæ, non bene disputat: quia per talem disputationem non poterit geometer redargui: etiam de tali disputatione non potest cognosci, an aliquis male, aut bene disputet. G

Quæstiones.

Cōsequenter mouet tres quęstiones circa interrogationes scientiarum. Prima, vtrum sicut sunt aliquæ interrogationes geometricæ: ita etiam sint aliquæ non geometricæ: & similiter in aliis scientiis. Secunda quæstio: Vtrum interrogationes facientes ignorantiam in geometria sint non geometricæ. Tertia quæstio, vtrum syllogismus procedens ex oppositis principiorū alicuius scientiæ, dicatur peralogismus, aut syllogismus secundū ignorantiam. Respondet primo, quo ad primam quęstionē, quòd aliqua est interrogatio nō geometrica: quia interrogatio musica est interrogatio nō geometrica: igitur. Ad secundam dicit, quòd dupliciter interrogationes aliquæ possunt dici non geometricę. Vnomodo, quia nullomodo sunt geometricæ, sicut illæ, quæ non constituuntur ex terminis geometricis. Aliomodo, quia aliquid habent de geometrica, tamen prauè, sicut sunt interrogationes compositæ ex terminis geometriæ, quæ tamen sunt falsæ, quod declarat per simile. Nam arithmon vnomodo dicitur, quod nullomodo sonat, aliomodo, quia prauè sonat. Ad tertiam respondet, quòd ex quo interrogationes facientes errorem in geometria sumunt opposita principiorum: syllogismus procedens ex illis dicitur syllogismus H

gismus

E *Scientiæ doctrinales, & dialecticæ discrimina.* gismus secundum ignorantiam. Finaliter ponit quinque differentias inter scientias doctrinales, & dialecticas. Prima, quia in scientiis doctrinalibus, siue demonstratiuis non fit peralogismus: sed bene in dialecticis. Quod probat, quia in scientijs doctrinalibus maior extremitas dicitur vniuersaliter de medio, & medium de minori extremitate; sed hoc excludit omnem dubitationem in syllogismo: igitur. Minor probatur per simile: quia sicut in paralogismis, puta in isto, omnis circulus est figura; carmen homeri est circulus; ergo carmen homeri est figura: excluditur dubitatio per demonstrationem ad sensum; puta demonstrando aliquem circulum in pariete F descriptum: ita in scientiis demonstratiuis excluditur dubitatio, seu latentia per diffinitionem. Vnde circulus accipitur dupliciter. Vnomodo pro metro, sicut carmen homeri dicitur circulus. Aliomodo capitur circulus pro linea circulari. Secunda differentia, in scientiis doctrinalibus non infertur instantia, nisi vniuersalis; sed in dialecticis infertur instantia tam vniuersalis, quàm particularis; igitur. Tertia differentia, quia in scientiis doctrinalibus frequenter obmittitur forma syllogistica, vt probat per exemplum Zenonis, qui arguebat ex puris affirmatiuis in secunda figura, quæ est bona argumentatio gratia materiæ cum termini sint conuertibiles. Arguebat sic; omne quod generatur in multiplicata analogia cito generatur; sed ignis cito G generatur; ergo ignis generatur in multiplicata analogia: Sed in dialecticis non potest ita obmitti forma syllogistica. Vnde illa sunt generata in multiplicata analogia, quando magnitudo est multiplex ad magnitudinem eius, ex quo generatur; sicut ignis genitus ex aere in decuplo est maior ipso aere, ex quo generatur. Quarta differentia, in demonstrationibus doctrinalibus fit facilior resolutio, quàm in dialecticis: quia in doctrinalibus fit resolutio tantum ad vnum, scilicet ad verum: sed in dialecticis potest fieri resolutio, & ad verum, & ad falsum: modo facilius est resoluere in vnum, quam in multa: igitur. Quinta differentia, demonstrationes doctrinales non possunt augeri per di H uersa media, cum in demonstratione propter quid, & potissima fit tantum vnum medium: sed in scientiis dialecticis possunt syllogismi dialectici augeri per diuersa media cũ eadem conclusio posit per diuersa media dialecticæ augeri; possunt tantum demonstrationes doctrinales augeri in post assumeudo, & in latus assumendo.

SED quia differt, & propter quid scire primum quidem eadem scientia, & in hac dupliciter. *T. co. 91. & inde.*

ISTVD est decimum capitulum, in quo Philosophus ponit duas differentias inter demonstra

A monstrationem propter quid, & demonstrationem quia est. Prima demonstratio propter quid procedit per causam propinquam; sed demonstratio quia est procedit per causam remotam, vt omne quod respirat, est animal: sed nullus paries est animal: ergo nullus paries respirat: ecce quomodo ibi ista demonstratio procedit per causam remotam: quia non esse animal non est causa non respirandi: ergo nec esse animal est causa propinqua respirandi; quia sicut se habet affirmatio ad affirmationem, ita negatio ad negationem. Dat aliud exemplum apud Scythas non sunt vites: ergo apud Scythas non sunt sibilatores. Secunda differentia: quia demonstratio propter quid procedit per causam, sed demonstratio, quia est B procedit per effectum: vt si arguatur sic: quæcunque stellæ non scintillant sunt prope nos: sed planetæ non scintillant: ergo planetæ sunt prope nos: hic enim demonstratur causa per effectum, cum non scintillare sit effectus, & esse prope nos est causa: si aut conuertatur argumentum erit demonstratio propter quid. Dat aliud exemplum sic arguendo: quicquid crescit, & decrescit per portiones arcuales est circularis figuræ: sed luna crescit, & decrescit per portiones arcules: ergo luna est circularis figuræ: ibi est demonstratio, quia est: quæ si conuertatur, erit demonstratio propter quid. Ex istis infert vnum corollarium, dicens, quòd demonstratio propter quid pertinet ad scientiam

Demonstratio pp quid, & quia, quo differūt.

subalternantem, & demonstratio, quia est ad scientiam subternatam. Dat exemplum de scientia subalternante, vt Geometria respectu Perspectiuæ, & Arithmetica respectu Musicæ, & astrologia scientiæ naualis, quæ considerat signa serenitatis, & tempestatis. Vnde istæ scientiæ sic se habent, quòd vna earum considerat speciem, & alia considerat genus, idest subiectum scientiæ subalternantis contrahitur ad subiectum scientiæ subalternatæ per differentiam accidentalem. Deinde remouet vnum dubium, quia ex quo dictum est, quòd demonstratio propter quid, pertinet ad scientiam subalternantem: & quia est ad scientiam subalternatam: ideo crederet aliquis, quòd in scientia subalternata nunquàm fieret demonstratio propter quid. Respondet, quòd demonstrationes propter quid, bene etiam fiunt in scientia subalternata, & hoc capiendo scientiam subalternatam large, quia scientia subalternata respectu vnius bene potest esse subalternans respectu alterius: vt perspectiua, quæ est subalternata geometriæ est subalternans respectu scientiæ de Iride. Ex istis finaliter infert, quòd demonstratio propter quid, & demonstratio quia est, fiunt in scientiis, quarum vna est subalternans, & alia subalternata: fiunt etiam in scientiis disparatis, vt sunt medicina, & geometria. Vnde medicus cognoscit, quia est illius conclusionis; vulnera circularia tardius sanantur, quàm oblonga: sed geometer cognoscit talem propter quid.

C

D

FIGV-

B T.cō.103. & inde. FIGVRARVM autem magis faciens scire maxime est prima: mathematicæ enim scientiarum &c.

ISTVD est vndecimum capitulū, in quo Philosophus determinat de forma ipsius demōstrationis, ostendendo, in qua figura habeat fieri: ponens talem conclusionem. *Demonstratio, in qua figura fiat.* Prima figura, idest primus modus primæ figuræ facit magis scire, quàm aliquis alius, probat vno signo, & tribus rōnibus. Signo, mathematicæ scientiæ, q̄ maxime sunt scientiæ faciunt demonstrationes per primum modum primæ figuræ. Prima ratio, illa figura maxime facit scire quæ facit scire propter quid: sed prima figura facit scire propter quid: igitur demonstratio debet fieri in tali figura. Secunda ratio, illa figura maxime facit scire per quā demonstratur diffinitio de diffinito: sed prima figura est huiusmodi: igitur Minorem probat: F quia diffinitio p̄dicatur vniuersaliter, & affirmatiue de diffinito: sed solus primus modus primę figurę potest concludere vniuersalem affirmatiuā. Tertia ratio: illa figura magis facit scire, qua indigent aliæ figuræ, & quę non indiget alijs figuris: sed prima figura est huiusmodi; igitur.

T.cō.104 & inde. SICVT autem a in b esse contingit indiuidualiter sic, & non esse conceditur.

ISTVD est vltimum ca capitulum huius primi tractatus, in quo Philosophus ostendit aliquam propositionem negatiuam esse immediatam: ponens talem conclusionem: sicut aliquæ propositiones affirmatiuæ sunt immediatę: ita aliquæ negatiuæ: & sicut sunt aliquæ affirmatiuæ mediatę: ita aliquæ negatiuæ mediatę. G *Propositio negatiua immediata dabilis.* Et subdit, quòd propositio negatiua tribus modis dicitur mediata. Primo quādo subiectū est in aliquo toto. i. cōtinetur sub aliquo superiori: & prædicatum non continetur sub illo: vt nullum animal est quantitas. Secundo: quando prædicatum est in aliquo toto, sub quo non est subiectum: vt nulla substantia est albedo. Tertio: quando prædicatum est in aliquo toto, sub quo non est subiectum, sed est sub alio: vt nullum animal est caliditas. Ex quo infert, q extremum propositionis potest contineri sub aliquo, sub quo non continebitur aliud extremum; H quia coordinationes prædicamentorum sunt impermixtæ. Finaliter declarat, quòd aliquæ propositiones negatiuæ sunt immediatæ: dicens, quòd quando neutrum extremorum propositionis continetur sub aliquo toto, tūc illę propositiones dicuntur immediatæ: vt nulla substantia est quantitas. Quod probat: quia si tales propositiones haberent medium, tunc necesse esset alterum extremorum esse in aliquo toto, in quo non est aliud, & sic posset syllogizari in aliqua figura, quod est falsum; igitur.

T.cō.109 & inde. IGNORANTIA autē non secundum negationem, sed secundum dispositionem dicta est &c.

ISTA

A *Syllog. ignorantiæ quis.* ISTE est secundus tractatus huius libri, in quo philosophus determinat de syllogismo ignorantiæ; & continet vnicu capitulum quod diuiditur in duas partes. In prima parte dicit, ꝙ duplex est ignorantia: quædam est pure negationis: alia est praue dispositionis. Et primo ponit sex conclusiones de ignorantia praue dispositionis. Prima conclusio; vniuersalis affirmatina falsa in prima figura in syllogismo ignorantiæ concluditur ex duabus falsis, siue in toto, siue in parte secunda conclusio; vniuersalis negatiua falsa in prima figura concluditur per syllogismum ignorantiæ ex ambabus falsis; vel ex vna vera & altera falsa. Tertia conclusio; vniuersalis negatiua falsa in secunda figura concluditur per syllogismum ignorantię ex ambabus in parte falsis & ex vna vera & altera falsa siue fuerit maior siue minor. Quarta cõclusio; vniuersalis negatiua falsa] concluditur in prima figura ex ambabus negatiuis per syllogismum ignorantiæ in parte falsis. Quinta conclusio; vniuersalis negatiua falsa concluditur per syllogismum ignorantiæ in secunda figura ex ambabus negatiuis falsis, siue ex vna vera & altera falsa. Sexta conclusio: vniuersalis affirmatiua falsa concluditur in prima figura per syllogismum ignorantiæ ex ambabus falsis & ex vna vera & altera falsa per mediũ non proprium. Vnde medium proprium est per quod fit syllogismus contradictionis ad ostendendum contrarium vel contradictoriam conclusionis. In secunda parte ostendit quomodo C causatur in nobis ignorantia pure negationis: dicens, ꝙ deficiẽte nobis aliquo sensu a natura necesse est scientiam nobis deficere de propriis sensibilibus illius sensus. Probat: quia nos non capimus scientiam nisi per demonstrationem, aut inductionem; sed deficiente nobis aliquo sensu non potest fieri aliquid notum nobis de sensibilibus illius sensus per demonstrationẽ, aut inductionem. Probat primo de inductione: quia inductio procedit ex singularibus, quæ cognoscuntur per sensum. De demonstratione probat, quia demonstratio procedit ex propositionibus vniuersalibus: sed propositiones vniuersales cognoscũtur per suas singulares & singularia per sensum. D

Vtrum ea, quæ in textu dicta sunt sint vera.

QVAERITVR Vtrum ea quæ dicta sunt in textu præcedenti sunt vera, & sufficienter posita. Arguitur primo ꝙ non; quia eiusdem rei possunt plures diffinitiones; sed quælibet diffinitio potest esse medium ad demonstrandum paßionem de subiecto: ergo demonstrationes possunt augeri per diuersa media. Quinto sic: Affirmatio non est causa affirmationis: nec negatio negationis: ergo male dicitur in textu ꝙ sicut se habet affirmatio ad affirmationẽ: ita negatio ad negationem. Tertio sic; deficiente sensu non oportet deficere sensibile illius sensus: igitur poterimus habere scientiam de illo, con-

B

E sequentia patet: quia anima separata habet scientiam à sensibilibus, & tñ nō habet sensum: igitur. Quarto sic: Aliquis homo pōt acqrere scientiā de coloribus & de figura, sensu visus deficiente: igr. Antecedens patet, posito casu ꝙ sortes efficiatur cęcus adhuc posśūt remanere species colorum in eius phantasia, mediātibus q̃bus intellectus poterit cognoscere colores. Quinto sic: Ponatur casus ꝙ sortes à natiuitate careat, auditu, visu, & olfactu, tamen deus poterit creare in anima eius scientiā de sensibilibus illarum potentiarum: igr. In oppositum est philos. In quæstione erunt tres artic. Quantum ad primum.

Art. 1. PRIMO sciendum, quòd ꝓ declaratione illorum q̃ dicta sūt in textu, supponitur ꝙ duplex est demonstratio. s. ostensiua, & ad imposśibile. Vnde demōstratio ostensiua est quæ facit scire conclusionē ex præmisśis scitis: vt omne aīal rationale est risibile; omnis homo est animal rōnale: ergo omnis homo est risibilis. Sed demonstratio ad imposśibile est quę ex opposito cō clusionis probandæ cum vna necessaria infert vna falsam & imposśibilem; ex cuius falsitate vel imposśibilitate infertur falsitas, & imposśibilitas alterius præmissæ; ex cuius falsitate infertur veritas & necesśitas conclusionis probandæ: vt si quis velit demonstrare istam, omnis homo est risibilis per imposśibile, accipiat istam, quidam homo non est risibilis, cum ista omnis homo est rationalis, & tunc arguat sic; quidam homo non est risibilis, omnis homo

Demonstratio duplex.

F

est rationalis: ergo quoddam rationale non est risibile: conclusio est falsa, & imposśibilis: ergo altera præmissarū: & non minor puta ista, omnis homo est rationalis: ergo maior puta ista, quidam homo non est risibilis: & vltra ista est falsa, quidam homo non est risibilis: ergo sua contradictoria est vera, scilicet ista, omnis homo est risibilis: & tenet ista vltima consequentia virtute primi principij, in quo dicitur quòd imposśibile est idem affirmare & negare de eodem. Ex quo sequitur quòd duo contradictoria, non possunt simul esse vera. Istomodo tale principium intrat demonstrationem ad imposśibile non in sua communitate manens sed vt contrahitur. Sed circa illud dicit Ari. ꝙ non intrat demonstrationem ostensiuam: quia vel esset ex parte medij vel maioris vel minoris extremitatis: sed hoc non: quia negatio nihil facit ad euidentiam conclusionis neque alicuius præmissæ: quia affirmatio sumpta cum negatione nihil facit ad euidentiam conclusionis, vel præmissæ. i. non habet maiorem euidentiam quàm propositio sumpta sine tali negatione, vt ista, omnis homo est animal, & non est non animal non est mihi magis euidens, q̃ ista, omnis homo est animal: ideo dicebat. Arist. ꝙ affirmatio sumpta cum negatione nihil facit ad euidentiam.

G

H

SECVNDO sciendum, pro declaratione illorum, quæ dicta sunt in textu supponitur, quòd ad hoc quòd demonstratio dicatur propter quid, nō sufficit,

Demonstrationis ꝓpter qd conditiones.

A ficit quòd mediũ importet causam sic essendi, sicut significat per conclusionem, sed requiritur quòd in vna præmissarum, & conclusione ponatur terminus causalis, importans causam sic essendi, sicut per residuum conclusionis significatur: quia demonstratio propter quid facit scire conclusionem propter q̃d: modo ad scire propter quid, nõ sufficit cognoscere effectus per causam, sed vltra hoc requiritur cognoscere effectum esse à tali causa, & talem causam esse causam illius effectus. Ex isto sequitur ꝙ licet eiusdem rei sint diuersæ causæ secundum diuersa genera causarum: tamẽ eiusdem conclusionis non possunt esse diuersæ demonstrationes ꝓpter quid, quæ quidem demonstrationes habeant diuersa media, diuersas causas importãtia,

B quia secũdum quòd fuerit aliud & aliud medium causale, secundum hoc alter terminus ponetur in conclusione, vel saltem subintelligetur. Et sic ipsa conclusio diuersificabitur, & per cõsequens non erit eadem demonstratio. Et hoc forte volebat Aristot. cum dicebat ꝙ demonstrationes non p̃nt augeri per diuersa media. Ex isto patet solutio cuiusdam dubij quod solet quæri, Vtrum eadem conclusio possit demõstrari pluribꝰ demr̃atio nibus. Ad quod dr̃ tenendo istũ modum ꝙ non, quia secundum diuersitatem demonstrationum propter quid etiam diuersificantur conclusiones.

Dubitatio.

Demonstratio, quia, quotuplex.

. TERTIO sciendum, quòd demonstratio, quia est, potest fieri multis modis. Primo: quando est demonstratio causati per suam causam non immediatam, sed remotam, & iste modus satis patet in textu. Et siquis dicat talis demonstratio potest esse propter quid: quia in conclusione potest poni terminus causalis qui facit scire propter quid. Dico quòd verum est, quòd potest poni, sed hoc non sufficit ad hoc, quòd sit demonstratio propriè ꝓpter quid: sed requiritur, quòd sit terminus causalis causæ immediatæ. Secundus modus est: quando est demonstratio causæ per effectum, & iste modus satis patet in textu. Et aduerte, quòd istis duobus modis demonstratio propter quid, & quia est fiunt ex eisdem terminis. Tertius modus est; quando non est demonstratio causati per causam, neque causæ per effectum: & istomodo demonstrationes mathematicæ dicuntur demonstrationes, quia est: quia in ipsis propriæ non proceditur à causis ad effectum nec ecõtra, sed proceditur à p̃missis naturali ordine magis cognitis conclusione: ideo communiter dicuntur demonstrationes propter quid: non tamen proprie immò magis propter similitudinem & conformitatem quam habent ad demonstrationes propter quid: quia procedunt ex præmissis ordine cognoscendi magis notis conclusione sicut demonstrationes propter quid. Exemplum: triangulus demonstratur habere tres angulos per hoc quòd angulus extrinsecus æquiualet duobus angulis extrinsecis sibi oppositis: modo certum est, quòd ille angulus extrinsecus D

B non est causa quare triangulus habet tres: quia si nunquam fuisset ille angulus extrinsecus non minus triangulus habuisset tres angulos ęquales. Et siquis dicat, scientia præmissarum in talibus demonstrationibus causat scientiam cõclusionis: ergo procedit a causa ad effectum. Nego consequentiam: quia propter hoc non dicitur demonstratio procedere a causa: vt iam alias visum est; quia tunc omnis demonstratio diceretur procedere a causa: & per consequens diceretur propter quid. Quartus modus est; quando est demonstratio causati per causam etiam propriam & immediatam, sed nõ notificat quoniã illius est causam; & tunc ista esset demonstratio quia est, omne animal rationale est risibile, omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est risibilis.

Quot modis scia dicitur alteri subalternari.

QVARTO sciendum quòd aliqua scientia dicitur subalternari alteri multis modis. Primo; quando vna scientia considerat de aliquo propter quid: & alia considerat de eodẽ quo ad quia est: tunc illa quæ considerat de illo quo ad propter qd dicitur subalternans respectu illius quæ considerat de eodem quo ad quia est: vt naturalis considerat de iride quod est corpus vel portio arcus quo ad qa est: quia illud est notum quo ad sensum. Sed perspectiua considerat de eodem quo ad propter quid: quia per perspectiuã ostẽdit quare iris est portio arcus: & oẽs rationes quas facit Arist. in tertio metheororum de iride sunt perspectiuæ. Nota etiam ꝙ vna, & eadem scientia habet considerare de eodem quo ad quia est, & quo ad propter quid est; vt luna eclypsatur pertinet ad naturalem quo ad quia est; quia cognoscitur per sensum & quo ad propter quid; est: sed hoc diuersimode: nam illa propositio quo ad quia est pertinet ad scientiam naturalem tanq̃ principiũ illius scientię; sed quo ad propter quid, pertinet ad eandẽ scientiam tanq̃ conclusio demr̃ata in tali scientia; & sic patet ꝙ vna & eadem propõ in vna & eadem scientiam potest esse principium & conclusio. Secundomodo aliqua scientiam dicitur alteri subalternari: qa vna est de gñe, & alia de specie. Vnde illa quæ est de genere dicitur subalternans. & illa quæ est de specie dicit̃ subalternata. Terciomõ, qa vna considerat de aliquo simplici & alia de eodẽ cõtracto, siue hoc sit per differentiã per se siue per accñs. Quartomõ vna scientia dicitur subalternans; quia per principia vel conclusiones eius demr̃atur aliqua conclusio in alia scia: & sic geometria dr̃ subalternans respectu chirurgię. Nam per principia geometrię demr̃atur ista in chirurgia vulnera rotundat tardius sanantur quam oblonga per hoc ꝙ partes vulnerum circulariũ magis distant, quàm partes vulnerum oblongarum: & hæc de primo arti. Quantum ad secundum.

Arti. 2.

DVBITATVR primo Vtrum scientia subalternata dicatur proprie scientia. Et videtur ꝙ non: qa de ente per accidens non de scientia, vt habet Ari. 6. metaphis. sed scientia subalter-

A alternata est de ente per accidēs: quia est de subiecto contracto per dr̄iam accidentalem cuiusmodi est musica q̄ est de numero sonoro. Pro respōsione est aduertendum q̄ scientia p̄t dupliciter hr̄i de aliquo. Vnomodo tanquā de scibili remoto, cuiusmodi est subiectum talis sciētiæ, & sic non est inconueniens scientiā haberi de ente per accidens. Aliomodo tanquā de scibili totali, & sic habetur de totali conclusione, & tunc scientiam esse de ente per accidens, nō est aliud q̄ scientiam esse de conclusione contingenti, & tunc dubiū est, Vtrum de tali possit haberi scientia: nam cum scientia subalternata sit de aliquo contracto per dr̄iam accidentalem de quo nihil potest dici nisi contingen-

B ter: vr̄ sequi q̄ scientia subalternata sit de conclusione contingenti. Nam de isto subiecto qđ est numerus sonorus nihil pōt dici nisi contingenter, & propōnes q̄ sunt de tali possunt esse falsę subiecto pro nullo supponēte: vr̄ etiam sequi q̄ scientia subalternata propriæ dicta nō sit vna vnitate generis vel speciei, cum subiectū eius sit ens per accńs, quod non est, neq; genus, neque species. Vnde ad scientiā ꝓpriæ subalternatā duæ cōditiones requiruntur. Prima q̄ subiectum scientię subalternatę contineat̄ sub subiecto scientiæ subalternātis sicut pars in modo. Scđa conditio q̄ principia scientiæ subalternatæ capiantur à principijs scientiæ subalternantis. Nā vbi finit scientia subalternans incipit scientia subalternata: immo qđ magis est nullus p̄t hr̄e scientiam subalternatam nisi habeāt

An sciā subalterna sit propria scientia.

Aliquid scitur dupliciter.

C scientiam subalternantem: vt dicit Sco. in 3. distinct. 2. Ex isto sequitur quòd nullæ propositiones in scientia subalternata sunt per se notæ: quia tales demonstranē per principia superioris scientiæ: & de hoc magis videbitur in 6. metaph. ideo pro nunc maneat materia.

DVBITATVR secundo qualiter intelligenda est regula Aristotel. in qua dicitur q̄ si affirmatio sit causa affirmationis, negatio erit cā negationis. Ad quam dr̄ breuiter q̄ illa regula intelligitur qn̄ affirmatio est p̄cisa & adæquata causa affirmationis, vt si habere pulmonem sit causa præcisa respirandi: tunc non habere est causa non respirandi, & non est intelligenda regula de causis nō adæquatis: ideo nō sequitur ignis, est causa

D caloris: ergo non ignis est causa non caloris, quia sol est non ignis: & tamen est bene causa caloris. Pōt etiam exponi logicaliter, sic videlicet si propō affirmatiua inferat propositionem affirmatiuam, contradictoriam eius infert contradictoriā consequentis, & tunc solum habet verum in propositionibus compositis ex terminis conuertibilibus.

Si affirmatio cā affirmationis, etc.

Sed restat alia difficultas, vtrum demonstratio possit augeri per media. Et arguitur primo quòd sic, quia ad eadem conclusionē demonstrandam possunt fieri plures demonstrationes. quarū vna datur per causam, altera p̄ effectum. Item aliqua conclusio est demonstrabilis inter cuius subiectum, & prædicatum sunt plura media per quorum quodlibet potest demonstrari, vt ista, omnis homo est substantia, quæ

E potest demonstrari per hoc medium animal & corpus. Item eadem conclusio demonstratur in diuersis scientijs per diuersa media: ideo demonstrationes possunt augeri per diuersa media. Ad istam dubitationem respondetur breuiter quod tenendo ea quæ dicta sunt, puta quod ad hoc quod sit demonstratio propter quid proprie dicta requiritur quod in vna præmissa & conclusione ponatur terminus causalis, quod nulla demonstratio potest augeri per diuersa media. vt iam visum est. Si autem alia pars teneretur. i. si non poneretur terminus causalis in conclusione posset dici quod eadem conclusio posset demonstrari per diuersa media incompleta, & non totalia; & etiam in diuersis scientijs in vna per medium propter quid,
F & in alia per medium quia est. Dubium est etiam quomodo demonstratio augeatur in post sumendo & in latus assumendo: cum nullo illorum modorum maneat eadem demonstratio neq; demonstratur eadem conclusio.

Deficiente sensu quõ scientia deficit.

DVBITATVR tertio qualiter intelligendum est quod deficiente nobis aliquo sensu a natura, necesse est deficere scientiam de sensibilibus illius sensus, cum non videatur quòd sensus possit deficere: cum non sit aliud quam ipsa anima. Respondetur quòd dupliciter potest intelligi quòd deficiat nobis aliquis sensus. Vnomodo a natiuitate, & tunc sensus est: an deficiente nobis aliquo sensu a natiuitate possimus habere scientiam de proprio sensibili illius sensus: & hoc potest dupliciter intelligi. Vnomodo supernaturaliter: & sic dico G quòd non est necesse deficere nobis scientiam de tali sensibili; nã Deus potest in nobis causare noticias talium sensibilium. Aliomodo naturaliter & hoc dupliciter. Vnomodo quo ad conceptus communes & cõfusos: & sic dico quod non est necesse deficere nobis scientiam de tali sensibili: nam cæcus a natiuitate cognoscit colores quo ad conceptus confusos: quia cognoscit colorem esse ens. Vnde cognoscendo ens cognoscimus omnia inferiora ad ens quo ad conceptum confusum. Aliomodo potest intelligi quo ad conceptus proprios & distinctos: istomodo intelligebat Arist. puta si a natiuitate deficiat nobis aliquis sensus necesse est nobis deficere, scientiam naturaliter & quo H ad conceptus proprios de sensibilibus illius sensus. Supponitur vlterius, quòd sensus potest capi dupliciter. Vnomodo pro actu sentiendi seu noticia sensitiua: & istomodo non videtur capere. Aristo. Aliomodo pro potentia sensitiua, quæ est quoddam compositum ex quadam realitate animæ & parte corporis: vt videtur habere Scot. in 4. & distinguitur realiter ab anima, & potest ista corrumpi corrupta parte corporis: & sic videtur capere Aristo. & de illis potentijs magis videbiť in libris de anima. Et hæc de secundo arti. Quantum ad tertium sit.

Sco. li. 4. d. 44. q. 2. Et lib. 1. d. 3. q. 6

Arti. 3.

CONCLVSIO responsalis; illa quæ dicta sunt ab Aristotele in textu, sunt sufficienter positæ

A posita. quòd satis patet ex dictis. Ad rationes ante oppositum satis patet solutio in articulis.

Tex. com mẽt. 135. & inde.

EST autem omnis syllogismus per tres terminos, & hoc quidem demonstrare possibile est.

ISTE EST tertius tractus huius libri, in quo philosophus ostendit non esse processum in infinitum; in medijs demonstrationis; & diuiditur in tria capitula. In primo hoc principaliter ostendit ponendo aliquas suppositiones.

In medijs demõstrationũ non est procedẽdum in infinitum.

Prima; syllogismus est ex tribus terminis. Secunda affirmatiua syllogizatur ex duabus affirmatiuis; negatiua ex B ex vna negatiua, & alia affirmatiua, & hoc in demonstratione syllogistica; quia non oporteret in demonstratione enthymematica. Tertia ex tribus terminis fiunt duæ propositiones quæ sunt principia demonstrationis. Quarta; syllogismus demonstratiuus & dialecticus differunt: quia sillogismus demonstratiuus non est ex his quæ prædicantur per accidens, licet bene dialecticus. Deinde mouet tres quæstiones. Prima: vtrum dato infinito subiecto sit processus in infinitum sursum ascendendo in prædicatis. Secunda quæstio; vtrum dato supræmo prædicato sit processus in infinitum, descendendo per subiecta illius prædicati. Tertia quæstio: vtrum extremis de-

Q̃ões.

terminatis possibile sit media C esse infinita. Et subdit, quòd prædictæ quæstiones possunt moueri tam in negatiuis quàm in affirmatiuis; sed non debent moueri in terminis conuertibilibus: quia inter ipsos non est supræmum nec infimum subiectum. Consequenter soluit prædictas quæstiones. Ex primo soluit tertiam: dicens quòd in affirmatiuis determinatis extremis impossibile est media esse infinita: quia si media essent infinita, nunquam contingeret deuenire ad vltimum, cum sit impossibile infinita pertransire; ergo si sint extrema determinata necesse est media esse finita. Deinde hoc probat in negatiuis; dicens quòd si sit status in affirmatiuis, etiam erit status in negatiuis. Probat D inductiuè in omni figura: primò in prima; quia in prima conclusio negatiua ostenditur ex maiore negatiua, & minore affirmatiua: sed si in illa affirmatiua sit dabile subiectum, de quo primo dicatur prædicatum: etiam hoc erit in negatiua, cum omnis negatiua habeat reduci ad affirmatiuam; & hoc declarat in terminis non significatiuis. Sed posset declarari in terminis significatiuis: vt si sit hæc conclusio, nullus homo est quantitas: concludendo in prima figura per hoc medium corpus, sic arguendo: nullum corpus est quantitas; omnis homo est corpus; ergo nullus homo est quantitas: huius syllogismi maior est mediata, quę iterum potest probari assumendo illud

E illud medium de quo primo negatur vniuersaliter q̃titas. Et arguatur sic, nulla substantia est: quantitas: omne corpus est substantia: ergo nullũ corpus est q̃titas. Deinde soluit quandã obiectionem: posset enim aliquis dicere ꝙ licet sit status in eadẽ figura, non tamen in diuersis: vt syllogizando nunc per vnã, nũc per alia. Respondet ꝙ si qualibet illarũ sit finita etiam omnes simul sumptæ erunt finitæ. Finita enim finities sumpta nõ sunt infinita. Consequenter ostendit esse statũ in sursum & deorsum, ponens hanc conclusionẽ: in prędicationibus, & demõstrationibus affirmatiuis extrema sunt determinata: ita ꝙ non proceditur in infinitum in prædicatis ascendendo, neq; in subiectis

Obiectio tacita.

F descendendo. Et hoc probat tribus rationibus: quarum ꝓprima est; quia si esset processus in infinitum, hoc maxime esset in ꝑdicationibus essentialibus, sed hoc non: quia tunc non contingeret aliquid diffiniri: q̃a in diffinitione alicuius debẽt poni oĩa prædicata essentialia eius. Et licet non ponantur explicitè: tamen oportet resoluere ad vnum quousq; deueniamus ad irresolubile. Sed si poneretur processus in infinitum in sursum, nunquam deueniremus ad finem resolutionis: & tunc nihil posset perfectæ diffiniri. Deinde ponit aliquas suppositiones. Prima est: eorum quæ prædicantur de aliquo: quædam prædicantũ secundum accidens sicut quando subiectum prædicatur de accidente, vel accidens de accidẽte, quædam prædicantur secundum se, vt accidentia de subie-

Supposi-tiones.

G ctis. Secundo suppõ: eorum quæ prædicantur, q̃dã prædicãtur in quid, quædã in quale, q̃dam in quantũ: & sic de alijs ꝑdicamentis. Differunt aũt illa q̃ prædicãtur in quid ab alijs: quia q̃ prædicantur in quid, dicunt totam essentiam subiecti, aut aliquid essentiæ subiecti: alia vero non. Ex quo infert falsitatem erroris ponentium vniuersalia esse separata à singularibus: quia tunc non prædicarentur in quid de ipsis: nec essent de essentia ipsorum: ideo dicit de illis derisoriæ: Gaudeant genera & species: quia si sic sunt, monstra sunt, scilicet nihil sunt. Secunda ratio: si in prædicatis essentialibus esset processus in infinitum sequæretur quòd conclusio non posset sciri per demonstrationẽ cum eius essent infinita media. H

Tertia ratio: quæcunque prædicantur in demonstratione, vel prædicantur per sè primo modo, vel secundomodo, sed in nullo istorum modorũ est processus in infinitum: igitur. Ex istis infert tria corollaria. Primum: non omne illud quod inest pluribus & non vni per alterum, inest eis per aliquod commune; quia tunc esset processus infinitus. Genus inest primo & immediate suis speciebus & non vni per alterum: & tamen non inest illis per aliquod commune: vnde hæc est communis regula: Omne quod inest pluribus & non vni per alterum: inest illis per aliquod commune: quæ solum habet verum in passionibus. Secundum corollariũ: cuiuslibet conclusionis demõstrabilis tot sunt elementa quot sunt media

ad

A ad demonstrandum illam conclusionem: & dicuntur elementa in proposito propositiones vniuersales immediatæ. Tertiũ corollarium, in nulla dem̃ostratione medium est foras extremitatum, aut extraneum vtriq; extremitati: nam in demonstrationibus medium conuertitur cum extremis. Finaliter ponit duo documenta ad reducẽdum propositiones mediatas ad immediatas. Primum est, ad reducendum propositiones affirmatiuas mediatas ad immediatas: dicens, quòd in talibus necesse est capere aliquid, quod prius prædicetur de subiecto, quàm prędicatum illius propositionis. Secundum, ad reducendum propositiones negatiuas mediatas, capiendum est medium, a quo B prius remoueatur altera extremitatum.

T.co.16 & inde. CVM autem sit omnis demonstratio: alia quidem vniuersalis: alia vero particularis.

Quæ potior demõstratio vniuersalis an particularis. ISTVD est secundum capitulum huius tractatus, in quo comparat demonstrationem ad inuicem. Et primo comparat demonstrationem vniuersalem ad particularem. Et arguit primo tribus rationibus, quòd particularis sit potior. Prima, illa demõstratio est potior, quæ magis facit scire rem: sed demonstratio particularis est huiusmodi: igitur. Minor patet, quia res magis scitur, quando scitur secundum se, quàm quando scitur secundum aliud: sed demonstratio particularis facit scire rem secundum se, & non est vniuersalis: igitur. Secunda ratio, illa C demonstratio est potior, quæ est de veriori ente, quàm illa, quæ est de minori ente: sed demonstratio particularis est huiusmodi: igitur. Singularia enim verius sunt, quàm vniuersalia. Nã vniuersale si sit, non est aliquid præter singulare. Tertia ratio, illa demonstratio est potior, quę minus dat causam errandi: sed dem̃ostratio particularis est huiusmodi respectu vniuersalis. Nam eo quòd demõstratio vniuersalis demonstrat aliquid de aliquo communi quis posset credere, quòd illud commune esset separatum a singularibus: & tũc erraret: igitur. Consequenter soluit prædictas rationes. Et primo primam, negãdo minorem. Et ad probationem dicitur, ꝙ demonstratio vniuersalis facit D scire rem secundum se, sicut & particularis, & adhuc perfectiori modo: quia facit scire secundum quòd ipsum, sed non particularis. Ad secundam dicitur, quòd singulare bene est verius ens, idest perfectius ens, quàm vniuersale: sed ex hoc non sequitur, ꝙ dem̃ostratio particularis sit potior, quàm vniuersalis.

Ad tertiam dicitur, quòd licet demonstratio vniuersalis demõstret aliquid de vniuersali, idest de subiecto adæquato: non tamẽ propter hoc est imaginandum, quòd vniuersale sit separatum a singularibus, cum vniuersale nihil sit, nisi per intellectum.

Consequenter probat rationibus, quòd demonstratio vniuersalis est potior particulari. Prima ratio, illa demonstratio est potior, quæ facit scire passionẽ de subiecto proprio per propriã cau-

E causam, sed demonstratio vniuersalis est huiusmodi: igitur. Secunda ratio: illa demōstratio est potior quæ procedit per causam, vltra quam non contingit aliquid quærere propter quid: sed vniuersalis est huiusmodi: igitur. Maior patet: quia cum habemus vltimū propter quid non contingit plus quærere: vt si quęratur propter quid aliquis venit: & respondeatur vt rapiat argentum: contingit quærere vltra, scilicet propter quid vult recipere argentum: & respondeatur, vt soluat creditori suo: tunc ibi erit standum. Tertia ratio: quanto magis descenditur ad particularia: tanto magis itur ad infinita: sed hoc fit in demonstratione particulari, & non vniuersali: igitur. Quarta ratio, illa demonstratio est potior, quæ plura facit scire: sed demō-
F stratio vniuersalis est huiusmodi; quia facit scire vniuersale, & particulare: igitur. Quinta ratio, illa demonstratio est potior quæ est ex immediatis: sed demonstratio vniuersalis est huiusmodi: igitur. Sexta ratio, cognoscens vniuersale cognoscit particulare, saltem in vniuersali, seu conceptu confuso: igitur demonstratio vniuersalis est potior particulari. Septima ratio: sicut intellectus est dignior sēsu: ita demōstratio, q̄ est p̄ mediū intelligibile est potior ea, quæ est per mediū sensibile: sed demōstratio vniuersalis est huiusmodi: igitur. Consequenter comparat demōstrationem affirmatiuam ad negatiuam ponendo hanc conclusionem: demonstratio affirmatiua est potior negatiua. Quod probat quinq; rationibus. Prima illa demonstratio est potior quæ est paucioribus indigens: sed demōstratio affirmatiua est huiusmodi: igitur quia ipsa est solum ex vno genere propositionū: puta affirmatiuarū: negatiua vero ex duobus generibus. s. affirmatiuarum, & negatiuarum. Secunda ratio, ex duabus affirmatiuis bene fit syllogismus: sed non ex duabus negatiuis. Tertia ratio, illud, per quod aliud demonstratur: & quo indiget est potius aliud: sed negatiua indiget affirmatiua, & non econtra: igitur: Quarta ratio, illa demonstratio est potior quæ procedit ex prioribus, & notioribus: sed demonstratio affirmatiua est huiusmodi, cum ipsa procedat per affirmatiuas: igitur. Quinta ratio, illa demonstratio est potior, quæ procedit ex propositionibus prioribus: sed affirmatiua est huiusmodi: igitur. Finaliter comparat demonstrationem ostensiuam ad demonstrationem ad impossibile ponens hāc conclusionem: demonstratio ostensiua est potior demonstratione ad impossibile. Et hoc probat ponendo differentiam inter ipsas: quia demonstratio ostensiua procedit ex prioribus secundum naturam, & ex veris, Sed demonstratio ad impossibile procedit saltem ex vna falsa: cōueniūt tamen in hoc, quia possunt fieri ex eisdem terminis.

Demonstratio affirmatiua potior negatiua.

G

H *Demonstra. potior. ducēte ad impossib.*

CERTIOR autem est scientia, & prior quæ ipsius quia, & propter quid eadē est. *T. c. 178 & inde.*

ISTVD est vltimum capitulum huius tractatus, in quo comparat Philosophus scientias adinui-

A innicem: & ad alios habitus intellectuales: & primo comparat conclusiones adinuicem: ponēs tres modos, quibus vna scientia est certior altera. Primus modus: illa scientia est certior quæ facit scire quia est: & propter quid, quàm illa, quæ solum facit scire propter quid alicuius conclusionis. Secundus modus, illa scientia est certior quæ est de subiecto non contracto, quàm illa quæ est de subiecto contracto; vt scientia quæ est subalternans est certior, quàm scientia quę est subalternata. Terti⁹ modus, illa scientia quæ est de simpliciori est certior illa, quæ est de minus simplici. Dat exemplū de geometria, & arithmetica: arithmetica enim considerat de vnitate: & geometria de puncto, modo vnitas habet simpliciorem rationē q̄ punctū: quia punctū vltra vnitatē dicit positionē in continuo.

Quæ scīa certior.

B Cōsequenter ostendit a quo scīa continēs in se diuersas cōclusiones, & demonstrationes dicitur vna, & a quo scientiæ dicantur diuersę: ponens duas conclusiones. Prima, scientia totalis continens in se plures habitus cōclusionum dicitur vna: ex eo, ꝙ est vnius generis subiecti, cuius sunt partes passiones, & principia: de quibus omnibus talis scientia considerat. Secunda conclusio, illę scientiæ sunt diuersæ, quarū principia sunt diuersa, non dependentia ex aliis, nec ex se inuicē. Et subdit Philosophus ad eandem scientiam pertinent plures demonstrationes. pōt. n. vna, & eadem cōclusio demonstrari pluribus demōstrationibus, & per plura principia, & hoc contingit dupliciter,

Scientia unde habet unitatem.

C Vnomodo capiendo plura media eiusdem ordinis sicut sunt superius, & inferius. Secūdo modo capiēdo plura media diuersorū ordinū. Dat exemplum, vt illa cōclusio, lætās transmutatur: pōt vnomodo sic demonstrari, omne, qđ mouet̄ transmutatur, sed lætās mouet̄: ergo lætans trāsmutat̄. Aliomodo pōt sic ꝓbari; oē quiescēs trāsmutat̄; sed lętās quiescit: ergo letās transmutat̄, & capitur ibi quiescens; vt tm̄ valet, sicut hoc cōpletū, trāsiēs de motu in quietem. Consequenter ostēdit de quibus hr̄ scientia, ponens duas cōclusiones. Quarū prima est, eorū, quæ sunt a casu, & fortuna nō est scientia, qa oīs demōstratio est ex necessariis, & de necessariis; sed causalia, & fortuita nō sunt necessaria: ergo de illis nō est scīa. Vnde per causalia, & fortuita debemus proprie intelligere propositiones cōtingētes, de quibus nō est proprie

Quorum est scientia.

D scīa. Scđa conclusio, per sensum nō pōt haberi scīa: probat trib⁹ rōnib⁹. Prima, scīa est de vniuersalibus q̄ sunt vbiq; & semper, sensus vero est de illis, quæ sunt hic, & nunc: ergo p sensum non possum⁹ hr̄e sciam. Scđa rō, scia est cognitio pp quid conclusionis, sed talis nō pōt haberi a sensu: ergo p sensum nō valem⁹ habere sciam. Minorē probat per duo exēpla. Primū, qa si per sensum possemus percipere, ꝙ triāgulus habeat tres: adhuc quæremus pp quid hr̄et tres. Secūdū exemplū: qa siquis esset supra lunam, & videret terrā interpositā inter solem, & lunam: adhuc quæreret propter quid vniuersaliter luna eclypsatur. Tertia ratio, vniuersale est honorabilius

quàm

E quàm singulare: ex quo vniuersale est prima causa passionum inexistentium suis singularibus: singulare vero non: ergo scientia est honorabilior quàm noticia sensitiua, quæ est singularium: ergo scientia differt a cognitione sensitiua: & per consequens per sensum non habemus scientiam. Non est tamen intelligendum, quòd sensus nõ requiratur ad scientiam: sed quòd scientia non est noticia sensitiua: Et ita sensus quodammodo ordinatur ad scientiam: quia de quibusdam quærimus propter quid de quibus si ea vidissemus non quæremus propter quid: vt si videremus poros qui sunt in vitro, per quos transit lumen non quæremus propter quid vitrum est transpa-

F rens: Et ponitur hoc exemplum propter illos qui ponebant vitrum esse perforatum: & plenũ paruis poris. Deinde ponit hanc conclusionem: impossibile est omnium syllogismorum esse eadẽ principia. Probat octo rationibus. Quarum prima est syllogismorum alij sunt veri, & alij sunt falsi: sed verorum principia sunt vera, & falsorum falsa: igitur. Secunda ratio, conclusiones falsę possunt esse contrariæ adinuicem: sed conclusionum contrariarum principia sunt contraria: igitur. Tertia ratio, diuersorum generum diuersa sunt principia: sed multi fiũt syllogismi de diuersis generibus: igitur. Quarta ratio: si omnium syllogismorum verorum essent eadem principia: hoc maxime esset verum de principijs communibus: sed talia principia sunt diuersa secũdum, quòd

Omnium syllog. nõ eadẽ principia.

capiuntur in syllogismis factis G in diuersis scientijs: quia non ingrediuntur demonstrationem, nisi secundum, quòd sunt appropriata ad certum genus. Quinta ratio: principia non sunt multum minora conclusionibus: sed conclusiones sunt diuersæ: ergo etiã principia. Sexta ratio: principiorum alia sunt necessaria, alia contingentia: igitur nõ omnium syllogismorum eadem sunt principia. Septima ratio: geometriæ, & medicinæ sunt alia, & alia principia: igitur. Octaua ratio: quod si omnium cõclusionum essent eadem principia: tunc ex quibuscunq; principijs posset demonstrari quælibet conclusio, quod est falsum: quia non quæcunq; demõstrantur ex omnibus principijs. Ex quo infert, quòd vniuscuiusq; H scientiæ principia sunt diuersa, & propria. Finaliter Philosophus comparat scientiam ad alios habitus intellectuales: & punit primo talem conclusionem: Scibile, & scientia differũt ab opinabili, & opinione: quia sciẽtia est vniuersaliũ, & necessariorum: opinio vero est possibilium aliter se habere. Secũda conclusio: intellectus non est scientia nec opinio: quia intellectus est habitus propositionum indemonstrabilium: scientia vero, & opinio non: differunt tamen scientia, & intellectus ab opinione: quia scientia, & intellectus sunt circa verum, & necessarium: opinio vero circa verum aut falsum contingens.

Scientia quomodo se habet ad habitus intellectuales.

Deinde mouet duas dubitationes: quarum prima est: vtrum contingat idem simul opinari, & sciri. Secunda est: quare scientia

An idẽ contingat opinari,

A scietia non est opinio. Et probat, ꝙ contingat idem simul sciri, & opinari sic: Omne illud, quod aliquis scit ante quàm habuerit de illo demonstrationem potuit opinari: ergo idem potest sciri, & opinari. Consequenter solui secundam dubitationem: dicens, quòd si velimus habere noticiā conclusionis necessario oportet habere per medium necessarium cuiusmodi sunt diffinitiones. Sed si haberemus noticiam conclusionis non necessariæ per medium contingens: tūc est opinio, & non scientia: igitur. Deinde soluit primam dubitationem dicens, quòd quodam modo eiusdem est opinio, & scientia. Deinde subiungit quomodo se habeat scientia ad alios habitus intellectuales, scilicet sapientiam, prudentiam, & artē: & dicit, quòd hoc non pertinet ad logicum determinare.

& sciri, & cur scientia non est opinio.

B Deinde describit solertiam: dicens, quòd solertia est quædam subtilitas inueniēdi medium in non perspecto tempore: declarat tribus exemplis. Primum, quia aliquis videns, quòd luna semper est illuminata versus solem, statim intelligit propter quid hoc est, scilicet, quia illuminatur a sole: ipse habet solertiam. Secundum exemplum, si aliquis videat diuitem disputantē cum paupere: & statim intelligat, quòd hoc est, quia diues mutauit pecuniam pauperi quam non restituit: talis dicitur solers. Tertium exemplum, si aliquis videns duos qui prius erant inimici esse amicos: si intelligat statim, quòd hoc est quia facti sunt inimici alicuius tertij ille dicitur solers.

An de eodem obiecto possit simul, & semel haberi scientia, & opinio. C

QVAERITVR vtrum de eodem obiecto possit haberi scientia, & opinio simul, & semel, vel successiue. Et arguitur primo, ꝙ simul, & semel: quia simul, & semel possum cognoscere illas duas propositiones homo est risibilis, & homo currit: ergo de eodem simul, & semel habetur scientia, & opinio: puta de homine. Secundo sic: Ex opinione fit scientia: igitur de eodem obiecto simul habetur opinio, & scientia: Antecedens probatur: quia ex noticia incerta, & non firma fit notitia certa.

Tertio sic, quia si de eodem obiecto non posset simul, & semel haberi scientia, & opinio: hoc maxime esset propter istam contradictionem, ꝙ assentiret conclusioni sine formidine, & non assentiret sine formidine: sed hoc non sequitur, quia licet bene sequatur, iste habet opinionem de ista propositione: ergo assentit cum formidine: non tamen sequitur, iste habet scientiam de eadem propositione: ergo assentit sibi sine formidine: sed solum sequitur: ergo assentit illi propositioni sine formidine per scientiam. Quarto sic: Illud, quod scitur ab vno, opinatur ab alio: & eidem ab eodem potest sciri, & opinari in diuersis temporibus: igitur de eodem potest haberi scientia, & opinio. D

Quinto sic: Actus scientialis est actui opinatiuo composibilis respectu eius, de obiecti: ergo scientia, & opinio sunt composibiles adinuicē. Accidēs patet: quia

E quia pōt esse aliquis actus scientialis, adeo intēsus, quòd erit generatiuus scientiæ: sed talis compatitur secum in intellectu habitum opinatiuum: quia vnicus actus bonus non corrumpit habitum malum: ergo nec vnicus actus scientialis corrumpit habitum opinatiuum. In oppositum est Philosophus in textu. In quęstione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Arti. 1. PRIMO sciendum, quòd duplex est demonstratio, scilicet vniuersalis, & particularis. Vnde aliqua demonstratio potest dici vniuersalis tripliciter. Vno modo, quia componitur ex terminis communibus, sic quòd illa dicitur magis vniuersalis, quę componitur ex terminis magis communibus. Aliomodo, quia cōponitur ex propositionibus, quarum subiecta distribuuntur. *Demonstratio duplex.*

F Et istis duobus modis non capit Arist. demonstrationem vniuersalem in textu. Tertio, dicitur vniuersalis, quia cōponitur ex propositionibus de, secundum quòd ipsum.i.ex propositionibus compositis ex terminis conuertibilibus: & sic capit Philosophus in textu. Et sic ibi est demōstratio vniuersalis, omne animal rationale est risibile: omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est risibilis. Et ibi est particularis, omnis triangulus habet tres: omnis isosceles est triangulus: ergo omnis isosceles habet tres. Ex quo sequitur, quòd demonstratio non dicitur vniuersalis ex eo, quòd conclusio sit ꝓpositio vniuersalis: nec particularis ex eo, ꝙ conclusio sit propositio particularis: & ēt tot modis potest dici demonstratio particularis, sicut vniuersalis ex opposito tñ ipsi⁹ vniuersalis. G

Sed restat vna difficultas: vtrū sit aliqua demonstratio contingens? Respondetur breuiter, ꝙ propositiones contingentes nō sunt proprie scibiles, vel demonstrabiles, capiendo demonstrationem, vel scientiam proprie.

Et si dicatur Arist. multotiēs demonstrat cōtingentes, vt istā, luna eclypsatur: & istā, terra est rotunda. Dico, ꝙ Arist. non demonstrat illas contingentes, nisi in quantum resoluendæ sunt in necessarias: vel nisi capiendo demonstrationem large pro demōstratione, per q̄ hr̄ assensus firmus de conclusione: siue hoc sit in ꝓpositionib⁹ necessariis, siue contingentibus: & ibi est vltim⁹ gradus cognitionis scientificæ. *Sco. li. 1. di. 3. q. 4.*

SECVNDO sciēdum, ꝙ demonstratio vnomodo diuiditur in affirmatiuam, & negatiuam: Vnde affirmatiua est cuius ambæ præmissæ sunt affirmatiuæ. Negatiua, cuius altera præmissarum est negatiua. Et si quis arguat, ꝙ nulla sit demonstratio negatiua; quia in nulla tali prædicatur passio de subiecto, neq; videtur quòd tales ꝓpositiones sint per se. Dicitur ꝙ omnia illa, quæ dicta sunt de demonstratione, intelliguntur de demonstratione affirmatiua. Est tamen aduertendum, quòd ad veritatem istorum prius dictorum tres conditiones requiruntur. Prima, quòd talis demonstratio sit categorematica: sic quòd nulla præmissarum sit hypothetica, vel de hypothetico extremo: quia si sic, non oporteret, vt sic arguendo, omnis homo est rationalis, vel irrationalis: nullus *Demonstrationis diuisio.* H

A nullus homo est irrationalis: ergo omnis homo est rationalis: vnde ista demonstratio. est affirmatiua, ex quo conclusio est affirmatiua, & tamen altera præmissarum est negatiua, scilicet minor. Secunda, quòd non arguatur in terminis infinitis: variando medium penes finitum, & infinitum; nam si sic, bene staret, quòd ambæ præmissæ essent affirmatiuæ, & quòd conclusio esset negatiua; & etiam è contra, vt patuit in prioribus. Tertia, quòd huiusmodi demonstratio sit ostensiua, & non ad impossibile; quia si demonstratio sit ad impossibile inferens finalem conclusionem negatiuam, tunc ambæ præmissæ, & eius cõclusio primi syllogismi erunt affirmatiuæ: & tamen tota demonstratio erit negatiua, ex quo cõ-
B clusio erit negatiua: & si talis demonstratio ad impossibile inferat conclusionem finalem affirmatiuam: tunc vna præmissarum, & conclusio primi syllogismi erunt negatiuæ: & tamen tota demonstratio erit affirmatiua, ex quo conclusio finalis erit affirmatiua. Aduerte etiam, quòd demonstratio affirmatiua potest esse triplex: & etiam negatiua, scilicet quædã est de præsenti, quædam de præterito, & quædam de futuro: vt ista luna eclypsatur: infertur per hoc, ꝙ terra interponebatur inter solem, & lunam. Et proportionabiliter dicatur de aliis.

Demonstratio affirmatiua, & negatiua triplex.

TERTIO sciendum, quòd restat vna difficultas, quomodo propositio affirmatiua dicitur esse propositio prior propositione negatiua. Respondetur, quòd aliqua propositio dicitur prior alia dupliciter. Vnomodo, quia est simplicior: & sic omnis affirmatiua est prior sua negatiua; quia negatiua includit aliquid, quod non affirmatiua: puta negationem. Aliomodo aliqua propositio dicitur prior alia, quia est euidentior: & secundum hoc ponuntur aliquæ propositiones. Prima, propositio negatiua est firmioris euidẽtiæ, quam affirmatiua sibi correspõdens: vt ista, nullum ens est non ens, quàm ista, omne ens est ens, quia negatiua est euidens gratia formę, cum teneat in omnibus terminis, & alia gratia materiæ: quia ista est falsa, chimera est chimera. Et dicitur probabiliter, puta tenendo vnam regulam, quòd a negatiua ad affirmatiuam variato prædicato penes finitum, & infinitum debet poni constantia subiecti: quia forte est vera, si instantiæ bene ponderentur. Et etiam posset dari ratio huius ꝑpositionis: quia negatiuæ ad sui veritatem non indigent aliqua suppositione, sicut affirmatiuæ. Secunda propositio, quę magis conceditur ab omnibus, quòd ꝑpositio de est, est euidentior, quam propositio de inesse: verbi gratia, sicut consueuimus dicere, ꝙ homo est animal: ita logici consueuerunt dicere, quòd animal inest homini: vbi debet capi inest pro prædicari: aliter non videtur propositio vera. Tertia propositio, quæ potest probabiliter poni, quòd propositio de possibili affirmatiua est euidentior, quàm affirmatiua de inesse: nam dato, quòd Deus adnihilaret omnes asinos aliquis dubitaret de ista, asinus est animal, vbi non dubita-

C *Affirmatio an prior negatione.*

D *Sco. li. 1. d. 38. q. 1. arg. 1. ante oppositum.*

E dubitabit.de ista, asinum possibile est esse animal. Quarta propositio, ꝓpositio de hypotetico extremo est euidentior simplici cathegorica, vt ista, qđ licet est, vel non est, est euidẽtior, q̃ ista quod licet est. Quinta propositio, propositio hypothetica de inesse, est euidentior propositione hypothetica modali composita ex contradictoriis: vt ista sortes currit, vel sortes non currit, est euidentior, quàm ista sortes potest currere, vel sortes nõ potest currere. Vltima propositio, propositio de, est secundo adiacente est euidentior, quàm propositio de est tertio adiacente: nam aliqui cõcesserunt multa esse, de quibus non concesserunt esse entia.

F QVARTO sciendum, quòd circa textum incidit talis difficultas, Vtrum opinio, & sciẽtia possint esse de eodem. Pro cuius declaratione supponitur, quòd opinio potest capi dupliciter. Vnomodo large pro omni assensu alicuius propositionis, siue contingentis, siue necessariæ, cum formidine de opposito: & sic dico, quòd scientia, & opinio possunt esse de eodem tanquàm de scibili, vel opinabili propinquo: & etiam remoto, non tamẽ simul, sed successiue. Aliomodo capitur opinio pro assensu alicuius propositionis contingentis cum formidine de opposito: & tunc dico, quòd scientia, & opinio non possunt esse de eodem tanquàm de scibili, vel opinabili propinquo: licet bene tanquàm de scibili, vel opinabili remoto: cuius ratio est: quia scientia proprie dicta non est de contingentibus. Ex isto sequitur, quòd nec scientia, nec opinio dicuntur ꝓpositio, cum sint assensus: & hoc tenendo, quòd assensus non est propositio. Ex istis potest clare videri, quomodo differũt sciẽtia, & opinio. Vnde opinio potest haberi sine argumentatione præuia, non autem scientia. Prima pars patet: quia aliter esset processus in infinitum: quia opinio proprie dicta est assensus propositionis, vel ergo ille assensus est genitus sine argumentatione præuia; & sic habetur intentum: vel cum argumentatione præuia: & tunc esset processus in infinitum: sed scientia non potest haberi sine demonstratione, saltem mediate, vel immediate. Et dicitur notanter mediate, quia non omnis scientia immediate habetur per demonstrationem: sicut patet de scientia habituali, quæ immediate generatur ex actibus frequenter reiteratis. Secundo patet de sciẽtia actuali, quæ fit ex inclinatione scientię habitualis, cum habitus inclinet ad cõsimiles actus, ex quibus generatur. Differunt secundo, quia scientiæ est assensus certus, & euidens, nõ autem opinio. Vnde ad hoc, quòd aliquis assensus sit certus, duæ conditiones requiruntur. Prima, ꝙ sit sine formidine de opposito. Secunda, quòd sit respectu propositionis firmiter veræ. Vnde euidentia est assensu, quo assentimus alicui propositioni propter aliquam ratione cogentem vel propter manifestam veritatem. Primum dicitur propter propositiones euidentes euidentia intrinseca, sicut sunt prima principia. Differunt etiam, quia scientia non potest esse nisi in respe-

An scientia, & opinio possint esse de eodem.

Sco. li. 3. dist. 24.

G

H

Conditiones assensus certi.

A in respectu propositionis veræ: sed opinio potest esse, & respectu propositionis veræ, & falsæ. Quantum ad secundum articulum.

Art. 2. An simul, & semel eiusdem sit scientia, & opinio.

DVBITATVR primo, vtrum de eodem simul, & semel quis possit habere opinionem, & scientiam. Pro cuius declaratione supponitur, quod opinio, & scientia capiuntur dupliciter. Vnomodo pro opinione, aut scientia actuali, qua intellectus actualiter assentit ipsi propositioni. Aliomodo pro opinione, vel scientia habituali, quæ est quædam qualitas habitualis genita ex assensibus actualibus inclinans ad actus consimiles illis, ex quibus generatur, hoc supposito dicitur primo, quòd opinio actualis non est compossibilis scientię actuali: nec habitualis habituali respectu eiusdem propositionis, & in eodem intellectu: quia non est possibile aliquem intellectum naturaliter assentire alicui cum formidine, ꝙ est euidenter, & sine formidine sibi notū. B

Sec. vt supra.

Nam tunc prædicamenta cōtradictoria dicerentur de eodem. Dicitur secundo, quòd scientia actualis est bene compossibilis cum opinione habituali: quia non semper necesse est actum scientiæ esse tam intensum, quòd cito corrumpat opinionem. Dicitur tertio, quòd opinio actualis bene stat cum scientia habituali: quòd potest probari sicut prima. Dicitur quarto, quòd opinio habitualis, & scientia habitualis non stant simul in eodem respectu eiusdem: quia illi habitus habent adinuicem repugnantiam: quorum actus C adinuicem sunt actus repugnantes: sed actus scientificus: & actus opinatiuus in eodem repugnant: igitur & habitus. Sed restat talis difficultas, vtrum ad aliquem habere scientiam, & opinionem simul de aliquo tanquàm de scibili propinquo, vel de opinabili propinquo sequatur illa contradictio, quæ communiter solet inferri: puta, quòd aliquis simul assentiret alicui cum formidine, & sine formidine: quia per opinionem assentimus cum formidine, & per scientiā sine formidine: ergo talis assentit cum formidine, & sine formidine. Dico, quòd nó sequitur: nec potest aliud inferri, nisi quòd per opinionem assentit cum formidine: & per scientiam sine formidine, sed illa non contradicunt, igitur: Et similiter posset dici de scientia, & fide, quis enim posset assentire alicui euidenter per scientiam, & sine euidentia per fidem: sed non sequitur: ergo assentit euidenter, & non euidenter. D

Dubitatio.

An oīs opinio sit cum formidine.

DVBITATVR secundo, probando, quòd non omnis opinio sit cum formidine: quia tunc sequeretur, quòd aliqua opinio alicuius veri esset falsa: & volo, quòd sit ista propositio, homo est animal: & de ipsa quis habeat opinionem: tunc talis opinabitur illud posse aliter se habere, quia alias non haberet formidinem de ipsa. Secundo sic, aliquis est actus quo intellectus considerat præcise propositionem esset veram, non considerando contingentiam: & talis est sine formidine: quia

E non respicit contingentiam sui oppositi: & talis actus est opinatiuus: cum per ipsum, & similes generetur habitus opinatiuus: cum non videatur aliquis alius habitus generari. Tertio sic: potest augeri opinio non augmentata formidine: igitur formido non est de essentia opinionis. Antecedens probatur: quia si quis dubitet de aliqua conclusione: quanto plures rationes probabiles adducentur: tanto diminuetur formido, & augebitur opinio: quia talis assensus per tales rationes intenditur. Quarto sic: actus oppinatiui non corrumpunt scientiam: igitur sunt sine formidine, consequentia patet: quia si haberem formidinem corrumperē scientiam: cum actus alicuius habitus corrumperet habitum op-
F positum. Antecedens patet: quia Aristot. adducit multas rationes probatiuas, & opinatiuas ad habendam scientiam.

Pro solutione supponitur: quod opinio aliquando capitur pro præsumptione, qua quis præsumit se scire aliquid, quod non scit: & sic non est nisi assensus temerarius, quo quis assentit se habere scientiam de aliquo, & non habet: & sic non capitur hic: quia tunc est quædam species erroris. Alio modo accipitur pro assensu cum formidine de eius opposito: & sic capitur hic, & tunc respondetur ad rationes. Ad primam dico, quòd opinio potest esse de aliquo vero necessario: & dico, quòd non est necesse, quòd opinans aliquid existimet illud posse aliter se habere, nec ad hoc sequitur, quòd G opinetur sine formidine: Aliud enim est timere de opposito, & illud existimare posse aliter se habere. Ad secundam dicitur, quòd si tales considerationes sint cum formidine de opposito, ex ipsis generabitur opinio: si sine formidine, generabitur alius habitus, & non ipsa opinio. Ad tertiam dico, quòd intelligendo formidinem esse de essentia opinionis, idest per se consequens opinionem: nego consequentiam: & hoc patet instantia, & maxime de suspitione, quæ non est sine formidine: & tamen quanto aliquis magis suspicatur, tanto minus formidat. Et si quis dicat: ergo poterunt adduci tot rationes: probabiles, quod nihil erit de formidine, & sic erit opinio sine formidine. Dico, quòd si desinat esse H formido non plus erit opinio, sed vnus alius habitus. Ad quartam dicitur, quòd actus opinatiuus corrūpunt scientiā si inueniant eam: & ad improbationem dicitur, quòd illæ rationes quas adducit Ari. ad habendam scientiam non sunt opinatiuæ, neq; capiuntur cum formidine: vnde secundum Commentatorem in scientijs demōstratiuis Arist. adducit: rationes probabiles aliquando ante demonstrationem ad exercitandum, & dubitandum: aliquando post, vt faciat conuenire sermones probabiles cum demonstratiuis. Et si quis prius habuerit scientiam de conclusione, & tunc postea fierent probationes dialecticæ, quæ habent generare opinionem. Dico, quòd illę probationes

nes

A nes tunc nihil causant: quia impeditur effectus ipsarum.

Sco. li. 3. dist. 24.

An de casu, & fortuna, & fortuitis sit scientia.

DVBITATVR tertio, vtrum de fortuna, & casu, & etiam de alijs, quæ sunt a casu, & a fortuna sit scientia. Et respondetur breuiter, ꝙ casus, & fortuna, & etiã alia, quę sunt a casu, & fortuna possunt capi dupliciter. Vnomodo logicaliter: & sic dico, ꝙ non sunt aliud quàm propositiones contingentes verę, & in paucioribus: & sic de casu, & fortuna & de alijs quæ sunt a casu, & fortuna, non est proprie scientia. Aliomodo capiuntur physicaliter, & quodãmodo primi intentionaliter: & hoc dupliciter. Vnomodo pro per se significato: & sic fortuna non est aliud quàm respectus agentis liberi ad effectum productum non intentum ab eo. Et casus est respectus agens

B naturalis ad effectum ab eo productum præter intentionem seu inclinationem. Aliomodo capiuntur pro denominato: & sic fortuna non est nisi agens liberum producens aliquem effectum ab eo non intentum: & casus non est nisi agens naturale producens aliquem effectum ab eo non intentum: & sic dico, quòd de casu, & fortuna potest esse scientia tanquàm de scibili remoto: de quo magis videbitur in secundo Physicorum.

Alia difficultas, vtrum demonstratio ostensiua sit potior demonstratione ad impossibile. Et videtur, quòd non, quia demonstratio ad impossibile magis cogit cum fundetur in primo principio. Respondetur, quòd non magis cogit: quia nulla est species argumentationis, quæ sit ita C efficax ad inferendum, vel concludendum, sicut syllogismus ostensiuus: & etiam propter hoc vna demonstratio non dicitur potior alia: vt visum est in textu. Alia difficultas, vtrum solertia sit vnus habitus. Respondetur, quòd solertia potest capi dupliciter. Vnomodo pro quadam promptitudine, seu habilitate inueniendi medium, seu causam alicuius in non perspecto tempore, idest paruo tempore: & sic dico, quod non est habitus. Aliomodo accipitur pro quadam qualitate acquisita ex frequentatione illorum actum: & sic bene est habitus.

An solertia sit unus habitus.

Alia difficultas: vtrum omnium syllogismorum sint eadem principia. Ad quam respondetur breuiter, quòd omnium syllogismorum possunt esse eadem principia formalia saltem in genere quæ sunt modus, & figura: sed non eadem principia materialia. cum non omnium syllogismorum sint eædem propositiones. D

An syllogismi sint eadẽ principia.

Alia difficultas, & vltima: vtrum per sensum possumus habere scientiam? Pro cuius responsione supponitur, quod illa propositio habet duplicẽ sensum. Vnus sensus est: vtrũ sensus requiratur, seu cõferat ad sciam habendã: & sic dr̃, ꝙ sic. Alius sensus est: vtrum aliqua noticia sensitiua dicatur sciẽtia? Et videtur, quòd sic nam aliqua est noticia sensitiua adhesiua certa, & euidens alicuius propositionis: igitur. Respondetur, quòd ista nomina, scilicet scientia, & opinio, sunt imposita ad placitum,

An scientia sit per sensum.

E scilicet solum pro noticijs intellectualibus : & sic nulla noticia sensitiua dicitur scientia. Quantum ad tertium articu-
Art. 3. lum sit.

CONCLVSIO responsalis ad quæsitum : Aliquando de eodem potest esse scientia, & opinio saltem successiue, & in diuersis, & aliquando non, secundum quòd diuersimode capitur
F opinio : Ad rationes. Ad primam patet solutio. Ad secundam dicitur, quòd verum est, si ly ex, dicat circunstantiam ordinis: sed non si dicat circunstantiam causæ : ita quòd non est aliud dicere, quàm, quòd idem actus intellectus continuatus ab ipso intellectu potest esse primo opinatiuus : sed destructa formidine propter aliquas rationes, ille idem actus potest G
dici scientificus. Ad tertiam dicitur, quòd non sequitur illa contradictio, sed potest dici, alia contradictio, scilicet, quòd eadem propositio esset euidens, & non euidens eidem intellectui.

Ad quartam, & quintam patet solutio. Et aduerte, quòd dato quòd in eodem intellectu simul, & semel esset medium H
probabile, & necessarium: adhuc tamen non sequeretur, quòd generetur scientia, & opinio de eodem obiecto in eodem intellectu: quia medium necessarium est fortius : ideo generaret suum effectum, scilicet scientiam: & hoc supposita naturali inclinatione intellectus, quæ est ad magis assentiendum vero, quàm falso.

A # POSTERIORVM C
ANALYTICORVM ARISTOTELIS.
LIBER SECVNDVS.

QVAESTIONES æquales sunt numero his, quæcunq; verè scimus. Quærimus autem quatuor: quia propter quid, si est. & quid est. Cùm enim vtrum hoc insit, aut hoc quærimus in numerum ponẽtes,
B tes, vt vtrum sol deficiat, aut non, ipsum quia quærimus.

ISTE est secundus liber Posteriorum, in quo Philosoph⁹ determinat de quęstionibus verè scibilibus. Et diuiditur in tres tractatus. In primo determinat de numero ipsarum, & intendit duas conclusiones, quarum prima est, quæstiones verè scibiles sunt æquales his, quæ verè scimus. Et sunt quatuor quæstiones verè scibiles, scilicet si est, quid est, quia est, & propter quid est. Exemplum de si est: vt cum quæritur, vtrum Deus est: & quęritur de esse rei simpliciter. Exẽplum de quæstione quid est: vt cũ cognoscimus, quòd Deus est, quærimus quid est Deus. Exemplum de propter quid est, vt cũ cognoscimus, quòd sol eclypsatur: quærimus propter quid sol eclypsatur. Secunda conclusio, omnes quæstiões scibiles quærunt de medio, quod probat ratione, & signo. Ratione sic, omnis quæstio verè scibilis quærit de causa: sed medium in demonstratione est causa: ergo omnis quæstio quærit de medio. Maiorem probat, quia omnis quæstio quærit de illo, quod requiritur ad habendum scientiam de con clusione demonstrabili: sed om- D ne tale dicitur quodãmodo causa scientiæ: igitur. Et subdit, quod quid est, & propter quid est, idẽ quærunt: nam per idem respondetur ad vtranque: nam si quæratur, quid est eclypsis lunæ? Respondebitur, quòd est priuatio luminis in luna, propter interpositionem terræ inter solem, & lunam. Et si quæratur propter q̃d luna deficit: etiam respondetur propter priuationem luminis in luna, propter interpositionem terræ inter solem, & lunam. Signo sic probat: quia si medium sit nobis notum, cessat omnis quæstio: ergo signum est, quòd omnis quæstio est quæstio medij. Antecedẽs probat exemplo: quia si essemus supra lunam, &

Quæstiones scibiles quæ et quot.

 videre-

B videremus interpositionem terræ inter eam, & solem: tunc non quæreremus, vtrum luna eclypsetur: neque propter quid eclypsatur. Finaliter remouet paruum dubium, quia dictum est superius, quòd per sensum non habemus scientiam: nam si quis esset supra lunam, & videret lunã eclypsari; adhuc non haberet scientiam: & tamen hic dicitur, quòd nõ quæreret propter quid: respondetur, quòd non quæreret propter quid est talis eclypsis lunæ: tamen adhuc dubitaret, vtrum vniuersaliter sic fiat eclypsis lunæ.

An tantum sint quatuor quæstiones veræ scibiles.

QVAERITVR, Vtrum tantum sunt quatuor quæstiones veræ scibiles? Arguitur F primo, quòd non: quia plura sunt dubitabilia, quàm quatuor: igitur plures erunt quæstiones scibiles. Secundo sic: omnis quęstio est quęstio medij: sed tantum est vnum medium: igitur tantum erit vna quæstio. Tertio sic: si est, & quid est, nõ sunt quæstiones veræ scibiles: igitur nõ sunt quatuor. Antecedẽs probat, quia si est, & quid est nihil præsupponũt per quod possint sciri; igitur non sunt quęstiones. Maior patet de si est: quia cum sit prima quęstionum nihil præsupponit ante se: sed de quid est patet: quia non præsupponit, nisi esse per quod non potest demonstrari: cum esse cuilibet rei creatæ accidit. Quarto sic: quia vel quęstio si est, quęrit de esse essentiæ, vel de esse existentiæ, non de esse essentiæ: quia G non distingueretur a quæstione quid est: nec de esse existentiæ, cum tale accidat rei. Quinto sic: quid est, & propter quid est non differunt: igitur non sunt quatuor. Antecedens probatur, quia quælibet quærit de medio, quod medium non est scibile: igitur. In oppositum est Philosophus in textu. In quęstione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

PRIMO sciendum, quòd pro declaratione primæ partis quæstionis, supponitur primo, quòd quęstio potest capi dupliciter. Vnomodo, communiter pro omni propositione sumpta cum signo interrogatiuo, siue sit de contingentibus, siue necessariis, siue impossibilibus, & sic non capitur hic. *Art. 1.* *Quæstio dupliciter.* Aliomodo specialiter pro aggregato ex propositione necessaria scibili, & signo interrogatiuo: & adhuc sic non capitur hic, sed capitur pro propositione necessaria scibili, cui additur signũ quæsitiuum. H Supponitur secũdo, quòd veræ scibile capitur dupliciter. Vnomodo pro illo, quod per veram demonstrationem est scibile: cuiusmodi est conclusio demonstrabilis: & sic sola cõclusio est vere scibilis. Aliomodo capitur vere scibile pro omni illo, quod est certitudinaliter cognitum, habita actuali demonstratione, & sic capitur hic. Ex quo patet, quòd non solũ quæstiones dicuntur in proposito veræ scibiles. Supponitur tertio, quòd duplex est quia est, scilicet principiorum, & illud est pręcognitio. Et quia est passionis, & illud est quæ-

A quæstio. Etiam duplex est quid est, scilicet quid rei: & illud est quæstio. Et quid nominis: & illud est præcognitio: licet etiam quid rei possit dici præcognitio: vt visum est in primo.

His præsuppositis dicitur, quod habita actuali demonstratione quatuor veræ scimus: capiendo scire large. Primum, sibi est subiecti. Secundum, quid est subiecti. Tertium, quid est passionis, idest quòd passio inest subiecto. Quartum, propter quid passio inest subiecto: quia omnis demõstratio ostendit causam propter quam passio inest subiecto. Et hæc omnia scimus elicitiue demonstratione habita.

SECVNDO sciẽdum, quòd cum dicimus, aliquam quæstionem esse si est, vt quærendo, si B homo est, ibi proprie debet capi si, pro vtrum: & est sensus, si homo est, idest vtrum homo est. Ex quo sequitur, quòd quęstio si est, non habet suum quæsitiuum: licet bene quæstio quid est: & similiter quæstio propter quid.

Sed videtur etiam, quòd improprie quæratur quia est, de aliquo: vt non proprie quærimus, quia homo est risibilis: ergo nõ debet poni aliqua talis quæstio quia est. Respondetur, quòd nomina sunt ad placitum instituta: & ideo Arist. & sui translatores vsi sunt hoc nomine quia est: pro tali genere quæstionis, siue talis vsus sit conformis modo loquendi nostro, siue non.

Aduerte tamen, quòd demonstrator, & dialecticus diuersimode formant suas quæstiones: nã dialecticus format suas quęstiones, quærendo de vtraque parte contradictionis sub quadam C disiunctione: sed demonstrator quærit solum de vna parte contradictionis proponendo determinate vnam partem contradictionis, puta veram, & necessariam; vt vtrum homo est risibilis, quam ipse vult demonstrare, vel scire per demonstrationem.

TERTIO sciendum, quòd prædictæ quæstiones multipliciter differunt inter se. *Quõ differũt prædictæ quõnes.* Primo, quia quæstio si est, & quid est, se tenent ex parte subiecti: sed quæstio propter quid, & quæstio quia est, se tenent ex parte prædicati. Primum patet, quia quęstio si est: quærit de esse subiecti: & quid est, quęrit de quidditate eius. Secundum patet, quia quæstio quia est, quærit de inhærentia prædicati ad subiectum: D & propter quid quærit de causa illius inhærentiæ.

Secundo differunt, quia quæstio si est, & quæstio quid est, sunt quęstiones non ponentes in numerum, idest quærentes secundum adiacens: sed quæstio quia est, & propter quid est, sunt quæstiones ponentes in numerum: quia illud, quod quęrunt, importat aliquid, vel aliquam dispositionem circa illud, de quo quæritur. Et sic patet, quòd duæ sunt quæstiones ponentes in numerum: & duæ non ponentes, scilicet si est, & quid est. Et ex istis potest videri qualiter differant tales quęstiones adinuicem.

QVARTO sciendum, Vtrũ tantum sint quatuor quæstiones scibiles: & an sint æquales numero his, quæ veræ scimus. Pro *Quot sũt qõnes scibiles.*

E cuius solutione supponitur, quod ista propositio Tãtum sunt quatuor quæstiones scibiles: habet duplicẽ sensum, scilicet propriũ, & improprium. Proprius sensus est, quatuor sunt quæstiones scibiles, & non plures, quàm quatuor: & sic ille sensus est falsus. Alius sensus est improprius: & est, quatuor sunt quæstiones scibiles non coincidentes in suis rationibus formalibus: & non sunt plures sic distinctæ in suis rationibus formalibus. Ex quo sequitur, quòd cum dicitur, quod non sunt nisi quatuor quæstiones scibiles: hoc non est intelligendum de distinctione numerali: quia sic sunt multo plures, quàm quatuor: nec est etiam intelligendum de distinctione specifica quæstionum: quia etiam sic sunt multo plures, quàm quatuor: nam quæstiones metaphysicales distinguũtur specie specialissima a quæstionibus naturalibus: debet ergo accipi ad sensum prius datum. Ex quo patet quomodo debet intelligi propositio Philosophi, in qua dicitur, quòd quæstiones verè scibiles sunt æquales numero his, quæ verè scimus, quæ habet duos sensus: Vnus est, quòd tot sunt in numero quæstiones scibiles, quot sunt scibilia: & sic non capit Aristotel. Alius sensus est, quòd tot sunt genera quæstionum scibilium, quot sunt genera scibilium. Et sic volebat capere Arist. vel sic: quòd omnis quæstio scibilis est propositio scibilis, & è contra. Et hoc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Art. 2. DVBITATVR primo. Vtrũ omnis quæstio sit quæstio medij? Pro cuius declaratione supponitur, quòd quæstio scibilis proprie est propositio dubitabilis cum signo dubietatis constituta. Ex quo patet, quòd quæstio est propositio mediata, quæ medio inuento fit nobis certa: dummodo tale mediũ bene applicetur. Et quia in omni quæstione quærimus habere euidentiam de illo, quo quærimus: ideo omnis quæstio est quæstio medij quęrens illud medium, per quod habetur euidẽtia de tali quæstione. Supponitur secundo, quòd medium capitur dupliciter. Vno modo, pro termino, qui bis ponitur in præmisis alicuius syllogismi: & sic non capitur medium cum dicitur, quod omnis quæstio est quæstio medij: quia ibi capitur medium pro illo, quo inuento cessat dubitatio: modo bene stat, quòd habeatur tale medium, vbi non cessaret dubitatio. Alio mòdo capitur pro omni illo, quod instrumentaliter requiritur, & sufficit ad hoc, quòd habeatur scientia de aliqua conclusione, seu propositione mediata: & sic capitur cum dicitur, quòd omnis quæstio est quæstio medij: vnde cum quærimus: vtrum homo sit: quęrimus scientiam huius, quod est, homo est. Et cum quærimus, vtrum homo est risibilis, quærimus scientiam huius, quod est, homo est risibilis: & sic de aliis quæstionibus. G *An om̃is quæstio sit quæstio medij.* H

DVBITATVR secundo: Vtrum quæstio quid est, & quęstio propter quid est, sint quæstiones per demonstrationem verè scibiles adinuicẽ distinctæ. *Dubium de quæstione quid est, et quia est.*

Pro

A Pro cuius solutione supponitur primo ꝙ aliquid dicitur esse sci bile dupliciter: Vnomodo propriè tãquam illud quod scitur: cuiusmodi est conclusio scibilis per demonstrationem: & sic solum quæstio quia est, est propriè scibilis. Aliomodo dicitur aliquid scibile per demonstrationē, elicitiuę; quia per demr̄ationem potest elici eius noticia; & sic quatuor quæstiones dicuntur scibiles per demr̄ationē; quia ex quo per demr̄ationē habetur notitia de cõclusione tan quam de eo quod directè scitur, statim habetur elicitiuè notitia aliarum quæstionum. Aduerte tñ ꝙ istæ quæstiones non dicuntur sciri per demonstrationem nec elicitiuè, nec directè, eo ꝙ formaliter ingrediuntur demon
B strationem, sed quia per demonstrationem sciuntur illa de quibus quærunt:& sic terminantur per demonstrationem.i.notificãtur. Supponitur secundo, ꝙ istas quæstiones quid est, & ꝓp quid est,esse distinctas pt intelligi dupliciter. Vnomodo ex parte quæsiti, & sic dico ꝙ nõ sunt distinctæ,cum quærant de eodē puta de medio: nam ipsum quid est,& propter quid est sæpe coincidunt: & sic intellexit Arist. istas quæstiones non esse distinctas. Aliomodo ex parte modi quærendi,& sic sunt quæstiones distinctæ; quia habent distinctos modos quærēdi. Nam quæstio quid est quærit de quidditate rei simpliciter & absolutè, & quęstio propter quid,potest quęrere illud idem sub illa ratione qua est causa sic essendi,sicut significatur per conclusionem,& sic bene distinguuntur. Ex quo patet ꝙ quæstiones scibiles sunt C terminabiles per demonstrationem.i.notificabiles, vel directè, vel elicitiuæ.

DVBITATVR tertio. Vtrum quæstio si est, sit terminabilis per demonstrationem. Pro cuius declaratione supponitur, quòd quæstio si est, quærit de esse existentię aptitudinali,vel possibili subiecti: ita ꝙ sit sensus, Vtrum hõ est.i.vtrum hõ sit natus,vel possit esse. Et est duplex esse existentiæ.s.actuale & aptitudinale: qō.n.si est,non quærit de esse existentiæ actuali: nam tale dr̄ merè cõtingenter de subiecto supponente pro recreata: quia de deo dr̄ merè quidditatiuè & necessario: sed quærit de esse existētiæ aptitudinali,quod conuenit rei per se secundomodo:quod non est aliud quàm re D spectus aptitudinalis quo aliqd dr̄ formaliter aptum natum existere,& sic dr̄ ꝙ pōt demõstrari propter quid: quia omnis talis respectus,seu propō in qua est talis prædicatio est demr̄abilis per diffinitionē sui subiecti. Ex quo sequitur ꝙ qō si est, est terminabilis per demr̄ationē:nam qōnem si est, terminari per demonstrationem, non est aliud quàm talem propositionē puta hō natus est esse, vel aliquam sibi similem demr̄ari.Et si quis dicat; si qō si est posset terminari demonstratiuè, hoc maximè esset per quid est; sed hoc nõ: qa si est prius cognoscitur q̃ quid est.Ad hoc dr̄ ꝙ licet si est, pri⁹ cognoscatur q̃ quid est,cognitione imperfecta,& quo ad qa est; tamen perfectè & quo ad propter quid cognoscitur per ipsum quid est. Et hæc de secundo

An qō si est, sit terminabilis ꝑ demonstrationes

Esse existentia duplex.

E cundo articu. Quantum ad tertium sit.

Arti. 3. CONCLVSIO responsalis. Tantum sunt quatuor quæstiones veræ scibiles, vt satis patet in articulis. Ad rationes. Ad primam patet solutio & etiã ad secundam, vel posset dici ꝙ licet esset tãtum vna quæstio generalis puta medij, tñ possunt esse plures speciales. Ad tertiam dicitur, ꝙ licet si est, & quid est nihil præsupponant in ordine quærendi; tamen propter hoc non sequitur, quin non sint quæstiones, quia aliquid præsupponũt in ordine cognoscendi. Ad quartam & quintam patet solutio in artic.

QVOMODO autẽ quòd quid est demõstratur. & quis F modus introductionis: & quid est diffinitio.

Quod qd est quo determinatur. ISTE est secundus tractat⁹ huius libri, in quo philosophus determinat quomodo quò d qd est determinetur. Et diuiditur in septem capitula. In primo ponit tres conclusiones, quarũ prima est; Non omnis cuius est demonstratio, est diffinitio; probat quatuor rõnibus. Prima est; demr̃atio est alicuius propõnis negatiuæ, & ẽt alicui⁹ affirmatiuè, sed illorũ nõ est diffinitio: igr̃. Secunda rõ: eorũ q̃ sunt, est demr̃atio, sed diffõnes sunt sine esse, vel nõ esse; igit. Tertia rõ; aliqd scit per diffinitionẽ, qđ non scit per demr̃ationẽ, & solet aliquid sciri per demr̃ationẽ, quod nũq̃ sciet p diffinitionẽ; ergo non oẽ quod scit per demr̃ationẽ, scit p diffõnem. Quarta rõ; solius substantiæ, & incomplexi est diffõ, nõ ãt demr̃atio; ergo non oĩs cuius est demr̃atio est diffõ. Ex G isto passu hr̃ ꝙ solius substãtiæ est diffõ, vbi debet capi substantia largè pro oĩ incõplexo. Secunda conclusio, non oĩs cuius est diffinitio, est demr̃atio, ꝓbat duabus rõnibus. Prima est, quia tunc seq̃retur ꝙ illud quod natũ est cognosci per demr̃ationem, cognosceret non habita demr̃atione; quia natum esset cognosci per diffinitionẽ, secũda ratio, diffões sunt principia demr̃ationũ, sed principia demr̃ationũ non sunt demonstrabilia, tum alias esset processus in infinitũ: ergo diffões non sunt demonstrabiles, & per consequens nõ omnis cuius est diffinitio, est demonstratio. Tertia cõclusio, nullius & eiusdẽ est diffinitio & demonstratio: probat tribus rationibus. Prima ratio: quia diffini- H tio facit cognoscere quid est: sed demonstrationes præsupponunt illud; igitur. Secunda ratio: omnis demonstratio ostendit aliquid de aliqua: sed diffinitio hoc non facit, igitur. Tertia ratio, demonstratio ostendit quia est, & diffintio qd est, sed ista sunt diuersa neq; vnum est pars alterius: ergo eiusdem, non est demõstratio & diffinitio. Et hoc remouet philosophus vnũ dubium, aliquis posset dubitare an diuersorum posiit esse eadẽ demonstratio. Dicit philpsophus ꝙ non, nisi vnum sit pars alterius .i. ꝙ vnum sit sub alio sicut est pars subiectiua sub suo toto, vt si ostensum fuerit triangulum habere tres angulos, etiam potest ostendit de isoscele, vnde infert quòd diffinitio & demonstratio non sunt idem.

Ipsius

A Ipsius autem quòd quid est verũ syllogismus sit & demonstratio aut non: sicut nũc ratio supponit.

An quod qd est possit demonstrari de eo, cuius est.

Istud est secundum capitulum in quo philosophus inquirit disputatiuæ, vtrũ ꝙ quid est seu diffinitio possit demr̃ari de eo cuius est .i. de diffinito in ratione ꝙ quid est.i. sub ratione diffõnis,& intendit quatuor conclusiones. Prima est ꝙ quid est,non potest demonstari de eo cui⁹ est,in eo ꝙ quid est,per syllogismum reduplicatiuum, quia, vel in tali syllogismo præmisse sumerentur cum reduplicatione vel sine reduplicatione. Non secundum, quia tunc ex ipsis non sequeretur reduplicatio. Nec primum, quia B tunc in talis processu esset petitio principij, quia in minore prædicaretur diffinitio de diffinito cum reduplicatione, vt arguendo sic, omnis numerus se ipsum mouens est causa viuendi sibi ipsi in eo, ꝙ quid est,sed anima est numerus seipsum mouens in eo quòd quid est, ergo anima est causa viuendi sibiipsi in eo ꝙ quid est, ibi sumitur petitio principij,igitur. Secunda conclusio, quòd quid est,non ostenditur syllogistice de eo cuius est per syllogismum diuisiuum: qđ probat: quia arguendo per diffõnem conclusio non sequitur de necessitate ex præmissis immo petitur principium:quia semper aliquid sumitur tanquam probatũ quod non est probatum vt:sic arguendo, corporum aliud est animatum aliud inanimatum: sed hõ non est copus inanimatum:ergo hõ est corpus animatum:ibi non sequitur conclusio,nisi rñdẽs concedat istã,hõ est corpus: immo petitur principium. Tertia cõclusio:ꝙ quid est,non potest oñdi de eo cuius est in eo ꝙ quid est ꝑ diffinitione: ꝓbat duobus rationibus. Prima: quia in tali processu esset petitio principij; quia in añte sumeretur illud qđ debet concludi.Secunda rõ: qa syllogizando conclusionẽ affirmatiuam vel negatiuã nõ oportet capere diffinitiones syllogismi: ergo ad concludendum ꝙ quid est,de aliquo nõ oportet capere diffinitionẽ ipsius diffõnis; probat etiam:quia ꝙ quid est, non põt demr̃ari de eo cui⁹ est in eo ꝙ qd est per diffinitionẽ contrarii:quia ibi esset petitio principii:quod declarat per exemplũ: vt si aliquis oñderet ꝙ oẽ indiuisibile est ꝙ quid est ipsius mali, añs erit ita notum,sicut & consequens;igitur. Quarta conclusio;ꝙ quid est,non potest oñdi de eo cuius est per syllogismũ demõratiuũ:probat quadrupliciter. Primo:quia ꝙ quid est nõ est demr̃abile de eo cuius est:qa non potest syllogizari de eo cuis est in eo ꝙ quid est igitur.Secundo sic:diffinitio vnũ solũ oñdit.s.quidditatẽ rei:ergo a syllogismi demr̃atio vnũ solũ oñdit.s.oñdit,quia est;ergo non oñdit quid est. Pro tertia ratione supponit ꝙ non potest sciri de aliquo quòd quid est nisi sciatur quia ipsum est;tũc arguitur sic: illud quod præsupponitur in demr̃atione nõ demonstratur: sed quòd quid est præsupponitur in demr̃atione,igit̃. Quarta ratio: sicut se habet diffinitio ad quia est,ita demr̃atio ad quid est: sed diff-

diffinitio non ostendit quia est; ergo demonstratio non ostendit quid est.

ITERVM autem speculandum est quid eorum dicitur bene, & quid non bene.

ISTVD est tertium capitulum, in quo ostēdit philosophus quō terminatur ꝙ q̄d est, & ponit duas cōclusiones, quarū Prima est: ꝙ quid est, pt̄ demonstrari de eo cuius est per aliud ꝙ quid est, sed nō in eo quòd quid est: probat: quia stat aliquod diffinitum habere plures diffinitiones, quarum vna demonstratur de diffinito per aliam: ideo quòd quidem, demonstratur de eo cuius est ꝑ aliud quod quid est: & subdit ꝙ talis modus arguendi non est propriè demonstratio, sed magis syllogismus dialecticus. Secunda conclusio: sicut impossibile est cognoscere ꝑꝑ quid: non cognoscendo quia est; ita impossibile est cognoscere quid est, nō cognoscēdo si est, licet bene econtra. Et hoc declarat per exempla. Primum: vt si sciatur defectus luminis in luna propter interpositionem terræ inter solem & lunam, cito scitur ꝙ luna eclypsatur, vt sic arguendo, omne carens lumine ꝓpter inter positionem terræ inter solem & lunam, eclypsatur, sed luna est huiusmodi; igitur luna eclypsatur. Secundum exemplum: vt si cognoscamus quòd tonitruum est sonus factus in nube, propter inclusionē ignis in nube, cito sciemus, quòd tonitruum est. Et ex istis infert, quòd diffinitionum quædam est quid rei, alia quid nominis. Quid rei, quædam est dicens quid tantum: quædam vero propter quid tantum: quædam est dicens quid & propter quid simul; prima potest esse conclusio demonstrationis; vt tonitruum est sonus factus in nube. Secunda potest esse principium demōstrationis: vt tonitruum fit extinctione ignis in nube. Tertia vero est, tota demonstratio positione differens: vt tonitruum est sonus factus in nube propter extinctionem ignis in nube.

Quod q̄d ē, quō terminatur.

QVONIAM autem scire opinamur cum sciamus cām: causæ autem quatuor sunt.

ISTVD EST quartum capitulum, in quo ostendit philosophus ꝙ contingit idem demōstrari per plures causas, & intendit quinq; conclusiones. Prima: cum sint quatuor causæ, quælibet illarum potest esse medium demōstratiuum: quod probat ratione & exēplo. R̄ône sic: quia per medium demr̄ationis scitur concluo: sed scire opinamur cū causam rei credim⁹ cognoscere: igr̄ medium demr̄ationis est cā. Exemplo probat in oībus causis. Primo in causa materiali; vt oīs triangulus, qui est medietas duorū angulorum rectorum est rectus, sed oīs triangulus cadens in semicirculo est medietas duorum angulorū rectorum: ergo omnis triangulus cadens in semicirculo est rect⁹. Vnde in isto syllogismo fit demr̄atio de toto per partes: & ideo dr̄ fieri per cām materialem, quia partes cōparatæ ad totum habent rōnem materiæ. Exēplū de causa efficiēte: vt quicūq; prius cōmiserunt bellum

Idē pt̄ dēmōstrare per plures causas.

A bellum in iustum in Medos, iuste debellātur a Medis; sed Athenienses sunt huiusmodi; igitur: vnde commisisse bellum iniustum, est causa efficiens huius quod est iuste debellari. Exemplum de causa finali: vt si demonstraretur propter quid homo deambulat post cœnam, per hoc ꝙ vult sanari, est demonstratio per causam finalē: vt sic arguendo, omne quod facit non eminere cibum iuxta os ventris est causa sanitatis; sed ambulatio post cęnam est huiusmodi: igitur. Secunda conclusio: contingit idem demōstrari per plures causas: probat duobus exemplis. Primum; vt hæc conclusio, lumen apparet per pellem lucernæ: potest ostendi per causam materialē, oē corpꝰ minorū partiū necessario transit per poros largiores: sed lumen est huiusmodi: ergo necessario trāsit per poros largiores: vt sunt pori lucernæ; potest etiam ostendi per hoc, vt non lędamꝰ pedem de nocte: sic arguēdo oē quod facit non lędere pedem de nocte exit per pellem lucernæ: sed lumen lucernæ facit non lędere pedem de nocte: igitur lumen exit per pellem lucernæ. Secundum exemplum est de hoc quod est tonare: potest enim ostendi per causam efficientē scilicet per extinctionem ignis in nube; potest etiā ostendi per causam finalē. Vnde ſm Pythagoram causa finalis tonitrui est vt terreantur illi qui sunt in inferno. Tertia conclusio: quilibet effectus existens simul cū sua causa potest demr̄a ri per illam ſm omnem differentiā tp̄is tā quo ad esse q̄ quo ad fieri: probat exemplo de crystallo, cuius causa est aqua densa propter defectum caloris: sequitur enim bene, aqua est densa propter defectum caloris: ergo crystallus est; etiam bene sequitur, condensatio aquę propter defectum caloris fuit; ergo, crystallus fuit; etiam condensatio propoter defectum caloris erit, ergo crystallus erit: etiam bene sequitur, condensatio aquę propter defectum caloris fit: ergo crystallus fit: & sic de alijs temporibus. Et videtur istud exemplum procedere per causam materialem: quia aqua condēsata propter defectum caloris est materia crystalli. Quarta cōclusio: in causis, & causati. q̄ non simul sunt per causam, non potest demonstrari effectus ſm esse, nec ſm fieri: licet bene per effectum demonstretur causa quo ad esse vel fieri. Primam partē probat: quia ad talem causam non sequitur effectus: ergo effectus non potest demonstrari per illam causam. Antecedens probat; quia vel sequeretur in tempore finito vel infinito. Non infinito; vt notum est: nec finito; quia quocunq; tempore finito dato siue sit præsens, siue præteritum, siue futurum, stat illam causam esse sine effectu: nam forte anno præsenti sunt lapides decisi, & non est murus eodem anno: igitur. Deinde probat pro illa parte: quia fieri causæ nō simul existē tis cum effectu, non infert fieri ipsius effectus: ergo per illam causam non demr̄atur ille effectus. Deinde probat secundam partem principalem .s. ꝙ per effectum demonstretur causa quo

B

C

D

ad esse

E ad esse vel fieri; & ponatur ꝙ a sit incisio lapidum, & b sit murus vel fundamentum, & c vltimus effectus: tunc arguitur sic: ex c sequitur b; & ex b sequitur a: ergo ex c sequitur a: quia quicquid antecedit ad antecedens antecedit ad cõsequens. Quinta conclusio: in causis & causatis circulariter se hñtibus, possibile est circularis demr̃atio. probat per exemplum; vt ex pluuia generatur vapor: & est vapore generatur nubes: & ex nube generatur pluuia: ergo talia circulariter se habent, & vnũ demonstratur per aliud. Finaliter remouet vnum dubium; nam diceret aliquid ꝙ non semper ex pluuia generatur vapor nec ex vapore nubes: nec ex nube pluuia; ergo ista non demonstrant seinuicem. Respon-

F detur ꝙ eorum, quæ fiunt, quædam fiunt semper: vt eclypsis lunæ; alia fiunt frequenter; vt ista tria vnde illa, quæ fiunt semper demonstrantur per mediũ vt semper: & illa quæ frequẽter, demonstratur per medium vt frequenter.

An quod quid est aliquomodo de eo cuius est posset demonstrari.

QVAERITVR Vtrum quòd quid est, possit demonstrari aliquo modo de eo cuius est. Arguitur primo quòd non; quia eiusdem non potest esse diffinitio & demonstratio: quia diffinitio est incomplexi: demonstratio est complexi. Secundo sic: ꝙ quid est potest demr̃ari de eo cuius est: igitur. Añs patet; qa omne quod habet causam, potest demonstrari per

G illam, sed quòd quid est, habet causam, quia omne aliud à deo habet cãm, igit̃. Tertio sic, cõclusio demr̃ationis põt demr̃ari, sed aliqua est diffinitio q̃ est conclusio demonstrationis: ergo quòd quid est, põt demõstrari de eo cuius est. Maior patet de demonstratione in qua demonstratur diffinitio materialis per formalem. Quarto sic, & quòd ipsum possit ostendit per syllogismum diuisiuum, quia syllogismus diuisiuus sufficienter accipit omnia prædicata essentialia diffiniti, igitur per ipsum poterit demonstrari quòd quid est, de eo cuius est. Quinto sic, causa finalis non potest aliquid demr̃are: ergo male dr̃ ꝙ q̃libet cã pt̃esse medium demr̃ationis: Añs patet, quia demr̃atio procedit ex prioribus, sed finis habet rationem vltimi: igitur. In oppositum est. Arist. in textu. In qõne erunt tres artic. Quantum ad primum.

H PRIMO sciendum, quòd diffinitio diuiditur in diffinitionem quid nominis, causalem, descriptiuam, & quidditatiuam vnde diffinitio q̃d nominis, est qua conuertibiliter, & synonimæ explicat quid, qualiter, & quomodo per diffinitum significatur implicitè, & capitur ibi quid nominis largè, vt se extendit ad omnem dictionem, ita ꝙ diffinitio quid nominis propriæ dicta & interpretatio adinuicem conuertuntur: vt alias visum est in summulis. Ex quo sequitur, ꝙ quicquid significatur p̃ diffinitionem quid nominis, significat etiam præcisè per diffinitũ. Ex quo videtur sequi ꝙ diffinitio chi-

Diffinitio quotuplex.

A tiò chimere in qua dicitur, chimera est ens cōpositum ex impossibilibus posse componi significat omne ens & omne compositum cum ipsa ponatur ens compositū,& per consequēs etiā iste terminus chimera, & tūc pt dici ꝓbabiliter ꝙ sic diffiniēdo chimerā,ꝙ chimera non signat chimeram; quia illo modo chimeram esse est impossibile, siue imaginabile,modo hoc verbum significat,nō ampliat vltra imaginabilia. Et siquis dicat, dr .n.cōiter quòd chimera est ens imaginabile. Dr quòd tunc capitur chimera ꝓ cōposito ex cauda draconis, & capite leonis, & sic de alijs, & tunc chimera bene significat chimeram. Supponitur vlterius quòd nullus terminus simplex propriæ diffinitur diffinitione quid nominis, B sed solum terminus complexus qui subordinatur conceptui cōplexo. Ex quo sequitur quòd terminus & diffinitio quid nominis propriæ debent subordinari eidem conceptui. Vltimus notatur quòd diffinitio qd nominis prædicatur de suo diffinito,non solum secundum suppositionē personalem, sed etiam secūdum suppositionem materialē, quia nō oportet diffinitionē quid nominis,& suum diffinitum pro aliquo supponere:& tunc illa diffinitio non est versificabilis de diffinito secūdum suppositionē personalem. Ex quo patet quòd qñcunq; diffinitio quid nominis demōstratur de diffinito mediāte isto verbo est:tunc hoc verbū est,debet resolui in hoc verbū significat:ita quòd capitur actus exercitus pro actu signato: vt cum dicitur chimera est ens cōpositū &c.i. ista dictio chimera C signat tm̄ quantum hoc complexum ens compositum &c.

SECVNDO sciendum, ꝙ diffinitio causalis, est quæ datur per terminum vel terminos, causam vel causas diffiniti significantes. vnde in tali diffinitione primus terminus se hēt vt gen⁹: & omnia alia vt differētiæ & determinationes: ita ꝙ quando volumus aliquid diffinire, debemus primo termino diffinitionis tot alios terminos adderē donec talis diffinitio conuertatur cū diffinito:et sicut quadruplex est causa,ita quadruplex potest esse diffinitio causalis. Et aduerte ꝙ termini significantes causam vel causas, debent poni in obliquo: quia si poneretur in recto,tunc illa diffinitio non esset bona: cum deberet supponere pro eodem:modo terminus cau D salis & terminus effectus nunq̄ possunt supponere pro eodem. Aduerte vltimus,ꝙ aliqua diffinitio causalis aliqñ solum datur per vnus genus causæ, vt demōstratio est syllogismus faciens scire: vbi communiter dr quòd datur per causam finalem. Dicunt tn̄ aliqui ꝙ est effectualis, .i.data per effectum; quia scire est effectus demrationis & non causa;& faciliter posset exēplificari de oībus alijs causis. Et aduerte ꝙ iste diffinitiones causale; valet ad demrandum ꝓpter quid: quia demonstratio ꝓpter qd debet manifestare cām quare ita est,sicut per cōclusionē significatur,& vna diffinitio cālis qñq; demratur per aliā. Aduerte tñ ꝙ inter oīa gña diffinitionū: diffinitio qd nois est notissima:ideo ꝑ ipsam pñt demōstrari.

Diffinitio cālis quid.

E ri aliç diuisione de diffinito. Aduerte finaliter ꝙ diffinitio q̄ datur per causam efficientem, formalem, & finalem vocatur communiter diffinitio formalis; eo ꝙ illæ causæ coincidunt cum forma.

Diffinitio quidditatiua quid. TERTIO sciendum ꝙ diffinitio quidditatiua, est oratio indicans quid est esse rei per essentialia. Pro quo est aduertendum: ꝙ per quid esse rei non intelligo nisi rem seu ipsum diffinitum; vt quid est esse rei hominis, est ipse homo. Vnde ista diuisio quidditatiua quandoq; solum datur per vnum genus & vnam differentiam: & tunc primus terminus est genus, & secūdus dr̄ia: qn̄q; dat per plures dr̄ias: tūc vltima sp dēt cōuerti cū diffinito: vt hō est substantia aīata corporea rōnalis. Et siq̄s E dicat; qlibet terminus dr̄ialis est terminus connotatiuus saltē vt in pluribus; ergo sequitur ꝙ nō debet poni in diffinitione quidditatiua. Respondetur ꝙ licet tales termini sint connotatiui connotatione intrinseca: puta quia connotant partem essentialem & formalem; quæ connotatio non impedit diffinitionē dari ꝑ essentia, tū nō cōnotant cōnotatione extrinseca. Et siq̄s adhuc dicat: in diffinitione quidditatiua debet poni illud per quod respondetur proprie ad interrogationem factā per propter q̄d quod proprie quærit de esse rei: ergo solum debet poni genus & non differentia, cum differentia dicat quale. Respondetur quod de rigore solum deberemus respondere per genus: & ꝙ quæstio proprie dicta diffiniri debet esse illud aggregatum, quale quid. Sed restat vna difficultas, vtrum terminus debeat dici diffinitum, vel res pro qua supponit. Respondetur ꝙ diffinitum potest capi dupliciter. Vnomodo pro illo de quo prædicatur diffinitio: & sic dico ꝙ terminus bene dicitur diffinitum. Aliomō pro illo quod manifestatur per diffinitionem; & tunc res bene dicitur diffinitum: vt visum est in principio summularum. *Difficultas.* *Pag. 4. a*

Diffinitio descriptiua qd & quotuplicitur. QVARTO sciendum quòd diffinitio descriptiua, est oratio indicans quid est esse rei per accidentalia, seu per effectus simpliciter posteriores. Et aduerte ꝙ diffinitio descriptiua potest capi dupliciter. Vnomodo strictè: & communiter dicitur ꝙ datur per genus & propriū; vt diffinitio descriptiua hominis est animal risibile. Aliomodo capitur large pro omni oratione indicante quid est esse rei per accidentalia & posteriora quæ sunt nobis magis nota; vnde talis est nobis magis nota quàm quidditatiua; quia datur per illa quæ magis cadunt sub cognitione nostra. Ex quo seq̄tur ꝙ prima pars talis diffinitionis debet poni in recto, non ꝙ semper sit genus: quia in tali diffinitione hoc nō requiritur. Vnde nota ꝙ quęlibet diffinitio debet esse ex notioribus nobis & non deo vel angelis: quia ipsa debet esse notificatiua diffiniti. vnde causa dicitur simpliciter notior suo effectu: vt videbitur. i. Physic. tn̄ in genere notitiæ; quia est effectus, est notior nobis sua causa, sed in genere notitię propter quid causa est notior. Ex quo sequitur ꝙ H

causa

A causa potest diffiniri per effectum. Vnde illud dicitur simpliciter notius altero, sine cuius noticia non potest sciri alterum secundum tale genus, vel talem speciem. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secũdum.

Art. 2.

Quid requiritur ad assentiendũ perfecte conclusioni.

DVBITATVR primo quid requiritur ad assentiẽdum. perfecte alicui conclusioni: vtrum requiratur, quòd sciamus omnes causas conclusionis. Ad hoc breuiter respondetur, quòd non requiritur, quòd sciamus omnes causas conclusionis: nec etiam, quòd sciamus omnes causas rei significatæ per conclusionem: quia per demonstrationem geòmetricam tu assentis perfecte illi conclusioni: omnis triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis; & tamen in tali demonstratione non oportet te cognoscere omnes causas illius conclusionis: quia causę B illius conclusionis, & principaliores sunt, Deus, intellectus, phantasia, & multa alia, quæ nos nescimus: & causæ ita esse sicut per illam conclusionem significatur sunt Deus, & illæ lineę, & faciens talem figuram, de quibus nihil intendit illa demonstratio. Ex isto sequitur, quòd ad pfecte assentiẽdũ alicui conclusioni non oportet oẽs causas illius cognoscere: neq; causas per se, neq; per accidens. Sed diceret aliquis: quid requiritur ad perfecte cognoscendum rem ad extra, vt ad perfecte cognoscendum pluuiam. Respondetur breuiter, quod ad hoc, vt aliquid perfecte sciatur etiam in genere perfectionis humanæ, oportet scire omnes conclusiones scibiles de illa re, quarum termini vel terminus supponunt pro illa re: C quia si aliqua talis propositio proponatur alicui, qui eam non cognosceret non perfecte cognoscit illam rem. Ex quo sequitur, quòd ad perfecte cognoscendum talem rem oportet omnes causas per se cognoscere: quia in quolibet genere causæ potest formari aliqua talis conclusio.

An per quãlibet cãm possit demõstrari effectus.

DVBITATVR secundo: vtrum per quamlibet causam possit demonstrari effectus. Pro cuius solutione supponitur, ꝙ illa propositio habet multos sensus. Vnus est: vtrum quolibet causa possit esse medium ad demonstrandum aliquid de suo causato: & tunc dicitur, quòd per quàmlibet causam quæ simul est in actu cum suo effectu demonstratur effectus quo ad esse, vel fieri: vt interpositio terrę inter solem, & lunam est: ergo eclypsis lunæ est. Alius sensus est: vtrum quælibet causa possit D esse medium ad inferendum aliquam passionem de suo causato, & hoc syllogistice: & ad istum sensum respondetur, quòd nulla causa præcisè sumpta potest esse totale medium ad demonstrandum aliquàm passionem de suo subiecto, nisi conuertatur cum causato: vel nisi accipiatur cum quibusdam circunstantijs, & determinationibus per quas determinatur, & conuertitur cum causato: vt sic arguendo, omne compositum ex anima rationali est risibile: homo est huiusmodi: igitur: & tunc dico, quòd quælibet causa immediata sic capta potest esse sufficiens medium ad demonstrandum aliquid de causato. Sed restat alia difficultas:

An eadē conclusio posit demonstrari per plures causas.

E vtrum vna, & eadem conclusio posſit demonſtrari per plures cauſas. Reſpondetur, quòd hoc poteſt intelligi dupliciter. Vnomodo per plures cauſas facientes vnam totalem diffinitionem, & ſimul ſumptas pro vno totali medio: & tunc vna conclusio poteſt demõſtrari per plures cauſas. Aliomodo poteſt intelligi, quòd aliqua concluſio poteſt demonſtrari per tales cauſas ſeorſum captas pro diuerſis medijs: & tunc dicitur tenendo, quòd in concluſione debet addi terminus cauſalis, ſi debeat eſſe propter quid, quòd nulla concluſio poteſt demonſtrari per plures cauſas ſaltem propter quid: quia tunc ſicut variaretur medium, variaretur concluſio totalis: licet bene maneret concluſio partialis. Et ſi quis dicat: hoc videtur eſſe contra Ariſ. in textu qui dicit, quòd idem poteſt demonſtrari per plures cauſas. Ad hoc dicitur probabiliter tenendo modum ſupradictum, quòd loquitur de demonſtratione, quia eſt largo modo capta, vt iam viſum eſt in primo, & non de demonſtratione propter quid, & potiſsima, quæ facit ſcire quoniam illius eſt cauſa.

An quod qd ē posſit demonſtrari de eo, cuius eſt.

DVBITATVR tertio, vtrum, quòd quid eſt poſsit demonſtrarj de eo cuius eſt per aliud quòd quid eſt? Et videtur, quòd non: quia in omni demonſtratione oſtendit paſsio de ſubiecto: ſed q' qd eſt non eſt paſſio: igitur. Item quælibet propoſitio in qua prædicatur diffinitio de diffinito eſt per ſe nota, & immediata: igitur ſequitur, quòd diffinitio non poteſt demonſtrari de eo cuius eſt. In oppoſitum arguitur per Philoſophum in textu. Ad quod breuiter reſpondetur, quòd diffinitio quidditatiua, & diffinitio exprimens cauſam: non habens aliam cauſam priorem, vel notiorem, vel exprimens omnes cauſas rei non poteſt demonſtrari de ſuo diffinito demonſtratione propter quid, & potiſsima, & de illa diffinitione forte verum eſt, q' propoſitio, in qua prædicatur talis diffinitio de diffinito eſt per ſe nota, & immediata. Sed diffinitiones cauſales exprimentes cauſam habentem aliam cauſam priorem, & euidentiorem, poſſunt demonſtrari de ſuo diffinito per aliud, quòd quid eſt: & ſic intelligebat Ariſt. Sed reſtat alia difficultas: vtrum alicuius eiuſdem ſit diffinitio, & demonſtratio? Et arguitur, quòd ſic: quia paſsionis eſt diffinitio, & demonſtratio: ergo eiuſdem eſt diffinitio, & demonſtratio. Secundo ſic: illud, quod ſcitur per demonſtrationem, etiam ſcitur per diffinitionem: cum diffinitio ſit medium; & pars demonſtrationis. Pro cuius ſolutione eſt aduertendum, quòd alicuius eſſe demonſtrationem poteſt intelligi dupliciter. Vnomodo tanquàm illius, quòd directe, & immediate ſcitur: cuiuſmodi eſt concluſio: & ſic dico, quòd nullius talis eſt diffinitio, & demonſtratio. Aliomodo alicuius poteſt eſſe demonſtratio tanquàm ſcibilis remoti, ſeu tanquàm illius, quòd dicitur de alio, vel de quo illud dicitur: cuiuſmodi eſt paſsio, & ſubiectum, & ſic dico, quòd alicuius talis

H An eiuſdē ſit diffinitio, & demōſtratio.

A talis potest bene esse diffinitio, & demonstratio: Vnde alicuius esse diffinitionem,& demonstrationem non est aliud, quàm aliquid sciri per diffinitionem, & demonstrationem: & per hoc soluitur prima ratio. Ad secundam dicitur: quòd licet illud, quod scitur per demonstrationem tanquàm per instrumentum totale sciatur per diffinitionem tanquàm per instrumentum partiale: non tamen tanquàm per instrumentum totale. Quantum ad tertium articulum sit.

Art. 3. CONCLVSIO responsalis ꝙ quid est non potest ostēdi de eo, cuius est, in ratione, ꝙ quid est per aliquam viam, vt satis patet in articulis. Ad rationes ante oppositum. Ad primam patet solutio. Ad secundam dicitur, ꝙ

B quid est, bene potest demōstrari de eo, cuius est in rōne prędicati essentialis, non tamen in ratione ꝙ quid est, idest in ratione diffinitionis, ostendendo, ꝙ illud est diffinitio,& manifestātiuum diffiniti. Et similiter dicatur ad tertiam. Ad quartam dicitur negādo consequentiam: nā non oportet, quòd si diuisio capiat omnia prædicata essentialia diffiniti: ꝙ propter hoc demonstret, quòd quid est, de eo, cuius est in ratione, quòd quid est. Ad quintam dicitur, quòd licet causa finalis sit posterior quātum ad esse reale: non tñ quātum ad esse cognitum: etiā per ipsam non pōt fieri demonstratio propter quid, & potissima, neq; per cām efficiētē.

T. cō. 69. & inde. QVOMODO autem oportet venari in eo, quod quid est prædicantia, nunc dicemus.

C ISTVD est quintum capitulum huius tractatus, in quo docet inuestigare, quòd quid est: & ponit tres conclusiones. In prima, docet qualia debent esse illa, ex quibus constituitur, quòd quid est: dicens, quòd ad constituendum diuisionem alicuius debent accipi talia prædicata, quòd vnumquodque illorum sit in plus quàm diffinitum: non tamen extra genus: & omnia simul capta conuertantur cum diffinito, vt numerus ternarius bene sic diffinitur, quòd est numerus impar vtrobique prius: & tamen quælibet pars diffinitionis seorsum est in plus, quàm diffinitum, licet tota oratio sit conuertibilis cum diffinito. Vnde aliquis numerus dicitur primus dupliciter. Vnomodo, quia non numeratur ab aliquo numero, præter quàm ab vnitate: & sic quinarius dr̄ numerus primus: & multi alij numeri impares. Alio modo dr̄ primus, quia non componitur ex alijs numeris: & hoc modo ternarius est numerus primus, & etiam binarius. D

Quod qd est, quomodo inuestigandum.

Secunda conclusio, ad inuestigandum ꝙ quid est alicuius per viam diuisionis, oportet primo capere genus illius, deinde differentias, quibus tale genus diuiditur: & si drīæ eius sint ignotæ, oportet capere passiones: quo facto si drīa, vel passio supplens differentiā, quę cōuenit diffinito, iuncta generi, non reddat totum conuertibile cum diffinito: tunc tale totum iterum est diuidendum quousq; deueniatur ad differentiam, quæ reddit totum conuertibile cum diffinito: & tunc illud erit, quod quid est. Et subdit, quòd in tali inuesti-

F ueſtigatione duo ſunt cauenda, ſcilicet inordinatio prædicatorum, diminutio eorundem. Primam partem probat: nam in diffiniendo non parum refert quid prius, aut quid poſterius ponatur: nam refert dicere, homo eſt animal manſuetum bipes: & dicere, bipes eſt homo manſuetum animal: quia in primo modo eſt conueniens ordinatio: & in ſecundo eſt negatio. Secunda pars patet, quia diminutio fit omittendo aliquam differentiam, & diuidendo aliquod genus per differentias generis inferioris: vtputa diuidendo animal per differentias auis, aut piſcis: dicendo, animalium aliud eſt totum pennatum, ideſt habens pennas integras: cuiuſmodi eſt veſpertilio: aliud eſt diuiſum pennis: cuiuſmodi eſt coruus. Conſequenter tangit duos errores circa inueſtigationem ipſius quod quid eſt. Primus eſt, quorundam dicentium, quòd non ſit poſsibile accipere omnes differentias alicuius: quod probant, quia non cognoſcitur differentia vnius ab aliis, niſi cognoſcantur illa alia: ſed non eſt poſsibile cognoſcere omnia alia a quibus differt: igitur. Reſpondet Philoſophus, quòd nō oportet cognoſcere omnia alia a diffinito poſitiue: ſed ſufficit cognoſcere ipſa priuatiue. Secundus error fuit quorundam dicentium, quòd oportet in diuiſionibus repetere, quòd omne ſuppoſitum diuiſi incidit in membra diuiſionis. Reſpondet Philoſophus, quòd non oportet: quia non neceſſe eſt omne ſuppoſitum diuiſi incidere in membra diuiſionis: & hoc ſi ſint differentiæ immediatæ. Deinde ſubdit tres conditiones requiſitas ad ipſum quod quid eſt. Prima, quòd omnia poſita in diffinitione, prædicentur in quid de diffinito. Secunda, quòd talia prædicata ſint debite ordinata: ita quòd magis commune præcedat, & minus commune ſequatur. Tertia, quòd nihil omittatur de his, quæ pertinent ad quod quid eſt: & tunc iſtis conditionibus obſeruatis erit bonum quod quid eſt. Tertia concluſio, in qua docet inueſtigare, quòd quid eſt per viam reſolutionis: dicens, quòd ſi per viam reſolutionis velimus inuenire diffinitionem alicuius, inſpiciendum eſt ad ſingularia illius diffinibilis, accipiendo aliqua, quæ ſunt ſimilia, & aliqua quæ ſunt diſsimilia: & tunc inſpiciendum eſt, vtrum in aliqua ratione communi conueniant, & ſi ſic, tunc illud erit principium diffinitionis: ſi non, tunc illud erit æquiuocum. Exemplum, vt ſi quæratur quid eſt magnanimus: debemus conſiderare quoſdam magnanimos: vt Herculem, Achillem, Aiacem: illi enim habent vnum commune, ſcilicet non tolerare iniurias: cuius ſignum eſt, quòd Hercules dimicauit, Achilles inſaniuit, & Aiax ſeipſum interfecit. Iterum debemus conſiderare alios magnanimos: vt Alexandrum, & Socratem: illi enim habuerunt aliquod commune, ſcilicet æqualiter ſuſtinere proſpera, & aduerſa: & tunc debemus conſiderare, ſi omnes iſti conueniant in aliqua ratione communi: quia ſi ſic, tunc illud erit principium diffinitionis magnanimitatis: ſi non, tunc magnani-

A gnanimitas non habebit vnam rationem. Deinde remouet vnum dubium, ex quo dicit, quòd respiciendum est ad singularia: crederet aliquis, quòd singulare posset diffiniri, hoc remouet Philosophus dicens, quòd omnis diffinitio est ipsius vniuersalis: vt medicus non diffinit sanitatem in oculo, sed diffinit sanitatem. Et subdit, quòd facilius est diffinire minus vniuersale, quàm magis vniuersale, eo quòd in magis vniuersali plures latent æquiuocationes, quàm in minus vniuersali. Subdit finaliter, quòd diffinitio non debet dari per metaphoram: quia sicut non contingit disputando vti metaphoris: ita non contingit diffinire vtendo metaphora.

T. cō. 85. & inde. B VT autem habeamus proposita eligere oportet decisiones, & diuisiones.

ISTVD est sextum capitulum, in quo Philosophus ostendit, quomodo oportet inuestigare propter quid, ponendo tria documenta. Primum, si aliqua passio habeat aliquod commune subiectum vniuocum, & nominatum, illud erit medium dicens, propter quid talis passio est in pluribus: vt animal erit medium propter quid sua passio inest homini, & æquo. Secundum documētum, si aliqua passio insit pluribus, quæ habeāt subiectum vniuocum, sed non nominatum, oportet circumloqui tale subiectum: & ipsum accipere pro medio dicente, propter quid illa passio inest pluribus: vt istæ passiones habere duos ventres, & nō habere dentes in superiori mandibula insunt omnibus animalibus habentibus cornua: ideo habere cornua potest accipi ad circumloquēdum nobis subiectum innominatum. Tertium documentum: si aliqua passio insit aliquibus analogice, tunc accipiendum est medium analogum, per quod demonstratur illa passio de illis: vt istis tribus, ossi, sepioni, spinæ, conuenit sustentare partes molles analogicæ: ideo oportet accipere aliquod medium, per quod illud demonstretur quod sit analogum, scilicet habens duritiem sic, omne habens duritiem sustentat partes: os est huiusmodi: igitur.

Propter quid quomodo inuestigandum.

C

Finaliter ponit duas conclusiones. Prima, plura problemata conueniunt in idem medium, quod est diuersarum rationum, vt ista tria, propter quid est sonus ECHO: propter quid fit Iris: propter quid videtur res in speculo. Respondetur, propter reflexionem: & sic reflexio est medium illorum trium problematum. Secunda conclusio, aliqua sunt problemata, quibus competunt plura media subordinata: vt si quæratur, propter quid Nilus fluit magis in fine mensis, Respondetur, quia tunc mensis est magis pluuialis: huic conclusioni subordinatur alia, scilicet propter quid mensis est magis pluuialis. Respondetur, quia tunc deficit luna.

D

DE CAVSA autem, & cuius causa est, dubitabit aliquis, nunquid cum causatum est, & causa est. *T. cō. 90. & inde.*

E . ISTVD est septimum capitulum, in quo Philosophus mouet quasdam quæstiones, quarum prima est: vtrum ex causato sequatur causa, siue e contra. Respondet Philosophus per duas conclusiones. Prima si vnius causati sit tantũ vna causa sufficiens, tunc ex causato sequitur causa, sicut e contra, dat exemplum: vt eclypsis lunæ est, ergo terra interponitur inter solem, & lunam. Aliud exemplum, folia arboris cadunt: ergo illa folia sunt lata. Secunda conclusio, si eiusdem effectus sint plures causæ, quarum qualibet per se sit sufficiens ad esse causati: tunc ex causato non sequitur causa, licet è contra. Secunda quæstio, vtrum vnius cõclusionis demõstrabilis sit tãtum vnum mediũ propriũ, per quod posſit demonstrari: vel vtrum sint plura media. F Respondet per duas conclusiones, quarum prima est: si demonstratio sit, secundum quod ipsum, & potisſima, tunc vnius cõclusionis erit vnicum mediũ, propter quid & potisſimum: per quod talis conclusio poterit demonstrari; sed si demonstratio sit ex propositionibus, quæ non sunt secundum quod ipsum; tũc vna, & eadem conclusio potest demonstrari per diuersa media. Primam partem probat; quia talis conclusio demonstratur per rationẽ vltimi termini, idest per diffinitionem subiecti, quæ solũ est vna. Probat per exempla; vt si hæc pasſio habere tres angulos, demonstretur de triangulo, hoc erit per vnum medium, puta per rationem vltimi termini; sed si demonstretur de inferioribus subiecti, puta de isoscele, scaleno, vel isopleuro; tunc poterũt esse plura media. G

An ex causato sequatur cã & econuerso.

Vnius conclusionis an unum mediũ, vel plura.

D E principiis autem qualiter sunt cognita· & quis est cognoscentis habitus.

T. cõ. 101. & inde.

I S T E est tertius, & vltimus tractatus huius libri continens vnum capitulum; in quo mouet quasdam quæstiones, quarum prima est; qualiter principia indemõstrabilia sunt nobis cognita. Secunda, vtrum sit idem genus cognitionis, quo scimus conclusiones, & principia; vel vtrũ alterum, & alterum genus. Tertia, vtrum notitia principiorum sit nobis innata a natura.

Principia prima quomodo nobis innotescunt.

Soluit has quæstiones ponendo quatuor conclusiones. Prima conclusio, notitia principiorum non inest nobis a natura; quia talis notitia est certisſima, cum oporteat magis credere principiis, quàm conclusioni; H modo absurdũ est dicere, quòd actu habeamus notitiam certisſimam de aliquo, & quod lateat nos habere illam. Secunda conclusio, actualis notitia principiorum non acquiritur in nobis per doctrinam proprie dictam: quia omnis notitia acquisita per doctrinam fit ex cognitione aliquorum principiorum magis notorum: sed principia non habent alia principia notiora: quia tunc esset processus in infinitum: igitur. Tertia conclusio, a natura inest nobis potentia, per quam determinamur naturaliter ad assentiendum illis principiis. Probat, quia omnes naturaliter assentiunt primis principiis cognitis terminis, quod non esset nisi nobis inesset

A esset aliquod principium, seu potentia, per quam sic determinamur ad sic assentiendum : vnde omnibus animalibus innata est quædam potentia naturalis, per quam omnia animalia possunt iudicare de sensibilibus sibi præsentatis, & illam vocamus sensum. Vnde animalium sensum habentium quædam sunt sine memoria: & illa nullam habent noticiam nisi in præsentia sensibilium: alia sunt quę habent memoriam: & illa sunt duplicia: quia quædam præter memoriam habent intellectum, sicut homines : alia habent memoriam, sed non intellectum, vt aliqua bruta . Vnde principium vniuersale sic fit nobis notum: nam primo habemus noticiam sensitiuam de aliqno sensibile: vt iste ignis est calidus ; & sic in B memoria conseruamus : deinde alium ignem, & seruamus in memoria : & tunc quando videmus alium ignem iudicamus, quòd est calidus absq; hoc, quòd percipiamus eius calorem per experientiam siue iudicium experimentale: deinde formamus vnam propositionem vniuersalem: puta, quòd omnis ignis est calidus : & illud vocamus principium artis. Quarta conclusio: noticia principiorũ non fit in nobis ex alijs principijs euidentioribus: sed mediante sensu, memoria, & experimento, quod probat, quia ex sensu fit memoria: & ex memoria experimentum: & ex experimento fit principiũ artis, probat etiam per simile: quia facta ostẽsione belli cũ vnus immobiliter incipit stare, siue fugiẽdo : alius statim sibi adiungitur, & cũ eo stat, & deinde alter: & sic deinceps: ita ꝙ faciunt principium belli: sic etiam C in memoria seruatur notitia vnius particularis: deinde aduenit notitia alterius particularis, sic ꝙ tandem habetur principiũ vniuersale, & immediatũ: & subdit, ꝙ quàmuis potẽtia sensitiua sit vniuersalis, tñ actus sentiendi nõ est nisi singularis. Finaliter declarat, ꝙ habitus, quo cognoscuntur principia, non est sciẽtia proprie dicta, quia scia hr̃ per demõstrationẽ: sed principia nõ sciuntur per demonstrationem: igitur. Ex quo infert, quòd habitus quo cognoscuntur principia non est scientia, sed intellectus.

An diffinitio subiecti sit medium in demonstratione potissima.

D QVAERITVR vltimo: vtrum diffinitio subiecti sit medium in demõstratione propter quid, & potissima. Et arguitũ primo, ꝙ non: quia diffinitio passionis est mediũ in demonstratione potissima: ergo nõ diffinitio subiecti Antecedẽs patet, quia mediũ debet esse causa ꝑpria, & immediata passionis: sed diffinitio passionis est huiusmodi: igitur.

Secũdo sic: Medium in demõstratione potissima debet eẽ mediũ positione : sed sola diffinitio passionis est huiusmodi: quia est prior passione, & posterior subiecto : igitur est mediũ positione.

Tertio sic : Per illud medium quod est condensari in tactu folij ad ramum demonstratur fluxus folij : sed illud est diffinitio passionis : igitur. Quarto sic : Si diffinitio esset medium in demonstratione propter quid,

E & potissima, sequeretur, quòd in omni tali demonstratione esset petitio principij: sed hoc est inconueniens: igitur. Consequentia patet: quia diffinitio, & diffinitum important vnam, & eandem rem: ergo si diffinitio sumatur ad probandum aliquid de diffinito, idem sumetur ad probandum aliquid de seipso.

Quinto sic: Si sola diffinitio subiecti esset medium in demonstratione potissima, & propter quid: sequeretur, quòd metaphysica non esset scientia: quia subiectum metaphysicæ, quod est ens in quantum ens, nullam habet diffinitionem. In oppositum videtur esse Aristo. in textu: dicens, quòd medium in demonstratione est ratio vltimi termini: sed vltimus terminus est subiectum: igitur. In quæ-F stione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Art. 1. *An quodlibet primum principium sit euidentissimum.*

PRIMO sciendum, quòd circa textum incidunt aliquę difficultates. Prima: vtrum quodlibet primum principium sit euidentissimum. Po cuius declaratione supponitur, quòd non est tantum vnum primum principium indemonstrabile: quia in omni demonstratione sunt duę præmissæ: vel ergo illæ præmissæ sunt indemonstrabiles, & sic habetur intentum: vel demonstrabiles, & tunc demonstrabuntur per alias: de quibus iterum quæretur, vtrum sint demonstrabiles, vel non: si non, habetur intentum: si sic, erit processus in infinitum: vnde principium in demonstratione est propositio non habens præmissas notitiores se, & priores, per quas possit demonstrari. Et si quis dicat Arist. in 4. meta. vi-G detur ponere tantum vnum principium indemonstrabile *T. cō. 10.* communissimum, euidentissimum, & firmissimum: ergo non sunt plura. Dico, quòd non omne principium indemonstrabile dicitur principium ratione communitatis sic, quòd sit communissimum: nec quodlibet tale dicitur principium ratione demonstrationis, & firmitatis: sed in proposito dicitur principium indemonstrabile propter carentiam alicuius prioris, per quod possit demonstrari: & de istis ponitur communiter talis conclusio. Tot sunt principia indemonstrabilia quot sunt conclusiones demonstrabiles: quia infinitę videntur esse conclusiones demonstrabiles, idest non H tot quin plures: etiam videntur esse infinita principia, idest non tot quin plura: & per consequens non sunt plures conclusiones demonstrabiles quàm principia. Et si quis dicat, principia possunt inferre multas conclusiones: vt ista, omne animal rationale est risibile, omnis homo est animal rationale, quæ inferunt istam, omnis homo est risibilis: etiam inferunt istam, sortes est risibilis. Respondetur primo, quòd euidentia illarum pręmissarum non sufficit ad euidentiam conclusionis: sed requiritur euidentia consequentię quæ est vna propositio hypothetica: & si sit per se euidens, erit vnum principium demonstrationis: si non fiet euidēs per alia principia. Ex quo sequitur, quòd vnus totalis syllogismus, & totalis consequentia potest esse vna conclusio.

SECVN

A SECVNDO sciendũ ꝙ adhuc est alia difficultas. Vtrum omnia principia scientiarũ sint euidentissima. Pro cuius declaratione supponitur, ꝙ duplicia sunt principia; quędam sunt simpliciter prima quibus intellect⁹ immediate assentit appræhẽsis terminis ex naturali inclinatione sine sensatione, memoria & experientia præuia: sed alia sunt nõ simpliciter prima quibus ad assentiẽdum intellectus indiget sensatione & memoria: vt sunt multa principia in philosophia; vt omnis ignis est calidus. Et est aduertendum, quòd principia alicuius scientiæ accipiũtur dupliciter. Vnomodo pro præmissis alicuius demonstrationis factæ in tali scientia, & sic ista,

An oĩa sciẽtiarũ principia sit euidentissima.

B omnis ignis est calidus, non est principium scientiæ. Aliomodo accipiuntur principia pro propositionibus, quæ supponuntur tanq̃ veræ & euidentes in tali scientia, sicut sunt præmissæ veræ demonstrationis: & sic prædicta propositio bene est principium in philosophia. Et dico ꝙ habitus qui habetur de talib⁹ non dicitur propriè intellectus: nisi capiendo intellectum largè pro omni assensu alicuius ꝓpõnis veræ acceptæ in aliqua sciẽtiã, tanq̃ per se & verè. Sequit̃ & ex hoc ꝙ non oĩa principia sciẽtiarum sunt euidentia qñ primo proponuntur: immo aliqua sunt dubia & opinant̃ esse falsa: sicut clare patet de principijs in moralibus circa q̃ contingit mentiri: immo multi negant illa: sicut iuuenis propter defectum experientiæ, & pasfionatus propter vehementiam passionum. Et istud non solum est verũ in principijs practicis, siue artis & pru- C dentiæ, sed istud cõtingit in principijs scientiarum speculatiuarum; nam principia scientiæ naturalis quandoq; sunt multum dubia & indigentia magna inquisitione per sensus, memoriã, & experientiam.

TERTIO sciendum ꝙ notitia euidẽs primorum principiorum non inest nobis à natura. Nã intellectus in principio suæ creationis est tãquam tabula in qua nihil de pictum, est depingibilis tamen scientia & virtute: & sic a natiuitate in intellectu non est actus, neq; habitus. Et si quis dicat: dr̃ communiter quòd principia insunt nobis à natura. Respondetur, ꝙ principia nobis inesse à natura potest intelligi dupliciter. Vnomodo, ꝙ talis notitia insit intellectui nostro com H producta: & sic non est intelligendum. Aliomodo, ꝙ à natura insit nobis quædam potentia & inclinatio, per quam faciliter deueniemus ad notitiam primorũ principiorum mediante tamen appræhensione eorum & significatione terminorum, & sic bene verum est. Ex quo sequitur ꝙ notitia principiorum non inest nobis per doctrinã propriè dictam: nam doctrina propriè dicta acquiritur per aliquã præuiam argumentationem cogentem ipsum intellectum ad assentiẽdum alicui propositioni quæ propriè procedit à magistro. Ex quo sequitur quòd assensus primorum principiorum acquiritur ex inclinatione intellectus & eorum appræhensione & significatione terminorum & ministratione sensus, & hoc loquẽdo de principijs simpliciter pri

Quõ nobis inest notitia euidẽt primorũ principiorũ.

mis:

B mis: nam ad assentiendum principiis non simpliciter primis intellectus indiget sensu, memoria & experientia: vt omnis ignis est calidus. Vnde ex noticia alicuius ignis quem, sensus meus sentit esse calidum & eius memoria & etiam ex alia cognitione & memoria alterius ignis ego infero quòd ille ignis quẽ non tetigi est calidus: mediantibus quibus etiam infero ꝙ omnis ignis est calidus.

Principiorũ diuisio. QVARTO sciendum quòd principiorum quædam sunt nota mediante sensatione & memoria & sine experientia: vt posito casu quòd sortes ceperit æquum Platonis contra eius voluntatem: & cras Plato videat eum coram iudice & memoretur quòd heri cœperit suum æquum: ex tali sensatione & F memoria formabit talem propositionem, contra voluntatẽ sortes cepit æquum meum, quæ est sibi euidens & ex tali euidenti & indemonstrabili quadam ratione prudentiæ infert istam conclusionem: tu proposi tiones coram iudice quòd iste cepit equum tuum. Ex omnibus istis infertur quòd principiorum quædam si singularia: vt iste ignis est calidus quædam indefinita: quædam particularia; quædam vniuersalia. Vnde singularia sunt nota per exemplum: nam in exemplo ex propositione singulari infertur alia propositio singularis ratione alicuius similitudinis reperte inter res significatas: vt cum ad sensum notum est quòd iste ignis est calidus; infert, ergo iste ignis est calidus demonstrando vnũ alium ignem. Sed principia par G ticularia vel indefinita sunt nota ex abstractione a singularibus. Nam intellectus habens hoc principium iste ignis est calidus faciliter acqrit istud ignis est calidus. Sed vniuersalia sũt nota per inductionem virtute intellectus: vnde cum intellectus vidit aliqua singularia & in nullo simili inuenit instantiã infert vniuersalem: vt quia vidit istum ignem esse calidum: & istum & sic de alijs: & non vidit instantiam infert istam: omnis ignis est calidus. Ex quo sequitur, quòd exemplum per qđ probatur singulare & talis inductio non sunt demonstrationes propriẽ dictæ: quia demonstratio debet esse syllogismus, & consequentia bona: modo tales argumentationes nec sunt syllogismi nec consequen- H tiæ bonæ: vt visum est in .2. priorum: nec sunt argumentationes dialecticæ: quia argumentationes dialecticæ habent causare opinionẽ: sed tales generant firmam noticiam; ideo possunt dici argumentationes probatiuæ. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Arti. 2. DVBITVTVR primo vtrum aliquid euidẽter possit a nobis cognosci. Pro cuius solutione supponitur primo, quòd duplex est euidentia simpliciter scilicet & absoluta, qualis est euidentia primi principij vel reducibilis ad eã. Alia est conditionata vel secundum quid. Vnde noticia euidens absoluta potest sic describi; ꝙ est assensus verus sine formidine naturaliter causat⁹ quo non

Euidẽtia ẽ duplex.

A non est possibile intellectum assentire:& in sic assentiendo decipi vel errare:& ad talem euidentiam quatuor cõditiones requiruntur. Prima ꝙ sit assensus verus; & per hoc differt ab errore. Secunda, quòd sit sine formidine,& per hoc differt ab opinione Tertia: quòd sit causatus naturaliter.i.à causis necessitatibus intellectum ad sic assentiendum, & per hoc differt à fide. Quarta, quòd non sit possibile intellectum in sic assentiendo decipi. Sed euidentia conditionata est assensus verus sine formidine naturaliter, causatus quo non est possibile stante dei influentia generali, & nullo facto mirando intellectum assentire, & in sic assentiendo decipi. Hoc supposito dicitur primo, quòd possibile est
B nos non solum de primo principio: immo etiam de multis alijs veritatibus habere euidentiam absolutam: quia aliter sequeretur omnes scientias perire, quod est inconueniens; etiã quilibet experitur nõ solum primum principium esse sibi euidens, sed etiam multas consequentias, sicut consequentiæ petentes principium vt sortes est; ergo sortes est; si homo est; homo est. Dicitur secundo, quòd possibile est nos de multis veritatibus contingentibus habere euidentia absolutã; vt quòd ego sum, quòd ego cognosco, quòd ego viuo; & sic de multis alijs. Dicitur tertio, quòd impossibile est nos aliquod extrinsecum nobis sensibile euidenter cognoscere euidentia absoluta: licet bene euidentia conditionata, probatur; quia stat sine contradictione aliquid apparere & assentire sic esse, & tamen non sic erit.

Sco.h.1. d.3.q.4. de 2.ar.

C DVBITATVR secundo, Vtrum aliquod principium possit esse nobis euidens aliqua euidentia. Et arguitur ꝙ non: quia maxime esset primũ principiũ, sed hoc non, quia non est euidẽs aliquid esse primum principiũ: igitur. Añs probatur: quia non est nobis euidens principiũ esse añs aut cõsequens: igitur nõ est nobis euidens aliquid esse primum principium. Consequentia probatur: quia nihil pt esse euidens tali euidentia nisi sit propõ deducta per aliq̃ consequentiam. Item aliqui negauerũt primum principium: vt patet. 4. metaph igitur non est euidens. Itẽ dubiũ est quid sit primum principium igitur non est euidens.
D Item illud non est nobis euidẽs cui intellectus põt firmiter dissentire, sed intellectꝰ pt firmiter dissentire primo principio: quia deus põt causare in intellectu talem dissensum: quo facto dissentiet primo principio. Itẽ nullum falsum pt nobis esse euidens: ergo neq; verum. Añs probatur: quia põt esse tanta apparentia de falso quòd sit verum sicut de vero, quia non refert quædam falsa esse probabiliora quibusdam veris. Ad ista respondetur per ordinem. Ad primam dicitur negando consequentiam. Ad probationem dico, quòd aliquis põt scire euidẽter aliq̃ propositionem nesciendo. Vtrum sit propositio: aliquis etiam potest scire primum principium, nesciendo tamẽ quid sit primum principium. Dico vlterius, ꝙ aliquis potest scire euidenter

An principium possit nobis esse euidẽs.

B denter aliquam propositionem nesciendo tanta euidentia verũ sit vera vel falsa. Ad aliud dico ꝙ antiqui philosophi solum ore negauerũt primum principium: sed non mente. Ad aliud patet solutio. Ad aliud dico pro nunc, ꝙ deus sine causis secundis & naturaliter agentibus nõ potest causare assensum propter connotationem huius termini assentire: qui connotat agere; nam si aliquis assentit agit. Ad tertiam dicitur, intellectus potest assentire alicui falso: sed ex hoc non sequitur ꝙ talis assensus sit euidens: quia ad esse euidẽs nõ sufficit apparere precise sic esse quantuncunq; talis apparentia sit intensa: sed requiritur quòd talis apparentia sit vera.

F DVBITATVR tertio quid sit proprium medium demonstrationis propter quid & potissimæ vtrum diffinitio subiecti vel diffinitio passionis. Pro cuius solutione supponitur quod dicunt aliqui ꝙ diffinitio completa passionis est medium demonstrationis propter quid & potissimæ: vt probant rationes ante oppositum quæstionis: licet diffinitio incompleta passionis non debeat esse medium. Vnde diffinitio completa passionis, est quæ dat̃ per ea quæ sunt eiusdem generis cum subiecto: & cum hoc per illa quæ sunt eiusdem generis cum passione: vt ista diffinitio; animal rõnale aptum natum ridere, est completa diffinitio huius passionis qđ est risibile. Sed diffinitio incompleta passionis est illa, quæ datur per illa quæ sunt eiusdem generis cum passione: vt ista diffinitio aptum natum ridere est

Medium demõstrationis potissima qđ.

G diffinitio incompleta huius passionis quod est risibile. Sed quia ista opinio non videtur esse de mente. Ari. ideo contra eã arguitur sic: Sicut passio est demr̃abilis de subiecto: ita diffinitio passionis est demr̃abilis de subiecto; ergo non debet esse mediũ. Itẽ propriæ passiones importãt cõceptũ simpliciter simplicẽ; iõ non habent ꝓpriã diffinitionẽ; licet possint habere quasdã descriptiones & forte diffinitiones quid nominis: igitur nõ debent esse medium in demr̃one: Relinquitur ergo ꝙ diffinitio causalis subiecti vel quidditatiua duas intelligere causam quare ita est sicut per conclusionem significat̃, debet esse mediũ demr̃ationis ꝑ quid. Sed restat vna parua difficultas quõ intelligit̃

H ꝙ sentire est singularis & sensus est vniuersalis. Dñt aliq ꝙ sic debet intelligi, potentia sensitiua non est magis determinata ad sentiendum vnum sensibile quam aliud; vt visus non est magis determinatus ex sui natura ad sentiendum vnum colorem quam alterum: sed actus sentiendi est ipsius singularis: quia est vnius sensibilis sic ꝙ non alterius. Potest tamen aliter dici ꝙ singulare sub ratione singularitatis non est per se obiectum sensus: sed per se obiectum sensus est aliquod vniuersale; verum est tamen ꝙ singularitas est id sine quo non fit sensatio. Vnde natura est ratio agendi in sensum & mouendi ipsum: sed singularitas est conditio agentis. Nam natura non sentitur sine singularitate. Et hæc de secundo articulo

Sco. li. 1. d. 3. q. 6. in sol. argu. ante opposi.

A culo. Quantum ad tertium ſit.
CONCLVSIO responſalis ad quæſitum: Diffinitio ſubiecti ſcibilis eſt medium in demonſtratione propter quid & potiſsma: quæ relinquitur probata in ſecundo art. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primã patet ſolutio. Ad ſecundam negat maior: ſed ſufficit quòd medium demonſtrationis ſit mediũ in ratione cognoſcibilitatis: ita

Arti.3.

quòd paſsio notius inſit medio, C
& medium ſubiecto quàm paſſio ipſi ſubiecto. Ad tertiam dr̃, ꝙ illę demonſtrationes nõ ſunt propter q̃d & potiſsimæ, vt notum eſt. Ad quartam dr̃, quòd licet diffinitio & diffinitum idẽ realiter importent: tamen diſtinguuntur formaliter, vel important alium & alium cõceptum. Ad quintam patet ſolutio.

TOPICORVM
ARISTOTELIS.
LIBER PRIMVS.

B PROPOSITũ quidẽ negocij eſt, methodũ inuenire; à qua poterimꝰ ſyllogizare de omni problemate ex probabilibus. Et ipſi diſputationes ſuſtinentes, nihil dicemus repugnans. Primum igitur dicendum quid eſt ſyllogiſmus, & quæ eius differentiæ, quatenus ſumatur dialecticus ſyllogiſmus: hunc enim quærimus ſecundum propoſitum negocium &c.

ISTE eſt liber Topicorum Ariſt. in quo philoſophus determinat de ſyllogiſmo dialectico ponens primo intentum ſuum: dicens, ꝙ propoſitum huius ne- D
gocij eſt inuenire artem breuẽ & compendioſam, a qua poterimus faciliter de omni problemate ſyllogizare. Et primo diffinit ſyllogiſmum & ſpecies eius. Vnde ſyllogiſmus eſt oratio, in qua quibuſdam poſitis aliud quidẽ ab his, quę poſita ſunt de neceſſitate accidit eo, quòd hæc ſunt: de qua diffinitione ſatis viſum eſt in primo priorum. Sed ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt q̃ fit ex primis veris: aut ex talibus quę per aliqua prima vera principium ſuæ cognitionis ſumpſerunt: de quo ſatis viſum eſt in primo poſteriorũ. Syllogiſmus dialecticus eſt qui ex probabilibus eſt ſyllogizatus. Vnde prima vera ſunt, quæ non per alia, ſed per ſeipſa fidem habent. i. q̃ cognoſcũtur cognitis terminis.

E Sed probabilia ſunt, quæ videntur pluribus aut omnibus aut ſapientibus vel maxime notis. Deinde deſcribit ſyllogiſmum litigioſum; dicens, ꝙ ſyllogiſmus litigioſus eſt qui ex his quæ videntur eſſe probabilia & non ſunt: aut ex his quæ videntur eſſe probabilia eſt apparens. Et debet ſic intelligi; ſyllogiſmus litigioſus eſt qui procedit ex propoſitionibus quæ videntur eſſe probabiles & verę, & tamen nõ ſunt: aut ex propoſitionibus quæ ſunt verę & probabiles: ſed non bene diſpoſitæ. Ex qua diffinitione oſtenditur ꝙ triplex eſt ſyllogiſmus litigioſus, ſcilicet peccans in materia tantum: peccans in forma tantum; & peccans in materia & in forma ſimul. Sed ſyllogiſmus falſigraphus eſt qui procedit ex propoſitionibus cõ-
F ſtitutis ex proprijs terminis alicuius ſcientię; quæ quidem propoſitiones vel non ſunt verę, vel ſunt male intellectę: vt iſte ſyllogiſmus, omnes lineæ ductæ ab eodem puncto in eundem punctum ſunt æquales, ſed chorda arcus & coſta ſunt huiuſmodi: ergo chorda arcus & coſta ſunt æquales. Reſpondetur quòd ſicut iacet eſt falſa: cum ſolum habeat veritatem de lineis ductis per idem medium. Deinde ponit modum procedendi in hac ſcientia; dicens, quòd de nullo eorum, quæ tractantur in hac ſcientia, eſt danda ratio demonſtratiua; ſed debemus procedere figuraliter & groſſo modo cum talis cognitio ſecũdum propoſitum ſit ſufficiens. Et dicit quòd hic ſcientia eſt vtilis ad tria, ſcilicet ad exercitationes, ad obuiationes; & ad ſecundum philoſophiam diſciplinas. Primum probat: quia illa ſcientia valet ad exercitationes per quam faciliter poterimus argumentari de quolibet propoſito: iſta eſt huiuſmodi: igitur. Secundum probat: quia omne illud per ꝙ poſſumus reſpondere ex principijs doctrinæ ad ea, quæ non vidẽtur nobis bene dici, eſt vtile ad obuiationes: ſed iſta eſt hmõi: igr̃. Tertiũ ꝓbat duabus rõnibus. Prima; oẽ illud per quod poſſumus arguere, ſiue reſpondere ad vtranque partem contradictionis eſt vtile ad ſecũdum philoſophiam diſciplinas, ſed dialectica eſt hmõi; igitur. Secunda ratio: omne illud per quod poſſumus inquirere de primis principijs vniuſcuiuſq; diſciplinæ eſt vtile ad ſm philoſophiã diſciplinas, ſed dialectica eſt huiuſmodi: igitur. Mi- H norem probat: quia proprium eſt dialecticæ habere viã ad principium omnium methodorum; quia per dialecticã ex terminis cuiuſcunq; ſcientiæ poſſumus facere ſyllogiſmum. Deinde remouet vnum dubium: an aliqs dicatur habere dialecticam, niſi ſciat quamlibet concluſionem probare, vel improbare. Reſpondet, quòd nõ oportet ad hoc ꝙ aliquis habeat ſcientiam dialecticam perfectæ, ꝙ ſemper probet, vel improbet concluſionem, ſed ſufficit quòd nihil omittat de his quæ requiruntur ad probandum illam concluſionem, vel improbandum. Quod probat per ſimile: nã ante quã aliqs dicatur bonus rhetor nõ oportet quòd ſemper vincat perſuadendo: ſed ſufficit, quod nihil omittat de his, quæ ſunt neceſſa-

A necessaria ad vincendum, probat etiam q̃a ad hoc quod aliq̃s dicatˀ bonus medicus, non oportet quòd semper sanet, sed sufficit quòd nihil omittat de his, q̃ requiruntur ad sanandum.

An syllogismus dialecticus sit subiectum adaquatum in his lib.

QVAERITVR Vtrum syllogismus dialecticus sit subiectũ adæquatum huius scientiæ. Arguitur primo quòd non, q̃a nullus syllogismus dialectic⁹ est subiectum scientiæ huius libri: igr̃ syllogismus dialecticus non est subiectum scientiæ huius libri. Secũdo argr̃. Syllogismus demõstratiuus est subiectũ huius sciẽ: q̃a est primo consideratum in hac scĩa: igr̃. Tertio sic: Si syl-
B logismus dialecticus esset subiectum huius sciæ quæ vocatˀ dialectica, seq̃retur q̄ esset subiectũ logicè: q̃a dialectica, & logica sunt termini conuertibiles adinuicẽ. Quarto sic: Oĩs syllogismus si est syllogismus est vnus: sed syllogism⁹ dialecticus est syllogismus si est syllogism⁹; ergo est vnus, sed consequens vr̃ esse falsum, q̃a vel esset ille quẽ Petrus facit, vel quẽ Ioannes facit quod est falsum: igr̃. Quinto sic: Oĩs propõ indefinita p̃t hr̃e aliq̃ singularẽ verã, sed ista est indefinita, syllogismus dialecticus est subiectũ huius sciæ: igitˀ debet hr̃e aliq̃ singularẽ, verã, sed hoc est falsum: igr̃. In oppositum videtur esse Aristot. in textu. In ista q̃ōne erunt tres artic. Quantum ad primum.

Art. 1. PRIMO sciendũ quòd syllogismus dialecticus p̃t capi dupliciter. Vnomodo primæ intentionaliter, & sic non est aliud q̃ syllogismus dialecticus mẽtalis vocalis vel scriptus: & sic non est subiectum in hac scĩa. Aliomõ capitur syllogismus dialecticus secũdæ intentionaliter, & sic nõ est aliud q̃ aliquod intentionale atrributum per intellectum syllogismo dialectico mẽtali, vocali, vel scripto. Ex quo sequitur q̄ iste terminus syllogismus dialecticus de formali significato importat intentionem secundã, sed de materiali significato importat omnem syllogismum dialecticum mẽtalẽ vocalem, vel scriptum. Secundo supponitur, quòd propria passio syllogismi dialectici est generatiuum opinionis .i. notitiæ adhæsiue cum formidine de opposito. Pro quo tamen aduertẽdum est, quòd ad hoc quòd aliquæ p̃missæ generent opĩonẽ de conclusione, seu notitiam cũ formidine oportet, quòd p̃missæ accipiantur cũ formidine de opposito; q̃a oĩs adhęrens præmissis sine formidine adhęret cõclusioni sine formidine quã cognoscit seq̃ ex p̃missis, & hoc dr̃ a syllogismo demonstratiuo q̃ est generatiuus sciæ seu notitiæ adhæsiue sine formidine de opposito. Ideo seq̃tur q̄ syllogismus potest procedere ex probabilibus dupliciter. Vnomodo ex probabilibus acceptis cum formidine: & sic syllogismus dialecticus debet procedere ex probabilibus. Aliomodo ex probabilibus acceptis generaliter, siue sint cum formidine, siue non; & sic syllogismus demonstratiuus potest dici procedere ex probabilibus, cũ procedat ex necessarijs, q̃ generant

C *Syllo. dialectic⁹ dupliciter.*

D

rant scientiam de conclusione.

SECVNDO sciendum ꝙ circa textum incidunt aliq difficultates Prima; vtrum propositio quam ponit Ari. in textu sit vera: in qua dicitur quod ista arte poterimus disputare de omni problemate. Et videtur ꝙ non: quia ista scientia non habet considerare de omni problemate. Et videtur ꝙ non; quia ista scientia non habet considerare de omni problemate; ergo non habet syllogizare de omni problemate. Respondetur quod problemata siue ꝓpositiones dubię & probabiles possunt considerari dupliciter. Vnomodo quantum ad proprias rationes terminorum & sic ista scientia non habet considerare de omni problemate. Aliomodo quantum ad rationes communes: vt puta quia termini sunt de tali vel de tali prædicato: & sic ista scientia habet bene considerare de omni problemate; quia per illas rationes communes & probabiles poterimus de omni tali problemate disputare; puta respondendo de ipsis; ostendendo etiam aliquid de ipsis: & etiam obuiado ratio nibus quæ de ipsis fient. Secunda difficultas: quomodo potest stare ꝙ syllogismus dialecticus sit subiectum huius scientię: cum de eo non præsupponatur quid est; sed ostenditur in textu quid sit syllogismus dialecticus. Respondetur, ꝙ aliquā scientiā supponere quid est de subiecto suo, potest intelligi dupliciter. Vnomodo quantum ad processum demonstratiuum: & sic præsupponit quid est de suo subiecto: nam antequam fiat demonstratio oportet scire quid est subiectum. Alio modo quantum ad processum doctrinalem & acquisitiuum; & sic non oportet scientiā præsupponere quid est de suo subiecto: sed oportet quærere quid sit.

An arte Topica possit disputari de omi problemate.

Quō syllog. dialectic⁹ possit eē subiectū: cū de eo non p̄supponatur q̄d ē.

TERTIO sciendum ꝙ pro declaratione diffinitionis probabilium supponitur, ꝙ in tali diffinitione ponūtur multæ particulæ, per quas intelliguntur multa probabilia; per hoc ꝙ dicitur quæ videntur omnibus, intelliguntur probabilia quæ sunt ꝓbabilia apud omnes vulgares: vt ꝙ ignis est calidus. Aliqua sunt quæ sunt probabilia apud sapientes sicut omnis mater diligit filium suum: vel istud, sol est maior tota terra: & ista tanguntur per istam particulam pluribus. Alia sunt quæ sunt probabilia solum sapientibus: & illa tanguntur per illam particulam sapientibus. Et ista sunt triplicia. Nam quædā sunt probabilia sapientibus: quędam sapientioribus, quædam sapientissimis. Supponitur secundo, ꝙ aliqua scientia dr̄ esse inuentiua dupliciter. Vnomodo; quia docet de pluribus medijs per q̄ possunt terminari .i. probari plura problemata: & sic omnis sciētia dr̄ inuentiua. Aliomodo: q͞a docet modum per quem inueniuntur plura media ad terminandum problemata: & hoc modo ista scientia dr̄ esse inuētiua: quemadmodum scientia priorum & posteriorum dicitur resolutoria.

QVARTO sciendum ꝙ circa textum incidit vna difficultas: An syllogismus bene diuidatur in syllogismum demonstra-

A stratiuum, dialecticum, litigiosum, & falsigraphum. Et videtur ꝙ non; quia syllogismus tentatiuus est syllogismus: et tñ non ponitur in illa diuisione; igitur. Secundo sic; Diuisum debet verificari de membris diuidentibus: sed syllogismus non verificatur de syllogismo litigioso: igitur. In oppositum est philosophus. Pro cuius declaratione supponitur ꝙ prædicta diuisio syllogismi est sufficiens, sumendo talem diuisionem ex parte materiæ syllogismi, quę est necessitas & probabilitas. Ad rõnes dubij dr̄, quòd syllogismus tentatiuus reducitur ad aliquam istarũ specierum: puta si procedat ex probabilibus ad syllogismũ dialecticum: si ex necessarijs ad syllogismum demonstratiuum, &

An syllo. sit bene diuisus ĩ demonstratiuũ, dialecticũ &c.

B sic de alijs. Si tamen sumatur distinctio specierum syllogismi ex parte finis; tunc syllogismus tentatiuus est bene species distincta ab alijs: nam finis syllogismi tentatiui est alius à fine alterius speciei syllogismi: cum finis eius sit generare experientiã de scĩa, vel ignorantia rñdentis. Sed finis syllogismi dialectici est generare opinionem. Finis litigiosi generare apparentem sophiam. Finis falsigraphi, seu sophistici est ignorantia prauæ dispositionis. Finis demonstratiui est generare scientiam. Ad secundam dicitur, quòd licet in diuisione vniuoci, diuisum debeat verificari de membris diuidentibus: non tamen in diuisione æquiuoci: modo syllogismus diuiditur in syllogismum demonstratiuum, dialecticum & litigiosum diuisione æquiuoci: nã syllogismus litigiosus non est sillogismus, saltem sillogismus litigiosus peccans in forma. Et hęc de primo artic. Quantum ad secundum.

C DVBITATVR primo Vtrum syllogismus peccans in materia & syllogismus peccans in forma sint boni syllogismi. Pro cuius solutione supponitur primo, quòd aliquem sillogismũ peccare in materia potest intelligi dupliciter. Vnomodo: quia in eo non sunt tres termini, vel tres propositiones: & sic non capitur hic sillogismus peccans in materia, quia tali modo sillogismus dr̄ etiam peccare in forma, cum non habeat terminos & ꝓpositiones dispositas in modo & figura: & sic omnis sillogismus amittens aliquid de materia, vel etiam aliquid habens superfluũ, diceret peccare in materia isto-

Arti. 2.

An syllo. peccãs in materia, vel forma sit bonus.

D modo. Aliomodo sillogismus, dr̄ peccare in materia: quia peccat in illis, quæ se tenent ex parte materiæ, sicut in probabilitate, vel necessitate: ita quòd ille sillogismus dicitur peccare in materia cuius præmissæ nõ sunt probatiuę conclusionis, sicut est fallacia petitionis principij statim, vt sic arguendo omnis homo est homo, & omnis homo est homo: ergo omnis homo est homo: vnde sillogismus sic peccans in materia dicitur bene bonus simpliciter. Sed dicitur peccare cõtra sillogismum probatiuum, siue dialecticum. Supponitur vlterius, ꝙ forma sillogismi nõ est aliud q̃ modus & figura: ideo ille sillogism⁹ dr̄ peccare in forma, cuius ꝑmissæ non sunt dispositę in modo & figura, cuiusmodi sunt omnes combinationes inutiles: & de tali

E syllogismo dicitur quòd nō est syllogismus: sicut homo pictus non est homo: ideo diuisio qua diuiditur syllogismus in syllogismū demonstratiuū, dialecticum & litigiosum seu sophisticum peccantē in forma, est diuisio æquiuoci in æquiuocata.

An idem syllog. possit esse dialecticus et demonstratiuus.

DVBITATVR secundò. Vtrum idem sillogismus possit esse dialecticus & demonstratiuus. Et arguitur quòd non quia tunc idem sillogismus esse ex necessarijs & possibilibus aliter se habere: consequens est falsum: igitur. Cōsequentia patet: quia sillogismus demonstratiuus est ex necessarijs, & sillogismus dialecticus est ex probabilibus: sed probabilia possunt aliter se habere: igitur. Secundo: quia tunc sequeretur ꝙ de eodem haberemus scientiā F & opinionem: sed consequens est falsum: ergo & antecedēs: cōsequentia patet: quia sillogism⁹ demonstratiuus generat scientiā: dialecticu⁹ generat opinionē: falsitas consequentis patet: quia scientia & opinio sunt habitus oppositi. Tertio sic: membra diuisionis non debēt coincidere: sed sillogismus demr̄atiuus & dialecticus diuidunt sillogismum: igitur. In oppositū argr̄: quia propōnes ex quibus fit sillogismus demr̄atiuus sunt probabiles: cum ipsis cōueniat diffinitio probabilis: & per cōsequens idem sillogismus procedit ex necessarijs, & probabilibus: ergo simul erit demonstratiuus & dialecticus. Pro cuius solutione supponitur quòd sillogismus ddemonstratiuus, & dialecticus possunt capi dupliciter. Vnomodo secundæ intentionaliter, & sic vnus non est G alius. Aliomō primæ intentionaliter: puta pro sillogismo mētali vel scripto & tūc dico ꝙ sillogismū demr̄atiuum esse dialecticū pt intelligi dupliciter. Vnomodo respectu diuersorum & tunc dico, quòd idem sillogismus pt esse demonstratiuus & dialecticus: cum vnus potest assentire pmissis sillogismi demonstratiui sine formidine de opposito, & alter potest ipsis assentire cū formidine de opposito. Aliomodo respectu eiusdem: & hoc dupliciter, ſm ꝙ probabile pōt capi dupliciter. Vnomodo largè pro propositionibus probabilibus, siue cum formidine, siue sine formidine, & sic vnus & idē sillogismus respectu eiusdem bene diceret demonstratiuus, & dialecticus. Aliomodo capiendo probabile strictè pro propositione probabili quæ est cū formidine. Et sic dico quòd vnus & idem sillogismus respectu eiusdem non potest dici demonstratiuus & dialecticus. H Ad rationes ad duas primas patet solutio. Ad tertiam dicitur: quòd sillogismus demonstratiuus & dialecticus vt diuidunt syllogismum capiūtur secundæ intentionaliter & non primæ intentionaliter; ideo vt sunt membra diuidentia nunquam verificātur de seinuicem.

An scia topica psit obuiationibus, & disciplinis.

DVBITATVR tertio. Vtrum dialectica, seu ista scientia sit vtilis ad obuiationes: & ad secundum philosophiam disciplinas. Et videtur quòd non: quia aliquis potest exercitari in medicina, vel in rhetorica, vel in aliqua alia scientia sine dialectica:

A ctica, vt patet per experientiam. Item per demonstrationem possumus obuiare positionibus respondentis: ergo non oportet esse talem scientiam.
In oppositum est philosophus in textu, vbi dicit ꝙ ista scientia est vtilis ad tria.s. ad exercitationes, obuiationes, & ad secundũ philosophiam disciplinas. Ideo respondetur ad rationes. Ad primam dr̄, ꝙ licet aliquis possit exercitari in medicina, vel in aliqua alia scientia, sine dialectica imperfectè, & non scientificè, non tamē potest perfectè & sciētificè sine ista scientia. Ad aliã dicitur quòd licet per demonstrationem possimus obuiare pōni falsæ, non tamen pōni veræ sicut possumus per dialecticam. Sed dubitaret aliquis quo
Dubitatio.
B modo possumus habere scientiã de sillogismo dialectico: cum sillogismus dialecticus sit generatiuus opinionis. Respondetur ꝙ scientia propriè dicta cōmuniter non habetur nisi de conclusione, in qua demonstratur passio de subiecto: & sic de conclusione in qua demōstrat̄ passio sillogismi dialectici de ipso sillogismo dialectico: vt puta de tali, sillogismus dialecticus est generatiuus opinionis: hr̄ scīa quæ vocatur dialectica: capiendo dialecticam strictè: quia dialectica largè capta, est idem ꝙ logica, quæ habetur de omnib⁹ conclusionibus demonstrabilibus in tota logica. Et sic patet, ꝙ de sillogismo dialectico non habemus scientiam nisi tanquã de scibili remoto: & hoc in sillogismo demonstratiuo: & cũ hoc stat ꝙ sillogism⁹ dialecticus est bene generatiuus opinionis.i.

C præmissæ syllogismi dialectici generant opinionem de conclusione syllogismi dialectici. Et hæc de secundo art. Quantum ad tertium sit.

Conclusio responsalis: Syllogismus dialectus est subiectum in hac scientia; cum primo.i. adequatę consideretur in hac scientia. Ad rationes autem oppositum. Ad primam dicitur negando consequentiã: quia cōmittitur fallacia figuræ dictionis variando genus suppositionis. Ad secundam dicit̄ ꝙ licet syllogismus demr̄atiuus cōsideretur primo in hac scientia vt h primo dicit ordinē ad secundum, non tamen vt idem est ꝙ adequate. Ad tertiam dicitur ꝙ scientia quæ ibi habet̄ bene vocatur dialectica: capiendo dialecticam strictè & propriè: sed non capiendo dialecticam large, vt conuertitur cum logica. Ad quartam dicitur ꝙ syllogismus dialecticus est vn⁹ vnitate generis vel speciei: & hoc capiendo sylogismũ dialectũ secundæ intentionaliter. Ad quintam dicitur, ꝙ licet oīs ꝓpositio indefinita cuius subiectũ supponit ꝑsonaliter, possit habere aliquam singularē: non tamen idefinita, cuius subiectũ supponit simpliciter. Arti. 3.

D

Primum ergo considerandũ ex quibus est method⁹.

Ista est pars executiua huius libri, quæ diuiditur in octo libros partiales: quorũ primus diuiditur in tres tractatus. In primo determinat de principijs syllogismi dialectici. Et primo probat, ꝙ propositiones dialecticæ & problemata sunt in

 æquali

æquali numero. Quod probat quia quæcunque fiunt ex æqualibus numero sunt in æquali numero: sed propõnes dialecticæ fiunt ex æqualibus numero: q̃a fiunt ex æqualibus prædicatis: ergo propositiones dialecticæ, & problemata sunt in æquali numero. Secundo sic: illa quorum vnum potest fieri reliquum, & econtra, sunt in æquali numero: sed sic est de propositione dialectica & problemate: vt illa propõ dialectica, vtrũ homo sit aı̃al sit problema, dicendo vtrum hõ sit animal vel non. Consequẽter mouet aliqua dubia. Primo: vtrum aliquod problema possit fieri de differentia. Respondet quòd differentia est reducenda ad genus: ideo problemata de differentia reducũtur ad genus. Secundum dubium: quare enumerando prædicata non enumerat diffinitionem; quæ tñ est prædicatum. Respondet ꝙ continetur sub ꝓprio, & dicit ꝙ duplex est proprium, quoddam est ꝙ indicat quid est esse rei, & illud vocatur terminus, seu diffinitio: aliud est quòd non indicat quid est esse rei, conuersim tamen prędicatur de illo cuius est, cuiusmodi est propria passio, vt risibile respectu hominis. Ex quo passu elicitur talis regula, ꝙ si aliquid sit commune duobus, & vni illorum nõ sit nomen impositum: tunc illud assumit nomen communis. Ex quibus concludit quòd quatuor sunt prædicata, scilicet terminus, siue diffinitio, genus, proprium, & accidens. Et subdit ꝙ differentia est inter propositionem dialecticã, & problema: nam ꝓpositio dialectica solum quærit vnam partem contradictionis: vt hic, est ne homo aı̃al gressibile bipes. Sed problema quærit vtramque partem contradictionis: vt vtrũ animal gressibile bipes sit diffinitio hominis, vel non. Consequenter diffinit terminum, seu diffinitionẽ: dicens ꝙ terminus est oratio indicans quid est esse rei, & subdit ꝙ non solum incõplexa, sed etiã complexa habent diffinitionem; nam possibile est ea quæ sub oratione significantẽ terminari. i. diffiniri. Et dicit, ꝙ illi qui vtuntur vno solo nomine pro diffinitione, non bene diffiniunt, eo quòd omnis diffinitio est oratio. Secundo dicit, quòd idem & diuersum sunt annexa diffinitionis: quia illud est annexum diffinitionis, per quod fit maximus labor circa diffinitionem, sed per idem & diuersum fit maximus labor: igitur. Item idem, & diuersum terminantur per eandem methodum, per quam terminatur diffinitio, quia si probauerimus aliqua esse eadem vel diuersa faciliter poterimus disputare de diffinitione; & si ostenderimus aliqua non esse eadem sufficienter, ostendemus ea non habere eandem diffinitionem. In secunda parte determinat de secundo prædicato, scilicet de proprio: dicens, quòd proprium est quod non indicat q̃d est esse rei; soli aũt inest & conuersim prædicatur de re; vt susceptibile disciplinę est propriũ hominis. Et si quis quærat; Vtrum illud quod conuenit alicui sicut dormire conuenit homini]: sit proprium eius. Respondet, ꝙ bene est proprium quando, vel proprium ad aliq̃d; sicut

Propõnes & problemata æqualia numero.

Proprium duplex.

Terminus quid.

Propriũ quid.

A sicut esse a dextris. Ex quo infert ꝙ triplex est proprium scilicet proprium simpliciter, proprium quando & proprium ad aliquid. In tertia parte determinat de tertio prædicato, quod est genus dicens, ꝙ genus est quod prædicat de pluribus differẽtibus specie in eo quod qd: vt animal respectu hominis & bouis. Vltimam partẽ probat; quia: illud prædicatur in quid per quod conuenienter respondetur ad quæstionẽ factam per quid: sed genus est huiusmodi: igitur. Et subdit, ꝙ idem & diuersum genere, sunt annexa generis: quia terminantur per eandem methodum per quã terminantur problemata de genere:

Gen' qd.

B quia si ostenderimus ꝙ animal est genus hominis & bouis: ẽt ostenderimus ꝙ homo & bos sunt idem genere. Etiam si ostẽderimus, quòd animal est genus bouis, & non est genus lapidis, etiam ostenderimus quòd homo & lapis non sunt idem genere. In quarta parte determinat de quarto prædicato, quod est accidens. Et ponit duas diffinitiones eius. Quarum prima est: accidens est quod nec est diffinitio, neq; proprium, neq; genus: inest autẽ rei. Secunda Accidens, est quod contingit eidem inesse & non inesse: vt sedere. Et dicit ꝙ illa diffinitio est melior quam prima; quia ad cognoscendum primã necessariò est scire quid sit diffinitio, quid genus, & quid propriũ. Secũda est per se determinata ad cognoscẽdũ accñs. Et infert ꝙ problemata quę fiũt de prædicatis cõparatis ad substantiã secundum magis & minus reducuntur ad problemata accidentis: vt vtrũ vita quæ est secundum virtutem, sit melior vita quæ est secundum brutalitatem. i. secundum delitias sensitiuas. Ex quo patet, ꝙ magis & minus sunt annexa accidentis. Et subdit finaliter ꝙ non refert proprium quando & proprium ad aliquid esse accidens.

Accidens quid.

C

NON autẽ lateat nos, quoniam quæ ad proprium genus & accidens, omnia & ad diffinitiones conuenit dici.

Oĩa pdicata reducũtur ad definitionẽ.

ISTVD EST secundum capitulum, in quo ostendit, quòd ista tria prædicata, genus proprium & accidens reducuntur ad diffinitionem: & diuiditur in tres partes. In principio ostendit, quòd alia prædicata a diffinitione reducuntur ad diffinitionem: Nam siquis ostendat quòd aliquid non conueniat alicui conuertibiliter sicut est proprium: per hoc ostendit quòd sibi non conuenit vt diffinitio: quia diffinitio debet conuertibiliter conuenire diffinito: ẽt siquis ostendat ꝙ aliqud non conuenit alteri essentialiter sicut est genus: ostendit quòd illud non conuenit vt diffinitio; quia diffinitio dicitur conuenire diffinito essentialiter. Etiam siquis ostendat, quòd aliquid conuenit alicui accidentaliter ostendit quòd illud non est diffinitio: quia diffinitio non debet conuenire diffinito accidentaliter. Vnde ista tria prædicata reduci ad diffinitionem non est aliud, quam per considerationes istorum prædicatorum terminare aliqua ꝓblemata de diffinitione:

D

B non tamen sufficit pro omnibus prædicatis esse vna communis consideratio;quia illa inutilis esset: & esset niminis difficilis;igitur. In secũda parte determinat de eodẽ, quod est annexum diffinitionis: dicens, ꝙ idem dicitur tripliciter .s. idem numero,idem specie,& idem genere.Eadem numero sunt quorum res est vna, nomina vero plura: vt tunica & vestis:eadem specie sunt quæ sub eadẽ specie continẽtur, vt petrus & sortes; eadem genere sunt quæ sub eodem genere continentur;vt homo & equus sub animali. Et remouet vnum dubium: posset.n. quis credere ꝙ essent plures modi indentitatis; quia aquæ exeũtes de diuersis fontibus plus differunt quam aquæ exeuntes de eodem fonte: & tamen sunt eiusdem speciei; ergo videtur ꝙ sit aliqua identitas minor identitate numerali. Respondet philosophus ꝙ omnis aqua omni aquę est eiusdem speciei, & illę aquæ de diuersis fontibus non differunt nisi accidẽtaliter:quia vna est dulcior altera. In tertia parte diuidit idem numero: dicẽs ꝙ idẽ numero dicitur multipliciter.s.nomine diffinitione, proprio & accidente. Eadẽ nomine sunt quæ eodem nomine nominatꝰ:ut sortes & sortes: eadem diffinitione: quorum vnũ est de diffõne alterius, vt hõ & rationale: eadẽ proprio:quorũ vnũ est ꝓprium alterius, vt hõ & risibile:eadem accñte:quorũ vnũ est accñs alterius vel ambo sũt accñtia vni tertio: vt sortes & sua albedo. Et dñr eadem numero: q̄a per cognitionẽ vnius venimus in cognitionẽ alterius.

Idẽ tripliciter.

F

QVONIAM autem ex prius dictis sunt orationes & per hæc & ad hæc vna quidem fides est. G

ISDVEST tertium capitulum huius tractatus, in quo probat Arist. duabus rationibus quòd tantum sint quatuor prædicata.s. inductione & syllogismo. Inductione sic:omnis ꝓpositio dialectica & similiter omne problema est de genere aut proprio, aut diffinitione aut accidente: Syllogismo sic, omne prædicatum quod dicitur de aliquo conuenit illi conuertibiliter aut nõ conuertibiliter; si primum hoc est dupliciter: aut indicat quid est esse rei, & sic est diffinitio: aut non indicat, & sic est proprium. Si secundum aut ponitur in diffinitione speciei, & sic est genus;aut non,& sic est accidens. Deinde dicit ꝙ cuilibet prædicato conuenit ratio alicuius prædicati,& reducũtur ad quatuor prædicata. Deinde remouet vnum dubium: posset enim aliq̄s dubitare vtrum prædicari in quid cõueniat cuilibet prædicato. Respondetur ꝙ sic: nã quodlibet superius prędicatꝰ in q̄d de suis inferioribus: sed in quolibet prædicato sunt quædam inferiora & quædam superiora; igitur. H

Quatuor tãtũ sunt ꝓdicata.

An prædicatorum numerus, cum eorum diffinitionibus sufficienter assignetur.

QVAERITVR vtrũ numerus ꝓdicatorũ cum eorũ diffinitionibus sit sufficienter assignatꝰ. Arguitur primo ꝙ nõ:q̄r plu-

A plura sunt prędicata q̃ quatuor: igitur numerus prædicatorū nō est sufficiens. Antecedēs probatur: quia species est prędicabile: igitur est prædicatum. Etiā tot sunt prædicata quot sunt propōnes dialecticæ: sed plures sunt ꝓpositiones dialecticę q̃ quatuor: igitur. Secundo sic: Diffīō non est ꝑdicatū: ergo non erunt quatuor. Ans patet: quia diffinitio non est prædicabile: ergo nō est prædicatum. Tertio sic: Diffinitio non est diffinibilis, cum sit quoddam complexū: igitur diffinitio eius est male posita: ēt si esset diffinibilis, sequeretur quòd diffinitio esset diffinitum: cū oē diffinibile sit diffinitum. Quarto sic: Si diffinitio diffinitionis esset sufficienter posita: sequeretur quòd aliquid cōuertibile cū

B aliquo esset superius ad ipsum: consequens est falsum: igitur. Consequentia patet: quia diffinitio est conuertibilis cum diffinito: ergo diffinitio diffinitionis est conuertibilis cum ipsa diffinitione, quæ diffinitur: & tū diffinitio esset superior ad ipsam, cum sit superius ad oēm diffinitionē. Quinto sic: Propriū cōuenit omni indiuiduo speciei cuius est propriū: ergo non inest soli. In oppositum argr̄ auctoritate philosophi in textu: in q̃stione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Arti. 1. PRIMO sciendum, quòd prædicatū pōt capi dupliciter. Vnomō primò intentionaliter: Aliomodo secundò intentionaliter. Primæ intentionaliter est terminus mentalis vocalis, vel scriptus, q denotatē dici de alio: siue illud sit genus, vel aliquod aliud ꝑdicatorum siue non: & sic indiuiduum vel terminus singularis pt esse prædicatū. Aliomodo pt capi primæ intentionaliter adhuc magis strictè ꝓ termino mētali, vocali, vel scripto: qui denotatur dici de alio tanq̃ genus, vel aliquod prædicatorū: & sic indiuiduum non est prædicatum. Sed prædicatum captū secundæ intentionaliter non est nisi vnum intentionale quod attribuitur termino, qui denotatē dici de alio tanq̃ genus, propriū diffinitio, vel accidens; & istomodo capitur prædicatum cum dr̄, quòd tantum sunt quatuor prædicata: quæ suo modo debet exponi sicut ista, tm̄ sunt quinq; ꝑdicabilia. Vnde genus, propriū & accidens sunt alię secundæ intentiones, qn̄ sunt ꝑdicata & qn̄ sunt ꝑdicabilia: quia vt sunt ꝑdicabilia attribuūtur alicui in q̃tū natū est de pluribus ꝑdicari:

Prædicatum dupliciter.

C

D sed vt sunt prædicata attribuuntur eidem vt est natum inesse suo subijcibili essentialiter vel accidentaliter, conuertibiliter vel non conuertibiliter. Et sic patet, ꝙ diffinitiones eorum nō sunt omnino eędem; quia in diffinitione istorū inquantū sunt ꝑdicabilia, intelligitur vniuersale sub rōne generis: & ī diffinitiōe ꝑdicatū intelligiē ꝑdicatorū. Dico vlteri⁹, ꝙ licet idē ꝓ denominato seu primæ intentionaliter possit dici prædicatorū & prædicabile: non tamen propter hoc sequitur ꝙ secundæ intentiones sint eædē: immo vna pt alicui attribui dato ꝙ alia non sibi attribuatur; nam possibile est intellectum nostrū intelligere aliquid sub ratione qua potest de pluribus prædicari: & non sub ratione sub qua conuenit suo

 subij-

subijcibile essentialiter vel accidentaliter: quo facto poterit prædicabile alicui attribui, dato quòd prædicatum non sibi attribuatur.

Prædicato dialecti co qd requiritur.

SECVNDO sciendum q tres cõditiones requiruntur ad hoc q aliquid sit prædicatum dialecticum. Prima: q sit natum prædicari de aliquo prædicatione directa & ordinata: quę fit quando superius prædicatur de suo inferiori: vel qñ aliquod prædicabile prædicat de aliquo suo subijcibili: iõ nullum indiuiduum est prædicatum propriè dictũ; nisi caperetur prædicatũ largè pro omni illo q potest dici de alio siue prædicatione directa siue non. Secunda conditio, q propõ in qua prędicat huiusmodi prędicatũ de suo subijcibili, sit terminabilis per artem dialecticam. Vnde illa propositio est terminabilis per artem dialecticam, quæ potest esse consequens alicuius consequentiæ dialecticę; & probari per aliquẽ locũ dialecticũ. Quinta conditio est, q tale prædicatũ non sit reducibile ad aliquo prius eo secundum easdem considerationes: iõ annexa prædicatorũ non sunt pdicata: qa ad ipsa pdicatã reducunt: & propõnes ex ipsis constitutę terminantur per easdem considerationes, sicut propositiones de prædicatis.

An propositiones, & problemata, dialectica sint æqualia numero.

TERTIO sciendum quòd circa textum incidunt aliquæ paruæ difficultates. Prima: vtrum propositiones dialecticæ sint in æquali numero cum problematibus dialecticis. Et videtur quòd non: quia quis potest formare propositionem dialecticam non formando problema: igitur non sunt in æquali numero. Respondetur breuiter q propositiones dialecticas esse in æquali numero cum problematibus potest dupliciter intelligi. Vnomodo in numero. sic q si quis faciat propositionem dialecticam ipse vel vnus alter formaret problema dialecticum: & sic non est intelligendum. Aliomodo in genere vel in specie: & sic est intelligendũ q tot quot possunt esse maneries propositionũ dialecticarũ, possunt esse problemata; cũ fiãt ex cõsimilibus terminus: & vnũ potest fieri ex reliquo: & sic intelligitur. Secunda difficultas; an diffinitio possit dari per vnam vocem: & an diffinitio possit diffiniri. Ad primam partem dicitur, q diffinitio non potest dari per vnam vocem incomplexam: quia omnis diffinitio debet esse oratio explicans distinctè essentiam rei: quod nõ potest fieri per vnicam vocem; Ideo dicit philosoph⁹. 8. meta ph. q diffinitio est sermo long⁹. Ad aliam partem dicitur, q diffinitio potest capi dupliciter. Vnomodo secundę intentionaliter, & sic diffinitio bene diffinit: cum tunc sit quoddam incõplexum intẽtionale. Aliomodo capitur primæ intentionaliter: & sic non diffinitur: cũ sit quoddã complexum compositũ ex pluribus; quemadmodum est animal rationale & aliæ diffinitiones.

An diffinitio diffiniatur.

Tex. com ment. 9.

QVARTO sciendum quòd circa modos eiusdem incidunt duæ paruę difficultates. Prima vtrũ identitas numeralis sit maxima identitas: cum diuersitas numeralis non sit maxima diuer-

An identitas numeralis sit maxime identitas.

A diuersitas cum nõ arguat alias diuersitates: quia non sequitur ista differunt numero: ergo differunt specie, vel genere. Ad hoc dicitur, quòd identitas numeralis essentiæ quæ est identitas numeralis nomine diffinitione, vel proprio est maxima indentitas, & infert alias indentitates: sed indentitas numeralis accidente non est maxima indentitas: immo illa non infert quamque aliam indentitatem: vt non sequitur, sortes & sua albedo sunt idem numero: ergo sunt eiusdem speciei. Secunda difficultas: quomodo accidens, & subiectum possunt esse vnum, & idem numero: cum possint separari abinuicem. Respondetur breuiter, quòd accidens, & subiectum esse vnum numero potest, intelligi dupliciter. Vno modo, quòd sint vna res: & sic non est verum. Aliomodo, quòd faciant vnum non vnitate per se, sed vnum per accidens: & sic dicuntur vnum numero: & tũc non debet concedi, accidens, & subiectum esse vnum numero: quia talis vnitas non est proprie vnitas: immo magis ibi committitur fallacia secundum quid ad simpliciter. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Quo accidens, et subiectũ sint unũ numero.

B

Art. 2.

DVBITATVR primo vtrum quatuor prædicata sufficienter diffiniantur a Philosopho. Et videtur, quòd non: primo de diffinitione: quia diffinitio est quid complexum: igitur. Item diffinitio non est propositio: ergo non indicat quid esse rei: cum sola propositio hoc faciat. Item diffinitio non est diffinitum: ergo non diffinitur. Maior patet: quia diffinitio, & diffinitum non sunt termini oppositi. Item alia prædicata haben t easdem diffinitiones sicut prædicabilia: ergo non differunt a prædicabilibus. Pro solutione supponit primo, quod diffinitio potest capi dupliciter, scilicet primæ intentionaliter: & sic est quid complexum, & non diffinitur. Aliomodo secundæ intentionaliter, & sic bene diffinitur: & conceditur, quòd diffinitio est diffinitum saltem prædicatione denominatiua: & dummodo vnũ accipiatur, vt quid, & aliud vt modus. Secundo supponitur, quòd communiter assignatur triplex esse, scilicet esse propositionale quod denotatur, per copulam propositionis: & tale non importatur per diffinitionem: sed solum per propositionem. Aliud est esse existentiæ, quòd habet res quando est extra causam suam: nam existere connotat rem habere esse extra propriam causam: & tale non importatur per diffinitionem: quia siue existat siue res non, est diffinibilis: vt patet de tonitruo non existente. Aliud est esse essentiæ, quod non est aliud, quàm res ipsa: vt esse essentiæ hominis est ipse homo: & tale importatur per diffinitionem saltem in esse cognito. Et quando dicitur diffinitio, est oratio indicans quid est esse rei, sensus est, indicans, idest manifestans, quę res est diffinitum, vt animal rationale manifestat, quæ res est homo. Et si quis dicat, esse essentiæ, & esse existentiæ idem sunt. Dico, quòd verum est: ergo si vnum importatur per diffinitionem, & reliquum. Dico, negãdo cõsequentiam: quia esse diffiniti

An quatuor pdicata suffictenter a Philosopho assignentur.

Definitio dupliciter.

Esse triplex.

D

E niti non importatur per diffinitionem secundum esse reale, quod habet extra causam, sed solum secundum esse cognitum: nam ad hoc, quòd aliquid diffiniatur, sufficit quòd habeat esse cognitum. Supponitur tertio, quod in diffinitione prædicatorũ sem per ly, quod, dat intelligere prædicatum, quod est genus ad ipsa prædicata: ideo non habent eãdem diffinitionem, sicut prædicabilia: quia in diffinitione prædicabilium semper intelligitur vniuersale pro genere.

An species, propriũ quãdo, & ad aliqd sint prædicata. DVBITATVR secundo: Vtrum species sit prædicatũ ab aliis distinctum: & vtrum proprium quando, & proprium ad aliquid faciant prædicatum pro prij. Ad primam partem dicitur, quòd species est prædicatũ: & propositio, in qua prædicatur

F est terminabilis per aliquem locum dialecticum, sicut per locũ a toto in quãtitate: Philosophus tamen non facit mentionem de ea explicite, neque eam enumerat: quia habet eundem modum inhærendi, & prędicandi, sicut genus: ideo sufficienter intelligitur per genus. Dicitur etiã, quòd differentia intelligitur per gen9. Et si quis dicat, vtrum differentia sit annexum generis. Dico proprie, quòd non, cum habeat proprium modum prædicandi, & facit etiam vnum prædicabi-

Ho. li. 1. d. 8. q. 3. le distinctum a genere: videtur etiam quòd faciat vnum prædicatum distinctum a genere.

Gen9 dupliciter. Aduerte tamen, quòd genus potest capi dupliciter. Vnomodo large pro omni incomplexo limitato, quod prædicatur essentialiter, non conuertibiliter de suo subiicibili, cui inest essentialiter. Et sic potest dici, quòd genus, differentia, & species non faciunt nisi vnum prædicatum, scilicet generis, cum ipsis conueniat vnus modus essendi suo subiicibili, & vnus modus prædicandi, scilicet essentialiter.

G Aliomodo capitur stricte pro incomplexo limitato, quod prædicatur in quid de pluribus differẽtibus specie: & sic potest dici, quòd species, & differentia facerent duo prædicata distincta a genere. Pro secunda parte dicitur, quòd proprium quando & proprium ad aliquid, faciunt prædicatum accidentis: & non prædicatum proprij, cum non sint propria simpliciter: etiã ipsis non conuenit diffinitio proprij.

H *An quodlibet prædicatum hẽat aliquod annexum.* DVBITATVR tertio vtrum quodlibet prædicatũ habeat aliquod annexum. Pro cuius solutione supponitur, quòd vt annexum, communiter dicitur, est prædicatum minus principale prædicato, cui annectitur non totaliter idem, nec totaliter diuersum, terminabile per easdem considerationes, vel per similes, quibus est principale prædicatum. Ex quo sequitur, quòd non oportet semper, quòd considerationes, per quas terminantur problemata prædicati sint totaliter idem cum cõsiderationibus, quibus terminantur problemata annexi. Secundo supponitur, quòd tres conditiones requiruntur ad hoc, quòd aliquid dicatur annexum alteri. Prima, quòd problemata, quæ sunt de annexo fere sint terminabilia similibus considerationibus, sicut problemata, quæ fiũt de prædicato principali. Secunda,

A da, quòd illud prædicatum, cui dicitur esse annexum sit principalius, quàm illud annexum. Tertia, quòd prædicatum principale, & annexum non habeāt omnino similes modos prædicandi: quia tunc magis deberēt dici vnum prædicatum, quàm prædicatum, & annexum.

Supponitur tertio, quòd non quodlibet prædicatum habet annexum, quia proprium non habet annexum. Et si quis dicat, nonne idem, & diuersum proprio possunt esse annexo ipsi proprio, sicut idem & diuersum genere sunt annexa generis. Respondetur, quòd nō: quia idem & diuersum proprio non dicuntur primo conuenire ipsi proprio: sed magis speciei illius proprij. vnde nihil dicitur primo idem & diuersum cum risibili,
B nisi quia primo est idem, vel diuersum cum specie; puta cū homine. Et hæc de secundo artic. Quantum ad tertium sit.

Art. 3. CONCLVSIO respōsalis: Numerus prædicatorum cum diffinitionibus eorum est sufficiēter assignatus a Philosopho.

Ad rationes. Ad primam, & secundam, & tertiam patet solutio, & etiam ad quartam.

Ad quintam dicitur, quòd ly soli, in diffinitione proprij non refertur ad indiuidua: sed ad speciē: puta ꝙ sit sensus soli supple speciei, & omni supple īdiuiduo.

PRIMVM ergo determinetur quid est propositio dialectica, & quid problema dialecticum.

ISTE est secundus tractatus huius libri, in quo determinat Arist. de principiis complexis syllogismi dialectici: & diuiditur C in duo capitula. In primo, ostendit quid sit propositio dialectica, & problema dialecticum per hoc, ꝙ nō omnis propositio est dialectica: nec omne problema est dialecticum: quia nullus ꝓponeret per modum problematis, quod est omnibus, vel nulli notum, quia omne problema debet habere aliquā dubitationē.

Deinde diffinit propositionē dialecticam dicens. Propositio dialectica est interrogatio probabilis, quæ videtur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus: & his omnibus, vel pluribus, vel maxime notis cum formidine non extranea, idest non contraria opinionibus plurium sapientum. Deinde diuidit propositiones dialecticas, dicēs, quòd quædam sunt propositiones dialecticæ secundum se probabiles: vt omnis mater diligit filium suū: D aliæ sunt similes probabilibus: vt si sit probabile, quòd contrariorum sit eadem disciplina, probabile erit, quòd eorum sit vnus sensus. Alię sunt probabiles, quę sunt contrariæ probabilibus, id est de terminis contrariis, vel secundum contradictionem protensę. Exemplum ex parte subiecti: vt amicis oportet benefacere, inimicis oportet benefacere: ex parte prædicati: vt amicis oportet benefacere: amicis oportet malefacere. Exemplum de illis, quæ sunt protensæ secundum contradictionem, vt amicis oportet benefacere, inimicis nō oportet benefacere: amicis oportet benefacere, amicis non oportet malefacere. Et subdit, ꝙ sicut vna est ꝓbabilis, ita & reliqua.

Propositiones dialecticæ quid, & quotuplices.

Consequenter diffinit proble-

ma a

B mata dialectica, dicēs, q problema dialecticū est speculatio contendens ad electionē, vel fugam, vel ad veritatē, & sciam: aut vt ipsum sit adminiculans, aut ad aliquid aliud huiusmodi. Vnde per hoc, quòd dicit ad electionem, vel fugam tangit problemata moralia: & per hoc, quod dicit ad veritatem, & scientiam tangit problemata naturalia: & per hoc, quod dicit adminiculans, tangit problemata scientiarum sermocinaliū. Consequenter diuidit problemata. Primo ex parte nostrę cognitionis: Secundo ex parte finis. De primis dicit, quòd quoddam est problema de quo neutro modo opinamur: & solet vocari problema neutrum, eo quòd nullam rationem habemus ad alteram partem contradictionis: vt vtrum

F astra sint paria, vel imparia: vel quia habemus rationes ęque fortes ad vtranq; partem contradictionis: vt vtrum mūdus sit ęternus, vel non. Alia sunt de quibus habentur contrarię opiniones: & illa sunt triplicia: quædam sunt de quibus plurimi vulgares cōtrariantur sapientibus, vt vtrum sapientia sit melior diuitijs, vel non: alia sunt de quibus plurimi vulgares cōtrariantur inter se, vt vtrum ars sutoria sit melior pelliparia: alia sunt de quibus sapientes contrariantur inter se, vt sunt problemata physicalia, & metaphysicalia: vt vtrum mūdus sit ab æterno, vel non, & vtrum genus sit vnum vniuersale, vel non. Deinde diuidit problemata ex parte finis dicens, quòd quædam problemata ordinātur ad electionem, vel fugam: vt vtrum oporteat parentes reuereri, vel non: quædam non ordinantur ad finem propter scire, sed propter operari: vt vtrum voluptas sit eligenda, vel non: & quædam ordinantur ad scire tantum, vt sunt problemata naturalia. G

POSITIO autem est extranea opinio alicuius secundum Philosophiam.

ISTVD est secundum capitulum, in quo Philosophus determinat de positione: dicens: positio est opinio extranea aliquorum notorum secūdum Philosophiam, id est positio est opinio aliquorum peritorum, vel alicuius periti in Philosophia: & dat tria exempla. Primum non contingit esse contradictionem, vt dicit Antisthenes. Secundum est, q omnia mouentur, vt dicit Heraclitus. Tertium: quòd omnia sunt vnum, vt dicit Melissus: & de istis dicit Arist. quòd esse solicitum est magis signum stulticię quàm sapientię. Deinde comparat positionem ad problemata: dicens, quòd omnis positio est problema: sed non econtra. Secundam partem probat: quia aliqua sunt problemata de quibus neutro modo opinamur: & illa non sunt positiones: quia positio est oratio quæ per rationes probabiles videtur ab aliquo respondente. Primam partem probat: quia omne illud de quo contrarij opinantur est problema: sed positio est huiusmodi: igitur. Et subdit, quòd solum illa problemata sunt dialectica, quæ possunt esse dubia ex parte rationis: & illa non sunt dialectica, quæ sunt dubia ex defectu sensus, vel pœnæ: vt dubitantes

Positio quid, & quomodo se habet ad problema.

H

tantes

A tantes vtrum oporteat Deos venerari, & parentes amare: tales non sunt rationibus conuincendi: sed verberibus sunt puniendi. Similiter illa problemata quorum demonstratio est propinqua sensui, vel longe a sensu non sunt dialectica: vt vtrum nix sit alba. Deinde determinat de speciebus argumentationis dialecticę: dicens, quòd duę sunt species argumentationis dialecticę, scilicet syllogismus, & inductio: quid sit syllogismus dictum est prius. Sed inductio est progresio a singularibus ad vniuersale. Finaliter comparat inductionem ad syllogismum: dicens, ꝙ inductio est planior, & verisimilior quàm sit syllogism⁹: sed syllogismus est valentior, & ad cōtradicendum efficatior.

B. Prio.

INSTRVMENTA autem per quæ abundemus syllogismis, sunt quatuor.

B

ISTE est tertius tractatus huius libri, in quo Philosophus determinat de instrumentis abundandi in syllogismis dialecticis: dicens, quòd instrumenta quibus abundamus in syllogismis dialecticis sunt quatuor, .s. propositionum sumptio, multiplicis distinctio, differentiarum inuentio, & similitudinis consideratio: & reducit tria vltima ad primum dicens, quòd tria vltima reducuntur ad sumptionem propositionum: quia per vnumquodq; ipsorum pñt fieri diuersæ propositiones si enim distinguatur multiplex, vt puta bonum in delectabile, & vtile, summuntur duæ propositiones, scilicet bonum delectabile est eligendum, & bonum vtile est eligendum. Similiter inuenta differentia inter aliqua multiplicantur propositiones: vt si sit inuenta differentia inter sensum, & disciplinam talis, quòd amisso sensu non possumus ipsum recuperare: sed amissa disciplina possimus ipsam recuperare, tunc eliciuntur duæ propositiones: Similiter inuenta similitudinis consideratione inter aliqua multiplicantur propositiones: vt si consideretur similitudo sanatiui ad sanitatem, & euechiui ad euechiam, túc fiunt plures propositiones.

Instrumenta abundandi in syllogis. quæ & quot.

C

ERGO quidem propositiones eligendum quotiens determinatum est in propositione.

ISTVD est secundum capitulum, in quo Philosophus determinat de primo instrumento abundandi, quòd est propositionum sumptio, & ponit sex modos quibus abundamus in propositionibus dialecticis. Primus: est sumendo propositiones probabiles: aut omnibus, aut pluribus, aut sapientibus aut his pluribus, aut maxime notis.

D

In propositioni⁹ dialecticis quot modis abūdam⁹

Secundus: est sumendo propositiones contrarias probabilibus protensas secundum contradictionem: nam si vna contrariarum est probabilis, & reliqua: Tertius modus: est sumendo propositiones similes propositionibus probabilibus: vt si ista sumatur tanquàm probabilis, contrariorum eadem est disciplina: tunc ista sumenda est tanquàm probabilis, contrariorum idem est sensus.

Quartus modus: est sumendo opiniones communes Nam respon-

E respondētes ad huiusmodi propositiones faciliter concedunt, nec ad eas multum aduertunt.

Quintus modus: est sumendo descriptiones eorum de quibus disputamus, vt ex eis facere possimus propositiones probabiles. Sextus modus, est aspiciendo ad propositiones dictas ab expertis in aliqua scientia, in qua disputamus. Consequenter ostendit, quòd omne problema aut est physicū, aut morale, aut sermocionale: exemplū de physico, vtrum mundus sit æternus, vel non. Exemplum de morali, vt vtrum oporteat magis obedire parentibus, quàm legibus, si dissentiant; exemplum de sermocionali, vel logico, vt vtrum contrariorum sit eadem disciplina, vel non. Consequenter soluit vnam quęstionē: posset enim quis

F quærere quomodo talia problemata differunt adinuicem. Respondet, quòd non est facile hoc assignare: sed sufficit ea cognoscere inductione, & exemplo: & dicit, quòd dialecticus solum cōsiderat talia simpliciter, idest quantum ad eorum opinionem, & probabilitatem. Et subdit finaliter, quòd in argumentationibus dialecticis sumendæ sunt propositiones vniuersales, vt sub ipsis possint sumi propositiones particulares: vt omnium oppositorum est eadem disciplina, sub qua sumuntur istæ: omnium cōtrariorum eadem est disciplina: omnium priuatiue oppositorum eadem est disciplina.

QVOTIENS autem negotiadum est, non solum quæcunque dicuntur secundum di uc: sum modum.

G ISTVD est tertium capitulum, in quo determinat de secūdo instrumento abundandi, scilicet de distinctione multiplicis ponens aliquas cōsiderationes. Prima, ad cognoscēdum, vtrum aliquod nomen propositum dicatur multipliciter, inspiciēdum est ad suum contrarium: quia si suum contrarium dicatur multipliciter, idest habeat plura significata: tunc etiam tale nomē dicitur multipliciter: exemplum acutum dicitur æquiuoce de acuto in voce, & de acuto in magnitudine: ergo etiam obtusum dicetur æquiuoce. Secundum exemplum, bonum dicitur ęquiuoce de bono in animali, & bono in domo, cui contrariatur pestilens, & bono in animali contrariatur fędum: ergo etiam malum dicetur æquiuoce. Tertium exemplum, album dicitur æquiuoce de albo in colore, & albo in voce: si tum habeat contrarium secundum vnam significationem, & non secundum aliam ipsum est multiplex, & dat duo exempla. Primum est, delectationi, quæ est in potu contrariatur tristitia, quæ est in siti, delectationi vero, quæ est in speculando nihil est contrarium: ideo hoc nomen delectatio, dicitur multipliciter. secundum exemplum, huic quòd est amare secūdum animam: contrariatur odire secundum animam: sed amare secundum corpora em actum nihil est contrarium. Tertia consideratio, si nomina contraria in vna significatione habent medium, & non in alia, tunc dicuntur æquiuoce, vt album, & nigrū in colore habent medium, sed non in voce: ideo dicuntur ęqui uoc ę

Multiplex nō cognoscēdum.

H

A uoce. Quarta consideratio, si cõtraria in vtraque significatione habeant medium; & illud non sit idem, tunc illa contraria sunt multiplicia. Quinta consideratio, si contraria in vna acceptione habeant plura media: & in alia non habeant nisi vnum medium, tunc illa sunt multiplicia. Deinde ponit vnam considerationem ex parte contradictionũ, quæ talis est, si contradictorium alicuius nominis sit multiplex etiam & tale nomen, vt non videre vnomodo idem est, quòd non habere visum. Aliomodo, idem est, quòd non vti visu; ergo videre dicitur multipliciter.

Deinde ponit vnam considerationem ex parte priuatiue oppositorum: si vnum priuatiue oppositorum dicatur multipliciter, & reliquum: vt si sensibile dicatur æquiuoce de sentire secundum animam, & sentire secundum corpus: ita insensibile dicetur multipliciter. Deinde ponit vnam considerationem inspiciendo ad casum, quæ talis est: si aliquod principale dicatur multipliciter, casus ab eo descendens dicetur multipliciter, vt patet de sanatiuo, & sanitate. Deinde ponit tres considerationes ex parte prædicamentorum. Prima, si oppositum propositi sit in diuersis generibus, ipsum est multiplex. Secunda, si propositum conueniat rebus diuersorum generum non subalternatim positorum, ipsum est multiplex, vt hoc nomen asinus, quod in vna significatione sua est idem quòd animal: & in alia est quoddam genus vasis. Tertia, si terminus contrarius termino proposito reperiatur in diuersis generibus non subalternatim positis est multiplex, quia si vnum contrariorum dicatur multipliciter, etiam & reliquum.

B

C

DIFFERENTIAS autem & in ipsis generibus, quæ sunt ad seinuicem, perspiciendum.

ISTVD est quartum capitulum, in quo Philosophus determinat de aliis duobus instrumentis abundandi, scilicet de differentiarum inuentione, & similitudinis consideratione. Et primo ponit duas considerationes de differentiarum inuentione. Prima consideratio, consideranda est differentia illorũ, quæ sunt eiusdem generis: vt differentia de iustitia, fortitudine, prudentia, & temperantia, quæ sunt sub virtute. Secunda consideratio, consideranda est differentia illorum, quæ sunt diuersorum generum. Deinde ponit duas considerationes ex parte considerationis similitudinis. Prima est, quòd similitudo quęrenda est in illis, quę sunt diuersorum generum propinquorum, respiciendo vtrum vnum sic se habeat ad aliud, sicut reliquum ad aliud. vt sicut se habet disciplina ad disciplinatum, ita sensus ad sensatum: & sicut se habet visus in oculo, ita mens in anima. Secunda consideratio: oportet respicere ad illa, quæ sunt in eodem genere: & si in illis aliquid idem reperiatur, illa sunt similia, vt homo, & asinus in animali.

Differentia, & similitudines quomodo inueniendæ

D

VTI-

E VTILE autem quotiens dicitur quidem considerasse ad manifestum.

ISTVD est quintum capitulum, & vltimum huius libri, in quo determinat de vtilitatibus prædictorum instrumentorum: dicens primo, quòd multiplicis distinctio est vtilis ad tria. Primo, ad manifestandum propositum: quia per manifestationem multiplicis fit manifestatū, quod ostenditur. Secundo est vtilis ad hoc, quòd fiat disputatio ad rē, & non ad vocem, seu nomen. Tertio est vtilis ad non paralogizari: quia si respōdens distinguat multiplex, non paralogizatur. Et subdit, quòd non contingit per vera multiplicia paralogizari: sed solum per illa, quæ sunt in vno sensu vera, & in altero falsa. Secūdo subdit, quòd pa-

Vtilitas instrumētorū abūdandi, ex syllog.

F ralogizare non spectat ad dialecticum, sed magis spectat ad sophisticum. Consequenter dicit, quòd differentiarum inuentio est vtilis ad duo. Primo, ad syllogismos de eodem, & diuerso: quia ostendens diuersitatem aliquorum habet media ad ostēdendum illa non esse eadem. Secundo, vtilis est ad diffinitiones: quia vnumquodq; diffinitur per differentias proprias, per quas differt ab aliis. Consequenter dicit, quòd similitudinis consideratio vtilis est ad tria, scilicet ad inductionem, ad syllogismos ex hypotesi, & ad diffinitiones. Primum probat, quia per inductionem aliquo simili reperto in singularibus infertur vniuersale. Secundum probat, quia per syllogismos ex hypotesi, siue per syllogismos a transumpto ostenditur, quòd illud, quod conuenit vni, similiter conuenit alteri. Tertium probat, quia in diffinitione primo ponitur genus, vel aliquid loco generis, in quo multa sunt similia.

An diffinitiones propositionis dialecticæ, & problematis sint optime assignata.

QVAERITVR, vtrum diffinitiones propositionis dialecticæ, & problematis sint a Philosopho sufficienter assignatæ.

Arguitur primo, quòd non: quia nulla propositio dialectica est interrogatio: quia omnis interrogatio habet modum quæstionis: sed cum propositio dialectica ponatur in syllogismo, non habet modū quæstionis: igitur.

Secundo sic, diffinitio problematis non est bona, igitur. Antecedens patet, quia problema est propositio speculabilis: ergo male dicitur, quòd est speculatio.

Tertio sic, si omne problema esset speculatio: sequeretur, quòd non haberemus aliqua problemata scientiarum prædictarum, quod est falsum: igitur.

Quarto sic, ibi diffinitur problema dialecticum: ergo male dicitur, quòd problema dialecticum est visum membrum diuidens problema.

Quinto sic, si diffinitio problematis esset bona, sequeretur quòd omne problema esset morale: cum solum problema morale contendat ad electionem, vel fugam. In oppositum est Philosophus in textu. In quæstione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

PRIMO sciendum, quòd pro- *Art. 1.*

A pro declaratione diuisionis pro positionis dialecticæ supponitur primo, quòd interrogatio capitur dupliciter. Vnomodo pro ꝓpositione, cui additur signum interrogatiuum: & sic capitur in diuisione propositionis dialecticæ: ita quòd est sensus, propositio dialectica est interrogatio, idest propositio cui additur signum interrogatiuum. Aliomodo capitur pro aggregato ex signo interrogatiuo, & propositione interrogata: & sic non capitur in diffinitione propositionis dialecticæ: quia vt sic nõ potest poni in syllogismo dialectico. Supponitur secundo, ꝙ probabile capitur dupliciter. Vnomodo, vt est proprium propositionis dialecticæ conuertibile cum ipsa propositione dialectica: & sic nõ capitur in diffinitione propositionis dialecticæ: quia tunc esset nugatio, cùm diffinitio adderetur immediate diffinito. B Aliomodo capitur large pro omni propositione quæ est apparenter probabilis: & sic capitur in diffinitione propositionis dialecticæ: ita, quòd est sensus, propositio dialectica, est interrogatio, probabilis .i. propositio interrogata apparenter, seu vere probabilis. Tertio supponitur, quòd aliquid esse manifestum omnibus potest intelligi dupliciter. Vnomodo certitudinaliter, & indubitanter: & sic propositio quæ videtur sic omnibus, nõ est dialectica. Aliomodo cum formidine de opposito; & sic propositio quæ videtur omnibus isto modo, dicitur esse dialectica. Ex quibus patet, ꝙ diffinitio propositionis dialecticæ est sufficienter posita.

Interrogatio dupliciter.

Probabile dupliciter.

Manifestum dupliciter.

SECVNDO sciendum, ꝙ C pro declaratione diffinitionis problematis supponitur primo, quòd Philosophus hic accipit problema dialecticum pro propositione probabili cum formidine terminabili per rationes proprias, & dialecticas, siue cõponatur ex terminis logicalibus siue non: & sic capitur problema dialecticum cum diffinitur in textu. Aliomodo põt capi ꝓ propositione probabili cum formidine terminabili per proprias rationes compositas ex terminis logicalibus: & sic capitur cum dicitur, quòd problema dialecticum est vnum membrum diuisionis problematis:

Supponitur secundo, quòd in diffinitione ꝓblematis nõ capitur speculatio, prout distinguitur contra praxim. sed capitur pro propositione speculabili, vel cognoscibili per rationes probabiles ad vtramq; partem contradictionis. Supponitur D tertio, quòd problema accipit vtramq; partem contradictionis, scilicet affirmatiuam, & negatiuam: inter quas fit disputatio, & contentio: ideo in diffinitione problematis ponitur iste terminus contendens. Ex quo patet, quòd per prædictam diffinitionem Philosophus nihil aliud intendit, nisi quòd problema est propositio speculabilis pro vtraq; parte contradictionis. Aliæ particulæ sunt declaratę in textu: nam per hoc, quod dicit ad electionem, vel fugam, tangit problemata moralia: quæ possunt disputari per rationes probabiles ad vtranq; partem. Et per hoc, quòd dicit ad veritatem, & scientiam, intelligit pro-

E blemata physicalia, quæ per rationes probabiles possunt probari ad vtramq; partem contradictionis: & per hoc, quòd dicit adminiculans, tanguntur problemata dialectica: Ex quo patet, quòd diffinitio problematis est sufficienter posita.

An omnis propositio dicatur dialectica.

TERTIO sciendum, quòd circa textum incidunt aliquę difficultates. Prima, vtrum omnis propositio possit dici dialectica? Et arguitur primo, quòd sic, quia omne illud, quod constituitur ex aliquo prædicatorum est dialecticum: sed omnis propositio est huiusmodi: vt patet per Philosophū in principio huius dicentē, ꝙ prędicata sunt, ex quibus fiunt propositiones, & problemata. Ad dubium dicitur, ꝙ quàm esse propositionem dialecticam potest intelligi dupliciter. F Vnomodo quia constituitur ex terminis logicalibus: & isto modo non omnis propositio est dialectica: nec isto modo capit Philosophus propositionem dialecticam. Aliomodo capitur propositio dialectica pro omni propositione probabili per rationes generales, & probabiles, quæ non sunt demonstratiuę: & isto modo omnis propositio constituta ex aliquo prędicatorum: existens tamen dubia probabilis dicitur dialectica: & isto modo capitur propositio dialectica a Philosopho in textu.

An si vnum oppositorū dicatur multipliciter, & reliquum.

QVARTO sciēdum, quòd secunda difficultas est ista: vtrū si vnum oppositorum dicatur multipliciter, & reliquum, idest quod sub alijs verbis dicitur, quòd tot modis dicitur vnum oppositorum, quot modis dicitur, & reliquū. Et videtur, quòd G non: quia tunc essent tot homines albi sicut nigri: cum album, & nigrum sint opposita: Pro solutione dicitur breuiter, quòd vnum oppositorum dici tot modis, sicut, & reliquum potest intelligi dupliciter. Vnomodo quātum ad multitudinem oppositorum: & sic nō oportet: non.n. oportet, quòd si sint quatuor albedines, vel tria alba, vel quatuor alba, quòd tot sint nigredines, vel nigra: Aliomodo potest intelligi quàntum ad significata; & sic dico, quòd tot modis dicitur vnum oppositorum, quot modis dicitur, & reliquum, idest si vnum oppositorum sit ęquiuocum ad tria significata, etiam, & reliquum. Et hoc de primo articu. Quantum ad secundum.

Art. 2. H *An tantum sint duæ species argumentationis.*

DVBITATVR primo, vtrum tantum sint duæ speciẹs argumentationis. Et videtur, ꝙ non: quia Arist. in 2. Priorum ponit quatuor. Vnde pro solutione supponitur (vt visum est in summulis) quòd omnis propositio, cuius subiecto additur dictio exclusiua est distinguenda: quia potest esse de subiecto excluso, vel exclusiua: vnde si ista sit de subiecto excluso est vera: & est sensus, aliqua quę tantum sunt duo sunt species argumētationis: si sit exclusiua, est falsa: & est sensus, duæ sunt species argumentationis, & nō sunt plures: nec Ari. posuit illam exclusiuam: sed bene dicit, quòd sunt duæ species argumentationis: & per illas duas intelligit alias duas, puta per syllogismum enthymema: & per inductionem: exemplum, de istis satis visum

A sum est in 2. Priorum. Et si arguatur: impossibile est non si tãtum duæ sunt species argumẽtationis, duæ sunt spẽs argumẽtationis: ergo ista est necessaria si tantum duæ sint species argumentationis duæ sunt species argumentationis: ergo ista est necessaria, tantum sunt duę species argumentationis. Pro solutione supponitur, ꝙ conditionalis est duplex: quædam est affirmatiua, & quædam est negatiua. Vnde ad veritatem conditionalis affirmatiue, requiritur, ꝙ qualitercunq; per antecedens significatur esse, impossibile est ita esse quin ita sic sicut per cõsequẽs significatur. Ex quo sequitur, ꝙ omnis cõditionalis affirmatiua vera, est bona consequentia. Sed ad veritatem conditionalis negatiuę requiritur illud, quod requiritur ad falsitatem affirmatiuę: puta, ꝙ possibile sit ita esse sicut per antecedens significatur, quin ita sit sicut per consequens significatur. Et ad falsitatem illud, quod requiritur ad veritatem affirmatiuę. Ex quo sequitur, ꝙ quando dicitur, ꝙ omnis conditionalis vera est necessaria, hoc intelligitur de conditionali affirmatiua: nam nulla conditionalis negatiua est consequentia necessaria, vt dicunt aliqui: Nam ad hoc, ꝙ aliqua propositio sit consequentia, requiritur, ꝙ in ea nota illationis teneatur illatiue, sic ꝙ negetur: ideo ibi non est consequentia, impossibile est non si tantum duę sunt species. &c. Sed dicunt aliqui, ꝙ ibi est tantum vna propositio categorica significans, quòd hæc est impossibilis, si tantum duæ sunt species argumentationis, duæ sunt species argumẽtationis: sed magnum est dubium quomodo illa sit cathegorica: cum contradicat hypotheticæ: ideo resolutionem quære

Conditionalis duplex.

B

C

DVBITATVR secundo, vtrum ista sit vera duæ sunt species argumentationis? Et arguitur primo, ꝙ non bene sequitur: non duæ sunt species argumentationis, vel duæ sunt species argumentationis: ergo non duæ sunt species argumentationis: consequentia probatur: quia ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis: igitur, Cõsequentia probatur: quia oppositũ consequentis est istud: duæ sunt species argumentationis: & ad istam, duæ sunt species argumentationis, sequitur, ista: duæ sunt species argumentationis, vel duæ sunt species argumentationis, quia quælibet cathegorica infert vnam disiũctiuam, cuius ipsa est pars. Pro cuius solutione supponitur, ꝙ duplex est disiunctiua, scilicet affirmatiua, & negatiua. Vnde ad veritatem disiunctiuę affirmatiuę sufficit alteram partem principalem esse veram: sed ad falsitatem requiritur vtranq; partem principalem esse falsam: sed ad veritatem disiũctiuę negatiuę sufficit, & requiritur, ꝙ vtraque pars eius principalis sit vera: & hoc secundum illos qui tenent, quòd negatio posita in principio hypotheticæ negat omnes copulas, tã cathegoricas quàm hypotheticas, & per oppositũ dicetur de eius falsitate.

Duæ sũt species argumentationis, an sit vera.

D

Disiunctiua duplex.

Supponitur secundo, ꝙ disiũctiua affirmatiua æquiualet copulatiuæ affirmatiuæ de partibus contradicentibus: & hoc in

consequẽdo, sed non in significando: sed disiunctiua negatiua æquiualet etiam copulatiuę: ideo potest responderi, ꝙ prima consequentia est bona: pura nō duę sunt species argumentationis, vel duæ sunt species argumentationis: ergo non duæ sunt species argumentationis. Et si quis dicat, ibi arguitur a tota disiunctiua ad alteram partẽ. Respondetur, ꝙ verum est a tota disiunctiua negatiua, quæ æquiualet copulatiuę: ideo bene sequitur.

Dubitatur tertio, vtrũ sint tantum quatuor instrumenta abundandi in syllogismis dialecticis. Pro cuius solutione supponitur primo, quòd instrumentum abundandi, est regula per quam abundamus, vel scimus inuenire prompte plures propositiones dialecticas: & quia aliqua conclusio potest multis modis probari: ideo dialecticus indiget instrumentis, quibus faciliter poterit syllogizare, & probare illam conclusionem. Supponitur secundo, ꝙ sumptio propositionum capitur dupliciter. Vnomodo generaliter, pro quacumque acceptione propositionum, siue necessariarũ, siue probabilium, siue verarum, siue falsarũ: & sic conuenit tam demonstratori, dialectico, quàm sophistæ: nec isto modo capitur hic. Aliomodo capitur pro acceptione propositionum dialecticarum, & probabilium, quibus abundamus in syllogismis dialecticis, & sic capitur hic: Et si quis quærat vtrum sumptio terminorum debeat dici instrumentum abundandi, sicut sumptio propositionum. Respondetur, ꝙ sic & intelligitur per sumptionem propositionum. Supponitur tertio, ꝙ differentiarum inuentio, & similitudinis consideratio dupliciter capiuntur. Vnomodo secũdum, ꝙ inuestigantur per eorum propria principia: & sic pertinẽt metaphysico: Aliomodo in quantum per ipsas possumus accipere multas propositiones dialecticas, ex quibus possumus facere syllogismum dialecticum, & sic pertinent ad dialecticum. Similiter distinctio multiplicis pertinet ad sophistam, vt redarguat aut caueat redargui: & pertinet ad dialecticum, secundum ꝙ ex eius distinctione possunt sumi plures propositiones dialecticę. Quarto supponitur, ꝙ cum dicit Philosophus in textu, ꝙ tria vltima instrumenta abundandi reducuntur ad sumptionem propositionum, non debet intelligi formaliter, sed quodam modo ordinatiue: quia ordinantur ad sumptionem propositionum. Et hæc de secundo arti. Quantum ad tertium articulum sit.

An quatuor tantum sint instrumẽta abundandi in syllog.

Conclusio Responsalis: Diffinitiones propositionis dialecticæ, & problematis sunt a Philosopho in textu sufficienter assignatæ: vt patet in articulis. Et ad rationes ante oppositum patet solutio in articulis.

Art. 1.

A TOPICORVM C
ARISTOTELIS.
LIBER SECVNDVS.

SVNT autem problematū a'ia quidem vniuersalia: alia vero particularia. Vniuersalia quidem, vt quoniā omnis voluptas bonum est, & quoniam voluptas bonum. Particularia vero vt quoniam quædam voluptas bonum: & quoniam quædam voluptas non bonum.

B ISTE est secundus liber Topicorum Aris. in quo docet terminare problemata accidentis, & problemata simplicis inhærentiæ. Et diuiditur in quatuor tractatus. Primus, continet vnū capitulum. in quo primo ponit talem diuisionem. Problematū quædā sunt vniuersalia, & quædam particularia. Exemplum de vniuersalibus, vt vtrum omnis voluptas sit bona, vel non. Exēplum de particularibus, vt vtrū aliqua voluptas sit bona, vel nō. Et subdit, quòd quodlibet illorum est duplex, scilicet affirmatiuum, & negatiuum. Subdit etiā quòd prius determinandum est de problematibus vniuersalibus negatiuis, quàm affirmatiuis: qa illa magis pertinent ad opponētes: cum opponens magis habeat probare partem negatiuā, quàm affirmatiuam. Deinde cōparat problemata accidentis ad problemata aliorum prædicatorum, dicens, quòd difficile est terminare problemata accidentis: quia in ipsis non valet consequentia ab inesse ad esse: vt non sequitur, albedo inest Ethiopi: ergo Ethiops est albus; sed in problematibus aliorum prædicatorum ab inesse ad esse valet consequentia, vt bene sequitur, animal inest homini: ergo homo est animal. Deīde ponit duo peccata, quæ possunt accidere in problematibus dialecticis: primum est mentiri: secundum est trāsgredi cōem locutionem: hoc est, appellare res nominibus extraneis, vt nominare hoīem platanum. i. arborem euersam. Et ponit talem considerationem: si aliquid asignetur inesse vt accidens, & insit secundum modum D alterius prędicati, problema est destruendū: etiam si genus asignetur inesse suæ speciei vt accidens, problema est destruendū: quia asignare genus suę speciei per modum denominatiui, mala est asignatio, vt sic dicendo, albedo coloratur. Ex isto textu elicitur ista auctoritas: Genus non prædicatur denominatiue de sua specie.

G ALIVS vero locus est inspicere, quibus inesse, aut omnibus, aut nulli dictum est.

ISTE est secūdus tractatus, in quo docet terminare problemata simplicis inhærentiæ. Et diuiditur in quinque capitula. In primo, docet terminare problemata per locum a toto in quantitate, ponens talem considerationem. Si aliquod prædicatum assignetur inesse omni, aut nulli, videndum est si sit instantia in speciebus, & postea in indiuiduis: & si non sit instantia, construendum est problema: si vero sit instantia, destruendum est: vt vtrum omnium oppositorum sit eadem disciplina, respiciendum est ad species oppositorum, & postea ad indiuidua: & si non sit instantia, construendum est: si vero sit instantia, destruendum est. Et subdit, quòd prius inspiciendum est ad species, quàm ad indiuidua: quia species sunt pauciores, quàm indiuidua: modo facilius est inspicere ad pauca, quàm ad plura.

Problema simplicis inhærentiæ quomodo terminanda.

F ALIVS, diffinitiones facere accidentis, & cui accidit, aut vtriusque secundum vtrunque, aut alte.

ISTVD est secundum capitulum, in quo docet terminare problemata simplicis inhærentiæ per locum a diffinitione ponens talem considerationem. Si aliquod prædicatum assignetur inesse subiecto, videndum est si diffinitio talis prædicati conueniat subiecto: si sic, construendū est problema: si non, destruendum est, vt si quis dicat, Deum facere iniustitiam: oportet videre, quid sit facere iniustitiā. Vnde facere iniustitiam, est alteri sponte nocere: & quia Deus nulli nocet: ideo nulli facit iniustitiam. Aliud exemplum, vt si velimus scire vtrum studiosus sit inuidus, oportet videre quid est inuidia. Vnde inuidia est tristitia de apparenti prosperitate alicuius: & quia hoc non conuenit studioso: ideo studiosus non est inuidus. Aliud exemplum, vt si velimus scire, vtrum reprehensor sit inuidus, oportet scire qd sit inuidus. Vnde inuidus, est q tristatur de prosperitatibus bonorum: & reprehensor, est qui tristatur de prosperitatibus malorum: ideo reprehensor nō est inuidus. Deinde ponit tria documenta. Primum, si in diffinitione ponatur aliquod ignotum, tunc loco illius debet poni manifestum. Secundū, si aliqua propositio vniuersalis habeat instātiam, & velimus per ipsam aliquid probare, sumenda est cum sua instantia: nā instantia quærit argumentum respondentis. Tertium, in diffinitionibus vtendum est nominibus, vt plures. Nam loquendum est vt plures: sapiendum vero vt pauci. H

AMPLIVS si multipliciter dicatur aliquid propositum. positum autem sit, quoniam inest &c.

ISTVD est tertium capitulū, in quo docet terminare problemata simplicis inhærentiæ, inspiciendo ad multiplex. Et docet primo inspicere ad multiplex secūdum æquiuocationem ponens talem considerationem.

Si

A Si in aliqua propositione ponatur aliquid multiplex secundum æquiuocationem, & quòd lateat respondentem: tunc opponens potest ipsam construere in vno sensu, & destruere in alio sensu. Aduerte tamen, quòd si debeat construi in vno sensu, & destrui in alio, oportet quòd respondens concedat eam esse veram in vno sensu. Secundo, subdit aliam considerationem: si multiplex non lateat respondentem, tunc opponens debet ipsam distinguere: & distinctione facta, debet ipsam construere, vel destruere: vt si quæratur vtrum omne opportunum sit expediens: ibi ex parte illius termini expediens, distinguendum est: quia expediens dicitur æquiuoce de expediente vtili, & de expediente honesto: & secundum hoc possunt construi
B propositiones, vel destrui. Deinde ponit vnam considerationem, inspiciendo ad multiplex amphibologicum, dicens, quòd si multiplex amphibologicum lateat respondentem, tunc debemus distinguere: & si velimus construere, debemus aspicere ad significationem, secundum quam prædicatum inest subiecto: & si velimus destruere, debemus aspicere significationem, secundum quam prædicatũ non inest subiecto: vt vtrum disciplina sit vna plurium, talis est distinguenda, quia disciplina potest esse vna plurium vnius, vt finis: & alterius vt medij ordinati in finem: ideo ad construendum eam sufficit aliquem vnum sensum concludere: sed si velimus illam destruere, oportet ostendere, quòd nullo illorum modorum disciplina est vna. C

Finaliter ponit vnam considerationem circa locum a transumptione: dicens, quòd si aliquid ponatur inesse alicui subiecto sub nomine obscuro, nos debemus illud nomen transferre ad nomen euidentius, siue notius, vt loco huius termini inuestigare, debemus ponere illum terminum inquirere.

Ad ostendendum autem contraria eidem inesse, considerandum in genere.

ISTVD est quartũ capitulũ, in quo docet determinare ꝓblemata simplicis inhærentiæ per locum a genere ad speciem. Et ponit primo talẽ cõsideratiõnẽ: si contraria assignentur inesse alicui speciei, videndum est vtrũ insint generi eiusdẽ speciei: si sic D cõstruendũ est problema: si nõ, destruẽdum est: vt si velimus videre an rectum, & non rectum insint ipsi sentire, videndum an insint iudicare, eo ꝙ iudicare est genus ad sentire: qui.n. sentit, iudicat. Secunda cõsideratio, si aliquid assignetur generi, videndum est si insit speciei: si sic, construendum est problema: si non, destruendũ est problema. Regula.

Secundo, ponit tres regulas, quarum prima est, si genus prædicetur de aliquo, oportet aliq̃ speciẽ eius de eodem prædicari. Secunda est, quæcunq; habent aliquod genus, necesse est habere aliquam speciẽ illius generis. Tertia, de quocunq; prædicatur genus denominatiue, de illo prędicatur aliqua species denominatiue, vt si quis dicat Animam moueri, necesse est eam aliqua specie motus moueri.

 CON-

I CONSIDERANDVM autem in proposito, quo existente, necesse est positum esse.

ISTVD est quintum capitulum, in quo Philosophus docet terminare problemata simplicis inhærentiæ per locum ab antecedente, & consequente ponendo aliquas considerationes: quarum prima est, si velimus cõstruere consequens: debemus primo construere antecedens: nam antecedente constructo, & probato, & consequens erit probatum. Secunda, si velimus destruere, antecedens debemus primo destruere consequens: nam destructo consequente, antecedens erit destructum. Tertia est, in aßignando consequens, vel antecedens, inspiciendum est ad tempus, scilicet, vtrũ antecedens F possit esse verum in aliquo tempore sine consequente: & si sic male est aßignatum pro antecedẽte, vt si nutriri aßignetur pro antecedente ad hoc, quod est augeri, mala est aßignatio: nam animalia semper nutriuntur, sed non semper augentur. Deinde ponit vnam cautelam opponentis, dicens, quòd opponẽs debet ducere respondentem ad illud, quod est sibi magis manifestũ. Et hoc debet fieri quando respondens, negat illud, quod est necessariũ ad ostendendum propositum, vel saltem apparens. Deinde ponit vnum documentum: dicens, quòd oportet opponentem cauere ne aßignet antecedens difficilius ad probandum, quàm sit consequens: quia tunc mala esset aßignatio. Finaliter ponit alias consideratio nes. Prima, si dubium sit vtrum

Problema simplicis inhærentiæ quomodo terminãda.

Cautela opponentis.

vnũ cõtrariorũ insit, vel nõ insit G subiecto, facile poterit ostẽdi posita constantia subiecti. Secunda opponens debet transferre nomen obscurum in nomen clarũ, vt facilius poßit sumere argumẽtum ad probãdum propositum: vt loco huius termini magnanimus, debet poni hoc complexũ, habens magnum animum.

An in accidentibus ab inesse ad esse sit bona consequentia.

QVAERITVR, vtrum in accidentibus ab inesse ad esse valeat cõsequentia, i. vtrũ ista cõsequẽtia sit bona: albedo inest homini: ergo homo est albus. Et arguitur primo, ꝙ sic, quia idẽ est inesse, & prædicari, vt vult Arist. 1. Prio. ergo bene sequitur, ꝙ si albedo inest hoĩ, ꝙ homo est albus. Secundo sic, bene sequitur homo non est albus: ergo hõ est nullũ album: & vltra hõ est nullũ album: ergo homo nullam habet albedinẽ: & per cõsequẽs nulla albedo inest homini: igitur ex opposito consequentis, infertur oppositum antecedẽtis. s. albedo inest homini: ergo hõ est albus. H
Tertio sic, albedo inest hoĩ simpliciter: ergo hõ est albus: igitur bene sequitur, albedo inest hoĩ: ergo homo est albus. Quarto sic, si talis cõsequẽtia nõ valeret hoc maxime esset, quia albedo inest homini ꝟm partẽ, sed hoc non: quia simitas inest hoĩ ꝟm partem: & tñ bene sequitur, simitas inest hoĩ: ergo hõ est simus.
Quinto sic, quia si albedo insit scuto pro media parte totum scutũ est album: ergo inesse ꝟm partem non impedit quin accidens prædicetur de subiecto. Antecedens patet: quia scutum pro me-

Cap. 1.

A media parte album est coloratum: ergo aliquo colore & non nisi albedine: ergo scutum est album. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Artic. 1. PRIMO sciendum, quod pro declaratione tituli quæstionis supponitur primo, quod inesse capitur dupliciter. Vno modo secundæ intentionaliter, vt idem est quod prædicari: & isto modo non capitur hic: quia idem esset quærere vtrum valeat consequentia a prædicari ad prædicari. Alio modo capitur primæ intentionaliter, vt idem est quod esse in alio secundum aliquem modum essendi in. Supponitur secundo quod quærere vtrum ab inesse ad esse valeat consequentia in accidentibus: est quærere vtrum à propositione significante accidens inhærere subiecto ad propositionem in B qua prædicatur accidens de subiecto, valeat consequentia: cuiusmodi est ista, albedo inest homini: ergo homo est albus. Supponitur tertio, quod triplicia sunt accidentia: quædam sunt quæ determinant sibi partem principalem: vt scientiæ quæ determinat sibi animam: & de istis dicitur quod ab inesse ad esse valet consequentia: vt bene sequitur, scientia inest animæ hominis: ergo homo est sciens. Alia sunt quæ determinant sibi partem minus principalem: vt cæcitas, surditas, & simitas: & de istis dicitur quod ab inesse ad esse valet consequentia: vt bene sequitur, simitas inest homini: ergo homo est simus. Alia sunt quæ indifferenter conueniunt toti & parti: cuiusmodi est albedo & nigredo: & de istis dicitur, quòd ab inesse ad esse non valet consequentia: vt non sequitur, albedo inest homini: ergo homo est albus. Alia sunt etiam accidentia respectiua quæ determinant sibi totum captum cathegorematicè: cuiusmodi est paternitas & filiatio; & de istis dicitur quòd ab inesse ad esse valet consequentia: vt bene sequitur, paternitas inest homini: ergo homo est pater.

Accidens triplex.

C

SECVNDO sciendum, quod circa textum incidit talis difficultas: vtrum scutum pro media parte album, & pro media parte nigrum, sit album vel nigrum? Et videtur quòd sit album: quia habet albedinem: igitur est album eadem ratione probatur, quod sit nigrum: quia habet nigredinem: igitur &c. In oppositum arguitur: quia non videtur, quòd magis debeat dici album quàm nigrum: igitur non est album, neque nigrum. Pro solutione supponitur quod de scuto sic pro media parte albo & pro media parte nigro bene conceditur, quòd est coloratum: quia omne visibile est coloratum, lucidum, lux lumen, vel species visibilis: sed scutum videtur: ergo est aliquid illorum, sed non nisi coloratum: igitur debet concedi quod est coloratum, & non quod sit colorata vt dicunt aliqui. Nam regula est quod ad multiplicationem formæ non sequitur multiplicatio suppositi: vnde licet anima habeat plures scientias etiam specie distinctas: non tamen dicitur scientes, sed sciens. Etiam dato, quòd scutum habeat plures colores, non debet concedi quòd est colorata, sed quòd est coloratum. Et si quis arguat: quia dicit Aristot. quòd de quocunque dicitur genus, de eo debet dici aliqua species illius

An scutum partim nigrum, & partim album, sit nigrum, vel album.

D

Regula.

Sco. li. 3. d. 6. q. 1. F sol. 1. arg.

E mata dialectica.dicēs, q̄ problema dialecticū est speculatio contendens ad electionē, vel fugam, vel ad veritatē, & sciam: aut vt ipsum sit adminiculans, aut ad aliquid aliud huiusmodi. Vnde per hoc, quòd dicit ad electionem, vel fugam tangit problemata moralia: & per hoc, quod dicit ad veritatem, & scientiam tangit problemata naturalia: & per hoc, quod dicit adminiculans, tangit problemata scientiarum sermocinaliū. Consequenter diuidit problemata. Primo ex parte nostrę cognitionis: Secundo ex parte finis. De primis dicit, quòd quoddam est problema de quo neutro modo opinamur: & solet vocari problema neutrum, eo quòd nullam rationem habemus ad alteram partem F contradictionis: vt vtrum astra sint paria, vel imparia: vel quia habemus rationes ęque fortes ad vtranq; partem contradictionis: vt vtrum mūdus sit ęternus, vel non. Alia sunt de quibus habentur contrarię opiniones: & illa sunt triplicia: quædam sunt de quibus plurimi vulgares cōtrariantur sapientibus, vt vtrum sapientia sit melior diuitijs, vel non: alia sunt de quibus plurimi vulgares cōtrariantur inter se, vt vtrum ars sutoria sit melior pellipparia: alia sunt de quibus sapientes contrariantur inter se, vt sunt problemata physicalia, & metaphysicalia: vt vtrum mūdus sit ab ęterno, vel non, & vtrum genus sit vnum vniuersale, vel non. Deinde diuidit problemata ex parte finis dicens, quòd quædam problemata ordinātur ad electionem, vel fugam: vt vtrum oporteat parentes reuereri, vel non: quædam non ordinantur ad finem propter scire, sed propter operari: vt vtrum voluptas sit eligenda, vel non: & quædam ordinantur ad scire tantum, vt sunt problemata naturalia.

G

POSITIO autem est extranea opinio alicuius secundum Philosophiam.

ISTVD est secundum capitulum, in quo Philosophus determinat de positione: dicens: positio est opinio extranea aliquorum notorum secūdum Philosophiam, idest positio est opinio aliquorum peritorum, vel alicuius periti in Philosophia: & dat tria exempla. Primum non contingit esse contradictionem, vt dicit Antisthenes. Secundum est, q̄ omnia mouentur, vt dicit Heraclitus. Tertium: quòd omnia sunt vnum, vt dicit Melissus: & de istis dicit Arist. quòd est se solicitum est magis signum stulticię, quàm sapientię. Deinde comparat positionem ad problemata: dicens, quòd omnis positio est problema: sed non econtra. Secundam partem probat: quia aliqua sunt problemata de quibus neutro modo opinamur: & illa non sunt positiones: quia positio est oratio quæ per rationes probabiles videtur ab aliquo respondente. Primam partem probat: quia omne illud de quo contrarij opinantur est problema: sed positio est huiusmodi: igitur. Et subdit, quòd solum illa problemata sunt dialectica, quæ possunt esse dubia ex parte rationis: & illa non sunt dialectica, quæ sunt dubia ex defectu sensus, vel pœnæ; vt dubitantes

Positio quid, & quomodo se habet ad problema.

H

A tantes vtrum oporteat Deos venerari, & parentes amare: tales non sunt rationibus conuincendi: sed verberibus sunt puniendi. Similiter illa problemata quorum demonstratio est propinqua sensui, vel longe a sensu non sunt dialectica: vt vtrum nix sit alba. Deinde determinat de speciebus argumentationis dialecticę: dicens, quòd duę sunt species argumentationis dialecticę, scilicet syllogismus, & inductio: quid sit syllogismus dictum est prius. Sed inductio est progressio a singularibus ad vniuersale. Finaliter comparat inductionem ad syllogismum: dicens, quod inductio est planior, & veri similior quàm sit syllogismus: sed syllogismus est valentior, & ad cōtradicendum efficatior.

B. Prio.

INSTRVMENTA autem per quæ abundemus syllogismis, sunt quatuor.

B ISTE est tertius tractatus huius libri, in quo Philosophus determinat de instrumentis abundandi in syllogismis dialecticis: dicens, quòd instrumenta quibus abundamus in syllogismis dialecticis sunt quatuor, .s. propositionum sumptio, multiplicis distinctio, differentiarum inuentio, & similitudinis consideratio: & reducit tria vltima ad primum dicens, quòd tria vltima reducuntur ad sumptionem propositionum: quia per vnumquodq; ipsorum pñt fieri diuersæ propositiones si enim distinguatur multiplex, vt puta bonum in delectabile, & vtile, summuntur duæ propositiones, scilicet bonum delectabile est eligendum, & bonum vtile est eligendum. Similiter inuenta differentia inter aliqua multiplicantur propositiones: vt si sit inuenta differentia inter sensum, & disciplinam talis, quòd amisso sensu non possumus ipsum recuperare: sed amissa disciplina possumus ipsam recuperare, tunc eliciuntur duæ propositiones: Similiter inuenta similitudinis consideratione inter aliqua multiplicantur propositiones: vt si consideretur similitudo sanatiui ad sanitatem, & euechiui ad euechiam, tūc fiunt plures propositiones. C

Instrumenta abundandi in syllogis. quæ & quot.

ERGO quidem propositiones eligendum quotiens determinatum est in propositione.

D ISTVD est secundum capitulum, in quo Philosophus determinat de primo instrumento abundandi, quòd est propositionum sumptio, & ponit sex modos quibus abundamus in propositionibus dialecticis. Primus: est sumendo propositiones probabiles: aut omnibus, aut pluribus, aut sapientibus aut his pluribus, aut maxime notis. Secundus: est sumendo propositiones contrarias probabilibus protensas secundum contradictionem: nam si vna contrariarum est probabilis, & reliqua: Tertius modus: est sumendo propositiones similes propositionibus probabilibus: vt si ista sumatur tanquàm probabilis, contrariorum eadem est disciplina: tunc ista sumenda est tanquàm probabilis, contrariorum idem est sensus. Quartus modus: est sumendo opiniones communes Nam

In propositionib⁹ dialecticis quot modis abūdam⁹

E respondẽtes ad huiusmodi propositiones faciliter concedunt, nec ad eas multum aduertunt.

Quintus modus: est sumendo descriptiones eorum de quibus disputamus, vt ex eis facere possimus propositiones probabiles. Sextus modus, est aspiciendo ad propositiones dictas ab expertis in aliqua scientia, in qua disputamus. Consequenter ostendit, quòd omne problema aut est physicũ, aut morale, aut sermocionale: exemplũ de physico, vtrum mundus sit æternus, vel non. Exemplum de morali, vt vtrum oporteat magis obedire parentibus, quàm legibus, si dissentiant; exemplum de sermocionali, vel logico, vt vtrum contrariorum sit eadem disciplina, vel non. Consequenter soluit vnam quæstionẽ: posset enim quis

F quærere quomodo talia problemata differunt adinuicem. Respondet, quòd non est facile hoc assignare: sed sufficit ea cognoscere inductione, & exemplo: & dicit, quòd dialecticus solum cõsiderat talia simpliciter, idest quantum ad eorum opinionem, & probabilitatem. Et subdit finaliter, quòd in argumentationibus dialecticis sumendæ sunt propositiones vniuersales, vt sub ipsis possint sumi propositiones particulares: vt omnium oppositorum est eadem disciplina, sub qua sumuntur illæ: omnium cõtrariorum eadem est disciplina: omnium priuatiue oppositorum eadem est disciplina.

QVOTIENS autem negotiadum est, non solum quæcunque dicuntur secundum diuersum modum.

G ISTVD est tertium capitulum, in quo determinat de secũdo instrumento abundandi, scilicet de distinctione multiplicis ponens aliquas cõsiderationes. Prima, ad cognoscẽdum, vtrum aliquod nomen propositum dicatur multipliciter, inspiciẽdum est ad suum contrarium: quia si suum contrarium dicatur multipliciter, idest habeat plura significata: tunc etiam tale nomẽ dicitur multipliciter: exemplum acutum dicitur æquiuoce de acuto in voce, & de acuto in magnitudine: ergo etiam obtusum dicetur æquiuoce. Secundum exemplum, bonum dicitur ęquiuoce de bono in animali, & bono in domo, cui contrariatur pestilens, & bono in animali contrariatur fędum: ergo etiam malum dicetur æquiuoce. Tertium exemplum, album dicitur æquiuoce de albo in colore, & albo in voce: situm habeat contrarium secundum vnam significationem, & non secundum aliam ipsum est multiplex, & dat duo exempla. Primum est, delectationĩ, quæ est in potu contrariatur tristitia, quæ est in siti, delectationi vero, quæ est in speculando nihil est contrarium: ideo hoc nomen delectatio, dicitur multipliciter. secundum exemplum, huic quòd est amare secũdum animam: contrariatur odire secundum animam: sed amare secundum corpora em actum nihil est contrarium. Tertia consideratio, si nomina contraria in vna significatione habent medium, & non in alia, tunc dicuntur æquiuoce, vt album, & nigrũ in colore habent medium, sed non in voce: ideo dicuntur ęquiuoce

Multiplex ãũ cognoscẽdum.

H

A noce. Quarta consideratio, si cõtraria in vtraque significatione habeant medium; & illud non sit idem, tunc illa contraria sunt multiplicia. Quinta consideratio, si contraria in vna acceptione habeant plura media: & in alia non habeant nisi vnum medium, tunc illa sunt multiplicia. Deinde ponit vnam considerationem ex parte contradictionū, quæ talis est, si contradictorium alicuius nominis sit multiplex etiam & tale nomen, vt non videre vnomodo idem est, quòd non habere visum. Aliomodo, idem est, quòd non vti visu; ergo videre dicitur multipliciter.

Deinde ponit vnam considerationem ex parte priuatiue oppositorum: si vnum priuatiue oppositorum dicatur multipliciter, & reliquum: vt si sensibile dicatur æquiuoce de sentire secundum animam, & sentire secundum corpus: ita insensibile dicetur multipliciter. Deinde ponit vnam considerationem inspiciendo ad casum, quæ talis est: si aliquod principale dicatur multipliciter, casus ab eo descendens dicetur multipliciter, vt patet de sanatiuo, & sanitate. Deinde ponit tres considerationes ex parte prædicamentorum. Prima, si oppositum propositi sit in diuersis generibus, ipsum est multiplex. Secunda, si propositum conueniat rebus diuersorum generum non subalternatim positorum, ipsum est multiplex, vt hoc nomen asinus, quod in vna significatione sua est idem quòd animal: & in alia est quoddam genus vasis. Tertia, si terminus contrarius termino proposito reperiatur in diuersis generibus non subalternatim positis est multiplex, quia si vnum contrariorum dicatur multipliciter, etiam & reliquum.

C

DIFFERENTIAS autem & in ipsis generibus, quæ sunt ad seinuicem, perspiciendum.

ISTVD est quartum capitulum, in quo Philosophus determinat de aliis duobus instrumentis abundandi, scilicet de differentiarum inuentione, & similitudinis consideratione. Et primo ponit duas considerationes de differentiarum inuentione. Prima consideratio, consideranda est differentia illorū, quæ sunt eiusdem generis: vt differentia de iustitia, fortitudine, prudentia, & temperantia, quæ sunt sub virtute. Secunda consideratio, consideranda est differentia illorum, quæ sunt diuersorum generum. Deinde ponit duas considerationes ex parte considerationis similitudinis. Prima est, quòd similitudo quęrenda est in illis, quę sunt diuersorum generum propinquorum, respiciendo vtrum vnum sic se habeat ad aliud, sicut reliquum ad aliud. vt sicut se habet disciplina ad disciplinatum, ita sensus ad sensatum: & sicut se habet visus in oculo, ita mens in anima. Secunda consideratio: oportet respicere ad illa, quæ sunt in eodem genere: & si in illis aliquid idem reperiatur, illa sunt similia, vt homo, & asinus in animali.

Differentia, & similitudines quomodo inuenienda

B

D

VTI-

E VTILE autem quotiens dicitur quidem considerasse ad manifestum.

ISTVD est quintum capitulum, & vltimum huius libri, in quo determinat de vulitatibus prædictorum instrumentorum: dicens primo, quòd multiplicis distinctio est vtilis ad tria. Primo, ad manifestandum propositum: quia per manifestationem multiplicis sit manifestatú, quod ostenditur. Secundo est vtilis ad hoc, quòd fiat disputatio ad rē, & non ad vocem, seu nomen. Tertio est vtilis ad non paralogizari: quia si respōdens distinguat multiplex, non paralogizatur. Et subdit, quòd non contingit per vera multiplicia paralogizari: sed solum per illa, quæ sunt in vno sensu vera, & in altero falsa. Secūdo subdit, quòd pa

Vtilitas instrumētorū abūdandi in syllog.

F ralogizare non spectat ad dialecticum, sed magis spectat ad sophisticum. Consequenter dicit, quòd differentiarum inuentio est vtilis ad duo. Primo, ad syllogismos de eodem, & diuerso: quia ostendens diuersitatem aliquorum habet media ad ostēdendum illa non esse eadem. Secundo, vtilis est ad diffinitiones: quia vnumquodq; diffinitur per differentias proprias, per quas differt ab aliis. Consequenter dicit, quòd similitudinis consideratio vtilis est ad tria, scilicet ad inductionem, ad syllogismos ex hypotesi, & ad diffinitiones. Primum probat, quia per inductionem aliquo simili reperto in singularibus infertur vniuersale. Secundum probat, quia per syllogismos ex hypotesi, siue per syllogismos transumpto osten ditur, quòd illud, quod conuenit vni, similiter conuenit alteri. Tertium probat, quia in diffinitione primo ponitur genus, vel aliquid loco generis, in quo multa sunt similia.

An diffinitiones propositionis dialecticæ, & problematis sint optime assignata.

QVAERITVR, vtrum diffinitiones propositionis dialecticæ, & problematis sint a Philosopho sufficienter assignatæ.

Arguitur primo, quòd non: quia nulla propositio dialectica est interrogatio: quia omnis interrogatio habet modum quæstionis: sed cum propositio dialectica ponatur in syllogismo, non habet modū quæstionis: igitur.

Secundo sic, diffinitio problematis non est bona, igitur. Antecedens patet, quia problema est propositio speculabilis: ergo male dicitur, quòd est speculatio.

Tertio sic, si omne problema esset speculatio: sequeretur, quòd non haberemus aliqua problemata scientiarum prædictarum, quod est falsum: igitur.

Quarto sic, ibi diffinitur problema dialecticum: ergo male dicitur, quòd problema dialecticum est vnum membrum diuidens problema.

Quinto sic, si diffinitio problematis esset bona, sequeretur quòd omne problema esset morale: cum solum problema morale contendat ad electionem, vel fugam. In oppositum est Philosophus in textu. In quæstione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

PRIMO sciendum, quòd *Art. 1.* pro

A pro declaratione diuisionis propositionis dialecticæ supponitur primo, quòd interrogatio capitur dupliciter. Vnomodo pro ꝓpositione, cui additur signum interrogatiuum: & sic capitur in diuisione propositionis dialecticæ: ita quòd est sensus, propositio dialectica est interrogatio, idest propositio cui additur signum interrogatiuum. Aliomodo capitur pro aggregato ex signo interrogatiuo, & propositione interrogata: & sic non capitur in diffinitione propositionis dialecticæ: quia vt sic nõ potest poni in syllogismo dialectico. Supponitur secundo, ꝙ probabile capitur dupliciter. Vnomodo, vt est proprium propositionis dialecticæ conuertibile cum ipsa propositione dialectica: & sic nõ capitur in diffinitione propositionis dialecticæ: quia tunc esset nugatio, cùm diffinitio adderetur immediate diffinito. B Aliomodo capitur large pro omni propositione quæ est apparenter probabilis: & sic capitur in diffinitione propositionis dialecticæ: ita, quòd est sensus, propositio dialectica, est interrogatio probabilis .i. propositio interrogata apparenter, seu vere probabilis. Tertio supponitur, quòd aliquid esse manifestum omnibus potest intelligi dupliciter. Vnomodo certitudinaliter, & indubitanter: & sic propositio quæ videtur sic omnibus, nõ est dialectica. Alio modo cum formidine de opposito; & sic propositio quæ videtur omnibus isto modo, dicitur esse dialectica. Ex quibus patet, ꝙ diffinitio propositionis dialecticæ est sufficienter posita.

Interrogatio dupliciter.

Probabile dupliciter.

Manifestum dupliciter.

SECVNDO sciendum, ꝙ C pro declaratione diffinitionis problematis supponitur primo, quòd Philosophus hic accipit problema dialecticum pro propositione probabili cum formidine terminabili per rationes proprias, & dialecticas, siue cõponatur ex terminis logicalibus siue non: & sic capitur problema dialecticum cum diffinitur in textu. Aliomodo põt capi ꝓ propositione probabili cum formidine terminabili per proprias rationes compositas ex terminis logicalibus: & sic capitur cum dicitur, quòd problema dialecticum est vnum membrum diuisionis problematis:

Supponitur secundo, quòd in diffinitione ꝓblematis nõ capitur speculatio, prout distinguitur contra praxim: sed capitur pro propositione speculabili, vel cognoscibili per rationes probabiles ad vtramq; partem contradictionis. Supponitur D tertio, quòd problema accipit vtramq; partem contradictionis, scilicet affirmatiuam, & negatiuam: inter quas fit disputatio, & contentio: ideo in diffinitione problematis ponitur iste terminus contendens. Ex quo patet, quòd per prædictam diffinitionem Philosophus nihil aliud intendit, nisi quòd problema est propositio speculabilis pro vtraq; parte contradictionis. Aliæ particulæ sunt declaratę in textu: nam per hoc, quod dicit ad electionem, vel fugam, tangit problemata moralia: quæ possunt disputari per rationes probabiles ad vtranq; partem. Et per hoc, quòd dicit ad veritatem, & scientiam, intelligit pro-

B blemata physicalia, quæ per rationes probabiles possunt probari ad vtramq; partem contradictionis: & per hoc, quòd dicit adminiculans, tanguntur problemata dialectica: Ex quo patet, quòd diffinitio problematis est sufficienter posita.

An omnis propositio dicatur dialectica. TERTIO sciendum, quòd circa textum incidunt aliquę difficultates. Prima, vtrum omnis propositio possit dici dialectica? Et arguitur primo, quòd sic, quia omne illud, quod constituitur ex aliquo prædicatorum est dialecticum: sed omnis propositio est huiusmodi: vt patet per Philosophū in principio huius dicentē, ꝙ prędicata sunt, ex quibus fiunt propositiones, & problemata. Ad dubium dicitur, ꝙ quàm esse propositionem dialecticam potest intelligi dupliciter. F Vnomodo quia constituitur ex terminis logicalibus: & isto modo non omnis propositio est dialectica: nec isto modo capit Philosophus propositionem dialecticam. Aliomodo capitur propositio dialectica pro omni propositione probabili per rationes generales, & probabiles, quæ non sunt demonstratiuę: & isto modo omnis propositio constituta ex aliquo prędicatorum, existens tamen dubia probabilis dicitur dialectica: & isto modo capitur propositio dialectica a Philosopho in textu.

An si vnum oppositorū dicatur multipliciter & reliquum. QVARTO sciēdum, quòd secunda difficultas est ista: vtrū si vnum oppositorum dicatur multipliciter, & reliquum, idest quod sub alijs verbis dicitur, quòd tot modis dicitur vnum oppositorum, quot modis dicitur, & reliquū. Et videtur, quòd non: quia tunc essent tot homines albi sicut nigri: cum album, & nigrum sint opposita: Pro solutione dicitur breuiter, quòd vnum oppositorum dici tot modis, sicut, & reliquum potest intelligi dupliciter. Vnomodo quā tum ad multitudinem oppositorum: & sic nō oportet: non.n. oportet, quòd si sint quatuor albedines, vel tria alba, vel quatuor alba, quòd tot sint nigredines, vel nigra: Aliomodo potest intelligi quantum ad significata; & sic dico, quòd tot modis dicitur vnum oppositorum, quot modis dicitur, & reliquum, idest si vnum oppositorum sit equiuocum ad tria significata, etiam, & reliquum. Et hoc de primo articu. Quantum ad secundum. G

Art. 2. *An tantum sint duæ species argumentationis.* DVBITATVR primo, vtrum tantum sint duæ species argumentationis. Et videtur, ꝙ non: quia Arist. in 2. Priorum ponit quatuor. Vnde pro solutione supponitur (vt visum est in summulis) quòd omnis propositio, cuius subiecto additur dictio exclusiua est distinguenda: quia potest esse de subiecto excluso, vel exclusiua: vnde si ista sit de subiecto excluso est vera: & est sensus, aliqua quę tantum sunt duo sunt species argumētationis: si sit exclusiua, est falsa: & est sensus, duæ sunt species argumentationis, & nō sunt plures: nec Ari. posuit illam exclusiuam: sed bene dicit, quòd sunt duæ species argumentationis: & per illas duas intelligit alias duas, puta per syllogismum enthymema: & per inductionem: exemplum, de istis satis visum H

A sum est in 2. Priorum. Et si arguatur: impossibile est non si tãtum duæ sunt species argumentationis, duæ sunt spẽs argumẽtationis: ergo ista est necessaria si tantum duæ sint species argumentationis duæ sunt species argumentationis: ergo ista est necessaria, tantum sunt duę species argumentationis. Pro solutione supponitur, ꝙ conditionalis est duplex: quædam est affirmatiua, & quædam est negatiua. Vnde ad veritatem conditionalis affirmatiue, requiritur, ꝙ qualitercunq; per antecedens significatur esse, impossibile est ita esse quin ita sic sicut per cõsequẽs significatur. Ex quo sequitur, ꝙ omnis cõditionalis affirmatiua vera, est bona consequentia. Sed ad veritatem conditionalis negatiuę requiritur illud, quod re-

Conditionalis duplex.

B quiritur ad falsitatem affirmatiuę: puta, ꝙ possibile sit ita esse sicut per antecedens significatur, quin ita sit sicut per consequens significatur. Et ad falsitatem illud, quod requiritur ad veritatem affirmatiuę. Ex quo sequitur, ꝙ quando dicitur, ꝙ omnis conditionalis vera est necessaria, hoc intelligitur de conditionali affirmatiua: nam nulla conditionalis negatiua est consequentia necessaria, vt dicunt aliqui: Nam ad hoc, ꝙ aliqua propositio sit consequentia, requiritur, ꝙ in ea nota illationis teneatur illatiue, sic ꝙ negetur: ideo ibi non est consequentia, impossibile est non si tantum duę sunt species. &c. Sed dicunt aliqui, ꝙ ibi est tantum vna propositio categorica significans, quòd hæc est impossibilis, si tantum duæ sunt species argumentationis, duæ sunt species argumẽtationis: sed magnum est dubium quomodo illa sit cathegorica: cum contradicat hypotheticæ: ideo resolutionem quære C

DVBITATVR secundo, vtrum ista sit vera duæ sunt species argumentationis? Et arguitur primo, ꝙ non bene sequitur: non duæ sunt species argumentationis, vel duæ sunt species argumentationis: ergo non duæ sunt species argumentationis: consequentia probatur: quia ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis: igitur, Cõsequentia probatur: quia oppositũ consequentis est istud: duæ sunt species argumentationis: & ad istam, duæ sunt species argumentationis, sequitur, ista: duæ sunt species argumentationis, vel duæ sunt species argumentationis, quia quælibet cathegorica infert vnam disiũctiuam, cuius ipsa est pars. Pro cuius solutione supponitur, ꝙ duplex est disiunctiua, scilicet affirmatiua, & negatiua. Vnde ad veritatem disiunctiuę affirmatiuę sufficit alteram partem principalem esse veram: sed ad falsitatem requiritur vtranq; partem principalem esse falsam: sed ad veritatem disiunctiuę negatiuę sufficit, & requiritur, ꝙ vtraque pars eius principalis sit vera: & hoc secundum illos qui tenent, quòd negatio posita in principio hypotheticæ negat omnes cõpulas, tã cathegoricas quàm hypotheticas, & per oppositũ dicetur de eius falsitate.

Duæ sũt species argumentationis, an sit vera.

D

Disiunctiua duplex.

Supponitur secundo, ꝙ disiũctiua affirmatiua æquiualet copulatiuæ affirmatiuæ de partibus contradicentibus: & hoc in

consequẽdo, sed non in significando: sed disiunctiua negatiua æquiualet etiam copulatiuæ: ideo potest responderi, quod prima consequentia est bona: puta nõ duæ sunt species argumentationis, vel duæ sunt species argumentationis: ergo non duæ sunt species argumentationis. Et si quis dicat, ibi arguitur a tota disiunctiua ad alteram partẽ. Respondetur, quod verum est a tota disiunctiua negatiua, quæ æquiualet copulatiuæ: ideo bene sequitur.

DVBITATVR tertio, vtrũ sint tantum quatuor instrumenta abundandi in syllogismis dialecticis. Pro cuius solutione supponitur primo, quòd instrumentum abundandi, est regula per quam abundamus, vel scimus inuenire prompte plures propositiones dialecticas: & quia aliqua conclusio potest multis modis probari: ideo dialecticus indiget instrumentis, quibus faciliter poterit syllogizare, & probare illam conclusionem. Supponitur secundo, quod sumptio propositionum capitur dupliciter. Vnomodo generaliter, pro quacumque acceptione propositionum, siue necessariarũ, siue probabilium, siue verarum, siue falsarũ: & sic conuenit tam demonstratori, dialectico, quàm sophistæ: nec isto modo capitur hic. Aliomodo capitur pro acceptione propositionum dialecticarum, & probabilium, quibus abundamus in syllogismis dialecticis, & sic capitur hic: Et si quis quærat vtrum sumptio terminorum debeat dici instrumentum abundandi, sicut sumptio propositionum. Respondetur, quod sic & intelligitur per sumptionem propositionum. Supponitur tertio, quod differentiarum inuentio, & similitudinis consideratio dupliciter capiuntur. Vnomodo secũdum, quod inuestigantur per eorum propria principia: & sic pertinẽt metaphysico: Aliomodo in quantum per ipsas possumus accipere multas propositiones dialecticas, ex quibus possumus facere syllogismum dialecticum, & sic pertinent ad dialecticum. Similiter distinctio multiplicis pertinet ad sophistam, vt redarguat aut caueat redargui: & pertinet ad dialecticum, secundum quod ex eius distinctione possunt sumi plures propositiones dialecticæ. Quarto supponitur, quod cum dicit Philosophus in textu, quod tria vltima instrumenta abundandi reducuntur ad sumptionem propositionum, non debet intelligi formaliter, sed quodam modo ordinatiue: quia ordinantur ad sumptionem propositionum. Et hæc de secundo arti. Quantum ad tertium articulum sit.

An quatuor tantum sint instrumẽta abundandi in syllog.

CONCLVSIO Responsalis: Diffinitiones propositionis dialecticæ, & problematis sunt a Philosopho in textu sufficienter assignatæ: vt patet in articulis. Et ad rationes ante oppositum patet solutio in articulis.

Art. 3.

A TOPICORVM C
ARISTOTELIS.
LIBER SECVNDVS.

SVNT autem problematũ a'ia quidem vniuerſalia: alia vero particularia. Vniuerſalia quidem, vt quoniã omnis voluptas bonum eſt, & quoniam voluptas bonum. Particularia vero vt quoniam quædam voluptas bonum: & quoniam quædam voluptas non bonum.

B ISTE eſt ſecundus liber Topicorum Ariſ. in quo docet terminare problemata accidentis, & problemata ſimplicis inhærentiæ. Et diuiditur in quatuor tractatus. Primus, continet vnũ capitulum. in quo primo ponit talem diuiſionem. Problematũ quædã ſunt vniuerſalia, & quædam particularia. Exemplum de vniuerſalibus, vt vtrum omnis voluptas ſit bona, vel non. Exẽplum de particularibus, vt vtrũ aliqua voluptas ſit bona, vel nõ. Et ſubdit, quòd quodlibet illorum eſt duplex, ſcilicet affirmatiuum, & negatiuum. Subdit etiã quòd prius determinandum eſt de problematibus vniuerſalibus negatiuis, quàm affirmatiuis: q͂a illa magis pertinent ad opponẽtes: cum opponens magis habeat probare partem negatiuã, quàm affirmatiuam. Deinde cõparat problemata accidentis ad problemata aliorum prædicatorum, dicens, quòd difficile eſt terminare problemata accidentis: quia in ipſis non valet conſequentia ab ineſſe ad eſſe: vt non ſequitur, albedo ineſt Ethiopi: ergo Ethiops eſt albus; ſed in problematibus aliorum prædicatorum ab ineſſe ad eſſe valet conſequentia, vt bene ſequitur, animal ineſt homini: ergo homo eſt animal. Deĩde ponit duo D peccata, quæ poſſunt accidere in problematibus dialecticis: primum eſt mentiri: ſecundum eſt trãſgredi cõem locutionem: hoc eſt, appellare res nominibus extraneis, vt nominare hoĩem platanum. i. arborem euerſam. Et ponit talem conſiderationem: ſi aliquid aſsignetur ineſſe vt accidens, & in ſit ſecundum modum alterius prędicati, problema eſt deſtruendũ: etiam ſi genus aſsignetur ineſſe ſuæ ſpeciei vt accidens, problema eſt deſtruendũ: quia aſsignare genus ſuę ſpeciei per modum denominatiui, mala eſt aſsignatio, vt ſic dicendo, albedo coloratur. Ex iſto textu elicitur iſta auctoritas: Genus non prædicatur denominatiue de ſua ſpecie.

A ALIVS vero locus est inspicere, quibus inesse, aut omnibus, aut nulli dictum est.

ISTE est secūdus tractatus, in quo docet terminare problemata simplicis inhærentiæ. Et diuiditur in quinque capitula. In primo, docet terminare problemata per locum a toto in quantitate, ponens talem consi- derationem. Si aliquod prædicatum assignetur inesse omni, aut nulli, videndum est si sit instantia in speciebus, & postea in indiuiduis: & si non sit instantia, construendum est problema: si vero sit instantia, destruendum est: vt vtrum omnium oppositorum sit eadem disciplina, respiciendum est ad species oppositorum, & postea ad indiuidua: & si non sit instan-

Problema simplicis inherentiæ quomodo terminanda.

B tia, construendum est: si vero sit instantia, destruendum est. Et subdit, quòd prius inspiciendum est ad species, quàm ad indiuidua: quia species sunt pauciores, quàm indiuidua: modo facilius est inspicere ad pauca, quàm ad plura.

ALIVS, diffinitiones facere accidentis, & cui accidit, aut vtriusque secundum vtrūque, aut alte.

ISTVD est secundum capitulum, in quo docet terminare problemata simplicis inhærentiæ per locum a diffinitione ponens talem considerationem. Si aliquod prædicatum asignetur inesse subiecto, videndum est si diffinitio talis prædicati conueniat subiecto: si sic, construendū est problema: si non, destruendum est, vt si quis dicat, Deum facere iniustitiam: oportet videre, quid sit facere iniustitiā. Vnde facere iniustitiam, est alteri sponte nocere: & quia Deus nulli nocet: ideo nulli facit iniustitiam. Aliud exemplum, vt si velimus scire vtrum studiosus sit inuidus, oportet videre quid est inuidia. Vnde inuidia est tristitia de apparenti prosperitate alicuius: & quia hoc non conuenit studioso: ideo studiosus non est inuidus. Aliud exemplum, vt si velimus scire, vtrum reprehensor sit inuidus, oportet scire qd sit inuidus. Vnde inuidus, est q tristatur de prosperitatibus bonorum: & reprehensor, est qui tristatur de prosperitatibus malorum: ideo reprehensor nō est inuidus. Deinde ponit tria documenta. Primum, si in diffinitio- H ne ponatur aliquod ignotum, tunc loco illius debet poni manifestum. Secundū, si aliqua propositio vniuersalis habeat instātiam, & velimus per ipsam aliquid probare, sumenda est cum sua instantia: nā instantia quærit argumentum respondentis. Tertium, in diffinitionibus vtendum est nominibus, vt plures. Nam loquendum est vt plures & sapiendum vero vt pauci.

AMPLIVS si multipliciter dicatur aliquid propositum. positum autem sit, quoniam inest &c.

ISTVD est tertium capitulū, in quo docet terminare problemata simplicis inhærentiæ, inspiciendo ad multiplex. Et docet primo inspicere ad multiplex secūdum æquiuocationem ponens talem considerationem.

Si

A Si in aliqua propositione ponatur aliquid multiplex secundum æquiuocationem, & quòd lateat respondentem: tunc opponens potest ipsam construere in vno sensu, & destruere in alio sensu. Aduerte tamen, quòd si debeat construi in vno sensu, & destrui in alio, oportet quòd respondens concedat eam esse veram in vno sensu. Secundo, subdit aliam considerationem: si multiplex non lateat respondentem, tunc opponens debet ipsam distinguere: & distinctione facta, debet ipsam construere, vel destruere: vt si quæratur vtrum omne opportunum sit expediens: ibi ex parte illius termini expediens, distinguendum est: quia expediens dicitur æquiuoce de expediente vtili, & de expediente honesto: & secundum
B hoc possunt construi propositiones, vel destrui. Deinde ponit vnam considerationem, inspiciendo ad multiplex amphibologicum, dicens, quòd si multiplex amphibologicum lateat respondentem, tunc debemus distinguere: & si velimus construere, debemus aspicere ad significationem, secundum quam prædicatum inest subiecto: & si velimus destruere, debemus aspicere significationem, secundum quam prædicatū non inest subiecto: vt vtrum disciplina sit vna plurium, talis est distinguenda, quia disciplina potest esse vna plurium vnius, vt finis: & alterius vt medij ordinati in finem: ideo ad construendum eam sufficit aliquem vnum sensum concludere: sed si velimus illam destruere, oportet ostendere, quòd nullo illorum modorum disciplina est vna. C

Finaliter ponit vnam considerationem circa locum a transumptione: dicens, quòd si aliquid ponatur inesse alicui subiecto sub nomine obscuro, nos debemus illud nomen transferre ad nomen euidentius, siue notius, vt loco huius termini inuestigare, debemus ponere illum terminum inquirere.

AD ostendendum autem contraria eidem inesse, considerandum in genere.

ISTVD est quartū capitulū, in quo docet determinare ꝓblemata simplicis inhærentiæ per locum a genere ad speciem. Et ponit primo talē cōsiderationē: D si contraria assignentur inesse alicui speciei, videndum est vtrū insint generi eiusdē speciei: si sic cōstruendū est problema: si nō, destruēdum est: vt si velimus videre an rectum, & non rectum insint ipsi sentire, videndum an insint iudicare, eo ꝙ iudicare est genus ad sentire: qui.n.sentit, iudicat. Secunda cōsideratio, si aliquid assignetur generi, videndum est si insit speciei: si sic, construendum est problema: si non, destruendū est problema. Regula.

Secundo, ponit tres regulas, quarum prima est, si genus prædicetur de aliquo, oportet aliq̃ speciē eius de eodem prædicari. Secunda est, quæcunq; habent aliquod genus, necesse est habere aliquam speciē illius generis. Tertia, de quocunq; prædicatur genus denominatiue, de illo prędicatur aliqua species denominatiue, vt si quis dicat Animam moueri, necesse est eam aliqua specie motus moueri.

E CONSIDERANDVM autem in proposito, quo existente, necesse est positum esse.

Problema simplicis inhærentiæ quomodo terminanda.

ISTVD est quintum capitulum, in quo Philosophus docet terminare problemata simplicis inhærentiæ per locum ab antecedente, & consequente ponendo aliquas considerationes: quarum prima est, si velimus cõstruere consequens: debemus primo construere antecedens: nam antecedente constructo, & probato, & consequens erit probatum. Secunda, si velimus destruere, antecedens debemus primo destruere consequens: nam destructo consequente, antecedens erit destructum. Tertia est, in assignando consequens, vel antecedens, inspiciendum est ad tempus, scilicet, vtrũ antecedens F possit esse verum in aliquo tempore sine consequente: & si sic male est assignatum pro antecedẽte, vt si nutriri assignetur pro antecedente ad hoc, quod est augeri, mala est assignatio: nam animalia semper nutriuntur, sed non semper augentur. Deinde ponit vnam cautelam opponentis, dicens, quòd opponẽs debet ducere respondentem ad illud, quod est sibi magis manifestũ. Et hoc debet fieri quando respondens, negat illud, quod est necessariũ ad ostendendum propositum, vel saltem apparens. Deinde ponit vnum documentum: dicens, quòd oportet opponentem cauere ne assignet antecedens difficilius ad probandum, quàm sit consequens: quia tunc mala esset assignatio. Finaliter ponit alias consideratio nes. Prima, si dubium sit vtrum vnũ cõtrariorũ insit, vel nõ insit G subiecto, facile poterit ostẽdi posita constantia subiecti. Secunda opponens debet transferre nomen obscurum in nomen clarũ, vt facilius possit sumere argumẽtum ad probãdum propositum: vt loco huius termini magnanimus, debet poni hoc complexũ, habens magnum animum.

Cautela opponentis.

An in accidentibus ab inesse ad esse sit bona consequentia.

QVAERITVR, vtrum in accidentibus ab inesse ad esse valeat cõsequentia. i. vtrũ ista cõsequẽtia sit bona: albedo inest homini: ergo homo est albus. Et arguitur primo, quod sic, quia idẽ est inesse, & prædicari, vt vult Arist. 1. Prio. ergo bene sequitur, quod si albedo inest hoĩ, quod homo est albus. Secundo sic, bene sequitur homo non est albus: ergo hõ est nullũ album: & vltra hõ est nullũ album: ergo homo nullam habet albedinẽ: & per cõsequẽs nulla albedo inest homini: igitur ex opposito consequentis, infertur oppositum antecedẽtis. s. albedo inest homini: ergo hõ est albus. *Cap. 1.* H

Tertio sic, albedo inest hoĩ simpliciter: ergo hõ est albus: igitur bene sequitur, albedo inest hoĩ: ergo homo est albus. Quarto sic, si talis cõsequẽtia nõ valeret hoc maxime esset, quia albedo inest homini secundum partẽ, sed hoc non: quia simitas inest hoĩ secundum partem: & tñ bene sequitur, simitas inest hoĩ: ergo hõ est simus.

Quinto sic, quia si albedo insit scuto pro media parte totum scutũ est album: ergo inesse secundum partem non impedit quin accidens prædicetur de subiecto. Antecedens patet: quia scutum pro

me-

A media parte album est coloratum: ergo aliquo colore & non nisi albedine: ergo scutum est album. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Artic. 1. PRIMO sciendum, quod pro declaratione tituli quæstionis supponitur primo, quod inesse capitur dupliciter. Vno modo secundæ intentionaliter, vt idem est quod prædicari: & isto modo non capitur: hic: quia idem esset quærere vtrum valeat consequentia a prædicari ad prædicari. Alio modo capitur primæ intentionaliter, vt idem est quod esse in alio secundum aliquem modum essendi in. Supponitur secundo quod quærere vtrum ab inesse ad esse valeat consequentia in accidentibus: est quærere vtrum à propositione significante accidens inhærere subiecto ad propositionem in B qua prædicatur accidens de subiecto, valeat consequentia: cuiusmodi est ista, albedo inest homini: ergo homo est albus. Supponitur tertio, quod triplicia sunt accidentia: quædam sunt quæ determinant sibi partem principalem: vt scientiæ quæ determinat sibi animam: & de istis dicitur quod ab inesse ad esse valet consequentia: vt bene sequitur, scientia inest animæ hominis: ergo homo est sciens. Alia sunt quæ determinant sibi partem minus principalem: vt cęcitas, surditas, & simitas: & de istis dicitur quod ab inesse ad esse valet consequentia: vt bene sequitur, simitas inest homini: ergo homo est simus. Alia sunt quæ indifferenter conueniunt toti & parti: cuiusmodi est albedo & nigredo: & de istis dicitur, quòd ab inesse ad esse non valet consequentia: vt non sequitur, albedo inest homini: ergo homo est albus. Alia sunt etiam accidentia respectiua quæ determinant sibi totum captum cathegorematicè: cuiusmodi est paternitas & filiatio; & de istis dicitur quòd ab inesse ad esse valet consequentia: vt bene sequitur, paternitas inest homini: ergo homo est pater. C

Accidens triplex.

SECVNDO sciendum, quod circa textum incidit talis difficultas: vtrum scutum pro media parte album, & pro media parte nigrum, sit album vel nigrum? Et videtur quòd sit album: quia habet albedinem: igitur est album: eadem ratione probatur, quod sit nigrum: quia habet nigredinem: igitur &c. In oppositum arguitur: quia non videtur, quòd magis debeat dici album quàm nigrum: igitur non est album, neque nigrum. Pro solutione supponitur quod de scuto sic pro media parte albo & pro media parte nigro bene conceditur, quòd est coloratum: quia omne visibile est coloratum, lucidum, lux lumen, vel species visibilis: sed scutum videtur: ergo est aliquid illorum, sed non nisi coloratum: igitur debet concedi quod est coloratum, & non quod sit colorata vt dicunt aliqui. Nam regula est quod ad multiplicationem formæ non sequitur multiplicatio suppositi: vnde licet anima habeat plures scientias etiam specie distinctas: non tamen dicitur scientes, sed sciens. Etiam dato, quòd scutum habeat plures colores, non debet concedi quòd est colorata, sed quòd est coloratum. Et si quis arguat: quia dicit Aristot. quòd de quocunque dicitur genus, de eo debet dici aliqua species illius D

An scutum partim nigrum, & partim album, sit nigrum, vel album.

Regula.

Sco. li. 3. d. 6. q. 1. F sol. 1. arg.

E illius generis: ergo si concedatur ꝙ est coloratum, conceditur ꝙ est album vel nigrū. Dicitur ꝙ illa regula Ari. debet intelligi quo ad esse vel inesse: ideo bene sequitur, scutum est coloratum: ergo est album vel nigrum: vel albedo vel nigredo sibi inest. Dicunt tamen aliqui quòd tale scutum est album & nigrum, vt est vna de prædicato copulato. Et quando arguitur contra eos: quia tunc contraria verificarentur de eodem; quod videt esse contra Ari. Respondent ꝙ non est incōueniēs contraria de eodem verificari respectu diuersarum partium.

TERTIO sciendum ꝙ in diuisione problematis, in qua dicitur ꝙ problema diuidit in vniuersale & particulare: ibi diuiditur problema dialecticum F & non hypotheticum: etiam in tali diuisione per problema particulare intelligi problema indefinitum & singulare. Sed quæreret aliquis quid sit problema accidētis: & quid porblema simplicis inherētiæ: Respondetur breuiter ꝙ problema accidentis est, in quo quæritur an aliqđ prædicatum in sit vel non insit subiecto cum expresione alicuius quatuor prædicatorum: puta generis, diffinitionis, proprij, vel accidētis: vt si quæratur an animal insit homini vt genus vel non: & sic de alijs prædicatis. Et si quis quærat quare ergo tale problema dicitur magis ꝓblema accidentis quam generis. Respondetꝰ ꝙ hoc est propter conuenientiam quam habet cū problemate simplicis inhærentiæ: in quo quæritur de inhęrentia ꝙ magis conuenit prædicato

Problema accidentis & simplicis inherētia quid.

accidenitis q̄ alijs prædicatis; iō O talia problemata dicuntur problemata accidentis. Sed problema simplicis inhærentiæ, est in quo quæritur an prædicatū insit vel non insit subiecto sine expræsione alicuius quatuor prædicatorum: vt si quæratur vtrū animal insit homini vel non: & sic de alijs.

QVARTO sciendum ꝙ circa textum incidit talis difficultas: vtrum sit de mente Aris. quòd ista sit vera, omne animal fuit in arca Noe. Respondetur breuiter quòd non est de mente Aristo. concedere talem propositionem, cum sit instantia de multis indiuiduis, quæ nunquam fuerūt in arca Noe: ideo simpliciter & de rigore sermonis tale sophisma est falsum, omne animal fuit in arca Noe. Dicunt tamen aliqui quòd est verum: & dicunt quòd ly omne, distribuit pro generibus singulorum .i. pro speciebus & nō pro indiuiduis: sed hoc alias fuit reprobatum in Summulis: vbi fuit dictum quòd nullum signum distribuit solum pro speciebus, nisi includat in se istum terminum species: sed illud signum omne non includit: igitur non potest solum distribuere pro speciebus. Et si quis dicat: viri Sancti in sacra scriptura concedunt talem propositionem: igitur videtur esse vera. Respōdetur quòd de rigore sermonis non concedunt, sed solum est in sensu pro quo accipiebant; vnde accipiebant eam in isto sensu de qualibet specie animalis perfecti fuit aliquod animal in arca Noæ. Sed restat alia difficultas: vtrum ista sit vera,

Om̄e aīal fuit in archa Noe, an sit vera.

H

Pag. 151. F. 161. H

A *Aliquod aīal fuit in archa Noe, an sit vera.* sit vera, aliquod animal nō fuit in arca Noe? Et videtur quòd non: quia ad hoc quòd propositio negatiua sit vera, requiritur, quòd sit aliqua diuisio in rebus significatis per terminos, sed ibi nulla est diuisio: quia dato quòd nullum animal esset, adhuc illa esset vera. Respondetur per aliquas propositiones. Prima: ad hoc quòd propositio affirmatiua sit vera, nō requiritur aliqua compositio in rebus, quia ista est vera, deus est deus: & tñ ibi nulla est compō. Secunda: ad veritatem negatiuæ non requiritur ꝙ aliqua sit diuisio in re: qa dato ꝙ nullus equus, nec asinus esset, adhuc ista esset vera, equus non est asinus: dummodo formaretur. Et si dicatur: Arist. habet oppositum in 6. Metaph. Di-

B *Tex. comment. 8.* co ꝙ non habet: & dico quòd ꝑ cōpositionem intelligit esse idē, pro quo termini supponunt: & per diuisionem, non esse idē pro quo termini supponunt: sic ꝙ illa propositio affirmatiua est vera, cuius termini pro eodem supponunt; & negatiua vera, cuius termini pro eodem nō supponunt: vt hoc si aliquis modus grammaticalis, vel logicalis, vel distinctio formalis, vel rationis non impediunt. Et hęc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Arti. 2. DVBITATVR primo. Vtrum a genere ad speciem valeat consequentia, & econtra, quemadmodum videtur dicere

An à genere ad spēm ualeat consequentia, & econtra. Ari. seu ab inferiori ad superi⁹? Et videtur primo ꝙ non; quia non sequitur sortes differt a Platone: ergo differt ad homine: cum antecedens sit verum & consequens falsum. Item nō

C sequitur, sortes incipit esse albus, ergo sortes incipit esse coloratus: quia antecedens potest esse verum, consequente existente falso: posito casu quòd sortes prius fuerit niger. Item non sequitur, sortes venit Parisijs: ergo facit Parisijs: & tamen arguitur ab inferiori ad superius: cum venire sit minus commune respectu huius quod est facere. Pro solutione supponitur, quòd arguendo ab inferiori ad superius affirmatiuè, bene valet consequentia: dummodo arguatur sine distributione superioris. Dico vlterius quòd ab inferiori ad superius tenet negatiuè, duabus conditionibus obseruatis. Prima, quòd ponatur constantia inferioris; ideo non sequitur, Adam non est; ergo homo non est: quia antecedens est verum & consequens falsum: nam ista est falsa, homo non est: cum sua contradictoria sit vera, scilicet omnis homo est. Secunda: quòd non arguatur cum distributione superioris: ideo non sequitur, Petrus est extra istam domum: ergo est extra domum: quia ly extra, facit terminum sequentem distribuibilem supponere confusè & distributiuè. Dico vlterius quòd a superiori ad inferius valet consequentia tam affirmatiuè quam negatiuè: dūmodo superius distribuatur: qa si non distribueretur, non valeret consequentia. Ad rationes dicitur ad duas primas, quòd malè arguitur: quia arguitur cum distributione superioris propter illas dictiones differt & incipit. Ad tertiam dicitur ꝙ non arguitur ad idem D

prædi-

prædicatum: nam prædicatum in prima est totum hoc versus Parisijs: & illud non est prædicatum in secunda.

Parisijs, & Romæ venditur piper. ergo venditur aliquid an valeat consequentia.

DVBITATVR secundo. Vtrum ista cõsequentia valeat, Parisijs & Romæ venditur piper: ergo Parisijs, & Romæ venditur aliquid. Et videtur ꝙ sic; quia arguitur ab inferiori ad superius sine distributione superioris. Sed in oppositũ arguitur: qa antecedens est verum & consequens falsum: igitur. Et ꝙ consequens sit falsum. patet: quia bene sequitur, Parisijs & Romæ venditur aliquid; ergo Parisijs & Romæ venditur hoc vel hoc, & sic de alijs; Et vltra Parisijs & Romę venditur hoc vel hoc vel hoc, & sic de alijs: ergo hoc vel hoc, vel hoc, venditur Parisijs & Romæ, per conuersionem: sed illud est falsum: igitur. Ad hoc dicitur ꝙ bene sequitur; ad ꝓbationem, negatur ꝙ consequens sit falsum. Ad probationem conceditur prima consequentia, sed negatur secunda; quia arguitur a confusa tantum respectu multitudinis, ad determinatam respectu eiusdẽ multitudinis. Et si dicatur ꝙ tenet virtute conuersionis: dicitur ꝙ non bene conbertitur: sed sic debet conuerti: ergo hoc vel hoc venditur Parisijs vel Romę: quia ly Parisijs & Romæ, se habent per modum signi multitudinem importantis copulatiuè: ideo in conuertente debet mutari in terminum illam multitudinem importantem disiunctiuè. Et aduerte quòd ista propositio communiter conceditur, Parisijs, & Romæ venditur piper: vt visum est in Prioribus quæstione de conuersionibus. Sed tamen facio vnam rationẽ quam solues si vis: illa propositio affirmatiua est falsa cuius subiectum pro nullo supponit: sed ista est huiusmodi: quia ly piper, quod est subiectum ꝓ nullo supponit: vel des illud ꝓ quo supponit. quod non videt: quia nullum est piper, quod vẽdatur Parisijs & Romę. Item de nullo de quo verũ est dicere: hoc ẽ quod vẽdit hic & Romę, verũ est dicere quod est piper. Similiter hæc est falsa, quod venditur hic & Romę est piper: & per consequens ista est falsa, qđ venditur hic & Romę est hoc vel hoc piper; cum in omnibus istis alterum extremum pro nullo supponat.

An ad destruendum, vel construendũ multiplex oporteat &c.

DVBITATVR tertio Vtrum ad destruendum vel construendum multiplex oporteat cõstruere vel destruere in vtroque sensu: Respondetur ꝙ duplex est multiplex scilicet incõplexum siue ęquiuocum: vt canis. Aliud est complexum siue amphibologicum: vt oratio trũcata habens diuersos sensus & sicut est ista, vellem pugnantes me accipere. Hoc supposito dicitur quòd si multiplex sit tale quòd eius multiplicitas lateat aliquem; tunc ad destruendum vel construendum apud illum quem latet, sufficit construere vel destruere in vno sensu: sed si multiplicitas sit manifesta, debet in vtroque sensu construi vel destrui: in vno construi & in alio destrui. Vnde ista propositio, disciplina est vna plurium non dici-

A dicitur multiplex propriè: quia non habet diuersos sensus ex truncatione terminorum: sed solum est multiplex, capiendo multiplex large pro omni oratione habente diuersos sensus; siue hoc fiat propter truncationem dictionum vel non. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium sit.

Arti. 3. CONCLVSIO responsalis: Ab inesse ad esse aliquando valet consequentia & aliquando non: vt visum est in primo arti. in quo sufficienter possunt solui rationes quæ fiebant ante oppositum.

QVONIAM autem rerũ quidem aliæ sunt ex necessitate; aliæ. autem vt in pluribus: aliæ vero vtrumlibet.

B ISTE EST tertius tracta. huius libri: in quo docet terminare problemata per locos extrinsecos. In primo ponit aliquas considerationes, quarum prima est; si aliquod prædicatum inest alicui subiecto de necessitate, & illud assignetur inesse vt accidens, destruendum est problema. Secunda: si aliquod prædicatum assignetur, inesse alicui subiecto vt in pluribus, considerandum est si in sit vt in paucioribus: quia si sic, destruendum est: quia omnia talia sunt disparata quorũ vnum vere negatur de alio: vt si bonum assignetur inesse homini vt in pluribus, destruendum est problema: quia homines sunt mali, vt in pluribus: & boni, vt in paucioribus. Tertia: si aliquid assignetur inesse sibi accidentaliter, destruendum est problema: quia idem non prædicatur de seipso accidentaliter. Et siquis assignet voluptatem accidentaliter inesse gaudio, iucunditati, vel letitiæ, destruendum est problema: quia illi sunt idem.

Proble- mata quõ terminanda per locos extrĩsecos.

C QVONIAM autem contraria complectuntur quidem sibi inuicem.

ISTVD EST secundũ capitulum in quo docet aspicere ad contraria. Et dicit quòd cõtraria secundum prædicationẽ & subiectionem possunt complecti adinuicem sex modis. Primo, quando duo contraria prædicantur de duobus contrarijs. Et hoc dupliciter: vt amicis est bene facere: inimicis est malefacere: vel econtra: & sic sunt duę complexiones quæ nõ cõtrariantur; quia illa quæ sunt eligenda, non contrariantur inter se: sed ista sunt huiusmodi: igitur. Eligibile enim non est alteri eligibili contrarium. Secundo, quando ambo contraria prædicantur de eodem: & hoc etiam dupliciter: vt amicis oportet malefacere, & amicis bene facere. Et dic, quòd tales non contrariantur: quia ambę sunt spernendę: modo spernendum spernendo non est contrarium: nisi forte vnum dicatur secundum superabundantiam, & aliud secundum defectum. cuiusmodi est prodigalitas & illiberalitas. Tertio quãdo vnũ contrarium de vtroq; prædicatur: & hoc dupliciter: vt amicis est benefacere, & inimicis est benefacere, vel econtra: & sic sunt duæ complexiones quæ bene contrariantur. Finaliter ponit tres considerationes, quarum. Prima

Cõtraria quot modis ad inuicem complectuntur.

D

E ma est: si alicui subiecto assignetur inesse aliquod prædicatum quod habet contrarium, considerandum est si illud contrarium insit subiecto: quia si sic, destruendum est: si non construendum est: quia impossibile est contraria inesse simul eidem subiecto. Secunda; si aliquod p̄dicatū assignetur inesse alicui subiecto, videndū est si ex illo sequantur contraria, vel cōtradictoria, & si sic destruendū est: vt siquis dicat ꝙ ideæ separatæ sunt in nobis, hoc est destruēdū: quia si essent in nobis, essent mobiles: nam motis nobis, mouenē omnia q̄ in nobis sunt. & etiam essent immobiles, cū Plato & omnes alij ponant ipsas esse immobiles. Tertia: si aliquod prædicatum assignetur inesse alicui subiecto, & illud habeat contrarium: videndum est vtrum F illud contrarium possit inesse eidem subiecto: & si non destruendum est: quia cōtraria nata sunt fieri circa idem: & cōtrariorum eadē est potentia. Deinde docet terminare problemata inspiciendo ad opposita quantū ad consequentiam: & primo in contradictorijs ponens talem considerationem: si aliquid assignet sequi ad aliud, respiciendum est si ad oppositū consequentis sequatur oppositū antecedentis: & si sic, bona est assignatio, & solet vocari cōsequentia econtrario. Deinde ponit vnam considerationes: inspiciendo ad cōtraria: dicens ꝙ si aliquod consequens sequat̄ ad aliquod antecedens; considerandum est si ad contrarium antecedentis sequatur contrariū consequētis: & hoc per cōsequentiam in ipso; & si sic construendum est problema; si nō G destruendum est. Consequenter ponit considerationem inspiciendo ad priuatiuè opposita dicens; ꝙ si aliquid sequatur ad aliud: videndum est si ad priuatiuè oppositum antecedentis sequatur oppositum priuatiuè cōsequentis: & si sic, tunc bona est assignatio: si non, mala est. Finaliter ponit cōsiderationem inspiciendo ad relatiuè opposita: dicens quod in relatiuè oppositis, valet consequentia in ipso: vt si aliquid est duplum, aliquid est multiplex, ergo si aliquid est subduplum, aliquid est submultiplex.

RVRSVM in coningatis et in casibus & interimēti & construenti. H

ISTE EST quartus tractatus in quo docet terminare problemata per locos medios: & continet quatuor capitula. In primo ponit duas considerationes. Prima est: si opponens velit construere vel destruere aliquod prædicatum de aliquo subiecto, considerandum est ad casus & ad coniugata: nam si coniugatum vnius inest coniugato alterius; & casus inest casui: & principale principali: vt si iustum est bonum, iuste agere erit benefacere. Sc̄da: si opponens velit cōstruere, aut destruere aliquod prædicatum de aliquo subiecto: non solum respiciendum est ad casus & cōiugata: sed etiam considerandum est, si contrarium vnius inest contrario alterius; vnde si bonum non est de necessitate suaue,

Cōsiderationes pro blematis per locos medios.

A suaue, nec malum erit de necessitate triste.

AMPLIVS in generationibus & corruptionibus, & corrumpentibus, & efficientibus.

Problemata quę terminanda per locos à generatione, & corrup.

ISTVD est secundum capitulum, in quo docet terminare problemata per locos à generatione & corruptione. Et ponit tres considerationes. Prima: si velimus ostendere bonitatẽ, vel maliciam aliquorum, debemus inspicere ad generationes: quia si generatio ipsorũ sit bona, ipsa sunt bona; si vero sit mala, ipsa sunt mala. Secunda: si velimus oñdere bonitatem, vel maliciam aliquorũ, inspiciendũ est ad corruptiones: quiá si sint bonæ, illa B sunt mala, & si sint malę, ipsa sũt bona: nã euius corruptio est bona, ipsum totũ malũ est. Tertia: inspiciendum est ad generantia, & corrũpentia: quia quorũ gñatio est bona, ipsa sunt bona, & quorum mala, ipsa sunt mala.

RVRSVM in similibus, si similiter se habent, vt in disciplina vna plurium, & opinio.

Cõsiderationes inspiciendi p locum à simili.

ISTVD est tertiũ capitulũ, in quo ponit duas considerationes inspiciendo per locũ à simili. Prima: considerandum est in similibus si similiter se habeât: vt si disciplina sit vna plurium, opinio erit vna pluriũ. Secunda: in similibus non solũ oportet inspicere ad vnum, sed ẽt ad multum: quia aliqñ aliqua conueniunt in aliquo, & tamen differunt in alio: sicut cõtingit plu C ra scire, intelligere ãt non. Consequenter docet inspicere per locum à magis & minus. Et ponit quatuor cõsiderationes. Prima: si aliquod prædicatum asśignetur inest alicui subiecto: videndum est si ad intentionem subiecti sequatur intentio prædicati: si sic, construendum est problema: si non, destruendum est: vt si voluptas est bona, maior voluptas est magis bona; Ex quo passu elicitur hæc auctoritas: si simpliciter ad simpliciter, & magis ad magis: quæ debet intelligi in ꝑdicationibus per se. Secunda: si aliquod ꝑdicatũ asśignetur inesse duobus subiectis, cõsiderandum est si inest illi subiecto cui magis vr̃ inesse, & si nõ, destruẽdũ est problema. Tertia si duo prædicata asśignentur inesse alicui subiecto, videndum est si illud quod minus vr̃ inesse insit: D quia si sic, construendum est ꝓblema. Quarta: si velimus videre de duobus ꝑdicatis an insint duobus subiectis, videndum est si ꝑdicatum quod minus vr̃ inesse suo subiecto ei insit; quia si illud quod magis vr̃ inesse non inest, nec reliquum inerit.

AMPLIVS autem ex appositione si alterum, ad alterũ appositum facit bonum, vel album.

Cõsiderationes, de his q̃ alicui inesse uidentur.

ISTVD est quartum capitulum & vltimum, in quo ponit aliquas considerationes inspiciendo ad ea quæ videntur inesse alicui. Prima; si aliquod oppositum alteri faciat ipsum tale & prius non erat tale, appositum est tale. Secunda: si appo-

E si appositum alteri faciat ipsum magis tale, ipsum appositum est magis tale:& solum valet ille locus in his, quæ suscipiunt magis & minus. Tertia: si aliquid inest secundum magis & minus, etiam inest simpliciter: sed non econtra: quia multa insunt simpliciter, quæ non insunt secundũ magis & minus. Ex qua consideratione habetur, quòd comparatiuus præsupponit suum positiuum. Deinde ponit vnam cõsiderationem per locum à toto integrali: si aliquid inest ſm partem integralem suscipiẽtem denominationem totius, tunc illud simpliciter inest: vnde quod non inest simpliciter, non inest nisi secundum quid: hoc est ſm partem integralem, aut partem

F temporis, aut partem loci:& qcquid inest secundum partem tẽporis, vel loci, simpliciter inest. Contra quod ponit instantias: quia non sequitur, aliqui sunt naturaliter studiosi: ergo sunt studiosi: etiam non sequitur, ægrotis expedit dieta, ergo dieta expedit. Similiter non sequitur, in aliquo loco est tantum vnum: ergo est tantum vnum. Similiter non sequitur, bonum est mactare patrem in tribalis: ergo bonum est mactare patrem. In omnibus istis consequentijs committitur fallacia secundum quid ad simpliciter. Ex quo textu elicitur cõe dictum: quod simpliciter dico, sine addito dico.

An consequentia econtrario teneat in contradictorijs, &c.

QVAERITVR Vtrum cõsequentia econtrario teneat in contradictorijs & non consequẽtia in ipso: & vtrum consequentia in ipso teneat in alijs contrarijs: & non consequentia econtrario. Arguitur primo quòd nõ G quia consequentia ecõtrario nõ tenet in omnibus contradictorijs: quia non sequitur, animal est non homo: ergo non homo est animal. Secundo sic inter contradictoria nulla potest esse consequentia: quia consequẽtia est habitudo media antecedẽtis ad consequens: sed inter contradictoria nõ est dabile medium. Tertio sic: bene sequitur; homo est risibilis: ergo non homo nõ est risibilis:& tamen arguitur ꝑ consequentiam in ipso in contradictorijs. Quarto sic: consequẽtia in ipso non tenet in omnibus contrarijs: igitur. Antecedens patet: quia non sequitur, album H est calidum: ergo nigrum est frigidum. Quinto sic; talis consequentia non tenet in relatiuè oppositis: quia non sequitur, sensibile est scibile: ergo sensus est scientia. In oppositum est philosophus in tex. In quæstione erunt tres art. Quantum ad primum.

PRIMO sciẽdum, ꝙ relictis multis diuisionibus consequentiæ supponitur pro nunc, quòd duplex est consequentia, scilicet econtrario & in ipso. Vnde consequentia econtrario est duplex .s. terminorum & propositionũ. Terminorum, est consequentia in cuius añte aliquod prædicatum dr̃ de subiecto: & in consequẽte oppositum subiecti dr̃ de opposito prædicati: vt homo est animal: ergo non animal est, non homo: & de tali dicitur sicut fuit dictum de conuersione per contrapositionem: puta ꝙ non

Artic. I.

Cõseqũtia duplex.

A non est consequentia formalis. Sed consequentia econtrario ꝓ pōnū, est quando antecedens infert consequens: & ex opposito contradictorio consequentis infertur oppositum contradictorium antecedentis; vt si homo est animal est: sed nullum animal est: ergo nullus homo est: & ista tenet in omnibus consequētijs. Consequentia in ipso ēt est duplex scilicet terminorum & propositionum. Terminorū, est qñ in antecedente aliqđ prędicatū dr̄ de subiecto: & in consequente oppositū prædicati dr̄ de opposito subiecti: vt iustitia est virt⁹: ergo iniustitia est vitiū. Sed consequentia in ipso propōnū, est qñ ex añte infertur consequens: & ex opposito añtis infertur oppositum consequentis:
B vt si homo est risibile est: sed nullus homo est: ergo nullum risibile est.

An consequētia in ipso terminorum valeat in cōtrarijs.

SECVNDO sciendum, ꝙ incidit talis difficultas vtrum cōsequentia in ipso terminorū valeat in contrarijs. Ad quam breuiter respōdetur, ꝙ tenet in omnibus contrarijs, tribus conditionbus obseruatis. Prima ꝙ arguatur in prædicatis per se: defectu cuius non sequitur, album est dulce: ergo nigrum est amarum. Secunda quòd extrema vuius contrarietatis non contineantur sub vno membro alterius contrarietatis: ideo non sequitur, prodigalitas est vitium: ergo illiberalitas est virtus: quia prodigalitas & illiberalitas continentur sub vitio. Tertia quòd in vtroq; sit idem modus oppositionis: defectu cuius non sequitur, illiberalitas est defectus: ergo liberalitas est supera- C bundantia. Sed consequentia in ipso propositionum non est formalis: non enim oportet ex opposito antecedētis inferre oppositum consequentis: nisi essent termini conuertibiles: vt non sequitur, si homo est animal est: ergo si nullus homo est nullum animal est.

An eadē consequētia valeat in priuatiue, et relat. oppositis.

TERTIO sciendum, ꝙ adhuc incidit alia difficultas: vtrum consequentia in ipso terminorum valeat in priuatiuè oppositis: & etiam in relatiuè oppositis. Respondetur quòd in priuatiuè oppositis valet talis consequentia, duabus conditionibus obseruatis. Prima, quòd arguatur in propositionibus per se; defectu cuius non sequitur, videns est audiens: ergo cæcus est surdus. Secunda quòd priuatio superioris habitus D restringatur per habitum inferioris: defectu cuius non sequitur, sortes videns est sensibilis: ergo sortes cæcus est insensibilis: sed debet sic argui: ergo sortes cæcus est insensibilis sensu visus. Ad aliam partem dicitur quòd consequentia in ipso terminorum valet in relatiuæ oppositis tribus conditionibus obseruatis. Prima quòd arguat in propositionibus per se: ideo non sequitur, pater est dominus: ergo filius est seruus. Secunda, quòd ambo extrema non contineantur sub vno mēbro alterius oppositionis: vt non sequitur duplum est totum: ergo subduplum est pars. Tertia, quòd arguatur in relatiuis secundum esse: ideo non sequitur, sensibile est scibile: ergo sen-

consequēdo, sed non in significando: sed disiunctiua negatiua æquiualet etiam copulatiuæ: ideo potest responderi, quod prima consequentia est bona: puta nō duæ sunt species argumentationis, vel duæ sunt species argumentationis: ergo non duæ sunt species argumentationis. Et si quis dicat, ibi arguitur a tota disiunctiua ad alteram partē. Respondetur, quod verum est a tota disiunctiua negatiua, quæ æquiualet copulatiuæ: ideo bene sequitur.

DVBITATVR tertio, verū sint tantum quatuor instrumenta abundandi in syllogismis dialecticis. Pro cuius solutione supponitur primo, quòd instrumentum abundandi, est regula per quam abundamus, vel scimus inuenire prompte plures propositiones dialecticas: & quia aliqua conclusio potest multis modis probari: ideo dialecticus indiget instrumentis, quibus faciliter possit syllogizare, & probare illam conclusionem. Supponitur secundo, quod sumptio propositionum capitur dupliciter. Vno modo generaliter, pro quacumque acceptione propositionum, siue necessariarū, siue probabilium, siue verarum, siue falsarū: & sic conuenit tam demonstratori, dialectico, quàm sophistæ: nec isto modo capitur hic. Alio modo capitur pro acceptione propositionum dialecticarum, & probabilium, quibus abundamus in syllogismis dialecticis, & sic capitur hic: Et si quis quærat vtrum sumptio terminorum debeat dici instrumentum abundandi, sicut sumptio propositionum. Respondetur, quod sic: & intelligitur per sumptionem propositionum. Supponitur tertio, quod differentiarum inuentio, & similitudinis consideratio dupliciter capiuntur. Vnomodo secūdum, quod inuestigantur per eorum propria principia: & sic pertinēt metaphysico: Aliomodo in quantum per ipsas possumus accipere multas propositiones dialecticas, ex quibus possumus facere syllogismum dialecticum, & sic pertinent ad dialecticum. Similiter distinctio multiplicis pertinet ad sophistam, vt redarguat aut caueat redargui: & pertinet ad dialecticum, secundum quod ex eius distinctione possunt sumi plures propositiones dialecticæ. Quarto supponitur, quod cum dicit Philosophus in textu, quod tria vltima instrumenta abundandi reducuntur ad sumptionem propositionum, non debet intelligi formaliter, sed quodam modo ordinatiue: quia ordinantur ad sumptionem propositionum. Et hæc de secundo arti. Quantum ad tertium articulum sit.

An quatuor tantum sint instrumēta abundandi in syllog.

CONCLVSIO Responsalis: Diffinitiones propositionis dialecticæ, & problematis sunt a Philosopho in textu sufficienter asignatæ: vt patet in articulis. Et ad rationes ante oppositum patet solutio in articulis. *Art. 1.*

TOPICORVM ARISTOTELIS.

LIBER SECVNDVS.

SVNT autem problematũ a'ia quidem vniuersalia: alia vero particularia. Vniuersalia quidem, vt quoniã omnis voluptas bonum est; & quoniam voluptas bonum. Particularia vero vt quoniam quædam voluptas bonum: & quoniam quædam voluptas non bonum.

ISTE est secundus liber Topicorum Arist. in quo docet terminare problemata accidentis, & problemata simplicis inhærentiæ. Et diuiditur in quatuor tractatus. Primus, continet vnũ capitulum. in quo primo ponit talem diuisionem. Problematũ quædã sunt vniuersalia, & quædam particularia. Exemplum de vniuersalibus, vt vtrum omnis voluptas sit bona, vel non. Exẽplum de particularibus, vt vtrũ aliqua voluptas sit bona, vel nõ. Et subdit, quòd quodlibet illorum est duplex, scilicet affirmatiuum, & negatiuum. Subdit etiã quòd prius determinandum est de problematibus vniuersalibus negatiuis, quàm affirmatiuis: quia illa magis pertinent ad opponẽtes: cum opponens magis habeat probare partem negatiuã, quàm affirmatiuam. Deinde cõparat problemata accidentis ad problemata aliorum prædicatorum, dicens, quòd difficile est terminare problemata accidentis: quia in ipsis non valet consequentia ab inesse ad esse: vt non sequitur, albedo inest Ethiopi: ergo Ethiops est albus; sed in problematibus aliorum prædicatorum ab inesse ad esse valet consequentia, vt bene sequitur, animal inest homini: ergo homo est animal. Deĩde ponit duo peccata, quæ possunt accidere in problematibus dialecticis: primum est mentiri: secundum est trãsgredi cõem locutionem: hoc est, appellare res nominibus extraneis, vt nominare hoĩem platanum.i.arborem euersam. Et ponit talem considerationem: si aliquid assignetur inesse vt accidens, & insit secundum modum alterius prædicati, problema est destruendũ: etiam si genus assignetur inesse suæ speciei vt accidens, problema est destruendũ: quia assignare genus suę speciei per modum denominatiui, mala est assignatio, vt sic dicendo, albedo coloratur. Ex isto textu elicitur ista auctoritas: Genus non prædicatur denominatiue de sua specie.

A ALIVS vero locus est inspicere, quibus inesse, aut omnibus, aut nulli dictum est.

ISTE est secũdus tractatus, in quo docet terminare problemata simplicis inhærentiæ. Et diuiditur in quinque capitula. In primo, docet terminare problemata per locum a toto in quantitate, ponens talem considerationem. Si aliquod prædicatum assignetur inesse omni, aut nulli, videndum est si sit instantia in speciebus, & postea in indiuiduis: & si non sit instantia, construendum est problema: si vero sit instantia, destruendum est: vt vtrum omnium oppositorum sit eadem disciplina, respiciendum est ad species oppositorum, & postea ad indiuidua: & si non sit instantia, construendum est: si vero sit instantia, destruendum est. Et subdit, quòd prius inspiciendum est ad species, quàm ad indiuidua: quia species sunt pauciores, quàm indiuidua: modo facilius est inspicere ad pauca, quàm ad plura.

Problema simplicis inhærentiæ quomodo terminãda.

B

ALIVS, diffinitiones facere accidentis, & cui accidit, aut vtriusque secundum vtrũque, aut alte.

ISTVD est secundum capitulum, in quo docet terminare problemata simplicis inhærentiæ per locum a diffinitione ponens talem considerationem. Si aliquod prædicatum assignetur inesse subiecto, videndum est si diffinitio talis prædicati conueniat subiecto: si sic, construendũ est problema: si non, destruendum est, vt si quis dicat, Deum facere iniustitiam: oportet videre, quid sit facere iniustitiã. Vnde facere iniustitiam, est alteri sponte nocere: & quia Deus nulli nocet: ideo nulli facit iniustitiam. Aliud exemplum, vt si velimus scire vtrum studiosus sit inuidus, oportet videre quid est inuidia. Vnde inuidia est tristitia de apparenti prosperitate alicuius: & quia hoc non conuenit studioso: ideo studiosus non est inuidus. Aliud exemplum, vt si velimus scire, vtrum reprehensor sit inuidus, oportet scire q̃d sit inuidus. Vnde inuidus, est q̃ tristatur de prosperitatibus bonorum: & reprehensor, est qui tristatur de prosperitatibus malorum: ideo reprehensor nõ est inuidus. Deinde ponit tria documenta. Primum, si in diffinitione ponatur aliquod ignotum, tunc loco illius debet poni manifestum. Secundũ, si aliqua propositio vniuersalis habeat instãtiam, & velimus per ipsam aliquid probare, sumenda est cum sua instantia: nã instantia quærit argumentum respondentis. Tertium, in diffinitionibus vtẽdum est nominibus, vt plures. Nam loquendum est vt plures: sapiendum vero vt pauci.

AMPLIVS si multipliciter dicatur aliquid propositum. positum autem sit, quoniam inest &c.

ISTVD est tertium capitulũ, in quo docet terminare problemata simplicis inhærentiæ, inspiciendo ad multiplex. Et docet primo inspicere ad multiplex secũdum æquiuocationem ponens talem considerationem.

Si

A Si in aliqua propositione ponatur aliquid multiplex secundum æquiuocationem, & quòd lateat respondentem: tunc opponens potest ipsam construere in vno sensu, & destruere in alio sensu. Aduerte tamen, quòd si debeat construi in vno sensu, & destrui in alio, oportet quòd respondens concedat eam esse veram in vno sensu. Secundo, subdit aliam considerationem: si multiplex non lateat respondentem, tunc opponens debet ipsam distinguere: & distinctione facta, debet ipsam construere, vel destruere: vt si quæratur vtrum omne opportunum sit expediens: ibi ex parte illius termini expediens, distinguendum est: quia expediens dicitur æquiuoce de expediente vtili, & de expediente honesto: & secundum hoc possunt construi
B propositiones, vel destrui. Deinde ponit vnam considerationem, inspiciendo ad multiplex amphibologicum, dicens, quòd si multiplex amphibologicum lateat respondentem, tunc debemus distinguere: & si velimus construere, debemus aspicere ad significationem, secundum quam prædicatum inest subiecto: & si velimus destruere, debemus aspicere significationem, secundum quam prædicatũ non inest subiecto: vt vtrum disciplina sit vna plurium, talis est distinguenda, quia disciplina potest esse vna plurium vnius, vt finis: & alterius vt medij ordinati in finem: ideo ad construendum eam sufficit aliquem vnum sensum concludere: sed si velimus illam destruere, oportet ostendere, quòd nullo illorum modorum disciplina est vna. C

Finaliter ponit vnam considerationem circa locum a transumptione: dicens, quòd si aliquid ponatur inesse alicui subiecto sub nomine obscuro, nos debemus illud nomen transferre ad nomen euidentius, siue notius, vt loco huius termini inuestigare, debemus ponere illum terminum inquirere.

AD ostendendum autem contraria eidem inesse, considerandum in genere.

ISTVD est quartũ capitulũ, in quo docet determinare ꝓblemata simplicis inhærentiæ per locum a genere ad speciem. Et ponit primo talẽ cõsideratiõẽ: D si contraria asſignentur inesse alicui speciei, videndum est vtrũ insint generi eiusdẽ speciei: si sic cõstruendũ est problema: si nõ, destruẽdum est: vt si velimus videre an rectum, & non rectum insint ipsi sentire, videndum an insint iudicare, eo ꝙ iudicare est genus ad sentire: qui.n.sentit, iudicat. Secunda cõsideratio, si aliquid asſignetur generi, videndum est si insit speciei: si sic, construendum est problema: si non, destruendũ est problema. Regula.

Secundo, ponit tres regulas, quarum prima est, si genus prædicetur de aliquo, oportet aliq̃ speciẽ eius de eodem prædicari. Secunda est, quæcunq; habent aliquod genus, necesse est habere aliquam speciẽ illius generis. Tertia, de quocunq; prædicatur genus denominatiue, de illo prędicatur aliqua species denominatiue, vt si quis dicat Animam moueri, necesse est eam aliqua specie motus moueri.

E CONSIDERANDVM autem in proposito, quo existente, necesse est positum esse.

ISTVD est quintum capitulum, in quo Philosophus docet terminare problemata simplicis inhærentiæ per locum ab antecedente, & consequente ponendo aliquas considerationes: quarum prima est, si velimus construere consequens: debemus primo construere antecedens: nam antecedente constructo, & probato, & consequens erit probatum. Secunda, si velimus destruere, antecedens debemus primo destruere consequens: nam destructo consequente, antecedens erit destructum. Tertia est, in assignando consequens, vel antecedens, inspiciendum est ad tempus, scilicet, vtrũ antecedens possit esse verum in aliquo tempore sine consequente: & si sic male est assignatum pro antecedẽte, vt si nutriri assignetur pro antecedente ad hoc, quod est augeri, mala est assignatio: nam animalia semper nutriuntur, sed non semper augentur. Deinde ponit vnam cautelam opponentis, dicens, quòd opponẽs debet ducere respondentem ad illud, quod est sibi magis manifestũ. Et hoc debet fieri quando respondens, negat illud, quod est necessariũ ad ostendendum propositum, vel saltem apparens. Deinde ponit vnum documentum: dicens, quòd oportet opponentem cauere ne assignet antecedens difficilius ad probandum, quàm sit consequens: quia tunc mala esset assignatio. Finaliter ponit alias consideratio nes. Prima, si dubium sit vtrum

Problema simplicis inhærentia quomodo terminãda.

F

Cautela opponent.

vnũ cõtrariorũ insit, vel nõ insit subiecto, facile poterit ostẽdi posita constantia subiecti. Secunda opponens debet transferre nomen obscurum in nomen clarũ, vt facilius possit sumere argumẽtum ad probãdum propositum: vt loco huius termini magnanimus, debet poni hoc complexũ, habens magnum animum. G

An in accidentibus ab inesse ad esse sit bona consequentia.

QVAERITVR, vtrum in accidentibus ab inesse ad esse valeat cõsequentia. i. vtrũ ista cõsequẽtia sit bona: albedo inest homini: ergo homo est albus. Et arguitur primo, q sic, quia idẽ est inesse, & prædicari, vt vult Arist. 1. Prio. ergo bene sequitur, q si albedo inest hoĩ, q homo est albus. Secundo sic, bene sequitur homo non est albus: ergo hõ est nullũ album: & vltra hõ est nullũ album: ergo homo nullam habet albedinẽ: & per cõsequẽs nulla albedo inest homini: igitur ex opposito consequentis, infertur oppositum antecedẽtis. s. albedo inest homini: ergo hõ est albus. *Cap. 1.* H

Tertio sic, albedo inest hoĩ simpliciter: ergo hõ est albus: igitur bene sequitur, albedo inest hoĩ: ergo homo est albus. Quarto sic, si talis cõsequẽtia nõ valeret hoc maxime esset, quia albedo inest homini ẜm partẽ, sed hoc non: quia simitas inest hoĩ ẜm partem: & tñ bene sequitur, simitas inest hoĩ: ergo hõ est simus.

Quinto sic, quia si albedo insit scuto pro media parte totum scutũ est album: ergo inesse ẜm partem non impedit quin accidens prædicetur de subiecto. Antecedens patet: quia scutum pro

A media parte album est coloratum: ergo aliquo colore & non nisi albedine: ergo scutum est album. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Artic. 1. PRIMO sciendum, ꝙ pro declaratione tituli quæstionis supponitur primo, ꝙ inesse capitur dupliciter. Vnomō secundæ intentionaliter, vt idem est ꝙ ṗdicari: & istomodo non capitur: hic: q̃a idē esset q̃rere vtrum valeat consequentia a ṗdicari ad ṗdicari. Aliomō capit primæ intentionaliter, vt idē est ꝙ esse in alio ſm aliquē modū essendi in. Supponit secundo ꝙ q̃rere vtrū ab inesse ad esse valeat cōsequētia in accn̄tibus: est q̃rere vtrū à propōne significante accn̄s inhærere B subiecto ad propōnē in qua ṗdicatur accidens de subiecto, valeat consequentia: cuiusmodi est ista, albedo inest hoī: ergo homo est albus. Supponitur tertio, ꝙ triplicia sunt accidentia: q̄dam sunt q̄ determināt sibi partem principalem: vt sciētiæ q̄ determinat sibi animam: & de istis dr̄ ꝙ ab inesse ad esse valet consequentia: vt bene sequitur, scientia inest animæ hominis: ergo homo est sciēs. Alia sunt q̄ determinant sibi partem minus principalem: vt cæcitas, surditas, & simitas: & de istis dr̄ ꝙ ab inesse ad esse valet consequentia: vt bene sequitur, simitas inest homini: ergo homo est simus. Alia sunt quæ indifferenter conueniunt toti & parti: cuiusmodi est albedo & nigredo: & de istis dicitur, quòd ab inesse ad esse non valet consequentia: vt non sequitur, albedo inest homini: ergo homo C est albus. Alia sunt etiam accidētia respectiua quæ determinant sibi totum captum cathegorematicè: cuiusmodi est paternitas & filiatio; & de istis dicitur quòd ab inesse ad esse valet consequentia: vt bene sequitur, paternitas inest homini: ergo homo est pater.

Accidens triplex.

An scutū partim nigrum, & partim album, sit nigrū, vel album.

SECVNDO sciendum, ꝙ circa textum incidit talis difficultas: vtrum scutum ꝓ media parte album, & pro media parte nigrum, sit album vel nigrum? Et videtur quòd sit album: quia habet albedinem: igitur est albū: eadem ratione probatur, ꝙ sit nigrum: quia habet nigredinē: igitur &c. In oppositum arguitur: quia non videtur, quòd magis debeat dici album quàm nigrum: igitur nō est album, neque D nigrum. Pro solutione supponitur ꝙ de scuto sic pro media parte albo & pro media parte nigro bene conceditur, quòd est coloratum: quia omne visibile est coloratum, lucidum, lux lumen, vel species visibilis: sed scutum videtur: ergo est aliqđ illorum, sed nō nisi coloratum: igitur debet concedi ꝙ est coloratum, & non ꝙ sit colorata vt dicunt aliqui. Nam regula est ꝙ ad multiplicationem formæ nō sequitur multiplicatio suppositi: vnde licet anima habeat plures scientias etiam spē distinctas: nō tamen dicitur scientes, sed sciēs. Etiam dato, quòd scutum habeat plures colores, non debet concedi quòd est colorata, sed quòd est coloratum. Et siquis arguat: quia dicit Aristot. quòd de quocunque dicitur genus, de eo debet dici aliqua species illius

Regula.

Sco. li. 3. d. 6. q. 1. F sol. 1. arg.

E illius generis: ergo si concedatur ꝙ est coloratum, conceditur ꝙ est album vel nigrũ. Dicitur ꝙ illa regula Ari. debet intelligi quo ad esse vel inesse: ideo bene sequitur, scutum est coloratum: ergo est album vel nigrum: vel albedo vel nigredo sibi inest. Dicunt tamen aliqui quòd tale scutum est album & nigrum, vt est vna de prædicato copulato. Et quando arguitur contra eos: quia tunc contraria verificarentur de eodem; quod videt esse contra Ari. Respondent ꝙ non est incõueniẽs contraria de eodem verificari respectu diuersarum partium.

TERTIO sciendum ꝙ in diuisione problematis, in qua dicitur ꝙ problema diuidit in vniuersale & particulare: ibi diuiditur problema dialecticum & non hypotheticum: etiam in

F tali diuisione per problema particulare intelligi problema indefinitum & singulare. Sed quæreret aliquis quid sit problema accidẽtis: & quid porblema simplicis inherẽtiæ: Respondetur breuiter ꝙ problema accidentis est, in quo quæritur an aliqđ prædicatum in sit vel non insit subiecto cum expressione alicuius quatuor prædicatorum: puta generis, diffinitionis, proprij, vel accidẽtis: vt si quæratur an animal insit homini vt genus vel non: & sic de alijs prædicatis. Et siquis quærat quare ergo tale problema dicitur magis ꝓblema accidentis quam generis. Respondeẽ ꝙ hoc est propter conuenientiam quam habet cũ problemate simplicis inhærentiæ: in quo quæritur de inhęrentia ꝙ magis conuenit prædicato

Problema accidentis & simplicis inhærẽtiæ quid.

accidenitis ꝙ alijs prædicatis; iõ talia problemata dicuntur problemata accidentis. Sed problema simplicis inhærentiæ, est in quo quæritur an prædicatũ insit vel non insit subiecto sine expræssione alicuius quatuor prædicatorum: vt si quæratur vtrũ animal insit homini vel non: & sic de alijs.

O

QVARTO sciendum ꝙ circa textum incidit talis difficultas: vtrum sit de mente Aris. quòd ista sit vera, omne animal fuit in arca Noe. Respondetur breuiter quòd non est de mente Aristo. concedere talem propositionem, cum sit instantia de multis indiuiduis, quæ nunquam fuerũt in arca Noe: ideo simpliciter & de rigore sermonis tale sophisma est falsum, omne animal fuit in arca Noe. Dicunt tamen aliqui quòd est verum: & dicunt quòd ly omne, distribuit pro generibus singulorum .i. pro speciebus & nõ pro indiuiduis: sed hoc alias fuit reprobatum in Summulis: vbi fuit dictum quòd nullum signum distribuit solum pro speciebus, nisi includat in se istum terminum species: sed illud signum omne non includit: igitur non potest solum distribuere pro speciebus. Et siquis dicat: viri Sancti in sacra scriptura concedunt talem propositionem: igitur videtur esse vera. Respõdetur quòd de rigore sermonis non concedunt, sed solum est in sensu pro quo accipiebant; vnde accipiebant eam in isto sensu de qualibet specie animalis perfecti fuit aliquod animal in arca Noæ. Sed restat alia difficultas: vtrum ista sit vera,

Oẽ aĩal fuit in arca Noe, an sit vera.

H

Pag. 151. F. 161. H

A sit vera, aliquod animal nõ fuit in arca Noe? Et videtur quòd non: quia ad hoc quòd propositio negatiua sit vera, requiritur, quòd sit aliqua diuisio in rebus significatis per terminos, sed ibi nulla est diuisio: quia dato quòd nullum animal esset, adhuc illa esset vera. Respondetur per aliquas propositiones. Prima: ad hoc quòd propositio affirmatiua sit vera, nõ requiritur aliqua compositio in rebus, quia ista est vera, deus est deus: & tñ ibi nulla est compõ. Secunda: ad veritatem negatiuæ non requiritur ꝙ aliqua sit diuisio in re: qa dato ꝙ nullus equus, nec asinus esset, adhuc ista esset vera, equus non est asinus: dummodo formaretur. Et si dicatur: Arist. habet oppositum in 6. Metaph. Di- B co ꝙ non habet: & dico quòd ꝑ cõpositionem intelligit esse idẽ, pro quo termini supponunt: & per diuisionem, non esse idẽ pro quo termini supponunt: sic ꝙ illa propositio affirmatiua est vera, cuius termini pro eodem supponunt; & negatiua vera, cuius termini pro eodem nõ supponunt: vt hoc si aliquis modus grammaticalis, vel logicalis, vel distinctio formalis, vel rationis non impediunt. Et hęc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Aliquod aĩal fuit in archa Noe, an sit vera.

Tex. com ment. 8.

Artl. 2.

An à genere ad spẽm valeat conseq̃ntia, & econtra.

DVBITATVR primo. Vtrum a genere ad speciem valeat consequentia, & econtra. quemadmodum videtur dicere. Ari. seu ab inferiori ad superi⁹? Et videtur primo ꝙ non; quia non sequitur sortes differt a Platone: ergo differt ab homine: cum antecedens sit verum & consequens falsum. Item nõ sequitur, sortes incipit esse albus, ergo sortes incipit esse coloratus: quia antecedens potest esse verum, consequente existente falso: posito casu quòd sortes prius fuerit niger. Item non sequitur, sortes venit Parisijs: ergo facit Parisijs: & tamen arguitur ab inferiori ad superius: cum venire sit minus commune respectu huius quod est facere. Pro solutione supponitur, quòd arguendo ab inferiori ad superius affirmatiuè, bene valet consequentia: dummodo arguatur sine distributione superioris. Dico vlterius quòd ab inferiori ad superius tenet negatiuè, duabus conditionibus obseruatis. Prima, quòd ponatur constantia inferioris; ideo non sequitur, Adam non est; ergo homo non est: quia antecedens est verum & consequens falsum: nam ista est falsa, homo non est: cum sua contradictoria sit vera, scilicet omnis homo est. Secunda: quòd non arguatur cum distributione superioris: ideo non sequitur, Petrus est extra istam domum: ergo est extra domum: quia ly extra, facit terminum sequentem distribuibilem supponere confusè & distributiuè. Dico vlterius quòd a superiori ad inferius valet consequentia tam affirmatiuè quam negatiuè: dũmodo superius distribuatur: qa si non distribueretur, non valeret consequentia. Ad rationes dicitur ad duas primas, quòd malè arguitur: quia arguitur cum distributione superioris propter illas dictiones differt & incipit. Ad tertiam dicatur ꝙ non arguitur ad idem C D

prædicatum: nam prædicatum in prima est totum hoc versus Parisijs: & illud non est prædicatum in secunda.

Parisijs, & Romæ venditur piper. ergo venditur aliqd an valeat consequentia.

DVBITATVR secundo. Vtrum ista cõsequentia valeat, Parisijs & Romæ venditur piper: ergo Parisijs, & Romæ venditur aliquid. Et videtur ꝙ sic; quia arguitur ab inferiori ad superius sine distributione superioris. Sed in oppositũ arguitur: qa antecedens est verum & consequens falsum: igitur. Et ꝙ consequens sit falsum, patet: quia bene sequitur, Parisijs & Romæ venditur aliquid; ergo Parisijs & Romæ venditur hoc vel hoc, & sic de alijs; Et vltra Parisijs & Romę venditur hoc vel hoc vel hoc, & sic de alijs: ergo hoc vel hoc, vel hoc, venditur Parisijs & Romæ, per conuersionem: sed illud est falsum: igitur. Ad hoc dicitur ꝙ bene sequitur; ad ꝓbationem, negatur ꝙ consequens sit falsum. Ad probationem conceditur prima consequentia, sed negatur secunda; quia arguitur a confusa tantum respectu multitudinis, ad determinatam respectu eiusdẽ multitudinis. Et si dicatur ꝙ tenet virtute conuersionis: dicitur ꝙ non bene conuertitur: sed sic debet conuerti: ergo hoc vel hoc venditur Parisijs vel Romę: quia ly Parisijs & Romæ, se habent per modum signi multitudinem importantis copulatiuè: ideo in conuertente debet mutari in terminum illam multitudinem importantem disiunctiuè. Et aduerte quòd ista propositio communiter conceditur, Parisijs, & Romæ venditur piper: vt visum est in Prioribus quæstione de conuersionibus. Sed tamen facio vnam rationẽ quam solues si vis: illa propositio affirmatiua est falsa cuius subiectum pro nullo supponit: sed ista est huiusmodi: quia ly piper, quod est subiectum ꝓ nullo supponit: vel des illud ꝓ quo supponit, quod non videt: quia nullum est piper, quod vẽdatur Parisijs & Romę. Item de nullo de quo verũ est dicere: hoc ẽ quod vẽdit hic & Romę, verũ est dicere quod est piper. Similiter hæc est falsa, quod venditur hic & Romę est piper: & per consequens ista est falsa, qđ vendiur hic & Romę est hoc vel hoc piper; cum in omnibus istis alterum extremum pro nullo supponat.

An ad destruendum, vel construendũ multiplex oporteat &c.

DVBITATVR tertio Vtrum ad destruendum vel construendum multiplex oporteat cõstruere vel destruere in vtroque sensu: Respondetur ꝙ duplex est multiplex scilicet incõplexum siue equiuocum: vt canis. Aliud est complexum siue amphibologicum vt oratio trũ cata habens diuersos sensus: sicut est ista, vellem pugnantes me accipere. Hoc supposito dicitur quòd si multiplex sit tale quòd eius multiplicitas lateat aliquem; tunc ad destuendum vel construendum apud illum quem latet, sufficit construere vel destruere in vno sensu: sed si multiplicitas sit manifesta, debet in vtroque sensu construi vel destrui: in vno construi & in alio destrui. Vnde ista propositio, disciplina est vna plurium non dici-

A dicitur multiplex propriè: quia non habet diuersos sensus ex truncatione terminorum : sed solum est multiplex, capiendo multiplex large pro omni oratione habente diuersos sensus; siue hoc fiat propter truncationem dictionum vel non. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium sit.

Arti. 3. Conclusio responsalis: Ab inesse ad esse aliquando valet consequentia & aliquando non: vt visum est in primo arti. in quo sufficienter possunt solui rationes quæ fiebant ante oppositum.

Qvoniam autem rerũ quidem aliæ sunt ex necessitate; aliæ. autem vt in pluribus: aliæ vero vtrumlibet.

B Iste est tertius tracta. huius libri: in quo docet terminare problemata per locos extrinsecos. In primo ponit aliquas considerationes, quarum prima est; si aliquod prædicatum inest alicui subiecto de necessitate, & illud assignetur inesse vt accidens, destruendum est problema Secunda: si aliquod prædicatum assignetur, inesse alicui subiecto vt in pluribus, considerandum est si in sit vt in paucioribus: quia si sic, destruendum est: quia omnia talia sunt disparata quorũ vnum vere negatur de alio: vt si bonum assignetur inesse homini vt in pluribus, destruendum est problema: quia homines sunt mali, vt in pluribus: & boni, vt in paucioribus. Tertia: si aliquid assignetur inesse sibi accidentaliter, destruendum est problema: quia idem non prædicatur de seipso accidentaliter. Et siquis assignet voluptatem accidentaliter inesse gaudio, iucunditati, vel letitæ, destruendum est problema: quia illa sunt idem.

Proble-mata quo terminanda per locos extrĩsecos.

C Qvoniam autem contraria complectuntur quidem sibijnuicem.

Istvd est secundũ capitulum in quo docet aspicere ad contraria. Et dicit quòd cõtraria secundum prædicationẽ & subiectionem possunt complecti adinuicem sex modis. Primo, quando duo contraria prædicantur de duobus contrarijs. Et hoc dupliciter: vt amicis est bene facere: inimicis est malefacere: vel econtra: & sic sunt duę complexiones quæ nõ cõtrariantur; quia illa quæ sunt eligenda, non contrariantur inter se: sed ista sunt huiusmodi: igitur. Eligibile enim non est alteri eligibili contrarium. Secundo, quando ambo contraria prædicantur de eodem: & hoc etiam dupliciter: vt amicis oportet malefacere, & amicis bene facere. Et dic, quòd tales non contrariantur: quia ambę sunt spernendę: modo spernendum spernendo non est contrarium: nisi forte vnum dicatur secundum superabundantiam, & aliud secundum defectum.cuiusmodi est prodigalitas & illiberalitas. Tertio quãdo vnũ contrarium de vtroq; prædicatur: & hoc dupliciter: vt amicis est benefacere, & inimicis est benefacere, vel econtra: & sic sunt duæ complexiones quæ bene contrariant. Finaliter ponit tres considerationes, quarum. Prima

Cõtraria quot modis ad inuicem cõplectuntur.

D

E ma est: si alicui subiecto assignetur inesse aliquod prædicatum quod habet contrarium, considerandum est si illud contrarium insit subiecto: quia si sic, destruendum est: si non construendum est: quia impossibile est contraria inesse simul eidem subiecto. Secunda; si aliquod pdicatũ assignetur inesse alicui subiecto, videndũ est si ex illo sequantur contraria, vel cõtradictoria, & si sic destruendũ est: vt siquis dicat ꝙ ideæ separatæ sunt in nobis, hoc est destruẽdũ: quia si essent in nobis, essent mobiles: nam motis nobis, mouenẽ omnia q̃ in nobis sunt. & etiam essent immobiles, cũ Plato & omnes alij ponant ipsas esse immobiles. Tertia: si aliquod prędicatum assignetur inesse alicui subiecto, & illud habeat contrarium: videndum est vtrum illud contrarium possit inesse eidem subiecto: & si non destruendum est: quia cõtraria nata sunt fieri circa idem: & cõtrariorum eadẽ est potentia. Deinde docet terminare problemata inspiciendo ad opposita quantũ ad consequentiam: & primo in contradictorijs ponens talem considerationem: si aliquid assigneẽ sequi ad aliud, respiciendum est si ad oppositũ consequentis sequatur oppositũ antecedentis: & si sic, bona est assignatio, & solet vocari cõsequentia econtrario. Deinde ponit vnam considerationes: inspiciendo ad cõtraria: dicens ꝙ si aliquod consequens sequaẽ ad aliquod antecedens; considerandum est si ad contrarium antecedentis sequatur contrariũ conseq̃ntis: & hoc per cõsequentiam in ipso; & si sic construendum est problema; si nõ destruendum est. Consequenter ponit considerationem inspiciendo ad priuatiuè opposita dicens; ꝙ si aliquid sequatur ad aliud: videndum est si ad priuatiuè oppositum antecedentis sequatur oppositum priuatiuè cõsequentis: & si sic, tunc bona est assignatio: si non, mala est. Finaliter ponit cõsiderationem inspiciendo ad relatiuè opposita: dicens quod in relatiuè oppositis, valet consequentia in ipso: vt si aliquid est duplum, aliquid est multiplex, ergo si aliquid est subduplum, aliquid est submultiplex.

F G

RVRSVM in coningatis et in casibus & interimẽti & construenti. H

Cõsiderationes pro blemata per locos medios. ISTE EST quartus tractatus in quo docet terminare problemata per locos medios: & continet quatuor capitula. In primo ponit duas consideratio nes. Prima est: si opponens velit construere vel destruere aliquod prædicatum de aliquo subiecto, considerandum est ad casus & ad coniugata: nam si coniugatum vnius inest coniugato alterius; & casus inest casui: & principale principali: vt si iustum est bonum, iuste agere erit benefacere. Scda: si opponens velit cõstruere, aũt destruere aliquod prædicatum de aliquo subiecto: non solum respiciendum est ad casus & cõiugata: sed etiam considerandum est, si contrarium vnius inest contrario alterius; vnde si bonum non est de necessitate suaue,

A suaue, nec malum erit de necessitate triste.

AMPLIVS in generationibus & corruptionibus, & corrumpentibus, & efficientibus.

ISTVD est secundum capitulum, in quo docet terminare problemata per locos à generatione & corruptione. Et ponit tres considerationes. Prima: si velimus ostendere bonitatẽ, vel maliciam aliquorum, debemus inspicere ad generationes: quia si generatio ipsorũ sit bona, ipsa sunt bona; si vero sit mala, ipsa sunt mala. Secunda: si velimus ostẽdere bonitatem, vel maliciam aliquorũ, inspiciendũ est ad corruptiones: quiã si sint bonæ, illa B sunt mala, & si sint malę, ipsa sũt bona: nã cuius corruptio est bona, ipsum totũ malũ est. Tertia: inspiciendum est ad generantia, & corrũpentia: quia quorũ gñatio est bona, ipsa sunt bona, & quorum mala, ipsa sunt mala.

Problemata quõ terminanda per locos à generatione, & corrup.

RVRSVM in similibus, si similiter se habent, vt si disciplina vna plurium, & opinio.

ISTVD est tertiũ capitulũ, in quo ponit duas considerationes inspiciendo per locũ à simili. Prima: considerandum est in similibus si similiter se habeãt: vt si disciplina sit vna plurium, opinio erit vna plurium. Secunda: in similibus non solũ oportet inspicere ad vnum, sed ẽt ad multum: quia aliqñ aliqua conueniunt in aliquo, & tamen differunt in alio: sicut cõtingit plura scire, intelligere ãt non. Con C sequenter docet inspicere per locum à magis & minus. Et ponit quatuor cõsiderationes. Prima: si aliquod prædicatum asigneẽ inest alicui subiecto: videndum est si ad intentionem subiecti sequatur intentio prædicati: si sic, construendum est problema: si non, destruendum est: vt si voluptas est bona, maior voluptas est magis bona; Ex quo passu elicitur hæc auctoritas: si simpliciter ad simpliciter, & magis ad magis: quæ debet intelligi in p̃dicationibus per se. Secunda: si aliquod p̃dicatũ asignetur inesse duobus subiectis, considerandum est si inest illi subiecto cui magis vr̃ inesse, & si nõ, destruẽdũ est problema. Tertia si duo prædicata asignentur inesse alicui subiecto, videndum est si illud quod minus vr̃ inesse insit: D quia si sic, construendum est p̃blema. Quarta: si velimus videre de duobus p̃dicatis an insint duobus subiectis, videndum est si p̃dicatum quod minus vr̃ inesse suo subiecto ei insit; quia si illud quod magis vr̃ inesse non inest, nec reliquum inerit.

Cõsiderationes inspiciendi p locum à simili.

AMPLIVS autem ex appositione si alterum, ad alterũ appositum facit bonum, vel album.

ISTVD est quartum capitulum & vltimum, in quo ponit aliquas considerationes inspiciendo ad ea quæ videntur inesse alicui. Prima; si aliquod oppositum alteri faciat ipsum tale & prius non erat tale, appositum est tale. Secunda: si appo-

Cõsiderationes, de his q̃ alicui inesse videntur.

A non est consequentia formalis. Sed consequentia econtrario ꝓ pōnū, est quando antecedens infert consequens: & ex opposito contradictorio consequentis infertur oppositum contradictorium antecedentis; vt si homo est animal est: sed nullum animal est: ergo nullus homo est: & ista tenet in omnibus consequẽtijs. Consequentia in ipso etiam est duplex scilicet terminorum & propositionum. Terminorũ, est qñ in antecedente aliqđ prędicatũ dr̃ de subiecto: & in consequente oppositũ prædicati dr̃ de opposito subiecti: vt iustitia est virt⁹: ergo iniustitia est vitiũ. Sed consequentia in ipso propõnũ, est qñ ex añte infertur consequens: & ex opposito añtis infertur oppositum consequentis:
B vt si homo est risibile est: sed nullus homo est: ergo nullum risibile est.

An consequentia in ipso terminorum valeat in cõtrarijs.

SECVNDO sciendum, ꝙ incidit talis difficultas vtrum cõsequentia in ipso terminorũ valeat in contrarijs. Ad quam breuiter respõdetur, ꝙ tenet in omnibus contrarijs, tribus conditionbus obseruatis. Prima ꝙ arguatur in prædicatis per se: defectu cuius non sequitur, album est dulce: ergo nigrum est amarum. Secunda quòd extrema vnius contrarietatis non contineantur sub vno membro alterius contrarietatis: ideo non sequitur, prodigalitas est vitium: ergo illiberalitas est virtus: quia prodigalitas & illiberalitas continentur sub vitio. Tertia quòd in vtroq; sit idem modus oppositionis: defectu cuius non sequitur, illiberalitas est defe-
C ctus: ergo liberalitas est superabundantia. Sed consequentia in ipso propositionum non est formalis: non enim oportet ex opposito antecedẽtis inferre oppositum consequentis: nisi essent termini conuertibiles: vt non sequitur, si homo est animal est: ergo si nullus homo est nullum animal est.

An eadẽ consequentia valeat in priuatiuè, et relatiue oppositis.

TERTIO sciendum, ꝙ adhuc incidit alia difficultas: vtrum consequentia in ipso terminorum valeat in priuatiuè oppositis: & etiam in relatiuè oppositis. Respondetur quòd in priuatiuè oppositis valet talis consequentia, duabus conditionibus obseruatis. Prima, quòd arguatur in propositionibus per se; defectu cuius non sequitur, videns est audiens: ergo cæcus est surdus. Secunda quòd priuatio superioris habitus restringatur per habitum
D inferioris: defectu cuius non sequitur, sortes videns est sensibilis: ergo sortes cæcus est insensibilis: sed debet sic argui: ergo sortes cæcus est insensibilis sensu visus. Ad aliam partem dicitur quòd consequentia in ipso terminorum valet in relatiuæ oppositis tribus conditionibus obseruatis. Prima quòd arguat in propositionibus per se: ideo non sequitur, pater est dominus: ergo filius est seruus. Secunda, quòd ambo extrema non contineantur sub vno mẽbro alterius oppositionis: vt non sequitur duplum est totum: ergo subduplum est pars. Tertia, quòd arguatur in relatiuis secundum esse: ideo non sequitur, sensibile est scibile: ergo sen-

E sensus: est scientia.

Quo contingit plura scire, intelligere vero non.

QVARTO sciendum quòd istius propositionis cõtingit plura scire, intelligere vero non, sunt diuersi sensus. Primus est: secundum ꝙ illa negatio nõ est negatio cadens supra hoc totũ, contingit plura intelligere: ita ꝙ sit sensus: contingit plura scire, & non contingit plura intelligere: & iste sensus implicat & est falsus: quia nulla contingit scire, quin non contingat intelligere. Alius sensus est: capiendo ly non infinitanter: ita quòd solum cadat supra ly, plura, infinitando ipsum: ita quòd sit sensus, contingit plura scire, & contingit intelligere non plura; & iste sensus est verus: quia contingit intelligere vnũ quod est non plura. Et per hoc soluitur tale sophisma: quatuor

F sunt prædicabilia & non plura; & multa similia: in quibus si ly non, sit negatio negãs, falsa sunt: si infinitans, vera sunt. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Artic. 2.

An si aliqd apponatur alicui, quod prius non erat tale &c.

DVBITATVR primo. Vtrum illa consideratio sit vera in qua dicitur: quòd si aliquid apponatur alicui, quod prius non erat tale, & appositum reddat ipsum tale: vtrum illud ꝙ apponatur sit tale. Et videtur quòd non: quia albedo additur parieti & facit parietem album: & tamen albedo non est, alba? Respondetur: ad hoc quòd talis consideratio sit vera, tres conditiones requiruntur. Prima: quòd appositum sit susceptiuũ denominationis, quam dat alteri; defectu cuius non sequitur, albedo addita parieti facit parietem album: ergo albedo est alba. Secunda, quòd arguatur in causis sufficientibus: defectu cuius non sequitur, ignis facit aquam tepidam: ergo ignis est tepidus: quia ignis non est causa totalis tepiditatis. Tertia, quòd arguatur in causis vniuocis: defectu cuius non sequitur, sol calefacit hæc inferiora: ergo sol est calidus. Et similiter dicendum est de illa consideratione: quòd si aliquid addatur alteri & faciat ipsum magis tale, tunc additum est magis tale: & similiter de illa de superlatiuo: & proprie habent fieri illæ duæ vltimæ considerationes in illis, quę suscipiunt magis & minus.

An loc⁹ à positiuo ad comparatiuũ valeat, & econtra.

DVBITATVR secundo, Vtrum locus a positiuo ad comparatiuum valeat: & etiam locus a comparatiuo ad positiuũ. H Pro cuius solutione supponitur quòd locus a positiuo ad comparatiuum est bonus: & tenet tantum negatiuè: sicut locus a toto in modo ad suam partem: vt bene sequitur, hoc non est album; ergo hoc non est magis album. Supponitur secundo quòd locus a comparatiuo ad positiuum similiter est bonus: & tenet tantum affirmatiuè: sicut locus a parte in modo ad suum totum: vt bene sequitur hoc est magis album: ergo hoc est album. Et per hoc patet quid sit dicendum ad istas consequentias; ista propositio, deus est, est magis vera quàm ista, homo est asinus: ergo ista homo est asinus est vera: ista propositio, deus est diabolus, est magis falsa quam ista, deus est

A est ergo ista est falsa deus est. Respondetur quòd istæ consequentiæ sunt bonę: sed sicut consequens est falsum: ita & antecedens: vnde ista est falsa: ista propositio deus est, est magis vera quàm ista, homo est asinus; & hoc propriè capiendo ly magis, & in rigore logicali. Sed restat vna difficultas vtrum ista regula sit vera: si simpliciter ad simpliciter & magis ad magis, & maximũ ad maximum. Et vr̃ ꝙ non: qa non sequitur, homo est aĩal: ergo magis homo est magis animal. Similiter durum est extensum: ergo magis durum est magis extensum. Respondetur ꝙ regula est vera, aliquib⁹ conditionibus obseruatis. Prima ꝙ arguatur in terminis suscipientibus magis & minus: defectu cuius non sequitur; homo est animal: ergo magis homo est magis animal: quia homo & animal non suscipiunt magis & minus. Secunda, quod arguatur in propositionibus per se: defectu cuius non sequitur, album est dulce: ergo magis album est magis dulce: nec sequitur, bibere est bonum: ergo magis bibere est magis bonum. Tertia, quòd terminus positiuus qui prædicatur, non prædicetur de opposito subiecti: ideo non sequitur, album est coloratum: ergo magis album est magis coloratum.

Sicut simpl'r ad simpliciter, et magis ad magis, &c.

B

DVBITATVR tertio. Vtrum arguendo à dicto secundũ quid ad dictum simpliciter sit bonus locus. Et videtur ꝙ non: quia non sequitur, æthiops est albus secundum dentes: ergo æthiops est albus: & similiter de multis aliis. Pro cuius solutione supponitur, quòd dictũ secundum quid accipitur tripliciter. Vnomodo pro termino sumpto cum aliqua determinatione, qualiscunq; sit illa: & sic homo pictus, homo albus secundum dentes, sunt dicta secundum quid: & sic dico ꝙ arguendo a dicto secundum quid ad dictum simpliciter aliquando valet consequentia & aliquando non. Secundomodo potest capi dictum secundum quid, pro termino sumpto cũ determinatione restringente & non diminuẽte, ampliante aut distrahente: & sic bene valet consequentia: vt bene sequitur sortes albus currit: ergo sortes currit. Vnde determinatio restringẽs, est quæ addita termino, facit ipsum stare pro paucioribus, quam si sibi non adderetur: vt in ista propõne, homo albus currit: ly albus, est determinatio purè restringens respectu de ly homo. Sed determinatio distrahens, est illa quæ facit terminum cui additur, stare pro suis significatis minus principalibus; vt in ista oratione, imago est homo pictus: ibi ly pictus, est determinatio distrahens respectu de ly homo. Sed determinatio amplians: est illa quæ facit terminum, cui additur, stare pro suis significatis quæ non sunt, sed erunt, fuerunt, vel possunt esse. Sed determinatio diminuens, est quæ restringit terminum ad partem minus principalem: vt æthiops est albus secundum dentes: ibi secundum dentes est determinatio diminuens respe-

An a dicto sec'm quid ad simpliciter valeat consequentia.

C

D

A concreta non sunt in genere.i. in prædicamento: sed male capiunt. Aristote. cum loquatur de genere moris. Alia consideratio: illud est magis eligendum quod propter se est eligendum: quam illud quod propter aliud est eligendum: vt sanari est magis eligendum quam exercitari. Alia consideratio: illud quod est per se eligendum, est magis eligendum eo quod est per accidens eligendum: vt amicos esse iustos, est magis eligendum quam inimicos esse iustos: quia istud secundum est eligendum per accidens: puta vt inimici non noceant nobis. Consequenter ponit considerationes inspiciendo ad causam boni. Prima: illud est magis eligendum quod est per se causa boni, quam quod est causa per accidens: vt virtus

Causa boni.

B est magis eligenda quam fortuna. Secunda: illud est magis fugiendum quod est per se causa mali, quam illud quod est causa per accidens: vt vitium est magis fugiendum quam casus. Consequenter ponit duas considerationes aspiciendo ad causas boni in speciali. Prima: illud quod est simpliciter bonum est magis eligendum quam illud quod est bonum alicui: vt sanari est magis eligendum quam secari. Secunda: illud est magis eligendum quod est bonum per suam naturam, quam illud quod non est bonum per naturam suam: vt iustitia est magis eligenda iusto. Et sunt istæ duæ considerationes de causa formali boni. Deinde ponit tres consideratio nes inspiciendo ad causam materialem boni. Prima illud quod conuenit meliori est magis eligendum: vt illud quod conuenit deo, est magis eligendum quam illud quod conuenit homini: Secunda: illud quod est propriũ melioris; est magis eligendum: vt illud quod est proprium dei, est magis eligendum, quam illud quod est propriũ hominis. Tertia: illud quod inest prioribus est magis eligendum: vt sanitas est magis eligenda quam robur & quam decor: quia sanitas consistit in prioribus, scilicet in commensuratione calidi, frigidi, humidi, & sicci: & decor consistit in commensuratione membrorum exteriorum; & robur consistit in neruis & ossibus. Deinde ponit considerationes inspiciendo ad causam finalem boni. Prima: finis est magis eligendus his quę sunt ad finem. secunda: medio rum ordinatorum in finem: illud quod est propinquius fini est magis eligendum. Tertia: medium possibile est magis eligendum quam mediũ impossibile .i. quam medium difficile.

C

D

AMPLIVS duobus effectiuis existentibus cuius finis melior, & ipsum melius.

ISTVD EST secundum capitulum, in quo ponit duas considerationes ex parte causę efficientis boni. Prima, duobus existentibus effectiuis: cuius finis est melior: ipsum est magis eligẽdum: vt virtus est magis eligenda quam medicina; quia virtus est effectiua beatitudinis & medicina sanitatis. Secunda: si sint duo effectiua, quorum finis vnius superet finem alterius; illud est magis eligendum.

B Deinde ponit alias considerationes. Prima: si sint aliqua duo bona: & aliquis nesciat, quod est magis eligendum, debet respicere ad quod sequitur maius bonum, & illud eligere. Secunda, plura bona sunt paucioribus eligenda: dum tñ illa nõ ordinentur ad vnũ finẽ: quia plura bona ad vnum finem ordinata, non sunt magis eligenda q̃ finis, ad quem ordinantur. Ex qua consideratione elicitur hæc auctoritas: vbi vnum propter alterum, ibi tantum vnum est. Tertia: nihil prohibet quædam nõ bona quibusdam bonis esse magis eligenda: sicut beatitudo & tristitia, quæ sunt non bona, sunt magis eligenda quàm fortitudo & iustitia. Quarta: bonum quod possidetur cum de-
F lectatione, est magis eligendũ q̃ illud quòd possidetur cum tristitia: vt virtus est magis eligenda quàm pecunia. Quinta: vnumquodque est magis eligẽdum in tempore, in quo magis proficit, quàm in tempore in quo non proficit: vt prudentia est magis eligenda in senectute, quàm in iuuentute: quia senes communiter capiuntur ad regendum Rempub. & nõ iuuenes. Nemo enim iuuenes eligit duces, cum non constet eos esse prudentes: sed fortitudo magis proficit in iuuentute quàm in senectute. Sexta: illud quod proficit in omni tempore, est magis eligendum: vt iustitia & temperantia sunt magis eligenda quàm fortitudo. Septima: positis duobus bonis: illud quo habito non indigemus altero, est magis eligendum illo quo habito adhuc indigeremus altero: vt iustitia est magis eligenda fortitudine: nam si omnes essemus iusti, non indigeremus fortitudine; sed si omnes essemus fortes, adhuc indigeremus iustitia: & hoc loquẽdo de fortitudine corporali. G

AMPLIUS quando duo aliqua fuerint valde sibimetipsis similia.

ISTUD EST tertium capitulum, in quo philosophus docet terminare problemata de eligendo & fugiendo, inspiciendo ad conditiones accidentales boni. Et primo ponit talem considerationem: illud est magis eligendum quod est propinquus, & similius bono: & hoc in bonis & non in malis, seu ridiculosis: nam licet simia sit similior homini quàm equus in ridiculosis: non tamen in bonis. H Alia consideratio: illud quod cum difficultate acquiritur, magis est eligendum eo, quod faciliter acquiritur, postquam simple est acquisitum. Alia consideratio: si aliquid est melius alio: etiam optimum illius erit melius optimo alterius: vt si homo sit melior equo: optimus hõ erit melior optimo equo. Alia consideratio: bonum ex circunstantia .i. determinatione non diminuente, est magis eligendũ quàm bonum necessarium: vt bene viuere est magis eligendum quàm viuere. Et subdit quòd aliquando meliora non sunt magis eligenda; vt philosophari est simpliciter melius quàm ditari: tamen indigenti est magis eligendũ ditari quàm philo-

Quo terminãtur pblemata in eligendo, uel fugiendo, circa conditiones accidẽtales boni.

A philosophari. Ex quo habetur hæc auctoritas. Melius est ditari quam philosophari simpliciter indigenti. Alia consideratio; si amittamus aliqua duo bona de quorum amissione sumus tristes, illud est melius de cuius tristitia minus vituperamur. Alia consideratio: illud est magis eligendum: cuius vsus, actus, & operationes sunt magis eligenda. Alia consideratio: illud est magis eligendum, cuius superabundantia est magis eligenda: vt amicitia est magis eligenda pecunijs; quia superabundãtia amicitiæ est magis eligenda quàm superabundantia pecuniarum. Alia consideratio, illud est magis eligendum, quod est propter se eligendum quam B illud quod est propter aliud eligendum; vt gloria est magis eligenda quã decor. Alia consideratio: illud quod est propter melius bonum est magis eligendum, quàm illud quod est propter minus bonum: vt illud quod est propter virtutem, est magis eligendum, quàm illud quod est propter delectationem corporalem.

An considerationes de bono magis eligendo sint recte posita.

QVAERITVR. Vtrum considerationes positæ in textu sint sufficientes. Arguitur primo, quòd non: quia minus diuturnum est magis eligendum quàm magis diuturnum; igitur. Antecedens patet: quia ferrum est diuturnius pane, & tamen non est magis eligendum. Secundo sic: bonum simpliciter, & bonum C alicui conuertuntur: igitur vnum eorum non est melius & eligibilius altero: cuius tamen oppositum dicitur in vna consideratione. Antecedens patet: quia omne bonum simpliciter est bonum alicui: similiter bonum alicui, est bonum simpliciter. Tertio sic: iniustitia est in genere, & iustum non est in genere: vt patet per philosophum: & tamen iustum est melius iniustitia: igitur. Quarto sic: non bona non sunt eligibilia: ergo non sunt bonis eligibiliora. tenet consequentia: quia comparatiuus præsupponit suum positiuum. Antecedens patet: quia nullum non bonum est eligibile: ergo non bona nõn sunt eligibilia. Quinto sic: illud non D est melius, quod habet conditionem mali sibi annexam: sed illud quod est difficilius ad acquirendum, habet conditionem mali sibi annexam: puta laborem: igitur. In oppositum est philosophus in textu. In quæstione erunt tres arti. Quantum ad primum.

PRIMO sciendum, quòd pro declaratione quæstionis supponitur primo ꝙ Aristot. in isto tertio ostendit qualiter terminantur problemata cõtracta & comparata, contracta & non cõparata, cõparata & non contracta. Et dicunt contracta: quæ terminant per rõnem eligibilitatis & fugibilitatis: seu in quibus ponũtur isti termini eligendum & fugiendum. Sed comparata tantum sunt quæ fiunt secundum magis & minus: & talia propriè pertinent ad accidens: cum magis & *Arti. 1.* *Quid in isto tertio intendat Aristo.*

A gibiliora paucioribus bonis, si talia bona non ordinantur ad illud vnum bonum. Ad secundam dicitur, quòd electio potest capi dupliciter. Vnomodo stricte: & sic verum est, quòd est tantum mediorum ad finem. Aliomodo large pro quacunq; volitione: & sic dico, quòd potest esse ad finem.

Non bona eligibiliora quibusdã bonis, quomodo.

QVARTO sciẽdum, quòd circa textũ incidit talis difficultas: qualiter nõ bona sunt eligibiliora quibusdam bonis. Pro cuius solutione supponitur, quod ad hoc, quòd aliqua dicantur non bona non requiritur, quòd vtrumque sit non bonum, sed sufficit, quòd tantum vnum sit non bonum: quia illis duobus demonstratis verum est dicere, quòd sunt bona, vel non bona cum inter contradictoria non sit dare medium: sed non sunt bona: ergo sunt non bona. B Nec ad istam, ista sunt non bona sequitur copulatiua, sed magis sequitur propositio de subiecto copulato, quia ly et, inclusum in ly ista, non capitur copulatiue, sed complexiue: & idem dicendum est de quodam sophismate, quod mouet Ari. in elenchis: vt posito, quòd sint nouem vidẽtes, & vnus cęcus. Respondet, quòd illo casu plures sunt non videntes quàm videntes: quia illi decem non sunt videntes: sed tantum nouem, & tamen illi decem sunt non videntes: quia non sunt videntes: ergo sunt non videntes: per locum a contradictorijs. Et hæc de primo artic. Quantum ad secundum.

DVBITATVR primo, vtrum bonum ex circunstantia sit magis eligendum quàm bonum necessariũ: & vtrum hic C maxima sit vera bonum proprium est melius bono communi. Ad primam partem, dicitur, quòd bonum ex circunstantia potest capi dupliciter. Vnomodo, generaliter pro bono sumpto cum quacumque determinatione, siue sit diminuens, siue distrahens, siue alterius modi: & sic non oportet bonum ex circunstantia esse magis eligendum, quàm bonum simpliciter. Aliomodo capitur pro bono sumpto cum determinatione tantum restringente: & sic tale bonum est magis eligendum quàm bonum simpliciter: vt bene velle est magis eligendum quàm velle. Ad secundam partem respondetur, quòd duplex est bonum commune: quoddam est tale, quo plures possunt simul, & semel eo vti sic, quòd vsus vnius non impedit vsum D alterius, sicut est pax: & de tali non intelligitur regula cum illud sit magis eligendum quàm bonum proprium. Et sic capitur illud dictum commune, cum dicitur, quòd bonum commune est magis eligendum bono proprio. Aliud est bonum commune quo non possunt plures vti simul. & semel: sed vsus vnius impedit vsum alterius: & de tali intelligitur regula: puta quòd bonum proprium est magis eligendum quàm tale bonum commune: cuius vsus vnius impedit vsum alterius.

Quod magis eligendum bonum ex circunstãtia, an necessarium proprium uel commune.

DVBITATVR secundo vtrum istæ maxime sint veræ: bonum nobilius est magis eligendum bono minus nobilis. Et si omnes essemus iusti non indi-

Bonũ nobilius magis eligendum bono minus no

B indigeremus fortitudine. Ad primam dicitur, quòd triplex est nobilitas: quædam quæ acquiritur per pecunias: vt cum quis acquirit potentiam, vel dignitatem per diuitias: & de ista dicit Boetius: Si nobilis es, lauda parentes: si diues, lauda fortunam: si bonus, lauda teipsum. Alia est quæ non est nisi dispositio, & inclinatio ad bonas operationes, quæ est acquisita a progenitoribus: & de ista dicit Boetius, quòd nobilitas est laus ex meritis parentum proueniens. Alia est animi, quæ non est nisi ipsa virtus: & de istis duabus intelligitur consideratio. Pro secunda parte supponitur, quòd duplex est fortitudo, scilicet corporalis, quæ consistit in neruis, & ossibus: & de tali non intelligitur consideratio: nam si omnes essemus iusti adhuc indige-
F remus tali fortitudine ad prouidendum nobis de necessarijs. Alia est fortitudo virtus, per quam resistimus iniustis: & per quam aggredimur terribilia vbi oportet, & quando oportet, & de tali intelligitur consideratio: nam si omnes essemus iusti non oporteret resistere iniustis: cum nullus esset iniustus.

Bili; Et si omnes essem⁹ &c. an uera propositio est.

Aliud ab animali currit, ergo aliud ab homine currit, an ualeat

Dubitatur tertio, vtrũ ista cõsequentia sit bona: Aliud ab animali currit: ergo aliud ab homine currit. Et videtur, quòd sic: quia ibi arguitur ab alietate superioris ad alietatem inferioris. Sed quòd non sequatur probatur: quia si nullus homo esset: antecedens posset esse verum, cõsequente existente falso: igitur. Respõdetur, quòd ad hoc, quòd bene arguatur, requiritur constantia inferioris: ideo debet sic arguitur: aliud ab animali currit, & G homo est: ergo aliud ab homine currit. Et si quis dicat: non sequitur: aliud a vero erit falsum: & ista propositio, Deus est, est alia a vero: quia est alia ab illo vero, hominem esse animal: ergo ista propositio, Deus est, erit falsa. Respondetur: bene sequitur: sed sicut consequens est falsum, ita & maior, & minor: quia ly vero, in vtraq; supponit confusé, & distributiue: & etiam in maiori ampliatur pro omni vero, quod est, vel erit. Et si quis iterum dicat: non sequitur sortes differt ab animali, & homo est; ergo sortes differt ab homine. Antecedens probatur: quia aliquid differt ab animali, quod non differt ab homine: ergo non sequitur, sortes differt ab animali: ergo sortes differt ab homine. Assumptum patet: quia asinus differt ab anima- H li, quod non differt ab homine, & asinus est: ergo aliquid differt ab animali quod non differt ab homine. Maior patet, a sorte differt asinus: ergo asin⁹ differt ab animali, quod non differt ab homine. Dico, quòd consequentiæ intermediæ non sunt bonæ propter terminos, qui distribuuntur ab illo termino Differt: vt patet intuenti. Et hæc de secundo articulo. Quantũ ad tertium sit:

Conclusio respõsalis: Considerationes positę in textu sunt sufficienter positæ ab Ari. vt patet in arti. Rationes etiam in articulis sunt solutæ. *Art. 3.*

Idem autem loci vtiles: & ad demonstrandum quodlibet eligendum, & fugiendum.

Probl. comparata de accidente, quomodo terminãtur.

A ISTE est secundus tractatus huius libri, in quo Philosophus docet terminare problemata comparata de accidente: ponens aliquas considerationes, quarum Prima est: si aliquid secundum naturam est tale, illud est magis tale, quàm quod non est tale secundum naturam. Secũda, illud quod facit alterum cui additur magis tale, est magis tale, quàm illud quod additum alteri non facit ipsum tale. Tertia, duobus appositis vni rei: illud quod facit totum magis tale, est magis tale; quàm illud, quod non facit totum tale. Quarta, illud quo ablato residuum fit minus tale: illud est magis tale, quàm reliquum, quo ablato residuum non fit minus tale. Quinta, illud quod est minus admixtum suo contrario, est magis tale, quàm illud quod
B est magis admixtum: vt illud est albius, quod est nigro impermixtius. Sexta, duobus, vel pluribus suscipientibus aliquam rationem siue diffinitionem: illud, quod magis suscipit eam, est magis tale: vt diffinitio albi est color disgregatiuus visus: ideo, quod est magis disgregatiuum visus, illud est albius.

SI autem particulariter, & non vniuersaliter problema ponatur.

Quõ terminãtur problemata particularia.

ISTE est tertius, & vltimus tractatus huius libri, qui diuiditur in duo capitula. In primo docet terminare problemata particularia: dicens primo, quòd omnes considerationes valentes ad destruendum, vel construẽdum problema vniuersale, valent etiam ad con-
C struendum, vel destruendum problema particulare: nam si aliquis ostendit aliquid inesse omni, etiam ostendit illud inesse alicui. Et subdit, quòd locus ab oppositis a casibus, a coniungatis, a generatione, & a corruptione valent ad terminandum problemata particularia: vt si aliquis ostendat generationem alicuius esse bonam, etiam ostẽdet, quòd illud est bonum: & per consequens terminabit problemata particularia. Consequenter ponit aliquas cõsiderationes, quarum Prima est, si aliquid in aliquo genere videatur magis esse tale, quàm aliud in alio genere: si ipsum non fuerit tale, nec reliquum: vt si disciplina videatur esse magis bona, quàm voluptas, & non sit bona, neque voluptas erit bona. Secunda, ad terminandum problema particulare: non solum oportet sumere ea, quæ sunt in diuersis generibus, sed quæ sunt in eodem genere: vt si ponatur, quòd disciplina est bona: & ostendatur, quòd prudentia non est bona,
D etiam ostendetur quòd disciplina non est bona, per locum a maiori: quia si aliquod prædicatum non inest illi, cui magis videtur inesse, nec etiam illi, cui minus videtur inesse. Tertia, problemata particularia possunt terminari per hypothesim: vt supponendo, quòd si sit ita in vno, ita erit in reliquo. Et subdit, quòd qui vtitur hypothesi ad probandum problema particulare, probat etiam vniuersale: vt si quis concedat, quòd si prædicatum inest alicui, quòd etiam inerit alteri, tũc ostendet vniuersalem, puta quòd inerit omni.

A tet ad sensum, cùm videamus vnum subiectum maiorem formam recipere, quàm aliud: ergo non fit per additionem gradus ad gradum. Quarto sic, talis intensio fit per separationē contrarij a contrario: vt videtur dicere Arist. in textu cum dicit, quòd illud est albius quod est nigro impermixtius. Quinto sic, talis intensio fit per maiorem radicationem in subiecto: quia quanto aliqua forma est magis radicata in subiecto, tanto est magis talis. In oppositum est Philosophus in textu. In quæstione erunt tres articu. Quantum ad primum.

PRIMO sciendum, quòd forma dicitur intendi per additionem gradus ad gradum in eodem loco, & situ se penetrantes adinuicem: vt quando albedini additur vnus gradus albedinis, idest vna pars albedinis, B tunc intenditur albedo. Et si quæras, quis est ille gradus albedinis? Dico, quòd ille gradus est vna pars albedinis, quæ de nouo acquiritur cum alia præcedenti in eodem loco, & situ penetrans simul aliam, cum qua facit maiorem albedinem. Et si quæras, vtrum isti gradus distinguãtur? Dico, quòd omnes gradus, per quos aliqua forma intenditur, distinguuntur realiter, quia vnus potest esse sine alio, immo vnus aduenit post alium, & prius generatur vnus, quàm alius. Dico tamen, quòd ex omnibus illis fit vna totalis forma, quæ est diuisibilis in illos gradus, qui sunt partes integrantes illam totalem formam.

Sco. li. 1. d. 17. q. 1. & 2.

Forma intēditur

SECVNDO sciendum, ꝙ ista propositio de rigore sermonis est falsa, forma intenditur: C quod ego probo, quia vel pars præexistens intenditur, vel pars de nouo adueniens, vel compositum ex vtraque. Non præexistens, quia illa pręexistens non est maior: hoc est, non habet plures gradus post aduentum, quàm ante: licet sit alicui coniuncta, cui prius non erat: vnde signetur illa pars præexistens: & sit a, & pars adueniens sit b, compositum ex vtraque sit c: tunc manifeste apparet, quòd a non intenditur, cum non sit maior pars, quàm prius: nec b, quia non præfuit: nec eadem ratione c: ideo proprie, & de rigore sermonis ista est falsa, forma intenditur, seu augetur. Et si quis dicat: quomodo ergo intellexerunt omnes doctores, qui dicunt formam intendi. Dico, quòd intellexerunt ad istum sensum, quòd forma composita ex D forma pręcedenti, & forma de nouo genita est perfectior, quàm forma, quę prius existebat. Ex quo patet, quòd forma, quæ sic componitur ex forma præcedenti, & forma sequenti non est eadem numero cum forma præexistēti, cum forma pręexistens sit pars illius formæ, & eam tempore præcedat.

an sit bona propo- sitio.

TERTIO sciendum, quòd formarum, quæ intenduntur, & remittuntur: quædam indiuisibiliter acquiruntur: vt formæ spirituales, quæ in anima recipiuntur. Aliæ sunt, quæ successiue acquiruntur, sicut sunt formæ corporales: vt caliditas, & frigiditas, quæ successiue in aliquo subiecto acquiruntur. Aliæ sunt, quæ partim indiuisibiliter acquiruntur, & partim succes- siue

Formarū intensarū & remissarum diuisio.

E fiue, vt si crearetur vnum corpus luminosum in instanti in aere, cuius propinquę partes essent dispositæ ad terminum: tūc in instanti illuminaret illas partes propinquas, & successiue partes remotas: & tunc ex omnibus illis luminibus fit vnum lumen: cuius vna pars in instanti acquiritur, & alia successiue. Vnde formæ, quæ in instanti acquiruntur, habent primum instans sui esse: in quo verum est dicere, hæc forma nunc est, & immediate ante hoc non fuit: & etiam habent primum instans sui non esse, in quo verum est dicere: hæc forma nunc non est, & immediate ante hoc fuit. Sed formæ, quæ successiue acquiruntur, habent vltimum instans sui non esse, in quo verum est dicere, hæc forma nunc non est: &
F immediate post hoc erit: & primum instans sui non esse. Sed de formis, quæ partim successiue acquiruntur, & partim in instanti acquiruntur, cum diligentia videndum est quę instantia habent.

Quō aliquid dici tur magis tale sine additione.

QVARTO sciendum, quòd non est inconueniens aliquid dici magis tale sine additione gradus: vt si essent duo alba: quorum vnum habet quinque gradus albedinis: aliud sex, tunc illa sunt similia: deinde volo, quòd illud, quod habet sex gradus, deperdat vnum gradum: tunc illud erit magis tale; quia erit magis simile alteri albo. Et si quis dicat: ergo male dictum est prius, quòd forma intenditur per additionem gradus, cum illud dicatur magis tale non per additionem gradus, sed magis per remotionem. Dico negando cōsequentiam; quia
G illud intelligitur de illis, quę per se, & primo intenduntur; & non de illis, quæ intenduntur ratione alterius, sicut sunt talia relatiua. Et si quis dicat, volo quòd sit vnum lignum calidum, cuius tota caliditas sit decem graduum: tunc arguo sic illa caliditas est intensior, quàm sua medietas, & sua medietas est remissior; ergo idem subiectum simul habebit caliditatem intensam, & remissam; & sic erit intense calidum, & remisse calidum. Respondetur cōcedendo, quòd totalis caliditas est intensior, quàm sua medietas. Et quando tu infers; ergo in eodem est caliditas intensa, & remissa: potest concedi, & quando tu infers: ergo idem subiectum simul erit intensè calidum, & remissè calidum, negatur consequentia:
H quia subiectum debet denominari secundum exigentiam suę totalis formæ, & non secundum exigentiam partis. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Art. 2.

Quō illud dicatur albius quod est nigro impermixtius.

DVBITATVR primo, quo modo intelligitur dictum Aristot. in textu, quòd illud est albius, quod est nigro impermixtius, cum ex illa auctoritate videantur duo sequi. Primo, quòd forma suscipiat magis, quæ est minus permixta suo contrario. Secundo, videtur sequi, quòd contraria possent simul esse in eodem: quia videtur dicere, quòd album permisceatur nigro, quod non esset, nisi album, & nigrum essent in eodem subiecto. Respondeo, quòd licet illa duo videantur sequi; tamen nullum illorum voluit habere Aristot.

De

A De primo probatur, quia tunc sequeretur, quòd nulla forma posset intendi, nec acquiri, nisi simul acquireretur suum contrarium; quia quando forma acquireretur, vel esset intensa, vel remissa, si remissa; ergo est magis permixta suo contrario; si intensa; ergo minus: & sic semper ibi esset contrarium. Nec videtur secundum, cum videatur sonare in multis locis, quòd contraria non possunt simul esse in eodem subiecto, & in eadem parte subiecti. Dico ergo breuiter, quòd dictum Arist. sic intelligitur: illud est albius, quod est nigro impermixtius, idest nigro dissimilius.

DVBITATVR secundo: vtrum contraria possint simul esse in eodem subiecto, & in eadem parte subiecti. Respon

B detur pro nunc sine argumentis, quòd contrarietas non est nisi quædam oppositio, seu repugnantia. Et pro nûc est triplex: scilicet propositionum, terminorum, & formarum, seu rerum. Et oppositio propositionum est repugnantia propositionum ad essendum simul veras: Sed terminorũ est repugnantia terminorum in prædicando simul vere de eodem subiecto. Sed formarum, est repugnantia duarum formarum in essendo simul in eodem subiecto. Et aduerte, quòd ad quamlibet talem oppositionem non sufficit repugnantia: sed requiritur etiam maxima distantia, & quòd sint nata fieri circa idem. Vnde propositiones contrariæ dicuntur fieri circa idem: quia debent esse de eodem vel consimili subiecto, & etiam contradictoriæ, vnde

An contraria possint simul esse in eodem subiecto.

C contrariæ magis videntur distare, quàm contradictoriæ: quia distant secundum omnia supposita: sed contradictorias non oportet distare, nisi secundum vnum suppositum. Vnde si accipiamus duas contradictorias duarum contrariarum, illæ mediant inter duas contrarias. Vnde si dicas, quòd omnis homo currit: & ego dicam, nullus homo currit: alter mediabat dicendo, quòd nec sic, nec sic; sed quòd aliquis homo currit, & aliquis homo non currit: sic dicatur de terminis, quòd sint nati successiue dici de eodem subiecto, & maxime distant: sic sunt termini significantes formas extreme contrarias, vt album, & nigrum.

DVBITATVR tertio, quę formè sint contrariæ? Respon-

D deo, quòd formæ, quæ natæ sunt fieri successiue circa idem subiectum: & quæ maxime distant secundum intẽsionem graduum: ita quòd non omnis caliditas est omni frigiditati contraria, sed summa caliditas summæ frigiditati: verum est tamen, quòd loquendo large de contrarietate dicimus sæpe, quòd media prædictorum contrariorum sunt contraria ad inuicem. Et hoc est quod dicitur, quòd contraria sunt composibilia in gradibus remissis, sed non intensis, seu summis, vnde imaginatur, quòd summa caliditas sit duodecim graduum, & etiam frigiditas. Dico, quòd in illis gradibus non sunt composibiles saltem naturaliter: quia in illa intensione, seu latitudine graduum contrariantur, sed in alijs sunt composibiles: quia in illis

Quæ formæ sint cõtrariæ.

E proprie non contrariantur: & sic caliditas, vt decem est compossibilis frigiditati, vt duodecim: quia proprie in illis gradibus non sunt contraria. Sed restat vna difficultas quæ nigredo contrariatur albedini in pariete: non nigredo in alio pariete: quia tales non possunt fieri circa idem subiectum, cum accidentia non migrent de subiecto in subiectum: nec nigredo quæ postea erit in illo subiecto: quia illa nihil est: modo quod nihil est, nulli est contrarium. Respondetur, quòd omnis albedo perfecta est omni nigredini perfecte contraria: & omnis caliditas perfecta omni frigiditati perfecte cōtraria: propter, quod dicimus, quòd contraria sunt

Quæ modo contrariatur nigredini in pariete.

F sibiinuicem corruptiua. Et tunc debet exponi ista auctoritas. cōtraria nata sunt fieri circa idem: hoc est dictu, quòd formæ contrariæ possunt esse successiue in eodem subiecto, vel sibi similes. Et hic de secundo articulo. Quantum ad tertium sit. G

CONCLVSIO responsalis ad quæsitum: Intensio formę fit per additionem gradus ad gradum, idest partis formæ alteri formæ. Ad rationes. Ad primam dicitur, quòd forma est bene simplex, & indiuisibilis in partes essentiales, puta in materiam, & formam: sed non in partes integrales. Ad secundam dicitur, quòd ex pluribus, quorum vnum non est in actu, nec aliud in potentia, non potest fieri vnum totum essentiale: tamen bene vnum totum per se, quod vocatur totum integrale. *Art.3.*

Ad tertiam dicitur negando, quòd intensio fiat per dispositionem subiecti: licet bene talis dispositio subiecti iuuet ad intensionem formæ. Ad quartam patet solutio in secundo arti.

Ad quintam dicitur negando antecedens, puta, quòd intensio formæ fiat per maiorem radicationem. H

TOPI-

A TOPICORVM C ARISTOTELIS.

LIBER QVARTVS.

POST hæc autē de his, quæ ad genus, & proprium perspiciendum: sunt autem hæc elementa eorum, quæ sunt ad diffinitiones: de eisdem autem his raro considerationes fiunt disputationes.

B

ISTE est quartus liber Topicorum, in quo Philosophus docet determinare problemamata generis. Et diuiditur in tres tractatus. Primus in tria capitula. In primo, ponit considerationes inspiciendo ad genus. Prima, si aliquid asignetur esse genus alicui speciei, inspiciendum est an illud prædicetur de quolibet contento sub specie: & si sic, construendum est problema; si non, destruendum est problema. Secunda, si aliquid asignetur esse genus alicuius; & non prædicetur in quid de specie, problema est destruendum; vt album non est genus ad niuem, cum non prædicetur de niue in quid. Tertia, si genus non ponatur in eodem prædicamento cum specie, mala est asignatio. Deinde ponuntur considerationes de specie, quarum Prima est, si species prædicetur de genere in quid, mala est asignatio. Secunda, si species prædicetur de aliquo, de quo non prædicatur genus, mala est asignatio; vt si opinabile ponatur species ad ens, mala est asignatio; quia opinabile prędicatur de aliquo, vtputa de chimera, de quo non prædicatur ens. Tertia, si nulla species generis asignati prædicetur de illo, cui tale genus asignatur, mala est asignatio. Quarta, si genus, & species de æqualibus prædicētur, mala est asignatio. Quinta, si illud quod asignatur esse genus, prædicetur solum de pluribus differentibus numero, mala est asignatio. Sexta, si aliquid asignetur esse genus alicuius, videndum est si superiora eius prædicentur in quid de illo; & si non, mala est asignatio.

Considerationes inspiciendo ad genus, & speciem.

D

RVRSVM si differentiam vt genus asignauit, vt si immortale genus Dei.

ISTVD est secundum capitulum, in quo Philosophus docet determinare problemata generis

Quō pro b mata sunt determinanda in respectu ad differentiam.

neris inspiciendo ad differentiam ponens aliquas considerationes, quarum Prima est, si aliquis assignauerit differentiam pro genere, mala est assignatio; vt rationale pro animali: cum genus prædicetur in quid, & differentia in quale. Secunda, si differentia ponatur sub genere, mala est assignatio. Tertia, si aliquis posuerit genus sub specie, mala est assignatio; vt animal sub homine. Quarta, si quis ponat differentiam sub specie, mala est assignatio. Etiam si quis ponat genus sub differentia, mala est assignatio. Alia consideratio, si species participet aliquid de contrario generis, mala est assignatio. Alia consideratio, si species sit æquiuoca ad genus, mala est assignatio: quia genus, & species debent esse vniuoca. Alia consideratio, si genus habeat tantum vnam speciem, & non sit natum habere plures, tunc non est genus ad illam speciem. Alia, si genus dicatur transumptiue de specie, mala est assignatio: quia omne genus proprie de specie prædicatur.

AMPLIVS si sit contrarium speciei aliquid considerandum, est autem multipliciter consideratio.

Quō sunt determinanda problemata, inspiciendo

ISTVD est tertium capitulum, in quo Philosophus docet determinare problemata, inspiciendo ad contraria ipsius generis, quarum Prima est, si aliquid non habens contrarium, ponatur genus alicuius habentis contrarium: inspiciendum est si illud contrarium sit in eodem genere: & si non, est mala assignatio. Alia, si habens contrarium sit genus habentis contrarium, considerandum est si contrarium speciei sit in cōtrarium generis: & si non, mala est assignatio. Alia est, si contrarium speciei non ponatur in genere assignato, mala est assignatio. Alia, si genus, & species habeāt contrarium, tunc videndum est si aliquod est medium generis, & non speciei, vel econtra: & si sic, mala est assignatio. Alia, si genus habeat contrarium: species vero non, mala est assignatio. Consequenter ponit considerationē inspiciendo ad coniugata: dicens, quòd si aliquod principale assignetur gen⁹ principalis, tunc videndum est si cōcretum prædicatum sit genus concreti subiecti; & si sic, bona est assignatio: si non, mala est.

ad cōtra ria generis, ad cōiugata ad generatio nem, & corruptionem, ad priuatiue opposita, & relatiue.

Deinde ponit considerationem, inspiciendo ad generationem, & corruptionem; dicens, quòd si aliquid importans generationem, vel corruptionem assignetur genus alterius, considerandum est, si descendentia ab illo sunt genera illorum, quę descendunt a subiecto; & si sic, bona est assignatio: si non, mala est assignatio: vt si operari assignetur genus respectu huius, quod est ædificari: vidēdum est si operatū esse sit genus ad ædificatū esse. Consequenter ponit considerationes, inspiciendo ad priuatiue opposita. Prima, si priuatio opposita speciei sit in eodem genere cum specie, mala

A la est assignatio. Alia, si aliquid habens oppositum priuatiue ponatur genus alicuius speciei habentis oppositum priuatiue, considerandum est, si oppositum speciei sit in opposito generis: si non, destruendum est problema: vt si cæcitas sit insensibilitas sensus visus, tunc visus est sensus: quia sicut oppositum in opposito, & propositum in proposito.

Consequenter ponit considerationem, inspiciendo ad contradictoria: si oppositum contradictorium alicuius speciei assignetur species alicuius generis, cuius non sit genus ad oppositum contradictorium generis, non valet assignatio: vt si suaue assignetur genus huius, quod est bonum, tunc oportet videre si non bonum B sit genus ad non suaue: & si sic, bona est assignatio: si non, mala est assignatio.

Consequenter ponit septem considerationes, inspiciendo ad relatiue opposita. Prima est, si species alicuius generis dicatur ad aliquid, etiam genus debet dici ad aliquid: & si non, mala est assignatio. Secunda, si species dicatur relatiue, & non id, ad quod dicitur genus, mala est assignatio. Tertia, si species referatur ad aliquid, tunc omnia genera illius speciei debent dici ad aliquid. Quarta, si genus, & species referantur ad idem, debent referri ad idem in eodem casu. Quinta, si relatiuum, & correlatiuum dicantur ad conuertentiam secundum similes casus, bona est assignatio. Sexta, si relatiuum positum genus ad suum correlatiuum, non dicatur ad conuertentiam, mala est assignatio. Septima, si oppositum speciei sit in opposito generis, bona est assignatio: & si non, mala est assignatio: vt si sensus sit scientia, sensibile erit scibile: licet quædam sensibilia non sint scibilia. C

RVRSVM si habitum in actum, posuit autem actum in habitum, vt sensum motum per corpus.

ISTE est secundus tractatus huius libri, qui diuiditur in duo capitula. In primo, ponit aliquas considerationes inspiciendo ad actum, & habitum. Prima si habitus ponatur species actus, vel econtra, mala est assignatio: vt si quis ponat sensum esse speciem motus, cum sensus sit habitus, motus vero actus, mala est assignatio. Secunda, si habitus ponatur species potentiæ, mala est assignatio. Tertia, si species participet genus secundum quid, mala est assignatio. Quarta, si genus assignatum sit pars integralis illius, cuius assignatur, mala est assignatio, vt corpus, secundum quod est pars materialis, non est genus animalis. Consequenter ponit adhuc aliquas considerationes de genere. Prima, si aliquid vituperabilium, vel fugiendorum ponatur sub posse, tanquam sub gene- *Cõsiderationes circa actũ, & habitum.* D

E genere mali est assignatio: vt siquis dicat, posse furari esse genus ad latrocinandum, mala est assignatio: quia Deus, & studiosus possunt praua agere: & tamen non sunt praui, neq; mali: & debet intelligi de illis Dijs, quos antiqui colebant. Secunda, siquis ponat posse esse genus alicuius, quod est propter se eligendum, mala est assignatio: quia potestas eligenda est propter aliquod, scilicet propter actum. Tertia, si aliquid sit in pluribus generibus, & ponatur in vno solo, mala est assignatio.

RVRSVS, si quod omnia sequatur genus, vel differentiam dixit: plura enim sunt, quæ omnia sequuntur.

F

Aliæ considerationes de genere magis coes.

ISTVD est secundum capitulum, in quo Philosophus ponit aliquas considerationes de genere magis communes. Prima, si aliquid quod sequitur ad omnia assignetur esse genus, mala est assignatio: vt ens non est genus entium: quia omnia essent eiusdem generis. Secunda, si genus assignatum sit in specie, vt accidens in subiecto, mala est assignatio. Tertia, si assignatum pro genere non sit vniuocum, mala est assignatio. Quarta, si genus, & species habeant contraria, quorum vnum se habet, vt melius, & alterum, vt peius: si contrarium melioris ponatur in loco peioris, mala est assignatio. Quinta, si species similiter se habeat ad duo genera: quorum vnum se habet, vt peius, & aliud, vt melius: si ipsa ponatur sub peiori, mala est assignatio. Sexta, si genus suscipiat magis, & minus: species vero non, mala est assignatio.

G

AMPLIVS ad construendum perspiciendum, si de quibus assignatum est genus in eo, quod quid est.

Cōsiderationes cōstructiuæ ad termināda problemata generis.

ISTE est vltimus tractatus huius libri, in quo ponit considerationes constructiuas ad terminandum problemata generis. Quarum prima est, si aliquid assignetur pro genere alicuius videndum est: si prædicetur in quid de illo, & etiam si prædicetur de pluribus differentibus specie: & si sic, difficile est saluare quin illud sit genus. Secunda consideratio, si nomen principale assignetur esse genus alicuius, videndum est si casus ab eo descendens sit genus ad casum alterius: & si sic, bona est assignatio: vt si scientia dicatur genus musicę, videndum est si sciens dicatur, genus musici. Et subdit vnum documentum, quòd si aliquid semper sequatur ad aliud, & non conuertibiliter: licet difficile sit ostendere, quòd non sit genus: non tamen oportet, quòd ipsum sit genus: quia non ens sequitur ad omne, quòd fit: vt bene sequitur, domus fit: ergo domus non est, vel domus est non ens: & tamen non ens non est genus respectu illius: & hoc habet verum in permanentibus, & non successiuis: quia illud, quòd fit in successiuis, quando fit, est ens.

H

An

A *An sufficienter assignata sint terminationes problematum generis.*

QVAERITVR, vtrum considerationes positæ ad terminandum problemata generis sint sufficienter assignatæ. Arguitur primo, quòd non: quia aliquod est genus, quod non prędicatur in quid de suis speciebus: igitur. Antecedens patet, quia coloratum est genus: & tamen non prædicatur in quid de pluribus, sed in quale. Secundo sic: Aliquando genus est ad aliquid, & non species: vt scientia dicitur ad scibile, & non grammatica, & logica, quæ sunt eius species: ergo non oportet quòd genus, & species sint in eodem genere. Tertio sic: Species aliquando est ad aliquid, B & non genus: vt scientia quę est species habitus est ad aliquid: & tamen habitus qui est de genere qualitatis non dicitur ad aliquid. Quarto sic: Non est necesse genus prædicari de pluribus, quàm species: igitur. Antecedens probatur: quia tam genus quàm species sunt species eiusdem generis, scilicet vniuersalis. Quinto sic: Differentia participat genus; cum suscipiat rationem generis vt patet dicendo rationale est substãtia animata sensibilis: ergo male dicitur, quòd differentia non debet participare genus. In oppositum arguitur per Philosophum in textu. In quæstione erunt tres arti. Quantum ad primum.

Arti. 1. PRIMO sciendum, quòd pro declaratione quæstionis, & eorum, quæ dicta sunt in textu C soluendæ sunt aliquæ difficultates. Prima, an genus, & species vniuersaliter sint in eodem prædicamento. Ad quam breuiter respondetur, quòd sic: quia omne genus prædicatur in quid de omnibus suis speciebus: sed quod est in vno prędicamẽto nõ prædicatur in quid de eo, quod est in alio p̃dicamẽto: igitur. Ex quo sequitur, quòd non est possibile aliquam speciem esse ad aliquid, quin suum genus sit ad aliquid, nec econtra. Aduerte tamẽ, quòd nihil prohibet vnum terminum secundum vnam significationem esse ad aliquid, & non secundum aliam: & hoc vult habere Aristo. quòd aliqua dicuntur ad aliquid secundum genus, vt scientia: non tamen, vt species: vt grammatica, & logica sunt species scientiæ: & tamen non sunt ad aliquid: vbi D scientia est ad aliquid secundum vnam significationem quam habet: non tamẽ secundum illam, secundum quam dicitur genus ad illa. Secunda difficultas, an genus prædicetur de pluribus quàm species. Et videtur, quòd non: quia genus non prædicatur de pluribus: quia hoc esset in vna propositione, vel in pluribus: non in vna: quia solum prędicatur de vno subiecto: nec in pluribus, cum idem non possit poni in pluribus propositionibus. Respondetur, quòd in pluribus: & licet secundum se non ponatur in pluribus, tamen bene secundum suum synonimum.

An genus & species sint in eo p̃dicamẽto.

An genus prædicetur de pluribus quã species.

SECVNDO sciẽdum, quòd alia difficultas est talis: an differen-

B rentia participet genus. Pro cuius solutione supponitur, quòd participare capitur tripliciter. Vnomodo, vt idem est, quòd partem capere: & sic non capitur hic. Aliomodo, vt idem est, quòd prædicationem alterius suscipere, siue denominatiue, siue non; & isto modo differentia participat genus: quia ista est vera, rationale est animal. Aliomodo, vt idem est, quòd prædicationem in quid, seu per se alterius suscipere. Et sic dico, quòd differentia non participat genus: quia ista non est per se, nec in quid, rationale est animal, vt superius visum est.

An differentia participet genus.

Alia difficultas, an habitus, & priuatio sint in eodem genere, seu prædicamēto. Ad quam respondetur breuiter, quòd habitus, & priuatio sunt in eodem prædicamento reductiue: F vt in illo prædicamento, in quo est visus per se, in illo reductiue est cæcitas. Et aduerte, quòd in terminis priuatiuis, & negatiuis potest inueniri genus, & species suo modo, sicut in terminis positiuis.

An habitus, et priuatio sint in eadem prædicamento.

TERTIO sciendum, quòd alia difficultas est talis: an omne medium inter contraria sit in eodem genere cum extremis. Arguitur, quòd non, quia ęgestas, & superabundantia sunt de genere mali, & medium de genere boni. Secundo sic, lapis est medium inter sanum, & ęgrum: & tamen non est in eodem genere cum extremis. In oppositum est Philosophus in textu. Pro responsione est aduertendum, quòd non oportet, quòd medium sit in eodem genere moris cum extremis: licet G bene in eodem genere prædicamentali: & hoc intelligendo de medio conuenientiæ per participationem accessus, & recessus, & non de medio per abnegationem: non enim oportet, quòd lapis qui est medium per abnegationem sani, & ęgri sit in eodem prędicamēto sicut sanum, & ægrum.

An medium inter cōtraria sit in eodem genere cum extremis.

QVARTO sciēdum, quòd adhuc sunt duæ paruæ difficultates, Prima, an ens dicatur de omnibus secundum vnam, & eandem rationem. Ad quam breuiter respondetur, quòd ens non habet rationem, idest diffinitionem, licet bene habeat conceptum quidditatiuum, qui non est aliud quàm ipsummet ens cognitum, vel cognoscibile. Ex quo sequitur, quòd quando dicitur, quòd ens habet conceptum, illa debet capi loco istius, H ens est conceptus quidditatiuus prædicans in quid de omnibus non habentibus cōceptum simpliciter simplicem, cuiusmodi sunt differentiæ, & passiones.

An ens dicatur vniuoce.

Secunda difficultas: vtrum genus dicat totam essentiam speciei. Ad quam respondent aliqui quòd sic: tamen sub alio modo: nam genus dicit totam essentiā speciei sub modo distinguibili, & species sub modo iam determinato. Sed ista opinio est falsa: nam si genus diceret totam essentiam speciei, frustra in eius diffinitione poneretur differentia, quæ tamen secundum Arist. ponitur. Ideo dicitur, quòd genus non dicit totam essentiam speciei, sed solum vnam partem: nam species componitur ex genere,

Gen⁹ an dicat totam essentiam speciei.

A nere, & differentia tanquàm ex duabus realitatibus: quarũ vna est potentialis: alia actualis, puta differẽtia. Et hæc de primo art. Quantum ad secundum.

Art. 2.

Spẽs quõ participet genus, & an una, & eadem possit esse in diuersis generibus.

DVBITATVR primo, vtrum species participet genus secundum quid: & vtrum eadem species possit esse in diuersis generibus. Pro solutione primæ partis supponitur, quòd differentia est inter participare genus in quid, & secundum quid: quia illud participat genus in quid, de quo genus in quid prædicatur. sed illud dicitur participare genus secũdum quid, cui genus conuenit secundum partem. Ex quo dicitur, quòd species bene participat genus in quid: quia genus de ea quidditatiue prædicatur: sed non participat secundum quid: quia genus non conuenit speciei secundum partem: B non enim animal conuenit homini secundum partem aliquã: sed homo dicitur animal secundum totam rationem animalis. Ad secundam partem dicitur, quòd eadem species non potest poni in diuersis generibus: licet sit possibile idem nomen importare res diuersorum generum, cuiusmodi est corpus. Vnde terminorũ significantium res prędicamentales, quidam significãt æquiuoce, & quidam vniuoce: & quidã de suo significato principali vnum, & aliud de significato materiali: cuiusmodi sunt concreta accidentium: vt cenare importat comedere: qui quidem actus forte non est, nisi qui dam motus; & tunc significat tẽpus: puta tempus serotinum: ratione cuius esset in prædicamento quantitatis: & etiam importaret respectum rei temporalis ad tempus: & sic esset in prædicamẽto quando, & similiter dicatur de multis alijs terminis.

C

An ens sit genus ad omnia entia.

DVBITATVR secũdo, vtrũ ens sit genus ad omnia entia? Et videtur; quòd sic: quia secundum Philosophum habetur, ꝙ si aliquid prædicetur de pluribus, difficile est saluare quin illud non sit genus: sed ens est huiusmodi: igitur. Item ens prędicatur de alijs secundum modum alicuius prædicati, & non nisi generis: igitur. Pro solutione dicitur primo, quòd ens nullo modo est genus: nam non est quid limitatum, neq; diuiditur per differentias formales: quod tamen requiritur ad hoc, quòd aliquid sit genus. Ideò respõdetur ad rationes. Ad primam, dicitur, quòd licet sit difficile saluare quin ens sit genus, tamen non est impossibile. Ad aliam dicitur, quòd non prædicatur secundum modum alicuius prædicati: cum non sit prædicatum, neq; prædicabile, nisi forte capiendo prædicatum, & prædicabile large, vt alias visum est.

D

An sortem contingit nõ currere, ergo sortem contingit currere.

DVBITATVR tertio, vtrũ ista consequentia valeat sortem contingit non currere: ergo sortem contingit currere. Et videtur, quòd non: cùm ibi arguatur a propositione habente plures causas veritatis ad propositionem habentem tantum vnam causam veritatis. Pro cuius solutione supponitur, quòd vt in proposito sufficit: illud est causa veritatis, quod infert aliud, seu ad quod sequit ita esse sicut per aliud significatur sententia tota-

E li in bona consequentia. Ex quo ponuntur aliquę propositiones. Prima, propositiones habentes easdem causas veritatis mutuo se inferunt. Secunda propositio, omnes ꝑpositiones mutuo se inferentes habēt easdem causas veritatis. Ex quo sequit̃, ꝙ copulatiua negatiua, & disiūctiua affirmatiua, de partibus contradicentibus illius copulatiue ante aduentum negationis habent easdem causas veritatis. Sequitur secundo, quòd propositio affirmatiua de prædicato infinito, & negatiua de prædicato finito habent easdem causas veritatis. Sequitur tertio, quòd propositio affirmatiua, & negatiua de contingenti specialiter capto, vbi modus vniformiter se habet, habent easdem causas veritatis. Tertia propositio, non ab omni propositione habente pauciores causas veritatis ad ꝑpositionem habentem plures, valet consequentia: quia ista, omnis asinus currit, habet pauciores causas, quàm ista, nullus homo currit: & tamen non valet consequentia. Quarta propositio, a propositione habente pauciores causas veritatis ad propositionem habentem plures: dummodo illæ pauciores sint partes illarum plurium, bene valet consequentia. Ex quo sequitur, quod ab omni propositione supponente determinate ad propositionem de termino supponente confuse tantum, valet consequentia cęteris paribus. Quinta propositio, a propositione habente plures causas veritatis ad propositionem habentem pauciores, non valet consequentia formaliter. Ex quo sequitur, quòd a propositione de termino supponente confuse tantum ad propositionem de termino supponente determinate, non valet consequentia. Sexta propositio, negatiua habet tres causas veritatis. Prima, quòd subiectum pro nullo supponat. Secunda, quòd prædicatum pro nullo supponat. Tertia, quòd prædicatum, & subiectum pro eodem non supponant. Et hęc de secundo articulo. Quantum ad tertium sit.

Sco. li. 1. q. 8. [margin]

F [margin]

G [margin]

H [margin]

Art. 3. [margin]

CONCLVSIO responsalis: Considerationes in textu positæ, sunt sufficienter assignatæ: vt patet in articulis, in quibus etiam soluuntur rationes ante oppositum.

SOPHI-

A

SOPHISTICARVM REDARGVTIONVM.

C

Siue (vt vocitant) Elenchorum Aristotelis.

LIBER PRIMVS.

DE sophisticis, aũt elenchis & de his, q̃ vident̃ eléchi: sunt aũt paralogismi, sed non elenchi dicemus incipientes secun- B dum naturam à primis. Quoniam ergo alij quidem sunt syllogismi; alij autem cũ non sint, videntur; manifestũ est.

ISTE est liber Elenchorum Ari. in quo determinat de syllogismo sophistico. Et diuiditur in duos libros. Primus diuiditur in duas partes, scilicet ꝓhœmialem & executiuam. Et primo dicit, ꝙ dicendum est de sophisticis elenchis: & de his qui videntur sophistici elenchi, ponens talẽ conclusionem. Syllogismorum quidam sunt veri: alij apparent veri, sed non sunt: quàm conclusionẽ probat quatuor rationibus. Prima: sicut est in rebus, ita est in orationib⁹ syllogisticis: sed aliquæ res sunt tales quales apparẽt: & aliquæ non sunt tales quales apparent: ergo etiã sic est in syllogismis. Minorem probat primo in animatis tam ex parte animæ, quã ex parte corporis: ex parte animæ: quia quidam videntur habere habitum & etiam habent: alij vero videntur habere habitum & non habent. Ex parte corporis: quia quidam videntur esse pulchri & de facto sunt pulchri: alij videntur esse pulchri & non sunt pulchri. Secundo probat in inanimatis: quia D quædam apparent argentea & etiam sunt: quædam apparent esse argentea & non sunt. Secunda ratio, sicut longè distantes a rebus iudicant de illis; sic imperiti in arte syllogizandi iudicant de syllogismis. sed longè distantes a rebus aliter iudicãt quàm sit: ergo etiam imperiti in arte syllogizandi male iudicant de syllogismis. Tertia ratio: quandocunq; credimus sic esse in rebus sicut in nominib⁹, decipimur per syllogismum sophisticum: sed aliquando credimus sic esse in rebus sicut in nominibus: ergo aliquando decipimur per syllogismum sophisticum: ergo est aliquis syllogismus sophisticus. Minorem probat: quia ex quo non possumus portare res nobiscum. ideo in disputatione vtimur nominibus

Syllogismorũ genera.

pro rebus: & quia nomina sunt finita, res autem infinitæ: ideo necesse est idem nomen plura significare. Et subdit quod sicut ignorantes artē numerandi decipiūtur à scientibus: ita illi qui virtutes nominum ignorant de facili paralogizātur. Quarta ratio: quia aliqui in disputando faciunt apparentes elenchos: ergo aliqui sunt apparentes elenchi. Antecedens probat: quia aliqui sunt qui magis volunt videri sapientes, & non esse; quàm esse & non videri: est.n. sophistica sciētia apparens & nō existens. Sed sophista est vir copiosus à sapiētia apparente & non existente. Et subdit, quòd duo sunt opera sapientis. Primum, est non mentiri de notis: & illud pertinet ad respondentem. Secundum, est mentientem posse manifestari: & illud pertinet ad opponētem. Ex quo infert quòd illi qui volunt sophisticè arguere, necesse est quòd quærant sophisticas disputationes: quia per illas facilius consequuntur finem illorum, qui est vanagloria.

Scia sophistica quid. *Opera sapientis.*

Genera disputationis.

Consequenter determinat de generibus disputationis, dicens: quòd quatuor sunt genera disputationis, scilicet doctrinalis, dialectica, tentatiua, & litigiosa. Vnde disputatio doctrinalis, est quæ syllogizat ex proprijs principijs alicuius scientiæ: & non ex his quæ videntur respondenti: oportet enim eum credere qui discit. Dialectica est, quæ est collectiua contradictionum. Tentatiua, est quę syllogizat ex his quę videntur respondenti: & necesse est eum scire qui se simulat habere scientiam. Litigiosa est quæ syllogizat ex his quæ videntur esse probabilia & non sunt. Finaliter determinat de fine disputationis, qui dicitur metha: dicens quòd quinq; sunt methę, redargutio, falsum, inopinabile, solæcismus, & nugatio: per primum opponens sophista vult videri redarguere respondentem: per secundum vult sibi ostendere falsum: per tertium vult quod dicat aliquid contra propriam opinionem, vel opinionem sapientum: per quartum vult ipsum barbarizare: per quintum vult ipsum idem frequenter dicere.

Modi autem arguendi sunt duo: nam alij quidem sunt secundum dictionē: alij vero extra dictionem.

H *Modi arguēdi sophistica.*

Ista est pars executiua huius libri, quæ diuiditur in quatuor tractat⁹. Primus in quatuor capitula. In primo determinat de sex fallaciis in dictione. Et diuiditur in octo particulas. In prima enumerat modos arguendi sophisticè: dicens quod duo sunt modi arguendi sophisticè, scilicet in dictione & extra dictionem. In dictione sunt sex, scilicet æquiuocatio, amphibologia, compositio, diuisio accentus, & figura dictionis. Quod probat dupliciter. Primo inductiuè: quia æquiuocatio est fallacia in dictione, amphibologia, & sic de alijs: & non sunt plures: ergo tantum sunt sex fallaciæ in dictione. Secundo probat syllogismo: quia omnis deceptio facta ex eo, quod ex eisdem nominibus, vel orationibus non idem significatur, est fallacia in dictione: sed æquiuo-

A quiuocatio amphibologia, & sic de alijs sunt huiusmodi: igitur sex sunt fallaciæ in dictione. In secunda parte determinat de æquiuocatione, & amphibologia simul dicens quod tres sunt modi ipsarum. Primus: quando nomen, vel oratio plura principaliter significat. Secundus: quando nomen, vel oratio significat aliquid transumptiuè. Tertius: quando compositum plura significat hoc est quando dictio, vel oratio per se sumpta vnum significat: iuncta vero cum alia plura significat. In tertia parte ponit exempla de æquiuocatione, & primo de primo modo: & ponit duo exempla. Primum scientes discunt. Discere enim est æquiuocum ad dare disciplinam & recipere disciplinam. *Aequiuocatio.* B Secundum exemplum: vt quæ expediunt sunt bona: mala expediunt: ergo mala sunt bona. De secundo non ponit exempla: quia transumptiones apud diuersos sunt diuersæ. De tertio ponit duo exempla. Primum sedens surgebat: Secundum laborans sanabatur: secundum quem sic paralogizatur: quicunq; surgebat stat: sedens surgebat: ergo sedens stat: quicunq; sanabatur sanus est: laborans sanabatur: ergo laborans sanus est. In quarta parte ponit exempla amphibologiæ: *Amphibologia.* de primo ponit vnum exemplum: vellem me accipere pugnantes: & sic paralogizatur: quoscunque vellem me accipere; vellem, quòd acciperent me: sed pugnantes vellem me accipere: ergo vellem quòd acciperent me. De secundo non exemplificat: quia transumptiones apud diuersos sunt diuersæ. C De tertio ponit duo exempla. Primum: quod quis scit hoc scit: secundum quem sic paralogizatur: quicquid scit aliquid hoc scit: seculum scit: ergo seculum hoc scit. Secundum exemplum: quicquid videt hoc videt. In quinta parte determinat de fallacia compositionis *Fallacia compositionis.* ponens duo exempla de primo modo. Primum est, possibile est sedentem ambulare. Secundum est, possibile est non scribentem scribere: quæ debent distingui secundum compositionem, vel diuisionem. In sexta parte determinat de fallacia diuisionis ponendo duo exempla de primo modo. Primum: quæcunq; sunt duo & tria sunt paria & imparia: sed quinque sunt duo & tria: ergo quinq; sunt paria & imparia. D Secundum exemplum: omne quod est tantundem alicui & amplius, est maius & æquale; *Fallacia figuræ dictionis.* sed aliquid est alicui tantundem & amplius, ergo aliquid est alicui maius & æquale. De secundo ponit duo exempla Primum: posui te seruum entem liberum: secundum quem sic paralogizatur: quemcunque posui entem seruum librum factus est libero seruus: sed te posui seruum entem liberum: ergo de te libero feci seruum. Secundum exemplum: quadraginta virorum centum reliquit diuus Achilles in bello. In sexta parte determinat de fallacia accentus *Fallacia accentus.* ponendo duo exempla: & dicitur primo quòd fallacia accentus minus decipit in scripto quam in prolatione: & huius sunt duo modi. Primus prouenit ex eo quòd aliqua dictio potest regi diuersis ap-

e ii.

E fis: accentibus vt *Metus longenas pereunte noctes lidia dormis:* vt habetur ab Horatio. Aliud exemplum a Vergilio.

Heu quia nam tanti cinxerunt aethera nimbi.

Secudus modus prouenit ex eo ꝙ aliquid potest esse dictio, vel oratio; vt tu es quis es, sed quies est requies: ergo tu es requies. Similiter quicquid deus fecit inuitè fecit coactè: sed de⁹ fecit racemos in vite: ergo de⁹ fecit racemos in vite coactè. In octaua parte determinat de fallacia figuræ dictionis: & ponit duos modos Primus: quando masculinum interpretatur fęmininum vel neutrum vel econtra. Secundus est quando quale interpretatur quantum, vel econtra.

F

EORVM vero qui extra dictionem sunt: paralogismorum species sunt septem.

ISTVD est secundum capitulum, in quo philosophus determinat de fallaciis extra dictionem: & diuiditur in septem partes. In prima determinat de fallacia accidentis: dicens ꝙ fallacia accidentis fit ex eo ꝙ indifferēter tributum attribuitur rei subiectę & accidenti: & dat exēplum: vt choruscus est alter a Socrate & Socrates est homo; ergo choruscus est alter ab homine. In secunda parte determinat de fallacia secundū quid ad simpliciter: dicens ꝙ fallacia secundum quid ad simpliciter fit ex eo ꝙ non procedit bene a dicto secundum quid ad dictum simpliciter: Nam quādocunq; arguitur à dicto secundum quid ad dictū simpliciter & econtra fit illa fallacia. Et ponit duo exempla. Primum: chimera est opinabilis: ergo chimera est. Secundum: asinus non est homo: ergo asinus non est aliquid. Dat etiam exemplum secundum partem integralē: vt æthiops est albus secundū dentes: ergo est albus. Et subdit ꝙ quando ambo contraria insunt secundum quid: & ex illis infertur quòd insunt simpliciter: tūc committitur illa fallacia. Sed quando duo contraria æqualiter insunt vni, sicut scuto pro media parte albo & alia parte nigro: tunc difficile est cognoscere fallaciam. In tertia parte determinat de fallacia ignorantiæ elenchi: dicens ꝙ habet fieri secundū ommissionem alicuius particulæ diffinitionis elēchi, in qua dicitur Elenchus est contradictio vnius & eiusdem: nō nominis tantum nec rei tantum, sed nominis & rei simul: non synonymi, sed ex his quæ data sunt de necessitate accidere: non connumerato quod erat in principio, ad idem secūdum idem similiter & in eodem tempore: quæ diffinitio sic intelligitur: Elenchus est syllogismus ꝓbatiuus & contradictiuus positioni respondentis. Vnde mittēs aliquam istarum particularum paraalogizat secūdum illam fallaciam, & dat duo exempla. Primum: duo sunt duplum vnius & non sunt duplum trium: ergo sunt duplum & non duplum. Secundum exemplum: hoc est duplum secundum longitudinē & non est duplum secundum latitudinem: ergo est duplum & non duplum. In quarta parte deter-

G

H

Fallacia extra dictionem.

Fallacia ignorātia elenchi.

E determinat de fallacia petitionis principij: dicens ꝙ habet fieri tot modis quot modis contingit petere principium; de quo visum est satis in summulis.

Fallacia petitionis principij.

In quinta parte determinat de fallacia consequentis: dicens ꝙ fallacia consequētis fit quando credimus consequentiam cõuerti quę non conuertitur: vt qñ credimus ꝙ sicut ex añte sequit̄ cõsequens: ita ex cõsequente sequit̄ añs: & dat tria exempla. Primũ: si mel est, rubeum est: ergo si rubeum est, mel est; etiã si pluit terra est madida: ergo si terra est madida pluit. Secundo dat exẽplũ in rhetoricis: vt ille est corruptus: ergo est adulter, vel ille est errabundus de nocte. ergo est fur. Tertio dat exemplum Mellis si in speculatiuis: vt quod

Consequẽtis.

F factum est habet principium: ergo quod non factum est non habet principium. In sexta parte determinat de fallacia non secundum causam, vt causam: dicens ꝙ talis fallacia fit qñ illud quod non est causa accipitur tãquam causa ad inferendũ cõclusionem, & a falsitate cõclusionis fit regressus ad eam tãquam ad præmissam causam, & dat exemplum: omne contrarium corruptioni est generatio, sed vita est contraria corruptioni, & vita & anima sunt idem: ergo vita est generatio: consequens est falsum: ergo & aliquę præmissarũ, & non nisi ista, vita & aia sunt idem: igr̃. Et de ista satis visum est in secũdo Priorũ quõ solum fit in syllogismo ad impossibile.

In septima & vltima parte determinat de fallacia ſm plures interrogationes vt vnã, dicens ꝙ hæc fallacia fit ex eo quòd plures interrogationes reputantur

Fallacia secundum plures interrogationes.

G vna: & de his datur vna responsio: vt sunt ne illa bona aut nõ bona; demonstrato vno bono & vno malo. Consequenter ostendit quomodo hęc fallacia committitur ex eo quòd aliquis credit terminum numeri pluralis similiter diffiniri sicut terminus numeri singularis, vt sicut cæcus est non videns aptus natus tamen videre, & credat quòd cęca sunt non videntia apta nata videre: tunc si quæratur, Vtrum ista sint cæca, aut videntia demonstrato vno cæco, & alio vidente, & si dicatur ꝙ sunt cæca, vel quòd sunt videntia: tunc cõmittitur talis fallacia.

An de elencho sophistico sit scientia.

H QVAERITVR Vtrum de elencho sophistico sit scientia specialis tanquam de subiecto attributionis huius scientiæ. Arguitur primo quòd non; quia si de syllogismo sophistico esset scientia, ipsa esset sophistica, sed scientia sophistica non est scientia, cum dicat philosophus in textu, quò scientia sophistica est tantum scientia apparens. Secundo sic. De subiecto scientiæ debet præsupponi quid est & quia est, sed de syllogismo sophistico non præsupponit̄ quid est, & quia est: cũ philosophus probet in textu ipsum esse. *1. Post. tex. c. 2.*

Tertio sic: de non ente non potest esse scientia: sed syllogismus sophisticus est non ens: vt patet per philosophum in textu dicentem; ꝙ syllogismus sophisticus est apparens & non existẽs. *1. Post. tex. c. 10.*

Quarto sic: Syllogismus sophisticus

g sticus est apparens & non existens. Quarto sic: Syllogismus sophisticus non est nisi priuatio syllogismi dialectici: ergo non videtur de ipso esse sciētia distincta a scientia syllogismi dialectici: cum dicat Ari. primo de anima: ꝙ habitus & priuationis eadem est scientia. Quinto sic: In omni sciētia sunt syllogismi sophistici: ergo scientia sophistica nō est scientia specialis distincta ab alijs. In oppositum est philosophus tradēs nobis scientiam de syllogismo sophistico. In quæstoine erunt tres art. Quantum ad primum.

Arti. 1. PRIMO sciendum, quòd pro declaratione quæstionis supponitur primo, ꝙ verus elenchus est syllogismus contradictorius positioni respōdētis: ita ꝙ supra syllogismum addit probationem: & supra syllogismū dialecticum addit contradictionem positioni respondentis. Ex quo sequitur ꝙ Elēchus tria includit scilicet illationem inquātum est syllogismus: & probationem inquantum est dialecticus: & contradictionem inquantum est Elenchus: ita ꝙ contradictio est vltima differentia constitutiua eius; sed elenchus sophisticus seu syllogismus sophisticus ꝙ idem est: est apparens elenchus & non existēs: ex hoc quia non syllogizat: vel quia non probat conclusionem contradicentem positioni respondentis. Ex quo sequitur, quòd duo requiruntur ad hoc quòd dicatur Elēchus sophistic⁹. Primum quòd appareat esse Elenchus. Secundum, quòd non sit sicut apparet. Per primum tangitur causa apparentiæ syllogismi sophistici seu elenchi. Per secundum tangitur effectus eius. Ex istis patet quòd triplex est Elēchus sophisticus scilicet peccans in forma tantum, & talis non est syllogismus: alius in materia tantum scilicet in probatione conclusionis contrariæ vel contradictoriȩ positioni respondentis, & talis bene est syllogismus: alius peccans in materia & forma simul.

Ver⁹ elēchus q.d, & quo in plex. P

SECVNDO sciendum, ꝙ syllogismus sophisticus dupliciter accipitur. Vnomodo vt est quædam obliquitas seu defectus syllogismi dialectici. & isto modo se habet ad syllogismum dialecticum sicut priuatio ad habitum: & sic de ipso sic capto non est scientia distincta ab Elencho: cum habitus & priuatio pertineant ad eandem scientiam. Aliomodo capitur pro syllogismo apparenti generatiuo deceptionis: & hoc dupliciter. Vnomodò primò intentionaliter; & sic non est aliud quam syllogismus sophisticus, mentalis, vocalis vel, scriptus cuiusmodi est iste: omne sanum est animal: vrina est sana: ergo vrina est animal. Aliomodo capitur secundò intentionaliter: & sic nihil est aliud quàm quædam secunda intentio attributa per intellectum quo ad denominationem syllogismo sophistico mētali, vocali, vel scripto: cuius propria passio est generatiuum deceptionis: & sic de ipso est scientia tanquam de subiecto attributionis hui⁹ sciētiæ. Supponitur secundo ꝙ duplex est scientia sophistica scilicet vtēs & docens. Vtens est habitus conclusionis per vsum argu-

G

Syllog. sophisticus dupliciter.

H

Scīa sophistica duplex.

A argumentationis sophisticæ acquisitus vt essent habitus istius conclusionis : vrina est sana. facta per istum sillogismum : omne simum est animal : vrina est sana : ergo vrina est animal : & sic non est vera scientia: sed sciētia solum apparens. Alia est docens quæ est habitus acquisitus per demonstrationē, docens formare argumentationes sophisticas, & eas debite soluere. Ex quo sequuntur duæ vtilitates scientiæ sophisticæ. Prima vtilitas: quia docet formare argumentationes sophisticas. Secunda: quia docet soluere argumentationes sophisticas.

An sillogis. sophisticus sit subiectū in hoc lib. TERTIO sciendum, quòd circa textum incidūt aliquæ difficultates. Prima: quomodo est possibile quòd sillogismus sophisticus possit esse subiectum B huius scientiæ, cum Arist. quærat de ipso q̃d est, & ipsum probet. Ad hoc respondetur (vt alias visum est) quòd de subiecto scientiæ debet præsupponi quid est & quia est in processu demonstratiuo & scientifico, sed non in processu acquisitiuo & disciplinabili. *Sup. pag. 232. F* Secunda: quare Elenchus magis dicitur sillogismus contradictorius quàm aliquis alius: cum quilibet sillogismus concludat aliquam cōclusionem, quæ contradicit vel potest contradicere alicui positioni respondentis. Respondetur quòd sillogismus potest dici contradictorius quadrupliciter. Primo : quia infert conclusionem, quæ habet vel potest habere contradictoriā : & sic omnis sillogismus potest dici contradictorius. Secundo q̃a infert cōclusionem negatiuam, quæ magis denotat cōtradictionem quàm affirmatiua: & sic C omnis sillogismus cuius conclusio est negatiua, potest dici contradictorius. Tertio: quia infert conclusiones contradictorias: & sic nullus est sillogismus contradictorius. Quarto: quia infert conclusionem contradicentem vel saltē contrariantē pōni respōdētis: & isto mō Elenchus dicit sillogismus cōtradictori⁹.

QVARTO sciendum quòd circa textum incidit talis difficultas: vtrum necesse sit vnū nomen plura significare? *An necesse sit vnū nomē significare plura.* Et videtur ꝙ non: quia nomen mere contingenter significat: q̃a mere ad placitum: igitur non est necesse ipsum plura significare. Respondet ꝙ ibi capitur ly necesse pro conuenienti: ita ꝙ sit sensus: conueniens est vnum nomen plura significare, si res supple excedant nomina. D Vnde nomen dicitur significare suum significatū significatione, quæ nō est aliud quàm respectus rōnis vocis significatiuę ad rem significatam; ita ꝙ tot sunt significationes in voce saltem denominatiuè, quot significata sigñat: & ista significatio nō fit p intellectū, sed per voluntatē imponētis vocē ad significādū. Ex quo sequit̄ ꝙ nō oīs respectus rōnis seu secunda intentio fit per intellectum, sed q̃nq; per voluntatem. Secunda difficultas: vtrum nomen æquiuocū significet sua significata copulatiuè vel disiunctiuè. Pro cuius solutione supponitur primo, vt alias visum est ꝙ nomen ęquiuocum, est nomen plura significans non importans aliquid ipsis cōmune. Vel sic: Terminus æquiuocus, est ter-

A est terminus significans sua significata mediantibus diuersis conceptibus non synonimis & totalibus. Vnde iste terminus canis, significet canem latrabilem & piscem marinũ mediantibus diuersis conceptibus. Et dicitur notanter, non synonimis: quia aliter sequeretur ꝙ iste terminus homo, esset ęquiuoc⁹ ad sortem qui est Romę, & Platonem qui est Parisijs, cum significet mediantibus diuersis conceptibus. Dicitur notanter totalibus, ad differẽtiam orationum, quæ significat sua significata mediãtibus diuersis conceptibus partialibus constituentibus tamen vnum totalem conceptum.

Superius pag. 55. q. u. 57. e Supponitur vlterius ꝙ duplex est nomen æquiuocum scilicet a casu, & a cõsilio: de quibus alias

B satis visum est. Supponitur insuper ꝙ nomen æquiuocum significare sua significata copulatiuè potest intelligi dupliciter. Vnomodo ꝙ significet vnum & alterum, vel vnum vel alterum: & tunc bene significat copulatiuè vel disiunctiuè. Aliomodo ꝙ sub ordinetur copulationi vel disiunctioni plurium terminorum mentaliũ significãtiũ seorsum sua significata: & sic dico ꝙ non significat neq; copulatiuè neq; disiunctiuè: quia tunc nulla propositio in qua poneretur terminus ęquiuocus esset distinguenda: cum nulla talis esset propositio plures, cum esset quædam copulatiua vel disiunctiua. Et hæc de primo articulo. Quantum ad secundum.

Arti. 3. DVBITATVR primo. Vtrum iste terminus canis æquiualeat aggregato ex istis tribus terminis, animal latrabile, sydus

An hoc nomẽ, canis, ... cęleste, belua marina inconiun C ctè sumptis: sic ꝙ canis correspondeat tribus conceptibus in coniunctè sumptis. Respondetur breuiter ꝙ non: quia tunc se queretur ꝙ iste terminus canis, non posset restringi per istam determinationem latrabile, ad standum pro latrabilibus: quod est falsum: quia tunc ista, canis latrabilis est substantia, non esset propositio: cuius tamen com muniter oppositum dicitur. con sequentia tamen probatur: quia aggregatum ex illis tribus terminis non potest restringi per talem determinationem: ergo nec ille terminus. Et si quis petat: quare ergo talis terminus dicitur æquiuocus, cũ non æquiualeat tali aggregato? Respondetur ꝙ ratio est, eo ꝙ sub ordinatẽ diuisim & seorsum cuilibet conceptui. Ex quo sequitur ꝙ ista oratio, canis est substantia, potest esse oratio vna: puta si cõsideretur in ordine ad vnũ suorum conceptuũ: & plures, si consideretur in ordine ad omnes suos conceptus. Sed restat parua difficultas quomodo ista oratio laborãs sanabatur, posset facere aliquem modum fallaciæ æquiuocationis? Respondetur quòd ex eo ꝙ aliqua dictio, vel aliquis terminus propter adiunctionem eius cum alia & alia dictione sumitur pro diuersis suis suppositis: quæ tamen sic sumpta, signficat vno conceptu: vt quicunq; sanabatur sanus est: laborans sanabatur: ergo laborans sanus est: ibi laborans in minore ampliatur pro laborantibus qui sunt & qui fuerunt: sed in conclusione stat solum pro laborantibus qui sunt: ideo secundum

nis, æquiualeat aggregato ex tribus suis significatis.

D

Sco. li. 4. d. 9. q. 1.

dum

A dum talem orationem fit tertius modus æquiuocationis; & hoc est quod dicit Albertus de Saxonia, ꝙ talis tertius modus quandoq; fit eo ꝙ arguitur a magis amplo ad minus amplum.

An sex sint fallaciæ in dictione, et septē extra dictionem.

DVBITATVR secundo. Vtrum sint tātum sex fallaciç in dictione, & septem extra dictionem? Et videtur ꝙ non; quia omnis fallacia est in dictione; igitur. Antecedens patet: quia omnis fallacia est Paralogismus: sed omnis Paralogismus est in dictione: igitur. Secundo sic: omnis fallacia est extra dictionem: igitur. Antecedens patet quia omnis fallacia est deceptio: omnis autem deceptio: est in decepto & non in dictione: igitur. Item infinitis modis cōtingit arguere sophisticæ; igitur infinitæ sunt fallaciæ. Tenet consequentia: quia fallacia B non est aliud q̃ argumentatio sophistica. In oppositum est philosophus in textu. Pro cuius solutione supponitur primo quòd fallacia capitur tripliciter. Vnomodo pro loco sophistico seu argumētatione vel oratione sophistica per quam aliquis decipitur: & sicut locus dialecticus diuiditur per locum maxima, & locum differentiam maxime, ita locus sophisticus. Vnde locus sophisticus differentia maxime non est nisi argumentatio sophistica vel habitudo illorum terminorum. Sed locus sophisticus maxima est propositio falsa confirmatiua, seu probatiua alicuius consequentiæ sophisticæ: cuiusmodi est ista, si nomen sit vnum significatum erit vnum. Secundo capitur pro assensu quo credimus ꝙ aliquis ꝓcessus syllogisticus valeat ad concludendum illud ꝙ concludit, & tamē non valet: & sic fallacia est deceptio, seu assensus fallus cātus in respondente. Tertio modo capitur pro idoneitate per quam qs est promptus ad decipiendum respondentem: & sic est in opponente: & sic communiter diffinitur quòd fallacia est idoneitas faciendi credere de non ente quòd sit ens, vel econtra. Supponitur secundo ꝙ fallaciarū duplex est causa scilicet causa apparentiç & causa defectus. Vnde causa apparentiç est principalis; & per ipsam sumitur distinctio fallaciarum, eo quòd sophista magis intendit apparere quàm esse. Supponitur tertio quòd fallaciæ in dictione nō dicuntur in dictione, eo quòd fiant per dictiones: quia sic omnis fallacia essent in dictione: D sed dicuntur in dictione: quia sumunt causam apparentiæ ex parte dictionis. Similiter fallaciæ extra dictionem non dicuntur extra dictionē, eo ꝙ fiant sine terminis: sed quia sumunt causam apparentiæ est parte rei: vel quia possunt fieri sine dictionibus. Et est ex istis patet quid sit dicendum ad rationes.

An oratio æquiuoca sit distinguenda.

DVBITATVR tertio. Vtrum aliqua oratio sit distinguenda in qua ponitur terminus æquiuocus. Respondetur per aliquas propositiones. Prima: nulla propositio in qua ponitur terminus æquiuocus a consilio de rigore est distinguenda supple ratione illius termini æquiuoci: quia vel ille terminus æquiuocus ponitur per

H sc.i.sine determinatione distrahente: & tunc stat pro suo significato principaliori per illá regulam: Omne analogum per se positum stat pro famosiori suo significato: quæ regula sic debet intelligi: quando æquiuocum a consilio ponitur sine determinatione distrahente, tunc stat pro suo significato principaliori: & sic quando dr, homo currit:ibi homo, stat pro homine viuo: vel talis terminus poni ur cum dictione distrahente: vt dicendo, homo est pictus, vel homo pictus est: & tunc de rigore stat pro illo significato minus principali. Et notanter dicitur de rigore: quia secundum vsum communem logicorum sę pe talis distinguitur. Secunda: omnis oratio, in quá ponit terminus æquiuocus à casu non re

F strictus, est distinguenda: vt ista oís canis est substãtia. Vnde terminꝰ æquocus dr capi cũ restrictione, quando capitur respectu alicuius, quod solum sibi conuenit pro vno significatorum, vel duorũ, sic ꝙ non oium: vt canis est latrabilis: ibi capitur respectu dictionis sibi conuenientis fm vnum significatũ tm: & túc non est distinguenda virtute illius regulæ: talia sunt subiecta

Regula. qualia permittuntur à suis prædicatis. Dñt tamen aliqui ꝙ adhuc talis est distinguenda: & ꝙ determinatio non potest terminum determinare, nisi sibi immediatè addatur: tũ ista est distinguenda, canis est coloratus: licet accipiatur respectu determinationis. Et ratio est: quia ly coloratum, conuenit sibi pro pluribus significatis: sed terminus æquiuocus dicitur poni sine restrictione, quando ponitur

G respectu alicuius, ꝙ conuenit sibi ꝓ omnibus suis significatis: vt canis est substantia. Et hæc de secundo artic. Quantum ad tertium sit.

. CONCLVSIO responsalis: De syllogismo sophistico est scientia tãquam de scibili remoto. Ad rationes ante oppositum patet solutio in artic. *Arti. 3.*

ERGO sic dicendum est apparentes syllogismos & elẽchos, aut omnes reducendum est &c.

ISTVD est tertium capitulum, in quo philosophus docet reducere oẽs fallacias ad ignorantiã elenchi, ostendendo quo deficiunt cõtra verum elenchũ. Et primo ponit talem conclusionem: omnes paralogismi fallaciarum peccant contra verum elenchum: quod probat syllogismo & inductione. Syllogismo sic: omnes syllogismi immodificati peccant contra verum elenchum: sed omnes paralogismi omnium fallaciarũ sunt immodificati: ergo omnes peccant cõtra verum elenchum. Inductione sic: primo de fallacijs in dictione: quia æquiuocatio, amphibologia, & figura dictionis hñt identitatẽ vocis, sed non significati: quæ requiritur ad verum elenchum: compositio, diuisio, & accentus non sunt eadem oratio aut idem nomen: quod requiritur ad verum elenchum. Secundo probat de fallacia accidentis, quæ peccat contra syllogismum: ergo contra elenchũ. Tenet cõsequentia, quia omnis elenchus est syllogismus. Añs ꝓ- *Fallacia quo reducũtur ad elenchũ.* H

A bat per exemplum : quia non sequitur: triãgulus hẽt primo tres: triangulus est figura : ergo figura hẽt primo tres : cũ conclusio sit falsa, & p̃missæ veræ. Et subdit q̃ ſm istã , fallaciã sciẽtes ab insciis redarguuntur. Tertio probat de fallacia ſm quid ad simpliciter : q̃a negatio ſm quid alicuius non est negatio simpliciter: quod requiritur ad verum elẽchum . Quarto probat de fallacia ignorantiæ elenchi: q̃a ipsa omittit aliq̃ particulã positã in diffinitione elenchi. Quinto probat de fallacia ſm non cãm vt cãm: quia in omni elẽcho oportet conclusionẽ de necessitate sequi ex p̃misis : quod non fit in fallacia ſm non cãm vt causam. Sexto probat de fallacia petitionis principii : quia in elencho

B non debet connumerari in conclusione quod erat connumeratũ in p̃missis. Septimo probat de fallacia consequentis : quia fallacia accidentis peccat contra elenchũ : ergo & fallacia consequentis: tenet cõsequentia : quia fallacia cõsequentis est pars fallaciæ accidentis: quod debet sic intelligi q̃ ex quibuscunq; terminis p̃t fieri fallacia consequẽtis: ẽt põt fieri fallacia accñtis, sed non econtra : differũt tñ in hoc : quia ad fallaciã accñtis nõ oportet facere plures consequẽtias: sed in fallacia consequentis vt plurimum fiunt plures consequentię. Octauo probat de fallacia ſm plures interrogationes vt vnam: quia paralogismi hu9 fallacię non fiunt ex propõnib9: ergo peccant contra Elenchũ. Añs patet: quia fiunt ex propõnibus plures, q̃ nõ sunt propõnes. Et subdit philosophus, q̃ sicut idem est oratio & oratio vna, ita idẽ est diffinitio & diffinitio vnius rei : vt diffõ hoïs, & vnius hoïs : & capit ibi vnũ, transcẽdẽter. Et ex isto textu elicitur hæc auctoritas: eadẽ est propõ & propõ vna: & diffõ & diffõ vna : & p consequens propõ plures nõ debet dici propositio.

C FALLACIA autem fit in his quidem, qui sunt secundũ æquiuocationem & orationẽ.

ISTVD est quartum capitulũ, in quo philosophus oñdit cãs apparentiæ oïum fallaciarũ : & intendit talẽ conclusionẽ : in oï fallacia est cã deceptionis in intellectu nostro: quod probat inductiuè: quia in fallacia æquiuocationis & amphibologiæ accidit deceptio, eo q̃ nescimus distinguere inter dictionẽ multiplicem, vel orationẽ: Sed in fallacia cõpõnis & diuisionis : ex eo q̃ nescimus distinguere inter orationẽ cõpositam & diuisam. In fallacia vero accentus, ex eo q̃ nescimus distinguere inter dictionẽ accentu diuerso prolatã. In fallacia figuræ dictionis ex eo q̃ nescimus distinguere q̃d simile, & quid dissimile. Et subdit quòd scire distinguere inter similia & dissimilia est prope dicere verum , ex eo quòd ad cognitionem veritatis maximè facit cognitio similitudinis & dissimilitudinis . Et infert q̃ fallacia figuræ dictionis est fallacia in dictione : quod probat dupliciter . Primo : illa fallacia est in dictione, in qua fit magis deceptio cum aliquo disputando quàm cum seipso: sed talis est huiusmodi : igitur . Secũdo: quia

Causa apparentia fallaciarum.

D

E quia talis fallacia figuræ dictionis cauſatur ex ſimilitudine dictionis cum dictione : ergo eſt fallacia in dictione. Sed in fallacia accidentis accidit deceptio : quia neſcimus an extrema iuncta cum medio debeant conuenire inter ſe, vel ſeparari in concluſione: Sed in fallacia conſequentis ex eo quòd neſcimus diſtinguere inter antecedens & conſequens : ita quòd credimus quòd ſicut antecedens infert cõſequens : ita econtra. Sed in fallacia ignorantiæ elenchi, & ſm quid ad ſimpliciter, eo quòd neſcimus diſtinguere inter dictum ſecundum quid & dictũ ſimpliciter : aut inter apparentem cõtradictionem, & veram contradictionem : Sed in fallacia petitionis principij & ſm non cauſam vt cauſam, ex eo quòd neſcimus
F diſtinguere quid notum & quid ignotum, & quæ præmiſſa aliquid facit ad illationem & quæ non : Sed in fallacia ſecundum plures interrogationes vt vnam decipimur ex eo quòd neſcimus diſtinguere inter interrogationem plures & inter interrogationem vnam. Ex omnibus iſtis patet quõ cauſatur in nobis deceptio per iſtas fallacias.

QVONIAM autem habemus ſecundum quot fiunt apparentes ſyllogiſmi.

ISTE EST ſecundus tractatus, qui diuiditur in tria capitula. In primo ponit talem concluſionem ꝙ ſecundum eadem principia fiunt ſillogiſmi ſophiſtici peccãtes in materia & peccantes in forma. Pro cuius declaratione ponit quandam diui- *Syllog. ſophiſtici diuiſio.*

ſionem ſillogiſmi ſophiſtici: dicens quòd aliqui ſunt ſillogiſmi ſophiſtici peccantes in forma, & quidam peccãtes in materia, & quidam peccantes in materia & forma ſimul, & oſtendit qui ſunt peccantes in materia, dicẽs quòd illi peccant in materia; qui procedunt ex falſis, vel ex illis qui non probant cõcluſionem; & tales ſunt qui demonſtrant ignorantiam reſpõdentis, quod eſt propriũ temptatiuæ. Ex quo remouet dubium : poſſet enim aliquis dicere quòd temptatiua eſt pars dialecticæ, ſed dialectica procedit ex probabilibus: ergo & temptatiua. Ad hoc reſpõdet quòd temptatiua bene procedit ex probabilibus alicui: puta reſpondenti, non tamen ſimpliciter ſicut dialectica. Exinde infert dñiam inter ſillogiſmos ſophiſticos peccantes in materia, & peccantes in forma : dicens quòd ſillogiſmi peccantes in forma non ita monſtrant ignorantiã reſpondentis ſicut peccantes in materia: quia docti multotiẽs decipiuntur & magis in ſophiſticis peccantibus in forma quàm in materia. Conſequenter oſtendit ſuam principalem concluſionem. ſ. quòd ſunt eadem principia ſillogiſmorum peccantium in materia & forma : quia ſunt ijdem loci ſophiſtici qui faciunt deceptionem in ſillogiſmo peccante in materia, & peccante in forma. Ex quo infert ꝙ eodem modo aliquis decipitur per ſeipſum diſputando & cum alio diſputando. Infert ſecũdo in quibus ſophiſticis apparet ſtatim defectus : vt in fallacijs in dictione, in quibus faciliter poteſt videri defectus. Tertio infert G H

A fert quòd sillogismus sophisticus peccans in forma non dicitur sillogismus licet bene sophisticus peccans in materia.

SECVNDVM autem quæ arguunt qui elenchis vtunt, non oportet temptare.

Ad quẽ, et quo spectat consideratio de Elenchis. ISTVD EST secũdum capitulũ in quo vult probare istã cõclusionem, quòd ad nullam vnam artẽ pertinet considerare omnes elenchos ꝯm rationes suas speciales supple terminorum: quod probat: quia ex terminis cuiuslibet scientiæ possumus facere Elenchos: sed tales non pertinent ad aliquam vnã artem nisi omnes dicantur vna ars siue scientia. Minorem probat: quia infinita sunt ex quibus constituuntur Elenchi omnium scientiarũ: ergo possunt esse infiniti Elẽchi: sed de infinitis nõ habemus sciẽtiam: igitur. Et B subdit ꝙ si elẽchi sint infiniti ẽt elenchi sophistici erũt infiniti: & ꝑ consequens nõ ꝑtinent ad vnã scientiã. Subdit consequẽter quos elenchos debet considerare dialecticus q̃tum ad rationes proprias terminorũ & quos nõ: dicens ꝙ debet considerare elẽchos constitutos ex terminis logicalibus, & nõ ex terminis aliarum sciẽtiarũ. Finaliter concludit quòd ad artem dialecticã pertinet cõsiderare omnes elenchos sophisticos: quia ad ipsam pertinet cõsiderare syllogismos dialecticos, contra quos peccãt elenchi sophistici.

NON est autem differentia orationum quam dicunt quidam esse. has quidem ad nomen &c.

C ISTVD est tertium capitulũ, in quo philosophus reprobat opiniones antiquorum diuidentium orationem in orationẽ disputabilem ad nomen: & in orationem disputabilem ad intellectum: & etiam quorundã dicentium ꝙ nulla oratio erat disputabilis ad nomẽ: sed si esset aliqua talis oratio multiplex tunc opponens debebat distinguere tale multiplex, vel respondens. *Antiquorũ error in diuidẽda oratione.* Vnde illa oratio disputatur ad nomen, quando opponens & respondens ferunt suos intellectus ad diuersos sensus eiusdem rationis: ita quòd vnus capit illam in vno sensu, & alius in alio: sed illa disputatur ad intellectum quando opponens: & respondens ferunt suos intellectus ad eũdem sensum eiusdem rationis. Deinde reprobat primam opinionem ponendo D talem conclusionem: diuisio orationis in orationẽ disputabilem ad nomen & disputabilem ad intellectum non est sufficiens: quod probat tribus rationibus. Prima: quia eadem est oratio disputabilis ad nomen & ad intellectum: igitur: talis diuisio non est bona, cum non detur per opposita. Antecedens patet: quia opponens & respondens possunt credere illam orationem esse multiplicem & capere eam pro diuersis sensibus. Secũda: omnis oratio est disputabilis ad intellectum: & omnis oratio est disputabilis ad nomẽ: igitur. Primam partem probat: quia possibile est quòd in qualibet oratione opponens & respõdẽs ferãt intellectus suos ad idẽ. Secundã partẽ ꝓbat: q̃a possibile est ꝙ in qualibet ofõne

B opponens & respondens ferant intellectus suos ad diuersos sensus. Tertia: oratio non multiplex potest disputari ad nomen: quia potest capi a disputantibus vt multiplex: igitur. Cōsequēter reprobat secundam opinionem, & intendit talem cōclusionem: opponens arguendo contra respondentem: non tenetur distinguere multiplex: qđ probat tribus rationibus. Prima: nullus tenetur distinguere quod ignorat: sed possibile est ꝙ opponens ignorat multiplicitatē termini vel orationis: igitur. Secunda: opponens non tenetur docere respondentem: sed distinguendo multiplex ipsum doceret: igitur. Tertia: in non multiplicibus potest fieri disputatio ad nomen: ergo distin-F guendo multiplex non tollitur disputatio ad nomen. Finaliter ponit differentiam inter disputationem demonstratiuam, dialecticam & tentatiuam: dicens quòd in disputatione demonstratiua qui docet, non interrogat: sed in disputatione dialectica ille qui disputat, interrogat: sed in disputatione tentatiua quæritur experimentum de scientia vel ignorantia respondentis.

An compositio, diuisio, accentus & figura dictionis sint fallaciæ.

QVÆRITVR Vtrum cōpositio, diuisio, accentus, & figura dictionis sint fallaciæ adinuicem, & ab alijs distinctæ. Arguitur primo ꝙ non: quia cōpositio & diuisio non sunt fallaciæ in dictione: igitur. Antecedens patet: quia fiunt in oratione: igitur non sunt fallaciæ in dictione. G Secundo sic: Fallacia compositionis & diuisionis habent eosdem modos & easdem causas apparentiæ: igitur non sunt distinctæ fallaciæ. Tertio sic: Fallacia accentus fit in scripturis: igitur talis fallacia non est fallacia ī dictione: igit. Quarto sic; Fallacia figuræ dictionis nō est fallacia in dictione: igit. Aūs patet: qa oīs fallacia in dictione fit ex eo ꝙ eisdē noībus vel orōnibus nō idē significamus: sed hoc nō fit in tali fallacia: igitur. Quinto sic: Oīs fallacia in dictione sumit causā apparētiæ ex parte dictionis: sed ista nō est huiusmodi: quia pōt fieri in conceptibus, qui non sunt dictiones: igitur. In oppositum est H philosophus in textu. In q̄stione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

PRIMO sciendum, quòd *Artic. 1.* propositio faciens fallaciam cōpositionis, est diuidendorum falsa vnio. i. acceptio terminorum *Propō faciens fallaciā cōpositionis quid.* s̄m compositionē, s̄m quam faciunt sensum falsum: qui si acciperentur s̄m diuisionē, facerent sensū diuisū verū: vt in ista orōne; albū esse nigrū est possibile. Vnde si albū & nigrū diuidant: sic ꝙ ly possibile, ponat ad copulam, tunc erit vera; & de omnibus istis satis visum est in Sū- *Pag. 107. F.* mulis. Vnde fallacia compositionis committitur quando arguitur a sensu diuiso vero ad sensum compositum falsum: Et fallacia diuisionis, quando arguitur a sensu composito vero, ad sensum diuisum falsum. Vnā oratio dicitur facere sensum cōpositum, quando accipitur s̄m

sensum

A sensum magis debitum: qui fit quando cõiunctio vel aduerbiũ coniungit inter terminos: vel quando determinatio determinat determinabile, post qđ ponitur: vel quando aliquis modus determinat totam propositionem: vel quando aliqua negatio posita in principio orationis cadit supra totum; sed si cadat solum supra subiectum facit sensum diuisum: Etiam quando negatio posita in principio hypotheticæ: si cadat supra totũ, facit sensum compositum: si cadat supra primam partem, facit sensum diuisum. Fit etiam quando in aliqua hypotetica ponuntur plures categoricæ quàm duæ per duas cõiunctiones vel aduerbia: tunc si duæ primæ categoricæ accipiantur pro vna parte, tunc facit sensum compositum: si vero prima
B categorica accipiatur pro vna parte, tunc facit sensum diuisum, vt omnes homines sunt asini, vel homines & asini sunt asini.

Tantum deum eẽ deum, est verum.

SECVNDO sciendum, quòd circa talem fallaciam mouetur tale sophisma: tãtum deũ esse deum est verum. Quod probat: quia verum est tantum deũ esse deum: igitur tantum deum esse deum est verum: per conuersionem. Improbatur: quia eius exponentes sunt falsæ, igitur ipsa est falsa. Respondetur ꝙ hoc complexum, tantum deum esse deum, potest capi personaliter, & sic nihil aliud est quàm deus: & sic non est concedenda: quia deus non est verum neq; falsum: capiendo verum & falsum vt sunt differentiæ propositionis. Secundomõ pt capi materialiter: & hoc dupliciter. Vno mõ ꝓ tali orone & sibi simili, & tunc sophisma est falsum: qa tale cõplexũ non est propõ. Alio mõ ꝓ propõne, quæ subiacet tali dicto: puta pro ista, tantum deus est deus: & hoc dupliciter: quia vel vt est propositio exclusiua, & sic est falsa: vel vt est propositio de subiecto excluso & sic est vera, & est sensus. illud quod est talis propositio, & non est non talis propositio. est verum. Et ex isto patet ꝙ omnis oratio de infinito est distinguenda: vt hominem esse animal est verum: & sic de alijs.

C

An terminus possit supponere pro ijs, q̃ non significat

TERTIO sciendũ, ꝙ circa fallaciã acent⁹ incidit talis difficultas: Vtrum terminus possit supponere pro aliquo vel aliquibus, quæ vel quod non significat? Et videtur ꝙ sic: quia hoc cõplexũ, propositio si est necessaria, supponit ꝓ quolibet ente
D mundi, & ẽt pro chimera: & tñ nõ significat chimerã. Item iste termin⁹ hõ, in ista propõne: hõ imaginat asinus, supponit pro asino rõne ampliationis: ex quo propositio est vera stante casu, ꝙ veniat sortes indutus pelle asini gradiens ad modum asini: tunc illa est vera, homo imaginatur esse asinus: & tunc subiectum & prædicatũ supponunt pro eodẽ: & tñ hõ nõ significat asinum: igitur. In oppositum arguitur: quia bene sequitur, iste terminus supponit pro illo: ergo significat illud, ab inferiori ad superius. Pro solutione supponitur quòd istæ propositiones differũt, homo significat asinum, & asinum homo significat: quia prima valet tãtũ sicut hõ significat rẽ, quæ est asinus, sub

G nus, sub illa ratione qua est asinus: & hoc est falsum. Secunda est vera ratione ampliationis: qui quando ponitur ante ampliatur, sed non appellatur. Secundo supponitur ꝙ ille terminus significat, importat actũ qui potest ferri supra illa quæ sunt, vel fuerunt, vel erunt, vel possunt esse, vel imaginari esse: & sic ista propositio, asinum homo significat: valet tãtum sicut, homo significat illud quod est, vel fuit, vel erit, vel potest esse, vel imaginari esse asinus: & sic est verum in casu posito. Supponitur tertio ꝙ omne complexum significat omne illud quod significant seu partes, quia complexum non videtur significare nisi ratione partium. Ex quo sequitur ꝙ istud complexum, om
F nis propositio si est necessaria significat omnem propositionem & rõne coniunctiones significat principaliter omne illud de quo verũ est dicere, ꝙ sit propõ si est necessaria. Supponit vlterius ꝙ quilibet terminus: supponeus pro aliquo dicitur significare illud; & hoc capiendo significare large, vt idẽ est ꝙ intellectũ de re cõstituere: & non capiendo significare strictè: sic ꝙ sit impositum ad significandum illud & per hoc potest solui difficultas.

An ista sit vera: tu hodie comedisti crudum.

QVARTO sciendum quòd circa fallaciam figuræ dictionis dubitatur, vtrum ista sit vera: tu hodie comedisti crudum; posito casu quòd hodie comederis coctum quod heri fuit crudum. Et arguitur quòd sit vera, sic arguendo: quod heri emisti hodie comedisti: sed crudum heri emisti: ergo crudum hodie comedisti. Respondetur quòd G istæ duæ multum differunt: tu hodie comedisti crudum; & tu hodie crudum comedisti: nã in ista, tu comedisti crudum: ly crudum, appellat cruditatem per modum adiacentis rei quam comedisti, & hoc pro tempore comestionis; sed in illa, crudum comedisti: ly crudum, appellat cruditatem per modum adiacentis per tempore præsenti sub disiunctione ad præteritum: ita quòd appellat cruditatem inesse vel in fuisse rei quam comedisti. Ex quo patet qui in dicto casu ista est falsa, comedisti crudum: vbi ista est vera, crudum comedisti: similiter dicatur de ista, Papam verberaui, & ego verberaui Papam. Et hæc de primo articu. Quantum ad secundum. H

Artic. 2.

An sit aliqua põ mentalis distinguenda?

DVBITATVR primo. Vtrum aliqua propositio mentalis sit distinguenda? & videtur quòd non: quia nullus conceptus mentalis vltimatus est æquiuocus: cum quilibet talis significet naturaliter modo nihil videtur esse naturalis similitudo diuersorum. Item omnia illa quæ ponuntur in mente, explicite ponuntur: igitur. In oppositum arguitur: qui nisi sic eadem propositio esset simul vera & falsa: vt ista, omnes homines sunt asini, vel homines & asini sunt asini: quæ non distinguat, erit vera & falsa. Respondetur quòd de hoc sunt duo modi dicendi: vnde dicunt aliqui quòd ad identitatem propositionis vocalis vel scriptę sufficit identitas, & ordo terminorum vocalium: & sic dicunt prę

dictam

A dictam propositionem esse vnã, & eandem, quando est cathegorica, vel hypothetica: sed ad mẽ talem hoc non sufficit, sed requiritur eadem pausa: & sic dicunt, quòd non esset eadem propositio: & isti dicunt, quòd eadem propositio vocalis est simul vera, & falsa, sed non eadem mentalis. Aliud dicunt, quòd ad identitatem vocalis, vel scriptę requiritur identitas conceptuum. Et isti ponunt talem propositionem, quòd si nulla mentalis est vera, neq; vocalis: & dicũt, quòd nulla, & eadem propositio est simul vera, & falsa: & de illa propositione dicunt, quòd secundum, quòd aliter, & aliter pausatur, & fit ordinatio, secundum hoc est alia, & alia propositio: & sic non distinguitur nisi ad

B ostendendum, ꝙ respondens nõ ignoret talem, & talem pausationem, seu ordinationem terminorum, & de bonitate intellectus, & intelligentis talem pausationem.

An ista sit concedẽda, sortes est equũ non currere.

DVBITATVR secundo, vtrum ista sit concedenda, sortes est equum non currere? Et videtur, quòd sic: quia bene sequitur, sortes est, & sortes non est equum currere: ergo sortes est equum non currere. consequentia patet a negatiua de prędicato finito ad affirmatiuam de prędicato infinito. Item bene sequitur, sortes est nullum equum currere: ergo sortes est omnem equum nõ currere: per legem ęquipollentiarum. Et vltra bene sequitur, sortes est omnem equum non currere: ergo sortes est equum non currere. tenet consequentia a dicto vniuersali ad dictum particulare, vel in definitum. In oppositum arguitur: quia sortes nõ est equus non currens: ergo non est equũ non currere. Pro solutione supponitur, quòd ly equum non currere, potest capi dupliciter. Vno modo materialiter: & hoc dupliciter, Vno modo pro ipsa oratione, & qualibet sibi simili. Aliomodo pro ista propositione, equus non currit: & qualitercunq; capiatur, propositio est falsa. Aliomodo capitur personaliter prò ista oratione, equus non currẽs: & sic etiã propositio est falsa: quia sensus est, sortes est equus non currens: & illa est falsa. Vnde ad rationes. Ad primã dicitur, quòd non bene arguitur: quia totum prędicatum non infinitatur. Ad secundam dicitur, quòd ista est falsa, sortes est nullum equum currere: & etiã ista sortes est omnem equum

C

non currere: & per consequens B ista, sortes est equum non currere. Dico vlterius, quòd ad dictum vniuersale non sequitur dictum particulare.

An terminꝰ ęquiuocus possit distribui quãdoque pro qualibet suo significato.

DVBITATVR tertio, vtrum terminus ęquiuocus in aliqua propositione possit distribui pro quolibet suo significato. Et arguitur primo, quòd sic: quia terminus ęquiuocus indifferenter accipitur siue significat sua significata: igitur potest distribui pro quolibet suo significato. consequentia patet: quia talis terminus potest accipi cum signo vniuersali, modo non videtur quare tale signum faciat illum terminum accipi pro omnibus suis significatis. Secũdo sic: In ista propositione, omnis canis est latrabilis: ibi ly canis, distribuitur pro suis significatis

igitur

E igitur. In oppositum arguitur: quia tunc sequeretur quòd omnis propositio in qua sic sumeretur terminus æquiuocus equiuoce tentus, esset propositio vna: quia quælibet talis equiualeret propositioni copulatiue. Pro solutione supponitur, quòd propositio potest capi dupliciter. Vnomodo strictè pro propositione vna: & sic ibi nõ est propositio, canis est substãtia: cum non sit propositio vna. Aliómodo capitur large pro omni oratione, que habet modum propositionis: & sic dicitur, quòd ista oratio, canis est substãtia est propositio, & bene distinguenda.

Supponitur secundo, quòd titulus dubij habet duplicem sensum. Vnus est, vtrum terminus æquiuocus in propositione categorica vnica distributione possit distribui pro quolibet suo significato: vt in ista, omnis canis est substãtia. Secundus sensus est, vtrum terminus æquiuocus in propositione hypothetica pluribus distributionibus posit distribui pro quolibet suo significato: vt in ista copulatiua, omnis canis est latrabilis: & omnis canis est sydus celeste: & omnis canis est belua marina. Istis suppositis ponitur talis cõclusio: impossibile est terminũ æquiuocum æquiuoce tentum, in propositione categorica vnica distributione distribui pro omnibus suis significatis: quia tunc nullus talis posset restringi, neq; talis propositio est distinguenda: sed in propositione hypothetica diuersis distributionibus posset distribui: vt patet per exẽplum. Et si quis dicat: terminus æquiuocus à cõsilio potest distribui in propositione cathegorica: ergo etiam terminus æquiuocus a casu. Respondetur, quòd non est simile: quia nulla propositio, in qua ponitur terminus æquiuocus a cõsilio est distinguenda: quia talis terminus ponitur sine determinatione; & sic accipitur pro significato principaliori: vel cum determinatione, & hoc dupliciter: vel cum determinatione distrahente: & sic capitur pro significato minus principali, vel cũ aliqua alia, & sic capitur pro significato principaliori. Nã analogum per se positum, idest sine determinatione distrahente stat pro famosiori significato. Et hec de secũdo art: Quantũ ad tertiũ.

Art. 3. CONCLVSIO responsalis: Fallacia compositionis, diuisionis, accentus, & figure dictionis sunt sufficienter assignate, & sunt a seinuicem distinctæ: vt satis patet in textu. Ad rationes. Ad primam patet solutio. Ad secundam dicitur, quòd non est incõueniens eundem paralogismum fieri secundum diuersas causas apparentiæ: & secundum hoc fieri secundum diuersas fallacias. Ad tertiam dicitur negando consequentiam: quia ibi non capitur dictio strictè: sed, vt se extendit ad scripturas. Ad quartam dicitur, quòd licet fallacia figure dictionis non fiat ex eo, quòd eisdem nominibus, vel orationibus plura significamus in veritate: tamen bene secundum apparentiam. Ad quintam patet quid sit dicendum de tali paralogismo.

LITIGIOSVS autẽ, qui quodammodo sic se habet

A ad dialecticam, vt falsigraphus ad geometriam.

ISTE est tertius tractatus huius libri, qui continet vnicum capitulum, in quo comparat aliquos syllogismos adinuicem. Et ponit quinque conclusiones.

Syllogismorū aliquorū ad inuicem comparatio.

Prima, syllogismorum litigiosorum quidam est peccās in materia, & quidam in forma, & quidam in materia, & forma simul. Et subdit, quòd syllogismus temptatiuus est sophisticus: quia quicunque syllogismi videntur esse secundum propria principia artium specialium, & tamen non sunt, semper sunt syllogismi sophistici: sed syllogismus temptatiuus est huiusmodi: igitur. Secunda, syllogismi falsigraphi non sunt sophistici: quia illi syllogismi, B qui procedunt ex propriis principiis scientiarum specialium non sunt litigiosi: sed syllogismi falsigraphi sunt huiusmodi: igitur. Minorem probat per duo exempla. Primū est Hypocratis, qui voluit probare circulum posse quadrari: vt omnes lineæ ductæ ab eodem puncto ad idem punctum, sunt æquales: sed quarta pars circuli, & quarta pars quadrati sunt huiusmodi: igitur. illa argumentatio procedit ex principiis geometriæ, male tamen intellectis: quia maior debet intelligi de lineis ductis per idem punctum. Secundum exemplū est exemplū Brysonis sic dicentis; vbicunq; est reperire maius, & minus, ibi est reperire æquale; sed est reperire quadratum maius circulo, & quadratum minus circulo: ergo est ibi reperire quadratum æqua le circulo: ecce quomodo maior male intelligitur: & quia debet intelligi in illis, quæ sunt eiusdem rationis. Tertia, idem est syllogismus sophisticus, & litigiosus sub alia tamen & alia ratione. Dicitur enim litigiosus inquantum finis eius est apparens victoria; & dicitur sophisticus inquantū finis eius est apparēs gloria. Quarta, syllogismus litigiosus sic se habet ad dialecticum, sicut falsigraphus ad demonstratiuum: quia litigiosus paralogizat ex principiis dialecticæ; sed falsigraphus ex principiis demonstratiuę. Ex quo infert differentiam illorum: quia falsigraphus non potest applicari ad plures artes, cum sit ex propriis principiis alicuius artis: sed litigiosus bene potest applicari ad plures artes. D

Conditiones dialecticæ.

Quinta, quatuor sunt conditiones dialecticæ. Prima, dialectica non est alicuius generis determinati. Secunda, nullius conclusionis est ostensiua. Tertia, quòd non est talis, qualis est scientia vniuersalis, scilicet Metaphysica. Quarta, quòd ipsa est interrogatiua. Et subdit, quòd tales conditiones possunt conuenire temptatiuæ: quia multis non habentibus artes speciales conuenit temptatiua: vt patet de idiota. Ex quo infert, quòd omnes scientes, & idiotæ possunt vti dialectica; quia omnes vtentes sermone nituntur diiudicare, & cognoscere quid verum, & quid falsum, & etiam idiotæ.

FALSVM autem in aliquo est ostendere, & orationem ad inopinabile ducere. E

E *Cautela ducendi aliquem ad metham falsi.* ISTE est vltimus tractatus qui diuiditur in quatuor capitula. In primo vult ostendere de cautelis. Et primo ponit quinq; cautelas ad ducendum aliquem ad metham falsi. Prima, quòd opponens debet latenter interrogare suum respondente. Secunda, quòd opponens debet multa interrogare: quia in multiloquio non deest peccatum. Tertia, quòd opponens debet laudare solutiones respondentis. Quarta, opponens debet se transferre ad materiam, in qua est idoneus. Quinta, opponens debet dicere respondenti, quòd nõ disputet contra ipsum, vt ducat ipsum ad falsum. Cõsequenter ponit cautelas, per quas opponens ducit respondentem ad metham inopinabilis. Et sunt quinq;. Prima, quòd opponens debet videre de qua secta sit respondens: & contra ipsum allegare opinionem plurium. Secunda, opponens debet F videre ad contrarietatem quæ est in voluntatibus, & dictis. Non enim eadem volunt, & dicunt homines: dicunt enim quasdam decoratissimas orationes, & volunt ea quæ videntur sibi prodesse, vt voluptuose viuere. Tertia, si respondens dicat aliquid secundum naturam, tunc ducendus est ad contrarietatem quæ est secundum legem: vt iustitia est bona secundum legem, non tamen secundum naturam. Quarta, opponens debet considerare contrarietatem, quæ est inter plures, & sapientes. Sapientes enim dicunt magis esse obediendum legibus quàm patri: dicunt etiam, quòd melius est iniuriam pati quàm alteri nocere. Quinta, opponens debet interrogare ea quæ habent vtramq; partem probabilem: vt vtrum sit magis obediendum de eo quàm legibus si dissentiant. G

DE facere autem nugari, & quid dicimus nugari, iam monstrauimus.

ISTVD est secundum capitulum, in quo ostendit quomodo aliquis ducitur ad metham nugationis: & primo, quomodo ducitur vere. Secundo, quomodo ducitur apparenter. *Quõ ducimur ad methã nugationis.* Præmittit ergo talem suppositionem: opponens sophista volens ducere respondentem ad metham nugationis debet supponere, quod nomẽ in oratione semper idem significat: & dat exempla. Primum est de duplo: duplum enim per suppositionem factam idem significat per se sumptum, & in oratione: sed per se tantum valet sicut duplum dimidij: ergo, & in oratione cum illo termino dimidij dicendo duplum dimidij, & tunc est nugatio: quia sensus est: duplum dimidij, dimidij duplum. Secundum exemplum est de subiecto, & propria H passione: vt abundans per se sumptum tantum valet sicut numerus habens medium: ideo si dicatur quaternarius est numerus abundans erit nugatio, cum sit sensus: quaternarius est numerus, numerus habens medium.

Consequenter ostendit quomodo aliquis apparenter ducitur ad metham nugationis: nam si concedatur suppositio prius dicta, tunc non concluditur nugatio nisi apparenter.

SOLECISMVS autem quale quid est, dictum est

prius

A prius: est autem hoc facere, & non facientem videri.

ISTVD est tertium capitulum, in quo docet ducere respondentem ad metham solecismi. Et dicit, quòd solecismorum quidam sunt veri, & quidam ap parentes. De apparentibus dat duo exempla. Primum: Cecilianus dicit ficus esse secundæ declinationis masculini generis: ideo siquis diceret, ficus maturas apparenter duceretur ad solecismum. Et ponit duas cautelas. Prima, maxime possumus ducere respondentem ad solecismum vtendo neutro genere pro masculino: quia neutrum in aliquibus habet conuenientiam cum masculino. Secunda, opponens aliquando debet mutare B locutionem: vt istam, lapis est: in istam, lapidem esse.

Quô ducuntur ad methas solecismi.

DIFFERT autem nō parum si ordinentur quodam modo ea quæ circa interrogationem sunt.

ISTVD est vltimum capitulum, in quo ponit cautelas ducentes ad redargutionem · & diuiditur in tres partes. In prima, dat quasdam cautelas contra quemlibet respondentem. Prima, quòd opponens debet ponere suas præmissas sine ordine: vt respondens credat, quòd ex ipsis nihil possit concludi. Secunda, opponens debet interrogare multa: quia difficile est simul multa conspicere. Tertia, opponens debet festinare suum respondentem. Quarta, opponens debet turbare suum respondentem, & facere ipsum iratum: conturbati enim, & irati minus de veritate sentiũt. Quinta, opponēs debet occultare suũ propositum. In secunda parte ponit cautelas contra respondentes proteruos. Prima, si opponens velit habere propositionem affirmatiuam, ipse debet interrogare negatiuam, & econtra. Secunda, si respondens concesserit plures singulares vnius vniuersalis, tunc opponens contra eum debet inferre vniuersalem, ac si omnes singulares concessisset. Tertia, si velim⁹ aliquã propositionem concedi a respondente, nos debemus eam interrogare cum sua contraria: quia falsitas suæ contrariæ facit ipsam videri probabiliorem: ex quo habetur ista auctoritas: Opposita iuxta se posita magis elucescunt. Deinde dat duas cau D telas contra respondentes fatuos. Prima, si respondens concesserit aliquod improbabile, oportet laudare suam conclusionem. Secunda, oportet inspicere si dixerit aliqua contraria. In tertia parte ponit quinq; cautelas contra respondentes subtiles. Prima, opponens debet sibi dare aliquod multiplex: & semper in alio sensu capere quàm respondens. Secunda, si opponens videat solutionem respondentis, oportet, quòd non instet contra eum ne respondens det illam solutionem. Tertia, quòd opponens se transferat ad propositum, in quo possit arguere, sicut fecit Lycophron: qui cum nesciret nisi tangere lyram, & proponeretur sibi aliud instrumentum, semper extollebat lyram inter omnia alia instrumēta. Quarta, si respondens quærat ab opponente quam conclusionem vult

Cautelæ ducentes ad redargutionem

Cautela contra respondentes subtiles.

E vult inferre, debet eam tacere. Quinta, non oportet interrogare conclusionem, neque præmissas: sed oportet vti eis tanquam concessis.

An omnis syllogismus sophisticus sit bonus.

QVAERITVR, vtrum omnis syllogismus sophisticus sit bonus syllogismus. Arguitur primo, quòd syllogismus peccans in materia, non sit bonus sylloismus: quia in omni syllogismo oportet conclusionem sequi propter præmissas: sed in syllogismo peccante in materia, conclusio non sequitur propter præmissas, cum præmissę sint falsæ: igitur. Secundo, syllogismus peccans in materia, non est argumentatio: ergo non est syllogismus. Antecedens patet, quia F syllogismus peccans in materia, non facit fidem de re dubia, cù procedat ex falsis: & falsum de nullo facit fidem. Tertio sic, syllogismus peccans in materia, deficit etiam in forma; igitur nõ est bonus syllogismus. Antecedẽs patet, quia materia syllogismi sunt duæ propositiones, & tres termini: modo si aliquis syllogismus in hoc deficiat, non est bonus. Quarto sic, omnis syllogismus est bonus, in quo seruatur, natura syllogismi simpliciter: sed in syllogismo peccante in forma, seruat natura syllogismi simpliciter; igitur. Minor patet, quia natura diuisi debet seruari in vnoquoque diuidentium.

Quinto sic, paralogismi peccantes circa fallaciam petitionis principij, sunt boni syllogismi simpliciter: & tamen illi peccant in forma: quia peccant in veritate, & probatione, quæ sunt forma propositionis, & syllogismi: igitur. In oppositum est Philosophus in textu. In quæstione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

PRIMO sciendum, quòd syllogismus sophisticus potest capi dupliciter. Vnomodo, vt sophisticus, idem est quod apparens talis qualis non est, & secundum hoc dicitur syllogismus sophisticus, qui apparet aliquid probare, & non probat. Aliomodo, vt idem est, quòd apparens esse bonus, & non est: & secũdum hoc syllogismus sophisticus, qui videtur inferre cõclusionem: quam tamen non infert dicitur sophisticus. *Syllog. sophisticus quot modis capitur.* Et aduerte quòd sicut habetur in textu, Triplex est syllogismus sophisticus, scilicet peccans in materia, peccans in forma, peccans in materia, & forma simul. *Triplex est syllog. sophistic.* H Vnde materia in proposito capitur dupliciter. Vnomodo, vt iam aliàs visum est pro tribus terminis, & duabus propositionibus: & sic dico, quòd syllogismus peccans in materia illo modo non est bonus syllogismus. Aliomodo capitur pro conditione materiæ, scilicet probabilitate, veritate, & necessitate: sic videlicet, ꝙ ille syllogismus dicitur peccare in materia, qui peccat in probabilitate, idest cuius præmissæ nõ sunt probatiuæ conclusionis. Sed per formã in proposito nos intelligimus modũ, & figurã: sic videlicet, quòd ille syllogismus, qui non est dispositus in modo, & in figura dicitur peccare in forma, & talis non est syllogismus. Ex quo sequitur, quòd diui-

fio-

A sio syllogismi in syllogismũ peccantem in materia, & forma, est diuisio æquoci, vt aliàs visũ est.

Et aduerte, quòd sicut syllogismus habet suam materiam, & formam: ita etiam dictio. Vnde materia dictionis sunt literæ, & syllabæ; sed forma dictionis dicitur modus proferendi. Ex quo sequitur, quòd identitas literarum, syllabarum, & dictionum non facit orationem esse vnam formaliter, sed materialiter: sed modus proferendi facit orationem esse vnã formaliter. Ex quo patet, quòd orationes, quæ habent aliũ, & alium modum proferendi sunt diuersæ: sicut sunt oratio composita, & diuisa: aliàs eadem oratio esset simul vera, & falsa.

SECVNDO sciendum, ꝙ

B pro ampliori declaratione quæstionis mouetur talis difficultas: vtrum syllogismus peccans in materia sit bonus syllogismus dialecticus, aut demonstratiuus? Ad quam respondetur breuiter quòd neque est syllogismus dialecticus, neque demonstratiuus: quia omnis syllogismus dialecticus, aut demonstratiuus debet esse probatiuus suæ cõclusionis: sed sic non est de syllogismo peccante in materia: igitur; licet tamen possit esse bonus syllogismus simpliciter. Dicitur vltra, quòd si talis syllogismus videatur probare conclusionem, quã non probat, tunc peccat contra syllogismum dialecticum, & etiã demonstratiuum: sed si videatur procedere ex necessariis, & secundum quòd ipsum, peccat proprie contra syllogismum demonstratiuum: non tamen oportet, ꝙ quilibet syllogismus peccans

Vtrũ syllogis. peccãs in materiã sit bonus.

in materia, siue procedens ex falsis, peccet contra syllogismum dialecticum, vel ꝙ sit syllogismꝰ sophisticus: vt patet de syllogismo, qui ꝓcedit ex manifeste falsis: in quo nulla est causa apparentiæ probabilitatis: non oportet etiam quemlibet syllogismũ sophisticum peccantem in materia procedere ex falsis: sed sufficit, quòd procedat ex præmissis, quæ videntur probare conclusionem, quam non probant. C

TERTIO sciendum, quòd cum quælibet fallacia sit deceptio: quæreret aliquis quid intelligendum est per deceptionem? Respondetur, ꝙ deceptio est assensus alicuius falsi, vel dissensus alicuius veri. Ex quo sequitur, quòd contingit aliquem decipi dupliciter. Vnomodo assentiendo falso. Secundo, assentiendo vero. Sed quæreret aliquis vtrum talis assensus sit assensus conclusionis, vel præmissarum. Et arguitur, quòd sit conclusionis: nam fallacia debet esse assensus illius, a quo locus sophisticus denominatur: sed denominatur a conclusione, & non a præmissis; igitur. Sed in oppositum arguitur, nam alicuius argumentationis sophisticæ conclusio est necessaria: ergo assensus eius non est deceptio: quia nullus decipitur assentiendo vero, & necessario. Antecedens patet de oratione peccante penes fallaciam ignorantiæ elenchi: cuius conclusio, vt plurimum est necessaria. Respondetur breuiter, quòd fallacia est assensus huius propositionis: hæ præmissæ probant hanc conclusionem, Nam assensus est fallacia, per quã homo formaliter

Quid per deceptionem intelligitur.

D

deci-

E decipit: sed in fallacia petitionis principij, & in multis alijs homo decipitur sic assentiendo: igitur. Secundo, dicitur, quòd fallacia quandoq; est assensus huius propositionis: hę præmissę probant hanc conclusionem contrariã, vel contradictoriam positioni rñdentis: patet in syllogismo peccante penes fallaciam ignorantiæ elenchi, vbi non est defectus nisi ex parte conclusionis. Dicitur tertio, quòd fallacia quandoq; est duo assensus, scilicet huius propositionis, hę præmissę probant hanc conclusionem: & assensus conclusionis: quia si aliqua cõclusio alicuius paralogismi est falsa: hę prçmissæ apparenter probant illam cõclusionem: sic, quòd ibi causetur assensus conclusionis, tunc homo in tali paralogismo decipitur assentiendo tali conclu-

F sioni.

QVARTO sciendum, quòd adhuc incidit talis difficultas: vtrum stet aliquam fallaciam esse in dictione, & extra dictionẽ. Pro cuius solutione supponitur, quòd fallacia in dictione sumit causam apparentiæ ex parte dictionis: sic quòd non potest fieri sine dictionibus. Sed fallacia extra dictionem, est quæ sumit causam apparentiæ ex parte rei significatę, vel intentionis, vel cõceptionis: sic quòd potest fieri sine dictionibus ad placitum institutis, vel earum considerationibus. Hoc supposito respondetur ad dubium, quòd non: quia vocatur fallacia in dictione: quia non potest fieri sine dictionibus ad placitum institutis, vel earũ considerationibus. Sed vocatur fallacia extra dictionem: quia

Quid est fallacia dictione. Quid est fallacia extra dictionem.

G potest fieri sine dictionibus ad placitum institutis. Si ergo eadem fallacia esset in dictione, & extra dictionem, illa posset fieri sine dictionibus ad placitum institutis: & non posset fieri sine dictionibus ad placitum institutis: quod implicat contradictionem. Et si quis dicat: vna fallacia potest habere plures causas apparentię, quarum vna se tenet ex parte rei, & alia ex parte dictionis. Respondetur, quòd hoc non potest stare: quia tunc sequeretur, quòd secundum diuersas causas apparentię causarentur diuersi assensus: quorũ vnus esset fallacia in dictione, & alius fallacia extra dictionẽ. Ex quo patet falsitas illorum qui dicunt eundem syllogismum esse in dictione, & extra dictionem secundum diuersas causas apparentię. Et hęc de primo arti. Quantum

H ad secundum.

Arti. 2. An dialectica non sit alicuius generis.

DVBITATVR primo, vtrum dialectica non sit alicuius generis determinati, nec alicuius cõclusionis ostẽsiua, nec talis qualis est metaphysica: & vtrum nomen idem significet secundum se, & iunctum alteri. Pro solutione primæ partis supponitur, quòd duplex est dialectica, scilicet vtens, & docens. Docens, quæ docet, diffinire, diuidere, arguere, & verum a falso discernere: & ista est vera scientia, & alicuius generis scibilis, sicut sunt aliæ scientiæ. Alia est vtens, quæ non est nisi noticia siue firma, siue formidolosa, siue vera, siue falsa acquisita per vsum argumentationis: & talis non est vera scientia, neq; alicuius generis scibilis determinati, & de ista intelligitur textus. Et talis non

est

A est ostensiua alicuius conclusionis supple scientificæ, & demonstratiuæ: cum non sit, licet bene possit esse ostensiua probatiua quo ad rationes communes, & probabiles, & consequentias probatiuas: & per hoc soluitur secunda pars. Ad tertiam dicitur, quòd metaphysica, & dialectica non sunt omnino similes: nam metaphysica dicitur esse communis propter communitatem subiecti; sed dialectica dicitur esse communis per applicationem: quia applicatur ad omnes alias scientias, docendo componere argumẽtationes ex terminis cuiuslibet scientiæ.

Ad quartam dicitur, quòd nomen per se sumptum, & nomen iunctum cum alio semper idem significant: licet nõ semper pro eodem, & æqualibus accipiantur propter proprietates logicales, restrictiones, ampliationes, B determinationes, suppositiones, & distributiones.

Vtrũ species generi apposita causet nugationem.

DVBITATVR secundo, vtrum species apposita generi causet nugationem: vt sic dicendo, animal homo. Ad hoc dicunt aliqui, quòd quamuis genus appositum speciei faciat nugationem: nõ tamen species apposita generi; cuius rationem assignant: quia species determinat ipsum genus: igitur. Item nulla oratio congrua est nugatio: sed talis oratio est congrua: igitur. Item minus commune potest determinare magis commune: igitur. Aliter tamen est dicendum de mente Scot. quòd *Lib.3.* sicut genus additũ speciei causat nugationem ita & species addita generi: & hoc probatur primo auctoritate Philosophi 8. Topicorum. quòd si vniuersali dicto addatur particulare, C superfluum erit & nugatio. Etiã dicit septimo metaph. quòd nugatio est in præponendo differentiam superiorem, & addendo inferiorem: vt animal habens duos pedes bipes. Etiam *T.c.43.* potest probari ratione quam facit. 5. metaph. quia quandocũq; *T.c.34.* rationes positæ pro nominibus includunt nugationem: & ita illi termini: sed sic est, quòd rationes generis, & speciei sunt huiusmodi: vt patet dicendo, substantia animata sensibilis animal rationale: ibi est vera nũgatio, cum diffinitio ibi immediate addatur diffinito: puta diffinitio animalis ipsi animali. Et si quis dicat, vtrum sit ibi nugatio, animal rationale: quia sicut homo includit animal, ita & rationale. Respondetur quòd non eodem modo: quia differentia includit genus denominatiue: & species includit genus D per se, & quidditatiue. Et per hoc soluuntur rationes alterius opinionis, negando omnes suas suppositiones. Et si quis dicat, ibi non est nugatio, homo animal: ergo neque animal homo. Antecedens probatur, quia aliàs non essent ponendæ propositiones de modo loquendi inconsueto: vt dicendo, omnis homo animal non est. Respondent aliqui, non admittendo tales propositiones, in quibus fit talis nugatio: Posset tamen dici probabilius, quòd ibi vnum non additur alteri tanquàm pars vnius extremitatis: quia vnum est subiectum, & aliud prędicatum.

DVBITATVR tertio,

E Vtrum syllogismus tentatiuus sit syllogismus sophisticus. Pro cuius solutione, supponitur primo, quòd differentia est inter syllogismum falsigraphum litigiosum, & tentatiuum: quia syllogismus falsigraphus, est, qui procedit ex propriis principiis alicuius scientiæ male intellectis; cuiusmodi sunt syllogismus Hypocratis, & Brysonis, de quibus visum est in textu. Sed syllogismus litigiosus est idem quòd syllogismus sophisticus. Sed tentatiuus est, qui quærit de scientia, vel ignorantia respondentis: vnde talis potest capi dupliciter. Vnomodo quantum ad suam materiam, puta ad terminos, & propositiones: & sic non distinguitur contra demonstratiuum, vel dialecticum: vt visum

Verū syl log. tentatiuus sit syllog. sophisticus

F est in primo Topicorum, & sic non est sophisticus. Aliomodo accipitur in quantum procedit ex communibus, & probabilibus: vt videtur procedere ex propriis principiis alicuius scientiæ: & sic potest dici quodam G modo syllogismus sophisticus; quia videtur procedere ex propriis principiis alicuius scientiæ, & non procedit: & sic capiebatur in textu. Et hæc de secundo articulo. Quantum ad tertium sit.

CONCLVSIO respōsalis: Syllogismus peccans in forma, non est bonus syllogismus: & hęc relinquitur satis probata ex dictis. Ad rationes ante oppositum. Ad primam dicitur, quòd ex præmissis falsis etiam de necessitate bene potest sequi conclusio, & nihil contra nos.

Ad secundam dicitur, quòd argumentatio potest capi dupliciter. Vnomodo large pro quacunque argumentatione siue sit probatiua, siue non. Aliomodo H stricte pro argumentatione probatiua: & hoc visum est in secundo Priorum. Ad tertiam, & quartam patet solutio, & etiā ad quintam.

ELEN-

A # ELENCHORVM C

ARISTOTELIS

LIBER SECVNDVS.

Vtilitates soluendi paralogismos.

De responsione autem, & quo oportet soluere: & ad quid, & ad quam vtilitatem huius orationes prosunt post hæc dicendum: vtiles ergo sunt ad philosophiam propter duo. Primum quidẽ, quoniam sæpe secundum dictionem fiunt, melius habere faciunt quotiens singulum dicitur, & quæ similiter & quæ B aliter in rebus.

Istius libri diuisio.

Iste est secundus liber Elenchorũ, in quo Philosophus determinat de solutionibus argumetationum sophisticarum. Et diuiditur in quatuor tractatus. Primus continet vnicum capitulum, in quo ponit vtilitatem soluendi paralogismos: dicens, quòd duæ sunt vtilitates. Primo sunt vtiles ad philosophiã: quod probat de fallaciis in dictione: quia sciens distinguere multiplex, scit faciliter distinguere aliter esse in rebus, & orationibus: quod est vtile ad philosophiam. Secundo probat in fallaciis extra dictionem: nam per solutiones earum euitamur decipi per eas. Secundo, sunt vtiles ad gloriam respondentis: quia solutio paralogismorum facit respondentem videri exercitatum circa omnia. Deinde remouet vnam cauillationem: nam aliquis posset dicere, quòd iste secũdus liber est superfluus; quia omnes prædictæ vtilitates videntur haberi per primũ librum: quia in primo libro manifestatur, ex quibus fiunt syllogismi sophistici: & quomodo fiunt: modo ille qui cognoscit talia, cognoscit defectus eorum. Respondet, quòd aliud est scire defectum paralogismi, & scire soluere eum in propria forma, quod habetur per istum secundum. D

Cauillationis remotio.

Primvm ergo quidem sicut syllogizare dicimus probabiliter, quandoque magis, quam vere.

Quo soluntur qo nos sophistica.

Iste est secundus tractatus, qui diuiditur in duo capitula. In primo ponit talem conclusionem: ad argumentationes sophisticas est danda apparens solutio: quia respondens debet illo modo soluere, quo opponens arguit: sed opponens sophista non arguit: sed videtur arguere: ergo respondens non debet soluere, sed debet videri soluere.

E Deinde remouet vnum dubiũ: crederet aliquis, quòd respondens nullo modo deberet soluere postquàm opponens non arguit. Respondet Philosophus, quòd immo debet soluere, ne videatur redargui apud aßistentes, & ne videatur ignorare solutiones talium paralogismorum, scilicet, quòd in disputatione sophistica respondens debet distinguere orationem multiplicem, si sibi ponatur antequàm opponens concludat contra ipsum, quod probat duabus rationibus: Prima, respondens debet illud facere, per quod acquirit apparentem sapientiam: sed distinguendo multiplex, acquirit apparẽtem sapientiam: quia oratio multiplex non distincta est vitiosa: ergo respondens sophista debet vti responsione. Secunda, sicut est de interrogatiões plures, ita est de interrogatione multiplici: sed ad interrogationes plures non est respõdendum vnica responsione: ergo nec ad orationem multiplicem est danda vnica responsio, sed plures, quæ dantur per distinctionem. Finaliter remouet vnum dubium: posset enim quis credere, quòd si oratio esset vera in vtroq; sensu, non esset distinguenda. Hoc remouet Philosophus dicens, quòd liçet sit vera in vtroq; sensu, tamen est distinguenda: quia faciendum est de oratione multiplici sicut de quęstione plures: sed quęstio plures est distinguenda, licet sit vera in vtroq; sensu: igitur & oratio plures.

Dubij remotio de eodem.

F

Alterius dubij remotio.

RESPONDENDVM autem in his quidem, quæ videntur sic dicentem: etenim sic minime ad se fiet elenchus. G

ISTVD est secundum capitulum, in quo ponit aliquas cautelas respondentis ad euitãdum interrogationem vnam: & sunt quinq;. Prima, si opponens proponat respondenti aliquàm interrogationem probabilem, quę non videtur probabilis respondenti: tunc ipse respondens non debet simpliciter concedere, ne videatur duci ad opinabile: nec debet simpliciter negare, sed debet dicere: videtur mihi. Secunda, si opponens proponat aliquod inopinabile, tunc respondens debet etiam dicere: videtur mihi. Tertia, si opponens velit probare aliquod negatum a respondente, tunc respondens habet sibi dicere, ꝙ petit principium: quia tunc apparebit aßistentibus, quòd respondens bene dicat. Quarta, si opponens aliquid inferat ex dictis a respondente per aliquam similitudinem, tunc respondens debet dicere, quòd ipse non capit in illo sensu, in quo dedit illam propositionem. Quinta, respondens non debet respondere nisi prius interrogatio fuerit perfecta: vt est ne homo animalium, vel est ne hoc, quod est Danaum, possesio Danaum, &c. H

Quinque respondẽtis cautela.

QVONIAM autẽ recta solutio est manifestatio falsi syllogismi, secundum quam interrogationẽ accidit falsum.

ISTE tertius tractatus huius libri, in quo docet naturam solutionum paralogismorum. Et diuiditur in quattuor capitula. In primo dicit, quòd duplex est solutio,

A solutio, scilicet recta, & non recta. Solutio recta, est manifestatio syllogismi falsi secundum quancumq; eius positionem, secundum quam accidit falsum: hoc est, solutio recta est falsitas argumentationis secundum omnem modum, secundum quem talis argumentatio dicitur falsa.

Quid est solutio recta.

Deinde ponit diuisionem syllogismorum falsorum dicens, quòd duplex est syllogismus falsus: quidam est peccans in materia, & quidam in forma. Et subdit, quòd syllogismi peccantes in materia soluuntur per interemptionẽ vnius pręmissæ, vel ambarum præmissarum, & hoc si sint falsæ. Sed peccantes in forma, soluuntur per negationem consequentiæ, vel per distinctionẽ, si sit multiplicitas in ipsis. Finaliter remouet vnũ dubium: posset enim aliquis credere, quòd solutiones paralogismorum satis habentur per primum librum. Ad hoc respondet, quòd multum differt soluere aliquàm orationem statim, & sine præmeditatione longa, & soluere cum longa præmeditatione: nam immediate aliquid præuidere est difficile: & per exercitationem videre est facile: quia exercitatio habetur per istum secũdum librum.

Syllogis. falsorum diuisio.

B

HORVM igitur qui sunt secundum æquiuocationem, & amphibologiam elenchorum; alij quidem habent interrogationẽ aliquàm, &c.

ISTVD est secundum capitulum, in quo Philosophus docet soluere paralogismos fallaciarum in dictione. Et diuiditur in quattuor partes. In prima ponit duas distinctiones. Prima, paralogismorũ æquiuocationis, & amphibologię, quidã habent præmissas multiplices, & non conclusionem: alij habent conclusionem multiplicem cum aliqua præmissarum. Secunda propositio multiplex aliquando est vera secundum vnum sensum, & falsa secundum alium: aliquãdo vera in vtroq;, & aliquando falsa. Ex quo patet, quòd omnis oratio multiplex posita in syllogismo est distinguenda: & concedenda in sensu vero, & negãda in sensu falso. Ex quo patet quomodo sunt soluendi paralogismi fallaciarũ æquiuocatiõis, & amphibologię. Et subdit vnũ documentum, ꝙ si multiplicitas lateat respondentem, & ipse concesserit orationẽ multiplicem sine distinctione: tunc si opponens fortiter instet, sic quòd possit percipere multiplicitatẽ: tunc debet corrigere suam solutionem: & dicere, quòd cœpit propositionem prius concessam in sensu vero. In secunda parte docet soluere paralogismos cõpositionis, & diuisionis: dicens, quòd soluuntur ostẽdendo, quòd non est eadem oratio composita, & diuisa. Et ponit septem exempla. Primum, quo vidisti percussum, hic percussus est: sed oculo vidisti hũc percussum: ergo oculo hic percussus est. Secundum, quo percussus est hic, hoc tu vidisti: sed baculo percussus est hic: ergo baculo tu vidisti. Soluit istos duos dicens, quod non est idem videre oculis illum qui percussus est, & videre illum qui percussus est oculo. Tertium, tu vidisti nunc existẽtes in pireo na-

C

Documẽtum.

D

Quo sol [illegible] paralogis[illegible] compositionis & diuisionis.

E ues in Sicilia ens: hæc enim est distinguenda: quia ens potest referri: & hoc, quod est in Sicilia: & sic est composita & falsa: posito, ꝙ nunc sis in pireo, vbi nõ videas naues existentes Sicilia: vel ens potest referri ad hoc, quòd est in pireo, & tunc est diuisa, & vera. Quartũ, bonus sutor malus est: vnde si fiat pausa post ly sutor, est diuisa, & falsa: sed si fiat pausa post ly bonus, est composita, & vera. Quintũ, quicquid est malorum illud est malum: sed malorum est disciplina bona: ergo disciplina bona est mala. Sextum, quemcunque nunc vere dico nunc factũ esse, ille nunc factus est: sed te vere dico nunc factum esse: ergo tu nũc factus es. Septimum, quicunq; potest citharizare: citharizat, sed non citharizans F potest citarizare: ergo non citharizans citharizat. In tertia parte docet soluere paralogismos accentus: dicens, ꝙ non fiunt multæ deceptiones in accentu: & ponit vnum exemplũ: vt bonum est viros iustos pendere, & bonum est viros iustos non pendere: ergo bonum est idem pendere, & non pendere: Soluit: dicens, ꝙ pendere non idem signat media breui, & media longa. In quarta parte docet soluere paralogismos figurę dictionis: dicens, ꝙ tales dicũt solui negando consequentiam: nam propter cõuenientiam aliquorum in voce, non sequitur conuenientia eorum in significato, aut modo significandi, vel econtra. Deinde docet soluere in speciali: & primo quãdo mutatur vnum prędicamentum in aliud: & hoc patet per exẽplũ:

Quo sol-uuntur pa ralog. figura dictionis.

Cõtingit vnum, & idem videri, G & videre: ergo contingit vnum idem facere, & fieri. Deinde ponit exempla, in quibus prædicamentum substantiæ mutatur in prædicamẽta accidẽtis. Primũ; quicquid heri habuisti, & modo non habes, amisisti: sed heri habuisti decem digitos, & modo non habes: ergo decem digitos heri amisisti. dicitur, ꝙ ibi mutatur quid in quantum: ideo neganda est consequentia. Deinde ponit exemplum, in quo quid mutatur in aliquid, sic: quicquid aliquis non habet, non dat illud: sed vnum solum denariũ aliquis non habet: ergo vnum denarium aliquis non dat. neganda est consequentia: qa ibi mutatur quid in aliquid. Deinde ponit exemplum mutando H substantiã in qualitatem, vt ecõtra: quicunq; dat aliquid leuiter, cito dat: sed illud, ꝙ dat, nõ habuit cito: ergo illud, quod dat, non dat: ibi mutatur qualitas in substantiam: quia cito est de prædicamẽto qualitatis, & ꝙ pertinet ad prædicamentũ substantiæ. Aliud exemplum: aliquem percussisti sola manu: sed solam manum non habes: ergo percussisti aliquem, per illud quod non habes. consequenter ponit tres solutiones antiquorum. Prima, quòd tu habes vnã solam manum: quia qui habet plures, habet vnam solam manum. Secunda, concedit, quòd tu habes vnam solam manum qua percussisti: negat tamen te habere vnã solam manum. Tertia, concedit, quòd aliquid dat, quòd non habet: quia si aliquis det alicui bonum vinum, quod postea fiat acetũ. tunc ille dedit

A dit, quod non habuit. Istas tres importat: quia non est recte soluere, sed tantum ad hominem: ergo non bene. Antecedens patet: quia cōcedendo oppositum illarum solutionum adhuc possunt solui per distinctionē, quæ est inter prædicta. Consequenter ponit vnum paralogismum, in quo mutatur quid in quale: vt iste homo discit tardè, & non cito didicit: ergo didicit, quod discit. Consequenter dat vnum exēplum, in quo mutatur quid in vbi: vt quicquid bibisti est in te: cyphum bibisti ergo cyphus est in te. Aliud exemplum, in quo mutatur singulare in plurale: vt quicquid sciuisti, per doctrinam, vel inuentionem sciuisti: sed istas conclusiones sciuisti: ergo eas per doctrinam, vel inuentionem sciuisti: sed tu nō sciuisti per doctrinam: ergo tu sciuisti per inuentionem, quod B tamen est falsum per casum de monstratis duabus conclusionibus: quarum vnam scis per doctrinam, & aliam per inuentionem. Soluit negando consequētiam: quia numerus singularis mutatur in numerum pluralē: Consequenter dat vnum exemplum, in quo mutatur quid in quale quid: vt corruscus est alter ab homine: corruscus est homo: ergo corruscus est alter a se ipso. Soluit negando consequētiam: quia ibi mutatur quid in quale quid: omne enim commune est quale quid: & singulare hoc aliquid. Ex prædictis infert Philosophus vnam solutionem generalem omnium paralogismorum in dictione: dicens, quòd respondens debet semper dicere, quòd accipit propositionem in sensu opposito, in C quo capit opponens.

Alius paralog. in quo quid in quale mutatur

An tantum sint duo modi soluendi paralogismos.

QVAERITVR, vtrum sint tantum duo modi soluendi paralogismos, scilicet per interemptionem, & per distinctionem. Et arguitur primo, quòd non; quia tot sunt modi soluendi quot sunt modi syllogismorum peccantium: sed tres sunt modi talium syllogismorum: quia quidam peccant in materia tātum: quidam in forma tantum: quidā in materia, & forma simul. Secūdo sic: Nullus syllogism9 debet solui per distinctionē: ergo non sunt duo modi soluendi. Antecedens ꝓbatur, quia oīs syllog. habens falsitatē, debet solui per interemptionē falsitatis: sed omnis syllog. qui soluitur est falsus: igi D tur. Tertio sic: Multiplex significat sua significata disiunctiue: ergo nullum multiplex debet distingui. Antecedēs patet per Philos. 2. Topi. dicentem, ꝙ ad construendum, vel destruendū multiplex, sufficit ipsum construere, vel destruere in vno sensu: quod non esset, nisi importaret sua significata disiūctiue. Quarto sic: multiplex significat sua significata copulatiuè: ergo nullū multiplex est distinguendum. Antecedens probatur per Philos. 1. Periher. vbi dicit, ꝙ si tunica imponatur ad significandū hoīem, & equum: erit idē dicere, tunica est alba, & dicere, hō est albus, & equus est albus. Quinto sic: Solutio ad hominem, & ad tempus sunt solutiones rectæ: ergo sunt plures, quàm duæ.

B In oppositum est Philosophus in textu. In quæstione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Art. 1.

Quid est solutio recta, & apparens

PRIMO sciendum, quòd pro declaratione quæstionis supponitur primo, quòd solutio recta est manifestatio falsi secundum quancúque positionem accidat falsum: cuius declaratio visa est in textu: sed solutio apparens est manifestatio apparens alicuius falsi non reddendo causam. Secundo supponitur, quòd interemptio idem est, quòd negatio, & est duplex, scilicet interéptio consequentiæ, & propositionis positæ in consequentia. Interemptio consequentiæ habet fieri in syllogismis peccantibus in forma, & interemptio propositionis habet fieri in syllogismis, F quorum aliquæ præmissæ sunt falsæ: Vnde interéptio consequentiæ habet fieri in omnibus paralogismis fallaciæ figuræ dictionis: & in omnibus paralogismis fallaciarum extra dictionem: exceptis illis, qui fiunt penes fallaciam petitionis principij, qui directe, & immediate non soluuntur, nec per interemptionem, nec per distinctionem: sed respódens debet dicere opponenti, ꝙ petit principium. Iste tamen modus soluendi reducitur ad interemptionem: quia dicendo, ꝙ petit principium, interimitur probabilitas: interemptio vero propositionis habet fieri in omnibus paralogismus accipientibus aliquam propositionem falsam.

Quid est distinctio

Tertio, supponitur, quòd distinctio est manifestio alicuiꝰ multiplicis dictionis, vel orationis. Ex quo patet, quòd omnis solutio recta sit per interemptioné, G aut per distinctionem. Et si quis arguat, nulla est solutio recta: igitur. Antecedens patet: quia vel esset argumenti veri, vel apparentis: non apparentis: quia talis debet esse apparens, nec veri: quia argumentum verum est insolubile. Dicitur, quòd ad argumentum apparens non solum debet dari solutio apparens, sed etiam recta: vnde in syllogismo apparenti sunt duo, scilicet causa apparentiæ, & causa defectus, quò ad primum debet dari solutio apparens: quò ad secundum debet dari solutio recta.

Difficultates circa tex. incidentes.

SECVNDO sciendum, ꝙ circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima: vtrum sit necesse ibi determinare de solutionibus paralogismorum. Respondetur, quòd est necesse H secundum quid, idest si velimus habere perfectam scientiam de syllogismis sophisticis, & si nos non velimus redargui: sed non est necesse simpliciter, cum possumus bene esse sine talibus solutionibus. Et si quis arguat: quicunq; scit aliquid componere, scit ipsum soluere: sed per primum librum scimus componere syllogismos sophisticos: ergo etiá per illum scimus resoluere. Respondetur, quòd hoc fuit satis solutum in textu: potest tamen dici, quòd non oportet, quòd quicunq; scit, idest habet scientiam componendi, habeat etiam scientiam resoluendi illud: immo multotiens videmus oppositum. Et si quis inferat: dialecticus habet considerare de istis solutionibus: quia habet considerare de illis, quæ peccát contra syllogismum

A dialecticum. Respondetur quòd non oportet nisi forte per accidens: sed habet cōsiderare primo & per se qualiter componātur syllogismi dialectici.

TERTIO sciendum, quòd secunda difficultas est ista: vtrū aliquis syllogismus sophisticus sit soluēdus per negationem cō sequentiæ? Et videtur ꝙ non; quia hoc maxime esset: quia talis consequentia appareret esse & non esset: sed hoc non: quia nihil apparet esse aliud quam sit; quia nihil apparet esse aliud q̃ ens; ergo nihil apparet esse aliud quàm est, consequentia videtur esse bona ab æquiualentibus. Pro solutione supponit ꝙ ista duo signa. s. idem & aliud sunt signa q̃ tantummodo referunt terminos substātiales: ideo B dn̄r signa p̄dicamenti substātię: sicut ista tale & quale dn̄r signa terminorum accidentalium, & non referunt nisi terminos accidentales. Exemplum primi: vt sortes est aliud q̃ Plato. i. sortes est alia substantia q̃ Plato. Exēplum secundi: vt sortes est talis qualis est Plato. i. sortes est aliqualis & talis est Plato. Ex quo sequitur ꝙ differentia est inter istas duas propōnes, sortes apparet esse aliud q̃ ipsum est: & sortes apparet esse aliud q̃ est. Prima valet tm̄ sicut ista, sortes apparet esse ens alicuius speciei, & ipse non est illius speciei: & secūda valet tantum, sicut sortes apparet esse aliud quàm ens, & est falsa. Ex isto ponuntur tres cōclusiones. Prima, aliquid apparet esse tale quale non est: vt syllogismus sophisticus apparet esse bonus & non est. Secunda, aliquid apparet esse aliud quàm

C ipsum est: nam aliquid apparet esse alicuius speciei, & tamen illius non est: vt si sortes à longè videatur gradiens sicut asinus & indutus pelle asinina, appareret esse speciei asini, & tamē nō esset. Tertia, aliquid non apparet aliud quàm est: ideo ista est falsa, aliquid apparet esse aliud quàm est: quia sensus est, aliquid apparet esse aliud quàm ens. Et per hoc soluitur difficultas:

QVARTO sciendum quòd est alia difficultas: Vtrum ista sit concedenda, aliquis propositionem veram credit esse falsam? Et videtur quòd non: quia ex ipsa in bona consequentia sequitur vna falsa: igitur. Antecedens probatur: quia bene sequitur aliquis propositionem verā credit esse falsam: ergo aliquis credit propositionem veram esse falsam: sed consequens est falsum, & bona consequentia: quia nomina & verba transposita idē significant. Pro solutione supponit quòd dr̄ia est inter istas propōnes, aliquis credit propositionem esse falsam, & aliqs propōnem veram credit esse falsam: nam secunda est modalis diuisa: & est sensus, aliquis propositionem q̃ est vera, credit esse falsam, & hoc est verum, prima est modalis composita: & est sensus, aliquis credit istam propositionem esse veram: propositio vera est falsa: & in illo sensu est falsa: & per hoc soluitur difficultas: Vnde credere aliquam propositionem non esse veram non est aliud quàm assentire firmiter illi propositioni tanquam veræ. Et hæc de primo art. Quantum ad 2m.

An ista sit concedenda. Aliquā propositionē eē falsam.

D

DVBI-

E *Arti. 2.* DUBITATUR primo. Utrum ista sit concedenda ad disputandum vocaliter requiritur sermo. Et probat ꝙ sit vera: quia disputatio vocalis non potest fieri sine sermone: ergo ad disputandum vocaliter requiritur sermo, consequentia patet ab æquiualentibus. In oppositum arguitur: quia bene sequitur, ad disputandum vocaliter requiritur sermo; ergo sermo requiritur ad disputandum vocaliter, consequentia tenet per illam regulam: nomina & verba transposita idem significāt; sed cōsequens est falsum, cū nullus sermo requiratur ad disputandum vocaliter. Item conuertens istius ad disputandum vocaliter requirit̄ sermo est falsa: igitur. Antecedens patet:

Aliud dubium de ista ad disputandum vocaliter requiritur sermo.

F quia cōuertens est ista quod requiritur ad disputandū est iste vel iste sermo: modo ista est vna affirmatiua falsa cuius subiectū pro nullo supponit. Item contradictoria eius est vera: igitur ipsa est falsa. Antecedens patet; quia contradictoria est ista, nullus sermo requiritur ad disputandum vocaliter; & ista est vera: igitur. Pro solutione supponit̄ primo ꝙ accusatiuus positus post ly requiritur & rectus a parte ante supponit confuse tā tum. Supponit secundo quòd aliqui dicunt quòd propositio tantum valet sicut ista disputatio vocalis non potest fieri sine sermone: vel sicut ista, impossibile est disputationem vocalem fieri sine sermone. Alij dicunt ꝙ ex quo istud verbum requiritur, confundit terminum ꝙ in ipso includitur actus syncategorematicus, qui non est pars extremi: ergo totum hoc quod requiritur ad disputandum non est prædicatum. ergo debet resolui in vnam aliam vbi non ponitur talis actus syncathegorematicus: puta in istā ad disputandum vocaliter conuenit sermo, & postea tunc debet conuerti. Supponitur tertio quòd de ista nomina & verba transposita idem significant diuersi diuersimode gloſant. Nam dicunt aliqui quòd sic est intelligenda, nomina & verba vbicunq; ponuntur idem significant, sed non eodem modo. Alij dicunt quòd est vera retenta eadem suppositione, ampliatione, & restrictione. Alij dicunt quòd est intelligenda: dum modo ponantur ex eadem parte extremi: & ista magis videtur esse de mente Arist. Et per ista possunt faciliter solui rationes de contradictoria alias dictū est quomodo terminus qui supponit confuse tantum ratione signi confusiui specialis, in contradictoria debet supponere confuse & distributiuæ distributione imperfecta. Dicunt tamen aliqui quòd non habet cōtradictorium nisi prius resoluatur. H

An ppō ī qua ponitur term° æquiuocus sit distinguēda.

DUBITATUR secundo vtrum omnis propositio in qua ponitur terminus æquiuocus sit distinguenda. Et arguitur quòd sic: quia aliqua propositio in qua ponitur terminus æquiuocus est distinguenda: ergo & omnis consequētia patet: quia nō videtur maior ratio de vna quàm de alia. Item omnis propositio plures est distinguenda: sed omnis propositio in qua ponit̄ terminus æquiuocus est pro-

A propositio plures: igitur omnis propositio in qua ponitur omnis talis terminus est distinguenda. In oppositum arguitur: quia nulla propositio vna est distinguēda, omnis propositio est propositio vna: igitur nulla propositio est distinguenda. Consequentia tenet in celarent. Et minor probat per philosophum dicentem, ꝙ idem est propositio & propositio vna. Pro solutione supponitur ꝙ propositio capitur dupliciter. Vnomodo stricte pro propositione vna: & sic nulla est distinguenda. Aliomodo capitur large pro omni oratione habente modum propositionis: & sic propositio plures est bene propositio. Supponitur secundo ꝙ vt communiter dicitur, propositio dicitur æquinoce de propositione vna & B propōne plures, & hoc a consilio. s. de propōne vna primo, & de ꝓpōne plures secundario: & sic tenendo illam regulam: talia sunt subiecta qualia permittuntur a prædicatis tā in æquiuocis a cōsilio q̄ a casu ista est concedenda, propō est distinguenda: oīs propō est distinguenda: propō est propō plures: omnis propō est propositio plures: qa in omnibus istis a parte subiecti ponitur terminus æquiuocus a consilio. s. iste terius propō & prædicatū. s. distinguēda vel plures solū cōuenit sibi pro vno significato. s. pro propōne plures: & ꝑ consequens virtute illi⁹ regulæ, ꝑdicatū restringit subiectum ad stādū ad propōnē plures: tñ logici non aduertentes ad talē acceptionē negāt tales propōnes.

Conclusiones ex pdictis. Isto supposito ponuntur aliquę conclusiones probabiles. Prima: nulla propositio in qua ponitur terminus æquiuocus a cōsilio est distinguenda; & ista iā prius fuit probata secunda: aliqua propositio in qua ponitur terminus æquiuoc⁹ a casu est distinguenda ratione illius termini æquiuoci: qa illi propōni correspondent plures conceptus ꝓpōnales coniuncti: vt ista, canis est substātia; pro quo ponit̄ talis regula: Omnis propō in qua ponit terminus æquiuoc⁹ cui correspondēt plures conceptus ꝓpōnales, est distinguenda. Tertia: aliqua propō in qua ponitur terminus æquiuocus restrictus est distinguēda, vt patet de ista, canis est coloratus. Quarta: nulla propositio in qua ponitur terminus æquiuocus restrictus ad vnum solum significatum, est distinguenda: sicut ista, canis D est latrabilis, & per istas propositiones faciliter soluunt rōnes.

DVBITATVR tertio. Vtrum ista sit concedenda sine quacūq; distinctione, homo est pictus? Et videtur ꝙ non: quia bene sequitur, homo est pictus: ergo pictū est hō, ꝑ conuersionē simplicē consequens est falsum, cum subiectū non restringat ꝑdicatū. Itē bene sequit, hō est pictus: ergo aīal rōnale est pictū: sed consequēs est falsū: igit cōsequētia patet ꝑ locū a diffinitione. Itē nulla substātia aīata est picta: oīs hō est substātia animata: ergo nullus homo est pictus. In oppositum argūit ꝑ illā regulā: talia sunt subiecta &c. quæ sic intelligit, vt dicūt aliq̄ ꝙñ a parte subiecti ponitur terminus æquiuocus: & ā pte ꝑdcati ponitur terminus sibi conueniens solū pro vno significato, tūc sic sit

B cise pro illo: sed homo est terminus æquiuocus ad hominem verum & hominem pictum; igitur. Sed contra hoc arguitur; quia si sic, sequeretur quòd ista, esset concedenda; deus est accidens: virgo Maria est lignum: & sic de alijs; cōsequens est falsū: patet tamen consequentia: quia iste terminus deus, æquiuoce significat deum & istum terminum, deus: & prædicatum solū sibi conuenit pro termino: igitur. Propter istam dicunt aliqui ꝙ prædicta regula solum intelligenda est de termino æquiuoco a casu: ideo dicunt, quòd istæ sunt concedendæ, canis est sydus cęleste: canis est latrabilis. Secundo inferunt quòd ista est neganda, homo est pictus, & sibi consimiles. Alij sunt qui non vident rationem, quare in vna magis restringat quam in alia: ideo dicunt ꝙ regula debet intelligi, si propositio affirmatiua categorica est vera pro aliquibus suppositis & falsa pro aliquibus: tunc verificatio fiet pro illis suppositis, pro quibus ꝓpositio est vera; vt ista, hō est currens: dato ꝙ aliqui homines currant & aliqui non: & sic possunt solui orationes: ideo videas quid tenendū est. Et hæc de secūdo art. Quantum ad tertium sit.

F

CONCLVSIO responsalis ad quæsitum: tantum sunt duo modi soluendi paralogismos scilicet per interemptionē & per distinctionem. Et hæc cōclusio relinquitur probata ex dictis. Ad rationes ante oppositum. Ad primam dicitur ꝙ paralogismi peccantes in materia & in forma soluuntur eisdem solutionibus sicut alij: ideo pro ipsis nō est ponendus vnus modus soluendi. Dicitur vlterius quòd concessio non est solutio, sed magis debet dici responsio: cum non sit manifestatio falsi. Ad alias satis patet solutio in 1. articulo.

G

AD illos autem, qui secundum accidens: vna quidem & eadem solutio est ad omnes.

ISTVD est tertium capitulum, in quo docet soluere paralogismos extra dictionem: & diuiditur in septem partes. In prima docet soluere paralogismos accidentis: dicens quòd ad omnes paralogismos fallacię accidentis est vna solutio, scilicet negatio consequentiæ: quia non oportet quòd si præmissæ vniantur vel diuidantur cum medio in præmissis, quòd propter hoc vniantur vel diuidantur inter se in conclusione: & ponit diuersos paralogismos. Primus, tu scis bonum; & bonum est quod intendo interrogare: ergo tu scis illud quod intendo interrogare. Secundus, tu cognoscis coruscum, & coruscus est veniens: ergo tu cognoscis venientem: & soluuntur isti duo; quia est variatio appellationis. Tertius, hæc statua est opus: hæc statua est tua; ergo statua est opus tuū. Quartus, ille canis est tuus, & est pater; ergo est pater tuus. Quintus, in foro sunt raro pauca, & pauca sunt pauca; ergo pauca sunt raro pauca; & ibi committitur fallacia, eo quòd in ipsis indebite arguitur a diuisis ad coniuncta. Et subdit philosophus quòd si aliquid attribuatur accidenti, ꝙ non oportet

Quo solutur paralogismi extra dictionē.

H

[A ter illud attribui rei subiectæ, nisi subiectum & antecedens pro eisdem adæquate supponerent. Deinde improbat tres solutiones antiquorum ad dictos Paralogismos. Prima, quòd non est inconueniens aliquem cognoscere & ignorare: sed erat incōueniens aliquem cognoscere & ignorare secundum idem. Reprobat hanc solutionem: q̃a omnium paralogismorum eiusdem fallaciæ debet esse idē modus soluendi generalis; sed talis non est huiusmodi; igitur. Et subdit ꝙ non est inconueniens eandem orationem habere plures defectus: & tunc talis non poterit solui per talem modum dicēdi antiquorum. Secunda solutio antiquorum dicētium omnia esse multum & paucum, eo quòd multum & paucum dicuntur relatiua. Reprobat hanc solutionē; dicens quòd talis solutio nihil valet: quia nō manifestat falsitatem. Tertia solutio antiquorum erat ꝙ ista est distinguenda, iste canis, est pater tuus. Hanc reprobat philosophus: dicens quòd solum nomen multiplex vel orō multiplex est distinguenda: sed ibi non est nomen nec oratio multiplex: igitur. Subdit etiam quòd nulla oratio truncata est distinguenda sicut ista, prudentia est disciplina malorum, vel ista, aufert mihi iram. In secūda parte docet soluere paralogismos secundum quid ad simpliciter: & primo dat solutionem generalem scilicet negando consequentiam: quia non est idem dictum simpliciter & dictum secundum quid: dicens quòd considerandum est ad cō

Improbat solutiones antiquorū.

B

tradictionem, si scilicet sumatur in præmissis secundum quid & in conclusione simpliciter: & ponit nouem paralogismos. Primus, quod non est est opinabile: ergo quod non est, est. Secundus; aliquid quod est non est homo: ergo aliquid quod est, non est. Tertius, sortes iurat se periurare: ergo bene iurat. Soluit negando cōsequentiam: quia iurare, se periurare non est bene iurare simpliciter, sed solum secundum q̃d. Quartus, qui suadet furtum, dissuadet non furtum: ergo qui suadet, dissuadet. Quintus, ego dico falsum. Soluit; dicens quòd ille qui dicit illam propositionem, dicit falsum simpliciter & verum secundum quid. Sextus: diuitiæ sunt bonæ bene vtenti, & non sunt bonæ male vtenti: ergo sunt bonæ & non bonæ. Septimus, iustum est magis eligendum quam iniustum; ergo mori iuste est magis eligendum quam mori iniuste. Soluit: dicens quòd mori est magis eligendum quo ad agere quam iniustum, sed non quo ad pati. Octauus, scio hanc rem esse mihi adiudicatam: ergo scio hanc rem esse meam. Vltimus, iniuste passus dicit se fuisse passum iniusta: ergo dicit iniusta. In tertia parte docet soluere Paralogismos ignorantiæ Elenchi: dicens quòd omnes soluuntur; quia obmittūt aliquam conditionem necessario requisitam ad contradictionem: vt tu scis de corusco quòd est veniens & ignorans quòd est musicus: ergo tu scis & ignoras.

C

D

In quarta parte docet soluere Paralogismos petitionis: prin-

B principij: dicens quòd omnes soluuntur dicēdo opponenti quod petit principiū. In quinta parte docet soluere paralogismos fallaciæ consequentis: dicēs quod oēs soluuntur per negationē consequentiæ: quia licet prima consequentia sit bona, non tñ oportet quod secunda sit bona: vt qñ arguitur à destructione añtis, ad destructionem consequentis: vel a pōne consequentis ad positionē añtis. In sexta parte docet soluere paralogismos secundum non cām vt causam: dicens quod tales soluūtur dicendo quod propter pmissam superfluam non sequitur impossibile. In septima parte docet soluere paralogismos secundum plures interrogationes vt vnā: dicens quod ad paralogismos huius fallaciæ nō est respondendum vnica responsione cum interrogatio fuerit plures: sed debent dari plures responsiones. Et hoc probat per vnum simile: nam licet propositio habens terminum æquiuocum sit vera in vtroq; sensu: vel falsa in vno & vera in alio: non tñ debet dari vna solutio simpliciter. s. concedendo, vel negando: quia apparenter duceretur ad metham. Similiter dicendum est de interrogatione plures. Et ponit vnum exemplum: vt si quæratur, sunt ne illa bona, vel mala demonstrato vno bono, & vno malo: si respōdeatur quòd sunt mala: ergo bonum est malum: & si respondeatur quòd sunt bona: ergo malum est bonū: ideo debet dici, hoc est bonū & hoc est malum.

IN illis autem quæ deducunt ad idem frequenter dicere manifestum.

ISTVD EST quartum capitulum, in quo soluit paralogismos ducentes ad nugationem, & ad solæcismum: & intendit duas conclusiones. Prima, ad soluendum paralogismos nugationis, oportet negare illud principium: sophisticum nomen significat idem per se sumptum & iunctum cum alio: quia illud non videtur verum saltem in relatiuis & passionibus: quia duplum per se sumptum significat dimidium: iunctum vero cum dimidio non plus significat ipsum. Patet etiā in passionibus: quia simitas per se significat nasum: sed quando iungitur cum isto termino nasus, non significat nasum. Secunda: volens euitare nugationem debet addere subiecto determinationem, vel nomē ad suum adiectiuum. Docet secundo soluere paralogismos ducentes ad solæcismum: dicens quòd debet responderi, quòd non bene arguit: quia incongruum non est verum, neq; falsum, & ponit exemplū quod veræ dicis esse, hoc est: sed lapidem veræ dicis esse: ergo lapidem est.

OPORTET etiam intelligere; quoniam omnium orationum aliæ quidem sunt faciles conspici.

ISTE EST vltimus tractatus huius libri, in quo determinat de his quæ sunt digna solutione: & de his quæ non sunt, & de syllogismo fatuo: & diuiditur in tria capitula. In primo ostendit quæ orationes sunt faciles ad soluēdum & quæ diffi-

Quæ orationes faciliter soluuntur.

A difficiles: & dicit primo ꝙ omnes orationes, quæ fiunt secundum æquiuocationem sunt faciles: vnde fere omnes orationes secundum dictionem sunt faciles ad soluendum, & quasi ridiculosæ. Et ponit duo exempla de æquiuocatione. Primũ, vir sedens ferebatur gradatim: ista est duplex: nam primo significat ꝙ sedens ferebatur per gradus: & sic potest esse vera. Secundo significat ꝙ vir sedens gradiendo ferebatur: & sic est falsa. Secundum exemplum: boreas non est purus: quia affligit pauperem. Vnde purus duo significat. Vno modo idem est quod innocens: & sic boreas non est purus: quia destruit pauperem. Alio modo idẽ est quod serenus, vel purgans, & sic est purus. Subdit tamen ꝙ aliquæ
B orationes factæ secundum æquiuocationem dicuntur difficiles: quia illæ sunt difficiles de quibus sapientes iudicant diuersimode: sed aliquę orationes æquiuocationis sunt huiusmodi: nã zeno credebat, quòd ens tantum vnum significaret: alij vero dicebant, quòd ens & vnum multipliciter dicebatur. Consequenter soluit orationem sophisticam: dicens ꝙ duplex est, scilicet acris & non acris. Vnde oratio acris siue difficilis ad soluendum, est quæ maxime dubitare & facit respondentem maxime alligat. Et dicit quòd est duplex, scilicet peccans in materia & peccans in forma. Et dicit quòd orationes peccantes in materia sunt acriores, hoc est difficiliores ad soluendum quàm peccantes in forma: quia

Oratio sophistica quomodo soluitur.

peccantes in forma non decipiunt nisi ignorantes logicam: C
sed per peccantes in materia peritissimi decipiuntur. Et dicit quòd oratio peccans in materia dicitur esse acerrima quãdo ex præmissis valde probabilibus infertur propositio valde improbabilis. Sed dicitur minus acris, quando præmissæ non sunt multum probabiles: sunt tamen aliqualiter probabiles, & concludunt vnum manifeste falsum: Dicit etiam quòd interrogationes peccantes in forma illa est maxime acris de qua est dubium si sit syllogistica, vel non: sed illa dicitur minus acris, quæ faciliter apparet, quòd non est syllogistica. Ex quo infert, quòd orationum pecantium in forma aliquæ sunt digne solutione, & aliquæ non: vt in D
quibus non est aliqua præmissarum propter quam sequatur conclusio: sed illa est digna solutione quando faciliter nescimus distinguere an sit syllogistica, vel non. Et subdit incidentaliter diuersos modos soluendi dicens quòd aliquando fit solutio ad ipsam orationem aliquando fit solutio ad hominem ostẽdendo quòd male ordinat præmissas suas, sicut in syllogismo fatuo: cuius præmissæ non sunt bene ordinate: aliquando etiam fit solutio ad tempus quando respondens nescit soluere: & tamen cũ multis dictis pertransit tempus, Et dicit philosophus, quòd illa solutio est pessima, quæ eget plus temporis quam disputatio exigat.

Orationũ peccãtiũ in forma diuisio.

E Ex quantis ergo & qualibus fiunt disputantibus paralogismi & quomodo.

Recapitulatio. ISTVD est secundum capitulum, in quo philosophus recapitulat ea, quæ dicta sunt in istis libris & libris Topicorum: dicens quòd dictum est ex quãtis fallacijs fiunt deceptiones: dictum est etiam quomodo respondens ducitur ad metham: dictum est etiam de cautelis, de solutionibus: & quæ sit vtilis & quę non: & quomodo soluuntur apparenter & quomodo nõ: Etiam in Topicis dictum est de prædicatis, de propositionibus, & de problematibus quatuor prędicatorum, & de considerationibus ad arguẽdum de omni problemate, & de modo opponendi F & respondendi dialecticè.

OPORTET aũt nos non latere, quod accidit circa hoc negocium.

Quõ ab antiqꝫ logica fuit inuenta. ISTVD est vltimum capitulum, in quo philosophus ostẽdit modum inuentionis logicæ, & dicit primo quòd illa quæ primo inuenta fuerunt à primis inuentoribus, parua erant, sed per successionem temporis augmentum acceperunt: & dicit quòd primo inuenta fuerunt principia communia: & dicit quòd licet principia sint parua in magnitudine, sunt tamen maxima in virtute & difficillima ad inueniendum: quibus inuentis, facile est addere: & dicit quòd tempore suo de hac arte nihil erat traditum quod haberet aliquid ordinis: immo tradita erãt sine ordine: puta habendo multas regulas & multa argumenta sine quocunque ordine. Ex G quo infert quòd talis doctrina, quę erat ab antiquis, tradita erat facilis: quia ibi non erant nisi quædam regulæ sine demonstratione. Et subdit quòd de syllogismis sophisticis nihil pœnitus erat traditum ante tempus suum saltem per modum artis: ex illo vult habere quòd fuit verus inuentor huius scientiæ, & se compleuisse sufficienter hanc artem: ideo concludit quòd de non bene dictis, & de omissis detur sibi venia: & de inuentis & bene dictis dentur sibi grates.

An philosophus sufficienter doceat soluere paralogismos extra dictionem. H

QVAERITVR Vtrũ philosophus sufficienter doceat soluere paralogismos extra dictionem. Arguitur primo quòd non: quia paralogismi petitionis principij peccant in forma, & tales debent solui per distinctionem, vel per negationem cõsequentiæ: igitur non bene docuit soluere tales syllogismos. Maior patet: quia omnis syllogismus sophisticus peccat in materia, vel forma: sed paralogismus petitionis principij non peccat in materia: ergo in forma. Secundo sic: Petitio principij peccat contra argumentationem: ergo peccat in forma. Antecedens patet: quia petitio principij non facit fidem de re dubia cum nihil probet: igitur. Tertio sic: Petitio principij peccat contra syllogi-

A logismum simpliciter: ergo peccat in forma. Antecedens patet per philosophū in textu: & praecipue in primo, vbi dicit ꝙ omnes paralogismi sunt immodificati. Quarto sic: Ad interrogationē plures, danda est vna responsio. Antecedēs patet: quia ad omnem propositionem, quae sic est vera, ꝙ nullo modo est falsa, danda est vna responsio: sed aliqua interrogatio plures est huiusmodi: igitur. Minor patet; quia ista est interrogatio plures, Verum isti sunt videntes, demonstrato vno ceco & vno vidente, & tamen est falsa: igitur. Quinto sic: Interrogatio plures est propositio, cum propositio diuidatur in propositionem vnam, & propositionem plures: sed ad omnem propositionem respondendum est vna responsione: igitur. In oppositū est, B philosophus in textu. In quaestione erunt tres arti. Quantum ad primum.

Arti. 1. PRIMO sciendum, ꝙ circa textum incidunt aliquae difficultates. Prima, vtrū ad hoc quòd aliqua oratio faciat fallaciam aequiuocationis, vel amphibologiae, requiratur, quòd principaliter plura significet. Et videtur quòd non; quia aequiuocatio, & amphibologia possunt fieri, secundum istam orationem, quicquid ridet habet os: pratum ridet: ergo pratum habet os: & tamen ibi non est aliquis terminus, qui principaliter plura significet: neque ipsa oratio principaliter plura significat. Ad hoc respondetur, quòd nunquam est aequiuocatio, vel amphibologia, nisi sit aliquid distinguendum, & hoc saltem secundum principium, vel secundum modum. Dicitur secundo, quòd non requiritur, quòd terminus, vel oratio principaliter plura significet. C

Propō, vt faciat fallaciā aequiuoca. vel amphibolog. quid requirit.

SECVNDO sciendum, ꝙ secunda difficultas est talis: Verum ista sit concedenda, aliquid significat, quòd non significat? Et videtur ꝙ sic: quia chimera aliquid significat; cum sit nomen, & tamen nihil significat: quia chimera non est imaginabilis: ergo non est significabilis. Consequentia probatur: quia ad hoc ꝙ aliquid possit significari, oportet ꝙ sit imaginabile, & antecedens probatur: quia implicans contradictionem non imaginatur; sed chimera implicat contradictionem: ergo non imaginatur. D

Aliqd significat, quod non significat an concedenda.

Pro solutione supponitur quòd illa propositio potest habere multos sensus. Vnus est ꝙ iste terminus, aliquid, significat aliquid ꝙ significat iste terminus non materialiter captus: & sic conceditur; nam aliquid significat illam vocem quae non significatur per seipsam. Alius sensus est ꝙ aliquid significat aliquod quod non est significatiuum: quia significat rem, quae est lapis, quae non est significatiua. Alius sensus est: aliquid significat aliquid & non significat illud; & sic est falsa; & ad improbationem visum est aliàs, quomodo chimera potest dupliciter diffiniri. Vnomodo quòd est aliquid compositum ex capite leonis &c. & sic bene est imaginabile & si- *Pa. 114. A*

A sarum: sed paralogismi quorum solutio cadit supra consequentiam debent solui per interemptionem consequentiæ. Vnde nõ semper oportet aliquam præmissarum syllogismi peccantis in materia esse falsam: sed sufficit quòd non sit magis probabilis, quàm conclusio. Ad secũdam dicitur, quòd petitio principij bene peccat contra argumentationem probatiuam, & propriè dictam: sed non contra argumẽtationem generaliter dictam. Ad tertiam patet solutio. Ad Quartam negatur antecedens: & ad probationẽ dicitur, quòd C aliquando ad interrogationem plures bene potest dari vna responsio; non tamẽ sic est respondendum; ne videamur redargui apud assistentes. Et dico quòd talis responsio vna erit responsio vna: & hoc non est inconueniens. Ad quintam patet solutio: nam interrogatio plures, neque propositio plures est propositio: cum non sit propositio vna; modo dictum est in textu, quòd idem est propositio, & propositio vna.

QVOTATIONES (VT VOCANT) siue mauis citationes Commentariorum, quæ ſparſim in Summulis reperiuntur.

Pagella 19.F, De quo magis aliàs videbitur. Vide inferius, pagella 191 D, 193 D
Pag.32 B, De quibus ſatis viſum eſt. Superius, 17 B, C
Pag.36 H, Quæ ponebantur in definitione tonitrui diſcreti 13, F
Pag.40 A, Quemadmodũ viſum eſt in materia contingenti, 19 F
Pag.41 H, Viſum eſt aliàs, quid ſit dicendum, 33 E, H
Pag.61 A, Vt viſum eſt in primo tractatu, 14 C
Pag 80 E, De quibus videbitur in exponibilibus, 173 E, 181 D
Pag.83 H, Sicut dictum eſt in loco à toto in quantitate, 82 D
Pag.89 A, Dictum eſt prius, 57 F
Pag.124 E, Vt diffiniebatur in quarto tractatu, 60 F
Pag.136 F, Sed de hoc iam ſatis viſum eſt. Paulò ſuperius art.2 A
Pag.137 A, multotiens patuit ſolutio, 12 C, G, 16 F, 130 F, 163 E
Pag.139 C, Vt viſum eſt, 136 D
Pag.153 D, Vt aliàs viſum eſt, 129 H
Pag.156 C, Vt videbatur in conuerſionibus, 155 B
Pag.166 F, vt viſum eſt ſuperius, 161 F
Pag.169 C, Vt aliàs viſum eſt, 13 D
Ibidem H, De quibus magis aliàs videbitur, 203 B, & in log. magna, 175 F, 176 F, 282 A, B
Pag.175 C, Vt viſum eſt in ſuppoſitionibus, 136 B
Pag.185 B, Vt viſum eſt, 184 F
Pag.188 D, ſatis dictum eſt in ſuppoſitionibus, 135 H
Ibidem E, ſatis viſum eſt in tractatu Diſtributionum, 166 H
Pag.189 C, ſatis dictum eſt in tractatu Suppoſitionum, 128 G, 134, G
Ibidem E, Vt multotiens viſum eſt, 130 H
Ibidem F, ſatis viſum eſt in ſuppoſitionibus, 130 H
Pag.190 D, tam hic, quàm in ſuppoſitionibus, 128 G
Ibidem H, Et de hoc magis viſum eſt in Summulis, 7 B, 125 B
Pag.194 B, Vt poſtea videbitur, 200 B
Pag.198 D, Vt viſum eſt in Summulis, 21 B
Ibidem H, Vt ſuperius viſum eſt, 129 C, 196 H
Pag.200 B, Vt viſum eſt, 194 B
Ibidem C, Viſum eſt ſuperius, 195 C

A *Arti. 2.* DVBITATVR primo, Vtrum hæc propositio, ego dico falsum sit vera, vel falsa: supposito quòd nihil aliud dicam. Arguitur primo quòd non: quia per illam propositionem taliter significatur, qualiter est: ergo ipsa est vera. Antecedens patet; quia per eam significatur me dicere falsum, & ita est: ergo ipsa est vera: & quòd sit falsa patet: quia falsificat seipsam: igitur. Pro solutione huius dubij est aduertendum, quòd illud dubium quærit de veritate & falsitate propositionum insolubilium: de quibus diuerse sunt opiniones; vt aliàs videbitur in tractatu de insolubilibus. Sed pro nunc supponitur quòd differentia est inter propositionem habentem reflexionem supra se, & insolubilem. Vnde illa propositio dicitur habere refle-

B xionem supra se; quæ aliquomodo seipsam significat; vt omnis propositio est affirmatiua. Sed propositio dicitur insolubilis quæ significat seipsam sub ratione falsi. Et ex isto sequitur, quòd omnis propositio insolubilis est habens reflexionem supra se: sed non econtra: & dicitur insolubilis; quia cum difficultate est solubilis. Et aduerte quòd propriè ad insolubile tres conditiones requiruntur. Prima ꝙ sit sophisma, ex quo apparenter & non vere sequatur cōtradictio, defectu cuiꝰ ista ꝓpō nō est insolubilis; hō est animal. Secunda: quòd aliqualiter seipsam significet mediatè, vel immediatè: defectu cuius ista non est insolubilis: tantum pater est. Tertia, quòd significet seipsam sub rōne falsi: ideo

Ego dico falsũ, an vera.

Propositio habēs reflexionē supra se & propriè insolubilis differunt.

C ista non est insolubilis: omnis propositio est affirmatiua. Aduerte vlterius, quòd dicunt aliqui quod propositiones insolubiles non sunt propriè propositiones, sed propositiones plures: vt ego dico falsum subordinatur istis duabus propositionibus indistinctim captis; ego dico falsum: & hæc propositio est falsa, demonstrando per ly hæc primam propositionem. Alius est modus dicendi, quod qualibet ꝓpositio insolubilis est vna copulatiua, cuius prima pars denotatur per insolubile, & illa demonstrat illam eandem propositionem: vt hæc propositio, ego dico falsum: & hæc propositio est falsa: demonstrando per ly hæc primam propositionem: & isti duo modi sunt multum probabiles. Est tamen alius modus

D qui tenet ipsas esse categoricas, sed ille est magis difficilis: & de istis aliàs videbitur in Insolubilibus. Vnde tenendo secundum modum, pro nunc respondetur ad dubium, quod talis est falsa: ad probationem dicitur, quod ad propositionem esse veram non sufficit taliter esse qualiter significat: sed requiritur taliter esse qualitercunque ipsa significat: & quod non sit falsificans seipsam: modo talis non est huiusmodi: igitur. Vnde stat aliquam propositionem esse falsam, quæ qualitercunque significatur esse ita est: ideo hoc non sufficit ad propositionem veram: sed cum hoc requiritur, quod non falsificet seipsam.

DVBITATVR secundo,

Nn 2 Vtrum

E Vtrum in aliqua bona consequētia ex vero sequatur falsum. siue sit in propositionibus insolubilibus siue non. Et videtur ꝙ nō per philosophum. 2. Priorum. In oppositum arguitur; posito casu ꝙ non sint nisi tres propositiones vniuersales scilicet omnis homo est asinus, nullus homo est animal: & hæc, omnis ꝓpositio vniuersalis est falsa: tunc arguitur sic; bene sequitur illa propositio vniuersalis est falsa, & illa: & non sunt plures: ergo omnis propositio vniuersalis est falsa: consequētia patet inductiue: & antecedens est verum, & consequens falsum: igitur. Item contradictorium consequentis dictę consequentię repugnat antecedēti, .s. aliqua propositio vniuersalis non est falsa; igitur. Pro responsione est aduertendū quod dicunt aliqui ꝙ in istis insolubilibus ex vero potest sequi falsum. Sed aliter potest dici secundum alium modum, ꝙ in bona consequentia ex vero non sequitur falsum. Et faciliter respondetur ad rationes. Ad primam dicitur, ꝙ ibi non arguitur inductiue, cum cōsequens sit vna propositio hypothetica: Potest etiam dici, ꝙ ibi committitur fallacia secundum quid ad simpliciter; quia per antecedens exprimitur pars significati consequentis, & non totale significatum consequentis: ex quo consequens est vna propositio hypothetica copulatiua æquiualēs isti; omnis propositio vniuersalis est falsa: & hæc est falsa, demonstrando per ly hæc primā partem copulatiuæ. Ad confirmationem dicitur, ꝙ illa non est sua contradictoria: sed ista, omnis propositio vniuersalis est falsa; quæ est disiunctiua de partibus cōtradicentibus partibus copulatiuę.

An ex vero sequatur falsum.

F

G

DVBITATVR tertio. Vtrum ista consequentia sit bona: omnis propositio est affirmatiua: ergo nulla est negatiua. Arguitur primo ꝙ non: qa possibile est antecedens esse verum, & impossibile est consequens esse verum: igitur. Antecedens patet: nam possibile est illam esse veram: omnis propositio est affirmatiua; vt posito casu, quòd solum sit ista propositio, omnis propositio est affirmatiua: sed impossibile est illā esse veram, nulla propositio est negatiua, quandocunque formabitur: ipsa est falsa: quia significat, quòd nulla propositio est negatiua: & tamen ipsamet est negatiua. In oppositum arguitur: quia oppositum consequentis repugnat antecedenti: igitur. Respondetur semper tenendo primum modum, quòd talis consequentia non est bona, quia ibi arguitur ab vna propositione ad vnam copulatiuam: & istud faciliter potest videri tenendo illum secundum modum. Et hæc de secundo art. Quantum ad tertium sit.

Omnis propositio est affirmatiua: ergo nulla est negatiua an cōtra.

H

CONCLVSIO respōsalis. Philosophus sufficiēter docuit soluere paralogismos extra dictione: & hæc conclusio relinquitur satis probata ex dictis. Ad rationes: Ad primā dicitur, quòd minor est vera: loquendo de paralogismis, quorum solutio cadit supra aliquam præmissarum

Arti. 3.

Pag.229 H,vt visum est in 2.Prio.pag.189 D,E,H
Pag.231 D,satis visum est in 1.Prior.pag.134 F
Ibid.in 1.Posterio.pag 195 D,& inde
Pag. 241 H,vt visum est in Summulis,pag.170 F
Pag.242 A,de istis satis visum est in 2.Prior.pag.185 B
Pag.246 G,vt visum est in Priorib.pag.140 F
Pag. 252 F,vt iam aliàs visum est,pag.232 B
Pag.257 E,vt superius visum est,pag.201 D
Pag.260 D,vt aliàs visum est,pag.27 B, 31 H
Pag.263 A,de quo satis visum est in Summulis, pag.118 D,& inde
Ibid.B, & de ista satis visum est in 2.Prior.pag 187 H
Pag. 264 D,vt aliàs visum est,pag. 56 B
Pag. 267 H , & de omnibus istis satis dictum est in Summulis, pag.107 D
Pag.271 H,vt iam aliàs visum est ,pag.233 C
Pag.273 F, vt visum est in 1.Topic.pag.233 B
Ibid. H,& de hoc visum est in 2.Prior.pag.188 B
Pag.277 H,aliàs dictum est,pag.112 D

ERRATA NOTABILIORA.

Pagella 2 G,deberet. lege:differt. 5 B,hæreticum:Henricum. 13 F,dist.31:13. 16 C,neque ad:neq; est. 18 A,quod est creatum: quod neque est creatum. 21 H, secundum : scilicet. 23 C, primum:principium. 27 B,nam:natura. 29 C,eiusdẽ: eisdem. 30 D, fundamentum : sed per fundamentum . 31 B,quæ non: quasi in. 33 C, fit numero : fit vnus numero. 46 A,affinit: adsint. Ibid C,eadem in specie : in eadem specie. 47 F,inferius & superius : inferius superius. 48 D,deus posset: deus non posset. Ibid.E,rationabilior : rationalior. 50 F,propositione:pbatione. 53 C,male : materiale. 55 C,hoc est studiosus : homo est studiosus. 58 H,Scot.in 1 : Scot.in 2. 65 H,idest hoc aliquid : idest,est hoc aliquid. 70 F,homini : huiusmodi. 71 E,quantitatis: quãtis. 80 H,realiter:realis. 89 C,autem : aut. 92 H,secundum modum : secundum secundum modum . 93 H,pro eodem : & pro eodem. 94 A,qñq; est:qñq; etiã. Ibid. homo est hoc est. 97 B,mediate : mediante quo. Ibid.C,habet:habet etiam. 99 B,Secundo modo: Secundo. 101 D,Prædicamenta : prædicata. 106 B,notitiis con ceptibus: notitiis, seu conceptibus. Ibidem E,actu verbo: actu in verbo. 107 H, propositionalis est b : propositio a,est b. 108 D, vniuersaliter : non vniuersaliter. 109 F,propositio : oppositio . 118 D,substantia : subiecto. 119 B , quod idem ; eo quòd idem . 125 D , prædicatorum : prædictorum . 131 A , iustus : iniustus . 132 D, dicatur ad : dicatur ad quintam . 134 B,quod : quod est . 136 G, relatiua : regulatiua. 138 C,fit:fit. Ibid.D.subiecta : substantia. Ibid.G,aliud:aliquid. 141 F,H,valet:vid.licet. 153 E, et est:vt est. 157 H, hoc est non est : hoc est , & non est . 164 A, secunda pro : pro secunda. 166 A, incõmensurabilem : cõmensurabilem. 171 G, non prædicatum : quando prædicatum. Ibid. dicunt ; debent. 172 A,intelligendum autem : intelligendum est. 174 A,syllogismus : quando syllogismus . Ibidem C , modo non est : modo non ens non est causa. Ibidem H,conclusiones ; plures conclusiones. 179 H , simile ; simul . 183 D, ne dicatur est ; ne ducatur ad. 184 B,si est; si non est. 189 E, consequentiæ:consequente . 190 F,condictio:conclusio. 201 F,dicit Sco: q.7. quotlib. Ibidem,intelligere Scot.lib.1.dist.39. in princ. propriæ resol. 203 Suppositio vera:suppositio est vera . 215 D, eius,de : eiusdem. 217 B,prædicamenta : prædicata. 222 D,a syllogismi : a simili. 224 E,diuisio; definitio. 226 C,diuisionem ; diffinitionem . 228 B,siue fugiendo : fine fugiendo. 229 E , & eius memoria : & ex eius memoria. Ibidem F, propositiones : propones. Ibidem quædam se : quædam sunt. 230 B, Mirando : miraculo. Ibidem G,duas : dans. 239 H,situm : si tùm. 241 F,quòd quam:aliquã. 246 B, vt hoc: & hoc. 247 D,Et dic: & dicit. 252 H,intelligere: intelligitur. 262 E,quis est : qui es . 264 H, quæst.1. quæst.2.

QVOTATIONES
COMMENTARIORVM
MAGNAE LOGICAE.

Pag.115 B,satis visum est in Summulis,pag.17 B
Pag 123 E,vt aliàs visum est,pag.50 B
Pag.126 B,vt iam superius visum est,pag.125 D
Pag.134 H,vt iam visum est,pag.133 F
Pag.135 F,vt aliàs iam visum est,pag.12 B
Ibid.G,vt aliàs visum est,pag.12 H
Pag.152 A,vt aliàs visum est,pag.1 4 D,& inde
Pag.157 G,sicut dictum est superius pag.151 C
Pag.163 F,de quibus aliàs visum est.pag.134.G
Ibid.de quo videbitur in 2.huius,pag.178 B,& inde
Pag.164 B, & de hoc iam visum est in principio huius pag.136.D
Ibid.C,vt patebit in 2.huius.pag.178.H
Pag.165.F,dictum est superius.pag.146.H
Ibid.vt aliàs visum est,pag.110 D
Pag.168 C,vt superius ostensum est,pag.146.B
Pag.171 G,in secundo Periher.pag.120 A
Pag.176 D,vt superius visum est,pag.145.H.242.A.B. & inde.& in Summulis , 117 D
Ibid.G,sicut aliàs visum est, pag. 134. G, & in Summulis 96 F 99 A,B
Pag.187 E,vt multotiens visum est,pag.164 C.præcipue.B
Pag 189 C,vt aliàs visum est in summulis,pag.74 C,F.75
Ibid.D,vt aliàs visum est,pag.63 B
Ibid.F,vt iam visum est superius,pag.188 G
Pag.190 D,vt aliàs videbitur.Vide 2.de anima,q.3.art.1.
Pag.192 C,vt prius visum est,pag.188 C
Ibid.H,postea videbitur pag.194 D.196 B
Pag.193 B,vt videbitur in 2.huius,pag.221 A
Ibid.H,vt aliàs videbitur.Vide superius 188,B.& 2.de anima.q.4. art.1.ibi,Quarto sciendum
Ibid. De qua fuit dictum satis aliàs,pag.3 B
Pag. 194 A, videbitur in libris de anima . lib. 3. q. 1. art. 2. ibi, Dubitatur secundo
Ibid.B,vt videbitur in 1.Physic.pag.21 G
Pag.199 H, de quo satis visum est in 2.Prior.pag.136 B
Pag.204 A,vt aliàs visum est superius pag.19 B,& inde.
Pag.205 E,vt aliàs visum est,superius pag.13 G
Pag.210 E,vt iam aliàs visum est,superius pag.196 C
Pag.211 C,& de hoc magis videbitur in 6.Metaph.in fragmentis, quæ ad manus nostras peruenere:non habetur.
Ibid. E,vt iam visum est,paulò superius pag. 210 B
Pag.216 A,vt patuit in Priorib pag.171 D
Pag.218 B,de quo magis videbitur in 2.Physic.pag.52 D,& inde.
Pag.220 A,vt visum est in primo,pag.197 B
Pag.223 H,vt aliàs visum est in Summulis,pag. 80 E
Pag.224 H,vt videbitur 1.Physic.pag.7 F
Pag.225 F,vt iam visum est in primo,pag.210 B

Pag.

265 B, non est aliud : non est aliud quàm . 268 G , qui in dicto: quod in dicto. Ibidem H, qui nisi : quia nisi. Ibidem, quæ non: quæ si non . 270 C, de eo : de Deo . 275 F, dicunt : debent. 276 A, importat : improbat . 277 H, de contradictoria : De contradictoria . 279 A, antecedens : accidens. 280 B , & facit : facit ; & .

FINIS.

1.002.647